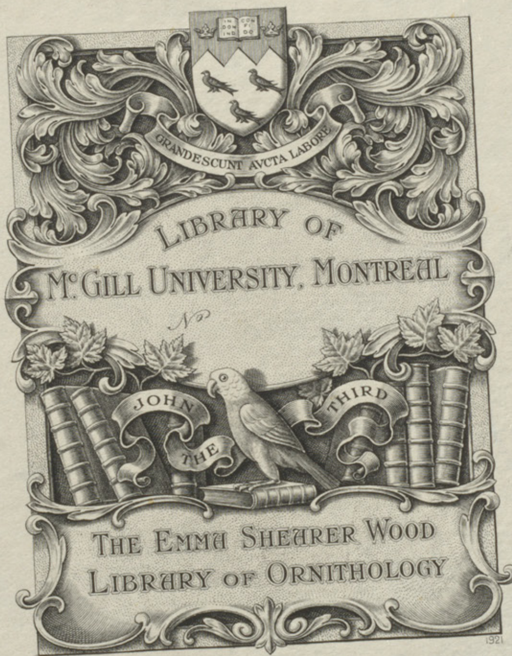
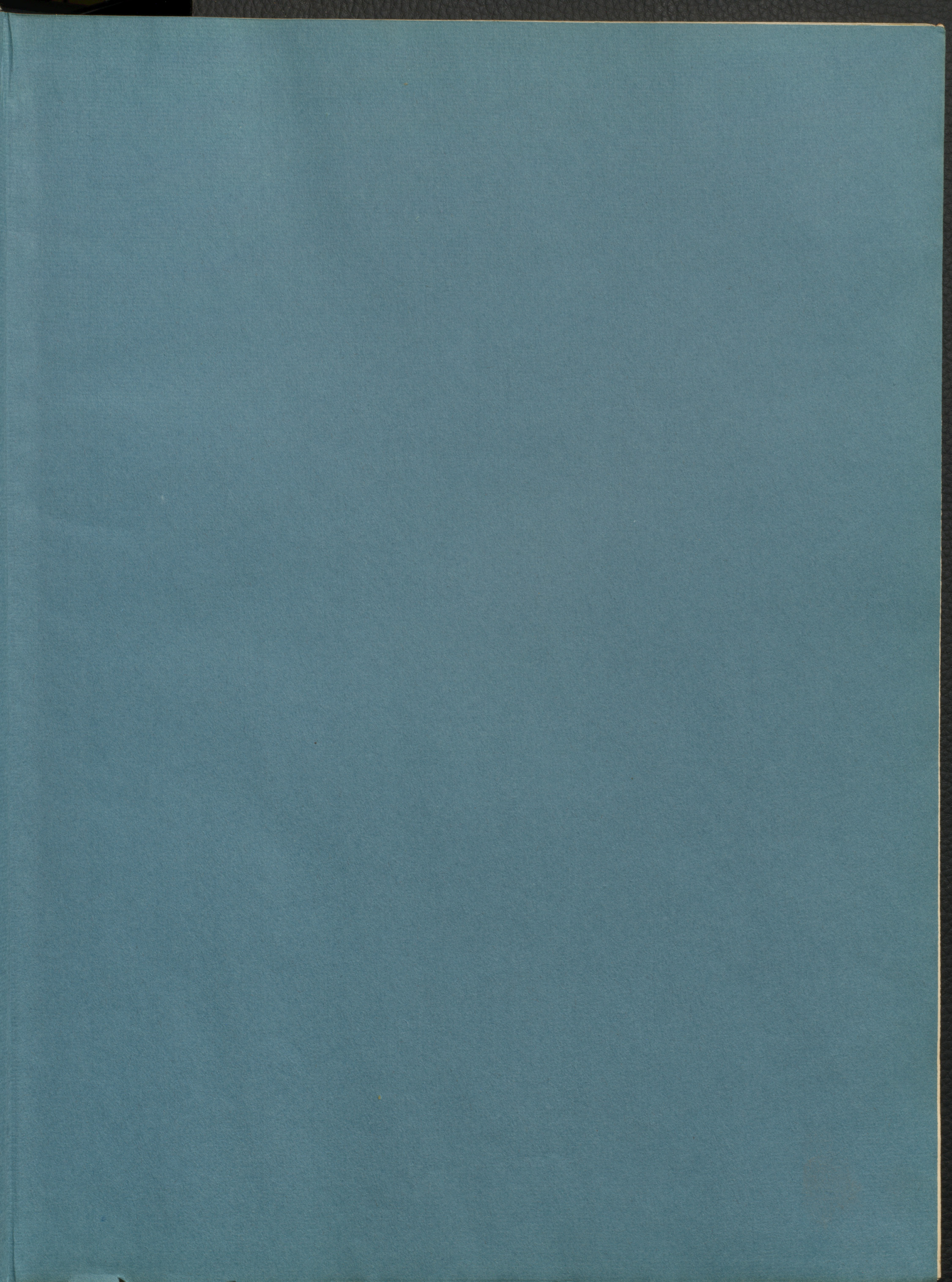
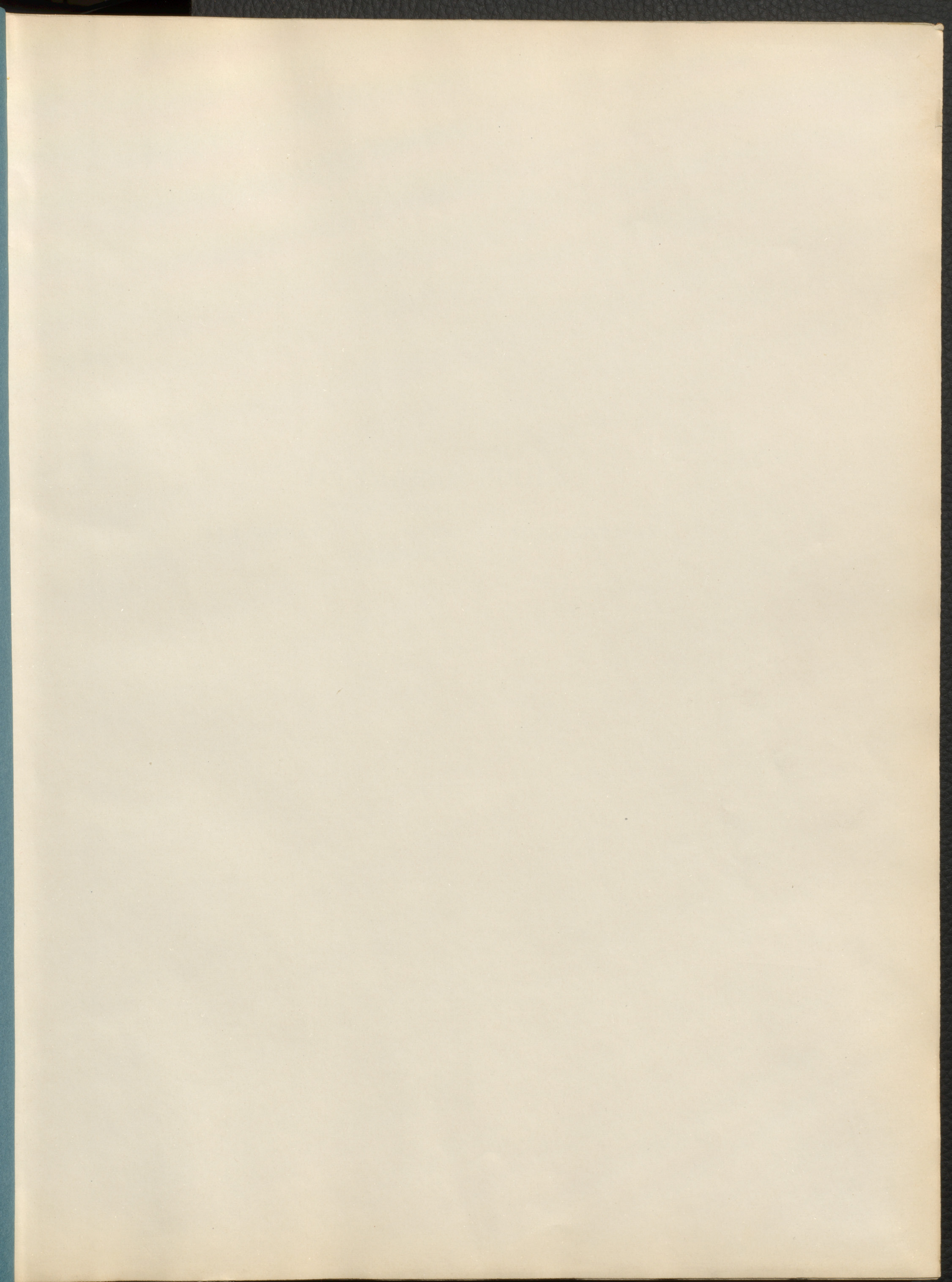
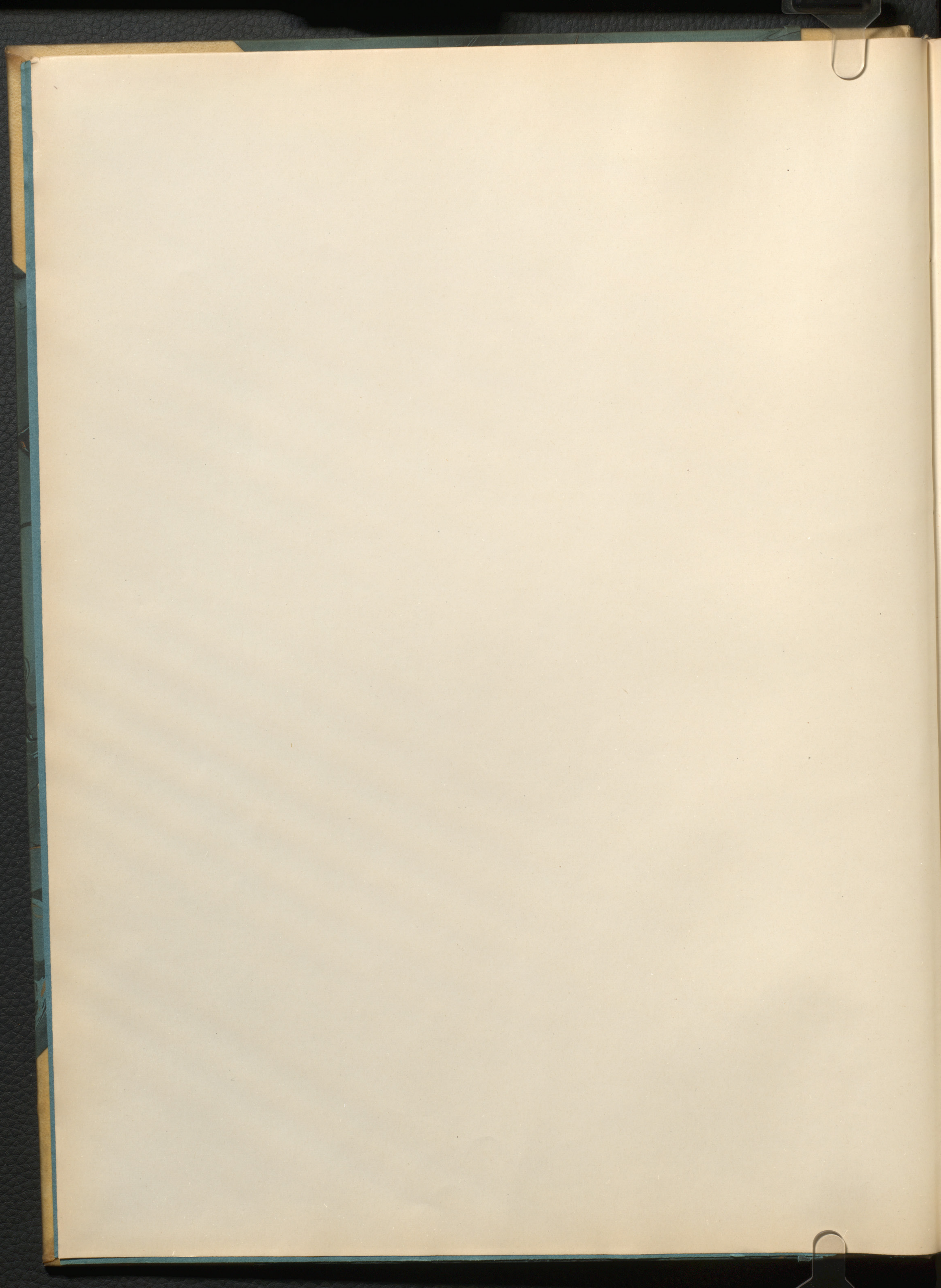

GRANDESCUNT AUCTA LABORE
LIBRARY OF
McGILL UNIVERSITY, MONTREAL
No
JOHN THE THIRD
THE EMMA SHEARER WOOD
LIBRARY OF ORNITHOLOGY

DANMARKS FUGLE

MED HENBLIK PAA
DE I GRØNLAND, PAA FÆRØERNE OG I KONGERIGET ISLAND
FOREKOMMENDE ARTER

Udgivet med
Understøttelse af Carlsbergfondet

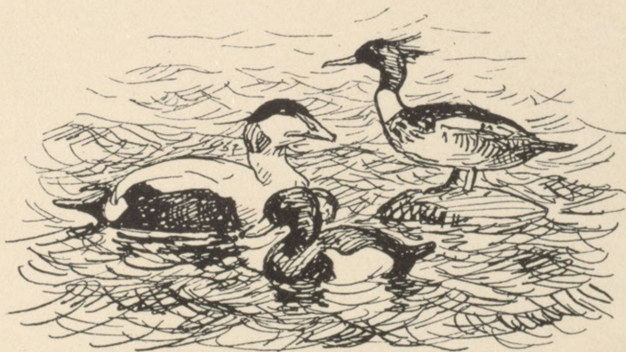
DANMARKS FUGLE

MED HENBLIK PAA DE I GRØNLAND, PAA FÆRØERNE OG I KONGERIGET ISLAND FOREKOMMENDE ARTER

Af

E. Lehn Schiøler

Formand for Dansk Ornithologisk Forening
Foreign member of the British Ornithologists' Union
Corresponding member of the American Ornithologists' Union
Ehrenmitglied der Deutschen Ornithologischen Gesellschaft
Korrespondierendes Mitglied der Ornithologischen Gesellschaft in Bayern
Membre d'Honneur étranger de la Société Ornithologique de France

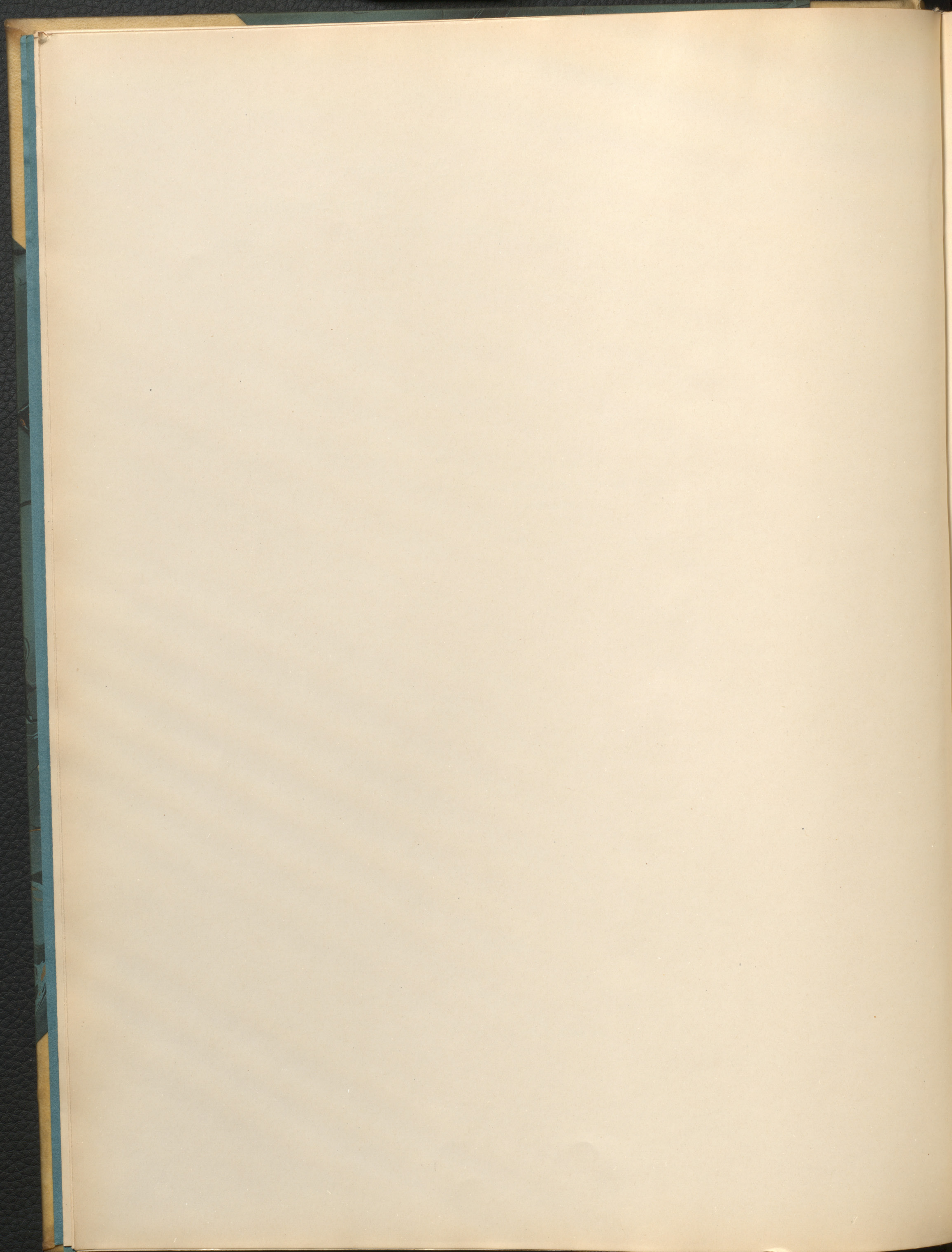
BIND II

OVERSIGT OVER GRØNLANDS FUGLE
OG ANDEFUGLE (Anseriformes) II
DYKÆNDER (Fuligulinae)

Gyldendalske Boghandel · Nordisk Forlag · København

Egmont H. Petersens Kgl. Hof-Bogtrykkeri

MCMXXVI

FORTALE

DEN i dette Bind givne Oversigt over Grønlands Fugle indeholder, som det vil ses, en Liste over de hidtil fra Grønland kendte Arter og Racer med vedføjede korte Bemærkninger om deres Forekomst i Landet; men det gælder i maaske højere Grad end ellers ved saadanne Lister, at flere af de benyttede Betegnelser som „tilfældig Gæst", „sjælden Gæst", „kun truffet én Gang" maa tages som Udtryk for Skøn, thi Tilvejebringelsen af en nogenlunde sikker Viden om disse Forhold støder paa Grund af Landets store Udstrækning og de Vanskeligheder, som ere forbundne med at berejse det, naturligvis paa mange Hindringer.

I Sommeren 1925 var Forfatteren i Selskab med Kunstmaler Johs. Larsen, Konservator Scheel, Søminemester Møller og stud. art. Finn Salomonsen ved velvillig Imødekommen fra Styrelsen for Grønland i Stand til at foretage en Rejse langs Vestkysten, hvorved det lykkedes at faa dog nogen Forestilling om de Kaar, hvorunder Fuglene leve dér. Ikke blot for den hertil givne Tilladelse, men ogsaa for Bistand med Raad og Daad — bl. a. stilledes Styrelsens Motorbaad til vor Raadighed — bringer jeg Styrelsen for Grønland, særlig Herr Indenrigsminister Hauge og Herr Direktør Daugaard-Jensen vor hjærteligste Tak.

I Grønland mødte vi overalt ved Kolonierne den største Gæstfrihed, for hvilken det er mig en kær Pligt paa mine Rejsefællers og egne Vegne at takke Landsfogederne Herr Honoré-Petersen og Herr Rosendahl, Provst Balle, Herr Kolonibestyrer Simony, Godthaab, Herr Kolonibestyrer Langskov, Sukkertoppen, Herr Kolonibestyrer Rasmussen, Holsteinsborg, Herr Kolonibestyrer Malmqvist, Godhavn, Herr Magister Porsild, Disko, Dr. Holbeck, Sukkertoppen, Dr. Laurent Christensen, Egedesminde, Dr. Vald. Bruun, Frederikshaab, Herr Udstedsbestyrer Godtbergsen, Herr Fiskemester N. L. Nielsen, Herr John Møller, Herr David Olsen, Herr Peter Rosing og hans Familie o. m. fl., der paa den ene eller anden Maade bidroge til at lette os vore Planers Gennemførelse og øgede den Sum af gode Minder, vi bevare om vort Ophold i Grønland.

En saadan enkelt Rejse kan dog selvfølgelig kun give et lille Indblik i Fugleverdenen, dels paa Grund af den korte Tid, der levnes til Iagttagelser og Indsamlinger paa hvert Sted, og dels paa Grund af den forholdsvis lille Del af Landet, det overhovedet bliver muligt at undersøge, og skønt et stort Arbejde allerede er gjort til Oplysning om Grønlands Fuglefauna, staar dog meget tilbage, mange Spørgsmaal ere endnu helt eller delvis at betragte som aabne. Da det dog nu er snart 30 Aar siden, H. Winges udmærkede Arbejde fremkom, og da Listen over Grønlands Fugle siden da er bleven væsentlig forøget ved Nedsendelsen af ikke hidtil trufne Arter, vil det formentlig være af Interesse at se en ny Liste fremkomme.

I de sidste 25 Aar har jeg beskæftiget mig ret indgaaende med Grønlands Fauna, men vilde dog trods anvendt Flid og trods de paa vort zoologiske Museum tilstedeværende Samlinger, ikke have kunnet indhente mange af de i nærværende Bind meddelte Oplysninger, hvis jeg ikke havde modtaget saa god Bistand fra danske Venner i Grønland. Jeg har saaledes Grund til at mindes afdøde Kolonibestyrer Bistrup med stor Taknæmmelighed for den Interesse, hvormed han gennem en lang Aarrække foretog Indsamlinger for mig, og jeg beder hans Svigersønner Kolonibestyrerne Langskov og Simony, der senere have røgtet Opgaven, modtage min bedste Tak.

Ganske særlig Tak skylder jeg Dr. H. Deichmann, hvis indgaaende Kendskab til Fugle gjorde de Skindsamlinger, som han i sin Tid skænkede mig, saa værdifulde ved den Omhu og Indsigt i de paagældende Spørgsmaal, hvormed de bleve tilvejebragte. Ogsaa de af Læge Th. N. Krabbe foretagne Indsamlinger have været til stor Hjælp.

Med nærværende Bind er Behandlingen af Anseriformes tilende; af praktiske Grunde vil Bind IV, indeholdende Falconiformes, blive udsendt efter nærværende, og kort efter vil Bind III, indeholdende Colymbiformes, Procellariiformes og Ciconiiformes, fremkomme.

Fra Carlsbergfondet har jeg haft den Glæde at modtage Understøttelse, for hvilken jeg herved bringer min ærbødigste Tak.

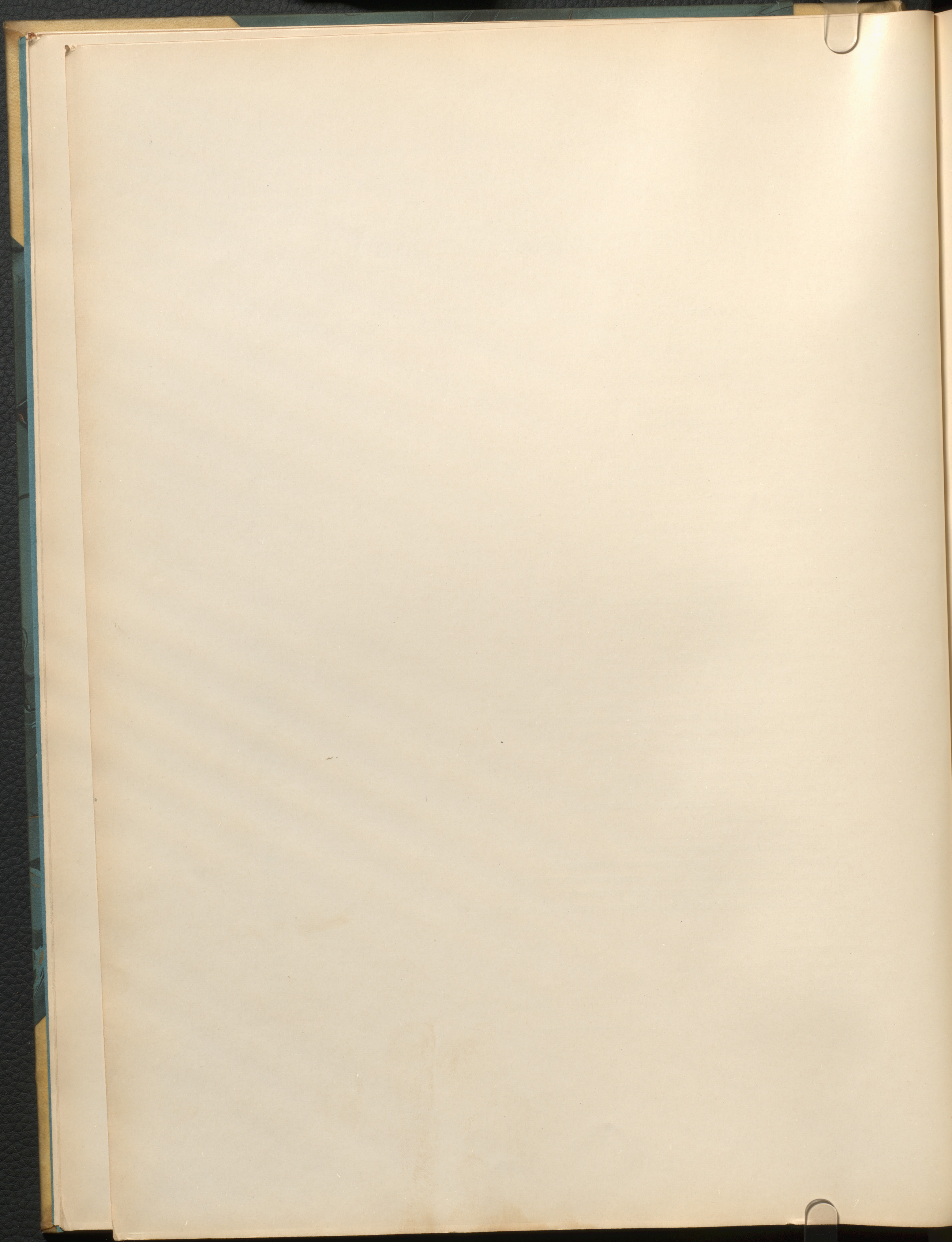
For venlig Bistand paa forskellig Vis skylder jeg d'Herrer Dr. Hartert, Dr. Stresemann, Dr. Percy R. Lowe, Dr. Outram Bangs, Dr. W. Koelz, Professor Lönnberg, Professor Wesenberg-Lund, Docent Stamm, Magister Å. Vedel Tåning, Overlæge O. Helms og Dr. Th. N. Krabbe hjærtelig Tak. For Laan af opstillede Skind af Lille Skallesluger til Afbildning bringer jeg Zoologisk Museum i Helsingfors min bedste Tak.

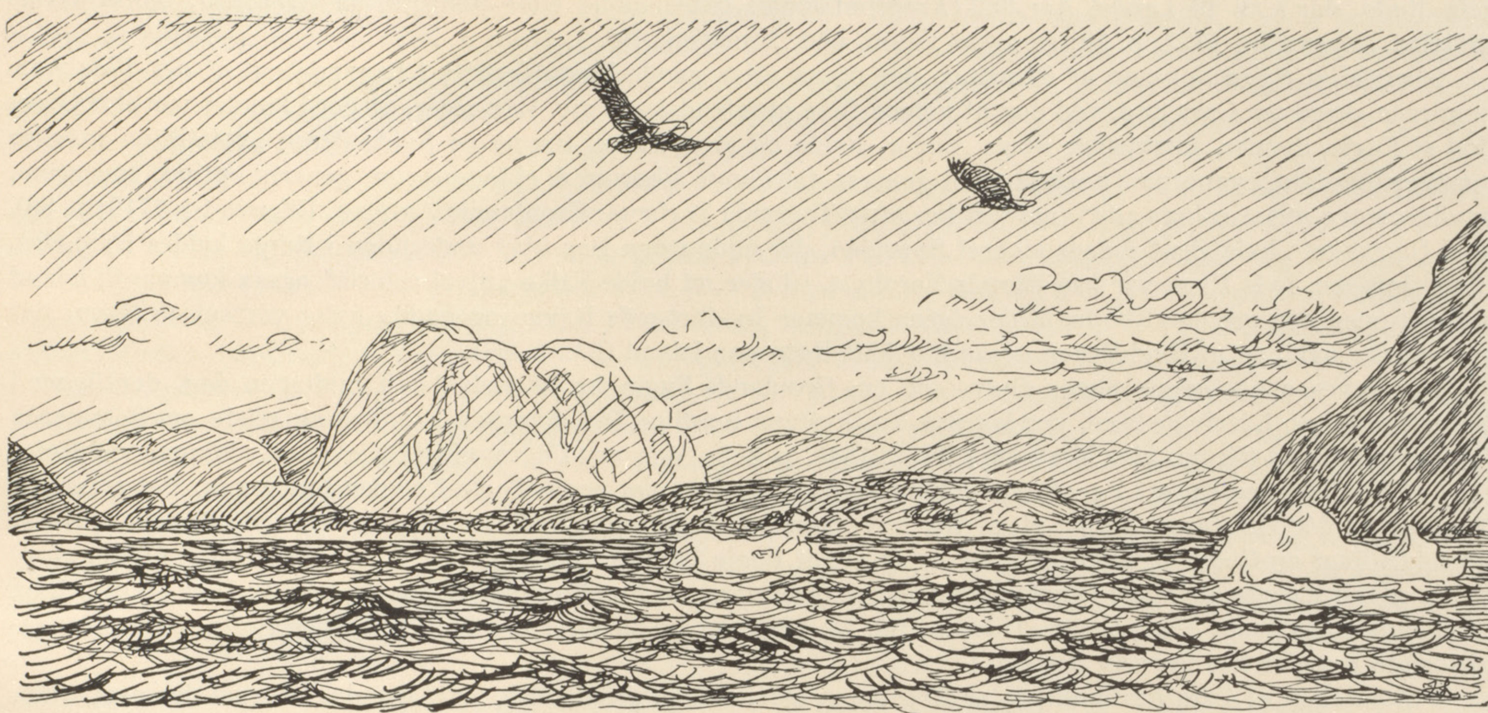
Som tilforn har jeg fra Zoologisk Museums Side mødt al tænkelig Imødekommen, for hvilken jeg særlig takker Professor A. Jensen og Viceinspector Hørring.

Sluttelig takkes Johannes Larsen og H. Scheel for den utrættelige Omhu, hvormed de have varetaget deres særdeles væsentlige Del af Arbejdet med foreliggende Bind.

Forf.

INDHOLDSFORTEGNELSE OVER BIND II

KAPITEL I.

KORTFATTET OVERSIGT OVER ORNITHOLOGISKE SKRIFTER, BEHANDLENDE GRØNLANDS FUGLEFAUNA.

DET betydeligste Arbejde fra de senere Aar om Grønlands Fuglefauna skyldes Herluf Winge. I hans „Grønlands Fugle“ 1898 findes samlet saa godt som alt, hvad der indtil da vidstes om dette Lands Fuglefauna, og sammen med Fabricius' og Holbølls Arbejder vil denne Bog, der omfatter Meddelelser fra hele Grønland, altid staa som et af de allervigtigste Kildeskrifter.

Paa Grundlag af vort zoologiske Museums Samlinger af Skind fra Grønland er hver Art indgaaende faunistisk behandlet, og Arbejdet er saa meget beundringsværdigere, fordi det maa tages i Betragtning, at Forf., som det siges i Indledningen, „ikke efter Selvsyn kan give mindste Bidrag til Kundskaben om Fuglenes Færden i Grønland“. Ved ikke blot at sammenfatte alt, hvad hidtil var spredt, men ved med Skarpsind at skille rigtigt fra urigtigt, ved Prøvelse af gamle som nye Kilder, ved hele den enestaaende Kundskabsfylde, hvorom Bogen bærer Vidne, bringes alle Fuglekyndige, ogsaa de, der ikke særlig have Interesse for de grønlandske Fugle, i dyb Taknæmmelighedsgæld til H. Winge.

I det følgende er efter Winges Arbejde gengivet Fortegnelsen over de indtil 1898 fremkomne Skrifter, indeholdende Oplysninger om Fugle fra Grønland; de faa heri ikke nævnte ere opregnede bagefter, men kunde for saa vidt have været udeladte, da de, paa en enkelt Undtagelse nær, ikke indeholde noget af Betydning.

„Af Grønlands Fugle var det de hvide Falke, der først bleve omtalte. „Hvítir valir“ ere de eneste grønlandske Fugle, der nævnes i *Konungs Skuggsja,* Kongespejlet, skrevet i det 13de Aarhundrede af en Nordmand med indgaaende Kjendskab til Grønlands Forhold; der siges om dem, at de findes i Grønland i større Mængde end i noget andet Land, at de i andre Lande vilde regnes for en stor Kostbarhed, men at man ikke dér forstaar at udnytte dem (Grønlands historiske Mindesmærker, udg. af det kgl. Nordiske Oldskrift-Selsk., Bd. 3, 1845; p. 330—331). De hvide Falke ere ogsaa de eneste grønlandske Fugle, der nævnes af *Ivar Baardsøn,* som midt i det 14de Aarhundrede var Forstander paa Gardar Bispegaard, nær Nutidens Julianehaab (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, 1845; p. 260). Det er ogsaa de eneste, der nævnes af *Arngrim Jonssøn,* en Islænder, der ved Begyndelsen af det 17de Aarhundrede skrev om Grønland efter gamle Haandskrifter: „men som iblandt de vilde Dyr Bjørnen var den fornemste, saa vare iblandt Fuglene hvide Falke de prægtigste“, Ord, der synes at være tagne fra en Saga om Grønlands Opdager,

Erik Røde, der kom til Landet Aar 982 (Arngrimi Jonæ: Groenlandia eller Historie om Grønland; dansk Oversættelse, Udgave fra 1732; p. 10; se ogsaa Grønl. hist. Mindesm., Bd. 1, 1838; p. 205).

Islænderen *Bjørn Jonssøn af Skardsaa,* der ogsaa efter gamle Haandskrifter i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede skrev om Grønland, véd dog at nævne flere grønlandske Fugle. Han siger, at der i Landet var stor Overflod af Fugle, Svaner, forskjellige Slags Ænder, hvide og graa Falke, Ravne og hvide Ørne: „volatilium insuper magna affluentia, cygnorum, anatum varii generis, falconum alborum & cineraceorum generis optimi, corvorum, aqvilarumqve etiam coloris albi" (nævnet her efter Thormod Torfæus: Gronlandia Antiqva, Udgave fra 1715; p. 86). Med Udtrykket „hvid Ørn" menes sikkert Sneuglen, der endnu den Dag idag undertiden i Norge kaldes Hvid-Ørn. Bjørn Jonssøn, hvis Hjem var paa Islands Nordkyst, tilføjer, at hvide Falke „nivei coloris" ogsaa komme til Island sammen med den grønlandske Is, at der ogsaa kommer hvidbrogede Ravne og endda nylig var set en Ravn, der var ganske hvid, og at Hvid-Ørnen ogsaa har haft Rede paa Island (l. c. p. 87).

Der haves ellers neppe nogen Oplysning om Grønlands Fugle fra Middelalderen undtagen den, der ligger i Navnet Æðanes, Ederfugle-Næs, der laa paa Vestkystens nordlige Del, hvorhen Nordboerne rejste om Sommeren for Jagtens Skyld (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, 1845; p. 882). Men ved Udgravning i Kjøkkenmøddinger ved Ruinerne af Nordboernes Huse i Egnen ved Julianehaab er der kommet nogle Fugle-Knogler for Dagen. Det synes, at Nordboerne dér kun for en meget ringe Del have levet af Fugle; de allerfleste af de udgravede Knogler vare af Rensdyr, Faar og Geder og især af Sæler og Oxer; af Fugle fandtes kun nogle faa Knogler af Lomvie *(Uria arra)* og en enkelt Knogle af Lunde *(Fratercula arctica).* (Nærmere om Fundforholdene hos *D. Bruun:* Den arkæol. Exp. til Julianehaabs Distr. 1894; Geogr. Tidsskr., Bd. 13, 1895; og Meddelelser om Grønland, 16de Hefte, 1896. De paagjeldende Knogler har jeg selv bestemt.)

I Slutningen af 16de Aarhundrede er Gejrfuglen nævnet som grønlandsk, hvis der da, hvorom der neppe kan tvivles, med det gamle Navn Gunnbjørn-Skjær menes Øer ved Grønlands Østkyst overfor Island. *Bjørn Jonssøn* fortæller, at en Islænder Latra-Clemens sammen med andre landede paa et af Gunnbjørn-Skjærene, omkring Aar 1590, og dér fyldte en Baad med Gejrfugle fra Skjæret. (Torfæus: Gronlandia Antiqva, 1715; p. 7; og Grønl. hist. Mindesm., Bd. 1, 1838, p. 124—125 og 133).

Bjørn Jonssøn skriver ogsaa, at Søfarende i hans Tid, i Begyndelsen af 17de Aarhundrede, fortalte, at der i Havet mellem Gejrfugleskjærene ved Island og Korsøerne eller Gunnbjørn-Skjærene ved Grønland laa en Række Fuglebjerge optagne af Suler, „hlaðin með súlufugl, er nokkrir kalla hafsúlu eðr skinnermi" (Skinderme skal ogsaa være dansk Navn for Sulen). (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 1, 1838; p. 140—144). Saadanne Klipper findes ikke mere; men det er jo ikke umuligt, at de have været der.

Hvad der ellers siges om Fugle i Beretningerne om de første Rejser til Grønland i den nyere Tid, er saa godt som intet. Den udførligste Omtale af Fugle, der findes i Beretningerne om *John Davis'* Rejser til Grønland i Aarene 1585—87, er saaledes følgende tilfældige og ikke meget oplysende Liste: „Partrige (vel Rype), Fesant (sic), Guls, Sea birds" (Hakluyt's coll. of the early voy., trav. and discov. of the Engl. Nation, new ed., vol. III, 1810; p. 156). *James Hall* melder fra sin Rejse til Vestkysten Aar 1605: „great store of Fowle, as Ravens, Crowes, Partridges, Pheasants, Sea-mewes, Gulles with other sundry sorts" (Purchas, His Pilgrims, vol. III, 1625; p. 819). Fra *H. Hudson's* Rejse, Aar 1607, der rørte den nordlige Del af Østkysten, haves en enkelt Iagttagelse om Fugle, sete 25de og 26de Juni paa omtrent 75° og 76° mellem Grønland og Spitsbergen: „small flockes of Birds, with blacke Backes and white Bellies, and long speare Tayles" (Purchas, l. c. p. 569); det har vel været Kjover.

David Danell saa paa sin Rejse i 1652 den 29de Maj udfor Østkysten, mellem Island og Grønland, paa 64° 19' en Ugle og to smaa Landfugle kommende ombord (John Erichsen: Udtog af Chr. Lunds Indberetning ang. de i Aarene 1652 og 1653 foranstaltede Søtoge til Grønland, 1787; p. 5); 1ste Juni nær Østkysten Vest for Island saa han „de første Dykkere og Terner" (l. c. p. 6); 9de Juni udenfor Isen ved den sydlige Del af Østkysten blev der set Terner og Dykkere og „mange Maager, der vare saa fede, at de neppe kunde flyve" (l. c. p. 8).

Et væsentligt Fremskridt i Kundskaben om Grønlands Fugle skyldes *Hans Egede,* Grønlændernes Apostel, der i 1721 landede ved Godthaab og derefter blev i Grønland i 15 Aar. I hans Bog: Det gamle Grønlands nye Perlustration, 1741, p. 35—36 og 51—55, nævnes som hjemmehørende i Landet: Rype, Ravn, Havørn (Ørn med Vingefang mere end en Favn), Jagtfalk („Falke, saa vel graa som hvidagtige og spraglede"), Sneugle („store Ugler spraglede som Falke"), Graasisken („Irsker") og Snespurv („Sne-Fugle"), Ederfugl, Stokand (brednæbet And), Skallesluger (spidsnæbet And), Knortegaas („Stokand"), Lomvie („Alk"), Søkonge (lille Alk), Strømand („Tornauviarsuk"), Blisgaas („Vildgaas"), „alle Slags Maager, store og smaa", som i Nordlandene, Terne, Lom, Lunde, „Hav-Emmer" (et Navn, der ellers bruges for Islom, men som Egede synes at bruge for Gejrfugl), Skarv, Tejste, Havlit („Angle-Taske"), Sortgraa Ryle (?) („Sneppe") „og andre flere". De Arter, der ere de vigtigste for Grønlænderne, omtales lidt mere udførlig; men de fleste nævnes næsten kun ved Navn. — Enkelte Oplysninger om Rype, Alk, Ederfugl og Ravn ere ogsaa at finde hos Hans Egede i: Omstændelig og udførlig Relation angaaende den Grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse, 1738.

I sin Bog: Efterretninger om Island, Grønland og Strat Davis 1748 (dansk Oversættelse af den tyske Udgave, fra 1746), skriver den hamborgske Borgmester *Johann Anderson* ogsaa noget om Grønlands Fugle (p. 164—174). Sin Kundskab havde han dels fra Egede's Bøger, dels fra Skippere, der havde faret paa Grønland. Foruden nogle af de Fugle, der nævnes fra Egede (hvis Ord han dog ikke altid har forstaaet), omtaler han en „Mallemukke", som var bragt ham levende af en Skipper, der kom fra Davis-Strædet.

Nogle faa grønlandske Fugle nævnes af *M. Th. Brünnich* i hans Ornithologia Borealis, sistens collectionem avium ex omnibus, imperio Danico subjectis, provinciis insulisqve borealibus Hafniæ factam, 1764, der indeholder en Fortegnelse over Chr. Fleischer's Fuglesamling, tildels ledsaget af Beskrivelser. Blandt andre opføres *Alca torda, Lestris parasitica (Chataracta parasitica), Colymbus glacialis („C. torqvatus“)* og *Phalaropus fulicarius („Tringa fulicaria“),* der ikke tidligere udtrykkelig vare nævnte som grønlandske.

David Cranz, der opholdt sig et Aar, 1761—62, i Syd-Grønland hos de mæhriske Brødre, har i sin: Historie von Grönland, 2. Aufl., Theil I, 1770 (1ste Udg. 1765), p. 101—119, givet en lille Oversigt over Grønlands Fugle, der ogsaa slutter sig nær til Egede's Fremstilling. Dog omtales de fleste Arter noget nærmere, og foruden Arter, der tidligere vare nævnte, opføres andre, der mere eller mindre sikkert lade sig tyde som Stenpikker, Konge-Ederfugl, Odinshane, Graamaage, Svartbag, Ride. I Fortsetzung d. Hist. v. Grönl., 1770, p. 214 & 287, meddeles, at Missionær Stach i Syd-Grønland havde set en Hejre; hvilken Art det har været, kan ikke siges.

Nogle Rettelser og Tillæg til Cranz ere givne af *H. Chr. Glahn,* der selv havde levet i Grønland, i hans: Anmærkninger over de tre første Bøger af Hr. David Crantzes Historie om Grønland, 1771, p. 91—93 og 95—112. Af de Fugle, der nævnes og kort beskrives, vare følgende ikke hidtil omtalte: Islandsk Hvinand (Kertlutokpiarsuk), Hvidvinget Maage (Naiengvoak, som Blaamaagen, ɔ: *Larus glaucus*, men mindre), Ismaage (Naiauarsuk); endnu adskillige flere „nye“ grønlandske Fugle nævnes, men kun med deres eskimoiske Navne. De lyse og mørke Farve-Ændringer af Stormfugl og Kjove omtales, ligeledes Farve-Ændringer af Alkefugle. Vedføjet er en Liste over Grønlands Fugle, ordnet alfabetisk efter de grønlandske Navne, sammenstillet af en Præst i Holstenborg; omordnet, med Tilføjelse af latinske Navne, er Listen følgende:

1. Anas boscas	(Kertlutok).
2. Cygnus musicus	(Kuksuk, „maaske Svane“).
3. Cosmonetta histrionica	(Tornauiarsuk).
4. Pagonetta glacialis	(Aglek).
5. Clangula islandica	(Kertlutokpiarsuk, Niakortok, Ulluagolik).
6. Somateria mollissima	(Amaulik, Amauliksak, Arnauiak, Mittek, Mitterak).
7. Somateria spectabilis	(Kingalik, Arnauiartak).
8. Mergus serrator	(Paik).
9. Anser albifrons	(Nertlernak).
10. Anser torqvatus	(Nertlek).
11. Lagopus mutus	(Akeirsek).
12. Colymbus septentrionalis	(Karksaak).
13. Colymbus glacialis	(Tudlik).
14. Puffinus major	(Kakutlungnek).
15. Fulmarus glacialis	(Kakutluk).
16. Ægialitis hiaticula	(Tukafbayok).
17. Tringa maritima	(Sarbarsuk, Siksariarsungvoak).
18. Tringa alpina?	(Tojuk).
19. Phalaropus hyperboreus	(Nellomisortok).
20. Phalaropus fulicarius?	(Kajok).
21. Larus marinus	(Naiartluk).
22. Larus leucopterus	(Naiengvoak).
23. Larus glaucus	(Naia, Pukteralik).
24. Larus tridactylus	(Tatterak).
25. Larus sabini?	(Kejukingvoak).
26. Larus eburneus	(Naiauarsuk).
27. Sterna macrura	(Imerkoteilak).
28. Lestris parasitica	(Isungak, Meriarsairsok).
29. Cepphus grylle	(Serbak).
30. Uria arra	(Akpa).
31. Mergulus alle	(Akpaliarsuk).
32. Alca torda	(Akpartluk).
33. Alca impennis	(Iserokitsok).
34. Fratercula arctica	(Killengak).
35. Phalacrocorax carbo	(Okaitsok).
36. Falco gyrfalco	(Kiksauiarsuk).
37. Haliaëtus albicilla	(Nektoralik).
38. Nyctea nivea	(Opik).
39. Corvus corax	(Tulluak).
40. Saxicola oenanthe	(Kytsektak).
41. Cannabina linaria	(Nennamangvoak, Orpingmiutak).
42. Emberiza lapponica	(Narksarmiutak).
43. Emberiza nivalis	(Amauligak, Kopennungarsuk).

Den første samlede, udførlige Fremstilling af Grønlands Fugleverden skyldes dog *Otto Fabricius,* der i omtrent sex Aar, fra 1768, levede i Grønland som Præst i Frederikshaab. I sin Fritid lagde han sig efter Naturhistorie; Udbyttet er for Fuglenes Vedkommende nedlagt i hans Værk: Fauna Groenlandica, 1780, p. 53—124. (Enkelte Oplysninger fra Fabricius vare allerede meddelte i O. F. Müller's Zoologiæ Danicæ Prodromus, 1776.) Saa godt som alle Grønlands almindeligere Fugle findes omtalte, under linnéiske Navne, desuden nogle faa af de tilfældige Gjæster; deres Ydre beskrives; korte, men fyndige og malende Skildringer af deres Optræden i Landet gives for de allerfleste. Fortegnelsen omfatter 53 Arter, for største Delen iagttagne af Fabricius selv; men enkelte af dem maa udgaa; tilbage bliver der følgende 46:

1. Anas boscas	(Anas boschas hos Fabricius).
2. Cosmonetta histrionica	(Anas histrionica).
3. Pagonetta glacialis	(Anas hiemalis).
4. Clangula islandica	(Anas clangula & A. glaucion).
5. Somateria mollissima	(Anas mollissima).
6. Somateria spectabilis	(Anas spectabilis).
7. Mergus serrator	
8. Anser albifrons	(Anas anser).
9. Anser torqvatus	(Anas bernicla).
10. Lagopus mutus	(Tetrao lagopus).
11. Colymbus septentrionalis	
12. Colymbus glacialis	
13. Puffinus major	(Procellaria puffinus).

14. Fulmarus glacialis	(Procellaria glacialis).
15. Charadrius pluvialis	(Charadrius apricarius).
16. Ægialitis hiaticula	(Charadrius hiaticula).
17. Strepsilas interpres	(Tringa interpres).
18. Limosa ægocephala	(Scolopax jardreka).
19. Tringa maritima	(Tringa striata).
20. Tringa alpina.	
21. Phalaropus hyperboreus	(Tringa lobata).
22. Phalaropus fulicarius	(Tringa fulicaria).
23. Gallinago scolopacina	(Scolopax gallinago).
24. Larus glaucus	(L. leucopterus ikke udskilt.)
25. Larus marinus.	
26. Larus tridactylus.	
27. Larus eburneus	(Larus candidus).
28. Sterna macrura	(Sterna hirundo).
29. Lestris parasitica	(Catarhacta parasitica).
30. Cepphus grylle	(Uria grylle).
31. Uria arra	(Alca pica).
32. Mergulus alle	(Alca alle).
33. Alca torda.	
34. Alca impennis.	
35. Fratercula arctica	(Alca arctica).
36. Phalacrocorax carbo	(Pelecanus carbo).
37. Sula bassana	(Pelecanus bassanus).
38. Falco gyrfalco	(Falco rusticolus & F. fuscus & F. islandus).
39. Haliaëtus albicilla	(Vultur albicilla).
40. Otus brachyotus	(Strix asio).
41. Nyctea nivea	(Strix nyctea).
42. Corvus corax.	
43. Saxicola oenanthe	(Motacilla oenanthe).
44. Cannabina linaria	(Fringilla linaria).
45. Emberiza lapponica	(Fringilla lapponica).
46. Emberiza nivalis.	

Mest efter Grønlændernes Beskrivelse havde Fabricius desuden indføjet, dog kun som tvivlsomme: *Mergus merganser, Larus cinerarius, Pelecanus cristatus* og *Parus bicolor;* men for dem har der ikke vist sig nogen Hjemmel. *Mergus merganser,* Grønlændernes Paikpiarsuk eller Pararsuk, er vist kun *M. serrator. Pelecanus cristatus,* Tingmik eller Tingmirksoak, er vist *Phalacrocorax carbo.* Navnet *Larus cinerarius* L. skal være enstydigt med *L. ridibundus,* en Art, der ellers ikke kjendes fra Grønland; men Fabricius' Beskrivelse kunde passe paa *Larus sabini* i Vinterdragt eller maaske i Ungedragt; efter Grønlændernes Udsagn skulde den paagjeldende Fugl, Kejukingoak, være sjelden, og Fabricius selv havde kun én Gang set den flyvende. (*Saunders,* Proceed. Zool. Soc. London, 1878, p. 163, og Cat. Birds Brit. Mus. vol. XXV, 1896, p. 306, henfører Fabricius' *L. cinerarius* til *L. tridactylus;* dette kan i hvert Fald ikke være rigtigt.) Grønlændernes Skildring af den Fugl, som Fabricius har henført under Navnet *Parus bicolor,* deres Auingarsuk, kan vist kun sigte til *Anthus aqvaticus.* Efter Cranz var desuden *Ardea cinerea* optagen. Om Fuglenes Fordeling i Landet kunde dengang ikke siges meget; men endnu den Dag idag er Fabricius' Fauna Groenlandica et af Hovedværkerne om Grønlands Fugle, især paa Grund af de mange førsteHaands Iagttagelser over deres Levevis.

Paa det Kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn findes et Haandskrift, som Fabricius har efterladt, fuldført i 1808—9 efter Optegnelser fra 1768 og senere. For de fleste grønlandske Fugles Vedkommende indeholder det Beskrivelser og Livsskildringer, der ere langt udførligere end, hvad der findes i Fauna Groenlandica, men dog i Hovedsagen kun give det samme.

Efter Fabricius' grundlæggende Fauna Groenlandica er der fremkommet mange andre Arbejder med Oplysninger om Grønlands Fugle. Arternes Forhold til nærmere og fjernere Slægtninge i andre Lande er bedre klaret; deres Udbredelse i Landet er efterhaanden nogenlunde udredet; Fortegnelsen over dem er voxet til henved det tredobbelte, mest ved Tilvæxt af tilfældige Gjæster; o. s. v. De vigtigste Arbejder efter Fauna Groenlandica ere følgende:

Peder Olsen Walløe: Udtog af en Dagbog, holden i Aarene 1751—1753 paa en Rejse i Grønland; udg. af O. Fabricius; Samleren, et Ugeskrift, B. 1, 1787. Indeholder kun ganske enkelte Ord om nogle af de almindeligste grønlandske Fugle, iagttagne paa Rejsen, der gik fra Godthaab langs den sydlige Del af Vestkysten og omtrent 15 Mile om paa Østkysten.

Mathias Jochimsen: Skrivelse fra Godthaab paa Grønland 1732 til Geheimeraad Løvenørn; udg. af Justitsr. Pontoppidan; Minerva, et Maanedsskrift, Juli 1788; p. 18—78. Indeholder, p. 41—52, en lille Meddelelse om Snespurve.

C. Th. Egede: Rejsebeskrivelse til Øster-Grønlands Opdagelse, foretaget i Aarene 1786 og 87; 1789. Rejsen gik begge Aar langs Østkysten nærmest Island udenfor Isen. Om Fugle siges ikke andet end, at der den 20de August 1786 i Drivisen, paa 65° omtrent var „en Mængde Fugle, Maager, Terner, Tossefugle og andre, som jeg ikke véd at give Navne".

A. Arctander: Udskrift af en Dagbog holden i Grønland paa en Recognoscerings-Rejse i Julianehaabs Distrikt i Aarene 1777—1779; Samleren, et Ugeskrift, Bd. 6. 1793; p. 1105—1242. Indeholder en enkelt Meddelelse om Ryper, p. 1120.

O. Fabricius: Om den pukkelnæbede Ederfugl *(Anas spectabilis)* og Grønlændernes Ederfuglefangst; Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, Bd. 2, 2det Hefte, 1793; p. 56—83, pl. IX (Afbildning af Hunnen). Udførlig Skildring af Ydre og Levemaade.

O. Fabricius: Nøjagtig Beskrivelse over Grønlændernes Landdyr, Fugle- og Fiskefangst med dertil hørende Redskaber; Vidensk. Selsk. Skr., Bd. 6, 2det Hefte, for 1812; 1818; p. 231—272. Fuglene omhandles p. 239—253.

C. L. Giesecke: Artiklen „Greenland" i Brewster's Encyclopædia, Edinb., vol. X, part II, 1816. Indeholder, p. 500—501, en Oversigt over Fuglene i Grønland, nær sluttende sig til Fabricius' Fremstilling, men for en stor Del støttende sig til Selvsyn.

B. O'Reilly: Greenland, the adjacent seas, and the North-West Passage, illustrated in a voyage to Davis's Strait, during the summer of 1817. Indstrøede i Rejse-Dagbogen findes Iagttagelser over nogle af de almindeligste Arter ude over Davis-Strædet, men oftest uden nærmere Stedsangivelse; med Land havde man næsten ingen Forbindelse. I et særligt Afsnit „Arctic Zoology", p. 135—147, ere 14 Arter omhandlede nærmere, tildels under nye Navne *(Puffinus major, Procellaria puffinus* hos Fabricius, kaldes *Procellaria gravis* n. sp.; *Larus glaucus: L. maximus* n. sp.; *Mergulus alle: Colymbus glocitans* n. sp.); 5 Arter ere afbildede. Hvad der menes med *Larus canus L. cataractes* og *L. fuscus,* der opføres p. 143, er ikke sikkert.

J. Sabine: An account of a new species of Gull lately discovered on the West Coast of Greenland; Transact. Linn. Soc. London, vol. XII, 1818; p. 520—523, pl. XXIX. Beskrivelse af *Larus sabini* som ny Art, hjembragt samme Aar af E. Sabine fra Melville-Bugt.

E. Sabine: A memoir on the Birds of Greenland, with descr. and notes on the species observed in the late voyage of discovery in Davis Strait and Baffins Bay; Transact. Linn. Soc. London, vol. XII, 1818 (Afhandlingen selv dog dateret April 1819); p. 527—559, pl. XXX (med Billede af Luftrør af *Somateria* og *Pagonetta).* Indeholder Meddelelser om 28 Arter iagttagne af Sabine selv paa Rejsen med Ross og Parry, paa „Isabella" og „Alexander", Aar 1818, tilsøs i Davis-Strædet, baade langs Øst- og Vestkyst, og Baffins-Bugt, iland enkelte Steder paa Grønlands Kyst, især paa Hare-Ø. Tre Arter nævnes, der ikke tidligere vare opførte fra Grønland, i hvert Fald ikke med linnéiske Navne: *Tringa canutus* (nævnet som *T. cinereus), Larus leucopterus* (under Navnet *L. argentatus;* Fabricius havde, og maaske med Rette, ikke skilt den fra *L. glaucus,* hvad derimod Glahn havde gjort allerede 1771) og *Falco peregrinus.* Sabine selv var i den Tro, at han ogsaa opførte *Uria arra* (under Navnet *U. brünnichii* Sab.) som ny for Grønland, at Fabricius skulde have overset en af Grønlands alleralmindeligste Fugle; men Arten er udførlig omtalt af Fabricius under Navnet Alca pica. I den Fortegnelse over de dengang kjendte grønlandske Fugle, hvormed Sabine ender sin Afhandling, opføres *Limosa lapponica* (under Navnet *Scolopax lapponica)* i Stedet for *Scolopax jardreka* hos Fabricius; men af Fabricius' Beskrivelse fremgaar det, at Arten ikke var *Limosa lapponica,* men *L. ægocephala; L. lapponica* kjendes endnu ikke fra Grønland. — Den grønlandske Fortegnelse over Fugle var voxet til 50 Arter.

W. E. Leach & John Ross: Afsnittet „Aves" i Appendix II til J. Ross: A voyage of discovery in H. M. S. Isabella and Alexander, for the purpose of exploring Baffin's Bay; 1819; p. XLVIII—LX, pl. (med Billede af *Larus sabini*). Indeholder korte Meddelelser om 20 af de 28 Arter, der omtales af Sabine fra samme Rejse. Det er vel en Fejltagelse, naar *„Falco smitellus* (Merlin Falcon)" (ↄ: *F. smirillus, F. æsalon)* opføres med Tilføjelse: „Several of these birds shot in lat. 65°" (om paa Øst- eller Vest-Siden af Davis-Strædet siges ikke); det er vel en Forvexling med *F. peregrinus. Uria arra* nævnes som *U. francsii* Leach.

F. Boie: Ornithol. Beyträge; Oken's Isis, Jahrg. 1822, Bd. 2. En lille Meddelelse om et Skind af *Alca impennis,* nedsendt fra Grønland i 1821, findes p. 872.

W. Scoresby jun.: Journal of a voyage to the northern Whale-Fishery, including researches and discoveries on the eastern coast of West Greenland, made in the summer of 1822, in the ship Baffin of Liverpool; 1823. Indeholder, p. 421—422, en Fortegnelse over 17 Arter sete ved eller paa Østkystens nordlige Del omtrent mellem 70° og 75° N. B. I selve Rejseberetningen findes ogsaa hist og her indstrøet Oplysninger om Fugle.

F. Faber: Beyträge zur arctischen Zoologie; Oken's Isis, Jahrg. 1824, Bd. 1 og 2. Indeholder enkelte smaa Meddelelser om grønlandske Fugle, mest efter skriftlige Oplysninger fra J. H. Reinhardt, saaledes om *Phalaropus hyperboreus* og *Ph. fulicarius* (Bd. 1, p. 463), om *Somateria spectabilis* og *Emberiza lapponica („E. calcarata")* (Bd. 2, p. 793 og 794), om *Uria arra („U. brünnichii", Alca pica* hos Fabricius) (Bd. 2, p. 972—975); *„Uria mandtii",* (ↄ: *Cepphus grylle var.)* nævnes som set i Schleep's Samling i Slesvig (l. c. p. 981) og (ibd.) *„Uria unicolor"* Faber (ↄ: *Uria motzfeldi* Benicken) i Benicken's Samling ogsaa i Slesvig. I Isis, Jahrg. 1826, Bd. 1, p. 317—326, har Faber givet en Bedømmelse af *„Platypus faberi",* som Brehm havde opstillet efter grønlandske Skind af *Pagonetta glacialis,* og i Jahrg. 1827, p. 633—704, siges et og andet om Brehm's nye Arter af Alkefugle.

Benicken: Beyträge zur nordischen Ornith.; Oken's Isis, Jahrg. 1824, Bd. 2; p. 877—891. Nogle Skind af almindelige grønlandske Fugle omtales; desuden nævnes (p. 886) et Skind af *Alca impennis* modtaget fra Grønland i 1821, vist det samme, der tidligere var nævnet af Boie; og efter et grønlandsk Skind af den sorte Afændring af *Cepphus grylle* opstilles (p. 888) *„Uria motzfeldi"* som ny Art.

Ch. L. Brehm: Lehrbuch der Naturgeschichte aller europäischen Vögel, Theil 2, 1824. Efter nogle faa Skind af almindelige, velkjendte grønlandske Fugle opstilles en Del nye Arter: *Tetrao reinhardi* (ↄ: *Lagopus mutus), Lestris schleepii (L. parasitica), Platypus borealis (Somateria mollissima), P. altensteinii (S. spectabilis), P. faberi (Pagonetta glacialis), Colymbus hyemalis (C. glacialis), Uria meisneri* og *U. arctica (Cepphus grylle,* begge), *U. polaris (U. arra).* Ogsaa i andre af Brehm's Arbejder findes grønlandske Fugle omtalte.

J. H. Reinhardt: Grønlands Fugle efter de nyeste Erfaringer; Tidsskr. f. Naturvidenskaberne, Bd. 3, 1824; p. 52—80. Oplysninger om Skind af grønlandske Fugle, nedsendte til Museet i Kjøbenhavn, og Oversigt over alle de Arter, der dengang kjendtes fra Grønland. Flere Rettelser til Fabricius og Sabine med Hensyn til Navnegivningen fremføres. Af ny-tilkomne Arter nævnes følgende fem: *Anas crecca, Anser hyperboreus (Anas hyperborea"), Puffinus anglorum („Procellaria anglorum",* som Reinhardt med Urette regnede for enstydig med *Procellaria puffinus* hos Fabricius), *Lestris pomatorhina* og *Troglodytes palustris („Sylvia* sp.", i Reinhardt's næste Afhandling bestemt som *Troglodytes palustris).* Blandt de nedsendte Skind nævnes ogsaa et af *„Anser segetum",* der mentes at være

enstydig med *Anas anser* hos Fabricius; i Reinhardt's næste Afhandling er „*A. segetum*“ rettet til *A. albifrons*. — Den grønlandske Liste var voxet til 55.

F. Chr. Raben: Udtog af en Dagbog holdet paa en Rejse i Grønland i Sommeren 1823; Tidsskr. f. Naturvidenskaberne, Bd. 3, 1824, p. 271—289; Bd. 4, 1826, p. 1—35. Rejsen gik til Godthaab, Fiskenæs og Frederikshaab. Adskillige Iagttagelser over Fugle meddeles. *Lestris catarrhactes* nævnes (Bd. 3, p. 288) for første Gang som set ved Grønlands Kyst. Dermed voxede den grønlandske Liste til 56.

E. Sabine: Stykket „Birds“ i Supplement to the Appendix of Capt. Parry's voyage for the discovery of a North-West Passage in the years 1819—20; 1824; p. CXCIII—CCX. Indeholder Redegjørelse for Udbyttet af Parry's Rejse med „Hecla“ og „Griper“. Rejsen gjaldt Landene paa Vest-Siden af Davis-Strædet og Baffins-Bugt. Paa Farten forbi Kap Farvel iagttoges en *Falco tinnunculus*, men saa langt fra Land, at den neppe kunde regnes for „grønlandsk“; den har dog derefter oftere været optagen i de grønlandske Lister. Afhandlingen indeholder enkelte andre Meddelelser om grønlandske Fugle.

J. Richardson: Stykket „Birds“ i Appendix to Capt. Parry's Journ. of a second voyage for the discovery of a North-West Passage, in H. M. Ships Fury and Hecla in the years 1821—22—23; 1825; p. 342—379. Ogsaa Parry's 2den Rejse gik kun forbi Grønland mod Vest; undervejs gjordes kun ganske enkelte Iagttagelser i Grønlands Nærhed. I Redegjørelsen for de Fugle, der indsamledes, er der flere Gange sammenlignet med grønlandske Forhold.

D. Ch. Clavering: Journal of a voyage to Spitzbergen and the East Coast of Greenland, in H. M. Ship Griper; Edinb. New. Philos. Journ., April—July 1830; p. 1—30. (Her omtalt efter Oversættelse i Petermann's Mittheilungen, Bd. 16, 1870; p. 320—329.) Rejsen gik i August og September 1823 langs den nordlige Del af Grønlands Østkyst mellem 73° og 75° omtrent. Af Fugle iagttoges meget lidt; kun Ryper og „Svaner“ nævnes.

W. Swainson & J. Richardson: Fauna Boreali-Americana, part. II, Birds, 1831. Indeholder (p. XXXVIII) en Fortegnelse over Grønlands Fugle (efter Sabine) til Sammenligning med Fortegnelser fra forskjellige Steder i det arktiske Nord-Amerika.

W. A. Graah: Undersøgelses-Rejse til Østkysten af Grønland i Aarene 1828—31; 1832. Indeholder (p. 192—194) en Navneliste over 22 Arter iagttagne af Graah selv paa hans Rejse paa den sydlige Del af Østkysten; desuden afbildes (pl. VIII, fig. 4) Næbet af en *Oedemia perspicillata* (ikke kjendt af Graah), fra samme Egn, en Art, der ikke tidligere var funden i Grønland. Som grønlandsk nævnes ogsaa for første Gang siden Middelalderen (se dog Glahn i 1771) Cygnus musicus, set ved Kap Farvel. Indstrøede i Rejseberetningen findes ganske enkelte Ord om Fugle. — Den grønlandske Liste var voxet til 58.

John Ross: Narrative of a second voyage in search of a North-West Passage, etc.; 1835. Rejsen gik i Sommeren 1829 op langs Grønlands Vestkyst og derfra mod Vest. Enkelte af de almindeligste Fugle over Davis-Strædet nævnes. I „Appendix“ findes et eget Afsnit om Fugle, af *James Ross*, hvori dog Fugle fra Grønland næsten ikke ere nævnte. Tilfældigvis opføres *Colymbus arcticus* som grønlandsk, med Urette.

J. H. Reinhardt: Stykket „Fugle“ i Indledningen til Ichthyologiske Bidrag til den grønlandske Fauna; Vidensk. Selsk. Skr., VII Del, 1838; p. 88—195, pl. I—III (med Billeder af *Helminthophaga ruficapilla, Zonotrichia leucophrys, Numenius hudsonicus, Clangula islandica*). Udførlig Oversigt over den Tilvæxt, den grønlandske Fugle-Fauna havde faaet efter Fabricius' Fauna Groenlandica. Nærmere Meddelelser om de grønlandske Fugle-Skind, der i en Aarrække vare nedsendte til Museet i Kjøbenhavn, især af Holbøll og Vahl. Af Arter, der ikke hidtil vare kjendte fra Grønland, nævnes følgende 18:

Anas acuta.
Clangula albeola (Platypus albeola hos Reinhardt).
Podicipes auritus (Podiceps cornutus).
Procellaria leucorrhoa (Thalassidroma leachii).
Porzana carolinensis (Rallus carolinus).
Vanellus cristatus.
Charadrius sqvatarola (Vanellus melanogaster).
Numenius phæopus.
Numenius hudsonicus.
Macrorhamphus griseus (Scolopax grisea).
Calidris arenaria.
Lestris longicauda (Lestris buffonii).
Hirundo rustica var. horreorum (Hirundo americana).
Alauda alpestris.
Anthus aqvaticus.
Helminthophaga ruficapilla (Sylvia aff. mexicanæ; i 1853 bestemt af Reinhardt jun.).
Loxia leucoptera.
Zonotrichia leucophrys (Fringilla leucophrys).

Den grønlandske Liste voxede til 76.

J. Hancock: Remarks on the Greenland and Iceland Falcons, showing that they are distinct species; Ann. of Nat. Hist., vol. II, 1839; p. 241—250, pl. X (Fjer). I Hovedsagen rigtig Fremstilling af Forholdet mellem „*Falco islandicus*“ og „*F. groenlandicus*“, rigtig skjelnet mellem unge og gamle.

J. Th. Reinhardt: Meddelelse af nogle hidindtil i Grønland ikke trufne Fugle; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 72—75. Oplysning om nogle grønlandske Fugle-Skind, nedsendte til Museet i Kjøbenhavn. Foruden et Par Arter, der allerede kjendtes som grønlandske, omtales *Tringa fuscicollis* (under Navnet *T. schinzii), Contopus borealis* (som *Muscicapa villica* Lichtenst., senere af Reinhardt bestemt som *Tyrannus cooperi* Nutt. eller *Contopus borealis), Dendroeca coronata (Sylvicola coronata)* og *Xanthocephalus icterocephalus (Icterus frenatus).* — Den grønlandske Liste var voxet til 80.

C. Holbøll: Bemærkninger over nogle Pattedyrs og Fugles Dykkeevne; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 277—278. Indeholder blandt andet nogle Iagttagelser fra Grønland om, hvor længe *Somateria, Colymbus, Cepphus* og *Uria* kunne opholde sig under Vandet, og hvor dybt de dykke.

C. Holbøll: Ornithologiske Bidrag til den grønlandske Fauna; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 361—457. (Selve Afhandlingen dateret 1840.) Næst Fabricius' Fauna Groenlandica det indholdsrigeste Arbejde til Oplysning om Fuglenes Levemaade og Udbredelse langs Grønlands Vestkyst, hvor Holbøll dengang havde rejst, eller tildels stadig opholdt sig, i 18 Aar, fra 1822. Foruden mere eller mindre indgaaende Meddelelser om de almindeligere Arter (tildels ogsaa om deres Ydre) gives en Fortegnelse over alle de dengang kjendte grønlandske Fugle. Holbøll samlede for Museet i Kjøbenhavn; hvad han havde samlet var efterhaanden for største Delen sendt hertil, og de for Grønland nye Arter vare bestemte af J. H. Reinhardt, der ogsaa havde skrevet om dem; af nyt for Grønland blev derfor nu kun at tilføje: *Anser leucopsis, Podicipes griseigena („Podiceps rubricollis"), Porzana maruetta („Gallinula porzana")* og *Uria troile.* I Holbøll's Fortegnelse er vel opført endnu fire Art-Navne, der ikke før havde været at finde i de grønlandske Lister; men af forskjellige Grunde maa de inddrages: *Larus brachytarsus Holb.* er neppe andet end *L. eburneus; Uria leucophthalmus* er kun en Farve-Ændring af *U. troile* eller maaske af *U. arra; Aqvila ossifraga* er enstydig med *Haliaëtus albicilla; Linota hornemanni* Holb. er en Race af *Cannabina linaria.* — Den grønlandske Liste var voxet til 84.

H. Schlegel: Kritische Übersicht der europäischen Vögel, 1844. Indeholder udførlige, væsenlig rigtige Oplysninger om grønlandske Jagtfalke, ligeledes en Meddelelse om en sort *Cepphus grylle („Uria unicolor")* fra Grønland.

C. Holbøll: Ornithologischer Beitrag zur Fauna Groenlands; übersetzt und mit einem Anhang versehen von *J. H. Paulsen;* 1846; med 1 Plade *(Larus sabini juv.).* Oversættelse af Holbøll's foran nævnte Afhandling. I en Tilføjelse (p. 6) nævner Paulsen, at han fra Grønland havde faaet sendt *Anthus pratensis* og *Turdus iliacus.* — Derved voxede den grønlandske Liste til 86.

R. A. Goodsir: An arctic voyage to Baffin's Bay and Lancaster Sound; 1850. Skildrer Penny's Rejse i 1849, tilsøs langs Grønlands Vestkyst til Mundingen af Smith-Sund og tilbage langs Vestsiden af Baffins-Bugt. Indeholder kun ganske enkelte Iagttagelser over Fugle i Davis-Strædet og Melville-Bugt.

Ch. L. Bonaparte & H. Schlegel: Monographie des Loxiens, 1850. Indeholder blandt andet Beskrivelse og Afbildning af *„Acanthis canescens"* fra Grønland (p. 47, pl. 51).

J. Th. Reinhardt: Bemærkning om den amerikanske Krikands Forekomst i Grønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1852; p. 122. *Querquedula carolinensis* (ɔ: den amerikanske Race af *Anas crecca)* opføres, efter to Skind, modtagne i Museet i Kjøbenhavn, som ny for Grønland, ved Siden af *Querquedula crecca* (ɔ: den europæiske *Anas crecca typica).* Men der er Sandsynlighed for, at de grønlandske Krikænder, der tidligere havde været omtalte under Navnet *Anas crecca,* netop have været af *„Anas carolinensis".*

H. Rink: De danske Handelsdistrikter i Nordgrønland, første Del, 1852. Indeholder, p. 147—152, en Del Oplysninger om de Fugle, der ere de vigtigste for Grønlænderne.

P. C. Sutherland: Journ. of a voyage in Baffin's Bay and Barrow Straits, in the years 1850—51, performed by H. M. Ships „Lady Franklin" and „Sophia"; 1852. Skildrer Rejsen gjennem Davis-Strædet langs Grønlands Vestkyst, op gjennem Melville-Bugt og videre mod Vest og Syd, i Sommeren 1850, med Penny; iland var man flere Steder i Grønland. En Del Oplysninger om nogle af de almindeligste Fugle meddeles.

E. A. Inglefield: A summer search for Sir John Franklin, with a peep into the Polar Basin; 1853. Rejsen gik i Sommeren 1852 med „Isabel" langs Grønlands Vestkyst, hvor man et Par Steder landede, op i Mundingen af Smith-Sund, derfra mod Vest og Syd og igjen tilbage til Grønland. I Beretningen er der kun givet ganske enkelte Meddelelser om Fugle.

J. Th. Reinhardt: Notitser til Grønlands Ornithologi; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1853; p. 69—85. Oplysninger om Fugle-Skind, der fra Grønland vare komne til Museet i Kjøbenhavn, de fleste nedsendte af Holbøll, og en Fortegnelse over Grønlands Fugle. Som nye for Grønland omtales følgende 14 Arter:

Anas penelops.
Crex pratensis (Ortygometra crex hos Reinhardt).
Hæmatopus ostreologus.
Tringa maculata (Tringa pectoralis).
Larus argentatus (& var. affinis Rhdt.).
Sphyropicus varius (Picus varius).
Empidonax flaviventris (Tyrannula pusilla Swains.).
Sturnus vulgaris.
Motacilla alba.
Vireo olivaceus (Vireosylvia olivacea).

Dendroeca virens (Sylvicola virens).
Dendroeca striata (Sylvicola striata).
Geothlypis philadelphia (Trichas philadelphia).
Turdus ustulatus (Turdus minor v. swainsonii).

Som tvivlsom opføres desuden *Dendroeca blackburniæ (Sylvicola parus)* efter et mangelfuldt, ikke rigtig bestemmeligt Skind. Den grønlandske (amerikanske) Race af *Podicipes griseigena* beskrives som ny Art: Podiceps *holbøllii*. *Anser erythropus* opføres med Urette i Stedet for *A. albifrons* (senere rettet igjen). Reinhardt's Fortegnelse omfatter 107 Art-Navne; men følgende 7 maa udgaa: *Anas carolinensis* er enstydig med *A. crecca* (se ovenfor); *Procellaria minor* Kjærb. er *Fulmarus glacialis* (senere erkjendt af Reinhardt); *Larus affinis* Rhdt. er neppe andet end en Race af *L. argentatus: Pagophila brachytarsa* er vist *Larus eburneus* (senere erkjendt); *Uria ringvia* er en Farve-Ændring af *U. troile* eller *U. arra* (senere erkjendt); *Sylvicola parus* var ikke tilstrækkelig bestemt; *Acanthis canescens* er en Race af *Cannabina linaria*. — Den grønlandske Liste var voxet til 100.

C. Holbøll: Ornithologische & klimatol. Notizen über Grönland; Zeitschr. f. d. ges. Naturwissensch., Bd. 3, 1854; p. 425—428. Indeholder Oplysninger om Sangsvanens Forekomst i Grønland og et Forsøg paa at give Skjelnemærker mellem „*Falco islandicus candicans* Schlegel" og „*Falco arcticus* Holbøll".

N. Kjærbølling: Om en ny Art, *Procellaria minor* fra Grønland; Forhandl. ved de skandin. Naturf. 6te Møde, 1851, 1855; p. 254—255. Et Forsøg paa at udskille den nordgrønlandske Stormfugl som egen Art.

N. Kjærbølling: Über die hochnordischen Edelfalken; Naumannia, Jahrg. 1855; p. 489—493. Forsøg paa at give Kjendetegn for „*Falco groenlandicus* Brehm", „*F. islandicus* Brehm" og „*F. gyrfalco* Schl."

Iap. Steenstrup: Et Bidrag til Gejrfuglens, *Alca impennis* Lin., Naturhistorie og særlig til Kundskaben om dens tidligere Udbredningskreds; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1855; p. 33—116. Indeholder et eget Afsnit om „Gejrfuglen ved Grønlands Kyster", p. 38—43, hvori findes samlet næsten alt, hvad dengang vidstes derom.

E. K. Kane: Arctic explorations, the second Grinnell exped. in search of Sir John Franklin, 1853, 54, 55; vol. I. & II.; 1856. Indstrøet i Rejseberetningen findes en Del Iagttagelser over de almindelige Fugle paa Grønlands Kyst ved Smith-Sund og Kennedy-Kanal indtil Kap Constitution, især fra Egnen om Rensselaer-Bugt, hvor Skibet, „Advance", laa indefrosset i to Aar, inden det blev forladt.

J. W. v. Müller: Einige Notizen über die Vögel des höchsten Nordens von Amerika; Journ. f. Ornith., Jahrg. IV, 1856; p. 304—306. Gjengivelse af nogle mundtlige Meddelelser fra Kane og Sonntag om Fugle iagttagne paa Rejsen med „Advance". Indeholder ogsaa et Par Misforstaaelser, om „*Larus argentatus*" og „*Plectrophanes lapponicus*".

Möschler: Notiz zur Ornithologie Grönlands; Journ. f. Ornith., Jahrg. IV, 1856; p. 335. Meddelelse om, at Möschler fra Grønland havde faaet tilsendt i 1846 *Fratercula cirrhata („Alca cirrhata")*, i 1854 *Totanus flavipes* og i 1852 *Colaptes auratus („Picus auratus")*. Uheldigvis gives ingen nærmere Oplysninger; der har derfor været tvivlet om Meddelelsens Rigtighed og tænkt paa Mulighed af Forvexling med Sendelser fra Labrador (hvorfra M. nok ogsaa fik Fugle-Skind tilsendte) eller andre Steder; de fleste have i hvert Fald ikke godkjendt *Fratercula cirrhata* som grønlandsk. Man har maaske ikke Ret til at forkaste Meddelelsen som ikke tilstrækkelig sikker; noget særlig usandsynligt indeholder den jo ikke, og *Totanus flavipes* er senere funden i Grønland; det er dog foretrukket her ikke at tage Hensyn til den for ikke at medtage noget, hvorom der kunde tvivles.

Ch. L. Bonaparte: Comptes rendus hebd. des séances de l'Acad. des sciences, tom. 43, 1856; p. 1019. Et Par Ord om, at Prinds Napoleon nylig fra sin Rejse til Grønland havde hjembragt den amerikanske Race af Hjejlen, „*Pluvialis virginicus*".

J. H. Blasius: Aphorismen über Falken; Naumannia, B. VII, 1857; p. 223—264. Indeholder udførlige Oplysninger om Jagtfalke fra Grønland og andre Steder; men deres indbyrdes Forhold er ikke fremstillet rigtig.

Carl Petersen: Erindringer fra Polarlandene, 1850—1855; 1857. Indeholder enkelte Optegnelser om Fugle sete paa Rejserne med Penny i 1850—51 og med Kane i 1853—55. (Se Sutherland, Kane og Hayes.)

H. Rink: Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 1 og 2, 1857. (Første Del af Bd. 1 udkom i 1852 som en egen Bog, se ovenfor.) Indehloder adskilligt om de for Grønlænderne vigtigste Fugle, især Bd. 2, p. 178—179 og 182—186. I det „naturhistoriske Tillæg" findes følgende Afhandling:

J. Th. Reinhardt: Stykket „Fugle" i Tillægget til Rink's Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 2, 1857; p. 12—20. Nærmest kun en Navnefortegnelse over hvad der allerede var kjendt. Som ny for Grønland tilføjes *Ardea cinerea*, hvorved Listen voxede til 101.

F. L. M'Clintock: A narrative of the discovery of the fate of Sir John Franklin and his companions; 1859. Skildring af Rejsen med „Fox"; Vejen gik i Sommeren 1857 op langs Grønlands Vestkyst, hvor man landede et Par Steder, til Melville-Bugt; derfra drev Skibet med Isen i Løbet af Vinteren 1857—58 mod Syd gjennem Davis-Strædet, hvorefter man igjen i Foraaret 1858 sejlede mod Nord langs Grønlands Kyst til Melville-Bugt og videre mod Vest. Hist og her i Skildringen omtales nogle af de almindeligste Fugle.

Carl Petersen: Den sidste Franklin-Expedition med „Fox", Capt. M'Clintock; 1860. Skildrer samme Rejse. Indeholder ligeledes lidt om Fugle.

I. I. Hayes: An Arctic Boat Journey in the autumn of 1854; 1860. Skildrer særlig en Fart langs Grønlands Kyst ved Mundingen af Smith-Sund, udført paa Rejsen med Kane. Indeholder ganske enkelte Meddelelser om Fugle.

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1860; p. 335. Meddelelse om, at Zoologisk Museum

i Kjøbenhavn fra Grønland havde modtaget: *Fuligula marila, Numenius borealis, Regulus calendula* og *Parula americana.* — Den grønlandske Liste voxede til 105.

D. Walker: Ornith. notes of the voyage of „The Fox" in the Arctic Seas; The Ibis, vol. II, 1860; p. 165—168, cf. Errata, p. XV. Iagttagelser paa M'Clintock's Franklin-Rejse i 1857—59. Paa Grønlands Kyst landedes ved Frederikshaab, Godhavn og Kap York, hvorfra der gives nogle Oplysninger om Fuglene, mest om almindelige Arter. Der nævnes ogsaa to Arter, der ikke før vare kjendte fra Grønland, *Fuligula marila* og *F. cristata* (under Navnene *Anas marila* og *A. fuligula),* ligeledes to Arter, der kun yderst sjelden ere sete dér, *Larus argentatus* og *Motacilla alba,* og desuden den ret sjeldne *Charadrius pluvialis.* Men der er Grund til at tvivle om Meddelelserne. *Fuligula cristata* og *Motacilla alba* ere da ogsaa stiltiende udeladte i Walker's næste Arbejde; den sidste synes at være ombyttet med *Saxicola oenanthe.*

D. Walker: Notes on the zool. of the last Arctic exp. under Capt. Sir F. L. M'Clintock; Journ. Roy. Dublin Soc., vol. III, 1860; p. 61—67 (om Fugle). Indeholder en mere udførlig Fortegnelse over de Fugle, der iagttoges paa ovenfor nævnte Rejse med „Fox", men oplyser væsenlig kun det samme som foregaaende Afhandling. Flere af Meddelelserne synes lidet trolige; det er saa godt som sikkert Fejltagelser, naar *Charadrius semipalmatus* nævnes som grønlandsk, naar det siges, at *Larus argentatus* „was found at different places along the coast of Greenland", og at *Larus leucopterus* var „not common along the coast of Greenland", naar *„Anas erythropus"* nævnes som ynglende i Grønland, og naar det siges om *Uria troile,* at den fandtes sammen med *Uria brünnichii* ved Yngle-pladserne i Baffins-Bugt, o. s. v. — Som Tillæg til Walker's Afhandling er (p. 75—77) vedføjet en Fortegnelse over de Fugle-Skind og Æg, som M'Clintock havde hjembragt fra sine arktiske Rejser i Nord-Amerika. Blandt andet opføres *„Alauda pratensis",* „the meadow pipit", fra Davis-Strædet 9de Juni 1850 og 5 Æg af *„Motacilla alba"* uden opgivet Findested; man fristes til at gjette, at der skulde have staaet *Anthus aqvaticus (ludovicianus)* og *Saxicola oenanthe.*

J. Th. Reinhardt: List of the Birds hitherto observed in Greenland; The Ibis, vol. III, 1861; p. 1—19. Fortegnelse over Grønlands Fugle med Oplysninger om de sjeldnere Arter. Som nye for Grønland tilføjes *Fulica americana* og *Larus roseus („Rhodostethia rosea").* Fortegnelsen omfatter 118 Art-Navne; men af forskjellige Grunde maa rettest følgende 11 udgaa: *Mniotilta parus* (usikker), *Fringilla canescens* (ikke egen Art), *Colaptes auratus* og *Totanus flavipes* (begge usikre), *Anas carolinensis* (enstydig med *Anas crecca), Fuligula cristata* (opført efter Walker, vist en Fejltagelse, senere af Reinhardt udeladt), *Fratercula glacialis* (ikke egen Art, senere udeladt), *Fratercula cirrhata* (usikker, senere udeladt), *Larus chalcopterus* (enstydig med *L. leucopterus), Larus affinis* (neppe egen Art), *Pagophila brachytarsa* (ligeledes, senere udeladt). — Den grønlandske Liste var voxet til 107.

J. H. Blasius: Über die nordischen Jagdfalken; Journ. f. Ornith., Jahrg. X, 1862; p. 43—59. Omhandler især de grønlandske Jagtfalke; Forskjellen mellem unge og gamle, mørk og lys Race fremstilles rigtig.

A. Newton: Review of Drs. Blasius's and Baldamus's Continuation of Naumann's „Vögel Deutschlands"; The Ibis, vol. IV, 1862; p. 40—58. Indeholder blandt andet en rigtig Fremstilling af Forholdet mellem Jagtfalkens Former med særligt Hensyn til de grønlandske.

W. Preyer: Der Brillenalk *(Plautus impennis)* in europäischen Samlungen; Journ. f. Ornith., Jahrg. X, 1862; p. 77—79. Nævner, at der i München findes et Skind af Gejrfuglen „fra Grønland"; efter Grieve, The Great Auk, 1885, Append. p. 16, er det oplyst at være fra Island.

H. Schlegel: Muséum D'Hist. Nat. des Pays-Bas, tom. II, 1862 *(Striges, Falcones, Aqvilæ);* IV, 1865 *(Cursores);* V, 1864 *(Scolopaces):* VI, 1863—67 *(Anseres, Procellariæ, Lari, Urinatores).* Indeholder Fortegnelse over og Beskrivelser af Fuglene fra Museet i Leiden. Grønlandske Skind af Fugle af de nævnte Grupper opføres undertiden. Jagtfalkens Racer omtales mere udførlig med rigtig Adskillelse mellem voxne og unge. Som grønlandske nævnes første Gang *Procellaria pelagica, P. bulweri* (ɔ: *Oestrelata columbina* og *P. cinerea (Puffinus kuhlii),* men med tvivlsom Ret; de have dog derefter som oftest været optagne i de grønlandske Lister.

J. Th. Reinhardt: Notits om Canada-Gaasens *(Bernicla canadensis)* Forekomst i Grønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1864; p. 246—247. Et Skind modtaget fra Grønland, hvor Arten vist havde ynglet. — Den grønlandske Liste voxede til 108.

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1865; p. 241. Oplysning om *Larus roseus, Chætura pelasgia* og *Turdus migratorius* modtagne i Museet fra Grønland, de to sidste nye for Landet. — Den grønlandske Liste voxede til 110.

S. F. Baird: The distribution and migrations of North-American Birds; The Ibis, new ser., vol. II, 1867; p. 257 —293. (Efter Amer. Journ. Sc. Arts, vol. XLI, 1866). Indeholder blandt andet (paa Grundlag af Reinhardt's Liste i Ibis 1861) Sammenligning mellem Grønland og Amerika og Europa i Henseende til Fugleverden.

I. I. Hayes: The Open Polar Sea, a narrative of a voyage of discovery towards the North Pole in the schooner „United States"; 1867. Rejsen gik, 1860—1861, til Smith-Sund og Kennedy-Kanal; der overvintredes ved Port Foulke paa Grønlands Kyst. Indstrøet i Rejseberetningen findes adskillige Oplysninger om de almindeligste Fugle i det nordligste Grønland.

A. Newton: On certain species of *Falconidæ, Tetraonidæ,* and *Anatidæ;* Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1871; p. 94—100. Indeholder en rigtig Fremstilling af Forholdet mellem Jagtfalkens Former og en Oversigt over de europæiske og grønlandske Ryper.

J. E. Harting: Catal. of an arctic coll. of Birds presented by Mr. John Barrow to the Univ. Museum at Oxford;

with notes on the species; Proceed. Zool. Soc. London, 1871; p. 110—123. Fortegnelse over Fugle hjembragte fra forskjellige arktiske Rejser, med „Enterprise", „Plover", „Phoenix", „North Star", „Lady Franklin", „Assistance" og „Felix". Foruden enkelte almindelige Fugle nævnes fra Grønland en Sjeldenhed, *Fulica americana*, som dog tidligere var omtalt af Reinhardt.

J. Th. Reinhardt: Et Tillæg til Grønlands Fuglefauna; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1872; p. 132—134. *Pandion haliaëtus* og *Botaurus lentiginosus („B. minor")* modtagne fra Grønland. — Den grønlandske Liste voxede til 112.

R. B. Sharpe: On the *Falco arcticus* of Holbøll, with remarks on the changes of plumage in some other Accipitrine Birds; Proceed. Zool. Soc. London, 1873; p. 414—419, pl. XXXIX (Fjer). Indeholder et Forsøg paa at udskille en *„Falco holbœlli"* blandt de grønlandske Jagtfalke.

Baird, Brewer, and *Ridgway:* A History of North-American Birds, Land Birds, vol. I—III, 1874. Indeholder Beskrivelser, Livsskildringer og tildels Billeder af alle grønlandske Landfugle. Om deres Optræden i Grønland meddeles Iagttagelser paa anden Haand. Skind af de almindelige Arter fra Grønland nævnes undertiden.

O. Finsch: Afsnittet „Vögel", mit Noten von *Adolf Pansch,* i Die zweite deutsche Nordpolarfahrt in den Jahren 1869 und 1870, unter Führung des Kapitän Koldewey, Bd. 2, 1874, p. 178—239. Oplysninger om 31 grønlandske Arter, deraf de 30 fra Østkysten, fundne paa Rejsen med „Germania" og „Hansa". Rejsen gik til Østkystens nordlige Del omtrent mellem 73° og 77°; „Germania" overvintrede ved Sabine-Ø; „Hansa" gik under udfor Liverpool-Kysten i Oktober 69, og Mandskabet drev om Vinteren og Foraaret paa Isen mod Syd langs Kysten. For flere af Arternes Vedkommende, især for *Saxicola oenanthe, Corvus corax, Cannabina linaria („Ægiothus canescens"), Lagopus mutus („L. alpinus"), Somateria mollissima, Uria arra („U. brünnichii"), Cepphus grylle,* har Finsch udført omhyggelige Sammenligninger med Skind fra andre Steder. Vedføjet er en Fortegnelse over de „hidtil i Øst-Grønland iagttagne Fugle", omfattende kun 34 Arter; tre Arter, som man allerede dengang kjendte derfra, ere undgaaede Opmærksomheden: *Anas crecca, Oedemia perspicillata* og *Loxia leucoptera.* — Ogsaa i selve Rejseberetningen, samme Værk, B. 1., erzählender Theil, bearbeitet von den Mitgliedern der Expedition, 1873—74, findes hist og her Iagttagelser indstrøede.

A. Newton: Afsnittet „Eier" i Die zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874; p. 240—243. Omhandler de Fugle-Æg, der vare hjembragte fra samme Rejse til Øst-Grønland, af 7 Arter.

O. Finsch: Ueber eine Vögelsammlung aus Südwest-Grönland; Abhandl. herausg. v. naturw. Vereine zu Bremen, B. IV, 1874; p. 99—117. Redegjørelse for en Samling Skind af 27 mest almindelige grønlandske Arter, nedsendte af Missionær Starick i Lichtenfels ved Fiskenæs. For flere af Arternes Vedkommende, især for *Falco gyrfalco, Cannabina linaria* og *Lagopus mutus,* gives indgaaende Beskrivelser og Sammenligninger med nærstaaende Former.

J. Th. Reinhardt: Notitser til Grønlands Ornithologi; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1874; p. 179—189. Oplysninger om Skind af følgende Arter, modtagne i Museet: *Tringa minutilla, Fuligula marila var. affinis („Fulix affinis"), Otus brachyotus, Charadrius pluvialis typicus („Ch. apricarius"), Ch. sqvatarola („Sqvatarola helvetica"), Larus roseus („Rhodostethia rossi")* og Oversigt over de senere Aars Bidrag til Kundskab om Grønlands Fugle. Ny for Grønland var kun *Tringa minutilla.* — Listen voxede til 113.

Catalogue of the Birds in the British Museum; vol. I, by *Sharpe,* 1874 *(Falconidæ);* II, by *Sharpe,* 1875 *(Strigidæ);* III, by *Sharpe,* 1877 *(Corvus);* V, by *Seebohm,* 1881 *(Turdidæ):* VI, by *Sharpe,* 1881 *(Troglodytes);* VIII, by *Gadow,* 1883 *(Regulus, Vireo);* X, by *Sharpe,* 1885 *(Hirundinidæ, Mniotiltidæ, Motacillidæ);* XI, by *Sclater,* 1886 *(Icteridæ),* XII, by *Sharpe,* 1888 *(Fringillidæ, Emberizidæ);* XIII, by *Sharpe,* 1890 *(Sturnus, Alauda);* XIV, by *Sclater,* 1888 *(Tyrannidæ);* XVI, by *Hartert,* 1892 *(Chærura);* XVIII, by *Hargitt,* 1890 *(Sphyropicus);* XIX, by *Shelley,* 1891 *(Coccyzon);* XXII, by *Ogilvie-Grant,* 1893 *(Lagopus);* XXIII, by *Sharpe,* 1894 *(Rallidæ);* XXV, by *Saunders & Salvin,* 1896 *(Laridæ & Procellariidæ);* XXVII, by *Salvadori,* 1895 *(Anatidæ).* Foruden at Værket indeholder Beskrivelser af Ydre af alle kjendte Arter af de omhandlede Grupper, altsaa ogsaa af alle de Arter, der ere fundne i Grønland, nævnes ofte Skind af de almindeligere grønlandske Fugle. (Som grønlandsk nævnes, i vol. XXII, for første Gang, men med Urette, *Lagopus albus,* foruden *L. mutus;* og i vol. XXVII nævnes *Mergus merganser* fra Grønland, vist ved Fejltagelse.)

P. Kragh: Udtog af Dagbog (holdt i Grønland fra 1818—28); 1875. I 2den Del, p. 35—36, gjengives nogle Meddelelser fra indfødte Grønlændere fra Egnen ved Egedesminde om sjeldne Fugle, som hvid Ravn, Gejrfugl o. s. v.

A. Newton: Notes on Birds which have been found in Greenland; Rupert Jones: Manual of Nat. Hist., Geol. and Phys. of Greenland, 1875; p. 94—115. Kort Oversigt over Grønlands Fugle, væsenligst støttet paa Afhandlinger af Reinhardt og Holbøll, skreven nærmest til Brug for Deltagerne i Nares' Rejse til Smith-Sund. Særlig Opmærksomhed vises overfor Spørgsmaal om Arternes nærmere Bestemmelse, deres Henførelse til Racer og deres Forhold til nærstaaende Arter. Tre af de Arter, som Reinhardt, efter andre, havde optaget i den grønlandske Liste, udelades med Grund: *Fuligula cristata, Procellaria pelagica* og *Fratercula cirrhata.* Til Listen føjes derimod *Falco tinnunculus,* omtalt af Sabine i 1824, og *Falco æsalon,* som Whymper havde fanget paa Havet nær Grønland; men begge vare iagttagne saa langt tilsøs, at de neppe kunde regnes for „grønlandske"; Dvergfalken har senere vist sig i Grønland.

A. R. Wallace: The Geogr. Distrib. of Animals, vol. II, 1876; p. 138. Et kort Overblik over de grønlandske Pattedyr og Fugle i geografisk Henseende, hvorefter sluttes, at Grønland nærmest maa henføres til „Nearctic Region".

C. H. Davis: Narrative of the North Polar Exped., U. S. Ship Polaris, C. F. Hall commanding; 1876. Beretningen, som Davis har sammenstillet efter Optegnelser fra Deltagerne i Rejsen, indeholder hist og her Oplysninger om Fuglene langs Grønlands Nordkyst, især fra Egnen om Thank-God-Harbour, ved Polaris-Bay, hvor „Polaris“ overvintrede 1871—72, og fra Life-Boat-Cove, nær Port Foulke, hvor nogle af Deltagerne overvintrede 1872—73; enkelte Iagttagelser over Fugle gjordes ogsaa af dem af de Rejsende, der i Vinteren 1872—73 paa en Isflage drev mod Syd gjennem Baffins-Bugt og Davis-Stræde.

H. E. Dresser: A History of the Birds of Europe, vol. I—VIII, 1871—81. Indeholder Beskrivelser, Billeder og Livsskildringer af alle de grønlandske Arter, der ogsaa ere at finde i Europa; deres Optræden i Grønland fremstilles kort, efter andres Arbejder; ret ofte omtales og undertiden afbildes Skind fra Grønland. I Bind V, i et Hefte, der udkom i 1876, nævnes for første Gang *Coccyzon americanus* som grønlandsk, efter Meddelelse fra *A. Benzon* i Kjøbenhavn. — Den grønlandske Liste voxede derved til 114.

O. Finsch: Mein dritter Beitrag zur Vögelkunde Grönlands; Abhandl. herausg. v. naturw. Vereine zu Bremen, Bd. V, 1877; p. 343—366. Omhandler 31 almindelige grønlandske Arter, indsamlede af Starick ved Lichtenfels, ved Fiskenæs. For flere af Arterne, særlig for Jagtfalkene, gives indgaaende Oplysninger om Dragter o. s. v.

H. W. Feilden: On the Birds of the North Polar Basin; Proceed. Zool. Soc. London, 1877; p. 28—32. Iagttagelser fra Nares' Rejse (se næste Afhandl.).

H. W. Feilden: List of Birds observed in Smith Sound and in the Polar Basin during the arctic exped. of 1875—76; The Ibis, 4 ser., vol. I, 1877; p. 401—412. Faunistiske Oplysninger om 24 Arter, iagttagne paa Nares' Rejse med „Alert“ og „Discovery“, mellem 70° og 83°, mest fra Grinnell-Land, hvor begge Skibe overvintrede; paa Grønlands Nordkyst iagttoges ogsaa noget.

H. Rink: Danish Greenland its People and its Products, 1877. Indeholder lignende Oplysninger som den danske Udgave af Rink's „Grønland“, fra 1857. Side 431—433 findes en Navnefortegnelse over Grønlands Fugle, forfattet af *J. Th. Reinhardt.*

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1877—78; p. II. Meddelelse om, at Zoologisk Museum fra Grønland havde faaet et Skind af *Fulica atra.* — Derved voxede Fortegnelsen til 115.

H. W. Feilden: Appendix III, Ornithology, til *Nares:* Narrative of a voyage to the Polar Sea during 1875—76 in H. M. Ships „Alert“ and „Discovery“, vol. II, 1878; p. 206—217, pl. (med Afb. af *Æg* af *Calidris arenaria).* Som i The Ibis, 1877. Ogsaa indstrøet i Nares' Rejseberetning, vol. I & II, findes et og andet om grønlandske Fugle, dels fra de samme Steder, som Feilden omtaler, dels fra sydligere Egne.

C. Giesecke: Mineralogiske Rejse i Grønland; ved F. Johnstrup; 1878. Indeholder spredte Iagttagelser over nogle af de almindelige grønlandske Fugle langs den danske Del af Grønlands Vestkyst, hvor Giesecke rejste i Aarene 1806—13.

H. Saunders: On the Larinæ or Gulls; Proceed. Zool. Soc. London, 1878; p. 155—212. Oversigt over Maage-Arterne; indeholder ogsaa Oplysninger om grønlandske Skind.

E. Bessels: Die amerikanische Nordpol-Expedition; 1879. Skildrer Rejsen med „Polaris“ i 1871—73, samme Rejse, der i 1876 er beskreven af Davis. Hist og her i Rejseberetningen findes en Del Iagttagelser over Fugle, og p. 311—312 findes en samlet Oversigt over de 24 Arter, der iagttoges Nord for 81°.

Th. M. Brewer: The Ibis, 4 ser., vol. III, 1879; p. 375—376. Meddelelse om, at Kumlien paa sit Besøg i Grønland i 1878 havde fundet *Tringa subarqvata* ynglende ved Christianshaab og fra E. Fencker havde faaet adskillige af dens Æg. Sagen maa bero paa en Misforstaaelse; *T. subarqvata* er endnu aldrig funden i Grønland.

H. W. Feilden: The Ibis, 4 ser., vol. III, 1879; p. 486—87. Velgrundet Tvivl om Brewer's Meddelelse om *Tringa subarqvata* i Grønland.

E. F. v. Homeyer: Meine ornithologische Sammlung; Journ. f. Ornith., Jahrg. XXVII, 1879. Indeholder, p. 180—184, ogsaa nogle Meddelelser om de grønlandske Graasiskener *(Cannabina linaria* etc.).

L. Kumlien: Contrib. to the nat. hist. of Arctic America made in connection with the Howgate Polar Exped., 1877—78; Bull. U. S. National Museum, Nr. 15, 1879; Afsnittet „Birds“, p. 69—105. Oversigt over de Fugle, der iagttoges paa Rejsen, der gik med „Florence“, til Vestsiden af Davis-Strædet, til Cumberland-Sund. Undervejs, fra 31te Juli til 22de August 1878, anløbes Godhavn paa Disko, hvor Kumlien ogsaa samlede nogle Oplysninger om grønlandske Fugle, især hos E. Fencker. (Et Par Misforstaaelser ere indløbne: *Ægialitis semipalmata, Tringa subarqvata, „Grus fraterculus“* opføres som grønlandske; *„Bucephala islandica“ (Clangula islandica)* nævnes som „quite common in the Godhavn district“; etc.).

Meddelelser om Grønland, udgivne af Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, 1ste til 19de Hefte, 1879—96. Foruden enkelte særlige Afhandlinger om Fugle (nævnte nedenfor) findes nogle Oplysninger indstrøede i de mange Beretninger om Rejser langs den danske Del af baade Vest- og Østkyst, af *J. A. D. Jensen, A. Kornerup, K. J. V. Steenstrup, C. F. Wandel, C. H. Ryder, G. Holm, V. Garde.* Oplysninger om grønlandske Fugle-Navne findes i Afhandlinger af *H. Rink,* i 10de og 11te Hefte.

J. Th. Reinhardt: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1879—80; p. I. Oplysning om, at den Stær, der havde vist sig i Grønland, ikke var af den færøiske Race.

J. Th. Reinhardt: En for Grønland ny Fugl; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1879—80; p. 7—8. Et Skind af *Oedemia fusca* modtaget fra Grønland. — Fortegnelsen voxede til 116.

P. F. Freke: A compar. catal. of Birds found in Europe and North America; Scientific Proceedings of the Royal

Dublin Soc., new ser., vol. II, 1880; p. 373—416 & 634. Grønlands Fugle omtales, mest paa Grundlag af Newton's Fortegnelse.

J. Th. Reinhardt: Notitser til Grønlands Ornithologi, (2); Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1881; p. 183—189. Meddelelser om *Turdus migratorius, Charadrius pluvialis („Ch. apricarius"), Numenius borealis, Gallinago scolopacina var. („G. wilsoni"), Lestris catarrhactes („Stercorarius catarrh."), Procellaria leucorrhoa, Podicipes griseigena („Podiceps holbølli"), Oedemia perspicillata, Somateria dispar („Stelleria dispar")*; de fleste vare modtagne i Museet; *Somateria dispar*, den eneste for Grønland nye Art, var iagttagen af Fencker og derefter omtalt af Kumlien, men med tildels urigtig Opgivelse. — Den grønlandske Liste voxede til 117.

L. M. Turner: On Lagopus mutus, Leach, and its allies; Proceed. U. S. Nat. Mus., vol. V, 1882; p. 225—233. Indeholder blandt andet Forsøg paa at udmærke den grønlandske og cumberlandske *„Lagopus mutus reinhardti* (Brehm) Turner" fra den amerikanske *„Lagopus mutus rupestris* (Gm.) Ridgw.", etc.

Baird, Brewer and *Ridgway:* The Water Birds of North America, vol. I & II; Mem. Mus. Comp. Zool. at Harvard Coll., vol. XII & XIII; 1884. Er udført paa lignende Maade som de samme Forfatteres „Land Birds", 1874. (Som grønlandske nævnes vist for første Gang, men med Urette, *Mergus cucullatus* og *Podicipes nigricollis).*

L. Stejneger: Notes on the Genus Acanthis; The Auk, vol. I, 1884; p. 145—156. Omhandler ogsaa de grønlandske Graasiskener, der henføres til *„Acanthis hornemanni* (Holb.) Stgr." og *„A. linaria rostrata* (Coues) Stgr."

L. Stejneger: A brief review of the Lagopodes belonging to the group Attagen Kaup; Zeitschr. f. d. ges. Ornith., Jahrg. I, 1884; p. 86—92, pl. V. Indeholder blandt andet Tilslutning til Turner's og andres Forsøg paa at udmærke den grønlandske Rype: *„Lagopus rupestris reinhardti* (Brehm) Blasius".

Symington Grieve: The Great Auk, or Garefowl (Alca impennis, Linn.) its History, Archæology, and Remains, 1885. Indeholder udførlige Oplysninger om, hvad der vides om Gejrfuglens Forekomst i Grønland, tildels efter Meddelelser fra Iap. Steenstrup.

G. Kolthoff i *A. E. Nordenskiöld:* Den andra Dicksonska expeditionen till Grönland, utförd År 1883; 1885; p. 196. En Liste over 16 Arter Fugle iagttagne ved „Sofias Hamn" i Bunden af Aulatsivik-Fjord tæt S. for Christianshaab, i Juli. Blandt andre opføres *„Falco æsalon Cuv.",* der ikke hidtil var set i Grønland; men da ingen nærmere Oplysning gives, og da man ikke synes at have været opmærksom paa det usædvanlige i Tilfældet, tør man vist ikke stole paa Opgivelsen. — I Nordenskiöld's Rejseberetning findes desuden ganske enkelte Meddelelser om Fugle.

L. Stejneger: On Gyrfalcons, The Auk, vol. II, 1885; p. 184—188. Handler om Navnene for Jagtfalkene; de amerikanske Former kaldes: *Falco islandus Brünn., F. rusticolus L., F. rust. gyrfalco* (L.) og *F. rust. obsoletus* (Gm.).

L. Stejneger: Colymbus nigricollis, not a North American Bird; The Auk, vol. II, 1885; p. 340—41. Oplysning om, at det kun er ved Forvexling af Synonymer, at *Podicipes nigricollis* har været opført som grønlandsk.

J. J. Dalgleish: Discovery of the nest of Larus rossii in Greenland; The Auk, vol. III, 1886; p. 273. En andenHaands Meddelelse om samme tvivlsomme Tilfælde, som er omtalt af Seebohm i P. Z. S. 1886.

F. Fischer und *A. Pelzeln:* Vögel und Säugethiere von Jan Mayen, i Die Österreichische Polarstation Jan Mayen; Beobachtungs-Ergebnisse, Bd. III, 1886; om Fuglene p. 109—127, pl. IX. Indeholder en Fortegnelse over Grønlands Fugle (efter andres Arbejder) til Sammenligning med Fuglene fra Jan Mayen, Island, Spitsbergen og Novaja-Semlja.

A. W. Greely: Three years of arctic service, an account of the Lady Franklin Bay Exped. of 1881—84, vol. I & II, 1886. Indeholder nogle Iagttagelser over Fuglene ved Smith-Sund og nordligere, mest fra Grinnell-Land, kun lidt fra Grønlands Kyst. Iagttagelserne findes dels spredte i Rejseberetningen, dels samlede i et eget Afsnit (Append. VIII, Ornithology; vol. II; p. 372—385), hvor de ere sammenstillede med tidligere Meddelelser fra samme Egne. Ialt omtales 34 Arter.

H. Seebohm: Proceed. Zool. Soc. London, 1886; p. 82. Meddelelse om en *Larus roseus* fra Christianshaab, hvor den skulde have ynglet.

G. Holm og *V. Garde:* Den danske Konebaads-Expedition til Grønlands Østkyst; 1887. Skildring af Rejserne i 1883—85 paa Strækningen mellem Nanortalik og Angmagssalik. Indeholder enkelte Meddelelser om Fugle. Nærmere Redegjørelse for samme Rejser findes i Meddelelser om Grønland, 9de og 10de Hefte, 1889 og 88.

L. Kumlien: The Merlin (Falco æsalon) in Greenland; The Auk, vol. IV, 1887; p. 345. Meddelelse om, at Museet i Milwaukee fra Dr. Wiepken, Oldenburg, havde modtaget en Dvergfalk skudt ved Kap Farvel. — Den grønlandske Liste voxede derved til 118.

J. A. Palmén: Bidr. till känned. om Sibiriska Ishafskustens Fogelfauna enl. Vega-Expeditionens iakttagelser och samlingar; Vega-Exp. Vetensk. Iakttagelser, Bd. V, 1887; p. 241—511. Indeholder en Oversigt over en Del af Grønlands Fugle-Fauna, kun sammenstillet efter andre; men Arbejdet er dog af Vigtighed for enhver, der har nærmere at gjøre med de grønlandske Fugle, paa Grund af dets Rigdom paa Oplysninger om den arktiske Fugleverden i dens Helhed.

E. Fencker: Fuglene i Uperniviks Distrikt; Meddelelser om Grønland, 8de Hefte, 1889; p. 250—251. En kort Oversigt over 47 Arter, forfattet i 1887, meddelt i en Afhandling af C. Ryder.

A. T. Hagerup: Some account of the Birds of Southern Greenland, from the MSS. of A. Hagerup, edited by Montague Chamberlain; The Auk, vol. VI, 1889; p. 211—218, 291—297. Iagttagelser fra Hagerup's første Ophold i Ivigtut, ogsaa optagne i hans Birds of Greenland, 1891.

F. Nansen: Paa Ski over Grønland, en Skildring af den norske Grønlands-Ekspedition 1888—89; 1890. Rejsen

gik, i Sommeren 1888, langs den sydlige Del af Grønlands Østkyst og tværs over Indlandsisen fra Umivik til Godthaab, hvor man overvintrede 1888—89. Enkelte Iagttagelser over Fugle findes indstrøede i Skildringen.

A. T. Hagerup: The Birds of Greenland, transl. f. the Danish by F. B. Arngrimson, ed. by Montague Chamberlain, 1891. Faunistiske Oplysninger om 38 Arter, de allerfleste iagttagne ved Ivigtut, hvor Hagerup opholdt sig fra April 1886 til Oktober 88, og en Fortegnelse over Grønlands Fugle, med enkelte Vedføjelser, især om Yngletider (tildels efter Benzon's Katalog). Ved Hjelp af afdøde Apotheker A. Benzon's haandskrevne Katalog over hans Samling tilføjedes til den grønlandske Liste to Arter, *Totanus solitarius* og *Myiodioctes canadensis (Sylvania canad.")* (de paagjeldende Skind vare dengang overgaaede til Zoologisk Museum i Kjøbenhavn). Hagerup's Fortegnelse omfatter 139 Art-Navne og vilde have omfattet 142, hvis ikke *Puffinus griseus, Gallinago wilsonii* og *Coccyzon americanus* vare glemte; men af de 139 maa rettest følgende 20 udgaa: *Larus affinis, Fulmarus glacialis minor, Aythya affinis, Somateria v-nigra, Charadrius dominicus, Falco rusticolus* og *Acanthis hornemanni* ere kun Racer, mere eller mindre udprægede, af andre grønlandske Fugle. *Anas carolinensis* er en Race af den ogsaa opførte *A. crecca,* hvis typiske Form dog ikke kjendes sikkert fra Grønland. *Lunda cirrhata, Puffinus kuhlii, Bulweria bulweri, Procellaria pelagica, Totanus flavipes, Colaptes auratus* og *Dendroica blackburniæ* ere ikke, eller vare dengang ikke, tilstrækkelig sikkert efterviste i Grønland. *Falco tinnunculus* var kun set langt fra Kysten. *Alauda arvensis* er ogsaa af flere andre nævnet som grønlandsk, men vist kun ved Fejltagelse. Det samme gjelder *Tringa ferruginea* (ɔ: *T. subarqvata). Sterna paradisea* og *Empidonax pusillus* ere Synonymer til de ogsaa opførte *S. hirundo* (ɔ: *S. macrura* og *E. flaviventris* og kun ved Misforstaaelse indkomne som egne Arter. Den grønlandske Snegaas opføres, vel gjetningsvis, som *Chen hyperboreus nivalis;* men de hjembragte Skind ere netop af anden Race. Ligeledes opføres den grønlandske Kanada-Gaas som *Branta canadensis hutchinsii;* men den er af anden Race. — Den grønlandske Liste var voxet til 120.

A. T. Hagerup: The Auk, vol. VIII, 1891; p. 319—320. Et Par Rettelser og Tilføjelser til „Birds of Greenland".

Ch. Bendire: Life Histories of N. Amer. Birds, with special ref. to their breeding habits and eggs; Smithson. Instit., U. S. Nat. Mus., Special Bulletin Nr. 1, 1892 (12 Plader). I det paagjeldende Bind, der handler om Hønsefugle, Duer og Rovfugle, omtales ogsaa grønlandske Arter, og Æg fra Grønland beskrives.

O. Helms: Ornithologiske Iagttagelser fra Arsukfjorden, Sydgrønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. 1892; p. 221—252. Iagttagelser fra Egnen om Ivigtut, hvor Helms opholdt sig fra 22de April 1890 til 6te Juni 91. Medtagne ere Iagttagelser gjorte af *Th. N. Krabbe* ved Arsuk i Tiden fra 24de August 1889 til 13de Oktober 90. Ialt omtales 44 Arter.

Witmer Stone: Birds collected by the West Greenland Exped.; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia 1892; p. 145—152. Fortegnelse over 21 (rettere 20) Arter almindelige nordgrønlandske Fugle, samlede mellem 26de Juni og 11te August 1891, paa Peary's og Heilprin's Rejse med „Kite", især paa Disko, Duck Island, i Melville-Bugt, ved Kap York og Mc Cormick-Bugt.

J. A. Allen: The geographical origin and distrib. of N. Amer. Birds, considered in relation to faunal areas of N. Amer.; The Auk, vol. X, 1893; p. 97—150. Handler ogsaa om Istidens Virkning paa Fugleverdenen. (Flere Udtryk i nærværende Afhandling kunne minde om Allen's Fremstilling. Ligheden er dog tilfældig; min Afhandling var færdig skreven, inden jeg lærte Allen's at kjende. Hvad vi have fælles, maa ogsaa nærmest regnes for fælles Ejendom med mange andre; det er Slutninger, der synes nærliggende for de fleste, der tænke over de Kjendsgjerninger, der staa i Forbindelse med Istiden.)

E. Vanhöffen: Bericht über botanische und zoologische Beobachtungen im Gebiet des Umanak-Fjords; Verhandl. d. Ges. f. Erdkunde zu Berlin, Bd. XX, 1893; p. 338—353. Ved Lejlighed nævnes enkelte af de almindelige grønlandske Fugle iagttagne paa Rejsen med Drygalski i 1892—93.

E. Vanhöffen: Frühlingsleben in Nord-Grönland; Verhandl. d. Ges. f. Erdkunde zu Berlin, Bd. XX, 1893; p. 454—469. Indeholder spredte Iagttagelser over nogle faa af de almindeligste Arter i Nord-Grønland, især i Umanak-Egnen, fra Foraaret 1893. Desuden nævnes *Tadorna casarca* for første Gang som grønlandsk, efter et Skind (tilhørende Inspektør *Fencker*), som Vanhöffen fik Lejlighed til at se i Augpalartok ved Upernivik. — Den grønlandske Liste voxede til 121.

A. T. Hagerup: Notes from Greenland; The Zoologist, 3 ser., vol. XVIII, 1894; p. 56—57. Meddelelse om nogle sjeldnere grønlandske Fugle-Skind, de fleste sete paa et Besøg i Museet i Kjøbenhavn.

O. Helms: Fortsatte ornithologiske Iagttagelser (1893) fra Arsukfjorden, Sydgrønland; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1894; p. 213—236. Iagttagelser fra Arsuk og Omegn fra Tiden mellem 24de April og 17de Oktober 1893. 43 Arter omtales; af dem vare de 6 ikke før nævnte fra Egnen. — En Del af Iagttagelserne fra samme Rejse har Helms meddelt i en Afhandling: En ornithologisk Udflugt i Grønland, i „Naturen og Mennesket", Juli 1895; p. 37—58.

E. Bay: Afsnittet „Pattedyr og Fugle" i Den østgrønlandske Expedition udført i Aarene 1891—92 under Ledelse af C. Ryder, 3dje Del; Meddelelser om Grønland, 19de Hefte, 1894 (96); p. 1—51. Faunistiske Iagttagelser. Rejsen gik i Eftersommeren 1891 med „Hekla" langs Østkysten fra Hold-with-Hope, hvor man var iland, til Scoresby-Sund, hvor man overvintrede, paa Danmarks-Ø, som man forlod i Eftersommeren 1892, hvorefter man i September anløb Angmagsalik. 32 Fugle-Arter omtales, af hvilke 6 ikke tidligere kjendtes fra Østkysten, blandt dem *Anser segetum,* der ikke tidligere var set i Grønland. I et eget Afsnit omtales desuden de Arter, der iagttoges i de forskjellige

Belter af Drivisen udfor Østkysten. — Nogle Iagttagelser fra samme Rejse har Bay meddelt i Dansk Jagttidende, 1895. — Den grønlandske Liste voxede til 122.

E. Astrup: Blandt Nordpolens Naboer; 1895. Astrup, der deltog i Peary's to Rejser 1891—92 og 1893—94, var med paa Vandringen over Indlandsisen Syd for Grønlands Nordkyst, fra Mc Cormick-Bugt, hvor man havde overvintret, til Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne og tilbage igjen, fra Maj til August 1892. Alene udførte Astrup i April 1894 en Rejse langs Kysten af Melville-Bugt. Lejligheden til at iagttage Fugle var ikke stor; kun ganske faa Oplysninger om Fugle findes indstrøede i Rejseberetningen.

A. Ohlin: Zool. observ. during Peary Auxiliary Exp. 1894, Afsnittet „Birds"; Biol. Centralbl., Bd. XV, 1895; p. 168—170. Meddelelser om 16 af de almindeligste grønlandske Arter, de fleste sete i Baffins-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund.

Witmer Stone: List of Birds coll. in North Greenland by the Peary Exp. of 1891—92 and the Relief Exp. of 1892; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1895 (96); p. 502—505. Oversigt over 19 Arter iagttagne i Egnen om Mc Cormick-Bugt fra Juli 1891 til August 92 og over 19 Arter indsamlede i Eftersommeren 1892 paa den nordlige Del af Grønlands Vestkyst omtrent paa de samme Steder, som besøgtes paa Heilprin's Rejse i 1891.

M. Traustedt: Rejseerindringer fra Grønland 1892; 1895. Rejsen gik i Sommertiden til Egnen om Disko-Bugt. Enkelte Iagttagelser meddeles om nogle af de almindeligste grønlandske Fugle.

H. Winge: Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1895; p. 63—65. Meddelelse om nogle Skind af grønlandske Fugle modtagne i Zoologisk Museum: *Anser segetum, Tadorna casarca, Somateria mollissima var. v-nigrum,* og som nye for Grønland *Totanus solitarius, Coccyzon americanus, Hirundo rustica typica, Myiodioctes canadensis Dendroeca maculosa, D. pennsylvanica, Siurus noveboracensis, Scolecophagus ferrugineus.* — Den grønlandske Liste var voxet til 126.

D. Bruun: Ornithologiske Iagttagelser fra Sydgrønland i Sommmeren 1894; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1895; p. 175—187. Iagttagelser fra Strækningen mellem Arsuk og Julianehaab og især fra Fjordene i Egnen om Julianehaab. 30 Arter omtales.

H. Schalow: Ueber eine Vogelsammlung aus Westgrönland; Journ. f. Ornith., Jahrg. XLIII, 1895; p. 457—481. Meddelelser om Skind af 16 almindelige Arter og om nogle Æg og Reder, indsamlede af Vanhöffen paa Drygalski's Rejse til Umanak-Egnen i 1892—93. (Ved en Fejltagelse er *„Lagopus lagopus"* opført som grønlandsk foruden *„Lagopus rupestris reinhardti"*. Ligeledes er det en Fejltagelse, naar det siges, at Museet i Kjøbenhavn har faaet „ein ♀" af *Somateria v-nigrum* fra Grønland; det var „fem Hanner" (5 ♂); Hunnen vilde neppe være til at kjende.) — Tilføjet er en Del Udmaalinger af grønlandske Fugle-Æg i Krüger-Velthusen's Samling. (De opgivne Findesteder ere øjensynlig ikke altid til at stole paa.)

O. Helms: Ornithologiske Iagttagelser fra det nordlige Atlanterhav; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1897; p. 216—236. Indeholder ogsaa adskilligt om Fugle nær Grønlands Kyster over Atlanterhavet og Davis-Strædet.

O. Kleinschmidt: Journ. f. Ornith., Jahrg. XLV, 1897; p. 514—516. Lidt om Jagtfalke, ogsaa grønlandske. Rigtig Fremstilling af Forholdet mellem unge og gamle, mørke og lyse Racer.

E. Vanhöffen: Grönland-Expedition der Ges. f. Erdkunde zu Berlin 1891—3; Bd. 2, Teil I, 1897; p. 46—83. Af egne Iagttagelser meddeles i Hovedsagen det samme, der allerede er meddelt i de ovenfor nævnte Afhandlinger af Vanhöffen og Schalow. Tilføjet er blandt andet en kort historisk Oversigt over Grønlands Fugle, hvis Art-Tal opgives til 146. Vanhöffen er i dette Arbejde ofte kommen til at fejle.

O. Helms: Ornithologiske Iagttagelser fra Angmagssalik, Øst-Grønland, af *J. Petersen;* Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., 1898 (trykt i 97); p. 169—175. Korte Meddelelser om 27 Arter, efter tre Aars Erfaring, fra 1894. Ny for Grønland var *Corvus cornix,* nye for Øst-Grønland *Sturnus vulgaris* og vist *Anser albifrons.* — Den grønlandske Liste voxede til 127."

De i ovennævnte Fortegnelse ikke nævnte Arbejder ere:

Jørgen Stauning: Kort Beskrivelse over Grønland. Viborg 1775.

John Erichsen: Udtog af Chr. Lunds Indberetning angaaende de i Aarene 1652 og 1653 foranstaltede Søtoge til Grønland. 1787.

Anonym. Udtog af en Dagbog, holdt paa en Rejse i Grønland i Sommeren 1823. Tidsskr. for Naturvidensk. III, Nr. 9, 1824 og IV, Nr. 10, 1825.

Chr. L. Brehm: Handbuch der Naturgeschichte aller Vögel Deutschlands. Ilmenau 1831.

Carl Petersen: Erindringer fra Polarlandene 1850—55. Kjøbenhavn 1857.

H. Rink: The Eskimo tribes, their distrib. Meddel. om Grønland Hefte XI 1887—91.

Den østgrønlandske Expedition. 1883—85. Medd. om Grønland X 1888—89.

Følgende Arbejder ere trykte, siden Winge skrev:

1899. *A. Herluf Winge.* Grønlands Fugle. Meddelelser om Grønland. Hefte 21, Afd. 1.
Se foran.

1899. *O. Helms.* Ornithologiske Meddelelser fra Grønland. Videnskab. Medd. Naturhist. Forening i Kbhvn. Kbhvn. 1899.

Kort Meddelelse om nogle Skind hjemsendte af J. Petersen fra Angmagssalik; af de omtalte Arter var ingen ny for Grønland, men Pibeanden ny for Østgrønland, ligesom den hjemsendte Hjejle med Sikkerhed kunde bestemmes som tilhørende Artens europæiske Form; det tidligere af Winge efter Vahls Iagttagelse nævnte Tilfælde var usikkert m. H. t. Racebestemmelsen.

Af de fra Vestkysten omtalte Arter var Islommens østlige Race *Colymbus glacialis adamsii* Gray ny for Grønland; Fuglen, et ungt Stykke, var skudt ved Ivigtut i 1897; ny var ogsaa Bobolink, *Dolichonyx oryzivorus* L., der af Læge Bentzen var tilsendt Forf. Grønlændere ved Arsuk havde givet Hr. Bentzen Fuglen.

1902. *O. Helms.* Über Grönlands Vogelwelt. Vortrag, gehalten vor der Deutschen Ornitologischen Gesellschaft 7. Oktober 1901. Journal f. Ornithologie. Jhg. 50. 1902.

1902. *G. Amdrup* m. fl. Carlsbergfondets Expedition til Øst-Grønland 1898—1900. Meddelelser om Grønland. Hefte XXVII. 1902.

Kyststrækningen mellem Angmagssalik og Kap Dalton, Syd for Scoresbysund, berejstes i Baad; Ophold ved Scoresbysund og Overvintring ved Angmagssalik. Med Skib sejledes desuden fra Scoresbysund til Angmagssalik. Amdrup nævner af og til Fugle fra disse Sejladser, men den mere indgaaende Beretning om de iagttagne Fugle er given af H. Deichmann i Medd. om Grønland Hefte 29. 1904.

1904. *O. Helms.* Fortsatte ornithologiske Meddelelser (1903) fra Grønland. Vid. Medd. Naturh. For. 1904.

Til Udarbejdelsen af denne Afhandling havde Carlsbergfondet overladt Forf. til Benyttelse og Offentliggørelse Meddelelserne om Fugle i Knud Poulsens Rapporter fra Ekspeditionen til Østgrønland i 1898—99 under Amdrups Ledelse; Zoologisk Museum havde overladt til Benyttelse de Fugle, der i de senere Aar vare komne til Museet fra Angmagssalikegnen, og Meteorologisk Institut havde stillet til Raadighed en Del Middeltal beregnede efter Iagttagelser i Angmagssalik. I Afhandlingen omtales under A først de paa Østkysten forekommende Fugle, af hvilke Sangsvane, hornet Lappedykker, lille Spove og Bekkasin vare nye for denne Kyst, medens Bysvalen og Raagen, sammesteds fra, bægge vare nye for Grønland i det Hele taget. Oplysninger om Klimatforhold gives, samt en Oversigt over de ved Angmagssalik ynglende, regelmæssigt forbidragende og som tilfældige Gæster forekommende Arter.

De under B givne Meddelelser fra Vestgrønland stamme væsentlig fra Egnen ved Ivigtut og Arsuk i Aarene 1898—1902; som ny for Grønland nævnes *Tyrannus pipiri* Vieill. *(carolinensis* Temm.), „the King-bird“, atter en amerikansk Gæst.

1904. *H. Deichmann.* Birds of East Greenland. Meddelelser om Grønland. Hefte 29, Afd. 1, 1904.

Nævner de paa Amdrup-Ekspeditionen til Øst-Grønland 1898—1900 trufne Arter, af hvilke ingen var ny for Landet. Ederfuglen *(Somateria moll.)* nævnes som talrigt forekommende og ynglende langs den undersøgte Kyststrækning; Knortegaasen med to Gæslinger i Dun blev set ved Kap Borlace Warren, hvor den var saa lidet sky, at den kunde have været slaaet med en Sten ($^{14}/_{7}$).

Om Stormfuglen, *Fulmarus glacialis,* findes nogle gode Iagttagelser.

1905. *A. L. Bertelsen.* De i Grønland brugte Fuglenavne og deres Betydning, med Angivelse af Fuglestemmen. Meddelelser om Grønland. Hefte XXXIII. 1905.

Med Bistand af Fangeren Nathan Lübbert, Sukkertoppen, Kateketen Eli Sivertsen og Frk. W. Rasmussen, Datter af tidligere Missionær R. i Jacobshavn, har Forf., der som Læge ved den danske litterære Grønlandsekspedition 1902—03 havde Lejlighed til at berejse hele den koloniserede Del af Grønlandskysten saavel Øst- som Vestside, samlet et fyldigt Oplysningsmateriale om Brugen af grønlandske Fuglenavne, et Arbejde, der var saa meget mere fortjenstfuldt, som man hidtil havde været henvist til væsentligt at ty til saa gamle Kilder som Fabricius, Holbøll o. a.

1905. *E. Lehn Schiøler.* Om den grønlandske Stokand, Anas boscas spilogaster. Vid. Medd. Naturh. For. 1905.

Viser, at den grønlandske Stokand er raceforskellig fra den typiske, og Navnet *Anas boscas spilogaster* foreslaaes for den. I en Tilføjelse meddeles paa Foranledning af Professor, Dr. Einar Lönnberg, at den grønlandske Stokand allerede i 1831 af Brehm er benævnt *Anas conboschas* i „Naturgeschicte aller Vögel Deutschlands“ (Ilmenau 1831) paa Grundlag af en ufuldstændig Beskrivelse; Betegnelsen *spilogaster* bliver et Synonym.

1906. *E. Lehn Schiøler*. Hvinand (Clangula glaucion americana Bp.) ny for Grønland. Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift. Aarg. 1. 1906.

Meddeler, at Forf. fra Godthaab havde modtaget en Hviinand *(Clangula glaucion)*, som viste sig at tilhøre Artens amerikanske Race *americana Bp.*

Hviinanden var ikke tilforn nævnt fra Grønland.

1906. *R. Müller*. Vildtet og Jagten i Sydgrønland. København 1906.

Forf., der fra 1875 i over en Menneskealder var ansat ved Kolonierne i Sydgrønland, giver i ovennævnte Bog en Skildring af Dyrelivet fra Cap Farvel paa 59° 48' n. Br. til Nordre Strømfjord paa 67° 30' n. Br. set fra en Jægers Synspunkt; i det Afsnit, der fortæller om Fugleviildtet, hvortil i Grønland *alle* fjedrede Skabninger regnes, behandles hver Art for sig, og selv om Forf. udtrykkelig fremhæver, at han har skrevet som Jæger for Jægere, ikke som Zoolog for Zoologer, ville disse sikkert beredvilligt indrømme, at Bogen rummer saa mange gode Iagttagelser og Oplysninger, at enhver, der ønsker at beskæftige sig med Grønlands Fuglefauna, kan have Glæde af at læse den.

1907. *Th. N. Krabbe*. Om de grønlandske Ederfugle, med særligt Henblik paa deres Aftagen og økonomiske Betydning. D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07.

En indgaaende og omhyggelig Skildring af Ederfuglens Forhold paa Vestkysten gennem de senere Aar.

1907. *E. Lehn Schiøler*. Dressers Ederfugl, Somateria mollissima Dresseri Sharpe, ny for Grønland. D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07.

Meddeler, at Forf. fra Godthaab havde modtaget en saltet Dressers Ederfugl, som det var lykkedes at bevare til Skindlægning. Formen var ny for Grønland. Fuglens betydelige Størrelse havde været Afsenderen, Hr. John Møller i Godthaab, paafaldende.

1907. *E. Lehn Schiøler*. Vandrixen, Rallus aquaticus L., ny for Grønland. D. O. F. T. 2. Aarg. 1907—08.

Meddeler, at Forf. ved Læge H. Deichmanns Velvilje i Oktbr. 1906 var kommen i Besiddelse af en Vandrixe, *Rallus aquaticus* L., som er ny for Grønland. Samtidig nævnes, at O. Helms et Par Aar før havde modtaget Arten fra Østgrønland gennem Johan Petersen i Angmagssalik. (Senere offentliggjort af O. H. i D. O. F. T. Aarg. III, Side 7). Vandrixen kendes nu saaledes baade fra Øst- og Vestkyst.

1908. *Johan Petersen*. Ornithologiske Iagttagelser fra Angmagssalik i Aarene 1902—08. [Bearbejdede og sammenstillede af O. Helms]. D. O. F. T. 3. Aarg. 1908—09.

Som nye for Østkysten nævnes Vandrixe (se foran), Skovsneppe, Sumphornugle, Engpiber og Vindrossel; for anden Gang nævnes Bekkasin og Krage; en Del af de tidligere som ny anførte Arter nævnes atter, ligesom det meddeles, at Issepartiet og Overnæbbet af en Forstuesvale var nedsendt; heraf kunde ikke afgøres, om Fuglen havde tilhørt den europæiske eller amerikanske Race, men det første formodes. Af den lyse nordlige Form af den grønlandske Graasisken, *Cannabina linaria Hornemanni* (Holbøll), var nedsendt et Stykke, og Navnet Hvidsisken foreslaas for denne Form.

1909. *Th. N. Krabbe*. Saarede Fugle som Budbringere. D. O. F. T. 3. Aarg. 1908—09.

Meddeler om en Kobberpil funden i en Hun af Konge-Ederfuglen, skudt af Fangeren Barselai ude paa Havet uden for det ved Godthaabsfjordens Udmunding i Davisstrædet liggende Udsted Kangek; Fuglen havde, da den blev skudt, et dybt Saar i Brystmuskulaturen, og det Saarkanalen omgivende Væv var af sejgt, urent (gangræneret) Udseende, tydeligt visende, at Saaret var af ældre Dato. Efter Pilens Form at dømme antages Fuglen at være anskudt af en Eskimo fra Baffinslandskysten, idet Tegnene for Pilens Vedkommende iflg. Inspektør Th. Thomsen ved Nationalmuseet pege paa „den østlige Del af Amerikas nordlige Kystland med Øer". Et lignende Tilfælde er omtalt i Sysselmand H. C. Müllers „Færøernes Fuglefauna med Bemærkninger om Fuglefangsten", Vid. Medd. fra den naturhistoriske Forening i Kbhvn. 1862 Side 35: „For nogle Aar siden blev i Kalbæksfjorden en gammel Fugl af Islom *(Colymbus immer* Brünn.) fundet død af et Saar, foraarsaget af en Eskimo-Piil med Beenskaft og Jernspids, som sad fast under dens ene Vinge."

1909. *A. L. V. Manniche*. Jagtskildringer fra Øst-Grønland. V. Fuglejagt. Dansk Jagttidende. 25. Aarg. 1908—09.

Livligt skrevne Jagtskildringer fra Danmarkekspeditionens Ophold i Nordøstgrønland (se under følgende).

1910. *O. Helms*. Nye Arter for Østgrønland. D. O. F. T. 4. Aarg. 1909—10 (Hæfte 4).

Fra Kolonibestyrer Johan Petersen forelaa til Forf. Oplysninger om Forekomsten af Bjærgand, Rødhalset

Lappedykker (store Race), Rødben og Vandrefalk (vistnok amerikansk Race); af disse var Lappedykkeren ny for Østgrønland, Rødbenen ny for Grønland i det Hele taget, medens Vandrefalken, som det i Afhandlingen meddeles, allerede før havde været set af Petersen ved Angmagssalik og skudt paa Østkystens sydligste Del ved Itivdlek. Bjærganden var ca. 2 Aar før bleven skudt langt længere mod Nord paa Østkysten af Manniche paa Danmarkekspeditionen (2/7 1907), saaledes at Petersens Fugl, skudt 12/5 1909, altsaa er den anden fra Østkysten; men for saa vidt man overhovedet vil tillægge den Art Tilfælde nævneværdig Betydning, tilkommer den litterære Prioritet unægtelig Forf. af ovennævnte Afhandling, idet Danmarkekspeditionens Samlinger vel havde været udstillede i Kbhvn., men Manniches Offentliggørelse af Tilfældet først fandt Sted lidt senere. (D. O. F. T. Aarg. V. Hæfte 1—2.)

1910. *A. L. V. Manniche.* Nordøstgrønlands Fugle. Biologiske Undersøgelser. D. O. F. T. 5. Aarg. 1910—11.

I den af Mylius-Erichsen planlagte og til hans Død ledede Danmarkekspedition til Grønlands Nordøstkyst i Aarene 1906—08 var Forf. deltagende som Ekspeditionens Ornitholog. Forf.s ovennævnte Arbejde er det fyldigste biologiske Bidrag til Østkystens Fuglefauna, og de talrige værdifulde Oplysninger, som heri foreligge, vidne højt om hans udmærkede Iagttagelsesevner. Ganske vist frembød Opgaven „ved sin relative Begrænsning og Ekspeditionens langvarige Ophold i samme Egn jo paa Forhaand Betingelser for en gunstig Løsning", men det maa ogsaa siges, at Mulighederne synes i fuldt Maal udnyttede. Nye Arter hjembragtes ganske vist ikke, udover Bjærganden — jfr. det herom forhen sagte — men til Gengæld hjembragtes íkke blot en usædvanlig god og smuk Samling af Skind, Spirituspræparater og Æg, men tillige længe savnede Oplysninger om forskellige arktiske Fugles Yngleforhold: Sandløber, Thorshane, Spidshalet Kjove og Islandsk Ryle, af hvilken sidste Æg og Dununger dog ikke fandtes trods ihærdige Anstrengelser. Afhandlingen ledsages af smukke Fotografier samt Tegninger og Tavler, malede af Gerhard Heilmann. Listen over de i Nordøstgrønland iagttagne Fugle tæller følgende Arter:

1. Fuligula marila, Bjærgand
2. Pagonetta glacialis, Havlit
3. Somateria mollissima, Ederfugl
4. „ spectabilis, Konge-Ederfugl
5. Mergus serrator, toppet Skallesluger
6. Anser torqvatus, Knortegaas
7. „ leucopsis, Bramgaas
8. Lagopus mutus, Rype
9. Colymbus septentrionalis, rødstr. Lom
10. „ glacialis, Islom
11. Fulmarus glacialis, Isstormfugl
12. Ægialitis hiaticula, Præstekrave
13. Strepsilas interpres, Stenvender
14. Tringa maritima, Sortegraa Ryle
15. „ canutus, islandsk Ryle
16. „ alpina, alm. Ryle
17. Calidris arenaria, Sandløber
18. Phalaropus fulicarius, Thorshane
19. Larus leucopterus, hvidvinget Maage
20. Larus glaucus, Graamaage
21. „ tridactylus, tretaaet Maage
22. „ eburneus, Ismaage
23. „ sabini, Sabines Maage
24. Sterna macrura, Kysttærne
25. Lestris longicauda, spidshalet Kjove
26. „ parasitica, Kjove
27. „ pomatorhina, bredhalet Kjove
28. Cepphus grylle, Tejst
29. Uria arra, kortnæbbet Lomvie
30. Mergulus alle, Krabbedykker
31. Alca torda, Alk
32. Falco gyrfalco, Jagtfalk (candicans)
33. Nyctea nivea, Sneugle
34. Corvus corax, Ravn
35. Saxicola oenanthe, graa Digesmutte
36. Cannabina linaria, Hvidsisken (hornemanni)
37. Emberiza lapponica, Laplandsverling
38. „ nivalis, Snespurv.

1912. *E. Lehn Schiøler.* Om nogle for Grønlands Fuglefauna sjældne samt to nye Arter, Chaulelasmus streperus (L.) og Passerella iliaca (Merrem.) typica. D. O. F. T. 6. Aarg. 1911—12.

Foruden de to ovennævnte Arter, der vare nye for Grønland, nævnes europæisk og amerikansk Krikand, Pibeand, Spidsand, typisk Bjærgand, typisk Sort-V-Ederfugl, Snegaas (to Stykker fra Sukkertoppen), Blisgaas (Racen *gambelli* Hartl.), Hornet Lappedykker, Graastrubet Lappedykker (Racen *major* (Temm. & Schl.)), Vagtelkonge, Vibe, Strandhjejle, Lille Regnspove, *Tringa maculata, Tringa fuscicollis,* Storkjove, Hejre, Amerikansk Forstuesvale, Bjærglærke, Stær og hvid Vipstjert, alle fra Vestkysten.

I den lille Afhandling udtales Tvivl om Eksistensberettigelsen af en større og mindre Race af Snegaasen, *Chen hyperboreus* (Pall.); derimod synes Racen *gambelli* af Blisgaasen at være vel begrundet, og den Formening fremsættes, at de grønlandske Blisgæs tilhøre denne større Form. Et Par helt sorte Skind af Tejsten *(Cepphus grylle* (L.)) uden hvid Vingeplet nævnes, og det paapeges, at disse, foruden andre Skind i Zoologisk Museum her, bekræfte Professor Colletts Opfattelse, at den saakaldte *„Uria motzfeldi"*, som er helt sort, ikke er andet end en Farveændring af den alm. Tejst.

1917. *O. Helms* og *E. Lehn Schiøler.* Om nogle for Grønlands Øst- og Vestkyst nye og sjældne Arter. D. O. F: T. 11. Aarg. 1916—17.

Meddelelse gives heri om Forekomst af Krikand (europæisk) Spidsand, (første Gang nævnt fra Østkysten), Engsnarre, Blishøne (første Gang fra Østkysten), Storspove (ny for Grønland; baade fra Øst- og Vestkyst), Dværgfalk

(første sikre Stykke fra Grønland; der har hersket Tvivl om, hvorvidt den ved Kap Farvel 3. Maj 1875 skudte Fugl, som af Wiepken blev sendt til Kumlien, var skudt i selve Grønland eller paa Havet), Vandrefalk, fra Østkysten, Fløjelsand fra Vestkysten, ligesaa Bjærgand, Racen *affinis* Eyt., Amerikansk Blishøne, Vibe, Rosenmaage, Hættemaage (ny for Grønland), Vindrossel og Solsort (ny for Grønland).

Grønland i Tohundredeaaret for Hans Egedes Landing. Medd. om Grønland Bd. LX og LXI (med Atlas). C. A. Reitzel Boghandel. København 1921.

Dette store Arbejde, som er udgivet af Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland under Redaktion af G. C. Amdrup, Louis Bobé, Ad. S. Jensen og H. P. Steensby, giver en samlet Beskrivelse af Landet og dets Befolkning i saa at sige enhver Henseende.

Planen dertil udarbejdedes i Sommeren 1913 af Dr. phil. Louis Bobé og daværende Museumsinspector, nu Professor Ad. S. Jensen, med den Tanke, at det skulde udkomme til Minde om 200 Aarsdagen for Hans Egedes Landing i Grønland den 3. Juli 1721 og var beregnet paa at afløse H. Rinks fortjenstfulde, men i Tidens Løb ret forældede Arbejder „Grønland“ (1852—57) og „Danish Greenland“ (1877). „Det skulde give en systematisk Skildring af Landet og en objektiv Fremstilling af dets Udvikling under dansk Herredømme, fornemmelig paa Grundlag af det sidste halve Aarhundredes alsidige og frodige Grønlandsforskning, hvis Resultater er nedlagt dels i de hidtil udkomne Bind af „Meddelelser om Grønland“, dels i andre Beretninger om Ekspeditioner og Rejser i Landet.“

Det lykkedes at føre Planen igennem paa udmærket Vis, og denne gode Bog er virkelig i Overensstemmelse med sin Hensigt bleven ikke blot en praktisk, men en uundværlig Haandbog for Funktionærer og Rejsende i Grønland. Om Grønlands Dyreverden har K. Stephensen i „Almindelig Oversigt“ skrevet et fortræffeligt Afsnit, hvori Fuglene behandles, og desuden findes under Omtalen af hvert af de Distrikter, hvori Landet deles, kortfattede Meddelelser om de i disse forekommmende Fuglearter.

Den, der ønsker saadanne Oplysninger om Grønland, som kunne gives, søger næppe forgæves i disse to Bind og det ledsagende Atlas.

A. Bertelsen. Fuglene i Umánaq Distrikt. Meddelelser om Grønland. LXII. 1921.

En særdeles lødig Skildring af Fuglelivet i dette Distrikt. Forf. nævner 57 Arter som trufne, deraf aarligt ynglende 21, jævnligt ynglende, stærkt begrænsede i Udbredelse og Mængde 11, aarligt iagttagne, men ikke ynglende Arter 2, tilfældige Gæster 23.

Som ny for Grønland nævnes Polarlommens amerikanske Race, *Colymbus arcticus pacificus* Lawr.

Særlig Interesse faar denne Afhandling ved sin Behandlingsmaade af Emnet, idet Forf. overalt har indsat Kort, hvorpaa de enkelte Arters Ynglepladser ere afmærkede, og desuden har Bertelsen givet en skønsmæssig Optælling af det Antal Individer, der findes paa Ynglepladserne. Saadanne Iagttagelser høre til de vanskeligste at foretage, men have den største Betydning saavel for Nutid som for Fremtid.

Peter Freuchen. Fuglelivet i Nordvestgrønland. Iagttagelser fra mit Vindue. D. O. F. T. 15. Aarg. Side 101. 1921.

Paa 76° 35‘ n. Br. ligger det Hus, fra hvis Vindue disse Iagttagelser ere gjorte. Freuchen nævner Bramgaasen (Anser leucopsis) som forekommende i Begyndelsen af Juni Maaned sammen med Knortegæs; det er første Gang, denne Art nævnes fra Vestkysten under saadanne Forhold, at den kan formodes at yngle i Nærheden; desværre findes ikke nærmere Oplysninger til Klaring af Sagen. Om Snegaasen siges, at 4—5 Par yngle i Dalen lige ovenfor; et hjemsendt Hoved har godtgjort, at det drejer sig om Artens store Race *A. hyperb. nivalis* (Forster). Ogsaa Graasisken nævnes fra dette Sted, foruden naturligvis Snespurv og Digesmutte; af Vadere ere sete: Præstekrave, Stenvender, sortgraa Ryle, alm. Ryle, Sandløbere og islandsk Ryle. Som eneste Standfugl nævnes Ravnen.

A. Jørgensen. Bartrams Klire (Bartramia longicauda) og Brushane (Machetes pugnax) i Grønland. D. O. F. T. 17. Aarg. Side 118. 1923.

Meddeler om Forekomst af Bartrams Klire, Hun, skudt 21/5 1923 ved Godthaab, og Brushane, ung Han, skudt i Efteraaret 1919, ved Kangek, ogsaa i Godthaab Distrikt. Fuglene vare nedsendte til Læge Jørgensen i Bramminge af John Møller i Godthaab.

Det er første Gang, Bartramskliren nævnes fra Grønland.

C. Madsen. Ornithologiske Iagttagelser fra Østgrønland. I. Bramgaasen, Anser leucopsis. II. Selningen, Calidris arenaria. D. O. F. T. 19. Aarg. Side 33. 1925.

Meddeler om Forfatterens Iagttagelser af Bramgaasen ved dens Ynglepladser nær Clavering Ø i Gael Hamkes Bugt paa omtrent 74° n. Br.; med Forf.s Tilladelse findes et fyldigt Uddrag af Afhandlingen i nærværende Arbejdes Bd. I, hvortil henvises.

Ogsaa om Selningen fortæller Forf. og meddeler, at han har gjort den Erfaring, at det altid er Hannen, som ruger, medens Manniche, jfr. foran, hvor han var — omtrent 40 danske Mil nordligere — ikke fandt Forholdet saaledes.

R. Jul. Olsen. Sumpdrossel, Turdus Pallasii, Cabanis, ny for Grønland. D. O. F. T. 19. Aarg. Side 41. 1925.

Forfatteren meddeler, at han i Sommeren 1923 fra Assistent Kay Olsen i Frederikshaab modtog en Sumpdrossel, der angives at være fanget paa Storøen ca. 22 km Nord for Kolonien den 2. Maj 1923. Skindet, der ikke er kønsbestemt, stemmer godt med Beskrivelsen af *Hylocichla guttala pallasii* Cabanis i Robert Ridgway: The Birds of North and Middle America. Arten var ny for Grønland, men er som angivet i Winge: „Grønlands Fugle" fanget paa et Skib paa Havet Syd for Grønland paa 58° 48' n. B., 49° 16' v. L., den 9. Juni 1867. I Europa har den vist sig nogle Gange. Skindet findes nu paa Zoologisk Museum.

Aage Bistrup. Ederfuglens Saga i Grønland. D. O. F. T. 19. Aarg. Side 43. 1925.

I denne Afhandling tager Kolonibestyrer Bistrup til Orde for en bedre Behandling af Ederfuglen i Grønland ikke blot af dyrevenlige, men ogsaa af økonomiske Grunde.

Det er unægtelig gaaet saa meget tilbage med denne prægtige Fugl i Grønland i de senere Aartier, at Styrelsen for Grønland nylig har fundet det nødvendigt at indføre Fredning for den i Rugetiden i Sydgrønland, men endnu behandles Fuglen ret uskønsomt og hensynsløst, nedskydes hele Vinteren og paa sit Træk nordover om Foraaret; naaer den først sine nordlige Ynglepladser, plyndres den ubarmhjærtigt for Æg og Dun Gang paa Gang. Det er da intet Under, at den indhandlede Dunmængde stadig tager af, og at Fuglenes Tal svinder ind, men det er sikkert vanskeligere at indføre Fredningen i Nordgrønland, hvor Fuglen har saa stor Betydning for Befolkningens Ernæring i Sommertiden, end i Sydgrønland. Hvis man ikke i Løbet af forholdsvis faa Aar vil se en god Indtægtskilde udtørret, bliver det dog sikkert nødvendigt, at Spørgsmaalet tages op til Behandling af rette Vedkommende.

E. Lehn Schiøler. Om de i Grønland forekommende Racer af Fjældrypen, Lagopus mutus mutus (Montin). D. O. F. T. 19. Aarg. Side 108. 1925.

Paaviser, at der i Grønland findes tre Racer af Fjældrypen, en østgrønlandsk, for hvilken foreslaas Navnet *L. mutus groenlandicus*, en anden, der lever paa Vestkystens nordlige Del og antages at være lig den i det arktiske Nordamerika levende, *L. mutus rupestris* (Gm.), og endelig *L. mutus reinhardti* Br., der lever paa den sydligere Del af Vestkysten fra ca. 66° til Kap Farvel.

E. Lehn Schiøler. Om den vestgrønlandske Skallesluger, Mergus serrator major, Subsp. nov. D. O. F. T. 19. Aarg. Side 115. 1925.

Beskriver den vestgrønlandske Skallesluger som større end den typiske; navnlig er Næbbet ved Roden bredere (ca. 10 %), Vingen gennemsnitlig lidt længere (ca. 5 %), udfarvede Hanner i Pragtdragt ere grovere vatrede paa Kropsiderne, og spæde Ællinger, unge Fugle og Hunner have Hovedet i friskfældet Dragt lidt varmere rødligt.

Finn Salomonsen. Paa ornithologisk Undersøgelsesrejse i Grønland. D. O. F. T. 19. Aarg. Side 119. 1925.

En livlig Skildring af en ornithologisk Udflugt med Motorbaad fra Godthaab ind i Godthaabsfjorden, foretagen i Begyndelsen af Juli Maaned 1925.

Th. N. Krabbe. To formodede Bastarder mellem de to grønlandske Ederfugle-Arter. Vidensk. Medd. fra Dansk Naturh. Foren. Aarg. 80; med 1 farvelagt og to sorte Tavler.

Beretter om to Ederfugle, den ene skudt $^{28}/_{2}$ 1894 ved Godthaab, den anden $^{10}/_{1}$ 1900 ved Holsteinsborg i Grønland, der i Fjerdragt skulle være saa afvigende fra Konge-Ederfuglen, som de dog nærmest ligne, ogsaa efter Forfatterens egen Mening (Side 550), at det maa formodes at være Bastarder mellem Ederfuglen *(Som. moll. bor.)* og Konge-Ederfuglen *(Som. spect.)*.

Efter nogle indledende Bemærkninger om Bastarder i Almindelighed giver Forf. nogle Oplysninger om Slægten *Somateria,* særlig om dens Forhold i Grønland, hvorunder bl. a. siges, *at Som. spectabilis* kun træffes paa den midterste Del af Grønlands Østkyst, medens den ligesom den alm. Ederfugl hyppigt træffes paa Vestkysten, *at Som. mol. var. dresseri* er truffen én Gang, og *at* Formen *Som. moll. var. v-nigrum* jævnligt er funden paa Vestkysten. Af denne sidste Race har Forf. endog haft 26 Individer med den V-formede Tegning i „alle Styrkegrader lige fra den, som ses hos de kraftigst udfarvede Kongeederfugle-Hanner, og ned til en kun ganske svag mørk Antydning; men herved er dog at bemærke, at rigtigt som det er, at aldeles udprægede Stykker af Racen v-nigrum træffes i Vestgrønland (nærværende Forf. har selv faaet flere og desuden set nogle i andres Eje) og *sandsynligt* som det er, at denne Race med den alm. Ederfugl kunde frembringe Mellemformer, er det lige saa troligt, at en Del af disse 26 Individer kunne være alm. grønlandske Ederfugle, der have dette sorte V som et Tilbageslags-Mærke, thi det ses hos Ederfuglen i alle dens Racer, hvor den forekommer, i Sverige, i Norge, i Danmark, i England og paa Amerikas Østkyst, altsaa i Egne, hvor (med Undtagelse af sidstnævnte Sted) den ægte *Som. moll. v.-nigrum* aldrig er funden, og hvor der altsaa ikke kan være Tale om Mellemformer mellem denne og de stedlige Ederfugle. Idet Forf. dernæst indgaaende omtaler de to paagældende Skind, nævner han tre Muligheder

for Antagelser, der kunde føre til rigtig Forstaaelse af deres Udseende næmlig: 1, at det kunde dreje sig om en ny Art, en Mulighed, som — sikkert med Rette — brat afvises; 2, at det kunde være en velkendt Art i en hidtil ukendt Dragt, f. Eks. paa Grund af Alder, Køn, Aarstid eller af andre Grunde som Race, Varietet m. m.; eller: 3, at det kunde være Bastarder mellem to velkendte Arter.

Den Omstændighed, at de *to Fugle ikke have været kønsbestemte*, er Aarsagen til, at Forstaaelsen af dette Tilfælde maa hvile paa Formodninger.

Af de to ovennævnte tilbageværende Muligheder har Forf. da valgt at betragte den sidste, at Fuglene ere Bastarder, som den rimeligste, medens nærværende Forf. (som nævnt for Afdlgs. Forf.), uden helt at ville afvise denne Mulighed, finder, at nok saa meget taler for, at Sagen rigtigere forklares gennem en af de under 2 nævnte Muligheder.

De to nævnte Ederfugle opvise næmlig *ikke en eneste afgjort* mollissima-Karakter.

Forf. nævner forskellige Tegn, hvorved de paagældende Dyr skulde afvige fra normale Konge-Ederfugle, men intet af disse Tegn er uforeneligt med en Antagelse om, at Fuglene *enten* kunne være blege Farveafændringer (m. H. t. Skulder- og Armfjer), *eller* Hunner med udviklede Kønsorganer og derfor i en tilnærmelsesvis masculin Dragt.

Hvad den første Mulighed angaar, kan anføres, at to Konge-Ederfugle (♂♂) med tilnærmelsesvis lige saa blege Skulder- og Armfjer foreligge, og intet er til Hinder for at denne Art — uden ondt Lune fra Naturens Side — som saa mangfoldige andre kunde opvise Farveafændringer; saadanne ere tilmed ret hyppige hos Ederfugle af bægge Arter (ca. 1400 foreligge), og denne Forklaring forudsætter desuden, at Fuglene ere Hanner, hvad de unægtelig mest ligne.

Hvad den anden Mulighed angaar, taler den Omstændighed, at andre Andefugle, bl. a. ogsaa den almindelige Ederfugl (saaledes som af Forf. nævnt), anlægge en næsten masculin Dragt, naar deres Kønsorganer ere standsede i Udviklingen, til Fordel for den. Saadanne Hunner ere afbildede i nærværende Arbejdes Bd. I paa Tavle XVII og LX og ville ogsaa findes i dette Bind, og de i den seneste Tid foretagne eksperimentelle Undersøgelser paa dette Omraade pege i samme Retning. At vildt levende Fugle, der af Naturen have unormale Kønsorganer, fælde som deres Artsfæller er klart, og at Dragtskiftet i sin Udvikling viser først en Blanding af feminine og ungdommeligt masculine Mærker, og senere frembringer mere rent masculine Karaktermærker, giver en, som det synes, nok saa antagelig Forklaring af de to paagældende Fugles Udseende, idet flere af de af Forf. nævnte Karakterer netop forefindes hos yngre Hanner af Konge-Ederfuglen t. Eks. den sorte Tegning omkring Øjet, Pandeknoldens ringere Udvikling, Udstrækningen af det søgrønne Parti paa Kinden, og endelig mangler jo det sorte V hos Hunnen.

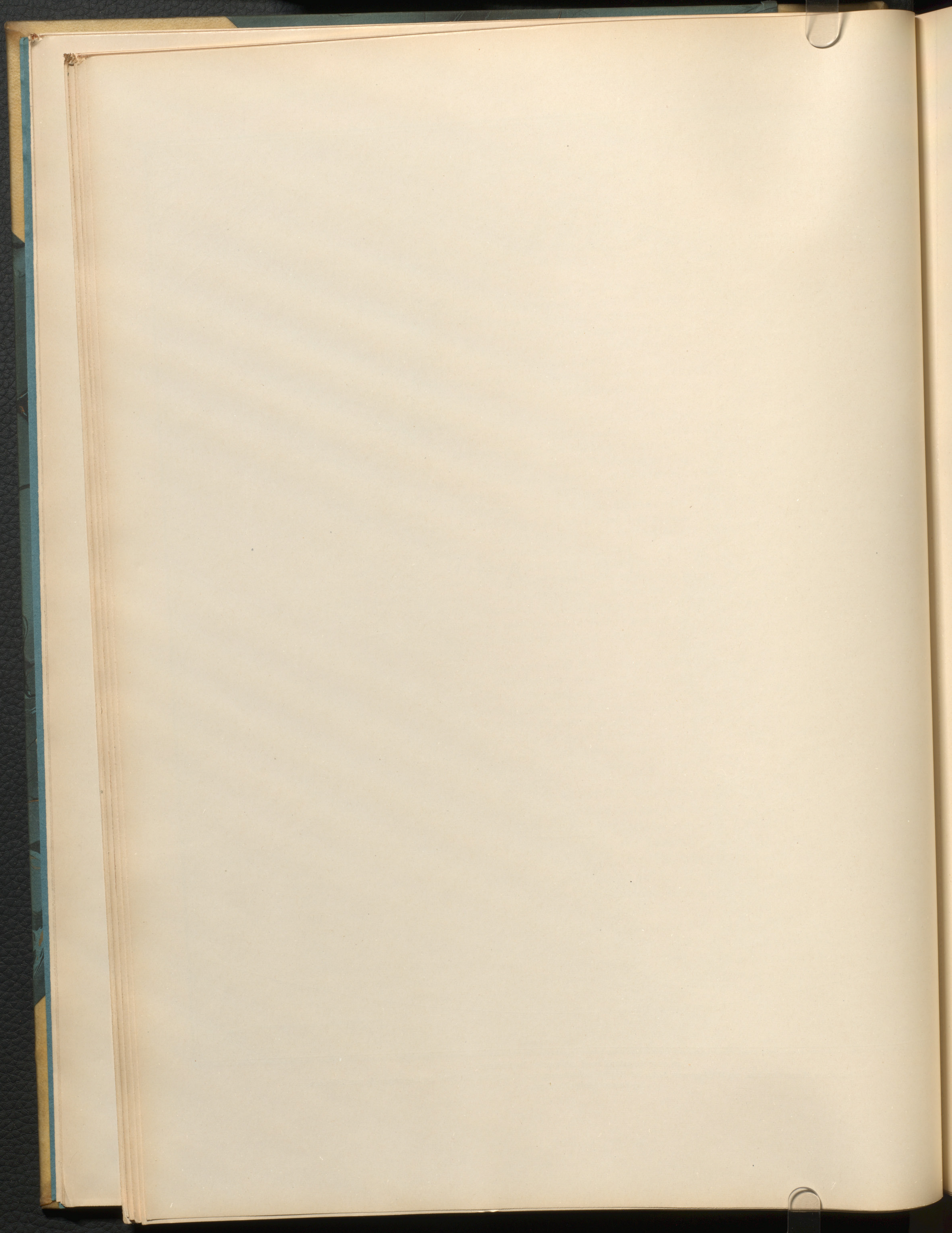
Som bekendt standser Fjergrænsen paa Næbsiden hos Konge-Ederfuglen et godt Stykke bag Næseborets Bagrand, men gaar hos den alm. Ederfugl hen under Næseborets Midte; den paagældende Afstand er maalt hos 10 gamle Hanner og Hunner af Konge-Ederfuglen og angives at svinge for ♂♂ mellem 10—11 mm, for ♀♀ mellem 8—9 mm, medens den for de to her omhandlede Fugle skal være 6 mm; uden at naa Næseborets Bagrand, endsige dets Midte — hvilket vilde have været en mollissima Karakter — nærmer Fjergrænsen sig altsaa hos disse to Dyr Næseboret 2 à 3 mm mere end hos de maalte Hunner, og dette „peger hen paa en Mellemstilling mellem Som. moll. og Som. spect.“ —

Af de tre foreliggende Muligheder synes da den af Forf. valgte Forklaring at være den, som vanskeligst lader sig underbygge efter det foreliggende; naar den dog er valgt, er det visselig ikke sket uden mange Overvejelser, og Forf. betegner selv de to Skind et Sted i Afhandlingen (Side 549) som „de eneste hidtil eksisterende Eksempler paa nogenlunde sikkert formodet Bastarddannelse mellem de to Ederfuglearter“. Til Slut synes dog Forf. at være naaet noget længere end til Formodning, idet Afhandlingen ender paa denne Maade: „Naar saaledes alt tages i Betragtning — og jeg lægger Hovedvægten paa de graa Skulderfjer hos de to omhandlede Ederfugle — kan min personlige Opfattelse kun konkludere deri, at jeg indtil videre nærmest føler mig overbevist om, at disse to Fugle begge er Hanner, og at begge er Bastarder mellem *Somat. mollis.* og *Somat. spectab.*“

Forannævnte Arbejder ere alle forfattede af Danske, men naturligvis er der i første Fjerdedel af indeværende Aarhundrede af Udlændinge skrevet adskilligt, som mere eller mindre direkte angaar Grønlands Fuglefauna; saaledes har til Stadighed Organet for American Ornithologists' Union „The Auk“ indeholdt Meddelelser af stor Interesse for dem, der beskæftige sig med Studiet af Grønlands Fugle, og i A. O. U. Check-List of North American Birds, Third Ed. 1910, findes grønlandske Fugle jævnlig nævnte, ligeledes i Koenigs Avifauna Spitzbergensis 1911, i H. Schalows Vögel der Arktis 1904, i Macoun's Catalogue of Canadian Birds 1909, i B. Hantzsch's Beitrag zur Kenntnis der Vogelwelt des nordöstlichsten Labradors (Journal für Ornithologie 1908), hos Kolthoff: Bidrag till Kännedom om Norra Polartrakternas Däggdjur och Fåglar 1903 (Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handlingar Bandet 36 No. 9) og i Robert Ridgway's Birds of North and Middle America; men selv om Danske, navnlig Fabricius, Holbøll og Winge, hidtil have bidraget mest til Kundskaben om denne store Øs Fuglefauna, staar dog endnu meget tilbage, og mange Spørgsmaal vente endnu paa deres Løsning.

Kort over Grønland med nærmeste Omgivelser.
Polarkredsen skærer Grønland paa $66^1/_2{}^0$ og gaar derfor lidt Syd for Holsteinsborg paa Vestkysten, lidt Nord for Angmagssalik paa Østkysten og berører Islands Nordkyst.

KAPITEL II.

OVERSIGT OVER GRØNLANDS FUGLE.

FRA Kap Farvel paa 59° 46' n. B. til Kap Bridgman paa 83° 37' n. B. strækker Grønland sig, fra Nord til Syd over 24 Breddegrader eller 2650 km; fra Øst til Vest ca. 1050 km.

Fladeindholdet af denne Verdens største Ø er 2,182,000 km^2, men heraf er langt den største Del, ca. 1,869,000 km^2, dækket af Indlandsisen, medens det isfri Kystland kun er 313,000 km^2; bredest er denne Strimmel Land paa Østkysten ved Scoresbysund, ca. 300 km, paa Vestkysten er den største Bredde kun ca. 180 km, og flere Steder baade paa Øst- og Vestkyst naaer Indlandsisen helt ud til Havet.

Grønland er omgivet af Hav paa alle Sider, mod Nord af det arktiske Ocean og Ishavet, mod Øst af Grønlandshavet og Danmarkstrædet, mod Syd af Atlanterhavet og mod Vest af Davis-Strædet, Baffinsbugt, Smithsund, Kennedy- og Robesonkanal, og paa disses Bølger svømme mægtige Isfjælde næsten hele Aaret rundt, udskudte fra Indlandsisen gennem de store Isfjorde, drivende for Vind og Strøm langs Kysterne. Paa lange Strækninger ere Kysterne desuden blokerede af Storis, der med Polarstrømmen fra Polarbassinet føres sydover langs Grønlands Østkyst, af Vestisen, som fra de isfyldte Sunde langs Grønlands Nordvestkyst og fra Baffinsbugten driver sydpaa. Desuden dannes hver Vinter saa megen Is i Fjorde og langs Kysten, at Besejling næsten er udelukket paa denne Aarstid og for Østgrønlands Vedkommende overhovedet kun er mulig en ganske kort Tid om Sommeren; paa Vestkysten Nord for ca. 69° n. B. kan Vinterisen ikke ventes bortsmeltet førend i Juni—Juli Maaned.

Grønlands nærmeste Naboer mod Øst ere Island og Jan Mayen; Afstanden fra Islands Vestkyst f. Eks. Straumnes til Kap Dan paa Grønlands Østkyst er ca. 300 Sømil, eller ca. 556 km tværs over Danmarkstrædet, fra Kap Nord paa Island til Blossevillekysten ca. 160 Sømil; fra Jan Mayen til Liverpoolkysten paa Jamesonland er Afstanden 255 Sømil, og fra Spitsbergen til Nordost-Rundingen af Grønland ca. 240 Sømil. Vest fra nærmer Labrador sig, lidt Nord for 60° n. B., Grønlands Sydvestkyst omtrent ved Frederikshaab til en Afstand af ca. 420 Sømil, og længere mod Nord, lidt Syd for Polarkredsen, skyder Cumberlandhalvøen sig i Kap Walsingham saa langt ud i Davisstrædet, at Afstanden tværs over dette til Egnen om Søndre Strømfjords Munding (Simiutak)[1] ikke er mere end 180 Sømil. Derefter trækker Cumberlandkysten og Baffin Land sig noget tilbage, men fra Lancaster Sound nordefter, Ellesmere Land, Grinnell Land og Grant Land rykker det arktiske Amerika ganske tæt op til Grønland, saaledes at t. Eks. Afstanden tværs over Kennedykanalen kun er omtrent som fra København til Malmø, eller ca. 20 Sømil.

Hele Grønlands smalle Kyststrækning er efterhaanden nogenlunde kendt og kortlagt; klippefuld, takket, „furet, vejrbidt“, som Norges Kyst og som denne gennemskaaret af mange og dybe Fjorde, med en ofte bred Skærgaard af Smaaøer lejret foran, er den berejst og undersøgt mange Gange; men lidt længere inde mod Indlandsisen, hvor al Fremtrængen maa ske til Fods og i høj Grad besværliggøres af de Byrder, som af Hensyn til Livets Ophold maa medbringes, er Kystlandet ikke nær saa godt kendt; her ligge store Strækninger, ud over hvilke højst grønlandske Rensjægere have spejdet, men som sjældent eller aldrig ellers betrædes af Menneskefod. — En udpræget Klippekyst, oftest af forholdsvis mindre Højde yderst, længere inde et øde Klippeland, der undertiden rager højt op i spidse, forrevne, mørke Fjældtoppe, fra hvilke Sne og Is aldrig helt forsvinde. Og dette fortsættes paa sine Steder helt ind til Indlandsisen, der lægger sig hen over Fjældene, saa at kun hist og her Toppe, „Nunatakker“, rage op af Isen som Skær af et stivnet Hav; paa andre Steder gaar Yderkysten efterhaanden over i bølgende Højsletter med afrundede Bakkedrag og smaa Bjærgkæder. Højderne langs Yderlandet svinge for det meste mellem 500—1200 m, sjældent naa Fjældene 2000 m; de største Højder ere maalte paa Østkysten, hvor Mont Forrel paa 67° n. B. naaer en Højde af 3440 m, Petermanns Fjæld ved Kejser Franz Josephs Fjord paa ca. 73° 10‘ en Højde paa mellem 2500—2800 m, og i den sydligste Del af Grønland findes et Alpeland med flere 2000 m høje Toppe, ja en enkelt naaer endog 2305 m.

Endnu mere ukendte vilde disse Indlandsstrækninger sikkert være, hvis ikke Adgangen til dem noget lettedes derved, at man gennem de lange Fjorde kan komme dybt ind i Landet; ganske vist ere Fjordenes Sider ofte saa stejle, at Landing med Baad mange Steder er umulig, og ganske vist munde tit store ler- og slamførende Elve ud i deres inderste Grene og gøre disse saa at sige ufremkommelige selv for saa lette Fartøjer som Konebaade og Kajakker, og farligt er det at færdes i Isfjordene, gennem hvilke Isfjældene udskibes; men paa andre Steder er det ikke vanskeligt at gøre Landgang og meget vel muligt gennem brede Dale at trænge ind i disse stille Egne, hvor man møder en frodigere Vegetation, hvor Rensdyret græsser, hvor Gæs, Ænder, Havlitter og Lommer ruge, og Myggenes Hærskarer summe.

Dybderne i disse Fjorde kan være meget betydelige; i Regelen skal den være fra 100—400 m, i de store Isfjorde dog langt større, endog op til 1055 m (Uperniviks Isfjord paa Vestkysten). I Almindelighed aftager Dybden ind mod Fjordens Bund, og hvor saadanne store slamførende Elve, som før nævnt, munde ud, kan den inderste Del af Fjorden paa lange Strækninger være næsten tørlagt, navnlig ved Ebbe, og det mælkede, graagrønne Vand ses at bane sig Vej frem gennem Leret i smalle Render.

Bag Fjordene finder man mange Steder Søer liggende saaledes i Forlængelse af disse, at de kunne skønnes tidligere at have gaaet i ét med dem, og Søer træffes overhovedet næsten overalt, større og mindre, paa Øer, langs Indlandsisens Rand, de saakaldte Randsøer, og paa Højslætter, hvor stundom hele Strækninger kunne være dækkede af Søer. Hvor der i disse, som t. Eks. inde paa Landet bag Søndre Strømfjord, findes smaa Klippeøer, faar det maleriske Landskab en smuk Sommerdag næsten en skotsk Stemning over sig. Ogsaa Fjældsøer støder man paa, højt og lavt, i de ødeste, mest trøstesløse Egne, overalt blinke Søer frem. Grønland kunde fortjene at hedde de 10,000 Søers Land.

---

[1] Simiutak er en temmelig stor Ø, der ligger i Strømfjordens Munding; Navnet betyder Proppen.

Ikke alene paa Grund af Landets Beliggenhed, men ogsaa paa Grund af Indlandsisens og de omgivende Haves vældige Ismasser er Grønlands Klima et udpræget Polarklima, og dette gælder ogsaa den sydlige Del, skønt den ligger paa samme Bredde som det sydlige Norge; thi de vældige Ismasser, der fra Østkysten føres rundt Kap Farvel op i den sydlige Del af Davisstrædet, lejres langs Vestkysten og giver denne et barskt Vinterklima og en kølig, sludfuld Sommer med megen Taage og Regn.

Nord for Polarkredsen, der skærer Grønland ca. 50 km Syd for Holsteinsborg, kommer Solen i et Tidsrum af Vinteren ikke over Horisonten og gaar om Sommeren i en bestemt Tid ikke ned. Jo længere man kommer mod Nord, desto længere bliver Polarnatten; i Egnene omkring Diskobugten varer den mellem 5 og 7 Uger, ved Umának ca. 8 Uger, ved Upernivik ca. 11 ½ Uge og ved Grønlands Nordspids paa ca. 83 ½° n. B. 20 ½ Uge. Den lyse Polardag varer noget længere, indtil et Par Uger længere end Polarnatten, og i denne Tid er jo Solen paa Himlen hele Døgnet og formaar ved sin Varme at fremtrylle et forholdsvis rigt Planteliv i Dale og paa Fjældsider i den korte Sommer.

Efter Medd. om Grønl. Bd. LX, gengives her en Tabel over Middeltemperaturen i Celsius ° paa Vestkysten.

Tabel 1. Middeltemperatur i C°.

	Antal Aar	Omtr. n. B.	Vinter	Foraar	Sommer	Efteraar	Aaret
		0	0	0	0	0	0
Nanortalik	27	60	÷ 5,0	÷ 0,5	5,5	1,1	0,3
Ivigtût	27	61	÷ 7,2	÷ 0,4	8,6	0,8	0,5
Godthaab	33	64	÷ 9,4	÷ 3,8	5,7	÷ 0,9	÷ 2,1
Kôrnok	23	64	÷ 10,4	÷ 3,6	7,4	÷ 1,5	÷ 2,0
Holsteinsborg	22	67	÷ 16,8	÷ 7,5	6,4	÷ 3,3	÷ 5,3
Jakobshavn	33	69	÷ 16,5	÷ 9,0	6,3	÷ 3,6	÷ 5,7
Umának	[1]	70¾	÷ 17,4	÷ 10,1	6,0	÷ 3,4	÷ 6,2
Upernivik	33	72¾	÷ 20,6	÷ 13,6	3,9	÷ 4,5	÷ 8,7

„Som Tabellen viser, er det kun i den sydligste Del af Grønland, at Aarets Middeltemperatur er over Frysepunktet og det kun ½°. Ved Godthaab er den ÷ 2°, og den falder jævnt nordefter, indtil ÷ 8,7° ved Upernivik. En Breddeforskel paa 13° giver altsaa en Aftagen i Aarets Middeltemperatur paa 9°.

Vinterens Middeltemperatur er ÷ 5° ved Nanortalik og jævnt faldende til ÷ 20,6° ved Upernivik. Foraarstemperaturen stiger fra ÷ ½° til ÷ 14°, men Sommertemperaturen (fra Juni til August) er mere varierende, og der viser sig den Mærkelighed, at Sommeren ved Jakobshavn og Umának er varmere end ved de langt sydligere beliggende Stationer Nanortalik og Godthaab. Dette staar i Forbindelse, ikke alene med den lange Polardag paa de nordlige Bredder, men ogsaa med den Omstændighed, at Sommertemperaturen er højere inde i Landet end ved Yderkysten. Dette kan allerede ses af Tabellen, idet Ivigtût, som ligger et godt Stykke inde i Arsuk Fjorden, gennemsnitlig har 3° højere Sommertemperatur end Nanortalik og Godthaab og Kôrnok, som ligger inde i Godthaab Fjorden, er gennemsnitlig 1 ½° varmere end Godthaab, som ligger i Mundingen af samme Fjord. Jakobshavn og Umának, hvor Sommertemperaturen er ca. 6°, ligger ligeledes et Stykke fra Yderkysten. At Sommertemperaturen er højere inde i de lange og dybe Fjorde er godtgjort af forskellige Ekspeditioner, som har berejst disse Strækninger. Det viser sig ikke alene ved, at Sneen i det Indre af Fjordene er bortsmeltet langt tidligere paa Aaret end ved Yderkysten. Ved direkte Maalinger er det godtgjort, at Temperaturen om Sommeren paa Højsletten i det Indre af Mellemgrønland kan være 6 à 7° varmere end ved Kysten (Otto Nordenskiöld, Geogr. Zeitschrift, XX, 511 ff.). Ogsaa i andre Henseender er disse Egne gunstigere stillet, Luften er betydeligt tørrere, Skydækket mindre og Stilleprocenten betydeligt større. Det hænder ikke sjældent, at man inde i Fjordene har lyst og klart Solskinsvejr, samtidig med at det blæser stormende og regnfuldt ved Kysten med de fra Havet kommende kolde og fugtige Vinde. Aarsagen hertil er muligvis en Føhnvirkning fremkaldt ved Luftens Passage over de udenfor liggende høje Fjælde i Forbindelse med den intensive Solvarme, som Polardagen bevirker.

[1] Oplysningerne fra Umának er udtaget af Tab. 1 i Willaume-Jantzens Artikel om Grønl. Klima i „De danske Atlanterhavsøer“ 1904, 332.

Efteraars-Temperaturen er mere jævnt fordelt over hele Kyststrækningen, saa at Forskellen fra Syd til Nord kun andrager ca. $5^1/_2{}^0$.

Med Hensyn til Tabel 1 maa det iøvrigt erindres, at særlig Vintermaanedernes Temperatur varierer meget betydeligt fra Aar til andet. Jakobshavn har saaledes en Februar med en Middeltemperatur paa ÷ $5^1/_2{}^0$ og en anden paa ÷ $29^1/_2{}^0$.

Med Hensyn til Temperaturen i de enkelte Maaneder kan anføres følgende: Februar Maaned er gennemsnitlig den koldeste Maaned, Januar er lidt, og Marts $1^1/_2$ à 2^0 varmere. April naar i det sydlige Grønland næppe nok Frysepunktet, men er ved de nordligste Kolonier fra ÷ 10 til ÷ 15°. I Maj er Middeltemperaturen endnu under 0° fra Holsteinsborg og nordefter. Sommerens varmeste Maaned er Juli. Efter den korte Sommer gaar Temperaturen hurtigt ned. Gennemsnitlig er Middeltemperaturen i det sydligste Grønland over Frysepunktet i 6 Maaneder, ved Godthaab i 5 Maaneder, fra Holsteinsborg til Upernivik i 4 Maaneder.

Forskellen mellem den absolut højeste og absolut laveste Temperatur er stor. I Tab. 2 er denne angivet for fire Stationer, hvorfra der foreligger Observationer fra en længere Aarrække.

Tabel 2. Absolut højest og lavest Temperatur i C°.

	Højest				Lavest				Forskel
	Vinter	Foraar	Sommer	Efteraar	Vinter	Foraar	Sommer	Efteraar	Aaret
Ivigtût	14,5	23,1	23,4	20,5	÷28,9	÷27,1	÷1,5	÷18,0	52,3
Godthaab	15,0	14,7	23,2	16,0	÷28,2	÷28,2	÷3,9	÷18,6	51,4
Jakobshavn	10,2	12,4	19,2	17,0	÷43,2	÷41,3	÷6,0	÷27,7	62,4
Upernivik	15,6	13,2	20,8	20,3	÷42,3	÷40,6	÷8,9	÷26,0	63,1

Temperaturen i Vestgrønland kan altsaa svinge indtil 63°. Temperaturen om Sommeren kan stige indtil 20 à 23°, og den kan om Vinteren i de nordlige danske Kolonier gaa ned til ÷42 à ÷43°. Den laveste Temperatur ÷43,2° er maalt ved Jakobshavn i Februar. Det, der forbauser mest, er dog, at Temperaturen om Vinteren kan stige til 10 à $15^1/_2{}^0$ (i København er den tilsvarende Temperatur i 43 Aar 9 à $11^1/_2{}^0$). Aarsagen til Vinterens store Temperatursvingninger er de ovenfor nævnte Føhnvinde, som bringer Temperaturen saa højt op. Selv om Sommeren kan der ved alle Stationerne indtræde Temperaturer under Frysepunktet, og ved Upernivik har det om Sommeren frosset endog henved 9°.

Ved Sammenligning mellem Tabellerne 1 og 2 vil det ses, at Forskellen mellem Vinterens absolut højeste Temperatur og Vinterens Middeltemperatur beløber sig for Ivigtût til $21^1/_2{}^0$ og for Upernivik til 36°, og det maa tilføjes, at det ikke er et enkelt Aar, at saadanne store Variationer forekommer, de er tværtimod almindelige. Som Eksempel paa store Afvigelser fra det ene Aar til det andet skal anføres. I Upernivik var den højeste Temperatur i Februar 1891 ÷21°, næste Aar i samme Maaned ca. +14°. I Februar 1894 var den ÷16° og næste Aar $+15^1/_2{}^0$.

Antallet af Frostdage i et Aar er jævnt stigende nordefter og er i Gennemsnit.

Ved Ivigtût	208 Dage
— Godthaab	243 —
— Jakobshavn	256 —
— Upernivik	290 —

Kun i den sydlige Del af Landet er man som Regel fri for Frost i Sommermaanederne.

Luftens Tryk er meget varierende. Middellufttrykket for Aaret er jævnt stigende nordefter, 754,5 mm ved Ivigtût og 758,1 mm ved Upernivik. Forskellen mellem den højeste og laveste Barometerstand er meget stor. Ved Ivigtût er der maalt Stande paa henholdsvis 785,8 og 709,2.

Vindforholdene i Vestgrønland er kendelig forskellige om Sommeren og i de andre Aarstider. I disse er de østlige Vinde de fremherskende, medens Vinde fra sydlige til vestlige Retninger er de hyppigste om Sommeren. I Fjordene blæser det i Reglen enten ind i eller ud af Fjordene. I Mellemgrønland kan det især med østlige Vinde og klart Vejr blæse stormende ud af Fjorden, skønt det kan være næsten Stille Nord og Syd for.

Vindstyrken er gennemsnitlig ringe, og der indtræffer ofte stille Vejr. Stormenes Antal er hyppigst om Vinteren og er i Reglen mellem 7 og 10 om Aaret. Navnlig sydlige og østlige Vinde blæser op til Storm, for Uperniviks Vedkommende dog Vinde fra Syd og Sydvest.

Nanortalik danner i saa Henseende en Undtagelse, idet den har ca. 18 Stormdage om Aaret, og de haardeste Storme kommer fra nordlige og vestlige Retninger.

Nedbøren i Vestgrønland ses af Tab. 3.

Tabel 3. Nedbør.

	Antal Aar	Nedbør i Millimeter					Antal Dage med Nedbør				
		Vinter	Foraar	Sommer	Efteraar	Aaret	Vinter	Foraar	Sommer	Efteraar	Aaret
Nanortalik							36	34	32	35	137
Ivigtût	32	249	261	252	405	1167	37	37	33	42	149
Godthaab	28	146	139	180	203	668	45	42	37	44	168
Kôrnok	33	67	69	109	120	365	27	27	23	29	106
Jakobshavn	33	26	35	81	73	215	26	26	26	32	110
Upernivik	32	43	50	62	78	233	19	21	23	36	99

Til Sammenligning tjener, at Danmark har en gennemsnitlig Nedbør paa 614 mm i Aaret. Det vil ses, at Ivigtût har omtrent det dobbelte, nogenlunde jævnt fordelt paa de forskellige Aarstider, dog størst om Efteraaret. Det er ikke fordi Regndagenes Antal er særlig stort, men paa en eller flere Dage i Træk kan der falde en usædvanlig stor Nedbør, man har endog Eksempler paa, at der to Døgn i Træk er faldet nærved 300 mm som Regn.

Nedbøren er stærkest om Efteraaret og derefter om Sommeren. Ved Kôrnok inde i Godthaab Fjorden er Nedbøren ikke mere end godt Halvdelen af, hvad den er ved Godthaab, hvad der iøvrigt falder sammen med det foran anførte om det tørre Klima inde i Fjordene. Ved de nordlige Kolonier er Regnmængden ikke mere end $^1/_5$ af Ivigtûts Regnmængde.

Snedagenes Antal er ved de nordlige Kolonier ca. 70 % af Nedbørsdagene, i Sydgrønland ca. 50 %.

Taage er ret almindelig om Sommeren, særlig ved Yderkysterne, men er ret sjælden paa de andre Aarstider. Taagedagenes Antal i et Aar varierer mellem 27 og 75.

Torden forekommer sjældent i Vestgrønland, mest i den sydligste Del, men gennemsnitlig kun 1 Gang om Aaret. Godthaab og Jakobshavn har i 30 Aar kun haft ganske enkelte Tordenvejr, Kôrnok og Upernivik ingen."

Fra den nordlige Del af Grønlands Vestkyst foreligge kun kortvarige Observationsrækker, langtfra saa fyldestgørende som de fra Vestkystens sydligere Egne.

„Ved Hjælp af samtidige Temperaturobservationer i Upernivik, har Meteorologisk Institut beregnet de i nedenstaaende Tabel anførte Værdier for Middeltemperaturen i North Star Bay, reduceret til Værdierne for Observationerne i Upernivik i Perioden 1876—1915.

Endvidere er i Tabellen anført Resultater fra Ekspeditioner, der har overvintret i de nordligere liggende Egne, af hvilke dog den ene ligger paa Grant Land.

Tabel 4. Temperatur i C°.

Sted	Omtr. n. B.	Aar-række	Vinter	Foraar	Sommer	Efteraar	Aaret
North Star Bay	76½	1 til 6	÷27,9	÷16,2	+3,3	÷10,1	÷12,7
Renselaer Havn	78½	2	÷35		+1½		
Lady Franklins Bugt (Grant Land)	81¾	3	÷37	÷23	+1½	÷21	÷20

Sammenlignet med de i Tab. 1 opførte Data viser det sig, at Temperaturen aftager stærkt nordefter. Medens Aarets Middeltemperatur fra Nanortalik til Upernivik (ca. 13 Breddegrader) aftager ca. 9°, aftager den fra Upernivik til Lady Franklins Bugt (ca. 9 Breddegrader) ca. 11°, og Vinterens Middeltemperatur, som paa den første Strækning aftager ca. 15½°, aftager paa den sidste ca. 16°, medens

Sommertemperaturen kun aftager ca. 2°. Den absolut laveste Temperatur ÷57° er maalt i Lady Franklins Bugt. I den nordligste Del af Grønland kommer vi altsaa op i nogle af de koldeste Egne paa Jorden.“

Heller ikke paa Østkysten er Klimaet saa fyldestgørende belyst som paa Vestkysten. Kun fra den meteorologiske Station i Angmagssalik findes regelmæssige Observationer siden Oktober 1894; hvad der ellers foreligger, stammer fra de tre Ekspeditioner, Ryders i 1891—92 (Hekla Havn paa 70½° n. B. inde i Scoresby Sund), Zweite deutsche Nordpolarf. i 1869—70 (Sabine Øen 74½° n. B.) og Danmark Ekspeditionen i 1906—08 (Danmarks Havn 76½° n. B.), som have overvintret paa Østkysten. Nedenstaaende to Skemaer findes l. c. Side 42—43 og give et Overblik over de paagældende Forhold, men herved maa dog erindres, at Tallene fra Danmarks Havn, Hekla Havn og Sabine Ø naturligvis kun kunne tages som Udtryk for, hvorledes Klimaet var netop i de kortvarige Tidsrum, i hvilke Iagttagelserne ere gjorte.

Tabel 5. Temperatur i C°.

	Vinter	Foraar	Sommer	Efteraar	Aaret	Absolut		Nedbør	
						højest	lavest	i Millimeter	Antal Dage med
Angmagssalik (65½° n. B.)	÷ 8,9	÷ 4,1	+5,6	÷ 1,4	÷ 2,2	25,2	÷30,7	933	176
Danmarks Havn (76¾° n. B.)	÷23,7	÷16,7	+2,3	÷12,9	÷12,7	17,1	÷40,9[1]	146	107

Tabel 6.

	Middeltemp. i den koldeste Md. (Februar)	Middeltemp. i den varmeste Md. (Juli)	Absolut højeste Temperatur	Absolut laveste Temperatur	Aarets Midd. Temperatur
Hekla Havn (70½ n. Br.)	÷25°	+4½°	+15°	÷47°	—
Sabine Ø (74½ n. Br.)	÷24°	+4°	+13°	÷40°	÷11,7°

„Som det vil ses, er Temperaturen ved Angmagssalik omtrent svarende til den ved Godthaab. Vindretningen er ret variabel, og Stilleprocenten stor (54 pCt.). Føhnvindene optræder jævnligt, og Stormene kan være overordentlig heftige, saaledes er der den $^{28}/_{11}$ 1898 maalt en Vindhastighed i de heftigste Vindstød paa 61 m pr. Sekund (under den bekendte Julestorm Natten mellem 1. og 2. Juledag 1902 havde de heftigste Vindstød i København en Hastighed af 35 m pr. Sekund).

Barometerstanden er store Forandringer underkastet og har varieret mellem 789,4 og 708,8 mm, foraarsaget ved de talrige Minima, der drager mod Nord i Danmarksstrædet.

Nedbøren er forholdsvis stor, 933 mm, meget varierende fra Aar til andet, paa enkelte Dage kan Nedslaget være meget stort, op til 100 mm i et Døgn. Nedbøren falder gennemsnitlig i Halvdelen af Aarets Dage.

Taage indtræffer jævnligt om Sommeren, sjældent om Vinteren. Torden er ikke hørt i Angmagssalik . . . . .

Var Klimaet paa Østkysten daarligt belyst, gælder dette i endnu langt højere Grad om Klimaet paa Indlandsisen. Paa de fleste af de Vandringer, der om Sommeren er foretaget ind paa eller tværs over Indlandsisen, er der foretaget meteorologiske Iagttagelser, men de kan kun blive som en Draabe i Havet i Forhold til det Antal Observationer, der skulde til for at klarlægge Klimaet paa den umaadelige Isørken, som i Nord og Syd strækker sig over 12 Breddegrader eller ca. 1400 km. At Klimaet ikke kan være ens over hele Strækningen er indlysende, i ikke ringe Grad maa det være afhængigt af Bredden, af Yderlandets Nærhed og af den Højde, hvori man befinder sig.

Temperatursvingningerne om Sommeren er meget store i det indre Grønland. Som Eksempler skal nævnes, at Nordenskiöld i Juli 1870 paa 68° Br. maalte en Temperatur af +7 til 8° et Stykke over Isen i Skygge og +25 til 30° i Solen, medens Vandpytterne frøs om Natten. Paa Nansens Vandring tværs over Grønland paa ca. 64° Br. i August—September, var Temperaturen Natten til 1. Sept. ÷16°,

[1] M. o. G. XLVI, 452.

Dagen derefter +3 ½°, medens Termometret i Solen viste +30°. Fra den 11.—16. Sept., da man var omtrent midt i Grønland, var Middeltemperaturen mellem ÷30 og ÷40°, den laveste Temperatur, der er iagttaget paa Jordens Overflade i September Maaned.“ . . . . .

I Medd. om Grønland Bd. LX Side 46 ff. 1921 findes en af Magister Morten P. Porsild givet Oversigt over *Floraen* i Grønland, hvoraf nedenstaaende Uddrag hidsættes, da det er af Betydning til Belysning af visse Forhold inden for Landets ornithologiske Fauna.

„Fra alle Grønlands Kyster tilsammen er der for Tiden kendt ca. 416 vildt voksende Arter og vigtige Varieteter af Karplanter, og her er ikke stort mere at vente. I Betragtning af Landets kolossale Udstrækning maa denne Flora siges at være fattigere end det plantefjendtlige Klima alene betinger det. Aarsagen maa tillige søges i, at Floraen, som senere skal vises, er ung, og at Grønland er en Ø, der kun mod Nord ligger nær ved et Land, der er endnu fattigere, alle de andre Steder er skilt fra planterigere Egne ved store Havomraader. Af Mosarter kendes ca. 608 Arter, af Svampe ca. 717, Laver 285, Havalger 181, Ferskvandsalger 363, Diatomeer 617 og Dinoflagellater 41. Selv om disse Tal maaske nok er større end de, der kendes fra andre arktiske Lande, giver de dog kun et ufuldkomment Billede af, hvad der findes. Navnlig maa Floraen antages at indeholde langt flere Svampe og mikroskopiske Algeformer og Bakterier. Dels fordi vort Kendskab til Grønlands Flora her er ufuldkomment, men navnlig fordi vi af disse Grupper kender endnu langt mindre til Floraen i de tilgrænsende Lande, Island og Spitsbergen maaske undtagne, skal der i det følgende ikke videre tages Hensyn til disse Grupper, og med „Flora“ mener vi derfor kun de højere Planter: Karsporeplanter og Blomsterplanter.

Det er umiddelbart indlysende, at et Land med en saa stor Længdeudstrækning fra Syd til Nord maa udvise en floristisk Forskel paa dets enkelte Dele. Alligevel er den mindre, end man efter Udstrækningen skulde vente, thi et paafaldende stort Antal Arter findes saa vel i det yderste Nord som ved Sydspidsen, og deriblandt mange af Vegetationens Karakterplanter. Af Grønlands 416 Arter er saaledes 22 % vidt udbredte arktiske Planter, der enten slet ingen Nord- eller Sydgrænse har inden for Landet, eller Grænserne ligger nær ved yderste Nord eller yderste Syd. Af Resten er 18 % nordlige Typer, ɔ: højarktiske Arter med udprægede Sydgrænser et eller andet Sted paa Kysten, og endelig er der 60 % sydlige Typer. Herunder sammenfattes 22 % subarktiske Arter, som vel naar et større eller mindre Stykke op langs Kysten, men som dog har en ret udpræget Nordgrænse her, og 38 %, som slet ikke kan kaldes arktiske, men borealtempererede, fordi deres Hovedudbredelse uden for Grønland falder i disse Klimater. Mange naar ikke ud over Sydkystlandets, i saa mange Henseender afvigende Omraade, nogle naar dog et Stykke op, især paa Vestkysten, men sjældnere kontinuerligt, ofte kun i begrænsede og isolerede Forekomster. Hertil hører f. Eks. de fleste Vandplanter, der i de smaa Vandpytter vel finder Varme nok i den korte Sommertid til vegetativt Liv, men ikke til Blomstring og Frugtsætning . . .

Et stort Antal af Grønlands Planter, ikke blot blandt de nordlige Typer, forekommer tillige i andre arktiske Lande hele Polen rundt, de er circumpolare, eller de er dog nogenlunde ligelig udbredte i Landene nærmest Øst og Vest for Grønland, i alt 54 %. Om dem er det saaledes enten helt umuligt eller dog meget vanskeligt at fremsætte nogen Gisning om deres Herkomst og Hjem. Andre derimod findes, foruden i Grønland, kun i Landene Øst for Grønland, det er de østlige eller evropæiske Typer. Deres Tal er ca. 19 %, der vel ikke er saa stort, men dog stort nok til at være paafaldende i Betragtning af Afstanden til de evropæiske Floraomraader. Noget større, 25 %, er det vestlige Kontingent, hvortil vi ogsaa regner saadanne Arter, der nok forekommer i Lande Øst for Grønland f. Eks. paa Evropas Kontinent, men ikke i de nærmest liggende Lande (Island, Jan Mayen), medens de er nogenlunde kontinuerligt udbredte fra Grønland vestefter.

Endelig er der et lille Antal, 2 % af højere Planter, som hidtil kun kendes fra Grønland, de er her endemiske. At dette Tal er saa lille, anses for et sikkert Bevis paa Floraens ringe Alder, thi alle gamle Øfloraer udmærker sig netop ved en høj Procent af Endemismer. Det grønlandske endemiske Kontingent bestaar for en stor Del af sjældent iagttagne „Arter“, der sandsynligvis ved nøjere Studium vil vise sig at være Bastarder, dernæst af „smaa“ Arter indenfor „vanskelige“ Slægter: *Hieracium, Taraxacum, Antennaria* o. fl., hvor det altsaa kan ventes, at de ved nøjere Studium vil findes ogsaa andet Steds. Kun om een Art: *Melandrium triflorum* gælder det første ikke, men derimod er det ikke udelukket, at den alligevel kunde findes Vest for Grønland.

I Tertiærtiden levede i Grønland en Plantevækst af et helt andet Præg end den nuværende, nemlig en Flora, som den, der nu findes i de forenede Staters Lavland, muligt med et alpint Element paa Bjærgene. Det første Spørgsmaal er nu, om denne Flora er blevet totalt udryddet af Istiden, eller om nogle præglaciale Elementer har kunnet overleve denne. Herom, saavel som om Indvandringshistorien og -Vejene er der i 1890—91 ført en indgaaende Diskussion mellem Warming og Nathorst, men den førte ikke til et definitivt Resultat, fordi meget af det Materiale, den maatte hvile paa, da var alt for ufuldstændigt. Siden er der fremkommet meget betydningsfulde Bidrag til Kendskabet af Floraen, baade inden for Grønland og i Nabolandene, og til disse Egnes geografiske og glacialgeologiske Forhold. Og selv om navnlig vort Kendskab til de nærmest liggende Dele af arktisk Amerika endnu kun er fragmentarisk, kan det dog være rimeligt at tage Spørgsmaalet op igen. De efterfølgende Betragtninger maa dog kun anses for nærværende Forfatters rent foreløbige Skøn. En Dokumentering af de fremsatte Anskuelser vilde langt overskride den Plads, der her kunde tilstaaes dette Afsnit, og det er muligt, at de her anførte Procenttal ved nøjere Studium maa modificeres noget.

Kunde Floraen holde sig efter Istiden? Spørgsmaalet, om Grønland under Istiden har været helt dækket af Is eller ej, har ofte været rejst. Der findes paa begge Kyster, ikke alene i det sydlige, men højt op, Fjælde, som i deres Ydre fremviser en hel anden Karakter end Underlandet. De er ikke afrundede af Isen, viser ingen Skurestriber, men har skarpe Kamme og spidse Tinder, tydeligt prægede af den sækulare Vejrsmuldring. Følgelig har man ment, at Isbedækningen kun rakte saa langt, som til Grænsen mellem det afrundede og det „alpine“, og at følgelig disse Toppe altid havde raget op over Isdækket. Herimod indvendes fra anden Side, at vi har den samme Forskel i Randene af de Plateauer, der er høje nok, og dog vil man paa Toppen her finde fremmede Blokke aflejret, skønt Underlaget totalt mangler de glacierede Former. Forklaringen er den, at disse høje Randpartier eller høje isolerede Massiver ved Kysten, selv om de har været dækkede en Gang, er bleven tidligere isfri end det øvrige. Som Nunatakker over den langsomt tilbageskridende Indlandsis har de været udsat for den voldsomste Vejrsmuldring, vi kender, og den har totalt fjernet alle glacierede Præg. Derfor er Manglen af de afrundede eller skrammede Overflader, ja selv Manglen af Morænelag intet Bevis, medens en fremmed Flytteblok er et afgørende Bevis for det modsatte. Og af saadanne er der allerede talrige positive Iagttagelser fra meget betydelige Højder. For vort Spørgsmaal vil det derfor være det forsigtigste at antage, at hele den præglaciale Flora har været udryddet af Istiden.

Men selv om der skulde have eksisteret isfri Toppe under den maksimale Isbedækning, har heller ikke det nogen stor Betydning for vort Spørgsmaal. De har utvivlsomt nok huset nogle Planter, men efter det Kendskab, vi nu har til de enkelte Arters Minimums Livskrav, kan vi med Sikkerhed sige, at her kun kan blive Tale om en ret ringe Del af Floraen.

Floraens Indvandring. Grønlands Flora er et broget Tæppe med Rending fra Syd og Nord, Islæt fra Vest og Øst. Hver „Traad“ har sin Farve, og i omtrent hver Breddezone eller i hver Højdezone finder vi dem alle, men i ideligt vekslende Forhold. Her kan vi kun i en Tabel gøre op, hvormeget „Garn“ der er medgaaet til hele Tæppet:

	Sum	Nordlige Typer	Vidt udbredte i Retning N. S.	Sydlige Typer
Østlige Typer	19,6 %	I 2,5 %	IV 0,8 %	VII 16,3 %
Ligelig udbredt udenf. Grl. mod Øst og Vest	55,1 %	II 6,3 %	V 17,3 %	VIII 31,5 %
Vestlige Typer	25,3 %	III 9,2 %	VI 3,8 %	IX 12.3 %
Sum...		18 %	21,9 %	60,1 %

Skal der blive Tale om Arter, der har overlevet Istiden, maa vi jo først og fremmest søge dem iblandt de nordlige Typer, Grupperne I—III, dernæst blandt Grupperne IV—VI. Dog er der mange Planter af de sidste Grupper, som vi forgæves vilde søge efter paa de Nunatakker, der nu er i det sydlige Grønland, og den Gang, da jo dog det isfri Omraade, hvis det har eksisteret, var af meget ringere Omfang, var jo ogsaa Livskaarene langt strængere end her. Paa Nunatakker oppe paa Nord-

kysten finder vi ikke en Gang alle de Arter, der udgør Grupperne I—III. Og af de sydlige Typer, $^{3}/_{5}$ af hele Floraen, vilde ikke en eneste kunne trives saadanne Steder.

Derfor maa vi under alle Omstændigheder antage, at hele det store sydlige Kontingent er indvandret til Grønland i postglacial Tid. Hvordan det er sket er vanskeligt at forklare, men Naturen har mange Midler for Vandring. Og kunde de komme derhen, saa kunde alle de andre saa meget lettere. Derfor kan vi lige saa godt, ogsaa fordi det stemmer bedst med vor Viden om de geologiske Forhold for Tiden, antage, at hele Grønlands Flora er indvandret i postglacial Tid, og at der fremdeles stadig sker en Indvandring. Dette gælder ogsaa for de højarktiske Typer, af hvilke flere endnu ikke har naaet en vid Udbredelse sydefter, ja selv ikke saadanne, der i andre Lande trives endog særdeles vel i helt tempererede Egne.

De formentlige Indvandringsveje. Fra Nordvest, fra det arktiske Amerika over Smith Sund kan vi uden videre antage er indvandret:

Gruppe III: de vestlige og nordlige Typer 9,2 %.
— II: de vestlige og vidt udbredte Typer 6,3 %,

men desuden kan ad denne Vej, den korteste til nærmeste Nabo, være indvandret Grupperne V og VI (se Tabellen), 21,1 %. Tilsammen bliver disse Grupper 36,6 % af Floraen.

Om nogle faa af de nordlige og østlige Typer, Gruppe I og IV, 3,3 % (en halv Snes Arter), vides det, at de ogsaa forekommer i det arktiske Nordamerika, men ikke i de nærmest liggende Dele. Om Resten kendes intet saadant, og det er derfor rimeligst at antage, at disse faa % er komne øst fra, fra arktiske eller alpine Egne Øst for Grønland.

Tilbage er saa det store sydlige Kontingent, Grupperne VII—IX, 60,1 %. Af dem har 22 % en større Udbredelse mod Nord i Grønland end Resten, de er mere haardføre, findes ogsaa uden for Grønland i subarktiske og subalpine Egne. Om dem er der en Mulighed for, at de vestlige og vidt udbredte af dem kan være komne ind over Smith Sund, selv om de nu til Dags ikke kan leve der. Vi ved nemlig, at der i postglacial Tid har raadet et mildere Klima i Grønland end nu. Det bevises af Aflejringer med Skaller af marine Dyr, der i Nutiden først findes helt nede ved St. Lawrenceflodens Munding. Endnu kender vi ikke tilsvarende Aflejringer med Land- eller Ferskvandsdyr og Planter i. De maa sandsynligvis være der, men saa længe vi ikke kender dem, kan vi kun antage, at Klimaet ogsaa paa Landjorden har været betydelig mildere end nu, men ikke hvor meget. Meget tyder paa, at det faktisk er gaaet saadan til, thi vi finder ofte disse Planter som Levninger, Relikter i lune Kroge og Fjorde, langt adskilte fra hinanden, ogsaa saadanne, der som den almindelige Gederams *(Chamaenerium angustifolium)* i Grønland helt har tabt Evnen til at sætte Frugt, og dermed vel ogsaa til at vandre.

Af hele det sydlige Kontingent findes lidt over Halvdelen, 31,5 % i Landene paa begge Sider af Grønland og kan altsaa lige saa vel være komne fra den ene eller den anden Side. Af Resten er der lidt Overvægt i de østlige Typer 16,3 % mod de vestlige, 12,3 %. Denne Overvægt fremkommer næsten udelukkende ved de to „vanskelige“ Slægter *Alchimilla* og *Hieracium,* som den moderne Systematik har spaltet i en Mængde „smaa“ Arter.

Om en Del af de boreal-tempererede Arter i det sydligste Grønland kan vi med Sikkerhed antage, at de er indkomne ved Menneskets Hjælp, med de gamle Nordboeres Kvægfoder, som de maa have ført med sig, fordi flere af dem den Dag i Dag kun findes i de af Nordboerne tidligere beboede og kultiverede Egne. Men det samme kan jo lige saa godt være Tilfældet med mange Arter, der var bedre skikkede til at akklimatiseres i Grønland, og som tillige lettere kunde sprede sig i Grønland, f. Eks. netop Hieracierne. Men der bliver alligevel mange tilbage, om hvilke en saadan Indvandring er usandsynlig, selv om dens Mulighed ikke helt kan benægtes, saaledes især Repræsentanterne for den nordøstamerikanske Skovflora, *Anemone, Coptis, Streptopus* o. fl. Derfor maa der have været — og der findes vel endnu — en Indvandring til Sydgrønland af sydlige Planter, saa vel fra Øst som fra Vest, der maa komme over Havet til trods for de store Afstande.

De „naturlige“ Midler, som Planter kan benytte til at komme over store Havstrækninger, er Vind, Strømme og Trækfugle. For alle tre, især for de to første, er her Vanskelighederne meget store. Dette viser sig bl. a. i den store Forskel, der er paa Islands og Grønlands Flora. Flere af Islands særlige

Arter vilde sikkert kunne trives i Grønland, og alle Sydgrønlands særlige Arter vilde uden al Tvivl ogsaa paa Island kunne finde Steder, der tiltalte dem, hvis de kunde komme derover. Og lignende, om end ikke saa talrige, Eksempler vilde kunne hentes fra Grønlands og Baffins Lands Floraer. Derfor har man ogsaa ret naturligt rejst det Spørgsmaal, om der ikke tidligere har været lettere Adgang til Grønland. Det kan anses for temmelig afgjort, at der en Gang har eksisteret en Landforbindelse fra Nordeuropa over Færøerne, Island til Grønland, af hvilken den undersøiske Ryg paa denne Strækning er en Rest. Og ligeledes har der, maaske samtidigt, gaaet en Landbro over Davis Strædet. Ligeledes ved vi, at der, saa vel i Grønland som især i de tilgrænsende Dele af Amerika, har fundet meget betydelige postglaciale Niveauforandringer Sted. Men Geologerne synes nu at være enige om, at den østlige Landbro ikke kan have eksisteret i postglacial Tid, end ikke som Ørækker, og om Broen over Davis Strædet ved vi endnu saa godt som intet. Derfor er Forklaringen af det sydligste Kontingents Nærværelse i Grønland det sværeste Problem i Grønlands Plantegeografi. Fordi ingen anden Udvej kendes, maa vi indtil videre antage, at Hovedmængden af dette store Kontingent er indvandret ad „naturlige" Veje over Havet. For enkelte Arter kan det synes rimeligt, fordi deres spredte og sjældne Forekomst kan tyde paa en helt tilfældig Indvandring, navnlig saadanne, der ikke kan sætte Frugt her og derfor i særlig Grad synes fremmede her, f. Eks. de fleste Vandplanter . . . . ."

„Som Helhed betragtet er Vegetationen dværgagtig, og dette Indtryk forstærkes ved Betragtningen af de enkelte Arter, der foruden i Grønland tillige forekommer i mildere Klimater: de bliver mindre i det arktiske. Dværgvæksten gør sig ikke alene gældende i de vegetative Dele, men ogsaa i de reproduktive, selv om de arktiske Blomster undertiden synes store i Forhold til de dværgagtige Skud . . . . ."

„Grønlands allerstørste Del er jo dækket af Sne og Is og kan derfor ikke huse noget højere Planteliv. Dog er Randen af Indlandsisen og de længevarende Snemarker ikke plantetomme. Naar Sommersolen har virket en passende Tid paa deres Overflade, og denne ikke dækkes af ny Snetilførsel, farves den rød, gulbrun eller grønlig. Dette Farvestof skyldes meget lavt staaende Alger.

Det videst udbredte Plantesamfund, det eneste højest mod Nord og højest tilvejrs, er den saakaldte Fjældmarksvegetation. Det er tillige det første Plantesamfund paa den nylig blottede Jordbund, f. Eks. paa frisk Moræne, hvor Isen trækker sig tilbage, hvor Bunden er saa urolig, saa den idelig skifter (Fjældskred, Elvdeltaer), eller hvor den bestaar af Sten eller groft Grus med mangelfuldt Snedække om Vinteren. Dette Samfunds mest i Øjne faldende Karaktertræk er, at Planteindividerne staar saa langt fra hinanden, at der ses mere af Bunden end af Planter. Der er saaledes intet Plantedække, og de enkelte Individer kan ikke faa Støtte eller Læ fra hinanden. De behøver da ganske vist heller ikke at konkurrere om Pladsen, hver er henvist til sig selv. Paa blød Bund træffer vi her et Udvalg af de mest nøjsomme og haardføre Urter, faa forkrøblede Dværgbuske, og paa stenet Bund er det kun Laver, der kan gøre Begyndelsen til at „klæde Fjældet". Lykkes det Planterne at bide sig fast og overvinde de første „Barneaar", saa bliver de til kraftige Tuer, de gamle visne Blade bliver siddende uden at raadne omkring deres Grund, og i Læ af Tuen kan der saa komme Smaakravl af egen Udsæd eller andet, der flyver hid, Mos og Lav, og efterhaanden, d. v. s. efter Aarhundreder, gaar Fjældmarksvegetationen over i andre Samfund, varierende efter de lokale Forhold.

Lyngheden fremkommer, hvor Bunden er forholdsvis tør. Den er karakteriseret ved et ret stort Antal Smaabuske, først og fremmest Revling, Rypelyng, Alperose, Fjældpryd, Enebær, Pilearter og Dværgbirke. Længere nordpaa mangler Enen, og i Stedet træffes den smukke Firkantlyng, der ogsaa højt mod Nord vinder Overtaget over Revling. Mellem Lyngen er der Urter, Græsser og Frytle, Mosser og Laver, og pletvis kan de være mere fremtrædende end Lyngen, saa at man kan tale om Græsheder, Lavheder eller Mosheder.

Er Bunden derimod vandret og Afløbet vanskeliggjort, saa at Vandet stagnerer, saa faar en Del af Mosserne absolut Overtag og svulmer op til dybe, bløde vanddrukne Puder. Urterne og Lyngen er der vel endnu, men betyder mindre. Vi har da Moskærenes vidt udbredte Samfund.

Hvert Sted har sin fremherskende Vind, og hver fremspringende Knold giver et Læsted, hvor visne Blade, Støv og Frø samles om Sommeren, Sne om Vinteren. Hvis nu Stedet tillige hurtig kan blive snebart om Foraaret og ligger gunstigt for Solen om Sommeren, og heller ikke mangler Tilgang af friskt, ikke stagnerende Vand, saa udvikles her en Urteli, et broget Samfund, hvor saftige Urter bliver dominerende. Tillige bliver Stedet Hjem for de kælnere, sydligere Arter, som vedkommende Lokal-

flora kan have. I det sydligste Grønland er saadanne Urtelier ikke smaa Pletter, men vidtstrakte Arealer og mere varierende. Nogle har mere Karakteren af Græsenge eller Græsmarker.

Krattene findes i det nordlige Grønland kun langs Vandløb med friskt, næringsrigt Vand og hvor der ellers raader lignende Forhold, som betinger Urtelierne, hvis Urter ofte danner Bundvegetationen i dem. Her er det kun Pilekrat, sydligere kommer ogsaa Ellekrat, og i Julianehaabs gunstigste Fjordegne finder vi tilsvarende større og højere Krat, Smaaskove af Birke.

En tæt Vegetation, overvejende af Græsser, fremkommer overalt, hvor Jorden ved Menneskers Færd er rigelig gødet. Gødningen hæmmer Hedevegetationen og fremmer de allerfleste Standplanter samt bestemte Græsarter, forskellige efter Breddegraden. En tilsvarende „kunstig“ Frodighed findes ogsaa under Fuglefjældene samt i det sydligste paa de gamle Nordboeres tidligere Hjemmemarker.

I de store Elve og Søer er der som Regel slet ingen Plantevækst, fordi Vandet om Sommeren er for koldt. I de smaa Vandpytter, der ikke tørrer helt ud, finder vi, selv oppe paa høje Bredder, et fattigt Samfund af ægte Vandplanter. Det er ikke særlige, arktiske Arter, men forkrøblede og vantrevne Eksemplarer af de nordlige tempererede Egnes Flora. Oftest naar de ikke at sætte Frugt, mange ikke en Gang at blomstre, og de maa holde sig, hvor de en Gang er komne hen, ved vegetativ Foryngelse, uden at kunne vandre. — I Læsiden af Søerne finder vi ofte et Bælte af Sumpplanter: højvoksne Stargræsser og Kæruld, hvis da ikke Pladsen her er optaget af Pilekrat. Med Tiden kan heraf udvikles en Slags Mose.

Langs Havets Kyster har vi en artsfattig, men individrig Strandvegetation, lignende vor egen, men af andre Arter. Hvor Kysten er horizontal, kan der baade være Lerstrands- og Sandstrandsvegetation udviklet, ja selv Klitter med Marehalm. — I Modsætning til den arktiske Landjords Livsfattigdom, udviser de arktiske Have en Rigdom af organisk Liv, ogsaa af Planteriget. Over Middelvandstandslinien ses paa de grønlandske Kystklipper et bart Bælte, for vaadt til de sorte Laver, for tørt til Algerne. Her er Isfodens Plads om Vinteren. Derunder kommer Fjærebæltet ned til Grænsen for laveste Vande, rigt bevokset med olivenbrune Blæretangarter, og dybere nede, ned til 40 m eller mere kommer de store Skove af Bladtang (Laminaria-Arter, Agarum, Alaria o. fl.), af hvilke en Art: Vildmandstarmen (Laminaria longicruris) med sit 15 m lange Blad, er det største Planteindivid, de arktiske Egne har at opvise. Mellem dem og paa dem er der en broget Vrimmel af grønne, brune og røde mindre Alger, og i „Skovene“ færdes et myldrende Dyreliv. Ogsaa Urnæringen for de kolde Haves Dyreliv, det vegetabilske Plankton, er saa umaadelig rigt, saa Havet farves deraf, i Modsætning til Søernes ørkenagtige Fattigdom paa Plankton“.

Fra Tertiærtiden kendes Planteforsteninger i stor Mængde særlig fra Vestgrønland, saaledes at ialt 282 Arter ere beskrevne, de fleste Løvtræer af Slægterne Poppel, Pil, El, Birk, Avnbøg, Hassel, Bøg, Kastanie, Eg, Aralie,Vin, Tulipantræ, Magnolie, Ahorn, Kristtorn o. m. a., men desuden kendes ogsaa en Del Bregner og Naaletræer, blandt hvilke sidste navnlig de amerikanske Former Sumpcypressen (Taxodium) og Kæmpefyrren (Sequoia) ere almindelige, og disse Vækster have groet og trivedes i et Klima omtrent som det, der nu findes i det sydlige Mellemeuropa med en Gennemsnitstemperatur paa 12°.

Fra endnu fjernere Tider, fra Kulperioden, kendes Lag, der indeholde de for den Tid ejendommelige Planter, Bregner, Padderokker og Ulvefødder. „Man kan næppe tænke sig“ — skriver O. B. Bøggild l. c. Side 31 — „nogen mere slaaende Modsætning i klimatisk Henseende, end den, der gør sig gældende, naar man sammenligner den Tids rige Plante- og Dyreliv med det nuværende i disse Egne; men det er forøvrigt en Ejendommelighed for alle de ældre Jordperioder, at det organiske Liv i disse nordlige Egne ikke er væsentlig forskelligt fra det, der fandtes i andre Dele af Verden. Polens Nærhed gør sig slet ikke gældende, før man kommer nærmere op imod Nutiden, et Forhold, som man ikke har fundet nogen gyldig Forklaring for“. Fra Trias kendes Planteforsteninger af ganske de samme Former, som findes i samtidige europæiske Dannelser, Bregner, Padderokker, Koglepalmer (Cycadeer) og Naaletræer; Fodspor og Rester af Kæmpeøgler findes fra Juratiden, og i Kridttiden, da Aarets Middeltemperatur, i hvert Fald en Tid, har været 20°, var Planteverdenen ogsaa rig.

Men Istiden, der med sin Kulde kom efter Tertiærtiden, udslettede efterhaanden saa godt som alt Liv, og dette er først langsomt i nogen Grad vendt tilbage i Nutiden, skønt Forholdene i vore Dage i Grønland endnu ere saa Istids-agtige, som Tilfældet er.

Nærmer man sig Landet fra Syd, Sydvest op gennem Davis-Strædet i Juni—Juli Maaned, vil man

oftest finde det indhyllet i Taage; først lidt efter lidt dukke enkelte høje Takker og Tinder frem, indtil omsider Taagen ruller bort og tillader Øjet at følge den lange, barske Kyststrækning, som her kortelig er beskrevet, den Kyststrækning og de Øer, hvorpaa Grønlands Fugle leve i Dag.

Hvorfra ere de komne? Ere de Rester, nogle af dem, af en iøvrigt forsvunden tertiær Fauna? Eller ere de indvandrede tidligere eller senere efter Istidens delvise Ophør? Hvorledes saa den tertiære Fuglefauna ud, hvorledes var Fjerdragt og Flugt, hvilke Fuglestemmer løde i det én Gang varme, milde Grønlands Skove og Dale? Og hvorledes blev denne Faunas Skæbne? Naaede alle at flygte for den kommende barske Vinter, for den lange Istid, eller ligge deres Rester i de Bjærge, Dale og stivnede Søer, som Indlandsisen nu dækker? Eller er det muligt, at nogle enkelte Arter opnaaede at tilpasse sig til de nye Forhold?

Efter Besvarelsen af disse Spørgsmaal spejder den søgende Menneskeaand, men Taage indhylder dem, Isdragen ligger rugende over Hemmelighederne, og for den, der spørgende nærmer sig, viser sig kun som Nunatakker, der rage frem af Isen, den Fauna, der i Dag findes, Grønlands faste Fugleverden, enten kun Randen, Kysten af en én Gang langt rigere Indlandsfauna, eller en lille Skare af haardføre, første Opdagere, der have taget herreløst henliggende Land i Besiddelse.

De Fuglearter og -racer, der for Tiden kendes fra Grønland som faste Beboere, som Trækfugle og som mere eller mindre tilfældige og sjældne Gæster, ere de i nedenstaaende Liste nævnte.

LISTE OVER GRØNLANDS FUGLE.

1. Nettion crecca crecca (L.).
Krikand. Ikke helt sjælden paa Vestkysten som Gæst, maaske endog ynglende en enkelt Gang. Kendes ogsaa fra Østkysten (Angmagssalik).

1 a. Nettion crecca carolinense (Gm.).
Amerikansk Krikand. Forekommer af og til paa Vestkysten.

2. Dafila acuta acuta (L.).
Spidsand. Truffet nogle Gange paa Vestkysten, en enkelt Gang paa Østkysten.

2 a. Dafila acuta tzitzihoa Vieill.
Amerikansk Spidsand. Truffet en enkelt Gang paa Vestkysten.

3. Anas boscas conboscas Brehm.
Grønlandsk Stokand. Ret almindelig ynglende paa Vestkysten op til ca. 69° n. Br.; nordligere er den sjælden. Forekommer, men vist kun faatalligt, paa Østkystens sydlige Del. Standfugl i Grønland.

4. Chaulelasmus streperus (L.).
Knarand. Truffet én Gang paa Vestkysten.

5. Querquedula discors discors (L.).
Blaavinget And. Truffet et Par Gange paa Vestkysten.

6. Mareca penelops (L.).
Pibeand. Forekommer af og til paa Vestkysten, maaske en sjælden Gang ynglende. Kendes ogsaa fra Østkysten.

7. Mareca americana (Gm.).
Amerikansk Pibeand. Truffet én Gang paa Vestkysten.

8. Cygnus cygnus islandicus Br.
Islandsk Sangsvane. Udryddet som ynglende. Ses nu kun sjældent, men kendes fra nyere Tid fra baade Vest- og Østkyst.

9. Casarca ferruginea (Pall).
Rustand. Blev truffet flere Steder paa Vestkysten i 1892.

10. Fuligula fuligula L.
Troldand. Tilfældig Gæst, truffet flere Gange paa Vestkysten.

11. Fuligula marila marila (L.).
Bjærgand. Tilfældig Gæst, truffet nogle Gange paa Øst- og Vestkyst.

11 a. Fuligula marila affinis Eyt.
Lille Bjærgand. Tilfældig Gæst, truffet nogle Gange paa Vestkysten.

12. Clangula hyemalis (L.).
Havlit. Almindelig ynglende. Tildels Standfugl.

13. Histrionicus histrionicus histrionicus (L.).
Strømand. Ret almindelig ynglende paa Vestkysten, i det mindste op til Upernivik, sjældnere paa Østkysten. Standfugl.

14. Oidemia nigra nigra (L.).
Sortand. Tilfældig Gæst; kun truffet én Gang paa Vestkysten.

15. Oidemia fusca fusca (L.).
Fløjelsand. Tilfældig Gæst; kun truffet et Par Gange paa Vestkysten.

16. Oidemia perspicillata (L.).
Brilleand. Truffet nogle faa Gange paa baade Vest- og Østkyst. Én Gang ynglende.

17. Polysticta stelleri (Pall.).
Stellersand. Sjælden Gæst. Kendes fra baade Vest- og Østkysten.

18. Somateria mollissima islandica Brehm.
Islandsk Ederfugl. Almindelig ynglende paa den sydlige Del af Vestkysten og paa Østkysten.

18 a. Somateria mollissima borealis Brehm.
Grønlandsk Ederfugl. Almindelig ynglende paa Vestkystens nordlige Del. Standfugl i Grønland.

18 b. Somateria mollissima dresseri Sharpe.
Dressers Ederfugl. Tilfældig Gæst. Én Gang.

18 c. Somateria mollissima v-nigrum Gray.
Sort V-Ederfugl. Tilfældig Gæst, maaske dog undertiden ynglende.

19. Somateria spectabilis (L.).
Konge-Ederfugl. Alm. ynglende paa Vest- og Østkystens nordligere Del. Standfugl i Grønland.

20. Bucephala clangula americana (Bp.).
Amerikansk Hviinand. Tilfældig, sjælden Gæst.

21. Bucephala islandica (Gm.).
Islandsk Hviinand. Ynglende faatallig paa Vestkystens midterste Del. Standfugl.

22. Bucephala albeola (L.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

23. Mergus serrator serrator L.
Toppet Skallesluger. Forekommer faatalligt paa Østkysten.

23 a. Mergus serrator major Schiöler.[1]
Grønlandsk toppet Skallesluger. Ret almindelig ynglende paa Vestkysten.

24. Mergus merganser americanus Cass.
Amerikansk stor Skallesluger. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

25. Anser brachyrhynchus Baill.
Kortnæbbet Gaas. Ynglende i noget Antal paa Østkysten. Trækfugl.

26. Anser albifrons gambelli Hartl.
Amerikansk Blisgaas. Yngler paa Vestkysten, vistnok ogsaa paa Østkysten. Trækfugl.

27. Anser hyperboreus hyperboreus Pall.
Snegaas. Forekommer af og til paa Vestkysten, maaske ynglende; men Forholdet mellem Arten og den større Race synes ikke sikkert klaret. Trækfugl.

27 a. Anser hyperboreus nivalis (Forst.).
Stor Snegaas. Yngler i den nordvestlige Del af Landet. Trækfugl.

28. Branta bernicla Hrota (O. F. Müller).
Lysbuget Knortegaas. Yngler i den nordvestlige Del af Landet, maaske ogsaa paa Nordkysten og i hvert Fald paa Østkysten. Trækfugl.

29. Branta canadensis hutchinsii (Rich.).
Kanadagaas. Tilfældig Gæst paa Vestkysten; skal en enkelt Gang have ynglet paa Disko.

30. Branta leucopsis (Bechst.).
Bramgaas. Yngler paa Østkysten. Trækfugl.

31. Podicipes auritus (L.).
Hornet Lappedykker. Tilfældig Gæst, forekommende af og til i Landets sydlige Del.

32. Podicipes griseigena holboelli Reinh.
Stor rødhalset Lappedykker. Tilfældig Gæst, truffet i Landets sydlige Del.

33. Colymbus stellatus Pontopp.
Rødstrubet Lom. Almindelig ynglende paa baade Vest- og Østkysten.

34. Colymbus arcticus pacificus Lawr.
Amerikansk Polarlom. Sortstrubet Lom. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

35. Colymbus immer immer Brünn.
Islom. Ret almindelig paa baade Vest- og Østkyst.

35 a. Colymbus immer adamsii Gray.
Hvidnæbbet Islom. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. Truffet én Gang.

36. Hydrobates pelagicus (L.).[2]
Stormsvale. Tilfældig Gæst.

37. Oceanodroma leucorrhoa leucorrhoa (Vieill.).
Stor Stormsvale, kløfthalet Stormsvale. Ret almindelig i Davis Strædet, maaske ynglende paa Vestkystens sydlige Del.

38. Puffinus puffinus puffinus (Brünn.).
Skraape. Tilfældig, sjælden Gæst.

39. Puffinus gravis (O'Reilly).
Stor Skraape. Almindelig Sommergæst langs Vestkysten til ca. $65^1/_2{}^0$ n. B. Vist ikke ynglende.

40. Fulmarus glacialis glacialis (L.).
Stormfugl. Talrigt ynglende paa den nordlige Del af Vest- og Østkyst.

41. Sula bassana bassana (L.).
Sule. Tilfældig, sjælden Gæst.

42. Phalacrocorax carbo carbo (L.).
Storskarv. Tidligere ret almindelig ynglende flere Steder paa Vestkysten; er efterhaanden bleven sjældnere.

43. Ardea cinerea cinerea L.
Hejre. Tilfældig, sjælden Gæst.

44. Ardea herodias herodias L.
Amerikansk Hejre. Tilfældig, sjælden Gæst.

45. Botaurus lentiginosus (Mont.).
Amerikansk Rørdrum. Tilfældig, sjælden Gæst.

46. Falco columbarius aesalon Tunstall.
Dværgfalk. Tilfældig, sjælden Gæst.

47. Falco peregrinus anatum Bp.
Amerikansk Vandrefalk. Almindelig ynglende paa Vestkysten; kendes ogsaa fra Østkysten (2 Gange).

48. Falco rusticolus rusticolus L.
Jagtfalk. Ynglende paa Vestkystens sydlige Del.

48 a. Falco rusticolus obsoletus Gm.
Labradorfalk. Unge Falke af denne Race ere trufne nogle Gange paa Vestkysten.

48 b. Falco rusticolus islandus Brünn.
Islandsk Jagtfalk. Ynglende ret almindelig paa Vestkystens midterste Del.

48 c. Falco rusticolus candicans Gm.
Grønlandsk Jagtfalk. Ynglende ret almindelig paa den nordlige Del af Øst- og Vestkysten.

49. Haliaëtus albicilla groenlandicus Br.
Grønlandsk Havørn. Ret almindelig ynglende langs Vestkysten indtil ca. 70^0 n. Br.

50. Pandion haliaëtus carolinense (Gm.).
Fiskeørn. Tilfældig, sjælden Gæst.

51. Aegialites hiaticula septentrionalis (Brehm).[3]
Nordlig Præstekrave. Ynglende paa baade Vest- og Østkysten. Trækfugl.

52. Aegialites semipalmata (Bp.).
Truffet en enkelt Gang paa Vestkysten.

53. Charadrius apricarius apricarius L.
Nordlig Hjejle. Ret hyppig Gæst, maaske ynglende af og til. Kendes fra baade Vest- og Østkyst.

54. Charadrius dominicus dominicus Müll.
Amerikansk Hjejle. Tilfældig, ikke helt sjælden Gæst.

---

1) Se D. O. F. T. 19. Aarg., Hæfte IV, Side 115.

2) Winge optog ikke Arten i sin Liste l. c. og skriver herom Side 312 i Grønlands Fugle: „Procellaria pelagica. To Skind fra „Groënland, voyage de Mr. Holbøll“ findes i Museet i Leiden, efter Schlegel, Muséum des Pays Bas, tom. VI, Procellariae, 1863, p. 7. Arten har derefter været optagen i den grønlandske Liste. Som Newton har sagt, i Arctic Manual, 1875, p. 108, er Arten vel hjembragt af Holbøll, men næppe fra Grønland, snarest fra det aabne Atlanterhav. Det kan tilføjes, at hvis de paagjeldende Skind havde været fra Grønland, hvorfra Arten ellers ikke var kjendt, havde Holbøll afgjort sendt dem til Museet i Kjøbenhavn“. Den 19. Juni 1925 saa jeg i Davis Strædet, kort efter at Kap Farvel var passeret, en Stormsvale, der saa godt som sikkert var Hydrobates palagicus; samtidig saaes Puffinus gravis, Fulmarus glacialis glacialis og Alle alle, lidt senere Oceanodroma leucorrhoa leucorrhoa, saaledes at Sammenligning kunde drages. Fuglen blev ikke skudt, og absolut Sikkerhed haves altsaa ikke. Med dette Forbehold er Arten her medtaget i Listen over Grønlands Fugle.

3) Se D. O. F. T. Aarg. IX, 1914—15, Side 161: Lidt om Præstekraven, Aegialites hiaticula (L.) og dens Racer, af E. Lehn Schiøler. Undersøgelse af en senere tilvejebragt lang Række af Præstekraver fra Grønlands Øst- og Vestkyst har bekræftet, at den grønlandske Præstekrave er lidt mindre end den typiske, men større end den nordøstlige, Aegialites hiaticula tundrae (Lowe).

55. Squatarola squatarola squatarola (L.).
Strandhjejle. Tilfældig, dog ikke helt sjælden Gæst paa Vestkysten. Kendes ogsaa fra Østkysten.

56. Vanellus vanellus (L.).
Vibe. Tilfældig Gæst, truffet nogle faa Gange.

57. Arenaria interpres interpres (L.).
Stenvender. Almindelig ynglende paa Vest- og Østkyst. Trækfugl.

58. Haematopus ostralegus ostralegus L.
Strandskade. Tilfældig Gæst paa Vestkysten.

59. Numenius phaeopus phaeopus (L.).
Lille Regnspove. Træffes ikke helt sjældent; maaske yngler den af og til paa Vestkystens sydlige Del.

60. Numenius hudsonicus Lath.
Tilfældig, sjælden Gæst, truffet nogle faa Gange paa Vestkysten.

61. Numenius borealis (Forst.).
Tilfældig, sjælden Gæst; truffet nogle faa Gange paa Vestkysten.

62. Numenius arquata arquata (L.).
Storspove. Tilfældig, sjælden Gæst; kendes fra baade Vest- og Østkyst.

63. Limosa limosa limosa (L.).
Sorthalet Kobbersnæppe. Tilfældig sjælden Gæst; truffet et Par Gange paa Vestkystens sydlige Del.

64. Macrorhamphus griseus griseus (Gm.).
Snæppeklire. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

65. Bartramia longicauda (Bechst.)
Bartrams Klire. Tilfældig, sjælden Gæst. 1 Gang.

66. Philomachus pugnax (L.).
Brushane. Tilfældig, sjælden Gæst. 3 Gange.

67. Actitis macularia (L.).
Plettet Mudderklire. Tilfældig sjælden Gæst. 1 Gang paa Vestkysten.

68. Tringa solitaria solitaria Wils.
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

69. Tringa flavipes (Gm.).
Tilfældig, sjælden Gæst.

70. Tringa totanus robusta[1] Schiöler.
Islandsk Rødben. Truffet én Gang paa Østkysten.

71. Tringa melanoleuca (Gm.).
Tilfældig, sjælden Gæst. 1 Gang paa Vestkystens nordlige Del.

72. Phalaropus lobatus (L.).
Odinshane. Almindelig ynglende paa baade Vest- og Østkyst.

73. Phalaropus fulicarius (L.).
Thorshane. Almindelig ynglende paa den nordligere Del af Øst- og Vestkysten.

74. Erolia minutilla (Vieill.).
Amerikansk Dværgryle. Tilfældig, sjælden Gæst.

75. Erolia fuscicollis (Vieill.).
Oftere truffet; maaske yngler den paa Vestkystens sydlige Del.

76. Erolia maculata (Vieill.).
Flere Gange truffet paa Vestkysten.

77. Erolia bairdii (Coues).
Tilfældig Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

78. Erolia maritima maritima (Brünn.).
Sortegraa Ryle. Almindelig ynglende paa Vestkysten, ogsaa — men vist ikke saa talrig — paa Østkysten. Standfugl i Grønland.

79. Erolia canutus canutus (L.).
Islandsk Ryle. Almindelig ynglende paa den nordlige Del af Vest- og Østkyst. Trækfugl.

80. Erolia alpina arctica Schiöler.
Grønlandsk Ryle. Almindelig ynglende paa den midterste Del af Østkysten. Trækfugl.

80 a. Erolia alpina sakhalina (Vieill.)?
Amerikansk Ryle. Maaske tilhøre de Ryler, som en sjælden Gang ere sete paa Vestkysten, denne Form.[2]

81. Crocethia alba (Pall.).
Selning. Almindelig ynglende paa Østkysten, vist ogsaa paa den nordlige Del af Vestkysten.

82. Capella gallinago gallinago (L.).
Horsegøg. Truffet et Par Gange paa Østkysten.

82 a. Capella gallinago faeroeensis (Brehm).
Truffet nogle Gange paa Østkysten.

82 b. Capella gallinago delicata (Ord).
Truffet nogle Gange baade paa Øst- og Vestkysten.

83. Scolopax rusticola rusticola L.
Skovsnæppe. Tilfældig, meget sjælden Gæst. 1 Gang paa Østkysten.

84. Xema sabini (Sabine).
Sabine Maage. Ikke helt sjælden paa Vestkysten. Ruger paa Østkysten og vistnok ogsaa paa Vestkystens nordlige Del. Trækfugl.

85. Rhodostethia rosea (Macg.).
Rosenmaage. Tilfældig, ret sjælden Gæst.

86. Larus ridibundus ridibundus L.
Hættemaage. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

87. Larus philadelphia (Ord).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

88. Larus canus canus L.
Stormmaage. Tilfældig, sjælden Gæst.

89. Larus argentatus argentatus Pontopp.
Sølvmaage, Havmaage. Sjælden Gæst paa Vestkysten, kun 2 etaarige, 2 gamle og en Aarsunge nedsendt.

90. Larus fuscus affinis Reinh.[3]
Britisk Sildemaage. Kun truffet én Gang paa Vestkysten i 1851.

91. Larus marinus L.[4]
Svartbag. Ret almindelig ynglende paa Vestkysten op til ca. 70⁰ n. Br.; sjælden i den nordlige Del af sin Udbredelse.

---

1) Se D. O. F. T. Aarg. IV, 1909—10, Side 130, Nye Arter for Østgrønland af O. Helms: „24. April 1909 fik Petersen en Rødben af en Dreng, som havde skudt den ved Kileltorajivit inde i Bugten ved Angmagssalik .... antagelig er denne kommen dertil fra Island .... Skindet blev ikke hjemsendt“.

2) I Samlinger her findes dog intet Skind mere fra Vestkysten; de to Skind fra Jakobshavn, indsendte af Rudolph i 1843, til Museet (se Winge: Grønlands Fugle, Side 169) og indførte i Tilvækstjournal 1843 Side 163 af Conservator Place med Bemærkning: „Sommerdragt“, ere iflg. vedføjet Bemærkning kasserede i 1845. At de paagældende Skind have tilhørt Arten „Tringa variabilis“ kan sikkert ikke betvivles, da Place (ansat fast ved Museet i 1839, se Bd. I Side 84) var en dygtig Fuglekender; Reinhardt var jo paa det her nævnte Tidspunkt allerede en syg Mand (se Bd. I., Side 84) og døde 31/10 1845.

3) Larus fuscus affinis Reinh. opføres her foreløbig med Tvivl, idet afdøde H. Winge, Viceinspector R. Hørring ved Zool. Museum og nærværende Forfatter ere utilbøjelige til at dele den engelske Opfattelse af Typestykket, der findes paa Zool. Museum her, og som er nedsendt af Kielsen fra Julianehaab Distrikt, hvor det i 1851 er skudt ved Nanortalik; jfr. herom, Norsk ornith. Tidsskrift 2. Serie, VI 1925—26, Side 53; E. Lehn Schiøler: Om den norske Sildemaage. En nærmere Undersøgelse af Forholdet vil senere finde Sted.

4) Det har været sagt, at Svartbagen skulde være større i Grønland end den typiske d. v. s. den paa Gotland og andetsteds i den bottniske Bugt rugende. En Sammenligning mellem ca. 20 svenske Ynglefugle og 21 grønlandske bekræfter ikke Formodningen; de grønlandske Hunner staar endog saavel i Vingesom Ben- og Næbmaal ganske lidt tilbage for de svenske, og Hannerne have knapt 2 mm længere Vinger, gennemsnitlig, end svenske. Næb og Fødder ere

92. Larus glaucoides Meyer.

Hvidvinget Maage. Almindelig ynglende paa Vestkysten, kendes ogsaa fra Østkysten. Nærmest Standfugl.

93. Larus hyperboreus Gunn.

Graamaage. Almindelig ynglende paa Vest- og Østkysten. Tildels Standfugl.

94. Rissa tridactyla tridactyla (L.).

Tretaaet Maage, Ride. Almindelig ynglende.

95. Pagophila eburnea (Phipps).

Ismaage. Almindelig langs baade Vest- og Østkyst. Ynglende paa Nordkysten og paa den nordlige Del af Østkysten.

96. Sterna macrura Naum.

Havtærne. Almindelig ynglende baade paa Øst- og Vestkysten. Trækfugl.

97. Stercorarius longicaudus Vieill.

Lille Kjove. Ynglende paa den nordlige Del af Vestkysten og paa Nordkysten; hyppigere paa Østkysten. Trækfugl.

98. Stercorarius parasiticus parasiticus (L.).

Kjove. Almindelig ynglende paa Vestkysten. Sjælden paa Østkysten. Tildels Trækfugl.

99. Stercorarius pomarinus (Temm.).

Mellemkjove. Ret faatallig ynglende paa Vestkysten fra Egnen omkring Sukkertoppen til Sydostbugten.

100. Stercorarius skua skua (Brünn.).

Storkjove. Tilfældig, sjælden Gæst.

101. Uria grylle grylle (L.).

Tejste. Almindelig ynglende paa Vest- og Østkysten. Standfugl i Grønland.

101 a. Uria grylle mandtii Mandt.

Mandts Tejste. Almindelig ynglende, vist nordligere end Arten. Standfugl i Grønland.

102. Uria aalge aalge (Pontopp.).

Lomvie. Skal yngle faatallig paa den sydlige Del af Vestkysten(?)

103. Uria lomvia lomvia (L.).

Kortnæbbet Lomvie. Meget almindelig Ynglefugl. Nærmest Standfugl i Grønland.

104. Alle alle (L.).

Søkonge. Almindelig ynglende paa den nordlige Del af Vestkysten,[1] paa Nord- og Østkyst. Tildels Standfugl.

105. Alca torda L.

Alk. Almindelig ynglende paa Vestkysten.

106. Alca impennis L.

Gejrfugl. Udryddet; var tidligere tilfældig Gæst, men har maaske af og til ruget.

107. Fratercula arctica arctica (L.).

Lunde. Ret almindelig ynglende paa Vestkysten. Tildels Trækfugl.

107 a. Fratercula arctica naumanni Norton.

Nordlig Lunde. Ret almindelig paa den nordlige Del af Vestkysten.

108. Lagopus mutus reinhardti (Brehm).

Grønlandsk Fjældrype. Alm. ynglende paa Vestkystens sydlige Del op til ca. 66° n. Br. Standfugl.

108 a. Lagopus mutus rupestris (Gm.).

Amerikansk Fjældrype. Almindelig ynglende paa Vestkysten, Nord for ca. 66° n. Br.

108 b. Lagopus mutus groenlandicus[2] Schiöler.

Østgrønlandsk Fjældrype. Almindelig ynglende paa Østkysten.

109. Crex crex (L.).

Engsnarre. Tilfældig, ret sjælden Gæst, truffet nogle Gange paa Vestkysten.

110. Porzana porzana (L.).

Rørvagtel. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

111. Porzana carolina (L.).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

112. Rallus aquaticus aquaticus L.

Vandrikse. Tilfældig, sjælden Gæst paa Øst- og Vestkyst.

113. Rallus virginianus L.

Tilfældig, sjælden Gæst. 1 Gang paa Vestkysten.

114. Gallinula galeata (Lichtenstein).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

115. Fulica atra atra L.

Blishøne. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten, en enkelt Gang paa Østkysten.

116. Fulica americana Gm.

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

117. Zenaidura macrura carolinensis (L.).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1. Gang.

118. Asio flammeus flammeus (Pontopp.).

Mosehornugle. Oftere truffet; maaske yngler den i Landets sydlige Del.

119. Nyctea nyctea (L.).

Sneugle. Ret almindelig ynglende i Landets nordlige Del, dog vist hyppigst paa Østkysten. Mest Standfugl.

120. Chaetura pelagica (L.).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

121. Coccyzus americanus americanus (L.).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

122. Coccyzus erythrophthalmus (Wilson).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

123. Sphyrapicus varius varius (L.).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

124. Oenanthe oenanthe leucorrhoa (Gm.).

Større Stenpikker. Almindelig ynglende paa baade Vestkysten (til ca. 73° n. Br.) og Østkysten (til ca. 75° n. Br.).

125. Hylocichla aliciae aliciae (Baird).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

126. Hylocichla guttata pallasi (Cabanis).

Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 2 Gange.

127. Turdus musicus coburni Sharpe.

Vindrossel. Tilfældig, ret sjælden Gæst paa Vestkysten; kendes ogsaa fra Østkysten.

128. Planesticus migratorius migratorius (L.).

Vandredrossel. Truffet et Par Gange paa Vestkysten.

129. Turdus merula merula L.

Solsort. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

---

ogsaa kun saa lidt større, at det med Rimelighed kan ventes, at Forskellen vilde forsvinde, hvis et større Antal Fugle havde foreligget til Sammenligning. Her skal dog tilføjes, at Holbøll i Krøyers Naturhistorisk Tidsskrift, fjerde Bind 1842—1843, Side 414, om dette Spørgsmaal skriver følgende: „Af den grønlandske Svartbag har Herr Brehm dannet Arten L. maximus, hvilken Artsbestemmelse vistnok kun støtter sig paa svage Grunde; men jeg tror dog at burde anføre, at tre unge Grønlændere, som 1837 gjorde Hiemrejsen med mig, aldeles ikke paa Habitus kunde gienkende den europæiske L. marinus, da vi saa den, først ved Hebriderne, og senere ved de danske Kyster. De bemærkede meget rigtigt, at ei alene Flugten var forskiællig, men at Vingerne paa Svartbaggen i Europa vare smallere og spidsere end paa den grønlandske“.

[1]) En lille Koloni findes dog saa langt mod Syd som paa Øer i Diskobugten, Grønne Ejlænder og Kronprinsens Ejland.

[2]) Se D. O. F. T. Aarg. 19, Side 108. E. Lehn Schiøler: Om de i Grønland forekommende Racer af Fjældrypen, Lagopus mutus mutus (Montin).

130. Vireosylva olivacea (L.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

131. Dendroica virens (Gm.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

132. Dendroica coronata (L.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 3 Gange.

133. Dendroica castanea (Wilson).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

134. Dendroica pensilvanica (L.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

135. Dendroica magnolia (Wilson).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

136. Dendroica striata (J. R. Forster).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

137. Dendroica vigorsi (Audobon).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

138. Vermivora rubricapilla rubricapilla (Wilson).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

139. Vermivora celata celata (Sag).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

140. Vermivora peregrina (Wilson).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

141. Oporornis philadelphia (Wilson).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

142. Wilsonia canadensis (L.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

143. Seiurus noveboracensis noveboracensis (Gm.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

144. Compsothlypis americana usneae Brewster.
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

145. Regulus calendula calendula (L.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

146. Anthus pratensis (L.).
Engpiber. Tilfældig, sjælden Gæst.

147. Anthus spinoletta pensilvanicus (Lath.).
Amerikansk Skærpiber. Yngler paa Vestkysten mellem ca. 66° og 71° n. Br. Trækfugl.

148. Motacilla alba alba L.
Hvid Vipstjert. Tilfældig, ret sjælden Gæst; truffet nogle Gange paa baade Øst- og Vestkyst.

149. Telmatodytes palustris palustris (Wilson).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

150. Sturnus vulgaris vulgaris L.
Stær. Tilfældig Gæst; kendes fra baade Øst- og Vestkyst.

151. Xanthocephalus xanthocephalus Bp.
Gulhovedet Trupial. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

152. Euphagus carolinus (Müller).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

153. Dolichonyx oryzivorus (L.).
Bobolink. Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

154. Tyrannus tyrannus (L.).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

155. Empidonax flaviventris W. M. & S. F. Baird.
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

156. Nuttalornis borealis (Swainson).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten.

157. Delichon urbica urbica (L.).
Bysvale. Tilfældig, sjælden Gæst paa Østkysten.

158. Hirundo rustica rustica L.
Forstuesvale. Tilfældig, sjælden Gæst paa Øst- og Vestkyst.

158 a. Hirundo rustica erythrogastra Boddaert.
Amerikansk Forstuesvale. Tilfældig Gæst paa Vestkysten.

159. Eremophila alpestris alpestris (L.).
Bjærglærke. Oftere truffet paa Vestkysten.

160. Calcarius lapponicus groenlandicus[1] (Br.).
Større Lapplands-Verling. Almindelig ynglende baade paa Øst- og Vestkyst, dog hyppigst paa Vestkysten. Trækfugl.

161. Plectrophenax nivalis subnivalis (Br.)[2].
Grønlandsk Snespurv. Almindelig ynglende baade paa Øst- og Vestkyst. Trækfugl.

162. Passerella iliaca iliaca (Merrem).
Tilfældig, sjælden Gæst paa Vestkysten. 1 Gang.

163. Zonotrichia leucophrys leucophrys (J. R. Forster).
Set et Par Gange i Sydgrønland, maaske yngler den.

164. Carduelis linaria rostrata (Coues).
Grønlandsk Graasisken. Almindelig ynglende paa Vestkysten til ca. 70° n. Br. Tildels Standfugl.

164 a. Carduelis linaria canescens.
Hvidsisken. Almindelig ynglende paa Vestkysten Nord for 70° n. Br. Kendes ogsaa fra Østkysten

165. Loxia leucoptera leucoptera Gm.[3]
Hvidvinget Korsnæb. Tilfældig, sjælden Gæst; kendes fra baade Øst- og Vestkyst.

166. Corvus cornix cornix L.
Krage. Tilfældig, sjælden Gæst paa Østkysten.

167. Corvus frugilegus frugilegus L.
Raage. Tilfældig, sjælden Gæst paa Østkysten.

168. Corvus corax principalis Ridgway.
Grønlandsk Ravn. Almindelig ynglende paa baade Vest- og Østkyst. Standfugl i Grønland.

---

1) Lapplands-Verlingen er større i Grønland. En Serie Ynglefugle fra Lappland („terra typica") have Vingen ♂♂ gennemsnitlig 92 mm, ♀♀ 85,7 mm; 50 vestgrønlandske ♂♂ havde Vingen 97 mm, 23 ♀♀ 90,7 mm. Der findes altsaa en lignende Størrelsesforskel som hos Snespurven. Den grønlandske Lapplands-Verling har ogsaa et større Næb, men i Farve synes der ikke at være Forskel; jeg har ikke set skandinaviske Fugle i frisk Efteraarsdragt — kun én ung Fugl, men denne er ganske vist langt mere graalig end de varmt gulbrunlige Efteraarsfugle fra Grønland. I Handb. Natgesch. Vög. Deutschl. Side 307 beskriver Brehm den grønlandske „Lerchensporner" Plectrophanes Groenlandicus som mindre og med en kortere Bagtaaesnegl; Næbbet skulde være „sehr gestreckt". Det virkelige Forhold er altsaa, at Fuglen fra Grønland er større, dens Næb ca. 20 % (ca. 10 mm hos skand. ♂♂, ca. 12 mm hos grønl. ♂♂), og Bagtaaesneglen er ingenlunde kortere.

2) Det har vist sig, at de grønlandske Snespurve ere større end typiske. En Serie Ynglefugle fra Lappland („terra typica") havde Vingen ♂♂ gennemsnitlig 105 mm, ♀♀ 102,5 mm; 44 vestgrønlandske ♂♂ havde Vingen 110,5 mm, 24 østgrønlandske ♂♂ 112 mm, 12 ♀♀ 106 mm. I den sort-hvide Sommerdragt er ingen Forskel at se i Farve, men i den friske Efteraarsdragt have de grønlandske Snespurve i Regelen mere lyst kanelbrune Bræmme paa Oversidens Fjer end saadanne smaa Snespurve, der forekomme her om Vinteren. Den lidt betydeligere Størrelse og lysere Farve i Vinterdragten have de formentlig fælles med andre, mere østligt rugende, nordlige Snespurve, thi større og lysere Fugle (end typiske) ses ogsaa her i Landet paa Gennemrejse og overvintrende. Brehm har i Isis 1826, Side 929, givet ovenstaaende Navn til de i Grønland *og* paa Island forekommende Snespurve, og det bringes da, som det ældste, her i Anvendelse, skønt de *islandske* Snespurve ikke synes større. En lille Række islandske Hanner fra Yngleplads have Vingen 106 mm, og Hantzsch opgiver, Vogelwelt Islands 1905, Side 307, Vingens Maal 103—109 mm, men naturligvis træffes de store grønlandske Fugle dér paa Gennemrejse, maaske tildels overvintrende. Iøvrigt anvender Brehm selv ikke Navnet i sin Handb. Natgesch. Vög. Deutschl. Ilmenau 1831, men indfører Side 305 l. c. et nyt: „borealis" for den Snespurv, som beboer Grønland, og han siger om den, at den er mindre!

3) De fire i Zoologisk Museum foreliggende Skind ere alle fra Vestkysten og tilhøre Formen Loxia leucoptera leucoptera Gm.; om den Fugl, som er fundet paa Østkysten, tilhører samme Form eller en europæisk-asiatisk, altsaa tilhører Formen bifasciata (Brehm), kan ikke siges: „en hel indtørret Fugl, i rød Dragt, medbragtes af en Grønlænder fra Østkysten til en Handelsplads paa Sydkysten som en stor Sjældenhed; den blev kjøbt af Monrad, der gav den til Museet i Kjøbenhavn (hvor den ikke mere findes), og den er omtalt af Reinhardt sen. i 1838". (Winge l. c. Side 296).

Af disse 168 Arter findes kun 59 som ynglende i Grønland, og af dem ere endda 9 at opføre med Tvivl; det er da kun knapt 1/3 af den samlede Listes Arter, der udgør Grønlands faste Fugleverden.[1]

Grønlands faste Fugleverden.

1. Anas boscas conboscas
2. Cygnus cygnus islandicus
3. Anser albifrons gambelli
4. „ brachyrhynchus
5. „ hyperboreus
6. Branta bernicla Hrota
7. „ leucopsis
8. Clangula hyemalis
9. Histrionicus histrionicus histrionicus
10. Somateria mollissima islandica
„ „ borealis
11. „ spectabilis
12. Bucephala islandica
13. Mergus serrator major
„ „ serrator
14. Colymbus stellatus
15. „ immer immer
16. Oceanodroma leucorrhoa leucorrhoa
17. Fulmarus glacialis glacialis
18. Phalacrocorax carbo carbo
19. Aegialites hiaticula septentrionalis
20. Charadrius apricarius apricarius
21. Arenaria interpres interpres
22. Erolia alpina arctica
23. „ fuscicollis
24. „ maritima maritima
25. „ canutus canutus
26. Crocethia alba
27. Numenius phaeopus phaeopus
28. Phalaropus lobatus
29. „ fulicarius
30. Capella gallinago subspec?
31. Sterna macrura
32. Xema sabini
33. Larus glaucoides
34. „ hyperboreus
35. „ marinus
36. Rissa tridactyla tridactyla
37. Pagophila eburnea
38. Stercorarius longicaudus
39. „ parasiticus parasiticus
40. „ pomarinus
41. Uria grylle grylle
„ „ mandtii
42. „ aalge aalge
43. Uria lomvia lomvia
44. Alle alle
45. Alca torda
46. Fratercula arctica arctica
„ „ naumanni
47. Lagopus mutus reinhardti
„ „ rupestris
„ „ groenlandicus
48. Falco peregrinus anatum
49. „ rusticolus rusticolus
„ „ islandus
„ „ candicans
50. Haliaëtus albicilla groenlandica
51. Asio flammeus flammeus
52. Nyctea nyctea
53. Corvus corax principalis
54. Anthus spinoletta pensilvanica
55. Oenanthe oenanthe leucorrhoa
56. Carduelis linaria rostrata
„ „ canescens
57. Zonotrichia leucophrys leucophrys
58. Plectrophenax nivalis subnivalis
59. Calcarius lapponicus groenlandicus

De 9 Arter, der kun med Tvivl kunne opføres som ynglende, ere

Cygnus cygnus islandicus
Oceanodroma leucorrhoa leucorrhoa
Charadrius apricarius apricarius
Erolia fuscicollis
Numenius phaeopus phaeopus
Capella gallinago subspec?
Uria aalge aalge
Asio flammeus flammeus
Zonotrichia leucophrys leucophrys

Svanen er jo udryddet som ynglende i Grønland, men de Besøg, Svaner fra Island af og til aflægge, vidne om, at Muligheden for, at den kunde komme tilbage, er tilstede; det er vist kun Mennesket, som forhindrer den i paany at slaa sig ned i Landet. Endelig udryddet er jo derimod Gejrfuglen. Den kløfthalede Stormsvale „yngler maaske ved Grønlands Vestkyst“, skriver Winge l. c. Side 138. Og Holbøll siger: „Er man ikke alt for langt fra Kysten, altsaa paa de rige Fiskebanker, omsværmer denne Fugl almindeligen Skibet i de lyse Sommernætter, især med stille og godt Vejr; den kommer ganske nær og flyver endog lige over Skibet, idet den bestandig lader sin pibende Stemme høre, der ikke er ulig en Mus's. Ved Kok-Øerne, udenfor Godthaabsfjorden, sees den hyppigst, og det skulde ikke forundre mig, om man paa en eller anden af disse mange hundrede Øer fandt dens Redeplads.“ Da jeg den 24. Juni 1925 besøgte Koek Øerne og tilbragte det meste af en Dag, sejlende rundt imellem dem, saaes ikke en eneste Stormsvale, og Magister Å. Vedel Tåning har venligst meddelt mig, at han i 1924 fra Juni til September færdedes meget ved Koek Øerne og i det Hele berejste Kysten fra Holsteinsborg til Frederikshaab uden at se en eneste Stormsvale; 1924 var et særligt mildt Aar. Den yngler paa Vestmanøerne ved Island, paa flere af Hebriderne, St. Kilda, vistnok ikke paa Færøerne, hvor den dog aarlig viser sig, flere Steder paa den nordlige Del af Amerikas Østkyst, men noget *Bevis* for, at den yngler eller har ynglet i Grønland, foreligger ikke.

Saavel Hjejlen som den amerikanske Hjejle have saa ofte vist sig i Grønland, at Formodning om, at den ene eller den anden, eller muligvis bægge, skulde yngle dér, ganske naturligt maa opstaa, men

[1] Winge medregner l. c. Side 53 til Grønlands faste Fugleverden 61 Arter, idet ogsaa Puffinus major (nu gravis) og Alca impennis nævnes i denne Forbindelse; fradrages disse to, stemmer Antallet med det her opførte. Puffinus gravis er Gæst, men selv om den kan kaldes regelmæssig, kan det betragtes som næsten aldeles sikkert, at den aldrig yngler i Grønland; Alca impennis er uddød. Som muligvis ynglende nævner Winge 8 Arter, deriblandt Anser hyperboreus, men det har senere vist sig, at denne Art yngler i Grønland (jfr. Bd. I); her nævnes 9 Arter, der kun med Tvivl kunne opføres som ynglende. Bevis for, at Oceanodroma leucorrhoa leucorrhoa og Uria aalge aalge yngle, foreligger nemlig ikke.

til Dato foreligger intet *Bevis* derfor. Noget lignende gælder Erolia fuscicollis; „den yngler maaske i ringe Mængde i Syd-Grønland“, skriver Winge, og Skind ere ofte hjemsendte baade til Museet, til Dr. Krabbe og mig selv, men Beviset mangler endnu.

Om Horsegøgen siger Holbøll, at han ofte i Sydgrønland i næsten alle Sommermaaneder har set en Bekkasin flyve, men aldrig faaet den skudt, og efter dette Udsagn slutter Winge, at der er Sandsynlighed for, at den i ringe Tal kan yngle i Sydgrønland. Paa Zoologisk Museum findes 12 Bekkasiner, selv har jeg faaet én fra Nordgrønland af Distriktslæge Sylv. M. Saxtorph; af disse ere 4 af den færøiske Race, 7 af den amerikanske, de tilbageværende 2 af den typiske. Beviset for, at en af Racerne skulde yngle, savnes dog stadig.

At lille Regnspove, der jævnlig ses i Sydgrønland, skulde yngle, er heller ikke godtgjort.

Uria aalge aalge har Holbøll en Gang faaet i Sommerdragt med „næsten utilvoxen Rugeplet“ og formoder derfor, at den ruger mellem U. Brünnichii; Formodningen har dog ikke senere funden Bekræftelse ved noget fuldgyldigt Bevis. At Mosehornuglen „jevnlig yngler i Sydgrønland“, som Winge skriver, er meget rimeligt, men hidtil har ingen leveret Bevis derfor.

Sin Formodning om, at Zonotrichia leucophrys yngler i Grønland, bygger Holbøll paa den Omstændighed, at han den 12. August 10—12 Mil inde i Ameralik-Fjorden, Syd for Godthaab, skød en gammel Han, hvis klare Lokkestemme lod ham formode, at dens Hun eller Unger vare i Nærheden. „Samme Efteraar, 1823, blev idetmindste en lille Flok seet ved Nyhernhut (64° 10‘ n. Br.).“ Senere er intet forefaldet — altsaa i Løbet af over 100 Aar — der kunde siges at afgive Bevis for, at Fuglen yngler i Grønland.

Af Listens tilbageværende 51 Arter ere 29 helt eller delvis Trækfugle, d. v. s. de forlade Grønland om Vinteren. Resten, 22 Arter, udgør den egentlige faste Fugleverden i Grønland i vor Tid.

Grønlands Standfugle.

1. Anas boscas conboscas	Sjælden paa Østkysten.
2. Clangula hyemalis	Almindelig paa bægge Kyster.
3. Histrionicus histrionicus histrionicus	Almindeligst paa Vestkysten.
4. Somateria mollissima islandica	Ret almindelig paa bægge Kyster, paa Vestkysten dog kun til ca. 70°.
„ „ borealis	Kun paa Vestkystens nordligere Del.
5. „ spectabilis	Almindelig paa bægge Kysters nordligere Del.
6. Bucephala islandica	Kun paa Vestkystens midterste Del.
7. Mergus serrator major	Kun paa Vestkysten.
„ „ serrator	Kendes kun fra Østkysten.
8. Phalacrocorax carbo carbo	Kun paa Vestkysten.
9. Erolia maritima maritima	Almindeligst paa Vestkysten.
10. Larus glaucoides	Almindelig paa bægge Kyster.
11. „ hyperboreus	Almindelig paa Vestkysten, sjælden paa Østkysten.
12. „ marinus	Kun paa Vestkysten.
13. Pagophila eburnea	Paa den nordligste Del af bægge Kyster og paa Nordkysten.
14. Uria grylle grylle	Paa bægge Kyster.
14a. „ „ mandtii	„ „ „
15. „ lomvia lomvia	„ „ „
16. Alle alle	„ „ „
17. Lagopus mutus reinhardti	Paa Vestkystens sydligere Del.
17a. „ „ rupestris	„ „ nordligere Del.
17b. „ „ groenlandicus	Kun paa Østkysten.
18. Falco rusticolus rusticolus	Paa Vestkystens sydlige Del.
18a. „ „ islandus	„ „ midterste Del (maaske ogsaa paa Østkysten?)
18b. „ „ candicans	„ „ nordlige Del og paa Østkysten.
19. Haliaëtus albicilla groenlandica	Kun paa Vestkysten til ca. 71° n. Br.
20. Nyctea nyctea	Paa bægge Kyster og Nordkysten.
21. Corvus corax principalis	„ „ „ „ „
22. Carduelis linaria canescens	Paa den nordlige Del af bægge Kyster.
23. Plectrophenax nivalis subnivalis	Paa bægge Kyster.

Særegne for Vestkysten ere:

Somateria moll. borealis
Bucephala islandica
Phalacrocorax carbo
Larus marinus
Lagopus mutus reinhardti
„ „ rupestris
Falco rusticolus rusticolus
„ „ islandus
Haliaëtus albicilla groenlandicus.

Særegne for Østkysten ere:

Lagopus mutus groenlandicus
Mergus serrator serrator.

Blandt disse Standfugle findes kun 7 Landfugle: Rype, Sneugle, Falk, Ørn, Ravn, Hvidsisken og Snespurv, og af dem ere endda kun Rype, Sneugle, Hvidsisken og Snespurv Landfugle i alleregentligst Forstand, thi Ravnen æder ogsaa Muslinger og Aadsler og kan altsaa klare sig langs Stranden, Ørnen tager foruden Søfugle ogsaa Fisk og Aadsel, og Falkens Føde er hovedsagelig Søfugle. Helt ud Standfugle ere disse Arter, naar det kommer til Stykket, ikke. Naar Polarnatten sænker sig over de nordligst boendes Hjemsteder, foregaar en Bevægelse mod Syd; baade paa Øst- og Vestkyst drage de allerfleste Ryper sydover, og Falken følger med. Allerede tidligere end Ryperne have de unge Falke begyndt at trække ud ad mod Kysterne og sydpaa, følgende de unge Snespurve og Lapplands-Verlinger, de unge Maager og Vadefugle, som ere et lettere Bytte for endnu ikke helt erfarne Fangere; de Gamle komme senere. Sne, Is og Mørke drive ogsaa Sneuglen noget sydover; de fleste Ravne forlade deres nordligste Enemærker. Mindst bevæger vel Havørnen sig, men den gaar heller ikke som Ynglefugl saa højt mod Nord; allerede paa 70° n. Br. er den meget sjælden, og paa Østkysten træffes den slet ikke; de unge Ørne strejfe vidt omkring. Snespurve og Hvidsiskener skulle trække ind i Landet — altsaa modsat de andre her nævnte Arter, som søge ud til Kysterne — og overvintre dér; for Snespurvens Vedkommende drejer det sig vel hovedsagelig om gamle Fugle, medens det vist er de unge, der ses at vandre bort mod Syd over Havet; men Hvidsiskenerne skulle overvintre flokkevis paa Fjældene inde i Landet. „Den er en decideret Standfugl," skriver Holbøll, Naturhist. Tidsskrift, fjerde Bind 1842—43, Side 400, „og opholder sig om Vinteren i Flokke paa Fieldene inde i Landet; dog er den talrigere fra 66° nordefter end sydligere. I Februar 1826 saae jeg flere Flokke af den paa Fieldene mellem Ritenbenk og Omanak; og paa den Reise, Herr Kiøbmand Kielsen 1830 foretog ind i Landet fra Holsteinsborg i Hiertet af Vinteren, og hvorom Hr. Dr. Pingel giver Efterretning i dansk Ugeskrivt, saaes store Flokke af denne Fugl, som Rensjægerne ogsaa see, naar de om Vinteren komme langt ind i Landet. I Sydgrønland sees den aldrig om Sommeren, og er i det Hele taget sielden. I meget milde Vintre kan den dog stundom sees i temmelig stort Antal ved Colonierne, hvilket var Tilfældet Vinteren 1828—29 og 1837—38."

Tidligt paa Aaret, naar Lyset nordoppe begynder at vende tilbage, men medens Vinteren endnu er stræng, vise Ryperne sig paa nordlige Ynglepladser; de formaa at grave sig ned gennem Sneen og naa frem til Føde; Falk og Sneugle følge med, Kulden volder dem ingen Men, blot Føden kan faaes, og tidligt viser Kraftoverskuddet sig, de begynde allerede i April at parre sig. De unge Falke og Ugler forplante sig ikke ét Aar gamle, de skulle udvikle sig og have ingen Hast med at vende tilbage; desuden komme jo de tidlige Trækfugle først til sydligere Egne af Landet, og den lettere Adgang til Føde lokker dem da maaske til at forlænge Opholdet her. Deres første Fældning begynder at sætte ind samtidig med, at de Gamle parre sig. Og Ørnene søge atter indad i Fjordene, ind til de gamle Redesteder ved Lakseelvene.

Heller ikke Standfugle-Listens tilbageværende 16 Arter ere Standfugle i bogstavelig Forstand, i hvert Fald ikke de nordligst boende.

Stokanden er almindeligere i Sydgrønland om Vinteren end om Sommeren; fra Søerne inde i Land, og fra Fjordene komme de ud for at skaffe sig den Føde, de Snegle og Muslinger, som Flod og Ebbe give dem Adgang til ved Kysterne, men de forlade ikke Grønland. Større end sydligere boende Stokænder ere de grønlandske, omformede i Henseende til Hovedform (Panden) af Næsekirtlerne, som det aarlige, længere Ophold i Saltvand har tilskyndet til Vækst, et Præg, der allerede kan ses hos Ungen

i Ægget; en forlængst erhvervet Egenskab maa det vel være; Fjerdragten er oprindeligere. Tidligt maa Stokanden være vendt tilbage til Grønland efter Istiden, om den overhovedet nogensinde helt har forladt det.

Havlit, Strømand og *Ederfugl* drage sydover for at finde aabent Vand, hvori de kunne dykke, fange Tanglopper og andre Krebsdyr, naa Bund, finde Føde; de nordligere boende *Skalleslugere* følge Stokandens Eksempel og drage til Sydgrønland, *den islandske Hviinand*, hvis Yngleomraade jo ikke gaar ret langt mod Nord, trækker vel kun ud til Fjordmundingerne. De tre førstnævnte ere højt udviklede Dykænder, og det samme gælder den islandske Hviinand; særlig specialiseret som Dykand er Skalleslugeren, men den Form, der lever i Grønland, i hvert Fald paa Vestkysten, er dog lidt oprindeligere i Næbform end sydligere Skalleslugere tilhørende samme Art. De nordligst boende Ederfugle ere mindre, ikke blot end typiske, men ogsaa mindre end sydligere i Grønland boende; disse sidste ere efter al Rimelighed indvandrede fra Island i senere Tid, men om de andre skulde man tro, at de vare lige saa gamle i Grønland som Stokanden.

Ogsaa *Skarv, Teist* og *Søkonge* maa mod Syd til aabent Vand; tage de ikke Tiden iagt, koster det Livet, og undertiden overraskes de af et hurtigt Islæg. Morten M. Porsild fortæller („Om nogle vestgrønlandske Pattedyr og Fugle", Medd. om Grønland LVI, 1916) om Teister, Søkonger og Lomvier, at de da slaa ned i den sidste Vaage, de finde, og som Regel ikke forlade den. „Opdages de, skydes de ned for Føde" (af Grønlænderne). „Bliver de ikke opdagede, saa lukker Vandet sig omkring dem. Vinteren 1908—09 saa jeg et Isfelt i Nærheden af Kronprinsens-Ejlande, hvor en Flok Lomvier var frossen inde. Isen var saa tyk, at der med Sikkerhed kunde køres paa den, overalt stak der Hoveder og Næb frem som underlige Udvækster fra Isen. Enkelte var endnu i Live, de havde endnu en Spalte, som de med Nød og næppe kunde bevæge Hals og Hoved i. Spalten førte ned gennem en lille Vold af Is, dannet af det Vand, der skyllede op gennem Spalten, naar Fuglen dykkede op. Nogle faa kunde heller ikke faa Hovedet ned længere, Spalten var for snæver, de hængte fast med Halsen og arbejdede hjælpeløst og meningsløst. Da nogle Slæder i Begyndelsen af Februar 1915 kørte over Vajgat, kastede Søkonger sig flokkevis ned over dem og foran dem. Grønlænderne mener, at de under deres rastløse Flugt hen over den hvide Isflade for at søge efter en Vaage bliver sneblinde, og at de kaster sig paa Slæden, fordi de tror hvert mørkt Punkt, de møder, er en Vaage. Da jeg midt i Maaneden kørte samme Vej, laa der døde Søkonger hele Vejen over."

Den *grønlandske Skarv* synes ikke paavirket af de særlige Forhold, under hvilke den lever; den ligner islandske, norske og færøiske Skarver, er maaske dog en Ubetydelighed mindre. Højt udviklet inden for *sin* Gruppe og indstillet paa at ernære sig af Fiskefangst klarer den sig Vinteren over langs Kysten; hvor aabent Vand er at finde, kan den naa Bund og tage Ulke og andre Bundfisk. Den er Dykker ligesom Tejsten, men næppe saa god en Flyver som denne, der endnu har bevaret sine Maageslægtninges gode Evner paa dette Omraade; mere særprægede som Undervandsflyvere ere Lomvier og Søkonger, der paa lignende Maade som Alke og Lunder saa godt som have opgivet Brugen af Baglemmerne under Vandet og næsten udelukkende bruge Vingerne, en Vane, der medfører Svind i Svingfjerenes Størrelse og vel sluttelig deres Forsvinden, som t. Eks. hos Gejrfuglen. Alle disse Arter ere bundne til Vandet og hvad dette frembringer, Landet søge de kun i Forplantningstiden.

Fra det højeste Nord komme *Ismaagerne* ned langs Grønlands Kyster for at fiske i Vaager og Render; *hvidvingede Maager* og *Graamaager* forlade deres Yngle- og Fiskepladser i Fjordene, søge ud til de yderste Øer, til Isranden og til Vaager, og de nordligst boende komme sydover. *Svartbagen*, den største og stærkeste Maage, den dristigste Røver, der ikke gaar ret højt mod Nord som Ynglefugl, næppe nok til 70° n. Br., holder Stillingen saa nogenlunde, men for Mørket viger den.

Som eneste Vadefugl holder *den sortegraa Ryle* Vinteren ud i Grønland; flokkevis ses den langs Kysterne, løbende rundt paa Tangen, som blottes ved Ebbe, for dér at finde de smaa Snegle, der ere dens Føde.

Ingen af disse Arter forlader Grønland, deres Hjem. Kan det tænkes, at de overhovedet ikke have forladt det siden Tertiærtiden, at de have overlevet Istiden?

Denne kom jo sikkert gradvis over Landet, og om dens Udbredelse og Svingningerne i den vides intet absolut sikkert. Det synes ikke urimeligt at antage, at de 16 „Vandfugle" kunne have overlevet den eller dog have opholdt sig meget nær Landet. Stokanden er i Grønland særpræget, som nævnt;

Ederfuglen ogsaa, for saa vidt som de nordligst boende ere smaa i Forhold til sydligere; at den sydligere i Grønland forekommende Race er lidt større og ligner den islandske Ederfugl kunde tyde paa, at den var indvandret senere fra denne Ø, men omvendt kan det ogsaa tænkes, at Island har faaet sine Ederfugle fra Grønland, idet en Del af Stammen har forladt Landets Østkyst, der vel efterhaanden blev den vanskeligst beboelige. Det ligger i hvert Fald nær at tro, at Island fra Grønland har faaet den islandske Hviinand og Strømanden; førstnævnte findes jo ikke paa Østkysten, og kun en meget faatallig Stamme er tilbage paa Vestkysten, hvor ogsaa Strømanden er almindelig, medens den er sjælden paa Østkysten. Noget lignende gælder Skalleslugeren, der ogsaa paa Vestkysten er svagt særpræget, har et bredere Næb og er større end sydligere boende. Graamaager, hvidvingede Maager og navnlig Ismaager ere saa prægede, saa blegede af Klimaet, at det ligger nær at tro paa en meget lang Paavirkning, skønt t. Eks. Svingfjerene hos de Unge af de to førstnævnte Arter endnu — ligesom forresten ogsaa hos Ryper — ere graalige som sydligere Maagers. Skarv og Svartbag have næppe en Gang behøvet nogen Omformning trods Forandringen i Forholdene, Tejster, Lomvier og Søkonger ikke heller; de kunne allerede i Tertiærtiden have naaet en saadan Udvikling som Søfugle, at de ikke behøvede at vige ret meget for Isen. At mange Fugle kunne udholde stærk Kulde, naar de blot have Adgang til rigelig Næring, er en kendt Sag, og heri kan vel søges Forklaringen paa, at den sortegraa Ryle har kunnet eksistere i Grønland gennem Tiderne, thi paa Smaasnegle og smaa Krebsdyr har det næppe skortet.

Med „Landfuglene“ stiller Sagen sig lidt anderledes; thi hvis det er rigtigt, at al Vegetation, saaledes som det *formodes,* har været udryddet, er det utænkeligt, at Rype, Hvidsisken og Snespurv have kunnet leve i Grønland under Istiden.

Men vi *vide* jo ikke, om al Vegetation virkelig forsvandt. Hvad vi i vore Dage kunne se, er dette, at den i Grønland sydligst levende Rype er den blegeste i Artens mørke Efteraarsdragt (den, der mest ligner den oprindeligste, Ungedragten); denne er lige saa lysegraa eller lysere end hos den helvetiske og skotske Rype, der tillige findes eller indtil for nylig fandtes paa Bjærgene i Nordengland og paa Hebriderne; og disse ere vel utvivlsomt Istidsrelikter. Den Rype, der lever i Nordgrønland, er langt brunligere, mørkere i den tilsvarende Dragt og lidt mindre; det er vist den samme Form *(Lagopus mutus rupestris* (Gm.)), som findes i det nordlige Amerika, hvorfra den sikkert er indvandret tværs over Smith-Sund til Nordgrønland, hvor den tertiære Rype var uddød. Den har bredt sig ned langs Vestkysten, indtil den paa dennes midterste Del møder *Lagopus mutus reinhardti,* med hvilken den danner Mellemformer. Den østgrønlandske Rype er atter forskellig fra den sydgrønlandske, noget større, næsten af samme Størrelse som Dalrypen, og i den mørke Efteraarsdragt mere gulbrunlig. Det er muligt, at den østgrønlandske Fjældrype er indvandret til Østgrønland fra Island, hvor Fjældrypen ogsaa er større, dog ikke saa stor som den østgrønlandske, og mere rødbrunlig i Efteraarsdragten; men det er ogsaa muligt, at en Del af den østgrønlandske Stamme ved Istidens Begyndelse er udvandret til Island, inden Afblegningen i Farve endnu var ret vidt fremskreden, og at kun Stammens største og stærkeste Medlemmer ere blevne tilbage, efterhaanden blivende lysere under Klimaets Paavirkning. Men hvorledes nu end dette hænger sammen, synes det vanskeligt at opfatte Rypen paa Grønlands sydlige Vestkyst paa anden Maade end som en Efterkommer af Tertiærtidens Rype, bleget paa Stedet under Istidens Paavirkning. Har Rypen kunnet overleve, har Falken ogsaa kunnet. Ogsaa af denne Art findes tre Former i Grønland, men den *nordligste* er i dette Tilfælde den lyseste. Den tertiære Falk har vel næsten sikkert været mørk, maaske omtrent som den skandinaviske Jagtfalk nu, eller mørkere. De Falke, der forbleve i Grønland, ere blevne helt lyse *(F. rusticolus candicans* Gm.), de, som udvandrede til Island, ere blevne *Falco rust. islandus* Brünn., og ere atter vendte tilbage beboende nu den mellemste og sydligste Del af Grønlands Vestkyst. Om de mørkeste Falke, der foreligge fra Grønland, nu virkelig ere typiske Jagtfalke, som de ganske ligne, og til hvilken Form de almindeligvis henføres, er vel til syvende og sidst maaske ikke ganske sikkert. Maaske ere de Labradorfalke, *Falco rust. obsoletus* Gm., indvandrede fra Amerika. Sagens Afgørelse er vanskelig, fordi gamle Labradorfalke ikke kendes; at unge Labradorfalke findes i Grønland af og til, er sikkert, og de ere ganske som unge Fugle fra Labrador. Maaske er da islandus Brünn. Mellemformen mellem den oprindelige, nu helt lyse Grønlandsfalk og den over Grønlands Sydvestkyst indvandrede mørke Labradorfalk; de lyseste ere forbundne med de mørkeste ved en uafbrudt Række af Mellemformer, men

mellem Yderpunkterne er Forskellen særdeles stor. Det er dog ikke Rypens Tilstedeværelse alene, der betinger Falkens Eksistens; den lever jo ogsaa i høj Grad af Søfugle, og at det kan antages, at disse have levet i Grønland eller dets allernærmeste Omegn ogsaa i Istiden, have vi set. Hvad der gælder Falken, gælder ogsaa Ørn og Sneugle, blot at sidstnævnte mere ernærer sig af Hare og Lemming. Af de tre Spurvefugle, Ravn, Hvidsisken og Snespurv, forstaar man lettest Ravnen, der er stor, alsidig overfor Ernæringen og har højt udviklede Forstandsevner; men den grønlandske er dog inden-for sin Art den største Race.

Allerede den Omstændighed, at Hvidsiskenen i vore Dage overvintrer i Grønland, synes forunderlig, endnu mærkeligere, at den paa den Aarstid til Opholdssted vælger Strækninger, der ligger Indlandsisen nærmere end Kysten; den maa vel kunne finde Pletter, hvor de for dens Tilværelse nødvendige Plantefrø ere til at faa; muligvis følger den Renerne og benytter sig af de Skrabninger i Sneen, disse foretage for at naa frem til Planter. Og kan den overvintre nu, tør det maaske formodes, at den har kunnet tilbringe den største Del af Istiden i Landet, i hvert Fald er det paafaldende, at den er lysest i de nordligste Egne, hvor den altsaa overvintrer, og at der lidt sydligere findes Siskener, der vel bedst forstaaes som Mellemformer mellem de nordligste og den sydligere Form rostrata, altsaa et Forhold, der minder om det tilsvarende hos Falkene og i en vis Forstand ogsaa hos Ryperne.

Fugle, der yngle i Grønland, men trække bort om Vinteren.

1.	Anser albifrons gambelli	Yngler paa Vestkysten, maaske ogsaa paa Østkysten.
2.	„ brachyrhynchus	„ kun paa Østkysten.
3.	„ hyperboreus nivalis	„ vist kun paa Vestkystens nordligste Del.
4.	Branta bernicla Hrota	„ paa Vest-, Nord og Østkyst.
5.	„ leucopsis	„ „ Østkysten.
6.	Colymbus stellatus	„ „ Vest- og Østkyst.
7.	„ immer immer	„ „ „ „ „
8.	Fulmarus glacialis glacialis	„ „ „ „ „
9.	Aegialites hiaticula septentrionalis	„ „ „ „ „
10.	Arenaria interpres interpres	„ „ „ „ „
11.	Erolia alpina arctica	„ kun paa Østkysten.
12.	„ canutus canutus	„ vist paa Vestkystens nordligste Del og paa Østkysten.
13.	Crocethia alba	„ paa Vest- og navnlig Østkysten.
14.	Phalaropus lobatus	„ „ Vest- og Østkyst.
15.	„ fulicarius	„ „ „ „ „
16.	Sterna macrura	„ „ „ „ „
17.	Xema sabini	„ „ „ „ „
18.	Rissa tridactyla tridactyla	„ „ Vest- og i hvert Fald den sydligste Del af Østkysten.
19.	Stercorarius longicaudus	„ „ Vest- og Østkyst, almindeligst paa sidstnævnte.
20.	„ parasiticus parasiticus	„ „ Vestkysten, sjælden paa Østkysten.
21.	„ pomarinus	„ „ Vestkysten, maaske ogsaa Østkysten.
22.	Alca torda	„ „ Vestkysten.
23.	Fratercula arctica arctica	„ „ „
23a.	„ „ naumanni	„ „ „
24.	Falco peregrinus anatum	„ „ Vestkysten, maaske en enkelt Gang paa Østkysten.
25.	Anthus spinoletta pensilvanica	„ „ Vestkysten.
26.	Oenanthe oenanthe leucorrhoa	„ „ Vest- og Østkyst.
27.	Carduelis linaria rostrata	„ „ Vestkysten.
28.	Calcarius lapponicus groenlandicus	„ „ Vestkysten, sjældnere paa Østkysten.

Særegne for Vestkysten ere:

Anser albifrons gambelli
„ hyperboreus nivalis
Alca torda
Fratercula arctica arctica
„ „ naumanni
Falco peregrinus anatum
Anthus spinoletta pensilvanica
Carduelis linaria rostrata.

Særegne for Østkysten ere:

Anser brachyrhynchus
Branta leucopsis
Erolia alpina arctica.

Blisgaasen gaar ikke meget højt mod Nord i Grønland; den yngler i ret stor Mængde paa Vestkystens midterste Del mellem 66° og 69° n. Br., ankommer til Ynglepladserne i Maj og trækker bort i September[1], stundom lidt tidligere. At den om Efteraaret og Foraaret ses i stor Mængde paa Islands Vestkyst og overvintrer i Irland er allerede nævnt (Bd. I.), og sammesteds er den Mulighed nævnt, at Blisgaasen paa sit Efteraarstræk kunde flyve tværs over Indlandsisen; naar man betænker, at Afstanden tværs over Grønland fra Landet indenfor Søndre Strømfjord eller fra Nordre Strømfjords-Egnene paa Vestkysten til Sermilik eller Angmagssalik paa Østkysten kun er ca. 556 km, en Strækning, der af en god Automobil kan tilbagelægges paa ca. 5 Timer eller af en Flyvemaskine paa mindre, og at Afstanden tværs over Danmarksstrædet til Island ikke er større, kan en saadan Flyvetur ikke forekomme overanstrængende for saa gode Flyvere. At det er den store Race af Blisgaasen, som findes i Grønland, have vi set, og ligeledes, at den trækker sydpaa til Europa over Island; man skulde da tro, at den har tilhørt Grønlands tertiære Fauna, efterhaanden er bleven fordreven af Istiden og nu aarlig vender tilbage.

Noget lignende gælder vel den ***kortnæbbede Gaas,*** som i vore Dage er en nordlig Art, hvis eneste andet kendte Ynglested er Spitsbergen. Ogsaa den trækker over Island til Europa fra Grønlands Østkyst; Afstanden fra dens Ynglepladser i Scoresby Sund-Egnen til Islands Nordkyst er ca. 3—400 km, fra dens nordligere Redesteder paa Østkysten omtrent det dobbelte.

Snegaasen ses sjældent langs Grønlands Vestkyst; det synes troligt, at den yngler paa Vestkystens nordligste Del i noget Antal, men derfra drager den vist indover det arktiske Nordamerika og længere sydover; den kan derfor godt have tilhørt Grønlands før-istidige Fauna, have holdt Stand længe — den er jo bleven saa godt som helt hvid — og sluttelig have taget Flugten til Amerika, hvorfra den nu aarlig i ringe Antal vender tilbage.

Knortegaasen, der yngler paa Vest- og Østkystens nordlige Del og vistnok ogsaa paa Nordkysten, naaer sine Ynglepladser sent, først hen i Juni Maaned; allerede i September gaar Rejsen atter sydover, og i disse tre Maaneder have de gamle Fugle naaet at lægge Æg, faa Unger, fælde Svingfjer og være rede til Syd-Trækket. Den østlige Stamme trækker over Island til de britiske Øer; Rejsen er lang fra 80° n. Br. eller maaske endnu nordligere til Island, ca. 14°, og derfra til Vinterhjemmet er endnu en lang Strækning over Havet. Hovedmassen, om ikke hele den *vestlige* Stamme, trækker mod Syd langs Amerikas Østkyst og tilbringer Vinteren langs denne fra Massachusetts til North-Carolina, undertiden til Florida (Check-List North. Am. Birds 3rd Ed. 1910).

Bramgaasen findes kun ynglende paa Østkysten, hvorfra den trækker over Island til de britiske Øer for at overvintre. Den er nær beslægtet med Knortegaasen og har sikkert altid som denne været en Beboer af nordlige Egne.

Vistnok have bægge *Lom-Arter*, i lignende Skikkelse som Nutidens, levet i Grønland i Tertiærtiden; de komme aarlig dertil om Foraaret, men sent, da Søerne, hvori de hovedsagelig leve i Yngletiden, ere længe tillagte; til Gengæld blive de langt ud paa Efteraaret i Fjorde og langs Kysterne. Isen, der om Vinteren spærrer dem Adgangen til deres Hovednæring, visse Lakse-Fisk, tvinger dem til at forlade Landet.

Stormfuglen, der kun kommer til Land for at udruge sin Yngel, stryger bort over Havet allerede i September.

De 7 Arter af *Vadefugle* have vel ogsaa tilhørt den tertiære Fauna og ere i Nutiden næsten alle circumpolare. Præstekravens grønlandske Form er lidt mindre end den, der regnes for den typiske, men ikke saa lille som den østlige Form (*tundrae*, Lowe), der lever paa nordlig Bredde; ogsaa den i Grønland ynglende Ryle (den forekommer jo kun paa Østkysten) er lille, og at den desuden er noget bleget kunde tyde paa, at Racen har opholdt sig længe i Grønland.

Havtærnen findes i samme Skikkelse i Grønland og langt længere mod Syd; dens vældige Flyveevne gør den det let at foretage Rejsen frem og tilbage til Grønland, og de nordlige Haves Rigdom paa, hvad den behøver af Føde, gør det muligt for den at vende tilbage lige saa tidligt om ikke tidligere end sydligere Artsfæller vende tilbage til *deres* Redesteder. Endnu mens Kystisen ligger, kan Havtærnen om Foraaret ses i Grønland, der vistnok ogsaa har været dens Hjem før Istiden. Ogsaa *Sabine-Maagen*

---

1) Jfr. det herom i Bd. I, Side 446—447 om Amerikansk Blisgaas sagte; 28/8 1925 gik et stort Træk af Blisgæs sydover ved Egedesminde. Antallet ansloges til ca. 1000 Stk. (Dr. Laurent Christensen i Brev til mig, der den Dag var paa Disco).

vandrer bort, men vist i Regelen tidligere end Tærnen, allerede i August eller Begyndelsen af September, medens Tærnen skal kunne ses endnu i Oktober; i hvert Fald saaes den d. 20. September 1925 i Davis Strædet ud for Julianehaab. Bægge yngle højt mod Nord, og Tærnen er endda hyppigst og talrigst i sin nordligste Udbredelse i Grønland; de ere vist gamle Beboere af Landet.

Blandt *Kjoverne* er den *Lille Kjove (S. longicaudus)* den, der yngler højest mod Nord og langt almindeligere paa Østkysten end paa Vestkysten, *Mellemkjoven (S. pomarinus)* har kun et begrænset Ynglefelt paa Vestkysten, men yngler maaske ogsaa faatalligt paa Østkysten. De trække bægge tidligt bort og gaa langt mod Syd. Den *almindelige Kjove (S. parasiticus)* trækker ogsaa bort, men ikke saa langt, mange blive i den sydlige Del af Davis Strædet, følge Riderne; hvor disse ere, kunne Plageaanderne ogsaa trives, ogsaa længe hine have kunnet leve ved Grønlands Kyster, have vel ogsaa Kjoverne kunnet finde Hjem sammesteds.

Alk og *Lunde* drage allerede tidligt paa Eftersommeren ud paa Havet, for dér at overstaa Svingfjersfældningen, som berøver dem Flyveevnen for en Tid; i September kunne de ses i Atlanterhavet langt Syd for Kap Farvel. De komme som Stormfugle, Maager, Tærner og Kjover kun til Land for at ruge, men nærme sig det ret tidligt om Foraaret. Standfugle som Tejst, kortnæbbet Lomvie og Søkonge ere de ikke blevne, de ere mere specialiserede, vel sagtens yngre som Arter.

Vandrefalken forlader Grønland i September—Oktober følgende de bortdragende Snespurve og Lapplands-Verlinger, af hvilke den hovedsagelig lever; den bliver i Grønland knap saa stor som den europæisk-asiatiske Form og tilbringer Vinteren i Amerika. Maaske har den opholdt sig dér under Istiden og er først efter denne indvandret i Grønland.

Ogsaa *Skærpiberen* drager til Amerika for at overvintre; som Insektæder kan den ikke udholde Vinteren i Grønland og har derfor næppe heller kunnet overleve Istiden; efter denne er den indvandret i Landet fra Amerika, hvor Arten er ret almindelig. Umuligt er det ikke, at den tvungen af Forholdene, da Istiden satte ind, er flygtet til Amerika, og, da den senere vendte tilbage, havde faaet det Præg, der nu skiller den fra dens europæiske Slægtninge.

Stenpikkeren er europæisk-asiatisk; den kommer tidligt til Grønland, kan ses allerede først i Maj og yngler paa Vestkysten saa højt mod Nord som til 73°, paa Østkysten til 75°. I September drager den bort, vandrende over Havet til Europa, hvis Vestkyst den følger, gaaende saa langt mod Syd som til Afrika. Den er større og navnlig mere langvinget end sine sydligere boende Artsfæller.

Graasiskenen (C. linaria rostrata) yngler almindeligt paa Vestkysten op til ca. 70° n. B., hvor den møder Hvidsiskenen. Arten har vel hørt til Grønlands tertiære Fauna, men den sydlige Form er maaske forholdsvis tidligt ved Istidens Begyndelse udvandret til Amerika, hvorfra den er vendt tilbage, noget præget, og senere er den bleven mere særpræget ved de Fordringer, som Opholdet i Grønland stillede til den. I Labrador lever Graasiskener, der ganske ligne C. linaria linaria, saaledes som den forekommer i Lappland, eller maaske snarere Formen holboelli Br.; endnu sværere er Næbbet blevet hos den grønlandske Graasisken, men denne synes til Gengæld at have lidt mindre rødt paa Brystet; dog har den bevaret sin mørke Farve, er ikke, som den nordlige Race, begyndt at blive hvid.

Lapplands-Verlingen yngler ogsaa almindeligt paa Vestkysten; den i Grønland forekommende Form er (vide antea) større end den, der betragtes som den typiske, og har navnlig et større Næb; desuden har den som de andre Spurvefugle, Stenpikker, Graasisken og Snespurv en lidt længere Vinge end de sydligere Artsfæller. Muligvis er den indvandret fra Amerika efter Istiden, men det er lige saa rimeligt at tro, at den allerede før denne har levet i Grønland, for en Tid har været bosiddende i Amerika og atter der fra er vendt tilbage.

At Grønland i Tertiærtiden som andre Egne har haft sin Fuglefauna kan ikke betvivles, og at denne for en stor Del har bestaaet af saadanne Former, der anses for forholdsvis lave Arter, og som i Nutiden kaldes circumpolare, er sandsynligt. [Men det er derfor ingenlunde umuligt, at ogsaa saadanne højere Slægter som Spurvefugle o. a. kunne have været tilstede i stort Antal; vi vide blot intet derom, og hvad der i vore Dage findes af saadanne, er kun lidt, den alsidige, intelligente Ravn og nogle faa aabent-Lands-Fugle. Det er let at forstaa, at saadanne Arter, som vare helt eller overvejende insektædende, eller særlig knyttede til Trævækst, maatte forsvinde eller gaa helt til Grunde, og have de levet i Grønland, ere de i hvert Fald ikke vendte tilbage, eller deres Forsøg paa igen at fæste Bo i

Landet er hidtil strandet.] At det for en meget stor Del er de samme Arter, som ere vendte tilbage efter Istiden, synes meget at tyde paa, ligeledes at de sent have ladet sig tvinge bort og tidligt ere vendte tilbage, thi af de 33 Standfugle ere de fleste paa en eller anden Maade særprægede; kun Havlit, Strømand, islandsk Hviinand, Konge-Ederfugl, Lomvie, Søkonge og Skarv ere ikke forskellige fra sydligere eller andetsteds levende Artsfæller; maaske have de allerede i Tertiærtiden haft en saa høj Udvikling, at de have kunnet gennemleve en saadan Forandring som den, der kom, uden at omformes rent legemligt — dette næppe i alle Tilfælde gældende Fjerdragten — og dog har det aabenbart været vanskeligt for den islandske Hviinand at finde sig til Rette efter Istiden, faatallig som den er i Grønland. I Nutiden er jo Arten overvejende amerikansk, men kan derfor godt i Tertiær have været bosat i Grønland, hvorfra den paa et eller andet Tidspunkt da har bredt sig til Island. Ogsaa Strømanden har i vore Dage sin største Udbredelse i Amerika, beboer i Europa kun Island, men bortset fra disse to kan Standfuglefaunaen ikke siges at have noget amerikansk Præg.

Heller ikke Grønlands Trækfugle synes oprindeligt at stamme fra Amerika; kun om faa gælder det, at de drage til Amerika om Vinteren: Snegaas, Vandrefalk, Skærpiber, Lapplands-Verling og Graasisken, og for de fire sidstes Vedkommende kan man lige saa godt antage, at de have levet i Grønland tidligere og kun for en Tid have haft Amerika til Hjem, som de nu søge tilbage til hver Vinter. Om Snegaasen, der, efter hvad vi vide, er meget faatallig i den nordvestlige Del af Grønland, er det derimod rimeligt at tro, at den er indvandret fra Vest ligesom den Race af Rypen, som lever paa den nordlige Del af Vestkysten, thi de øvrige Gaasearter ere jo i Nutiden ret talrige i Grønland, og den Omstændighed, at Blisgaasen er større end den europæisk-asiatiske og i den Henseende lig den amerikanske, behøver ikke at betyde, at den er kommet til Grønland vestfra; den er kun, som saa mange andre grønlandske Racer, større, og dens Vinterhjem er jo Europa.

Af Grønlands Fugle ere de 50 Arter (maaske 59) ynglende; d. v. s. 30 % (eller om man regner med 59 Arter, 35 %), og de tilfældige Gæster udgøre 70 % (65 %) af Faunaen.

Af de 50 (59) Arter, som kunne regnes for mere eller mindre faste Beboere af Landet, ere 23 eller 45 % (39 %) Standfugle eller dog i hvert Fald kun Trækfugle indenfor Landets Grænser, Resten 55 % (61 %) er Trækfugle, forlade Grønland om Vinteren.

Af de 23 Standfugle i Grønland ere 7 Arter, eller 30 %, særegne for Vestkysten, ingen Arter, 1 højst 2 Racer, særegne for Østkysten; 16 Arter eller 70 % ere fælles for bægge Kyster.

Af Trækfuglene ere 3, eller knap 10 % særegne for Østkysten, 7 Arter, eller 25 % særegne for Vestkysten; Resten fælles.

De tilfældige Gæster, som mere eller mindre sjældent besøge Grønland, findes nævnte nedenfor, saaledes at Gæster fra Europa-Asien og Amerika ere adskilte[1].

Gæster fra Europa—Asien.

Nettion crecca crecca
Dafila acuta acuta
Chaulelasmus streperus
Mareca penelops
Casarca ferruginea
Fuligula fuligula
„ marila marila
Oidemia nigra nigra
„ fusca fusca

Podicipes auritus
Colymbus immer adamsii
Hydrobates pelagicus
Puffinus puffinus puffinus
„ gravis
Sula bassana bassana
Ardea cinerea cinerea

Vanellus vanellus
Hæmatopus ostralegus ostralegus
Philomachus pugnax
Tringa totanus robusta
Numenius phaeopus phaeopus
„ arquata arquata
Limosa limosa limosa
Scolopax rusticola rusticola
Capella gallinago gallinago
„ „ faeroeensis

Rhodostethia rosea
Larus ridibundus ridibundus
„ canus canus
„ fuscus affinis
Stercorarius skua skua

Crex crex
Rallus aquaticus aquaticus
Porzana porzana
Fulica atra atra

Corvus cornix cornix
„ frugilegus frugilegus
Delichon urbica urbica
Hirundo rustica rustica
Sturnus vulgaris vulgaris
Anthus pratensis
Motacilla alba alba
Turdus musicus coburni
„ merula merula

[1]) For de amerikanske Arters Vedkommende er hovedsagelig fulgt den i A. O. U. Check-List of North American birds 3rd Ed. 1910 anvendte Nomenclatur.

Arter, der kunne være komne enten fra Europa—Asien eller fra Amerika.

Polysticta stelleri
Squatarola squatarola squatarola
Falco columbarius (columbarius-aesalon?)
Larus argentatus argentatus

Af de Arter, der ere nævnte som muligvis ynglende i Grønland, stamme:

Fra Europa

Cygnus cygnus islandicus
Charad. apricarius apricarius

Fra Amerika

Erolia fuscicollis
Zonotrichia leucophrys

Uvist fra hvilken Verdensdel.

Oceanodroma leucorrhoa leucorrhoa
Uria aalge subspec.?
Capella gallinago subspec.?
Asio flammeus flammeus.

Gæster fra Amerika.

Nettion crecca carolinense
Dafila acuta tzitzihoa
Querquedula discors discors
Mareca americana
Branta canadensis hutchinsii
Fuligula marila affinis
Oidemia perspicillata
Somateria mollissima dresseri
„ „ v-nigrum
Bucephala clangula americana
„ albeola
Mergus merganser americanus

Podicipes griseigena holboelli
Colymbus arcticus pacificus
Ardea herodias herodias
Botaurus lentiginosus

Aegialites semipalmata
Charadrius dominicus dominicus
Erolia minutilla
„ alpina sakhalina
„ maculata
„ bairdii
Macrorhamphus griseus griseus
Bartramia longicauda

Actitis macularia
Tringa flavipes
„ solitaria solitaria
„ melanoleuca
Numenius hudsonicus
„ borealis

Larus philadelphia

Rallus virginianus
Porzana carolina
Fulica americana
Gallinula galeata

Zenaidura macrura carolinensis
Pandion haliaëtus carolinense

Chaetura pelagica
Coccyzus americanus americanus
„ erythrophthalmus
Sphyrapicus varius varius
Empidonax flaviventris
Nuttalornis borealis
Hirundo rustica erythrogastra
Eremophila alpestris alpestris
Xanthocephalus xanthocephalus

Dolichonyx oryzivorus
Euphagus carolinus
Telmatodytes palustris palustris
Regulus calendula calendula
Tyrannus tyrannus
Vireosylva olivacea
Dendroica virens
„ coronata
„ castanea
„ pensilvanica
„ magnolia
„ striata
„ vigorsi
Vermivora rubricapilla rubricapilla
„ celata celata
„ peregrina
Oporornis philadelphia
Wilsonia canadensis
Seiurus noveboracensis noveboracensis

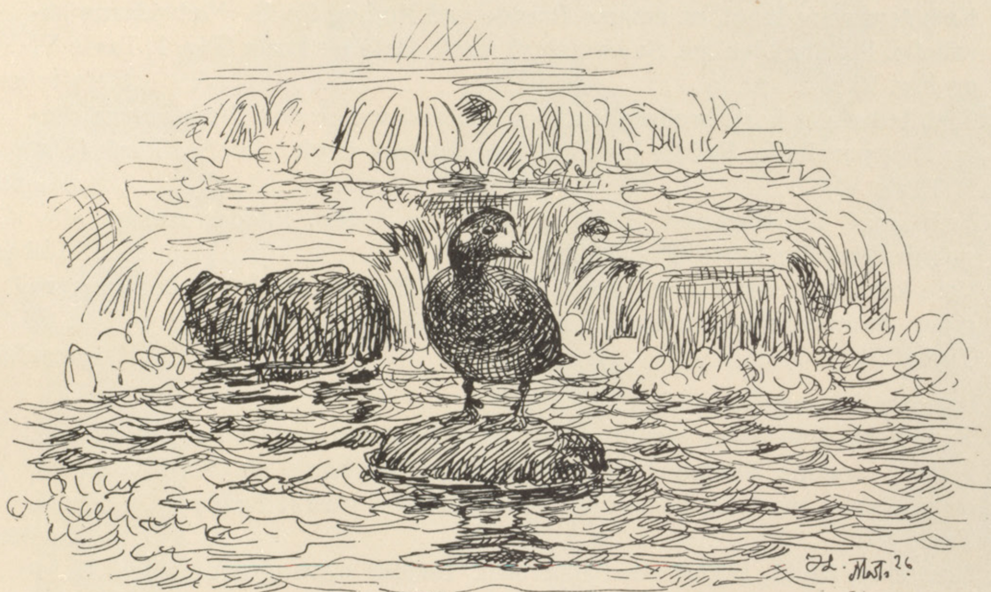
Compsothlypis americana usneae
Hylocichla aliciae aliciae
„ guttata pallasi
Planesticus migratorius migratorius
Loxia leucoptera leucoptera
Passerella iliaca iliaca

Bortses fra de Arter, som ligesaa vel kunne være komne fra Øst som fra Vest, bliver der blandt disse tilfældige Gæster en Overvægt af 38 Arter og Racer, som stamme fra Amerika, og det er navnlig Spurvefuglearter, som det fremgaar af foranstaaende Sammenstilling. Af de mange amerikanske Vadefugle, der en sjælden Gang ere trufne i Grønland, ere alle de samme med Undtagelse af *Numenius hudsonicus* og *Capella gallinago delicata* trufne paa de britiske Øer, og *N. hudsonicus* skal dog iflg. Hartert l. c. Bd. II engang 3/5 1872 af Lord Lilford være skudt i Sydspanien; *Bartramia longicauda* er desuden en enkelt Gang funden i Danmark. Nogen særlig Grund til at tro, at disse Arter have haft netop Grønland som Maal, synes derfor ikke at foreligge, og blandt Spurvefuglene have *Coccyzus americanus* og *C. erythrophthalmus* ogsaa naaet England. Den Mulighed er da ikke udelukket, at de øvrige kun have naaet Grønland, fordi Afstanden der til var kortere, og at de samme Arter under Forsøg paa at naa andetsteds hen, eller simpelthen vildfarne, ere gaaede til Grunde i det aabne Hav. Med Undtagelse af Efterretningen fra Holbølls Tid om *Zonotrichia leucophrys*' formodede Ynglen foreligger intet om, at det er lykkedes nogen af disse mange Arter at sætte Bo i Grønland, og da det for de flestes Vedkommende kun drejer sig om ganske enkelte Forekomster, synes det foreløbig ikke muligt at bygge noget Sikkert paa saadanne Begivenheder eller at drage anden Slutning

deraf, end at de paagældende Arter have været vildfarne og rent tilfældigt have naaet Grønland, hvor Interessen for Fugle baade blandt indfødte Grønlændere og Danske i over 50 Aar har været saa levende, at man med nogen Ret kan formode, at enhver paafaldende eller ubekendt Fugl vil blive iagttaget og skudt. Forklaringen paa, hvad disse Besøg betyde, ligger da i Fremtidens Skød.

Altsaa kun 4 eller ca. 3 ½ % af de tilfældige Gæster kunne være komne fra bægge Sider; Stellers And, Strandhjejle og Dværgfalk ere trufne paa baade Øst- og Vestkyst, Sølvmaagen kun paa Vestkysten. Fra Amerika stamme 72 Arter eller 60 %, Resten 36 ½ % fra Europa.

For de Arter og Forekomster, som ikke have været behandlede i første eller nærværende Bind, vil der blive udførligere redegjort i de følgende.

BESTEMMELSESNØGLE

TIL

DYKÆNDER

I.—Næb mere eller mindre bredt uden synlige Tænder (set fra Siden).

A. Næbneglen danner ikke hele Næbspidsen.

a. Næb temmelig langt, af samme Bredde ved Rod og Spids. Næbsiderne parallelle. Fødder blaalige, Svømmehud mørk. Halefjer korte (Fig. 1, Tavle VI og Fig. 2) .... Taffelænder, *Nyroca Flem.*

b. Næb temmelig kort, bredere ved Spidsen end ved Roden. Næbsiderne derfor ikke parallelle. Fødder blaalige, Svømmehud mørk. Halefjer korte (Fig. 2, Tavle VI) .... Troldænder, *Fuligula Steph.*

c. Næb langt, lidt tilspidset, ikke ret højt ved Roden. Fødder rødlige eller gullige. Halefjer korte (Fig. 3, Tavle VI) .... Kolbeænder, *Netta Kaup.*

d. Næb kort, højt ved Roden, noget tilspidset. Fødder stærkere eller svagere gule, Svømmehud sortagtig. Halefjer lange, stive (Fig. 5 og Fig. 6, Tavle VI) .... Hviinænder, *Bucephala Baird.*

B. Næbneglen danner Næbspidsen.

a. Næb kort, dets Sider omtrent parallelle, henimod Spidsen opadsvungne. Fødder blaalige, Svømmehud mørk. Halefjer ret korte, smalle, tilspidsede, de midterste mest, og disse hos voksne Hanner stærkt forlængede (Fig. 4, Tavle VI) .... Havlitter, *Clangula Leach.*

b. Næb kort, smalt, kegleformet tilspidset. Fødder olivengraabrunlige. Halefjer lange, stive (Fig. 10, Tavle VI) .... Strømænder, *Histrionicus Lesson.*

c. Næb meget bredt, fladt, med stor, flad Næbnegl. Halefjer lange, stive (Fig. 7 og 8, Tavle VI) .... Sortænder, *Oidemia Flem.*

d. Næb lige afskaaret i Spidsen, Siderne omtrent parallelle. De bløde Overnæbskanter bøjede ind om Undernæbbet. Halefjer lange, stive (Fig 11, Tavle VI) .... Stellersænder, *Polysticta Eyton.*

e. Næb langt, skraat opadstigende mod Panden med nøgne Næbflige. Fjerklædningen paa Næbsiden strækker sig et Stykke fremad mod eller hen under Næseborene, der ligge omtrent midt paa Næbbet. Halefjer lange, stive (Fig. 9 og 12, Tavle VI) .... Ederfugle, *Somateria Leach.*

II.—Næb ganske smalt med synlige, skraat tilbagerettede Tænder (Fig. 13 og 14, Tavle VI) .... Skalleslugere, *Mergus Linné.*

Kranier af Dykænder.

Nyroca ferina (L.).
♀ ad. $^{20}/_{8}$ 1924. Sydsjælland.
Set ovenfra og fra Siden.

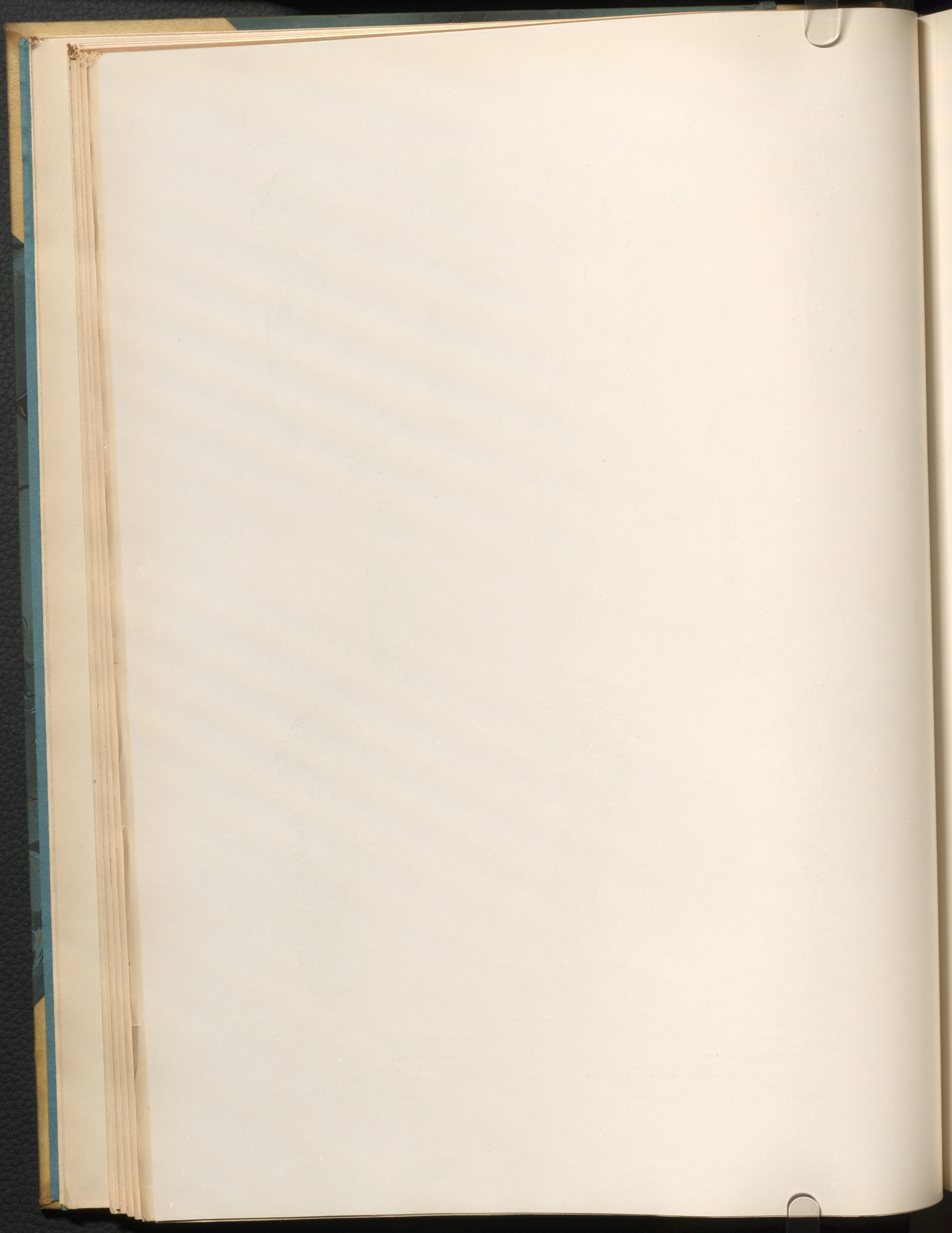
Fuligula marila marila (L.).
♀ ad. $^{14}/_{1}$ 1915. Holbæk Fjord.
Set ovenfra og fra Siden.

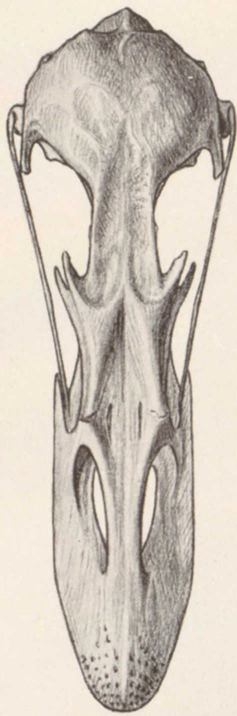
Oidemia nigra nigra (L.).
♂ ad. $^{5}/_{3}$ 1919. Samsø. Set ovenfra og fra Siden.

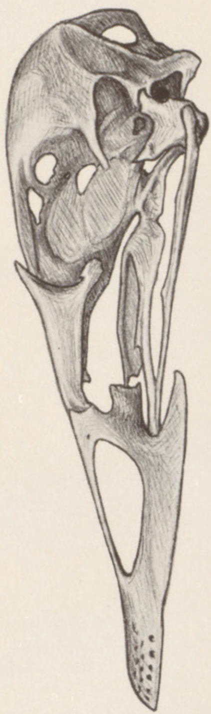
Oidemia nigra nigra (L.).
♀ ad. $^{17}/_{10}$ 1906. Bramsnæsvig. Set ovenfra.

Oidemia fusca fusca (L.).
♂ ad. $^{30}/_{11}$ 1918. Thisted Bredning. Set ovenfra og fra Siden.

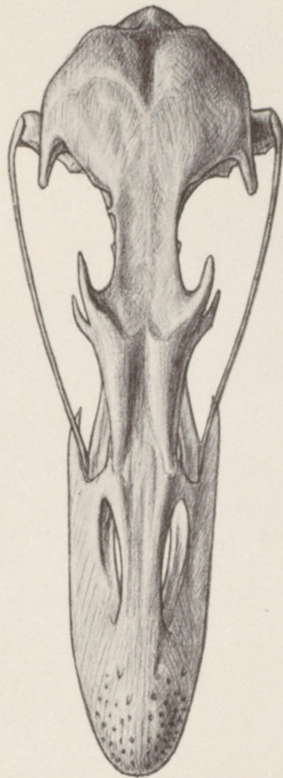
Oidemia fusca fusca (L.).
♀ ad. $^{17}/_{9}$ 1914. Løgstør. Set ovenfra.

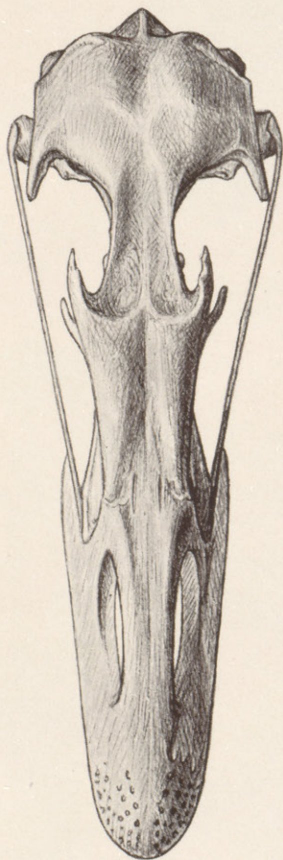

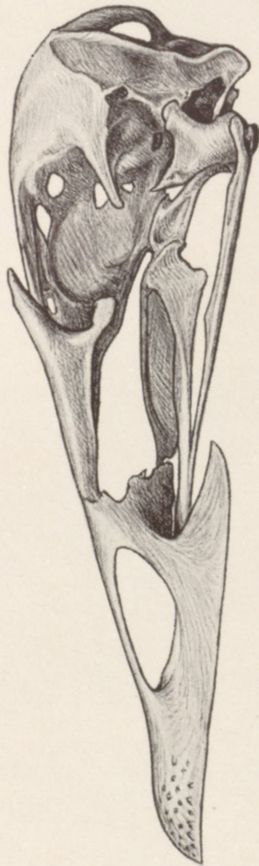

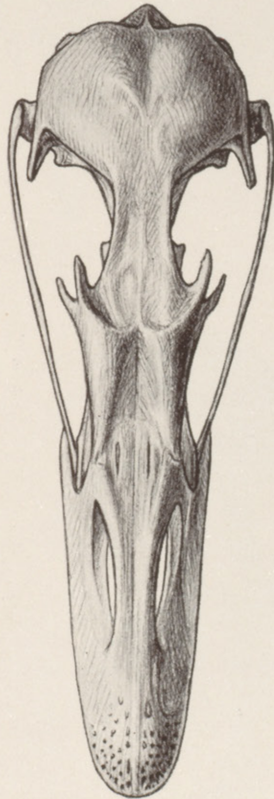
Kongeederfugl,
Somateria spectabilis (L.).
♀ vix ad. April 1908. Sukkertoppen, Grønland.
Set ovenfra og fra Siden.

Færøisk Ederfugl,
Somateria moll. faeroeensis Br.
♂ ad. $^{10}/_{6}$ 1914. Nolsø, Færøerne.
Set ovenfra.

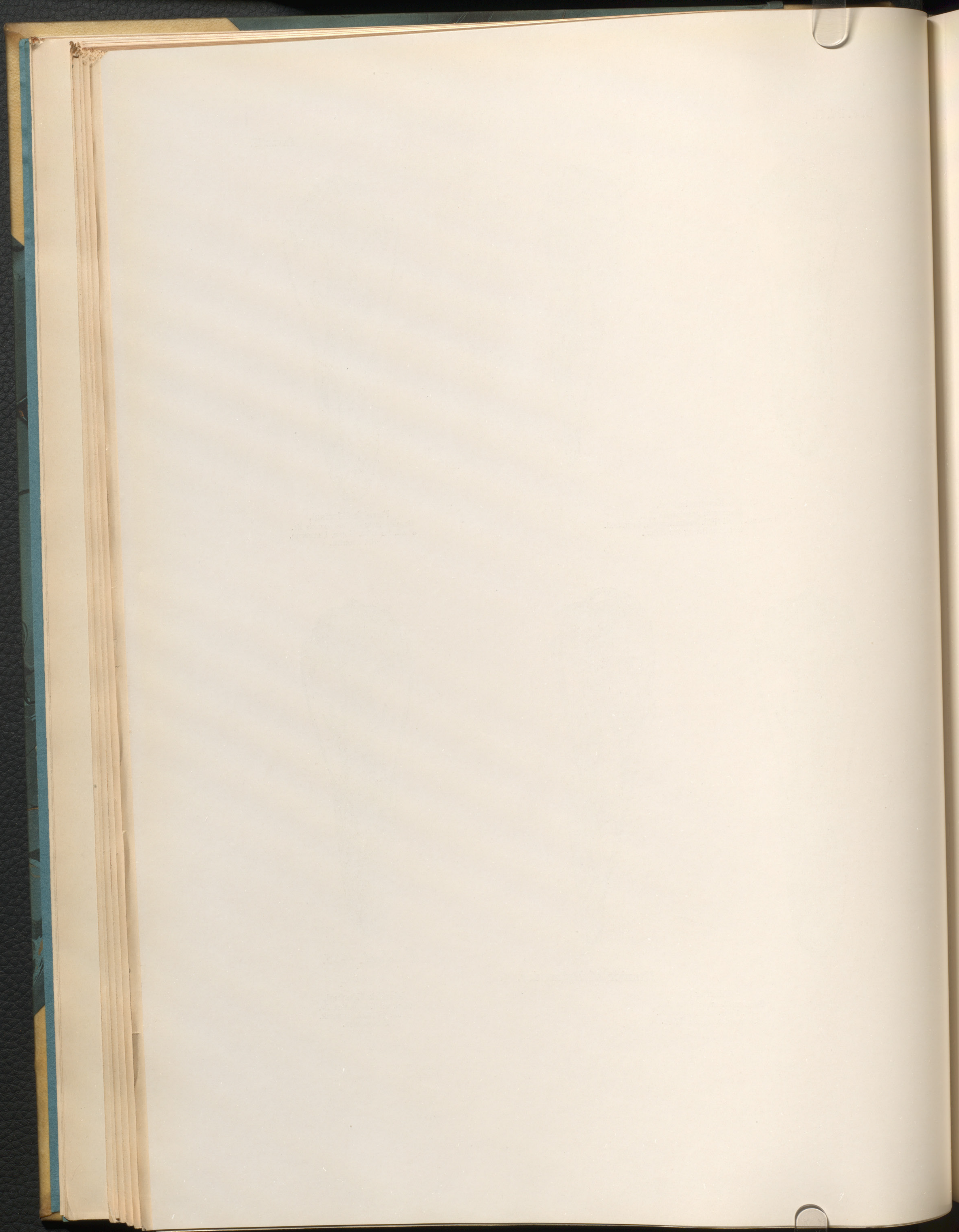

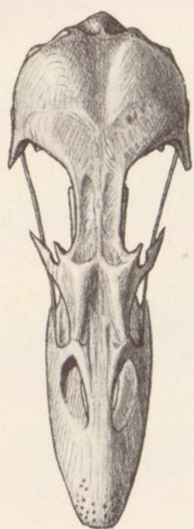

Kranier af Dykænder.

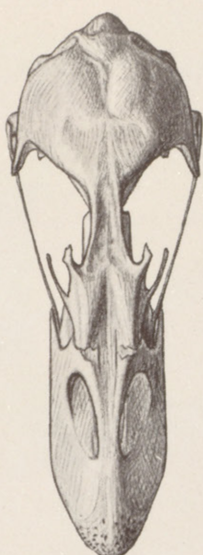
Ederfugl,
Som. moll. mollissima (L.).
♂ ad. Febr. 1899. Øresund.
Set ovenfra og fra Siden.

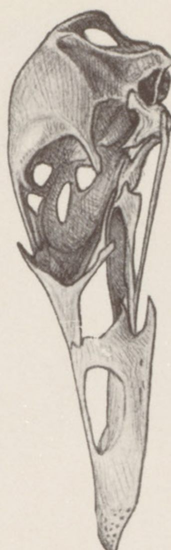
Islandsk Ederfugl,
Som. moll. islandica Br.
♂ ad. $^{6}/_{5}$ 1909. Husavik.
Set ovenfra.

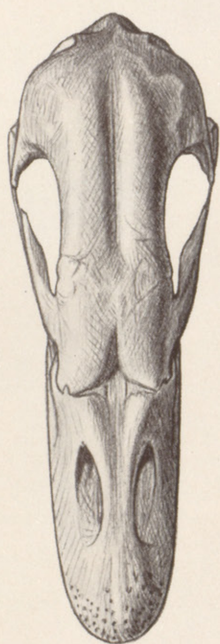

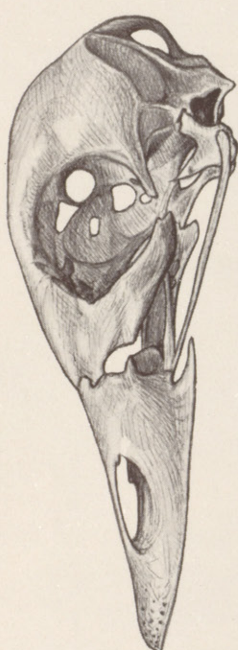

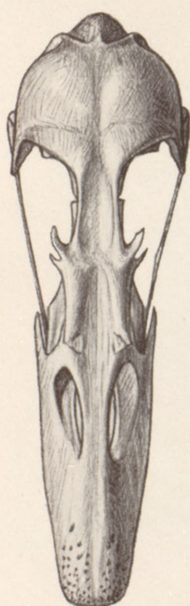

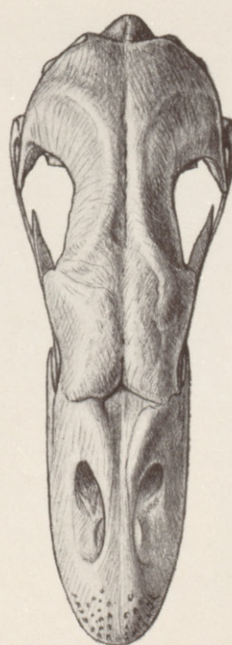

H. Scheel. 1925.

Kranier af Dykænder.

Strømand, Histrionicus hist. histrionicus (L.).
♂ ad. $^{19}/_{5}$ 1916. Lichtenfels, Grønland.
Set ovenfra og fra Siden.

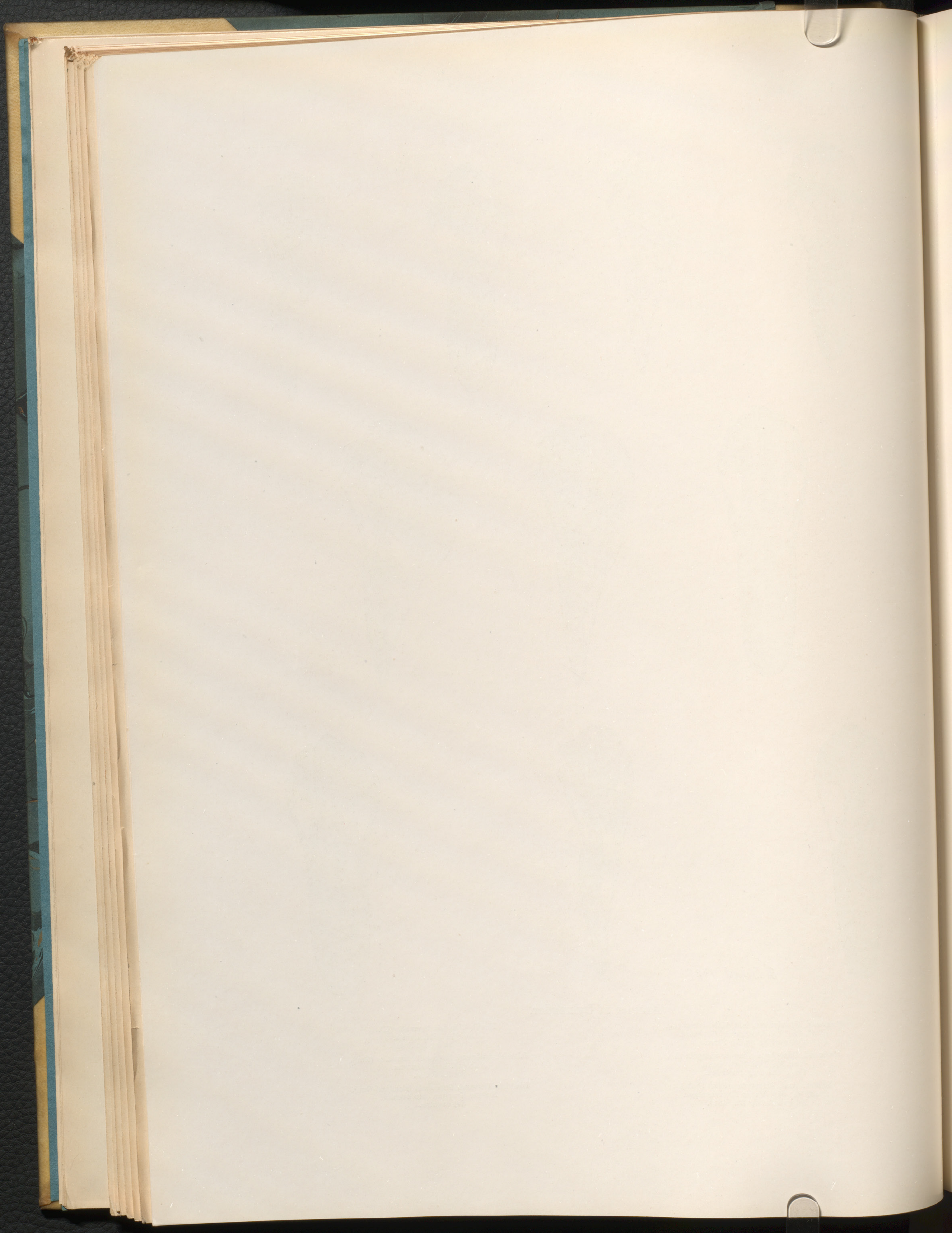
Hviinand, Bucephala clangula clangula (L.).
♂ ad. $^{11}/_{3}$ 1908. København.
Set ovenfra og fra Siden.

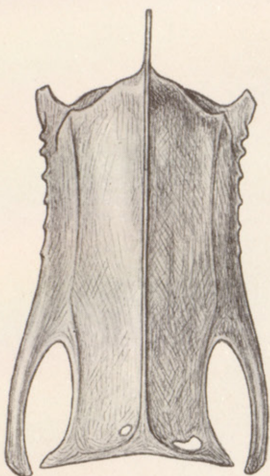
Stellers And, Polysticta stelleri (Pall.).
♀ ad. $^{17}/_{4}$ 1914. Vadsø Nordvaranger.
Set ovenfra og fra Siden.

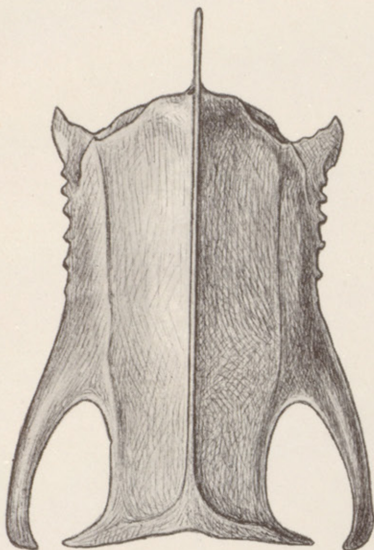
Havlit, Clangula hyemalis (L.).
♂ ad. $^{21}/_{11}$ 1914. Lynæs.
Set ovenfra og fra Siden.

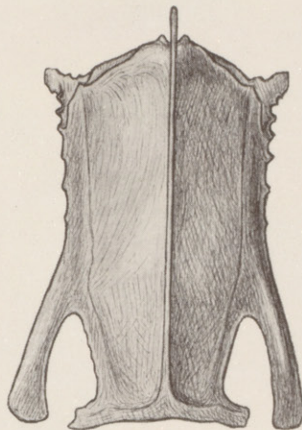
Islandsk Hviinand, Bucephala islandica (Gm.).
♂ Island. Zool. Museum.
Set fra Siden.

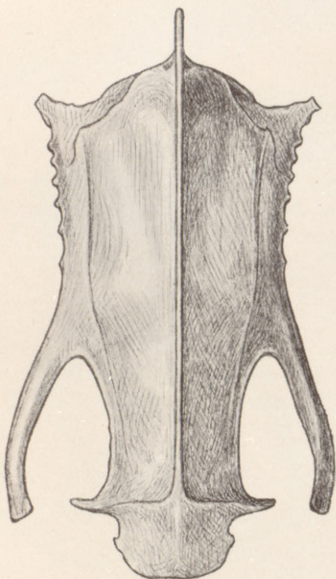
Islandsk Hviinand, Bucephala islandica (Gm.).
Samme Kranium som ovenfor.
Set ovenfra.

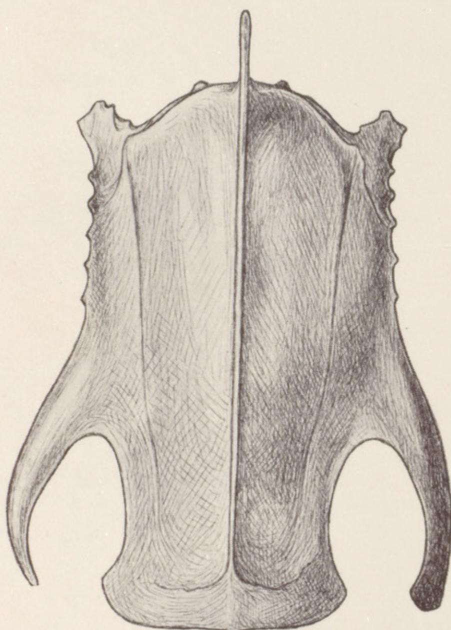

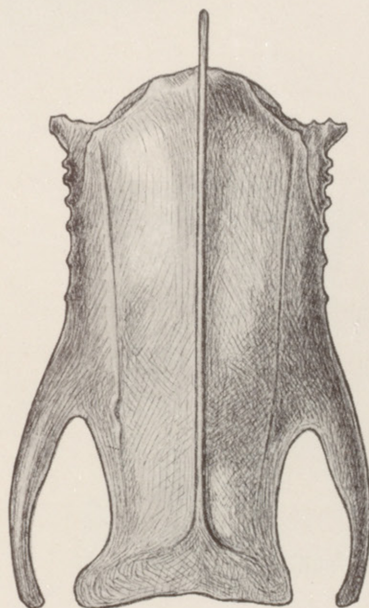

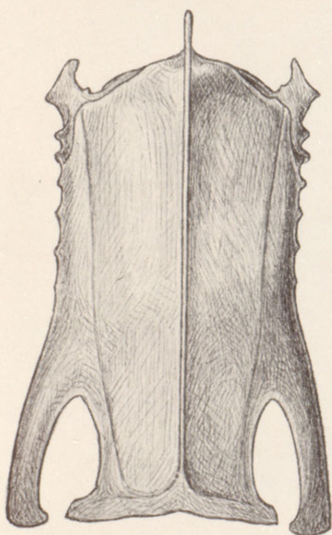

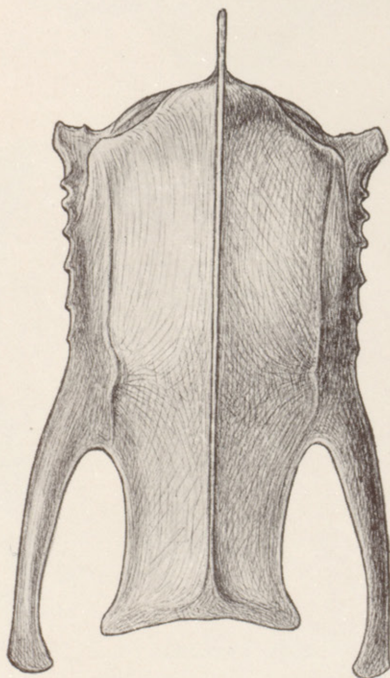

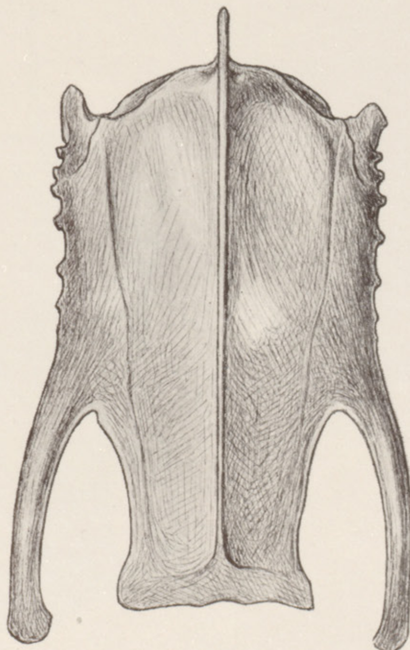

H. Scheel.
1925.

Brystben af Dykænder.

Hvidøjet And, Nyroca nyroca nyroca (Güld.).
♂ ad. $^{16}/_{7}$ 1909. Wedellsborg, Fyen.

Havlit, Clangula hyemalis (L.).
♂ ad. $^{5}/_{12}$ 1918. Thisted Bredning.

Stellers And, Polysticta stelleri (Pall.).
♂ ad. $^{1}/_{5}$ 1915. Tromsø, Norge.

Bjærgand, Fuligula marila marila (L.).
♂ ad. $^{18}/_{12}$ 1905. Limfjorden.

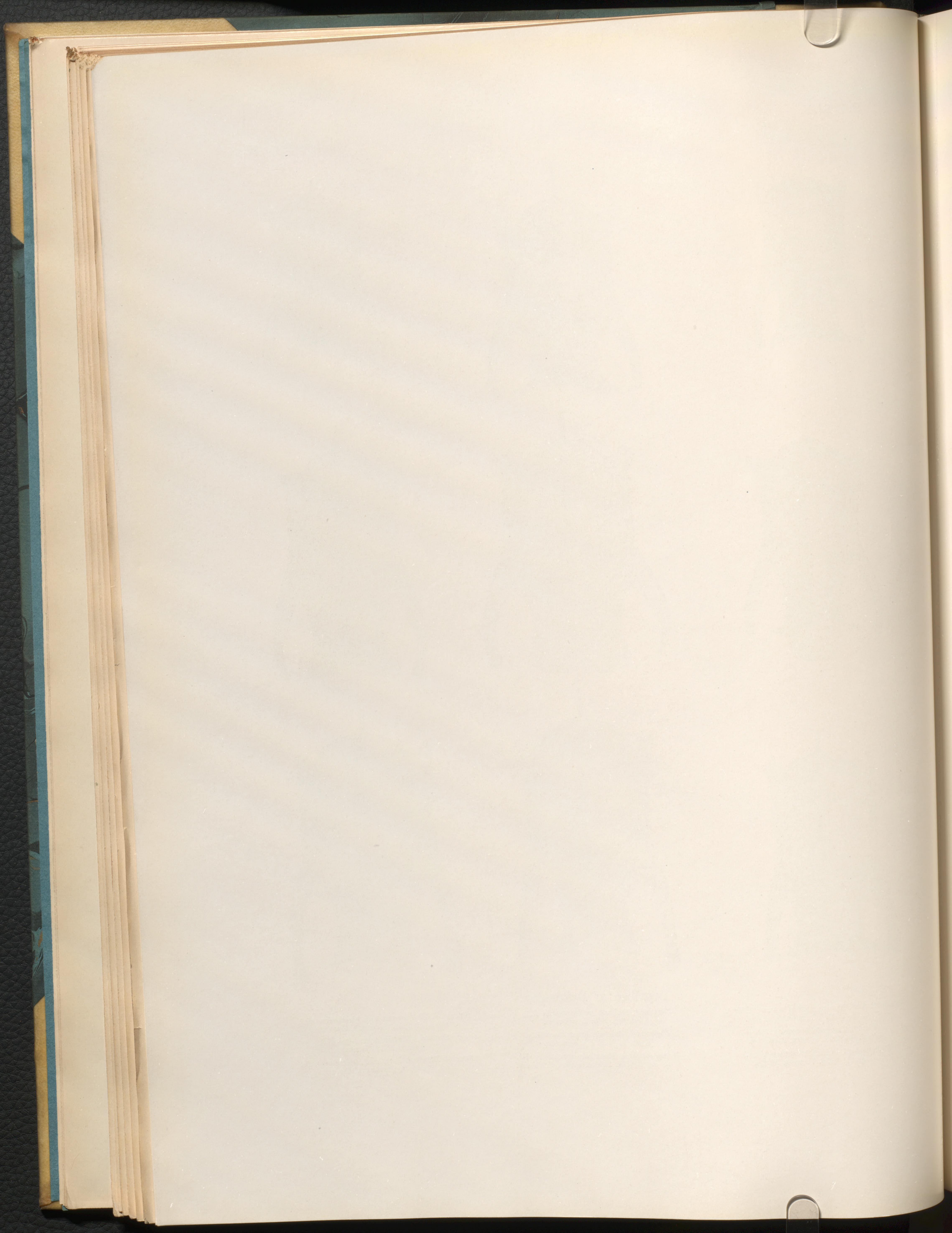
Fløjelsand, Oidemia fusca fusca (L.).
♀ ad. $^{1}/_{9}$ 1918. Kjerteminde.

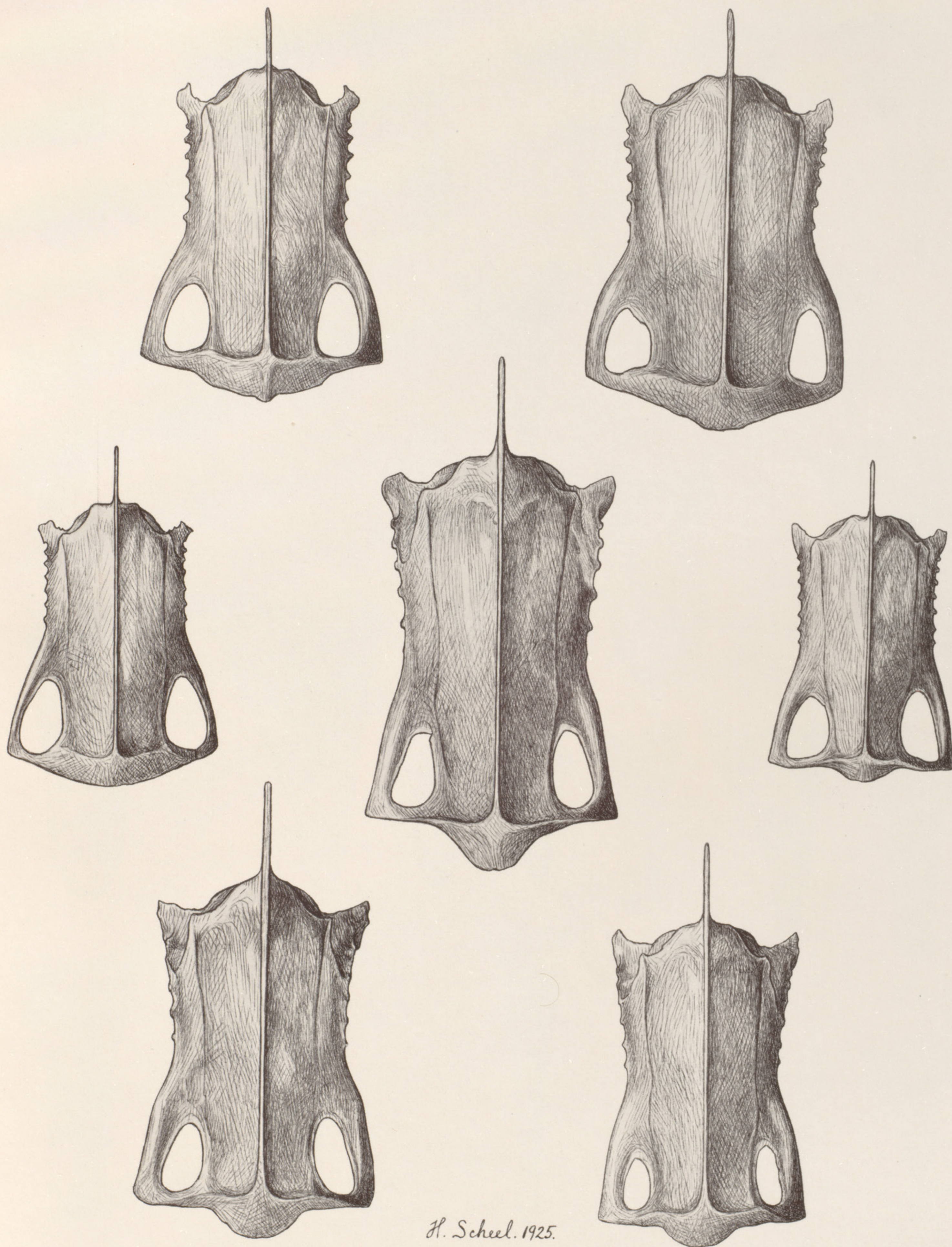
Kongeederfugl, Somateria spectabilis (L.).
♀ ad. April 1908. Sukkertoppen, Grønland.

Strømand, Histrionicus hist. histrionicus (L.).
♀ ad. April 1908. Godthaab, Grønland.

Sortand, Oidemia nigra nigra (L.).
♂ ad. $^{5}/_{3}$ 1919. Samsø.

Færøisk Ederfugl, Som. moll. faeroeensis Br.
♀ ad. $^{12}/_{10}$ 1924. Thorshavn, Færøerne.

Brystben af Dykænder.

Hviinand, Bucephala clangula clangula (L.).
♂ ad. $^{19}/_{12}$ 1904. Løgstør Bredning.

Hviinand, Bucephala clangula clangula (L.).
♀ ad. $^{2}/_{9}$ 1915. Hjarbæk Bugten, Jylland.

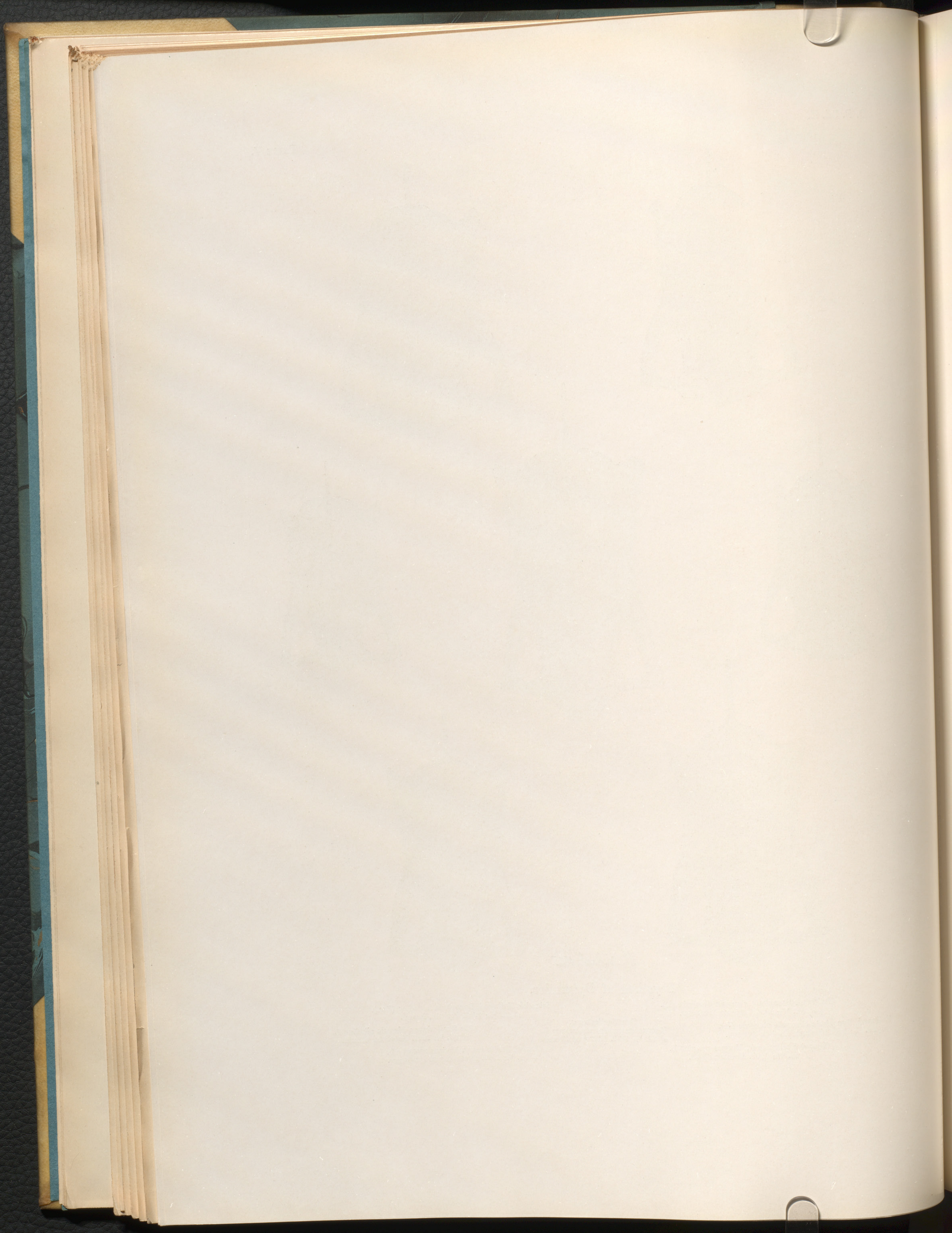
Toppet Skallesluger, Mergus serrator L.
♂ ad. $^{28}/_{11}$ 1907. Holbæk Fjord.

Stor Skallesluger,
Mergus merganser merganser L.
♂ ad. $^{10}/_{4}$ 1919. Kalvebod Strand.

Islandsk Hviinand, Bucephala islandica (Gm.).
♂ ad. $^{13}/_{11}$ 1909. Myvatn, Island.

Lille Skallesluger, Mergus albellus L.
♂ ad. $^{26}/_{1}$ 1917. Kalvebod Strand.

Toppet Skallesluger, Mergus serrator L.
♀ ad. $^{12}/_{2}$ 1917. Øresund ved Helsingør.

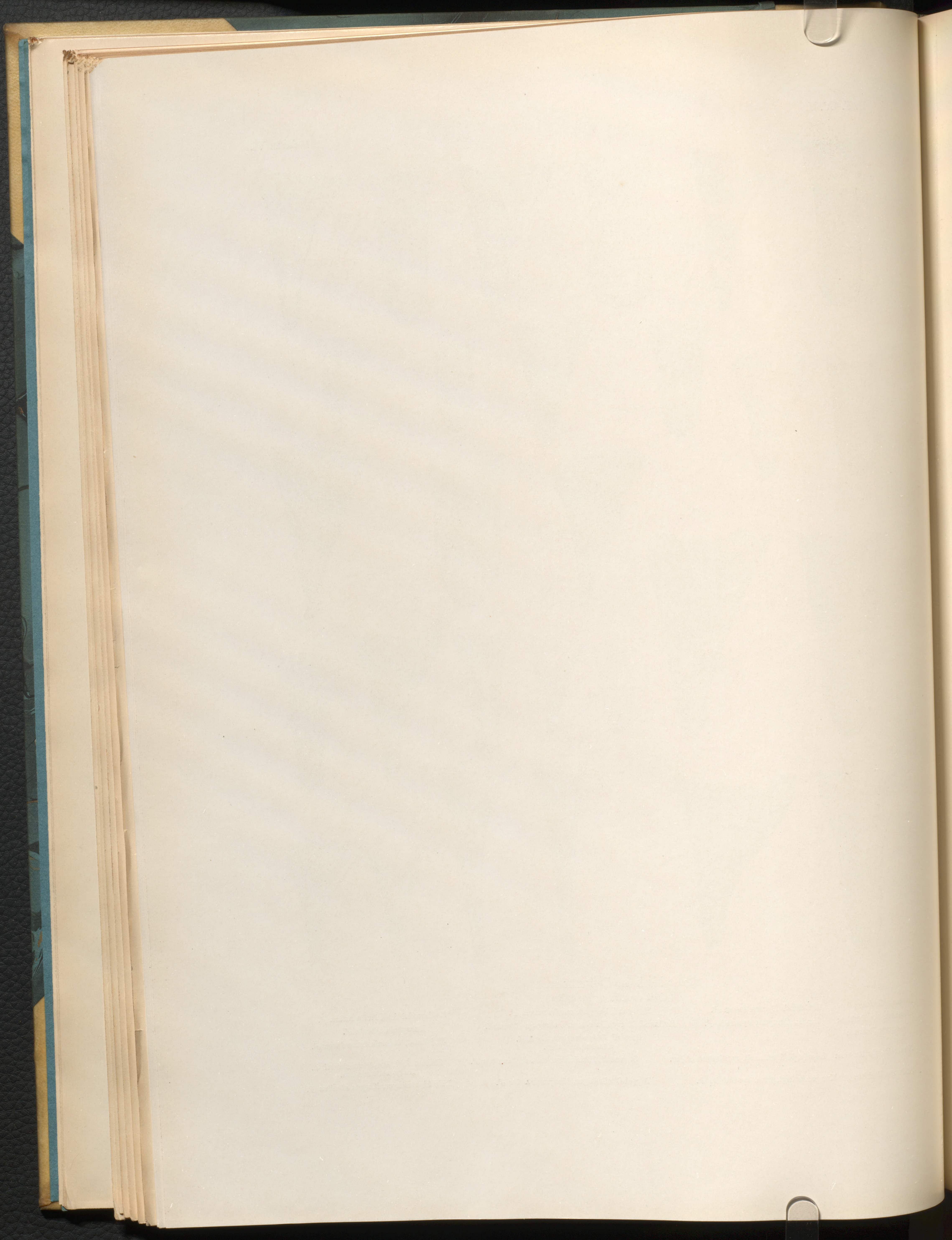

Næb af Dykænder.

(Set ovenfra og fra Siden.)

Øverste Række:	Taffeland, Nyroca ferina ♂.	Bjærgand, Fuligula marila marila ♂.	Rødhovedet And, Netta rufina ♂.
Næstøverste Række:	Havlit, Clangula hyemalis ♂.	Hviinand, Bucephala clangula clangula ♂ vix ad.	Bucephala albeola ♂.
Mellemste Række:		Sortand, Oidemia nigra nigra ♂. Kun set fra Siden.	Fløjelsand, Oidemia fusca fusca ♂.
Næstnederste Række:	Ederfugl, Som. moll. mollissima ♂ juv.	Strømand, Histrionicus hist. histrionicus ♂.	Stellers And, Polysticta stelleri ♀. Tillige set nedenfra.
Nederste Række:	Kongeederfugl, Som. spectabilis ♀.	Toppet Skallesluger, Mergus serrator ♂.	Lille Skallesluger, Mergus albellus ♂.

KAPITEL III.

DYKÆNDER, Fuligulinae.

INDENFOR Gruppen Anseriformes ere Dykænderne, *Fuligulinae,* og Skalleslugerne, *Merginae,* særprægede ved Tilstedeværelsen af en veludviklet Hudlap paa Bagtaaen, se Fig. 1; desuden mangle de saa godt som ganske den Luftholdighed i Knoglerne, som i større eller mindre Grad findes hos Svømmeænder, Svaner, Grav-, Rustænder og Gæs.

Næbbet er som hos andre Anseriformes dækket af en blød Hud, og en mere eller mindre stærkt udviklet Næbnegl findes; men Næbformen er langt fra saa ensartet som hos Svømmeænder, idet den fjærner sig i højere eller ringere Grad fra Andenæbbets sædvanlige Skikkelse. Fjærnest fra denne er Skalleslugernæbbet, som er ganske smalt, og hvis Lameller have Karakteren af smaa lidt bagudrettede *Tænder*.

Ogsaa selve *Hovedets* Form er ret vekslende hos Arterne indenfor Dykændernes forskellige Grupper, fjærnende sig mere eller mindre fra det typiske Andehoved ved Næse-, Pande- og andre Bens særlige Udvikling og stærkere eller svagere Indtryk af de hos næsten dem alle ret kraftigt udviklede Næsekirtler, der synes at spille en endnu større Rolle hos disse Fugle end hos Svømmeænderne. Udvidelser paa Luftrøret findes hos Hannerne, hos nogle endog i meget høj Grad. Tungen er hos de fleste Arter bred og kødfuld som hos Svømmeænder, men hos Skalleslugerne lille og flad. Halsen er kortere og ikke saa slank som hos Svømmeænder, men i denne Henseende danne atter Skalleslugerne en Undtagelse, idet de have længere, slankere og meget bevægelige Halse. *Kroppen* er kort og plump, firskaaren hos de fleste, lidt mere langstrakt hos Skalleslugerne. *Vingerne* ere forholdsvis korte og

smalle, og Flugten hos de fleste bevægeligere og tungere end hos Svømmeænder; de have 11 Haandsvingfjer, af hvilke den første er den korteste. De ere acquintocubitale.

Mellemfoden er kort, kraftig og stærkt sammentrykt, *Tæerne* forholdsvis lange, navnlig fjerde Taa, der ofte er lige saa lang som, undertiden længere end Mellemtaaen; Bagtaaen, som nævnt, med en stor Hudlap, Svømmehuden er saa stærkt udviklet, at den stundom naaer ud til Kløernes Spidser, og den ligger som en Bræmme langs Ydersiden af 2den og 4de Taa.

Halens Fjer ere ofte stive og lange, hos nogle korte og ret bløde; Fjerbeklædningen i det Hele stærk og tyk med et tæt Dunlag nærmest Kroppen. To store Gumpkirtler findes; deres Indhold anvendes til Indfedtning af Fjerene.

Dykænderne hente deres Føde, hovedsagelig i Søer, Floder og Havet, ved at dykke ned til Bunden, hvor de tage Snegle, Muslinger, Krebs- og Bløddyr, eller de dykke saa langt ned, at de kunne naa saadanne Vandplanter, som de ynde, eller de forfølge, som Skalleslugerne, Fisken under Vandet. I Overensstemmelse med denne Levemaade have de enten, som de ægteste Dykænder, stærkt udviklet Muskelmave, eller som Skalleslugerne meget udviklet Kirtelmave. Hos dem alle synes Blindtarmene mindre udviklede end hos Svømmeænder, og dette gælder navnlig Skalleslugerne, hvis Blindtarme kun ere et Par Centimeter lange.

Reder bygge de næsten alle i Nærheden af ferske Vande; kun den almindelige Ederfugl og dens Racer samt nogle af Skalleslugerne yngle ved salt Vand. Som oftest bygges Reden paa Jorden, men flere Arter ynde at ruge i hule Træer, Huller i Brinker eller i Kasser, som Beboerne af visse Egne sætte op til dem for let at kunne skaffe sig deres Æg og Dun; thi Reden belægges altid rigeligt med bløde Dun, der varmende dække hen over Æggene, naar den rugende Fugl for en Stund forlader dem; højt skattede ere som bekendt Ederfuglens Dun.

Ungerne komme dunklædte ud af Ægget og kunne saa godt som straks svømme og dykke, men passes og føres omhyggeligt af Hunnen, medens Hannerne ikke bekymre sig om Yngelen, men holde sig skjulte eller dog afsides, stundom i Flokke, i den Tid, Ungerne vokse op, og dette falder ofte sammen med Hannernes Svingfjersfældning og Fremkomsten af deres Sommerdragt. Thi en saadan have Dykænder — maaske med Undtagelse (til en vis Grad) af Fløjels- og Sortænder — og Skalleslugere, baade Hunner og Hanner, ligesom Svømmeænder.

Fældningen foregaar i Hovedtrækkene saaledes, at Dundragten afløses af en første Fjerdragt, Ungedragten, denne igæn af en første voksen Dragt, som atter afløses af Parringsdragten, der sluttelig viger for Sommerdragten; men den Tid, som forløber mellem Fremkomsten af første voksne Dragt efter Ungedragten, og mellem første voksne Dragt og Parringsdragtens Fremkomst, er ikke lidt forskellig hos de forskellige Arter, og Sommerdragt synes i hvert Fald aarligt at dukke op i den Periode, der forløber — hos nogle flere Aar — inden de naa den fuldt udviklede Parringsdragt og Kønsmodenhed. For Fældningens Forløb vil blive udførligere redegjort ved Behandlingen af de enkelte Grupper og Arter.

Fig. 1.
Fod af Ederfugl. Somateria moll. mollissima (L.), ♂ juv. Danmark.

Til Dykænderne høre over 30 Arter, et Tal, der dog forandres noget, eftersom nogle af Arterne regnes for Racer eller ej; til Skalleslugerne høre 8 Arter, og mellem de egentligste Dykænder og Skalleslugere staa *Erismaturinae* og *Merganettinae*, der ikke forekomme i det her behandlede Omraade.

Salvadori deler i Cat. of Birds Brit. Mus.Vol. XXVII Dykænderne i følgende Grupper: *Netta* Kaup, Kolbeænder, med 1 Art, *Metopiana* Bp., med 1 Art, *Nyroca* Flem., Taffelænder, med 9 Arter, *Fuligula* Steph., Troldænder, med 5 Arter, *Tachyeres* Owen, med 1 Art, *Clangula* Leach, Hviinænder, med 3 Arter, *Harelda* Leach, Havlitter, med 1 Art, *Cosmonetta* Kaup, Strømænder, med 1 Art, *Oidemia* Flem., Sortænder, med 6 Arter, *Camptolaimus* G. R. Gray, Labradorænder, med 1 Art, *Heniconetta* G. R. Gray, Stellers Ænder, med 1 Art, *Arctonetta* G. R. Gray, med 1 Art, *Somateria* Leach, Ederfugle, med 4 Arter; altsaa i det Hele 35 Arter.

Af disse er Labradoranden, Camptolaimus, uddød; Metopiana og Tachyeres tilhøre Sydamerika, og Arctonetta, der lever i den nordvestlige Del af Nordamerika, er ikke truffet i det her behandlede Omraade.

Omtrent samme Inddelingsmaade følger Hartert i „Vögel d. paläarkt. Fauna“ Bd. II, og, idet de moderne Nomenclaturregler bringes til Anvendelse, benævnes Grupperne: *Netta, Nyroca*[1], *Bucephala*[2], *Clangula*[2], *Oidemia, Histrionicus, Polysticta, Arctonetta* og *Somateria.*

I nærværende Arbejde er dog Adskillelsen mellem Nyroca og Fuligula opretholdt i Lighed med den ved Svømmeænder fulgte Fremgangsmaade, og den amerikanske „Redhead“, der ofte, under Navnet *Nyroca ferina americana,* har været regnet for en Race af den palæarktiske Taffeland, er henregnet til Fuligula, hvortil dens Hoved og Næbform naturligt synes at henvise den, skønt den ganske vist i Fjerdragt minder om Taffelænder.

Nyroca-Gruppens Medlemmer have et forholdsvis langt og smalt Næb, der naaer sin højeste Udvikling hos den amerikanske „Canvas-back“, *Nyroca valisneria,* se Fig. 2, sammenlign Fig. 1, Tavle VI; Ællingerne i denne Gruppe minde i Farve og Tegning meget om Svømmeændernes, navnlig Anas, Nettion, Querquedula og Spatula.

Fuligula-Gruppens Arter have et betydeligt kortere og bredere Næb, med mere concav Næbryg, se Fig. 2 Tavle VI; deres Ællinger ere gennemgaaende mørkere. Brystbenet er kortere og bredere end hos Nyroca, se Fig. 2 Tavle IV. I bægge Grupper have Hannerne Udvidelser paa Luftrøret af lignende Art som hos Svømmeænder.

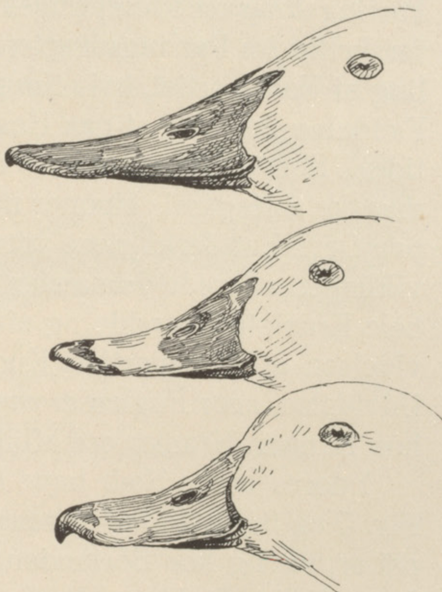

Fig. 2.
Nyroca valisneria (Canvas-back). ♂ 20/3 1900. Burlington, Kansas. U. S.
Nyroca ferina, Taffeland. ♂ 25/2 1911. Gundsømagle.
Fuligula americana (Redhead). ♂ 18/3 1902. Warsaw, Ills. U. S.

Arterne i disse to Grupper synes at staa Svømmeænderne nærmest, og deres Fældning minder ogsaa om disses, for saa vidt som de opnaa en Parringsdragt og Kønsmodenhed i Løbet af deres første Leveaar; ligesom Hunnerne hos Svømmeænder faa Taffel- og Troldænders Hunner en „første voksen“ Dragt og derefter en Parringsdragt, efterfulgt af en Sommerdragt, men medens Svømmeænders Hunner i de følgende Leveaar kun have to Dragter, bevare disse Dykænder *tre* Dragter; maaske ere Troldændernes Hunner ved i *senere* Leveaar at overspringe denne aarlige Tilbagevenden til en „første voksen“ Dragt. For Hannernes Vedkommende gælde lignende Regler m. H. t. Fældningen som for Svømmeændernes Hanner. Hos Taffelænder, Nyroca, have Hannerne i Fjerdragt i ringere Grad skilt sig ud fra Hunnerne, end Tilfældet er hos Troldænder, Fuligula, saaledes at Forskellen mellem Kønnene ikke er stort større, end den ses at være hos visse sydligt levende Arter af t. Eks. Anas og Dafila. Den „vatrede“ Fjer genfindes i bægge Grupper og spiller endog hos visse Arter af Nyroca en særdeles fremtrædende Rolle.

Af sydlig Udbredelse er ogsaa Kolbeanden, *Netta rufina*, hvis Næb er ret smalt og med en vis Udvidelse ved Roden; den synes mindre særpræget som Dykand.

Ret nær Nyroca og Fuligula staa *Strømænder, Histrionicus* og *Havlitter*, *Clangula,* i Henseende til Brystbensform; noget mere afvigende er Hovedets Form, mere afstemt efter Liv i salt Vand; Næsekirtlerne ere meget udviklede og overtræffe i Størrelse de største i Fuligula-Gruppen, og Panden er indsnævret; Næbbet er mindre og navnlig hos Strømænder smallere. Bækkenet er hos Strømænder omtrent som hos Fuligula, hos Havlitter mere fladt. Indbyrdes ere de ikke lidt forskellige; Strømanden flyver aabenbart mindre end Havlitten; dens Skulderparti, Arme og Ravnenæbsben, er meget svagere udviklet, men til Gengæld ere dens Baglemmer større, saaledes t. Eks. Laar og Skinnebensknogler, der ere lidt større end de tilsvarende hos Havlitten, skønt Fuglen i det Hele er mindre. Havlitten er vel nok den mest og lettest flyvende Dykand; den styrter sig fra Luften ned i Vandet, fortsætter saa at sige Flugten gennem Vandfladen, dukker op igæn og flyver videre, som om der for den ikke fandtes Forskel paa Elementerne. Brystbenets distale Ende har udviklet en bagudrettet Benplade, se Fig. 4,

---

[1]) Hartert medregner Fuligula Arterne til Nyroca.

[2]) For Hviinænder anvendtes tidligere Navnet *Clangula,* men dette er af Leach (Ross' Voy. of Discovery, App., p. XLVIII 1819) brugt som Betegnelse for *Clangula glacialis* d. v. s. Havlitten, hvorfor denne nu skal hedde Clangula, og Navnet *Bucephala* kommer til Anvendelse for Hviinænderne (Hartert, Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II).

Tavle IV, der ligger hen over Underlivet, skærmende dette mod Vandets Slag, naar Fuglen næsten paa Styrtedykkervis gennembryder dets Overflade. Strømanden svømmer og dykker mere, flyver mindre.

Bægge ere temmelig sikkert gamle tertiære Arter; mindst forandret er vel Strømanden, mere Havlitten, der — maaske paa Grund af stærk indre Omformning — endnu i vore Dage gennemløber en meget vidtløftig Fældning, visende, at Dragtudviklingen gennem Tiderne har været en lignende som hos Nyroca og Fuligula, der fælde paa omtrent samme Maade; man kunde da fristes til at tro, at disse Grupper som Dykænder ere yngre end Havlitten. For Strømandens Vedkommende gælder, at den fra Dundragt gaar ind i Ungedragt og fra denne langsomt fælder henimod Pragtdragten, som dog ikke naaes, inden Fuglen, ét Aar gammel, „slaar af“ og faar en Sommerdragt, der afløses af den fuldstændige Pragtdragt. Ællingerne af de to Arter ligne hinanden noget; dog have Havlittens et mørkt Baand over Brystet.

En lignende Fældning som Strømanden gennemløbe Sort- og Fløjelsænder, *Oidemia*. Der ses under denne hos Hannerne intet, som tyder paa, at noget Dragtstadium mellem den graalige Ungedragt og Parringsdragten overspringes. Sidstnævnte naaes ikke i Fuglens første Leveaar, og en Sommerdragt, forskellig fra Parringsdragten, er kun svagt antydet. Arterne i denne Gruppe have en seregen Udvikling af Næsepartiet, hvis Knogler ere som udspilede af indtrængende Vand, men da en særlig vidtløftig Fældning ikke ses at gaa Haand i Haand med denne Omformning, tør det maaske formodes, at Nutidens Sort- og Fløjelsænder ere Efterkommere af Stamformer, der allerede i Tertiærtiden vare mørke, maaske som gamle Hunner nu, og udviklede som Dykænder, der af Istiden dreves ud i Saltvand og paa Grund af deres store ydre Næsebor maatte udvikle særlig stærke Næsekirtler, medens Dragtudviklingen allerede da næsten var tilende. Næsekirtlerne vise en vældig Udvikling, dækkende næsten hele Kraniets Overside og efterladende Mærker, der strække sig helt hen til Parietales Forrand. Udvidelsen af Næsepartiets Knogler synes at være af forholdsvis ny Dato; den kommer først til fuld Udvidelse, naar Fuglen er over et Aar gammel, og naaer knapt saa stor en Udvikling hos Hunner som hos Hanner. Kranier ere afbildede paa Tavle I.

I deres brede Næb have de bevaret et vistnok forholdsvis oprindeligt Træk; deres Brystben, se Fig. 5 og 6, Tavle IV, er særdeles bredt, og dets distale Ende viser en begyndende Tilvækst; Bækkenet er, særlig hos Sortanden, hvælvet og noget indsnævret af Baglemmernes store Muskler; de ere fortræffelige Dykkere; fjerde Taa næsten altid længere end Mellemtaaen. Hos Fløjelsænder findes to Udvidelser paa Luftrøret hos Hanner, hos Sortænder er hele Luftrøret noget større i Tværsnit hos Hanner end hos Hunner, og Bronchierne ere mere udvidede. Ællinger af Sortanden minde ikke saa lidt om Strømandens, Fløjelsandens have en fjærn Lighed med Hviinændernes.

Hos *Stellers-Ænder, Polysticta*, er Brystbenet, se Fig. 7, Tavle IV, i Form ikke meget særpræget som Dykande-Brystben; mest minder det om Taffelænders, men har en tydelig Spina externa, der ellers savnes hos Dykænder og findes hos Svømmeænder; kun hos Nyroca, Fuligula og hos nogle Ederfugleformer ses en ganske svag Antydning. Bækkenet er i sin Form næsten svømmeandeagtigt, Fødderne ikke særlig store, fjerde Taa oftest *kortere* end Mellemtaaen, og i Fjerdragten ses det hos Dykænder sjældne Tilfælde, at et blaaligt, metalglinsende Spejl er tilstede, indfattet af hvide Baand, desuden have Hunnerne i deres brune Dragt en Fjertegning, der minder ikke saa lidt om Stok-, Krik-, Ske- og andre Svømmeænders. Næbbet derimod er meget afvigende fra Svømmeænders; det er i Form langstrakt, smallere ud mod Enden, mere som Ederfugles, og Overnæbbets Hud lægger sig, i hvert Fald hos den døde Fugl, ind om Undernæbskanterne, se Fig. 11, Tavle VI. Af Næsekirtler ses tydelige Mærker, og Panden er indsnævret, Fig. 5, Tavle III.

Til de bedste Dykkere blandt Dykænderne høre *Ederfuglene, Somateria;* de ere de største og stærkeste i hele Gruppen, men der ses ikke nogen saa paafaldende Omformning af deres Brystbens, se Fig. 8 og 9, Tavle IV, og Bækkens Form, som man efter deres forbavsende Dykkeævne kunde være tilbøjelig til at formode; mest ændret er deres Hoved, se Tavle II, med de lange, nøgne Næbhudsflige op ad Panden. Hos Konge-Ederfuglen samler der sig et Fedtlag ovenpaa den Del af Næsebenene, som ligger henover Pandebenenes fremadrettede Flige, og den derved opstaaede Pukkel dækkes af de nøgne Næbflige. Det langstrakte Næseparti er særkendende for Ederfuglene; deres Næsekirtler ere særdeles vel udviklede og efterlade tydelige Mærker paa Kraniet, se Tavle II. Luftrørsudvidelsen er ikke ret stor. De have meget store og kraftige Fødder, som drive dem frem, op og ned under Vandet,

og under Dykningen holde de Vingerne lidt ud fra Kroppen, muligvis mere som Balance-Støtte og Styre-Hjælp end for at fremme Farten ved de svage Bevægelser, som de ses at foretage med dem. I Henseende til Dragtskifte høre Ederfuglene til dem, der tilbringe den længste Tid, inden de naa Parringsdragt og Kønsmodenhed, idet de vistnok som Regel først forplante sig, naar de ere tre Aar gamle.

Flere Træk, der vise tilbage til oprindeligere Slægtninge, have *Hviinænderne, Bucephala* bevaret. De yngle t. Eks. gærne i hule Træer eller i Træhuller, frembragte af andre Fugle, Spætter, saaledes som ogsaa Træænder, Brude- og Mandarinænder have for Skik; de ere vel nok, næst Havlitter, de bedste Flyvere blandt Dykænderne, og dog er ogsaa deres Dykkeævne fortrinlig. Hovedets Form, se Fig. 3 og 4, Tavle III, er præget af særlige Luftkamre, der findes ovenpaa Pande og Isse, og af de stærkt udviklede Taareben, som strække sig bagud under Øjet, saa langt, at de næsten opnaa Forbindelse med process. postorbit. og danne en dog ikke helt lukket nedre Øjering (se Tavle III), i Lighed med, hvad der ses hos Dendrocycna, se Fig. 3. Brystbenet, se Fig. 1, 2 og 3, Tavle V, er kendeligt paa dets hele Bagrand, idet de bagudrettede Sideflige sammenvokse med Sidefremspring fra Bagkantens Midte og danne smaa aflange eller rundagtige „Vinduer“; desuden er Brystbenet, navnlig midt paa Bagkanten, forlænget bagud over Underlivet, dog ikke som hos Havlitter med en lille rundagtig Benplade, men langs hele Randen. Det er bredt og fladt med en forholdsvis lav Kam, der fortil er stærkt fremadrettet; Spina sternalis mangler. Bækkenet er bredt og dybt, i Form meget mindende om visse Svømmeænders; af de frie Halehvirvler, i Reglen 6, ere 3dje, 4de og 5te bredest, givende Fæste for de Muskler, der bevæge den af lange, stive Fjer bestaaende Hale. Fødderne ere store og kraftige, vel egnede til at drive Kroppen op og ned gennem Vandet.

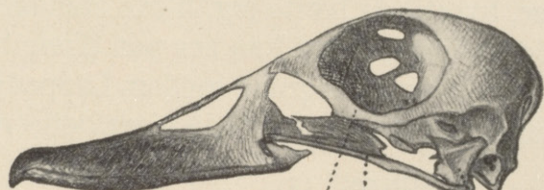

Fig. 3.
Hovedskal af Træand, Dendrocycna javanica Horsf. Maj 1908. Bangkok.
Ø. Øjering, J. Kindbue, Q. Ledben.

Blandt de ægte Dykænder have Hviinænderne de største Luftrørsudvidelser; midt paa Luftrøret findes en stærk Udvidelse og i den nedre Ende en forbenet Kapsel af betydeligt Omfang med hindedækkede Aabninger.

Fældningen fra Ungedragt til Parringsdragt strækker sig over halvandet Aar; først to Aar gamle forplante Hviinænderne sig, Hunnerne muligvis undertiden allerede henved 1 Aar gamle. Hannerne have en første voksen Dragt, der bestaar af en Blanding af Ungedragtens, første voksne Dragts og den kommende Pragtdragts Fjer. Ællingerne skille sig ret meget fra andre palæarktiske Dykænders; de minde i Farve og Tegning noget om Gravænders.

I et Plan, der mere er *parallelt* med Bund og Overflade, forfølge *Skalleslugerne*, *Mergus,* deres Bytte, Fisk. Brystbenet er hos denne Gruppe, se Fig. 4, 5, 6 og 7, Tavle V, af samme Type som Hviinændernes, dog mere langagtigt, og Kammen er endnu fladere, fortil løbende ud i en Spids, der er luftholdig; Bækkenet er ogsaa mere langagtigt, noget sammenknebet af Benenes store Muskelpartier, men dog ret hvælvet. Halehvirvlerne ere formede paa lignende Maade som hos Hviinænder, og Halefjerene ere, som hos disse, lange og ret stive. Halsen er lang og bøjelig, vel egnet til at foretage hurtige Sidebevægelser under Forfølgelsen af Byttet. Mest omformede ere dog Hoved og Næb, sidstnævnte langt og smalt med skraat tilbagerettede „Tænder“ og en stærkt nedadbøjet Negl paa Spidsen. Stærke Muskelmærker præge Kraniet, der er noget fladtrykt med temmelig smal Pande og tydelige Spor langs Øjeranden af de temmelig smaa Næsekirtler. Næseaabningerne ere ogsaa ret smaa.

Luftrørsudvidelserne hos Hannerne ere af samme Karakter som hos Hviinænderne, men endnu større.

Ogsaa Fældning forløber som hos disse, men Ællingerne ere ved første Øjekast kendelige paa deres smalle, tandede Næb og paa Hovedets livlige, rødbrune Farve. Dette sidste Forhold synes at modsige en Antagelse om et nærmere Slægtskab mellem Hviinænder og Skalleslugere, hvorpaa iøvrigt andre Forhold nok kunde tyde.

Allerede fra tidlig Tertiær kendes jo Ænder, men de have vist været til endnu før den Tid; Kridttidens muslinge- og fiskerige Vande have vel faaet Ænder saa vel som andre Fugle til at dykke ned til Bunden, eller dog under Vandet, for at hente Føden; det synes rimeligt at tro, at tidlige Dykandeformer kunne have været til samtidig med Hesperornis og andre dykkende Fugle.

Dykkekunsten har vist allerede da været udøvet paa forskellig Vis; Lappedykkere og Lommer have rimeligvis saa tidlig begyndt at dykke saaledes, at de navnlig dertil brugte Baglemmerne, hvis Muskler voksede vældigt og i Tidens Løb gjorde Bækkenet smallere; de indesluttedes i Kropskindet, saa at kun Mellemfod og Tæer ere frie, og samtidig holdt de Muskler, som bevæge Vingen, der brugtes mindre, op at vokse, saa at Brystbenets Kam paa Grund heraf ikke øgedes; helt svandt jo Vingen og de fleste af dens Knogler hos Hesperornis, der vel sikkert tør formodes at være en gammel Slægtning af nulevende Lommer. Hverken Lappedykkere eller Lommer bruge Vingerne *under* Vandet, og deres Forfædre have næppe heller gjort det.

Alkefuglene, der synes fremstaaede af et helt andet Grundlag, begyndte derimod at øve sig i at *flyve* under og gennem Vandet, en Kunst, hvori de nu staa højt. Vandet, hvis Modstand mod Vingens Tryk er stærkere end Luftens, fik paa én Gang de Muskler, som bevæge Armene, til at vokse, tilskyndede Brystbenskammen, hvortil de hæfte sig, til Vækst og omformede Armens og Haandens Knogler, saa at de bleve flade, medens samtidig Arm- og Haandsvingfjer, navnlig sidstnævnte, bleve kortere og smallere, saa meget, at nogle mistede Evnen til at flyve i Luften (Alca impennis). Efterhaanden anvendtes Benene under Vandet kun til at støtte Halen som Styreredskab og vantrivedes derfor, eller fulgte dog ikke Væksten af de øvrige Lemmer, saa at deres Muskler og dermed de Knogler, hvortil de hæfte sig, bleve standsede saaledes i Udvikling, at Forskellen mellem For- og Bagkrops Udvikling tydeligt kan ses paa Skelettet.

En Sammenligning mellem Lappedykker- og Lom-Skeletter paa den ene Side og Skeletter af Alkefugle paa den anden Side viser dette ret paafaldende.

Brystbenet[1] er					
hos Uria grylle grylle	31	mm længere end Bækkenet,	hos Colymbus immer immer	9	mm længere end Bækkenet
„ Fratercula arctica arctica	33	” ” ” ”	„ arcticus arcticus	4	” ” ” ”
„ Uria lomvia lomvia	54	” ” ” ”	„ stellatus	13	” kortere ” ”
„ Alle alle	25	” ” ” ”	„ Podicipes griseig. griseig.	5	” ” ” ”
„ Alca torda	45	” ” ” ”	„ cristatus cristatus	12	” ” ” ”
„ Alca impennis[2]	80	” ” ” ”			

Dette viser en stærk Udvikling af Brystbenet i Forhold til Bækkenets hos *Alkefugle*, og ikke blot er Brystbenet blevet længere end Bækkenet, ogsaa dets Kam er høj og kraftig, og Bækkenet er ikke alene kort, men ogsaa fladt, ikke hvælvet og i det Hele svagt. Laarknoglerne ere spinkle, Skinnebenet forholdsvis svagt og Tæerne korte.

Hos *Lommer* er Brystbenet meget lidt længere eller endog kortere end Bækkenet, d. v. s. Baglemmerne ere stærkere end Forlemmerne, men Udviklingen har ikke frembragt saa stærk Adskillelse mellem For- og Bagkrop, da Flyveevnen i Luften ikke er opgivet; men da paa den anden Side Vingerne *ikke* bruges under Vandet som af Alkefugle, er Brystbenskammen lille og hæver sig navnlig i Brystbenets bageste Ende næppe op over Brystbensfladens Plan. Laarknoglen er kort og særdeles kraftig, Skinnebenet langt og med særlige Forlængelser og Fremspring til Fæste for de vældige Muskler, som bevæge Mellemfod og Tæer. Bækkenet er langt og Hofte- og Sædebenene fra hver Side noget skraatstillede mod hinanden.

Lommerne have svært ved at hæve sig op fra Vandfladen, men ere de først oppe, flyve de godt og stige undertiden op i meget betydelige Højder; dog er deres mest fremragende Egenskab m. H. t. Bevægelse utvivlsomt deres Evne til at gennemfare Vandet under Overfladen ved Baglemmernes Hjælp. Det samme gælder Lappedykkere, men disse staa i Flyveevne langt tilbage for Lommer, og deres Brystben er ogsaa meget kortere.

Som Eksempel paa stærk Udvikling af Baglemmer og Bækken hos dykkende Fugle kunde endvidere *Skarver* nævnes, og ogsaa blandt disse findes en Form (paa Galapagos-Øerne), der saa ensidigt har dyrket Dykkekunsten, at Flyveevnen er gaaet tabt.

Hvad nu angaar de *Ænder*, som søge deres Føde ved Dykning, Dykænderne, hvorom det her drejer sig, er Særpræget ikke saa stærkt, en mere ligelig Udvikling af For- og Bagkrop er tilstede, og de have i denne Henseende kun fjærnet sig forholdsvis lidt fra deres nære Slægtninge Svømme-

1) Brystbenet er i dette Tilfælde maalt fra forreste Spids af crista sterni til Muskelmærket paa Brystbensfladens Bagrand, Bækkenet paa lignende Vis.
2) Maalt paa et opstillet, fuldstændigt Skelet i Tring Museet i England.

ænderne, af hvilke de fleste have et temmelig langt og ikke meget bredt Brystben. Dog viser nedenstaaende Sammenligning mellem Svømme- og Dykænder, at Forskellen i Længde mellem Brystben og Bækken er tydeligere, jo mere udprægede som Dykænder Arterne ere, men Forandringen synes navnlig at bestaa i en Forkortning af Brystbenet, der samtidig hos de fleste Arter viser sig bredere. Flyveevnen er jo gennemgaaende vel bevaret, og Dykningen foregaar saa godt som udelukkende ved Baglemmernes Hjælp, men en saadan Særprægning af Bækkenet som hos Lappedykkere og Lommer ses ikke, selv om en vis Sammenpresning af det kan erkendes hos t. Eks. Sortænder og Skalleslugere.

Svømmeænder:

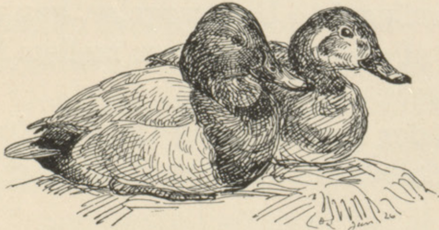
Hos Anas plat. conboscas	er Brystbenet	21,5	mm længere end Bækkenet
„ „ „ archiboscas	„ „	21	„ „ „ „
„ Spatula clypeata	„ „	21	„ „ „ „
„ Dafila acuta acuta	„ „	19	„ „ „ „
„ Querquedula querquedula	„ „	17	„ „ „ „
„ Nettion formosum	„ „	16	„ „ „ „
„ „ crecca crecca	„ „	15,5	„ „ „ „
„ Anas plat. platyrhyncha	„ „	15,3	„ „ „ „
„ „ zonorhyncha	„ „	14	„ „ „ „
„ Mareca penelops	„ „	14	„ „ „ „

Dykænder:

Hos Nyroca nyroca nyroca	er Brystbenet	11	mm længere end Bækkenet
„ „ ferina	„ „	9	„ „ „ „
„ Fuligula cristata	„ „	9	„ „ „ „
„ Bucephala cl. clangula	„ „	11	„ „ „ „
„ Somateria spectabilis	„ „	6	„ „ „ „
„ Fuligula marila marila	„ „	4,7	„ „ „ „
„ Oidemia fusca fusca	„ „	4	„ „ „ „
„ Histrionicus hist. histrionicus	„ „	3,5	„ „ „ „

Dykændernes overvejende nordlige Udbredelse i Nutiden kunde tyde paa, at deres Hjem i Tertiærtiden hovedsagelig har ligget i forholdsvis nordlige Egne, hvorfra de af Istiden ere blevne mere eller mindre langt bortdrevne, og hvortil de aarlig søge tilbage. At Istiden har haft sin store Indflydelse paa deres nutidige Udbredelse, og at den i visse Maader har bidraget til Omformning af Arterne, synes højst rimeligt, men fast Underbygning for Slutninger om nærmere Slægtskabsforhold savnes, da tertiære Fund fra Nutidens circumpolare Egne ikke kendes.

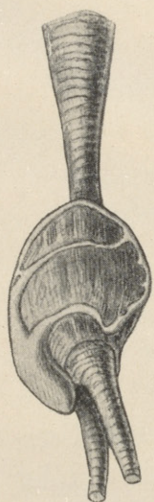
Omstaaende Bestemmelsesnøgle bør da ikke tages som Udtryk for nogen nærmere begrundet Opfattelse af Gruppernes indbyrdes Slægtskab; den er væsentlig bygget paa saadanne ydre Kendetegn, der nogenlunde let kunne tjene som Skelnemærke mellem Grupperne.

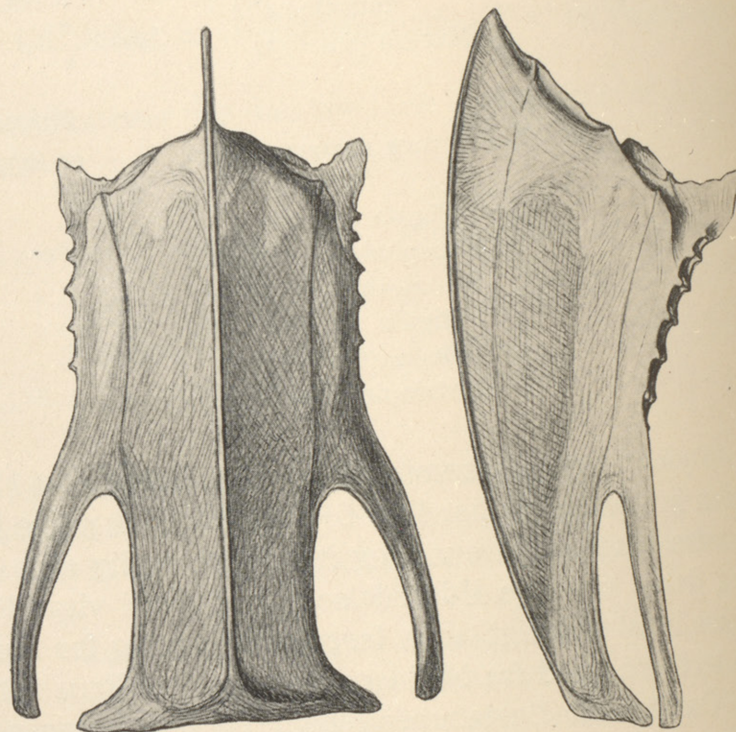
KOLBEÆNDER, Netta Kaup. 1829.

I Skizz. Entw. Gesch. u. Natürl. Syst. 1829, Side 102, indfører Kaup Navnet Netta for Kolbeænderne; de ere: „sehr grosse Moorenten mit breiter, dicker Holle. Lebensart: Hierin gleichen sie den Moorenten".

Næbbet er temmelig langt med lige Rygning, dets Sider næsten parallelle; ved Overnæbbets Rod findes paa hver Side en lille Udvidelse; ud mod Enden er Næbbet lidt smallere, de nøgne Næbflige op ad Panden ere ganske korte, Næseborene nærmere Næbbets Rod end Spids; se Fig. 3, Tavle VI. Farven er hos Andrikker rødlig eller gulrødlig, hos Ænder sort med et gulrødligt Parti. Næsekirtlerne vist ret smaa (kun et tørret Stykke har kunnet undersøges). Fødderne rødlige og — for en Dykand — forholdsvis smaa. Halen bestaar af 16 Fjer.

Fig. 4. Luftrørsudvidelse hos Kolbeand, Netta rufina (Pall.). ♂ ad. 15/1 1892. Rødvig.

Luftrøret er udvidet paa Midten og har ved Bronchierne en forbenet Udvidelse med hindedækkede Aabninger, se Fig. 4.

Fig. 5.
Brystben af Kolbeand, Netta rufina (Pall.). ♂ ad. 15/1 1892. Rødvig.

Brystbenet er paa det nærmeste dobbelt saa langt som bredt, Bredden maalt ved Roden af dets Sidefremspring; spina externa og interna findes ikke. Den forreste Del af Brystbenskammen er pneumatisk, ligeledes et Stykke af Brystbensfladens forreste Del og et Stykke af Brystbenets Sider; paa dets Underside findes under Kammens forreste Del et foramen pneumaticum, og ved Tilhæftningspunkterne for 2det, 3dje og 4de Ribben ses fine Huller. Ogsaa Overarmene ere pneumatiske, Ravnenæbsben, Skulderblad og Laarknogler ikke, heller ikke Bækkenet; derimod synes Ryghvirvlerne at være luftholdige, men da kun tre Skeletter — intet Kranie — have foreligget til Undersøgelse, kan noget nærmere ikke siges om dette Spørgsmaal; Kolbeænder synes dog at staa paa Grænsen mellem Svømme- og Dykænder. Bækkenets Form minder meget om Skalleslugernes.

Gruppen indeholder kun én Art, der som tilfældig Gæst er truffet et Par Gange i Danmark. Sit Navn har Kolbeanden faaet af den Kolbeform, Andrikkens Hoved faar ved de stærkt forlængede Fjer paa Issen.

RØDHOVEDET AND, Netta rufina (Pall.).

Anas rufina Pallas, Reise Prov. Russ. Reichs II, 1773, Side 713. — Callichen subrufinus Brehm, Isis 1830, Side 999. — Handb. Naturg. Vögel Deutschl., 1831, Side 925. — Anas rufina Pallas, Kjærbølling: Danmarks Fugle, 1852, Side 377. — Fuligula rufina (Pall.) M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar, 1873, Side 522. — Fuligula rufina (Pall.) Kjærbølling: Skand. Fugle, 2den Udg. ved Jonas Collin, 1875—77, Side 677. — Fuligula rufina Pall., Lütken: Jahresbericht I, 1885, Side 61. — Fuligula rufina (Pall.). Jonas Collin 3dje Suppl. Skand. Fugle, 1895, Side 108. — Fuligula rufina (Pall.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar, 1898, Side 257. — Fuligula rufina (Pall.). Naumann: Naturg. Vögel Mitteleuropas Bd. X, Side 193. — Aethya rufina (Pall.) Hantzsch: Vogelwelt Islands, 1905, Side 182. — Fuligula rufina Winge: Fortegn. Danmarks Fugle, D. O. F. T., 1. Aarg., 1906—07, Side 7. — Nyroca rufina (Pallas) J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. I, 1913, Side 4. — Fuligula rufina, R. Hørring: Medd. om mindre alm. danske Fugle, i: Fuglene ved de danske Fyr i 1914, Side 129. — Fuligula rufina (Pallas). Danmarks Fauna, R. Hørring: Fugle I, Andefugle og Hønsefugle, 1919, Side 134. — Netta rufina (Pall.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna, Bd. II, 1920, Side 1333. — Netta rufina (Pall.) Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby. Octb. 5th 1921, Vol. II, Side 309.

Danske Navne: Rødhovedet And, Kolbeand.
Islandske „ Kólfönd.
Svenske „ Rödhufvade dykanden.
Engelske „ Red-crested Pochard.
Franske „ Canard siffleur huppé, Joffre roux, Rougeon.
Tyske „ Kolben-Ente, Kolbentauchente.

Artskendetegn: En ret stor Dykand; Næbbet temmelig langt, lidt smallere ved Spidsen end ved Roden, hvor det ovenfor Mundvigen har en lille rundagtig Udvidelse paa hver Side; det er rødligt, eller, hos Hunner og unge Fugle, gulligt med mørke Tegninger. Voksne Hanner have en busket Top paa Hovedet. Fødderne gullige hos Hunner og unge Fugle, rødlige hos voksne Hanner, med — for en Dykand — forholdsvis korte Tæer. Halens Fjer ikke lange.

Forekomst i Danmark: Tilfældig Gæst fra Syd eller Sydøst; kun truffet et Par Gange.
„ paa Færøerne: Ingen.
„ „ Island: Ikke med Sikkerhed paavist.
„ i Grønland: Ingen.

Beskrivelse af Fjerdragten: *Dunællingen* har jeg ikke set; Millais beskriver den i British Diving Ducks Vol. I, Side 5, saaledes: Oversiden mat olivengraalig, Undersiden gullig graa; en gullig Plet paa hver Skulder; en gullig Stribe ses over Øjet, og gennem Øjet fra Næbroden gaar en mørk Streg, som deler sig bag Øjet. Iris mørkebrun, Næbbet rødbrunligt med lys Negl. Fødderne graa med grønlig Tone, Svømmehud og Tæer med smalle, hvidgule Kanter.

I *Ungedragten* er Næbbet mat brunrødligt med sortagtig Tegning ved Roden. Hovedets Fjer ikke forlængede. Kønnene skulle ligne hinanden, og deres Fjerdragt svarer omtrent til den gamle Huns (Naumann). Millais skriver l. c., at den unge Han er meget mørkere paa Brystet end Hunnen, og at den har Tilløb til Top. Han siger videre, at Fældningen begynder i November og bringer de unge Fugle Parringsdragten til April Maaned; denne første Parringsdragt er dog hverken hos Hun eller Han saa smuk som hos Fugle, der ere et Aar ældre. Den unge Hans rødbrunlige Iris bliver rød i Marts. Fødderne, som ere olivenbrungullige, blive rødgule i Løbet af Foraaret. Naumann siger, at Kolbeænderne parre og forplante sig, naar de ere ét Aar gamle.

I *Parringsdragt* har Hunnen et sortagtigt Næb, der er lyst graabrunt i Spidsen med mørkere Negl; ovenpaa Hovedet er den mørkt graabrun. Kinder og Halssider ere lyst graalige, Skulderfjerene graabrune; Ryggens nederste Del er mørkt olivenbrunlig, Bryst og Bug graaligt hvide, „Vingeskjulerne“

brunlige. Vingens smaa Dækfjer graabrunlige, Armsvingfjerene, som danne Spejlet, lyst graa med gulbrunlig Tone, Haandsvingfjerene graabrune, de inderste med lyse Yder- og Inderfaner, men med mørke Spidser. Vingens Underside gullighvid, de lange Axillarfjer hvide med en lille mørk Plet i Spidsen. Fødderne ere graagullige med mørkere Svømmehud.

Hannen i Pragtdragt har rødt Næb og rød Iris, Hovedets Sider, Hage, Strube og Halsens forreste Del og Sider ere røde, paa Hovedets Overside ere Fjerene lange og danne en opstaaende, busket Top, der er lyst gulbrun med et gyldent Skær, stærkest om Foraaret. Halsens Bagside sort, og denne Farve gaar et lille Stykke ind paa Ryggens forreste Del og strækker sig desuden over hele Brystet; ned over Bugen bliver Farven mere brunlig, og samme brunlige Farve som Bugen have Underhaledækfjerene; paa Kropsiderne ere Fjerene hvide, „Vingeskjulerne" dog gulbrunlige. Paa Grænsen mellem de sorte Brystfjer og Kropsidernes hvide ses, bag Haandleddet (naar Vingen ligger sammenfoldet ind til Kroppen), nogle sort- og hvidt-vatrede Fjer. Halefjerene ere graa, Overhaledækfjer og Overgump sorte med grønlig Glans. Fjerene mellem Skuldrene lyst graaligt gulbrune, og samme Farve have Skulderfjerene; dog ere de øverste hvide, saaledes at der paa hver Skulder ses en tydelig hvid Plet. Forvingens Dækfjer ere lyst graabrune, Armsvingfjerene, der danne Spejlet, hvide eller gulligt hvide med smalle, mørke Ende-Tværbaand; de bageste Armsvingfjer graalige, lidt lysere end Skulderfjerene. De første Haandsvingfjer sortebrune, de senere med hvidlige Partier paa Inder- og Yderfaner. Fødderne rødlige med mørkere Svømmehud.

Som allerede nævnt ere Farverne kraftigere og Fuglen i det hele skønnere i næste Pragtdragt.

Sommerdragten skal efter Millais' Iagttagelser fremkomme meget tidligt paa Sommeren; han omtaler en Andrik, der allerede 10. Maj begyndte at vise Sommerdragtsfjer paa Kropsiderne, og en anden, som 20. Maj var i fuld Fældning. Sommerdragten, skriver Millais, ligner Hunnens Dragt, men kan dog straks skelnes ved Hjælp af Vingen, Øjets, Næbbets og Benenes stærkere Farve, og ved at Undersiden er mørkere; en Top er ogsaa tilstede.

Naumann angiver Vingelængden hos Hannen til 270—280 mm, Vægten til 1500—1750 gr, altsaa noget større end vilde Stokænders; Hunnerne ere lidt mindre.

I Pract. Handb. Brit. Birds opgives Maalene for Hanner at være: Vingen 256—278 mm, Mellemfoden 40—43 mm, Næbbet 48—52 mm; for Hunner: Vingen 249—269 mm, Næbbet 44—50 mm.

En foreliggende Han har følgende Maal: Vingen 254 mm, Næbbet 50 mm, Mellemfoden 43 mm, Mellemtaaen 66 mm, Ydertaaen 66 mm og Indertaaen 51 mm. En Hun fra Indien, afbildet øverst til venstre paa Tavle VII, maaler: 263, 47, 42, 60, 61, 50, Maalene nævnte i samme Orden som foran. En Han, skudt paa Taasinge $^{15}/_{11}$ 1914, maaler 251, 47, 45, 64, 60, 51. Skønt i det Hele større end Taffelanden har den altsaa kortere Tæer, thi hos gamle Hanner af Taffelanden svinge Maalene af Mellem- og Ydertaa mellem 64—69 mm.

Han og Hun ere afbildede øverst paa Tavle VII.

Kolbeanden er udbredt i Middelhavslandene, østerud til Centralasien, men den er ogsaa fundet ynglende i Tyskland, i Ungarn, i Syd-Rusland og i Frankrig, hvor t. Eks. Mr. W. Eagle-Clarke (Ibis 1895) fandt den rugende i Rhône-Deltaet.

Eagle-Clarke fortæller, at de tre Andrikker, han først saa, i Skønhed langt overgik det Indtryk, han havde gjort sig af disse Fugle efter Billeder og udstoppede Stykker; naar Solen skinnede paa Andrikkerne, saa deres Hoveder ud, som om de vare forgyldte. Et Par Reder bleve fundne under tæt Vegetation; Fuglen havde banet sig en to Fod lang, overdækket Sti ind til Reden, der laa paa Jorden og indeholdt for den enes Vedkommende 10 Æg, omgivne af en tæt Dunkrans; den anden Rede indeholdt 17 Æg, der aabenbart, efter deres forskellige Form og Farve at dømme, stammede fra to Hunner. Dunene lignede Ederfuglens, Æggenes Farve var lyst ærtegrøn, og i Størrelse vare de lidt mindre end Taffelandens. Rederne stode en halv Snes Alen fra Vandet.

I en lille Afhandling i Brit. Birds Vol. XVIII, Nr. 4, Side 90, fortæller Mr. William E. Glegg, hvorledes han fandt Reden paa samme Sted som Eagle-Clarke og fotograferede den og Hunnen. Han fandt Rede og Redested som af Eagle-Clarke beskrevet, men Æggene vare flødegule; dog var et Æg, han saa i en anden Rede, grønligt, saa der synes at være to Farvetyper af Kolbeandens Æg. Gennemsnitsstørrelsen af 70 Æg opgives i Pract. Handb. Brit. Birds til 58,3×41,7 mm; de lægges i Mellem-Europa i Midten af Maj, i Middelhavslandene et Par Uger tidligere. Rugetiden skal være 28 Dage.

Om Vinteren trække Kolbeænderne vel nok lidt sydligere, men denne Bevægelse er vist næppe saa udpræget her som i Asien, hvor den t. Eks. overvintrer i Indien i saa vældige Skarer, at store Vandstrækninger paa visse Steder kunne være ganske bedækkede af dem; de ankomme i Oktober—November.

I England forekommer den af og til som sjælden Gæst; Millais mener dog, at enkelte vise sig hvert Aar. I Irland er den truffen en enkelt Gang, og Millais meddeler, at den ogsaa i Skotland er skudt et Par Gange. Fra United States foreligger et enkelt Tilfælde.

Den første Underretning om Kolbeanden som dansk findes hos Kjærbølling, der anfører den som ynglende i Holsten iflg. Beiträge z. Statistik d. Herzogth. Schleswig u. Holst., men Berettigelsen til at medregne den i Listen over Danmarks Fugle forekom Collin (Kjærb. 2den Udg., Side 677) „høist tvivlsom", og med den næste Meddelelse om Artens Forekomst her i Landet er det ikke stort bedre bevendt. I Lütkens Jahresbericht über die ornith. Beobachtungsstat. in Dänemark I, Side 61, 1885, findes anført: „Auf Hindö in Stadilfjord den 22. Juli 1872 geschossen (J.)[1] (Sonst nicht aus Dänemark bekannt; das Exemplar ging leider ins Ausland. Der Berichterstatter ist von der Richtigkeit der Bestimmung ganz überzeugt)". I Collins 2det Suppl. til Danmarks Fugle gentages denne Meddelelse, og Forf. føjer til: „Jeg har i den Anledning henvendt mig til „Jagttidende"s Redaktion og fra Herr Prokurator Justesen modtaget den Erklæring, at han indestaar for Angivelsens Paalidelighed, men at hans Bestræbelser efter at erholde nærmere Oplysninger om Fuglens senere Skjæbne have været frugtesløse, da den Eneste, der kunde have givet saadanne Oplysninger, nemlig Kjøbmand Rosenvinge, som havde sendt Fuglen til Udlandet, senere er afgaaet ved Døden". Hertil skal endnu føjes, at da Anden er skudt 22. Juli, maa den have været i Sommerdragt, hvis det var en gammel Han; men i denne Dragt er Arten, heller ikke Hunner og unge Fugle, ikke saa let kendelig, og Kendskaben til Fugle i Almindelighed stod paa det Tidspunkt ikke saa højt her i Landet, at det kan forekomme sandsynligt, at Artsbestemmelsen skulde være rigtig. Den paagældende And kan godt have været rødhovedet, men har snarere været en Taffeland, som ogsaa i Sommerdragt har et temmelig rødt Hoved.

Sikker Berettigelse til at opføre Kolbeanden som dansk foreligger først efter Collins 3dje Suppl. til Danmarks Fugle 1895, Side 108, hvor det meddeles, at „en gammel Han blev skudt 15. Januar 1892 paa Feldskov Rev, lidt S. f. Rødvig af Gaardmand Lars Olsens Søn i Lund. Fuglen ejes af Toldassistent Jeppesen, men Kropskelettet er afgivet til Zool. Mus."

Denne Kolbeand har jeg ved Ejerens Velvilje haft Lejlighed til at undersøge, og der er naturligvis ingen Tvivl om Artsbestemmelsens Rigtighed. Fuglen er i Pragtdragt.

Senere er Kolbeanden kun én Gang skudt i Danmark. Tilfældet offentliggjordes af R. Hørring i Fyrberetning for 1914 under „Meddelelser om mindre almindelige danske Fugle", Side 129: „En Rødhovedet And, udvoksen Han i Pragtdragt, blev skudt d. 15de November 1914 i en Inddæmning paa Taasinge, kaldet Vejlen, af Herr Tandlæge Joh. Møhl, der forærede dens opstillede Skind til Zoologisk Museum". Denne Han er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle III.

Kolbeandens Føde skal være overvejende af vegetabilsk Art, men den æder ogsaa Smaafisk, Haletudser, Rogn, smaa Krebsdyr og Vandinsekter. De Vandplanter, den ynder, skaffer den sig *tildels* ved at staa paa Hovedet ligesom Svømmeænderne, men den dykker ogsaa, endda ofte og meget; dog er det — siger Millais l. c. — „a long dive", hvis den er $1/2$ Minut under Vandet. Paa Land, siger samme Forfatter, gaar den lettere og bedre end andre Dykænder, men dens Flugt er omtrent som disses, og naar den vil lette fra Vandet, sker det bedst mod Vinden og dog med noget Besvær. Den ynder mest store Vandflader omgivne af Krat og Rør, dybe paa Midten, fladbundede langs Kysterne; den findes i ferske Vande, men ogsaa gærne i Brakvands Laguner og i Saltsøer. Føden hente de langs Kysterne; naar de sove eller hvile, ligge de som oftest midt ude i Vandet; kun hvor de ere uforstyrrede, gaa de paa Land for at sove og pille sig. Andrikkens Parringsstillinger minde om Svømmeænders; han rejser sig overende i Vandet, udbreder den buskede Tops Fjer, presser Næbbet ned mod Halsen og udstøder en svag fløjtende Lyd; idet Brystet igæn lægges ned i Vandet, høres en gryntende Lyd; undertiden svømme Andrikkerne rundt om Anden med rejst Top og nedadvendt Næb. Anden svømmer lavt i Vandet med Næb og Hals fremstrakt lige i Vandfladen (Millais).

[1]) Dette J betyder, at Lütkens Hjemmelsmand er Branddirektør Justesen i Ringkjøbing.

TAFFELÆNDER, Nyroca Flem. 1822.

Taffelænderne have et temmelig langt Næb af samme Bredde ved Enden som ved Roden; Næbsiderne ere parallelle. Fødderne graablaalige, Svømmehuden mørk. Halefjerene korte.

Næbneglen indtager kun en Tredjedel af Næbbets Bredde. Næbfarven er oftest mørk skifergraalig med et større eller mindre blaaligt Parti paa Midten eller henimod Spidsen; det er, som nævnt, langt,

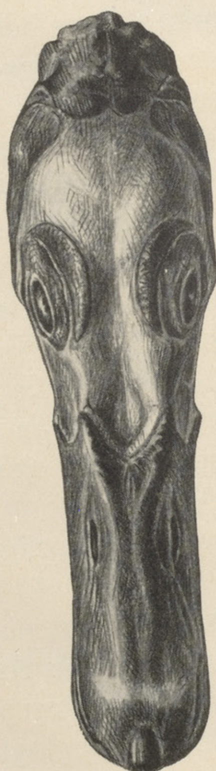
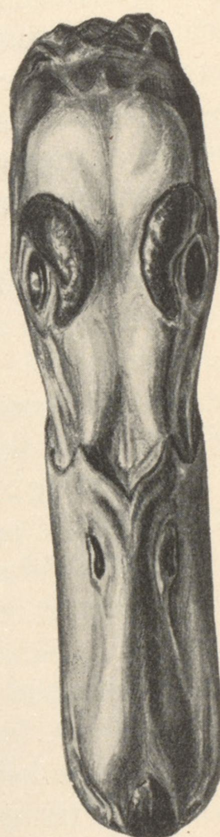

Fig. 6.
Hoved af Taffeland, N. ferina (L.).
♂ ult. Septbr. 1925. Sjælland.

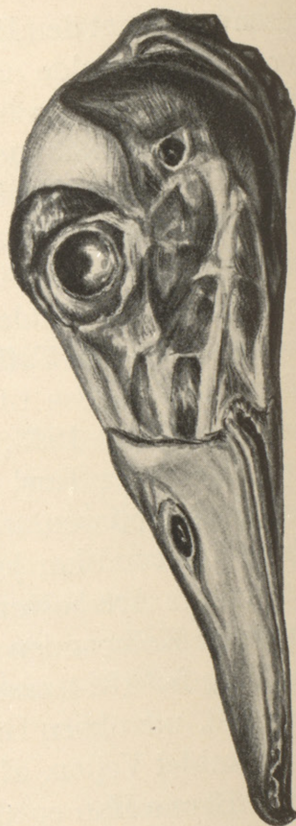

Fig. 7.
Hoved af nordøstlig Stokand, A. plat. archiboscas Br.
♂ 25/9 1921. Fanø.

dog ikke saa langt som Mellemtaaen, men hos en enkelt af Gruppens Medlemmer, den amerikanske Canvas-back, Nyroca valisneria, opnaar det dog samme Længde; de ydre Næsebor ligge i Næbbets bageste Tredjedel. I Form minder Næbbet ikke saa lidt om Stokandens. Føddernes Farve er graablaalig, Mellemfoden er kort, noget sammentrykt, Tæerne meget lange, særlig fjerde. Halen har 14 Fjer.

Taffelænderne have en kort, firskaaren Krop, en temmelig kort Hals og et ret stort Hoved; Vingerne ere forholdsvis smalle; de til Gruppen hørende Arter ere middelstore eller smaa. Fra de til Trold- og Bjærgændernes Gruppe hørende Arter, som ogsaa ere middelstore eller smaa, adskille de sig ved, at Næbbet er længere, smallere og har saa godt som parallelle Sider, medens det hos Fuligula-Gruppen er kortere, bredere og navnlig lidt bredere ved Spidsen end ved Roden; desuden er Overnæbbets forreste Del mere opadsvunget. Panden er hos Nyroca noget sammenkneben fra Side til Side af de paa orbitas Rand siddende Næsekirtler, der hos Fuligula, navnlig hos Bjærgænder, lægge sig ind over Pandebenene og afsætte Mærke paa disses Overside. Det indre Næsebor er hos Fuligula kortere og bredere, hos Nyroca mere langagtigt, se Fig. 1 og 2, Tavle I. Hos Nyroca have baade Han-

ner og Hunner graa- eller rødbrunlige Hoveder, kun N. baeri har et mørkt Hoved med grønlig Glans; men hos Fuligula er Hovedet hos Hannerne sortegrønt med grønligt eller purpurviolet Skær, undtagen hos *Fuligula americana*, se Fig. 2, der har rødt Hoved med purpurviolet Skær, men til Gengæld Næbform og -farve som de øvrige af Fuligula-Gruppens Medlemmer. Fra Kolbeænder kendes Taffelænderne let ved Næbbets Form, se Fig. 1 og 3, Tavle VI, fra de øvrige palæarktiske Dykænder, Skalleslugerne medregnede, paa disses længere Halefjer og Næbformer, se Tavle VI.

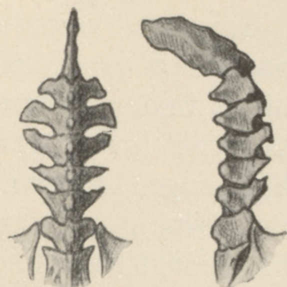

Fig. 8.
Halehvirvler af Taffeland, N. ferina (L.). ♂ ad. 22/10 1914. Thisted Omegn.

Taffelændernes Næsekirtler ere ikke ret store, se Fig. 6, ikke saa stærkt udviklede som t. Eks. hos den grønlandske Stokand, mere minde de om den nordøstliges, Brehms archiboscas, se Fig. 7. De ligge paa Øjehulens Rand og sammenklemme som nævnt Pandebenene noget fra Side til Side. Næsebenene ere kortere end hos Stokænder, Næsepartiet i det Hele smallere og dets bageste Del noget hul. Taarebenet er meget mindre, jfr. Fig. 1 (Sidebillede), Tavle I, end hos Stokænder, navnlig er dets nedad- og bagudrettede Del langt spinklere. Det bageste øvre Næserum er ikke nedadtil begrænset af noget Gulv, men Sibenets (ethmoideum) øverste tynde, udadvendende Sidekanter bøje sig lidt nedad, og mellem disse og Taarebenet, lacrymale, ligge Næsekirtlernes Udførselsgange; et forbenet Sidefremspring fra Sibenet danner derimod en Art Bagvæg for Næserummet ind mod Øjehulen.

Maxillares nedre bagudvendende Dele danne et lukket Luftrum i hver Kæbeside, uden paa hvis Sider Næsebenenes nedadvendende Sidedele ligge. Paa Siden af Hjærnekassens bageste Del ses tydelige Mærker af M. digastricus.

Brystbenet er som foran nævnt kortere og bredere end hos Svømmeænder; det er ikke luftholdigt; Længden er 1,9×Bredden, og i denne Henseende kommer blandt Svømmeænder Pibeandens det altsaa nærmest, da dette er 2,2 eller 2,3 × Bredden, medens Brystbenet hos Anas og Dafila er længere, 2,6 × Bredden. Den gennemsnitlige Længde af 10 vilkaarligt valgte voksne Hanners og Hunners Brystben er 74,5 og 73,2 mm, Bredden 39,2 og 38,6 mm. Paa spina externas Plads ses *to* smaa Fremspring; hvor spina interna ellers har sin Plads, ses en lille Indbugtning i Brystbenets Forrand. Proces. lat. ant. ender spidst, og fra dette Fremsprings bageste Del buer Brystbensranden indad og langs denne Bugt, til Roden af Proces. lat. post. ses Tilhæftningsfremspring for 7 Ribben. Brystbenets bagudrettede Sideflige vige ret stærkt ud fra Længdeaksen, og Indskæringerne i dets bageste Del ere temmelig dybe og brede; men et lukket Vindue dannes ikke. Brystmusklens Mærke paa Brystbensfladen forløber parallelt med den indbuede Rand — dette dog knapt saa paafaldende hos *Nyroca nyroca* som hos *N. ferina*. Fig. 10.

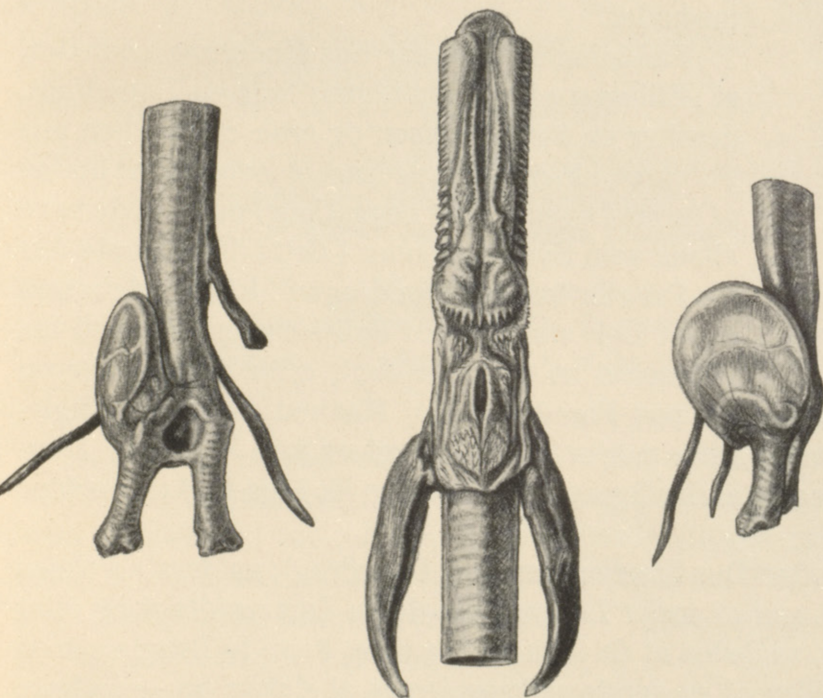

Fig. 9.
Tunge og Luftrørsudvidelse hos Taffeland, N. ferina (L.). ♂ 14/10 1925. Sjælland.

Bækkenet er, sammenlignet med Svømmeænders, mere sammentrykt af de langt større og stærkere Muskler, som bevæge Baglemmerne, og dets Hulhed, hvortil Nyrer og andre Organer ere hæftede, er dybere; maalt paa samme Maade som foran er det hos *Nyroca nyroca* 11 mm kortere end Brystbenet, hos *Nyroca ferina* 9 mm kortere. Af frie Halehvirvler ses oftest 6, men 7 træffes ogsaa; set ovenfra ere de ikke ret brede. Pygostylen er temmelig lille. Fig. 8.

Overarmen er af omtrent samme Længde som Stokandens, men langt spinklere, og dens kropnære Ledhoved (caput humeri) er mindre; ogsaa Underarmens Knogler ere spinklere, ligeledes Mellemhaand og Fingre; slankere og tyndere ere ogsaa Ravnenæbsben og Skulderblade. Laarknoglerne

synes ikke særlige kraftige, men Tæerne ere lange og stærke, vidt spredte og med stor Svømmehud imellem sig.

I det Hele ere Taffelænderne, i hvert Fald *N. nyroca* og *N. ferina*, særlig sidstnævnte, tunge, svære Fugle med forholdsvis spinkle Knogler.

Luftrøret er ret vidt i Gennemsnit og har i sin nederste Ende, hvorfra Bronchierne udgaa, paa venstre Side en flad, trommeagtig Udvidelse, se Fig. 9.

Som hos Svømmeænder ere Leverlapperne ulige lange, højre betydeligt større end venstre, som kun naaer ned over Muskelmavens øverste Del; Milten er ret stor, kantet i Form, en vel udviklet Galdeblære findes, Pancreas er temmelig lang og bred. I en Afstand af ca. 65 mm fra Anus udgaa Blindtarmene; hos en gammel Han var højre 127 mm lang, venstre 146 mm; hos en Hun vare de omtrent lige lange, 143 mm. Kirtelmaven er ret tykvægget, Muskelmaven kraftig; hos en Han var dens indre Beklædning livlig citrongul, hos en Hun i Æglægning var den olivengrønlig. Hos denne Hun, der lige havde lagt tre Æg, og som i Børen havde et fuldt udviklet Æg, dog endnu uden Skal, havde Ægle- deren en Bredde af 5 cm, og den var, naar dens Bugtninger rettedes ud, 52 cm lang. Bursa Fabr. har jeg ikke set hos Taffelanden.

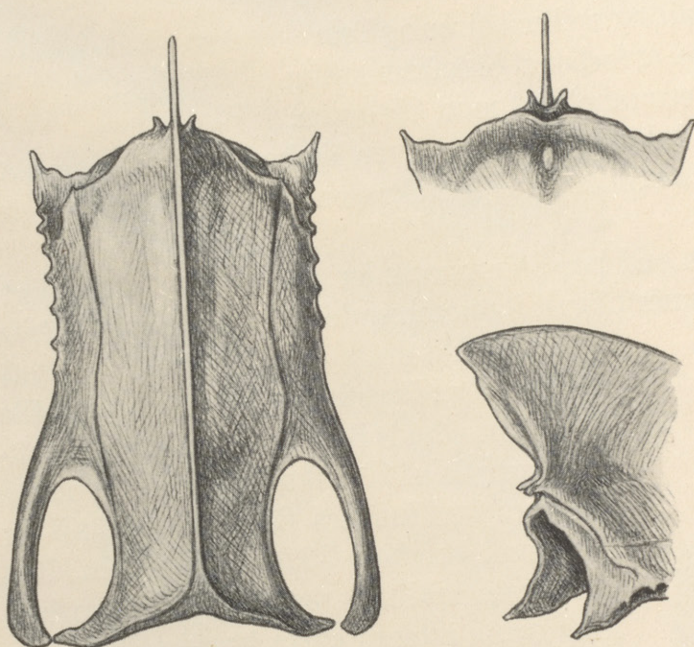

Fig. 10.
Brystben af Taffeland, Nyroca ferina (L.), ♂ ad. 20/9 1915. Thisted Omegn.

Fjerdragten bestaar overvejende af graalige og brunlige eller rødbrunlige Fjer; ogsaa de fra Svømmeændernes Gruppe kendte vatrede Fjer spille hos nogle af Arterne en fremtrædende Rolle, men den ydre Forskel mellem Kønnene er forholdsvis ringe, nærmest som den ses hos de Syd for, eller sydligt i den holarktiske Zone levende Svømmeænder.

Fældningen foregaar hos Hunnerne saaledes, at Ællingen efter Dundragten faar en Ungedragt, derefter en første voksen og efter denne, hen paa Foraaret, i Maj, en Yngledragt, som bæres til Enden af første Leveaar eller nogle Uger længere; de have altsaa som Svømmeænder i dette deres første Aar *tre* Dragter foruden Dundragten. I Begyndelsen af andet Leveaar d. v. s. i Juli—August Maaned faa Hunnerne en Sommerdragt, efter denne *atter* en første voksen Dragt (med *vatrede* Skulderfjer), og hen paa Foraaret, i Maj Maaned, paany en Yngledragt, hvorefter dette Dragtskifte aarlig fortsættes; den mørke Sommerdragt er kun kortvarig. Hunnerne vedblive med andre Ord at have *tre* Dragter aarlig ligesom Svømmeænder i første Aar, medens disse i senere Aar kun have *to*.

Om Hanner gælder, at disse, første Aar, efter Dundragten, have en Ungedragt, en første voksen Dragt og en Pragtdragt, altsaa tre; i Begyndelsen af andet Leveaar faa de en Sommerdragt og efter denne, allerede om Efteraaret, en Pragtdragt, saaledes at de i senere Aar kun have to Dragter; men under Fældningen om Efteraaret synes dog Fjer af en første voksen Dragt at dukke op — i større eller mindre Omfang — en kort Tid, for snart atter at falde af.

Til Gruppen Nyroca henregner Salvadori Cat. of. Birds Brit. Mus. Vol. XXVII: *Nyroca africana* = *nyroca N. ferina* bægge palæarktiske, *N. baeri,* som er østasiatisk, *N. valisneria* og *N. americana,* bægge nordamerikanske, *N. innotata* fra Madagaskar, *N. brunnea*, hjemmehørende i Syd-Afrika, *N. australis* i Australien, Tasmanien, Ny Zeeland, Ny Kaledonien, Aucklandsøerne og nogle Stillehavsøer, *N. nationi,* som kun er kendt af nogle faa Eksemplarer, skudte i Omegnen af Lima i Peru.

Typen er *Nyroca nyroca,* og til denne slutter sig i hvert Fald ferina og valisneria; americana synes, jfr. foran, snarere at høre hjemme i Gruppen fuligula; om de øvrige Arter har jeg ikke kunnet danne mig nogen nærmere begrundet Mening, da jeg kun har haft Lejlighed til at underkaste dem en flygtig Undersøgelse.

I det her behandlede Omraade forekommer kun *N. nyroca* og *N. ferina*.

HVIDØJET AND, Nyroca nyroca nyroca (Güldst.).

Anas nyroca Güldenstädt Nov. Comm. Sc. Petropol. XIV, I 1769, Side 403. — Anas africana Gmelin: Syst. Nat. I. 2, 1789, Side 522. — Anas leucopthalmos (Bechst.), Faber: Prodromus 1822, Side 72. — Aythya leucopthalmos Br. Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 917. — Aythya nyroca Boje ibid., Side 918. — Anas leucopthalmos Borkh. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 376. — Fuligula nyroca (Güld.) M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873. Side 517. — Fuligula nyroca (Gyldenst.) Kjærbølling: Skandinaviens Fugle 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 675. — Fuligula nyroca Gyldenst. Collin: 2det Suppl. til Danmarks Fugle 1888, Side 98. — Fuligula nyroca (Güldst.) Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 257. — Fuligula nyroca (Güldenstädt) Slater: Manual Birds of Iceland 1901, Side 59. — Fuligula nyroca Winge: Fortegnelse Danmarks Fugle D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 7. — Nyroca nyroca (Güldenstädt). J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. I, 1913, Side 30. — Fuligula nyroca (Güldenstädt) Danmarks Fauna R. Hørring: Fugle I Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 132. — Nyroca nyroca nyroca (L.) Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1338. — Nyroca nyroca nyroca (Güld.) Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Octbr. 5th 1921, Vol. II, Side 38.

Danske Navne: Hvidøjet And.
Islandske „ Hviteyg Önd.
Engelske „ Ferruginous Duck, White-eyed Pochard.
Franske „ Sarcelle rousse.
Tyske „ Moor Ente, Weissäugige Ente.

Artskendetegn: En lille Dykand, mindre end Troldanden, med blaaligt, ret smalt Næb og graablaalige Fødder. Hovedet hos den gamle Han rødbrunligt, rødligst i Pragtdragten. Iris hvid hos gamle Fugle. Spejlfjerene i alle Aldre hvide, med sorte Endetværbaand.

Forekomst i Danmark: Tilfældig, sjælden Gæst, kun truffet faa Gange.
„ paa Færøerne: Kendes ikke fra Færøerne.
„ paa Island: Faber meddeler at have set den i 1820 og 1821; siden da foreligger ingen Iagttagelse.
„ i Grønland: Ingen.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen* er paa Oversiden mørkt olivenbrunlig med en lys gullig Stribe paa Vingen; bag Skuldrene og bag Hofterne findes to lyse Pletter. Kinder, Hage, Hals og Brystets øverste Del ere gullige, Brystets nederste Del og Bugen graabrunlige. Fra Næbroden gaar en smal, mørk Stribe gennem Øjet hen mod Nakken. Næbbet er skifergraablaaligt med gullig Underkant paa Overnæbbet; Undernæbbets Spids er ogsaa gullig. Fødderne ere skiferblaalige med gullige Pletter langs Tæerne, Iris graalig (Millais).

Den *unge Hun* har mat mørkebrunt Hoved, Brystet brunligt med sandgraa Kanter paa Fjerene, Bugen oftest hvidlig, men da Fjerene have mørk Grunddel, der undertiden ses, kan Fuglen faa et ret plettet Udseende; Hale og Svingfjer ere graabrunlige, men af en mattere Farve end hos gamle Fugle. Millais — efter hvem denne Beskrivelse er gengivet, da jeg selv intet Stof har haft til Undersøgelse — siger, at den største Del af Fjerdragten skiftes i Marts, og at det derefter næppe er muligt at skelne mellem gamle og unge Fugle; nogle naa dog ikke at gennemføre denne Foraarsfældning. Millais tilføjer, at de unge hvidøjede Ænder ikke forplante sig første Aar, eller dog kun undtagelsesvis, men Naumann mener, at det kun er unge Fugle af sene Kuld, der ikke parre sig.

Af den *gamle Hun* giver Millais følgende Beskrivelse: Den ligner meget den gamle Han, men Hoved, Hals, Brystets øverste Del og Kropsiderne ere ikke nær saa „højt“ kastanjebrune. Brystets nederste Del er sjældent rent hvidt som hos Hannen, og de mørke Kropsidefjer strække sig længere ind mod Brystets Midte. I fuld Vinterdragt have Brystets brune Fjer sandgraa Kanter, men disse for-

svinde henimod Slutningen af Marts, og det brune Brystbælte er da skarpt afgrænset mod Brystets nedre Del. Den graa Vatring paa Skulderfjerene er ikke nær saa tydelig som hos Andrikken, men paa Hofterne og Bugens nederste Del ere Hunnerne tegnede som Hannerne. Underhaledækfjerene hvide som hos Hannen. Som hos de andre Dykænders Hunner afslides Bugfjerenes hvide Kanter, og en Del nye Fjer, mørke Fjer, bryde frem „in the nesting time“, saaledes at Fuglen paa denne Aarstid er temmelig mørk, men ikke saa mørk som Troldandens Hun.

Man skulde efter denne Millais' Beskrivelse tro, at den hvidøjede Ands Hun fældede ganske paa samme Maade som Taffel-, Trold- og Bjærgændernes Hunner[1], men jeg har ikke haft Lejlighed til at overbevise mig derom ved Undersøgelse af Skind.

Fødderne ere graablaalige og Øjnene rødbrunlige, men blive med Alderen mere hvidlige og sluttelig helt hvide.

Den *unge Han* beskriver Millais saaledes: Næbbet er skifergraablaaligt, lysere ud mod Neglen, Fødder blygraa med en grønlig Tone, som forsvinder i Marts. Hoved og Hals mørkt rustbrune uden hvid Plet paa Hagen, Issen og Halsens Bagside mørkt sortebrune. Brystets nederste Del hvid, men plettet, da Fjerenes mørke Grunddele komme tilsyne; Bugen og Undergumpen graabrune, Underhaledækfjerene hvide. Ryggens øverste Del sortebrun med lysere („faded“) Fjerrande. Ryggens nederste Del og Overgumpen mørkere. Vingens smaa Dækfjer graabrune, Haandsvingfjerene som hos gamle Fugle, Armsvingfjerene hvide med graabrune Tværbaand over Enderne, de bageste graabrune med svag grønlig Glans. Halen brunlig med afbrudte Fjerspidser. Iris er fra September til November mørkebrun, men paa dette Tidspunkt begynder en graalig Ring at vise sig i Randen af Iris, den tiltager i Bredde i Løbet af de følgende Maaneder, indtil Øjet i Marts er perlegraat. I Løbet af Fuglens næste Aar bliver Iris perlehvid. Unge Hanner kunne skelnes fra unge Hunner ved deres betydeligere Størrelse, ved at Hoved, Hals og Ryg ere meget mørkere, og ved at „Vingeskjulerne“ ere meget rødligere, næsten kobberrøde.

Hos *den gamle Han i Pragtdragt* er Hoved, Hals og Brystets øverste Del højt rødbrunlige; Iris hvid, og en lille hvid Plet ses paa Hagen ved Undernæbbets Rod. Rundt om Halsens nederste Del findes et smalt, mørkt graabrunt Baand; neden for det rødbrune Brystbælte er Brystet hvidt, Kroppens Sidefjer ere rødbrune, Bug og Undergump graabrunlige, Underhaledækfjerene hvide. Halefjerene ere sortebrune. Ryggens forreste Del, Skulderfjerene og Overgumpen ere mørkt sortebrune, Skulderfjerene svagt vatrede med Rødbrunt. Vingens Dækfjer lidt lysere end Skulderfjerene og med et ganske svagt grønligt Skær, Haandsvingfjerene brunlige med lyse Partier paa Inderfanerne, Armsvingfjerene hvide med mørkt graabrunlige Ende-Tværbaand; de bageste Armfjer af Skulderfjerenes Farve, men med tydelig grøn Glans. Næbbet er sort, lysere graaligt ud mod Spidsen og langs Kanterne, Fødderne mørkt blygraa.

I *Sommerdragten* er Tegningen hos Hannen den samme som i Pragtdragten, men Farverne ere mindre stærke, det mørkebrune Baand rundt om Halsen mangler, og paa Brystet ses en Del graabrune Fjer mellem de hvide, „Vingeskjulerne“ ere olivenbrunlige, og paa Skulderfjerene ses ingen Vatring. En Han i denne Dragt, uden Svingfjer, skudt 16. Juli 1909 paa Wedellsborg og godhedsfuldt sendt mig af Overjæger Lave, er afbildet paa Tavle VII; den vejede 519 gr. En gammel Han i slidt Pragtdragt, skudt i Maj Maaned i Sydrusland, er afbildet under den, og tilhøjre for denne ses Billedet af en Han i Pragtdragt, vist fra Holsten, sendt af Wøldike i 1821 til Zoologisk Museum, hvor den nu findes.

Maalene opgives i Pract. Handb. Brit. Birds at være for Hanner: Vingen 174—192 mm, Næbbet 40—43 mm, Mellemfoden 29—31 mm; for Hunner: Vingen 176—185 mm, Næbbet 36—40 mm. Den afbildede Han fra Sydrusland har Vingen 179 mm, Næbbet 41 mm, Mellemfoden 32,5 mm, Mellemtaaen 55 mm, Ydertaaen 55 mm, Indertaaen 45 mm. Hannen fra Wedellsborg har Næbbet 40 mm langt, Mellemfoden 33 mm, Mellemtaaen 57 mm, Ydertaaen 57 mm, Indertaaen 45 mm, Svingfjer har den ikke; Fuglen fra Wøldikes Samling maaler 181, 40, 32, 58, 56, 44, og endelig har den i Store Bælt i 1863 skudte følgende Maal: 185, 42, 35, 57, 56, 45.

Den hvidøjede And er truffen som tilfældig Gæst et halvthundrede Gange i England, et Par Gange i Skotland og en 8—9 Gange i Irland. Fra Island foreligger Fabers gamle Meddelelse; han skriver i sin Prodromus Side 72 om denne Art: „Selten. Zum ersten Male fand ich sie, den 20sten Maj 1820, in

[1] Se under disse.

einem Bruche an dem innern Ende der Bucht Öefjord im Nordlande. Bald hob sich ein Trupp dieser sehr wilden Enten hoch in die Luft, bald warf sie sich wieder schräg in die Sümpfe. Ich sah sie genau, aber es war mir nicht möglich das Jagdgewehr an die Backe zu bringen ehe sie schon wieder aufflogen und ausser der Schussweite waren. Das Männchen liess eine klagende Stimme, qui-a-wit hören; die Stimme des Weibchens war lang und schnarrend. Ich fand hier 5 Eier, an Farbe und Gestalt beinahe wie die der A. glacialis, doch ein wenig länger, welche ich für die Eier dieses Vogels annahm, da keine andere Entenart im Bruche nistete. Endlich fand ich, den 10te März 1821, wieder eine Schaar davon an dem Gestade bei Örebakke im Südlande; vermuthlich war sie ganz neulich angekommen." Denne interessante — og mærkelige — Meddelelse er ikke bleven bekræftet i Løbet af de følgende 100 Aar af andre Iagttagelser af lignende Art eller ved Tilvejebringelse af Skind af Arten fra Island.

I Holland yngler den sandsynligvis i ringe Antal (Jourdain), i Frankrig skal den have ynglet en Gang i Nærheden af Dunkerque (Dresser), i Spanien forekommer den regelmæssigt rugende i Sumpene ved Guadalquivir (Irby, Lilford, Chapman o. a.); den yngler ogsaa i Marokko, Algier, Italien, Grækenland og paa Balkanhalvøen (Hartert), desuden i Sydrusland og Øst paa langt ind i Asien.

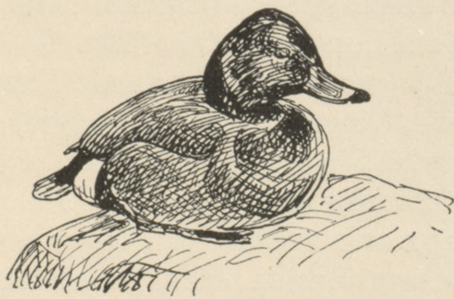
Her fra Danmark omtales den første Gang af Kjærbølling, der siger, at E. Hage havde den fra Slesvig, og at Boie angav den som ikke sjældent ynglende i Hertugdømmet Holsten i sivbevoksede Damme. „Herr cand. jur. Fiedler skød den i Storebelt blandt en Flok paa 8 à 9 Stkr." Denne Meddelelse findes ogsaa i Skand. Fugle, Side 676, og i 2det Suppl. 1888, Side 98 meddeler Collin, at Baagøe har fortalt ham, at han fra Konditor Bjerrum i Ribe har haft til Eftersyn et Eksemplar, skudt i Haderslev Slotsmøllesø d. 2. April 1856. „I Benzons Samling", tilføjer han, „fandtes et Expl., skudt i Storebelt i April 1863." Dette er det af cand. jur. Fiedler nedlagte Stykke, og det findes nu i Zoologisk Museum.

Som foran nævnt blev en Han i Sommerdragt skudt paa en Andejagt paa Wedellsborg 16. Juli 1909 og sendt mig af Overjæger Lave, men udover disse to Tilfælde forelaa intet om den Hvidøjede Ands Forekomst i Danmark, indtil H. Scheel ved et Besøg paa Ourø i Holbæk Fjord fandt et Eksemplar, en gammel Han, i Proprietær Chr. Buus' Samling dér. Fuglen var købt i 1885 af Fisker, som en havde skudt den i Limfjorden i Nærheden af Thisted. (Se D. O. F. T. 19. Aarg. Side 27).

Fra Sverige og Norge kendes den ikke; heller ikke fra Finland.

Den Hvidøjede And vælger til Opholdssted ferske Vande, helst saadanne med rigelig Plantevækst og, om muligt, med smaa Øer, hvor de kunne gaa i Land i Sikkerhed og sidde og hvile og pudse Fjer. Føden er af baade vegetabilsk og animalsk Art, og Anden skaffer sig den, dels ved at „staa paa Hovedet" og dels ved at dykke, men den bliver kun kort Tid under Vandet. Dens Parringsstillinger skulle minde om Kolbeandens; Reden lægges næsten altid nær Vandet og dannes af Kviste, Rør og Græs (Naumann); Æggene omgives med en tæt Krans af Dun, der trækkes henover dem, naar Fuglen forlader Reden. Kuldet bestaar i Almindelighed af 9—10 Æg, som angives at maale 50—53 mm i Længden og 37—39 mm i Bredden; Gennemsnitsmaalene af 100 Æg opgives hos Hartert (efter Meddelelse af Jourdain) til 52,29 mm×38,22 mm. Farven skal være graa — eller gulbrunlig med en grønlig Tone, der dog hurtigt forsvinder i Samlinger. Kuldet skal være færdiglagt i Midten eller Slutningen af Maj, og Æggene ruges efter Naumanns Udsagn ca. 23 Dage, men A. E. Blaauw har meddelt Millais, at Rugetiden er 28 Dage. Unge lægge næppe Æg førend i Juni.

Stemmen skal efter Beskrivelsen ligne Taffelandens, men være en Del svagere.

TAFFELAND, Nyroca ferina (L.).

Anas ferina Lin. Syst. Nat. Ed. X. 1758, Side 126. — Nyroca ferina Flem.: Phil. of Zool. II, 1822, Side 260. — Aythya ferina Boie: Isis 1822, Side 564. — Fuligula ferina Steph.: Gen. Zool. XII. 2, 1824, Side 193. — Platypus ferinus Brehm: Lehrb. Naturg. eur. Vögel II. 1824, Side 828. — Aythya erythrocephala Br.: Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 919. — Aythya ferina Boie: ibid., Side 920. — Anas ferina L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 375. — Fuligula ferina (Linn.) M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 518. — Fuligula ferina (L.). Kjærbølling: Skand. Fugle, 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 673. — Fuligula ferina (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 257. — Aythya ferina (L.). Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 183. — Fuligula ferina Winge: Fortegn. Danmarks Fugle D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 7. — Nyroca ferina (Linnæus) J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. I 1913, Side 14. — Fuligula ferina (Linné) Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 128. — Nyroca ferina ferina (L.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna. Bd. II 1920, Side 1336. — Nyroca ferina ferina (L.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Octb. 5th 1921, Vol. II, Side 313. — Fuligula ferina (L.). Collett: Norges Fugle ved Ørjan Olsen III. 1921, Side 99.

Danske Navne: Taffeland, Brunnakke, Rødnakke.
Islandske „ Skutulönd.
Svenske „ Brunand, rödhalsad dykand, Brunta.
Norske „ Taffeland.
Finske „ Rödhalsad dykand, brunand, Punasotka.
Engelske „ The common Pochard, Pochard.
Franske „ Milouin, Rouget.
Tyske „ Tafel-Ente, Rotkopf.

Artskendetegn: En middelstor Dykand med kort Hale og et ret langt, forholdsvis smalt Næb, hvis Negl indtager $^1/_3$ af Næbspidsens Bredde; Vingespejlet lysegraat, ikke hvidt. Hovedet hos voksne Hanner stærkt rødligt, hos Hunner og unge Fugle rødbrunligt eller graabrunligt. Fødderne blygraablaalige.

Forekomst i Danmark: Ret almindelig Ynglefugl, nærmest Standfugl. Talrig Vintergæst kommende fra Øst.
„ paa Færøerne: Tilfældig Gæst, vist kun truffen én Gang (i 1863).
„ paa Island: Skal være truffen som tilfældig Gæst, men Underretning usikker.
„ i Grønland: Ingen.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen* er, nyfødt og faa Dage gammel, stærkt svovlgul paa Undersiden og mørkt olivenbrunlig paa Oversiden med et græsgrønligt Skær, der dog snart taber sig, særlig efter Døden, og naar Fuglen har været opbevaret udstoppet eller som Skind i nogen Tid. Hovedets Overside har samme Farve som Ryggen, men fra Næbroden løber op over Øjet en bred svovlgul Stribe; hos Hunnen ses en ganske smal, mørk Stribe fra Næbroden til Øjets Forrand. Iøvrigt ere Hovedets Sider svovlgule, og denne Farve strækker sig saa langt bagud over Kinden, at der nedad Nakken og Baghalsen kun bliver en smal, mørk Stribe af Hovedets Farve tilbage. Paa Ryggen findes bag Skuldrene to langagtige, skraat bagudrettede, svovlgule Pletter, og paa Overgumpens Sider to smaa rundlige Pletter af samme Farve. Vingens Underside er gul, og paa dens Overside har Bagranden samme Farve, der i en svagt antydet Stribe ogsaa strækker sig tværs over Haanden. Paa Bugens nederste Del er Ællingen mørkt graabrunlig, men lige under Halen ere Dunene atter gullige. Iris er brun; Mellemfodens Forside er meget mørk, næsten sort, Siderne lysere, blaalige, Svømmehuden skifergraa med lysere Striber langs Tæerne. Spæde Ællinger ere fundne $^{31}/_5$ 1921 i Søborg Mose, $^{17}/_6$ 1918 i Skjernaadalen, men halvvoksne Ællinger ere ogsaa fundne saa sent som $^1/_8$ 1915 paa Saltbæk Vig, og lidt større $^{17}/_8$ 1911 ved Stauning, $^{25}/_8$ 1905 i Thisted Omegn; endnu helt dunklædte, men dog ret store Ællinger foreligge fra $^{17}/_7$ 1915. Disse ere nu saa falmede, at der intet er tilbage af den svovl-

gule Farve paa Kroppens Underside, som er bleven lyst graalig, Oversiden er mat graabrunlig, og Fjer ere i ringe Omfang brudte frem paa Kropsiderne, paa Kinderne og i Halen; lidt senere vise Fjer sig paa Skuldre og Kroppens Underside, derefter paa Bagryg og Overgump, senest komme Vingerne; endnu naar Fuglen er helt fjerklædt, har den kun smaa Luffer med knapt synlige Spidser af de frembrydende Svingfjer (10 mindre og større Ællinger). Ællinger ere afbildede paa Tavle IX.

Den *unge Hun i første Fjerdragt* har lysebrun Iris, Næbbet mørkt skifergraablaat, Undernæbbets Grene lidt lysere, og endnu lidt lysere er Huden mellem Undernæbbets Grene. Hovedet er mat rødbrunligt, mørkere, næsten sodsort paa Panden, Issen og Nakken, ned over hvilken den rødbrune Farve atter kommer tilsyne; Kinderne derimod ere lidt blegere, og paa Hage og Strube er Farven lyst graalig; paa Halsens Sider have de rødbrune Fjer hvidgraa Spidser. Brystets øverste og Halsens nederste Del have mørkt brungraa Fjer med graalige Spidser; denne Farve bliver efterhaanden paa Brystets nederste Del og ned over Bugen mere hvidgraa, idet Fjerenes mørke Grunddele skjules af de overliggende lange, lyse Spidser fra den foregaaende Fjer. Undergumpen er mørkt graabrun, og det samme gælder Underhaledækfjerene, der ofte have hvide Spidser; Kroppens Sidefjer ere graabrune. Baghalsen er mørkt olivenbrunlig, Skulderfjerene dybt brunsorte med et ganske svagt Purpurskær, mellem Skuldrene ses nogle faa askegraa Fjer med Antydning af fin hvid eller graahvid Vatring; Bagryggen sodsort, og samme Farve have de temmelig korte Overhaledækfjer. Halefjerene ere graabrune, ungdommelige med fortykkede Spidser. Forvingen er mørkt askegraabrun, Haandsvingfjerene graabrune, lyst røgfarvede paa Inderfanerne, Armsvingfjerene, som danne Spejlet, ere askegraablaa med hvide Ender, de længste, bageste, have fine sorte Kanter paa Yderfanerne; de længste Skulderfjer have samme dybt brunsorte Farve som de kortere og desuden afrundede Ender. Vingens Underside er hvid, og samme Farve have Armhulens lange Fjer. Fødderne ere urent graablaalige med mørkere Svømmehud og mørke Skygger paa Tæernes Led.

Blandt unge Hunner i denne første Fjerdragt ses ikke nogen større Variation; det graa Parti mellem Skuldrene kan have lidt større eller mindre Udstrækning, og Hovedets Farve kan være lidt mere graabrunlig end rødbrunlig, men iøvrigt ere de ret ensartede. Dragten bæres uforandret kun en kort Tid, saa begynder — stundom allerede i første Tredjedel af September — *første voksne Dragt* at vise sig, ved at vatrede Fjer bryde frem paa Ryggen. En ung Hun i første Fjerdragt er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle VIII, og under denne en $^{19}/_{10}$ 1905 skudt Hun, der har faaet store Dele af første voksne Dragt. Paa Næbbet ses nu et lille lyst, hvidblaat Parti som et Tværbaand lige bag Næbenden, og hele Næbbets Farve er blevet en lille Smule lysere. Øjet er gulrødt og Halens Fjer tildels fældede. Helt færdig kan første voksne Dragt ses allerede saa tidligt som 21nde Oktober, fra hvilken Dato en saadan Hun foreligger; dens Skelet, tyndt og spinkelt, viser tydeligt, at det er en ung Fugl, og dens Ægleder er ganske tynd og ret; helt i første voksne Dragt ere ogsaa Hunner fra $^{2}/_{11}$, $^{13}/_{11}$ og $^{6}/_{2}$, medens andre, skudte $^{1}/_{11}$, $^{21}/_{12}$, $^{23}/_{2}$ og $^{24}/_{2}$, endnu vise Rester af Ungedragten paa Kroppens Underside; det samme gælder den nederst tilvenstre paa Tavle VIII afbildede Hun, der har betydelige Rester af Ungedragten tilbage paa Undersiden.

I fuldt udfarvet første voksne Dragt er Fuglens Hoved noget kraftigere rødligt end i Ungedragten, men ofte er Forskellen ikke stor, da nogle Ungfugle allerede i første Dragt have temmelig rødligt Hoved; ofte ses en lille lys Plet under Øjet og en lidt større bag Øjets Bagrand. Paa den nederste Del af Halsen og den øverste Del af Brystet ere Fjerene brunlige med løse, lyse Straaler i Kanterne; dette mørke Parti ses ikke skarpt afgrænset nedadtil som hos Hanner, men gaar jævnt over i Undersidens næsten enstonede lysegraa Farve; Kropsidernes Fjer ere hvidt vatrede paa graalig Grund, Bugen og Undergumpen ere mørkegraa, og lidt mørkere graabrune ere Underhaledækfjerene, de yderste mod Halens Ende med hvidgraa Ender. Overhaledækfjerene ere sodsorte med næppe synlig graa Punktering hist og her, Bagryggen sort, Skulderfjerene og Partiet mellem Skuldrene mørkt graabrunt med askegraa Punktering paa hver Fjer, hvis mørke Skaft desuden træder tydeligt frem. Baghalsen brun, Vingen som i Ungedragten, Fødderne blyblaalige med mørk Svømmehud og mørke Skygger paa Tæernes Led. Halens Fjer mørkt askegraa. Heller ikke i denne Dragt ses nogen større Variation; foruden Hovedets Farve, der kan være mere eller mindre kraftig rød og mere eller mindre ligeligt fordelt over Hovedets Sider, kan det mørke Parti paa Brystet have lidt større eller mindre Udstrækning, og paa Ryg og Skuldre kunne de vatrede Fjer være lidt mere eller mindre lyse.

Fra denne Dragt gaar den unge Hun ind i sin *Parringsdragt*, naar den er ca. 10 Maaneder gammel, tidligt fødte Ællinger — vi have set, at der kan være næsten to Maaneders Forskel paa deres Fødselsdato — før end sent fødte. En Hun i Æglægning, skudt $^{25}/_{4}$ 1918, afbildet paa Tavle IX øverst tilhøjre, har afkastet næsten alle Ryggens vatrede Fjer og har i deres Sted faaet nye, meget mørkebrune Fjer, hvoraf nogle vise fin graalig Punktering i Spidserne; Vingen er stadig Ungedragtens, Haandsvingfjerene ere meget slidte, og de lange, bageste Armfjer, der aabenbart ogsaa sidde tilbage fra Ungedragten, ere meget medtagne og falmede til en lys, graabrunlig, mat Farve. I Halen ses endnu ungdommelige Fjer, og Undersiden er væsentlig som i første voksne Dragt, men hist og her ses dog frembrydende brune, mørke Fjer, og Kropsidernes vatrede Fjer ere erstattede af varmt brune, ensfarvede, nye Fjer. I denne Dragt ruger Fuglen. Seks Hunner, skudte 16de, 17de og 20nde Juli (1916—17 og 20), vise denne samme Dragt, men nu naturligvis slidt, alle havde de nedsunkne Ægledere, og den nye Dragts Fjer vare i nogen forskellig Udstrækning tilstede paa Undersiden; en af dem, skudt 20nde Juli 1920, afbildet paa Tavle IX, har Rester af Rugeplet, og dens brune Farve paa Brystet, Kropsiderne og Baghalsen er, formentlig under Paavirkning af Lyset, bleven meget højt rødlig, og Fjerene ere saa slidte, at de skinne, som om de vare indgnedne i Olie; det mørke Brystparti er ved Afslidning af de lyse Fjerkanter kommet saa godt frem, at det ses tydeligt afgrænset mod Undersidens lysere Farve. En af de $^{17}/_{7}$ skudte Hunner havde Ællinger af en Krikands Størrelse. To Hunner, skudte $^{31}/_{7}$, den ene afbildet nederst tilvenstre paa Tavle IX, have endnu mere slidt Fjerdragt og have faaet nye Fjer paa Rugeplettens Plads; fælles for dem alle ere deres særdeles blegede og slidte Svingfjer. 28 Hunner i denne Alder maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	199 mm	45 mm	55,5 mm	38,7 mm	66 mm	66,5 mm	51,6 mm
Største Maal	207 „	50 „	59 „	43 „	71 „	71 „	56 „
Mindste „	186 „	43 „	52 „	35 „	63 „	63 „	49 „

En ung Hun, skudt $^{30}/_{9}$ 1903, vejede 1026,5 gr, tre unge Hunner, skudte 19., 21. og 27. Oktober, vejede henholdsvis 954, 786 og 944 gr, en Hun, skudt $^{2}/_{11}$ 1906, 1190 gr.

Den nu 13—15 Maaneder gamle Hun taber derefter Svingfjerene og gaar omtrent samtidig ind i *første Sommerdragt*. I denne er Hoved og Hals mørkere graabrunlige, Brystets forreste Del varmt mørkebrun med lyse Fjerrande, Baghalsen ensfarvet mørkebrun og Skulderfjerene saa dybt mørkebrune, at de næsten kunne kaldes sortebrune, nogle af dem med ganske svagt antydet graalig, spredt Vatring. Bagryggen er mørkt sodbrun, Halefjer og Overhaledækfjer have samme Farve; det samme gælder Underhaledækfjerene, af hvilke de yderste dog ere lysegraa med fin, lys Vatring. Undergumpen og Bugen ere mørkebrune, saaledes at der mellem dette mørke Parti og Brystets mørke Farve bliver et Stykke tilbage, hvor Fjerene ere lysegraa, og med mange mørkebrune Fjer imellem; Kropsidernes Fjer ere mørkebrune. Hos den her beskrevne Hun, der havde nedsunken Ægleder, og som er afbildet paa Tavle IX ($^{1}/_{8}$ 1915 Saltbæk Vig), er Forvingen mørk skifergraa uden ret megen Vatring paa de smaa Dækfjer, men saadan kan ses i vekslende Udstrækning hos Hunner i denne Alder, og gennemgaaende er Forvingen lysere end i Ungedragten, d. v. s. gennem Fuglens første Leveaar. Spejlet er lysegraat, dets bageste Fjer med fine, sorte Yderkanter, og desuden ere Spejlfjerene henimod deres Ender lidt mørkere og yderst i Kanten hvide. Haandsvingfjerene, der kun ere udvoksede til halv Længde, ere sortebrune, næsten sorte, og deres Inderfaner kun lidt lysere. I samme Dragt ere Hunner, skudte $^{29}/_{7}$ 1919, $^{9}/_{8}$ 1923 og $^{20}/_{8}$ 1916, men de to førstnævnte have lidt mere Vatring paa Ryggen. Fra $^{25}/_{9}$ 1917 findes en Hun, der i Hovedsagen endnu er i denne Dragt med ikke fuldt udvoksede Svingfjer og *mørke* Halefjer. En anden Hun, skudt $^{10}/_{9}$ 1919, har derimod fuldt udvoksede Svingfjer og mellem de svagt eller utydeligt vatrede Fjer paa Ryg og Skuldre ere nye, stærkere vatrede — som de ses i første voksne Dragt — brudte frem, Hovedet har faaet nye, rødlige Fjer, og paa Kropsiderne ses mange nye, vatrede Fjer, men Halefjerene ere endnu de, Sommerdragten tilhørende, mørke, og hele Undersiden af Fuglen er endnu i Sommerdragt med mørkegraabrune hvidgraat kantede Fjer — den ser ganske marmoreret ud. En Hun, skudt $^{12}/_{10}$ 1904, er betydeligt længere fremme i Fældningen; den er næsten færdig med at skifte Halefjer, har faaet nye, lyst graalige, hvoraf dog nogle endnu ikke ere helt udvoksede. Paa Hoved, Hals, Underside og Kropsider er Fældningen saa godt som tilendebragt, kun paa Ryggen ses endnu nogle mørke Sommerdragtsfjer. Endnu længere fremme er en Hun,

skudt $^{1}/_{11}$ 1903, men den er dog endnu i Halefjersfældning, og endelig ere 4 Hunner, $^{18}/_{12}$ 1920, $^{4}/_{2}$ 1917, $^{23}/_{2}$ 1901 og $^{23}/_{2}$ 1907, alle med nedsunkne Ægledere, i en Dragt, der ganske svarer til første voksne Dragt, men som dog i det Store og Hele er noget kraftigere farvet; dog skal der et meget øvet Øje til at se Forskel, og kun anatomisk Undersøgelse af Fuglen afgør Sagen sikkert; som allerede nævnt ere Forvingens smaa Dækfjer oftest noget mere vatrede og lysere, og paa Skulderfjerene ere Fjerenes Skafter ikke saa synlige som første Gang, Dragten bæres, men disse Skelnemærker gælde dog næppe i *alle* Tilfælde. Hunnen skudt $^{4}/_{2}$ 1917 er afbildet paa Tavle XI tilvenstre og øverst tilvenstre paa Tavle X.

En Hun, skudt $^{10}/_{5}$ 1918, i Æglægning, er i en Yngle- eller Parringsdragt, svarende til den foran beskrevne, fra hvilken den dog kan skelnes ved sin skønnere Forvinge og ved sit kraftigere udviklede Skelet; en anden Hun, skudt $^{21}/_{4}$ 1916, i Æglægning, viste kun faa af den kommende Yngledragts Fjer frembrudte paa Ryggen.

Fældningens yderligere Forløb er nu en Gentagelse af det alt anførte; to Hunner, $^{18}/_{7}$ 1920, to $^{23}/_{7}$ 1920, en $^{28}/_{7}$ 1919, fire $^{31}/_{7}$ 1916 og en $^{31}/_{7}$ 1917, ere i slidt Yngledragt med større eller mindre Spor af frembrydende Sommerdragt; deres Svingfjer ere dog langt mindre slidte og blegede end hos Fuglene i første Aar; først saa sent som $^{2}/_{8}$ 1923 og $^{3}/_{8}$ 1922 skudte Fugle vise stærkt slidte Svingfjer. 27 Hunner i denne Alder maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	203 mm	45 mm	55,4 mm	38,5 mm	66 mm	66 mm	52 mm
Største Maal	209 „	48 „	58 „	41 „	69 „	70 „	66 „
Mindste „	198 „	42 „	53 „	36 „	63 „	64 „	50 „

En Hun, skudt $^{12}/_{10}$ 1904, vejede 1024 gr, en anden, skudt $^{1}/_{11}$ 1903, 986,5 gr.

To Hunner, skudte henholdsvis $^{21}/_{10}$ 1914 og $^{10}/_{3}$ 1917, havde nedsunkne Ægledere og saa kraftigt udviklede Skeletter, at det ligger nær at tro, at de ere i mindst tredje Aar; de ere bægge i den vatrede Dragt, og den ene er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle IX.

De maale:	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ ad. Tim, $^{10}/_{3}$ 1917	209 mm	47 mm	55 mm	38 mm	71 mm	70 mm	56 mm
♀ ad. Ulfborg, $^{21}/_{10}$ 1914. Vægt 865 gr	207 „	43 „	55 „	38 „	66 „	67 „	53 „

Den *unge Han* ligner *i første Fjerdragt* meget den unge Hun, men Hovedets Farve er dog i Regelen noget mere rødlig, og det graa Fjerparti mellem Skuldrene er tydeligt tegnet med grov Vatring af samme Karakter som den, der ses paa Hunners Skulderfjer i første voksne Dragt; Iris er først lysebrunlig, men bliver derefter gul og senere rødgul. Allerede naar Fuglen er et Par Maaneder gammel, ses nye Fjer frembrydende paa Skuldre og Kropsider, dernæst paa Hoved og Bryst. Paa Skuldre og Kropsider ere disse Fjer grovt vatrede og ligne de Fjer, Hannerne senere faa i Sommerdragten; de falde dog efterhaanden af igen og ere vel nok at opfatte som Rester af en første voksen Dragt, der i vore Dage kun delvis kommer frem. En ung Han i første Fjerdragt, skudt $^{13}/_{8}$ 1915 i Søborg Mose, er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle VIII og nedenfor denne Figur en anden, skudt $^{12}/_{9}$ 1914 ved Ulfborg, der viser grovt vatrede Fjer af første voksen Dragt paa Skuldrene. I Løbet af Oktober og November Maaneder naa de unge Hanner første Pragtdragt, de 7 af de fra disse Maaneder foreliggende 8 dog med flere eller færre grovt vatrede, mørkere Fjer af første Dragt paa Ryg og Skuldre mellem første Pragtdragts langt finere vatrede og lysere Fjer; en saadan Han er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle X.

Tre Hanner fra Februar Maaned have endnu saa store Rester af Ungedragten paa Undersiden og af første voksne Dragt mellem Skuldrene, som ses paa den paa Tavle VIII nederst tilhøjre afbildede Han; se ogsaa Tavle XI, Figuren tilhøjre. I *første Pragtdragt* har Fuglen rødgul Iris, Næbbet er skifersort ved Roden og i Spidsen, men tværs over det ses et lyseblaat Felt, der i Regelen strækker sig fra Næseborets Forkant til Næbneglens Bagende, men iøvrigt er noget uregelmæssigt i sin Udbredning. Hele Hovedet og Halsens øverste Del har en høj rødbrun, nærmest fuchsrød Farve, i visse Belysninger med et purpurviolet Skær; nedenfor denne Farve har Fuglen et bredt, sort Brystbælte, som gaar helt rundt om Kroppen, idet det oventil naaer ned til Skuldrene og danner en skarp Grænse mod Ryggens og Skuldrenes lyst graalige, med Sort fint vatrede Fjer. Bagryggen og Overhaledækfjerene ere sorte, Halefjerene mørkt askegraa, Underhaledækfjerene sorte, Bugen mørkegraa med tydelig sort Vatring, saaledes at der mellem dette mørke Parti og det sorte Brystbælte bliver et helt lysegraat,

meget fint vatret Parti tilbage paa Fuglens Underside; samme lysegraa Farve have Kropsidernes store Fjer, „Vingeskjulerne", der ogsaa ere fint vatrede. Paa de fleste af Brystbæltets sorte Fjer, men mest og tydeligst paa de nederste, ses graalige og lyst graagullige Bræmmer, som kunne være mere eller mindre brede. Forvingens Dækfjer synes hos nogle at fornyes af lysere, graalige, fint vatrede Fjer, men oftest er den unge Hans Vinge mørkere, end den ses i senere Pragtdragter. De lange, bageste, afrundet endende Armfjer ere grovere vatrede og lidt mørkere end Ryggens, og deres sortebrune Skafter træde tydeligt frem. Haandsvingfjerene ere som i Ungedragten, Vingens Underside og Axillarfjerene hvide; Fødderne ere graablaalige med mørkere Svømmehud og mørke Skygger paa Tæernes Led. Hos nogle af disse Hanner i første Pragtdragt ses en lille hvid Plet under Hagen, hvor Fjerene strække sig frem i en Spids til Huden mellem Undernæbbets Grene, hos andre ikke.

I denne Dragt parrer den unge Han sig og fælder dernæst ind i *første Sommerdragt* i Juni—Juli Maaned, idet vistnok som oftest Svingfjerene fældes sidst; saaledes have to Hanner, skudte midt i Juli, kun faa Pragtdragtfjer tilbage (paa Ryggen), men endnu deres gamle Svingfjer, to andre ($^{27}/_{7}$ og $^{28}/_{7}$) have fuld Sommerdragt, men ingen Svingfjer, og en Han, skudt $^{29}/_{7}$, har fuld Sommerdragt og næsten helt udviklede Svingfjer. Tre Hanner, skudte i August Maaned mellem 3. og 27., have mere eller mindre udvoksede Svingfjer, to andre, skudte $^{3}/_{8}$ og $^{13}/_{8}$, have endnu stærkt slidte „gamle" Svingfjer og fuld Sommerdragt. (Ved Maalingen af dette Stof ere de Fugle, der have „gamle" Svingfjer, regnede til første — uanset deres et Par Maaneder højere Alder — de øvrige til andet Aar).

Sommerdragten er med Hensyn til Farvernes Fordeling en Gentagelse af Pragtdragten, men baade Farve og Tegning er stemt ned; Hovedet er mattere brunt, Hage og Strube ofte graalige, Brystskjoldet har nu brunsorte Fjer med tydelige, lyse Bræmmer, paa Baghals og Forryg ere Fjerene olivengraabrunlige, og Oversiden af Fuglen er langt mørkere og med langt grovere Vatring. Undersiden er ensfarvet graalig som hos en Hun i første voksen Dragt, Bug og Underhaledækfjer ere mørkegraalige, næsten ganske uden Vatring, men saadan ses dog hos nogle, og Kroppens Sidefjer ere grovt vatrede dog ofte med deres Grunddele ensfarvet graabrunlige. Næbbets Farve bliver lidt mørkere, saaledes at det lyse Parti indskrænkes lidt i Omfang og kun træder nogenlunde tydeligt frem lige bag Næbneglen. To Hanner i denne Dragt ere afbildede paa Tavle X i venstre Række ovenover hinanden. 29 Hanner i denne Alder maalte gennemsnitlig:

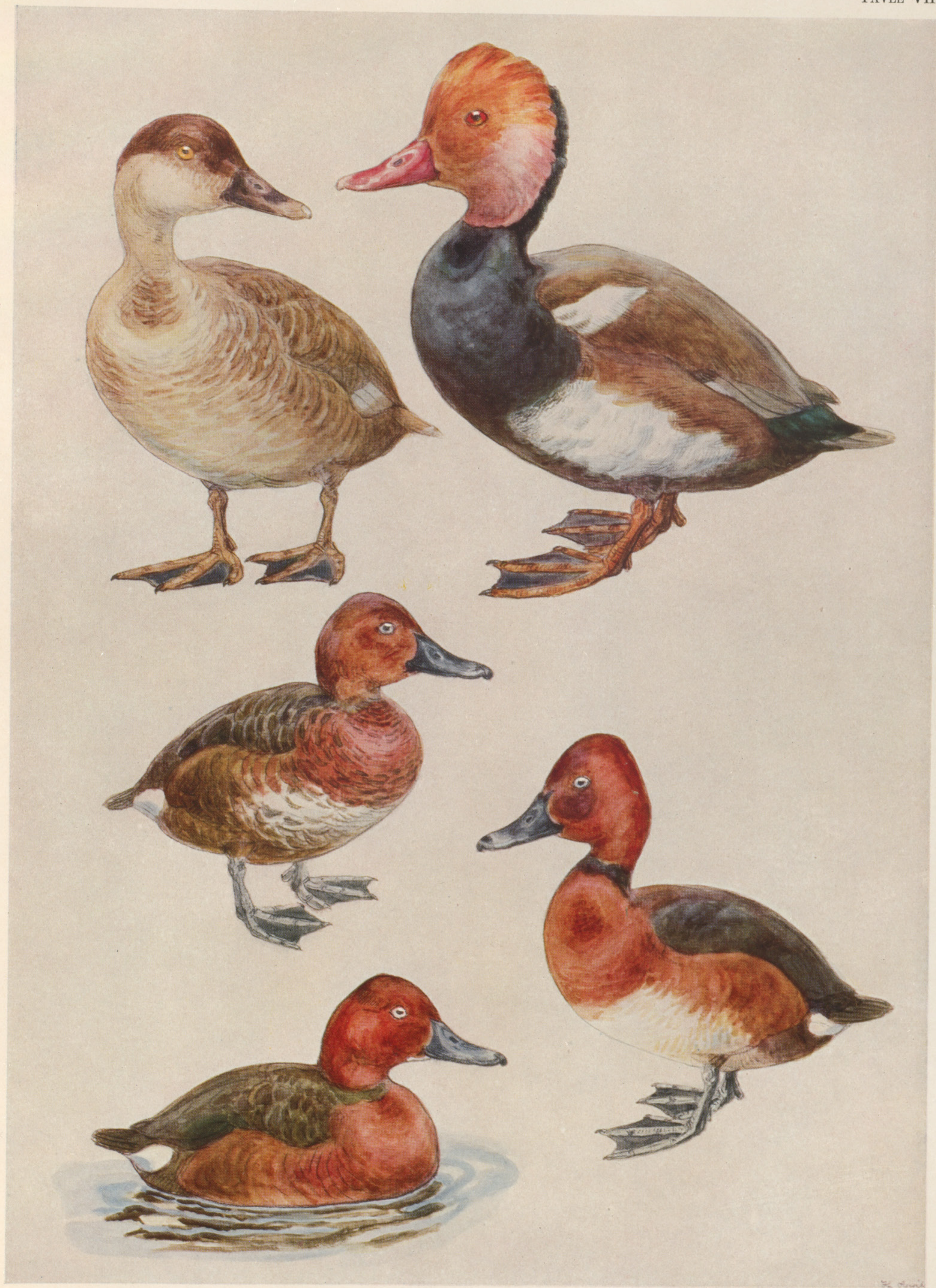
	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	207,8 mm	47 mm	59 mm	39 mm	67,7 mm	67,8 mm	53 mm
Største Maal	215 „	50 „	62,5 „	41 „	72 „	72 „	58 „
Mindste „	196 „	43 „	55 „	37 „	61 „	61 „	49 „

Vægten af nogle Hanner var $^{21}/_{10}$ 1914 968 gr, $^{20}/_{9}$ 1914 870 gr, $^{2}/_{11}$ 1906 955 gr, $^{16}/_{11}$ 1903 1151 gr, $^{7}/_{11}$ 1906 1254 gr, $^{7}/_{1}$ 1904 1210 gr, $^{25}/_{2}$ 1911 900 gr, $^{13}/_{7}$ 1907 850 gr og $^{13}/_{7}$ 1907 929 gr.

Allerede i September ere nogle Hanner godt i Gang med at anlægge *anden Pragtdragt*, men hen i Oktober ses ogsaa nogle, der endnu have fremtrædende Sommerdragtsrester, se Tavle XII, Figuren tilvenstre; omkring Midten af Oktober kunne Hanner i ren Pragtdragt ses, og denne *anden* Pragtdragt skiller sig kun fra første, ved at det sorte Brystbælte er endnu dybere, blankere sort — i Begyndelsen af Efteraaret med tydelige, sølvgraa Bræmmer paa Fjerene, der senere slides af — Ryggen lysere, finere vatret, Forvingen ligeledes lysere og finere tegnet, Spejlfjerene endnu lysere graa og delvis, navnlig de bageste, fint vatrede med Hvidt. Bugen er i Regelen ikke saa mørk som i første Pragtdragt og Forskellen mellem dens Farve og den øvrige Del af Undersiden derfor ikke saa fremtrædende. I Februar Maaned ere oftest alle lyse Rande paa Brystfjerene forsvundne, se Tavle XII, Figuren tilhøjre, og dernæst parrer Fuglen sig i de følgende Foraarsmaaneder. Den derpaa følgende *2den Sommerdragt* ligner første, dog synes Afstanden mellem Sommer- og Pragtdragt at være endnu lidt mere formindsket, men da kun tre Fugle i denne Alder og Dragt have foreligget, kan dette Skøn maaske bero paa Tilfældighed.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
22 Hanner i 2det Aar	212 mm	46,6 mm	59 mm	39,6 mm	69,7 mm	69,7 mm	54,7 mm
Største Maal	221 „	51 „	62 „	42 „	74 „	73 „	57 „
Mindste „	207 „	44 „	57 „	36 „	66 „	66 „	51 „

En Han, skudt $^{27}/_{7}$, vejede 787 gr, $^{23}/_{8}$ 1108 gr, $^{3}/_{10}$, $^{18}/_{10}$, $^{19}/_{10}$, $^{19}/_{10}$, $^{21}/_{10}$, $^{29}/_{10}$ henholdsvis 1111,5 gr, 1050 gr, 1060 gr, 1068 gr, 903 gr, 932 gr.

Rødhovedet And, Netta rufina (Pall.) og Hvidøjet And, Nyroca nyroca nyroca (Güld.).

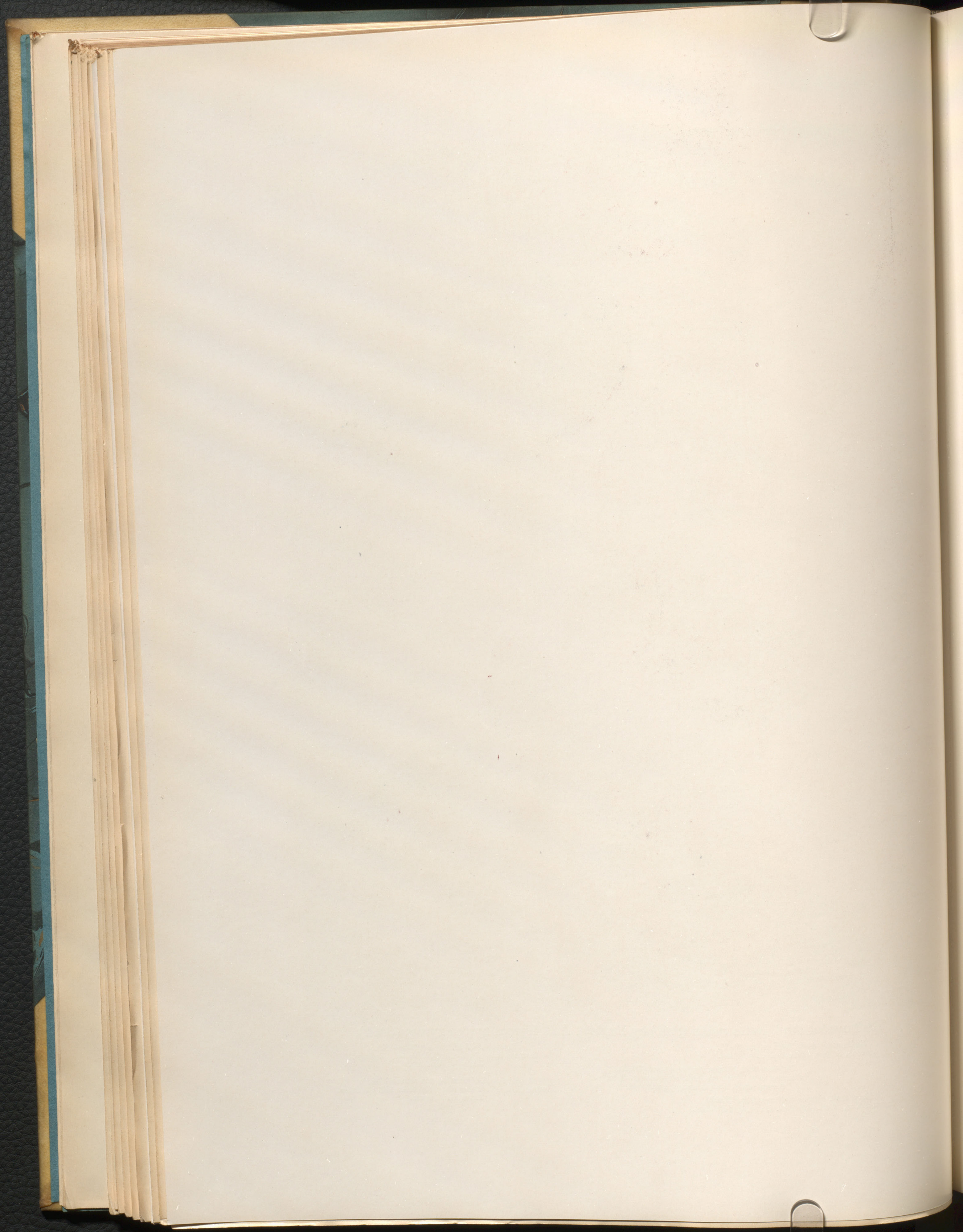
Rødhovedet And, Netta rufina (Pall.).
Hun, ♀ Dec. 1873. Oudh, Forindien.

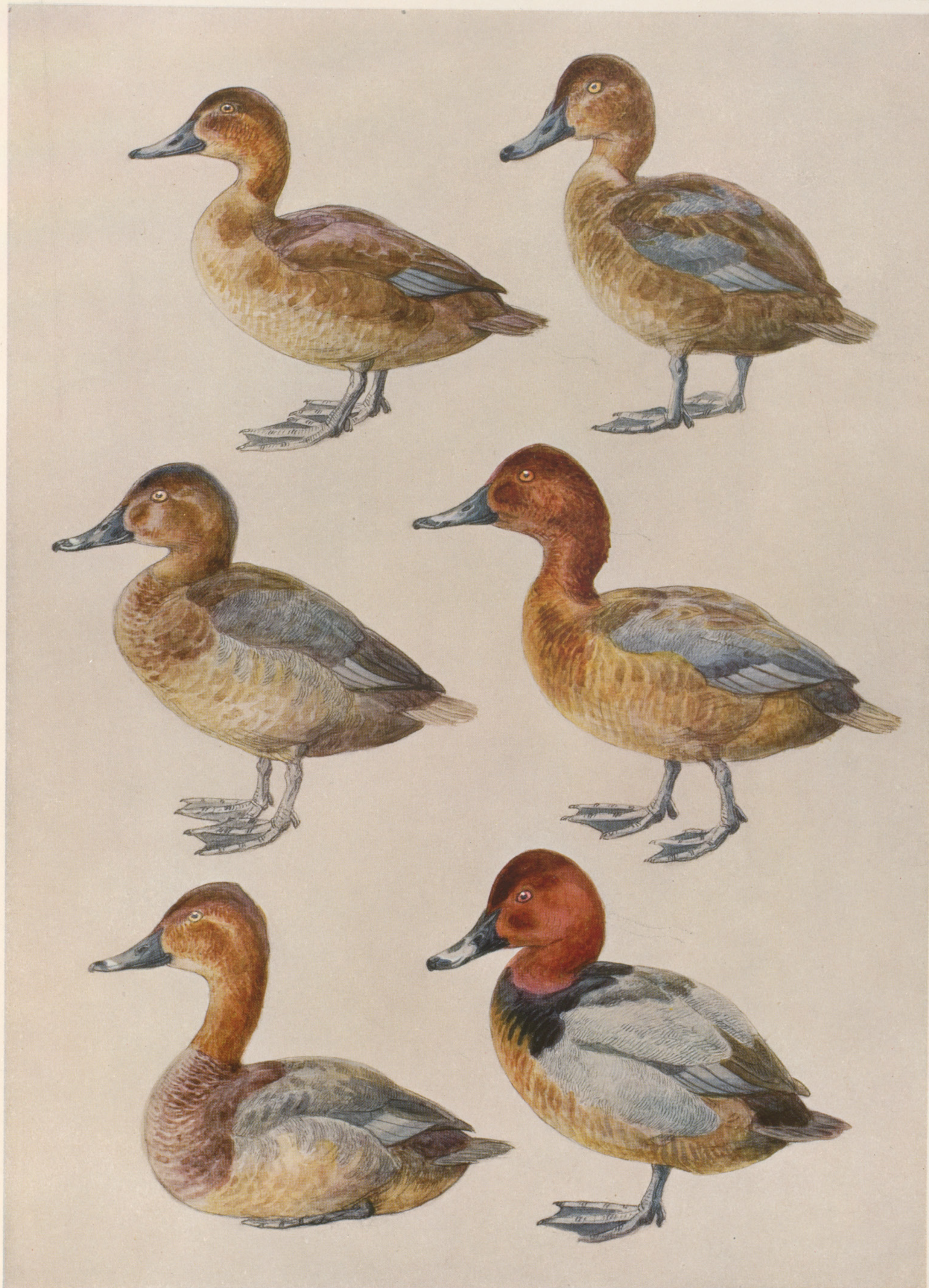
Hvidøjet And, Nyroca nyroca nyroca (Güld.).
Gammel Han, ♂ ad. 16/7 1909. Wedellsborg, Fyen.
Sommerdragt næsten anlagt; „afslaaet".

Hvidøjet And, Nyroca nyroca nyroca (Güld.).
Gammel Han, ♂ ad. Maj 1912. Sarpa, Syd-Rusland.

Rødhovedet And, Netta rufina (Pall.).
Gammel Han, ♂ ad. 15/11 1914. Vejlen, Taasinge.
Zoologisk Museum.

Hvidøjet And, Nyroca nyroca nyroca (Güld.).
Gammel Han, ♂ ad. Pragtdragt (Wöldike 1821). Holsten.
Zoologisk Museum.

Taffelænder, Nyroca ferina (L.).

Ung Hun, ♀ juv. 13/8 1915. Søborg Mose.
Ungedragt. Ret Ægleder. Ca. 2½ Md. gl.

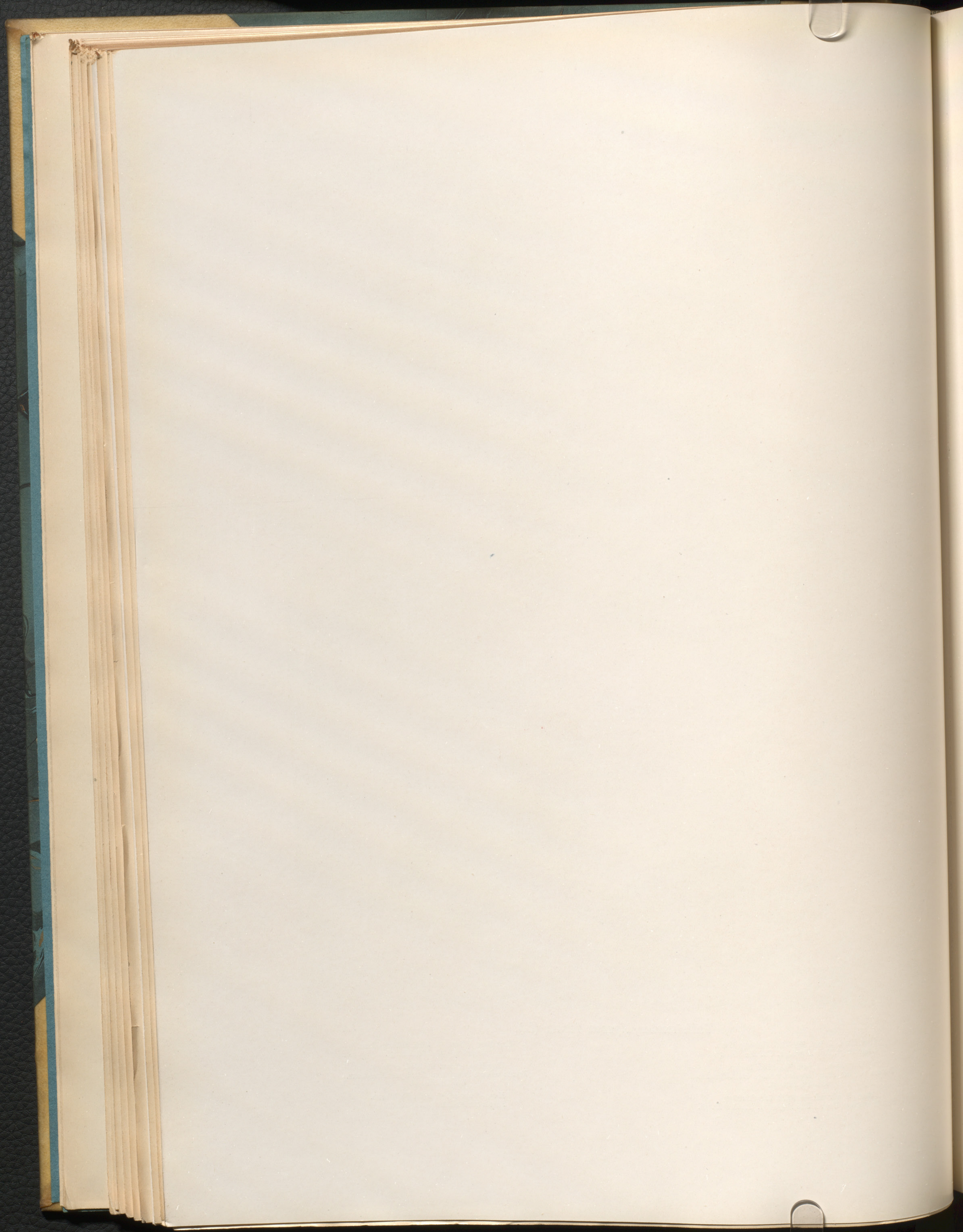
Ung Hun, ♀ juv. 19/10 1905. Staby.
Første voksne Dragt næsten anlagt. Ret Ægleder.
Ca. 4½ Md. gl.

Hun, ♀ vix ad. 29/1 1912. Ringkjøbing.
Første voksne Dragt. Ret Ægleder. Ca. 8 Mdr. gl.

Ung Han, ♂ juv. 13/8 1915. Søborg Mose.
Ungedragt. Ca. 2½ Md. gl.

Ung Han, ♂ juv. 12/9 1914. Ulfborg.
Første voksne Dragt frembrudt paa Skuldrene.
Ca. 3½ Md. gl.

Han, ♂ vix ad. 8/2 1917. Kallehave.
Forsinket Fældning. Ca. 8 Mdr. gl.

Taffelænder, Nyroca ferina (L.).

Gammel Hun, ♀ ad. 10/3 1917. Tim.
Nedsunken Ægleder. Mindst ca. 33—34 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 25/4 1918. Søborg Mose.
I Æglægning første Gang. Ca. 11 Mdr. gl.

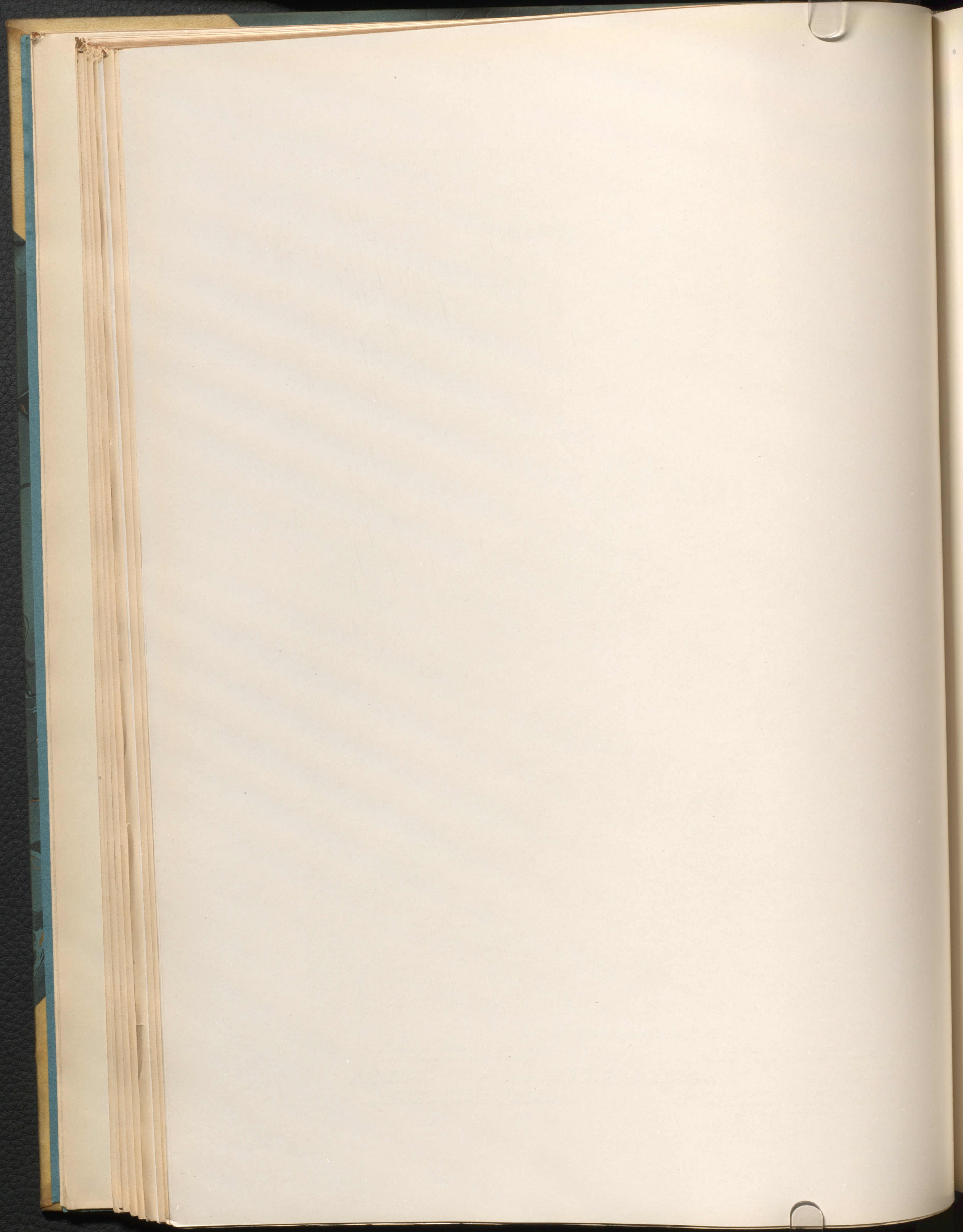
Dunællinger, ♂ + ♂
31/5 1921. Søborg Mose.

Gammel Hun, ♀ ad. 20/7 1920. Holsted.
Slidt Parringsdragt. Nedsunken Ægleder. Ca. 13—14 Mdr. gl.

Dunællinger, ♀ + ♀
31/5 1921. Søborg Mose.

Gammel Hun, ♀ ad. 31/7 1916. Saltbæk Vig.
Slidt Parringsdragt. Nedsunken Ægleder.
Mindst ca. 14 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 1/8 1915, Saltbæk Vig.
Sommerdragt. Nedsunken Ægleder. Ca. 14 Mdr. gl.

Taffelænder, Nyroca ferina (L.).

Gammel Hun, ♀ ad. 4/2 1917. Humlum.
Nedsunken Ægleder. Ca. 20 Mdr. gl.

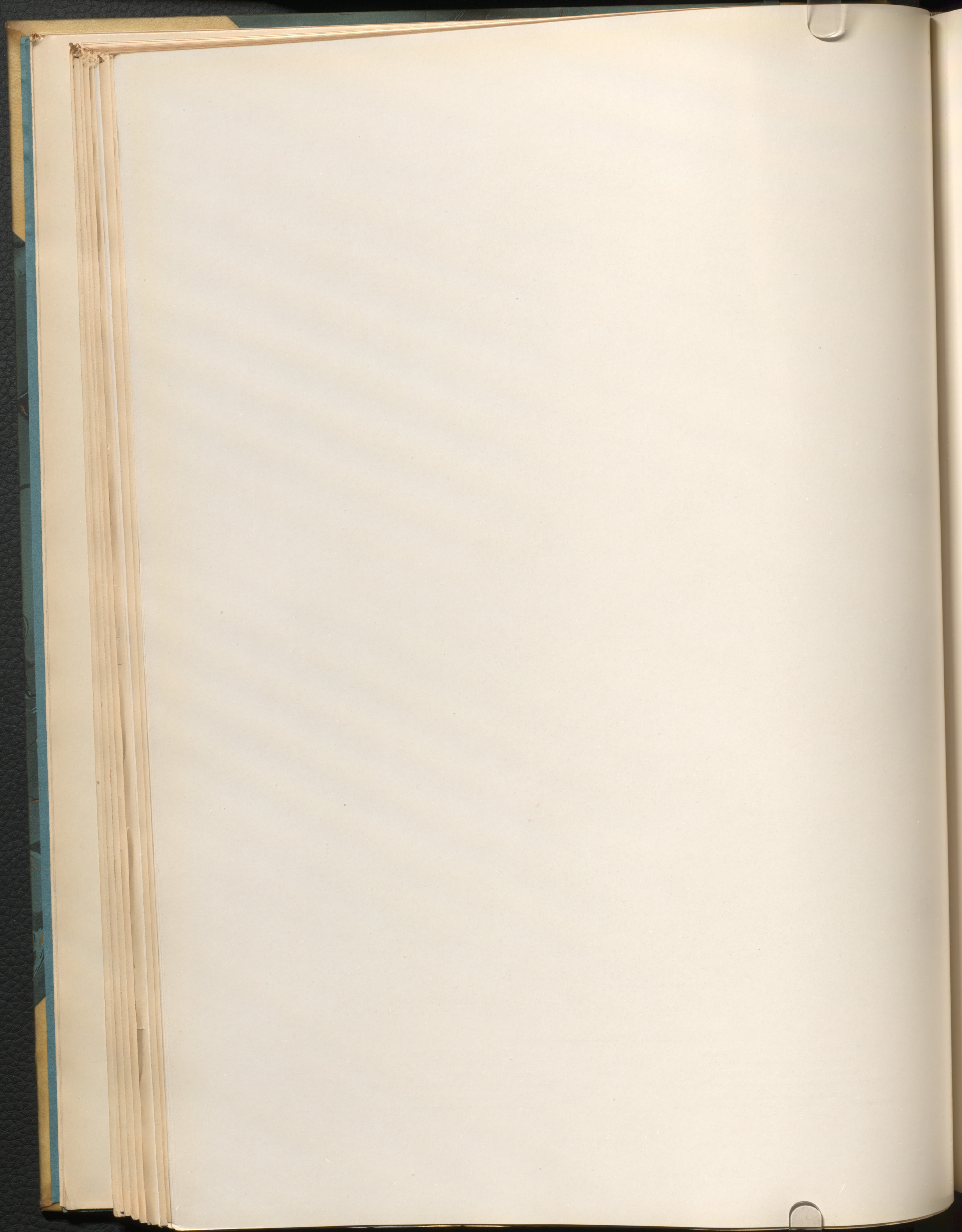
Gammel Han, ♂ ad. 3/8 1922. Skjern.
Sommerdragt. Vingerne endnu ikke fældede. Ca. 13½ Md. gl.

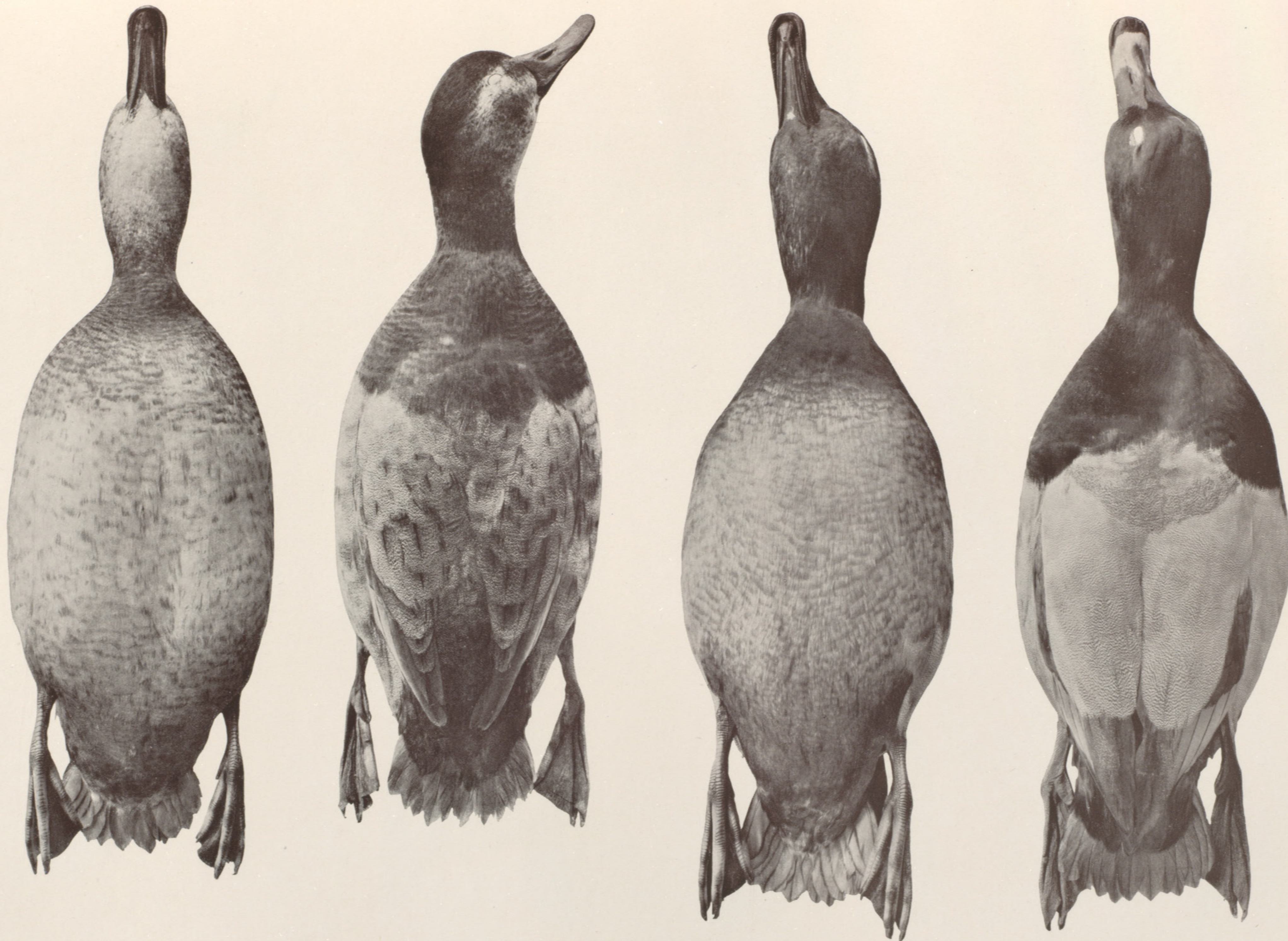
Gammel Han, ♂ ad. 21/8 1923. Bedsted.
Sommerdragt. Svingfjerene endnu ikke helt udvoksede paany. Ca. 14 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 23/2 1907. Bornholm.
Pragtdragt. Mindst ca. 33 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 22/8 1906. Ørum Sø.
Mindst 2den Sommerdragt. Mindst ca. 26 Mdr. gl.

Han, ♂ vix ad. 21/10 1914. Ulfborg.
Pragtdragt næsten anlagt. Ca. 5 Mdr. gl.

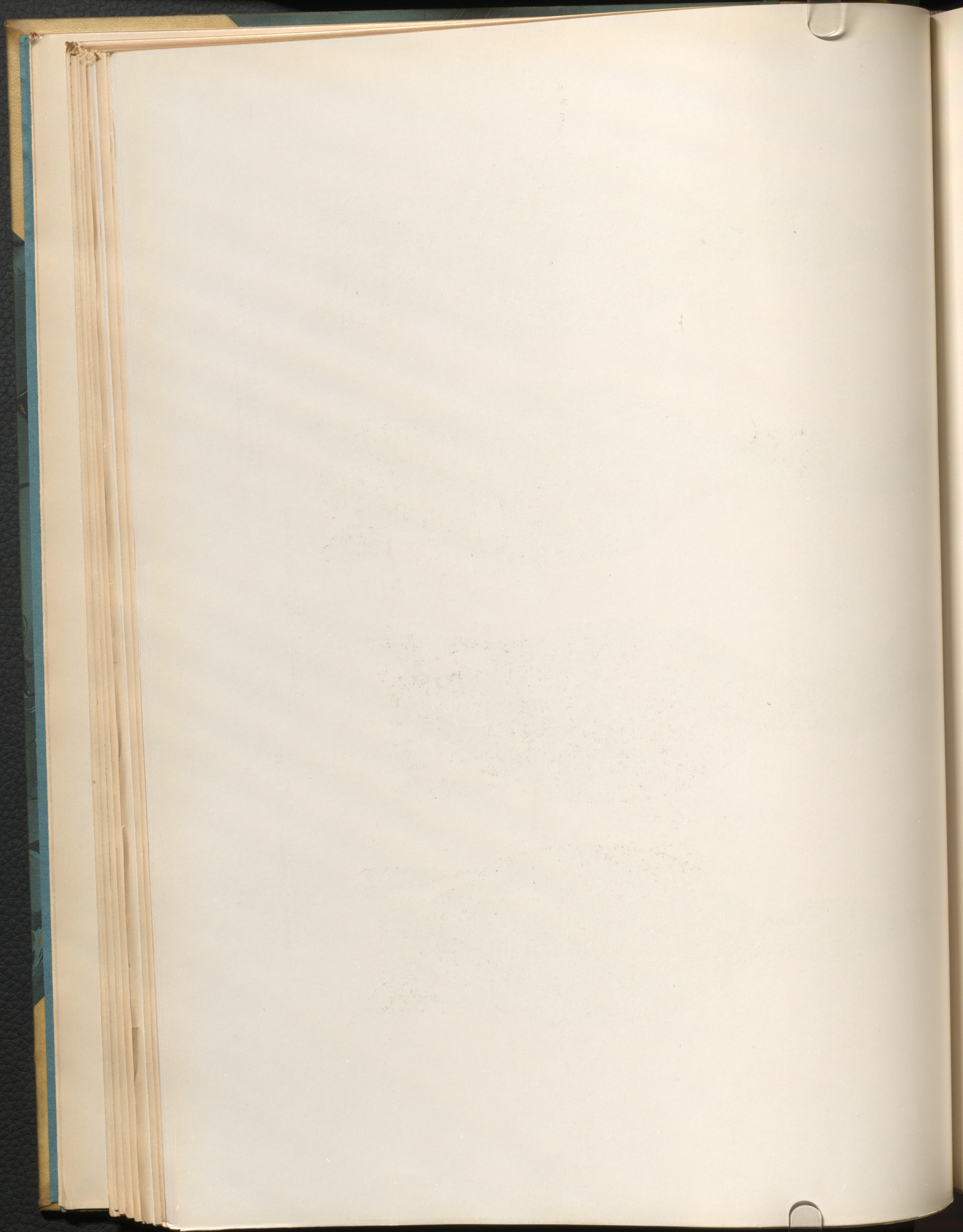

Taffelænder, Nyroca ferina (L.).

Gammel Hun, ♀ ad. 4/2 1917. Humlum.
2den vatrede Dragt. Nedsunken Ægleder. Ca. 20 Mdr. gl.

Han, ♂ vix ad. 8/2 1917. Kallehave.
Forsinket Fældning; paa Bugsiden Ungedragtens Fjer, paa Rygsiden ses mellem Skuldrene groft vatrede Fjer af første voksne Dragt. Ca. 8 Mdr. gl.

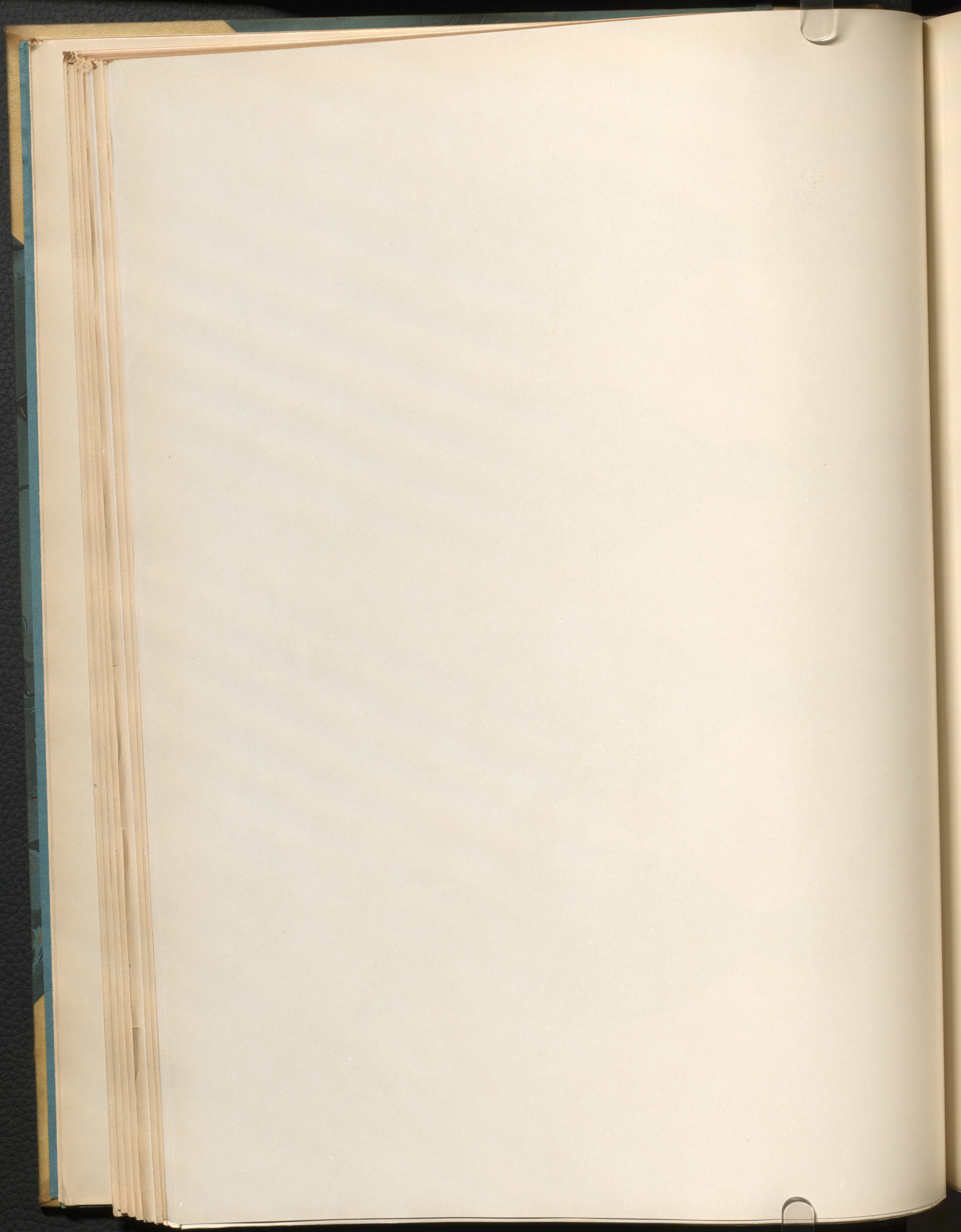

Taffelænder, Nyroca ferina (L.).

Hanner.

Gammel Han, ♂ ad. 19/10 1911. Staby.
Paa Bugsiden ses Sommerdragtsrester, mørkere Fjer, og ligeledes paa Rygsiden, grovere vatrede Fjer; det lyse Parti paa Overnæbbet indskrænket i Omfang. Ca. 16 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 8/2 1917. Kallehave.
Fuld Pragtdragt. Næbbets lyse Parti tilstede i fuld Udstrækning. Ca. 20 Mdr. gl.

En Han i 2den Sommerdragt er afbildet midt i Rækken tilhøjre paa Tavle X. Hannens *tredje Pragtdragt* er endnu skønnere end anden, men sikkert gældende ydre Skelnemærker kunne dog ikke paapeges; ganske vist er Hovedets Purpurglans noget stærkere, de graalige Bræmmer paa Brystskjoldet, selv om Efteraaret, næsten borte, og Vatringen paa Spejlfjerene strækker sig til næsten alle Spejlets Fjer, men sligt kan ogsaa ses hos kraftigt farvede Hanner i andet Aar. En Han i mindst tredje Pragtdragt er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle X.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
16 Hanner i 3dje Aar (mindst):	213 mm	48,4 mm	59 mm	39,8 mm	69 mm	69 mm	54,5 mm
Største Maal	219 „	49 „	63 „	43 „	73 „	72 „	59 „
Mindste „	210 „	45 „	56,5 „	38 „	65 „	64 „	51 „

Nogle Hanner i denne Alder vejede: 1/8 1008 gr, 22/8 890 gr, 29/8 948 gr, 19/10 1044 gr, 7/11 1097 gr, 2/11 1228 gr, 5/12 1223 gr. Da Adgangen til Føde næppe kan antages at være vanskeligere om Sommeren end om Efteraaret, ligger det nær at tro paa en Sammenhæng mellem Fældningen og Svingningen i Vægten, jfr. de foran opgivne Vægttal.

Taffelanden er en af de sydligt rugende Dykænder, der næppe nogetsteds overskrider 60^{0} n. Br. Som tilfældig Gæst skal den én Gang være truffet paa *Island,* hvorom Hantzsch i Vogelwelt Islands, Side 183, skriver: „Von Island liegt nur eine sichere Beobachtung der Tafelente vor. Zwar sagt schon Mohr (Islandsk Naturhistorie, S. 36, 1786), dass er Anas Ferina (Faun. Svec. 127) in der Eyjafjardará gesehen habe, doch ist diese Mitteilung nicht verbürgt. Dagegen schoss ein gewisser Ernest Gehin am 20. Juni 1860 ein Exemplar, scheinbar ein Männchen, am Thingvallavatn, das Preyer tags darauf sah und mit Bestimmtheit als unsere Art erkannte. Somit muss die Tafelente als seltener Sommergast für Island bezeichnet werden, der wahrscheinlich von der Winterherberge aus gelegentlich mit andern Entenarten nach unsrer Insel kommt“. Fra *Færøerne* findes paa Zoologisk Museum i København en ung ca. 4—5 Maaneder gammel Han fra Alfred Benzons Samling; til Benzon er Anden sendt af Müller i 1863.

I *Skotland* yngler den mange Steder, men kendes fra *Shetlandsøerne* og *Hebriderne* kun som Vintergæst; *Irland* besøger den ogsaa talrigt om Vinteren, og den skal yngle dér flere Steder. I *England* er den Standfugl i tiltagende Antal og rugende mange Steder, navnlig langs Østkysten; om Vinteren komme mange Taffelænder til England som Gæster fra Øst. (Pract. Handb. Brit. Birds).

I *Norge* viser Taffelanden sig kun tilfældigt i Træktiderne og om Vinteren ved Landets sydlige Kyster, og der findes intet Bevis for, at den har ruget, selv om en Han en enkelt Gang er truffet i Yngletiden (Collett). I Løbet af de sidste 50 Aar er den tiltaget i Antal i *Sveriges* sydlige og mellemste Del, saaledes at den kan regnes for en almindelig Fugl, der ruger mange Steder t. Eks. i Tåkern, paa Öland o. a. S. I *Finland* findes den kun i Landets sydligste Del og anses for at være en af de sjældneste Dykænder (M. v. Wright-Palmén).

Over det meste af Mellemeuropa findes den udbredt, rugende i *Holland, Tyskland, Rumænien, Spanien, Algier,* i *Polen, Sydrusland, Persien* og gennem *Asiens* mellemste Del ud til Stillehavet. Seebohm nævner den (Birds of the Japanese Empire, Side 254—55) fra *Japan.*

Vinteren tilbringe mange Taffelænder paa de britiske Øer, i Frankrig, i Italien og i Palæstina, hvor den skal være meget almindelig; den overvintrer ogsaa i Indien og Kina.

Her i Danmark synes Taffelanden at være bleven meget almindeligere i Løbet af de sidste 60—70 Aar. Paa Fabers og Hages Tid regnedes den for sjælden, og som en Mærkværdighed omtaler Chr. Scheel (Naturh. Tidsskr. 2. R. II. 5. 1848, vide antea Bd. I, Side 111), at en Taffelandrik i Sommerdragt blev skudt af Forvalter Thiele paa Søholt 12te August 1847 i Maribo Sø; ganske vist er det Beskrivelsen af *Sommerdragten,* som var lidet kendt, der giver Anledning til Meddelelsen, men den viser, at Arten efter al Rimelighed har været *ynglende* dengang i den paagældende Sø; nuomstunder findes Andrikker i Sommerdragt meget jævnligt hos Vildthandlere. Og Kjærbøllings Oplysninger om Taffelanden i „Danmarks Fugle“ (1852): „Den yngler paa Island, i det nordlige Skandinavien, det nordeuropæiske Rusland og Siberien, enkelte Par her i Landet“, tyde paa, at Forf. ikke har haft noget indgaaende Kendskab til Fuglens Udbredning, og vise, at den som Ynglefugl har været sjælden, eller i hvert Fald ingenlunde hyppig og mere kendt som Vintergæst, thi senere skriver Kjærbølling (samme Side): „Da denne Art, saa længe Vandet er aabent, mere foretrækker store Ferskvande, er det især i strænge

Vintre, at den i større Mængde kommer til vore Kyster, og den skydes da meget ofte. Fra Veile Fjord fik jeg i Vinteren 1847 ikke færre end 12 Stkr. af denne smukke And; den blev i Hundredviis skudt og fanget i Lillebelt, Veile-, Kolding-, Horsensfjord osv." Forf. tilføjer, at den af Forstcand. Petersen blev fundet ynglende i Ringkjøbing Fjord, hvorfra Kjærbølling ogsaa selv fik dens Æg, og han nævner Boie som Kilde for, at den i Holsten yngler i sivbegroede Moser.

Maaske er den da fra Syd indvandret i Jylland; iflg. Fenckers Optegnelser (Skand. Fugle 2den Udg. ved Jonas Collin, Side 675) „ynglede den i 1862 paa en ikke nærmere angivet Sø i Thy, og Dr. med. P. Heiberg har meddelt Udg., at i Begyndelsen af Juni 1874 og 1875 ynglede 6 Par paa Holmene i Sperring Sø, samt at denne, saavidt ham bekjendt, er dens eneste Ynglested i Thy". I „Thylands Fugle" (Viborg 1886, Side 40) skriver Heiberg, at han, efter Sperring Søs Udtørring i 1877, har fundet Taffelanden ynglende ved Gyrup og Ove Sø; Æglægningen foregik dér i Slutningen af Juni. J. D. Christiansen (Viborg Omegns Fugle, Viborg 1890, Side 45) siger, at Arten forekommer temmelig sjeldent; efter at have nævnt nogle Tilfælde af dens Forekomst om Vinteren, tilføjer han: „$^{19}/_{5}$ 1889 traf jeg 3 Par ved Skallesø pr. Vinderup", hvilket nok kunde tyde paa, at den vilde yngle dér. I sine „Studier over Ringkjøbing Fjord" (1900) nævner S. H. A. Rambusch den som en almindelig Ynglefugl ved Fjorden, og M. Ewald-Hansen fortæller (D. O. F. T. 1906—07, Side 94), at han paa „Madstedborg" i Ove Sø i Thy fandt et Par Taffelænder rugende; de havde været talrigere tidligere, men vare nu fortrængte af Troldanden. I August 1903 fik jeg en gammel Han i Sommerdragt fra Ørum Sø i Thy og det følgende Aar i Juli Maaned 4 „roende" Hanner sammesteds fra. Hos Vildthandlere i København har jeg hvert Aar set den i større eller mindre Tal i Andejagtens Tid (efter gammel Lov) fra Midten af Juli til sidst i August. I Jylland ruger den i vore Dage paa Vestkysten ret talrigt mange Steder; som nævnt ved Ringkjøbing Fjord, i Skernaadeltaet, ved Husby Sø o. fl. Steder. Ogsaa paa Fyen findes den nogle Steder; paa Lolland ruger den ligeledes, og fra Bøtø Nor har jeg fra Plantør Andersen i 1905 faaet den roende Andrik i Sommerdragt 27. Juli; her paa denne Egn har den vel rimeligvis ruget i mange Aar, thi efter den Beskrivelse, som findes i H. B. Melchiors Optegnelser (se Bd. I, Side 101) af „Brunnakken"s Rede, har dette sikkert været Taffelandens.

Paa Sjælland findes den nu rugende adskillige Steder; i Sallerup Nor og Køng Mose; 1915 ynglede den i Snesere Sø (Scholten), D. O. F. T. 1916—17, Side 107, i Lammefjorden, paa Saltbæk Vig og lige i Københavns Nærhed i Søborghus Mose. Paa sidstnævnte Sted og i Saltbæk Vig er dens Antal vokset i de senere Aar.

Om nu denne Forøgelse i Antal paa Sjælland staar i Forbindelse med Indvandringen i Sverige, og om det samme gælder Fuglens Tiltagen i Jylland, er ikke let at sige. At den har været ret almindelig som Vinterfugl her i Landet i det mindste i de sidste 100 Aar, vise de ældre Beretninger med Sikkerhed; at den ogsaa har ruget her, er lige saa vist, men vi vide intet om, i hvilket Antal. Den er ikke en Fugl, der gør sig særlig bemærket, undtagen maaske en kort Tid i Parringsperioden, og den vælger til Opholdssted større Ferskvandssøer og foretrækker dem, som have rigelig Siv- og Rørbevoksning og blød Bund. Saadanne vil den have kunnet finde, naar den fra sit østlige Hjem kom her paa Træk, og kun strænge Vintre, der lukke disse Søer og Vande, drive den ud i Fjord og Bælter. Da nu Jagten paa Ænder om Vinteren mest dreves dér, er det forstaaeligt, at den under saadanne Omstændigheder oftest blev iagttaget, men den *kan* have ruget mange flere Steder, end man har kendt. Dog, hvor den har faaet Fred paa Vinteropholdsstederne, kan den ogsaa *efterhaanden* have slaaet sig ned og ruget, og Ællingerne vende da tilbage det følgende Aar og bidrage til Stammens Fremgang. Millais skriver (1913) l. c., at den breder sig baade i Skotland og England, og han mener, at det vil ikke vare længe, inden den findes rugende dér, overalt hvor passende Steder findes, og hvor der gives den Fred. Paa Søer, hvor de før kun vare Gæster For- og Efteraar og om Vinteren, vise de nu Tilbøjelighed til at forlænge deres Ophold om Foraaret mere og mere, og naar man ser dem skille sig ud fra Flokkene parvis og indtage Parringsstillinger, er det som oftest Tegn paa en kommende Bosættelse paa Stedet. Ekman skriver (Djurvärld. Utbrd. Skand. Halvön., Side 119): „Brunanden fanns redan på 1840-talet på Gottland, konstaterades 1867 för Öland, snart derpå för trakten väster om Norrköping och något senare i slutet av 1870-talet för Tåkern och Hjälstaviken. Sedan dess har hon mycket hastigt blivit allmän över stora områden av Östergötland, Södermanland, Uppland och i Hjälmaren, och under sista tiden har hon även fattat fast fot i Västmanland och vid Vänerns östra kust.

Till Hornborgasjön invandrade hon först på 1880-talet, och för Skåne, där hon endast är funnen i östra delen, konstaterades hon först i 1902.“

Det er efter dette ikke rimeligt at tro paa nogen *direkte* Forbindelse mellem Indvandringen i Sverige og Forøgelsen i Antal her i Landet; det er næppe fra de svenske Ynglesamfund, Danmark har faaet sine Taffelænder. Snarere har Arten i det Hele taget udstrakt sit Yngleomraade til vestligere Egne i Løbet af de sidste 60—70 Aar af Aarsager, om hvilke det ikke er let at danne sig nogen begrundet Mening.

Som allerede nævnt, er Taffelanden en Ferskvandsdykand, der undgaar at komme ud i Havet, saa længe den paa nogen Maade kan. Paa Søer eller Inddæmninger ligger den ofte om Dagen sovende saa langt fra Land, at den er i Sikkerhed for Angreb fra Kysten; med Hovedet trykket ned mod Ryggen ligger den da timevis stille og bevæger kun af og til Fødderne, for ikke at drive for langt bort fra sin Plads; saaledes har jeg iagttaget den i Saltbæk Vig paa lang Afstand, men paa ret kort Hold har jeg set den ligge paa samme Maade i Søerne i København. I Skumringen kommer der Liv i dem, og de sværme da om, søge f. Eks. paa Saltbæk Vig fra selve Vigen ind til nærliggende Damme, hvor de formodentlig finde saadan Føde, som særlig tiltaler dem.

Naar Taffelanden dykker, strækker den Hals og Hoved fremad og forsvinder med et Sæt under Overfladen; man ser lige som Tilløb til et lille Hop opad og fremad, inden den dykker under, men denne Bevægelse er knapt saa udtalt som hos Troldanden. Den bliver næppe mere end et Minut eller knapt saa meget nede, dog har jeg kun haft Lejlighed til at iagttage dens daglige Liv lidt, i en bestemt Periode alligevel ganske regelmæssigt i en Maanedstid, og jeg har aldrig set den være under Vandet mere end 40—60 Sekunder og i Regelen kommende op paa omtrent det Sted, hvor den dykkede ned. Flugten er tung, Vingeslaget underligt snurrende, og den har tilsyneladende Besvær med at flyve op fra Vandfladen; det sker helst mod Vinden; men er den kommet i Gang, gaar det ganske rask fremad oftest i lige Linie uden Svingninger.

Undtagen naar Parringstiden er inde; under denne ser man dem flyve i Flok, stundom en halv Snes Andrikker eller flere jagende efter to—tre eller fire Ænder, örrr, örrr, — arr, arrr, arrr, krrr, krrr, krrr, lyder det fra Flokken, som med nogen Svingning flyver frem og tilbage over Stedet, der er udset til Redeplads. De komme til Søen eller Mosen, hvor de ville slaa sig ned — hvis de ikke have opholdt sig dér det Meste af Vinteren — saa snart den er isfri, og ses først i Flok, senere begynder de at skille sig ud i Par — de gamle først —; men dette volder mange Vanskeligheder, da Hunnerne som oftest ere betydeligt i Undertal og derfor belejres af de mange overtallige Hanner. Bengt Berg fortæller, at Misforholdet i Tal mellem Kønnene er saa stort i Tåkern, at de leve i regulært Polyandri, og han siger, at dette altid er Tilfældet paa denne Sø. Saa udtalt har jeg ikke set Forholdet i Saltbæk Vig eller i Borreby Mose ved Skelskør, men vist er det, at Hannerne syntes i Overtal. I Tåkern er Rugetiden efter samme Forfatters Iagttagelse sidst i Maj eller først i Juni, og dette stemmer med Beretningerne fra jydske Ynglepladser, men paa Sjælland har jeg faaet Hunner i Æglægning $^{21}/_{4}$ og $^{25}/_{4}$, og Dunællinger $^{31}/_{5}$, hvilket viser, at Rugningen maa være begyndt omkring 1. Maj og Æglægningen ca. 20. April. Men ogsaa $^{17}/_{7}$ har jeg paa Saltbæk Vig fundet Ællinger, der vare 10—14 Dage gamle, og fra Sallerup Nor har jeg 18. August 1918 faaet en Ælling i samme Alder, saa det er lige saa vist, at Æglægning ogsaa foregaar i Juni. Forholdet er vel det, at etaarige parre sig senere end ældre, rent bortset fra, at Fugle, der ere blevne forstyrrede, lægge et nyt Kuld, af hvilket Ungerne naturligvis komme senere til Verden.

Jeg har ikke selv været saa heldig at iagttage Taffelandrikkernes Parringsstillinger, og de ere sikkert ogsaa meget vanskelige at faa at se i fri Natur, idet man vel maa erindre, at de Stillinger, som det tager nogen Tid at beskrive, indtages af Fuglene ofte kun i Brøkdele af et Minut; hvor disse Ænder holdes tamme eller halvtamme, lykkes det lettere. Millais fortæller, at Andrikkerne først med en flere Gange gentagen, lynsnar Bevægelse kaste Hovedet bagover, indtil Nakken berører Ryggens forreste Del mellem Skuldrene; dernæst nærme de sig Hunnerne, svømmende med strakt Hals, Hovedet i vandret Stilling og fremvise en Opsvulmning af Halsen, fremkaldt af Luft; (de maa altsaa være i Stand til at blæse en af Halssidens Luftsække op. E. L. S.) endvidere kan man se to, tre eller flere Hanner svømme omkring Hunnerne med den oppustede Hals liggende fladt henad Vandfladen og Hovedet

vendt paa den ene Side, saa at dets fulde Glans ret kommer til Syne. Under denne stærke Ophidselse forsvinder Pupillen næsten ganske i Øjets stærke, røde Farve; samtidig udstødes pibende og gryntende Lyde. Hunnerne nikke og dyppe Næbspidsen i Vandet. Ogsaa Millais omtaler, at Hannerne som Regel ere talrigere end Hunnerne, men Misforholdet synes ikke, efter hans Skildring, at være saa stort som nævnt af Bengt Berg for Tåkerens Vedkommende.

Om Taffelænderne i Parringstiden fortæller sidstnævnte Forfatter: „För att få se brunänderna riktigt i deras ifrigaste giljande är det bäst att söka ett gömsle vid de gräsiga tufholmarna inne på maderna. Dit bruka de komma i små följen. Hanarna strida inte utan, synas helt fredliga. De omsvärma blott honan från alla sidor, kråma sig och betyga henne sina känslor med ett hvislande, kort upprepadt -py-py-py-py-. Stundom höras ochså ett annat läte från dem, ett hvinande, mera utdraget — pi-o —. Honan simmar före sina friare och låtsas vara blyg, men de i sin tur lämna henne ingen ro, utan simma efter öfverallt. Då brukar hon gå upp i det höga gröna gräset och vagga fram och åter mellan tufvorna. Stundom lägger hon sig ned, som ville hon förnöja sig med att se alla giljarna omkring sig, och då lägger hanarna sig i ring som får kring en herde. Kanske lockar hon plötsligt en hane med sig och listar sig undan från de andra, men hon är lika snart där igen, och så fortgår leken hela dagen. Först mot kvällen har jag ofta sett brunänderna sitta parvis hvilanda på kanten af Tåkerns halft öfversvömmade dikesvallar. Då är det som om honorna tröttnat på leken och valt en hane hvar. Men näste morgon kunna de åter fara omkring med en hel flock friare efter sig.“

Sin Rede lægger Taffelanden helst inde i Rør og Siv, paa Tuer, der staa paa sumpede Steder, og ofte ruger den i en forladt Blishønerede; men Reden kan ogsaa findes paa Smaaholme eller paa Enge i højt Græs, dog næsten altid ganske nær Vandet; den er rigeligt belagt med Dun og indeholder almindeligvis 11—12 Æg, mindre Kuld paa 6—8 eller 10 Æg kunne findes, og Kuld paa op til 14—15 skulle ogsaa forekomme. Hunnen ruger alene, og kun i Begyndelsen af Rugetiden holder Hannen sig i Nærheden og ledsager hende, naar hun flyver fra Reden; senere bekymrer han sig ikke om Familien. Rugetiden angives i Pract. Handb. Brit. Birds til 23—24 Dage, hvilket altsaa skulde være kortere end næsten alle andre Ænder, der ruger i 28 Dage eller mere. I England ere friske Kuld fundne 26. April, men i Skotland falder Rugetiden i sidste Halvdel af April. Æggenes Farve er graalig, olivengrøn, deres Maal ere gennemsnitlig (Pract. Handb. Brit. Birds) 61,4×43,7 mm. I et Kuld Æg paa 8, fra Sverige, maale Æggene gennemsnitlig 59,3×41,7 mm; største og mindste Længde henholdsvis 62 og 57 største og mindste Bredde 43,5 og 40 mm. Kjærbølling angiver Størrelsen til 57×41,5 mm og 62,5×43 mm.

Taffelandens Føde er overvejende af vegetabilsk Art; den æder Knopper, Rødder og Frø af Vandplanter; desuden siges den at æde Haletudser, smaa Fisk, Vandinsekter t. Eks. Hvirvlere og lign., og jeg har fundet dens Spiserør fuldt af smaa Ferskvandssneglehuse; den sluger ogsaa Sand og ganske smaa Stene, og ved dens Indre er der altid en vis Duft af Mudder, der leder Tanken hen paa dens Opholdssteder. I Fangenskab skal den let kunne holdes paa en Kost af Sæd og knust Mais.

Naar Ungerne ere flyvefærdige, og de gamle efter endt Svingfjersfældning have genvundet Flyveevnen, holde de sig gærne sammen i Flok og ligge som før nævnt rolige det meste af Dagen til henimod Aften; blive de forstyrrede, flyve de i en samlet Klump frem og tilbage over deres Tilholdssted, indtil de atter kaste sig, men ville de længere bort, danne de en lang buet Linie, der dog ikke, naar jeg har set dette Syn, antager V-Form, saaledes som det ses hos t. Eks. Gæs. Komme de først saa meget paa Vingerne, styre de i Regelen ud i salt Vand, en nærliggende Fjord eller Bugt, men komme senere atter ind, og overhovedet forlade de vistnok ikke gærne deres Ferskvandsopholdssted, saalænge Isen ikke truer med at lukke helt til; med Vaager kunne de godt lade sig nøje. Men i haarde Vintre maa de tilsøs, og mange fangedes da tidligere i Net og bragtes til Torvs her i Byen paa et Tidspunkt, da deres Kød, paa Grund af Opholdet i Saltvandet, er særlig *lidt* velsmagende.

I Flugten er Taffelanden nogenlunde let kendelig paa sit store Hoved, det snurrende, næsten Oldenbor-agtige Vingeslag og den tunge Krop; i godt Lys er naturligvis Hannens røde Hoved desuden paafaldende; fra Trold- og Bjærgænder, med hvilke de her i Landet nærmest kunde forveksles paa Afstand eller flyvende, skelnes de ved ikke at vise noget hvidt Vingespejl, der ses hos bægge de andre Arter.

TROLDÆNDER, Fuligula Steph.

Troldændernes Næb er temmelig kort og bredt, bredere ved Spidsen end ved Roden, Næbsiderne derfor ikke parallelle; Næbneglen, som er sort, indtager knapt $^1/_3$ af Næbbets Bredde; de ydre Næsebor ligge bag Næbbets Midte. Fødderne ere blaalige med sort Svømmehud. Mellemfoden kort, Tæerne lange, fjerde længst. De 14 Halefjer korte.

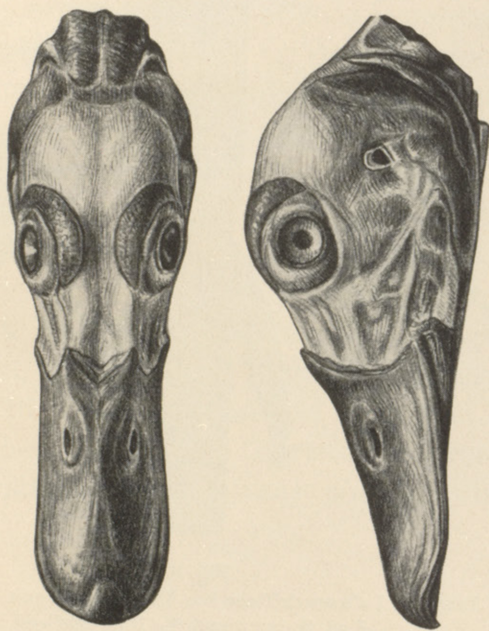

Fig. 11.
Hoved af Troldand, Fuligula fuligula L.
♀ juv. $^{24}/_{11}$ 1924. Gisselfeld, Sjælland.

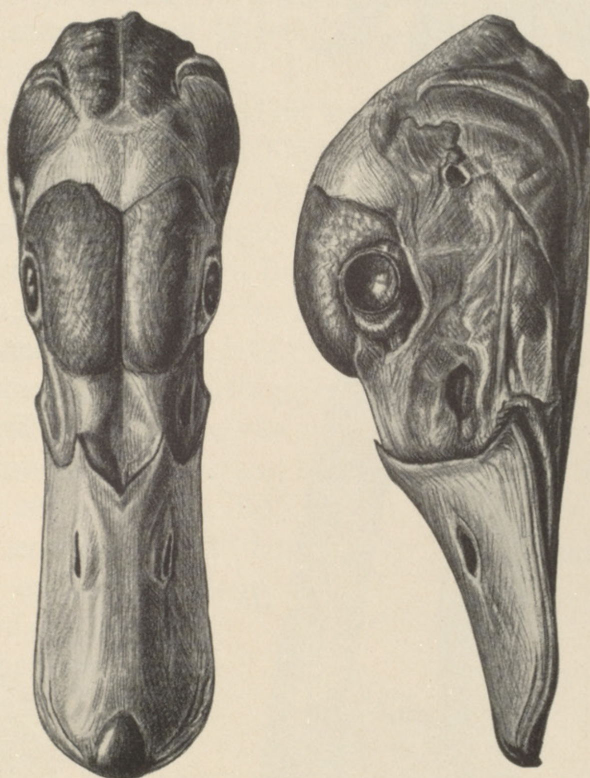

Fig. 12.
Hoved af Bjærgand, Fuligula marila marila (L.).
♂ ad. $^{20}/_{12}$ 1924. Holbæk Fjord.

Ogsaa i denne Gruppe ere Arterne middelstore og smaa, firskaarne som Taffelænder, og Brystbenet er endog lidt bredere end hos disse, idet Længden er 1,8 × Bredden hos Troldænder og 1,7 × Bredden hos Bjærgænder. Fjerdragtens Farver ere hos unge Fugle og Hunner hvide og graabrune eller mørkebrune, falmende til lysebrune, hos Hannerne sorte og hvide med grønlig eller purpurviolet Glans paa Hovedet; vatrede Fjer findes paa Skuldrene og i visse Dragter paa Kropsiderne.

Næsekirtlerne vise i denne Gruppe en stærkere Udvikling end hos Taffelænderne, der aldeles overvejende ere Ferskvandsdykænder; hos Troldænder, som ogsaa overvejende holde til i Ferskvand, er Næsekirtlernes Udvikling ikke saa stor, men oftest dog stærkere end hos Taffelænder, medens Bjærgænder have disse Kirtler meget stærkt udviklede, se Fig. 11 og 12.

De ligge, som foran nævnt, mere ovenpaa Pandebenene end paa Orbitas Rand — dette dog tydeligere udtalt hos Bjærg- end hos Troldænder. Det indre Næsebor er større og bredere end hos Taffelænder, se Fig. 1 og 2, Tavle I, Næsebenenes øverste Del er kortere og Næsepartiet i det Hele bredere, ligesom Næbbet, hvis yderste Ende, jfr. foran, er opadsvunget; Næbneglen er stærkere og bøjer ganske lidt mere ned over Næbenden. Taarebenets fremadrettede Del er lidt mere udviklet end hos Taffelænder, dets bagudrettede Flig snarest lidt spinklere, se Fig. 1 og 2, Tavle I. Det bageste, øvre Næse-

hulrum er ikke nedadtil begrænset af noget Gulv, men Sibenets (ethmoideum) øverste, tynde, udadvendende Sidekanter bøje sig lidt nedad, og mellem disse og Lacrymale ligge Næsekirtlernes Udførselsgange; et Sidefremspring fra Sibenets lodrette Del, dannende en Art forbenet Bagvæg for Næserummet ind mod Øjehulen, saaledes som det ses hos Taffelænder, er kun ganske svagt antydet. De af Maxillares nedre, bageste Dele dannede to lukkede Luftrum ere ikke nær saa stærkt udviklede som hos Taffelanden. Mærkerne af M. digastricus paa Siden af Hjærnekassen ere ikke saa lidt smallere end hos Taffelænder, se Fig. 1 og 2, Tavle I.

Brystbenet er som nævnt lidt bredere end hos Arterne i den foregaaende Gruppe; hos 10 vilkaarlig valgte Hanner og Hunner af F. marila marila havde det gennemsnitlig en Længde af 77,1 mm og 75 mm, og en Bredde af 45,1 mm og 44,5 mm; hos 10 vilkaarlig valgte Hanner og Hunner af F. fuligula en Gennemsnitslængde af 70,1 mm og 70,1 mm, og en Bredde af 38,5 mm og 38,4 mm. Det er altsaa hos Troldænder 1,8 × Bredden, hos Bjærgænder 1,7 × Bredden. Paa Spina externas Plads finder man to smaa Fremspring, som hos Troldænder ligne de tilsvarende hos Taffelænder, hos Bjærgænder ere endnu mindre; en Indbugtning ses paa Spina internas Plads ligesom hos Taffelænder. Proces. lat. ant. ender oftest mindre spidst end hos Nyroca, mere i en bred Kant, og Indbugtningen bag denne er langt ringere, se Fig. 2, Tavle IV. De bagudrettede Sideflige, Proces. lat. post. vige stærkere ud fra Brystbenets Længdeakse end hos Taffelænder, se Fig. 1 og 2, Tavle IV, sammenlign Figur 10 af Brystben af N. ferina, og Indskæringerne i Brystbenets Bagende ere bredere, men ikke saa dybe. Muskelmærket paa Brystbensfladen forløber parallelt med Køl og Side og danner saaledes mere en lige Linie end hos Taffelænder.

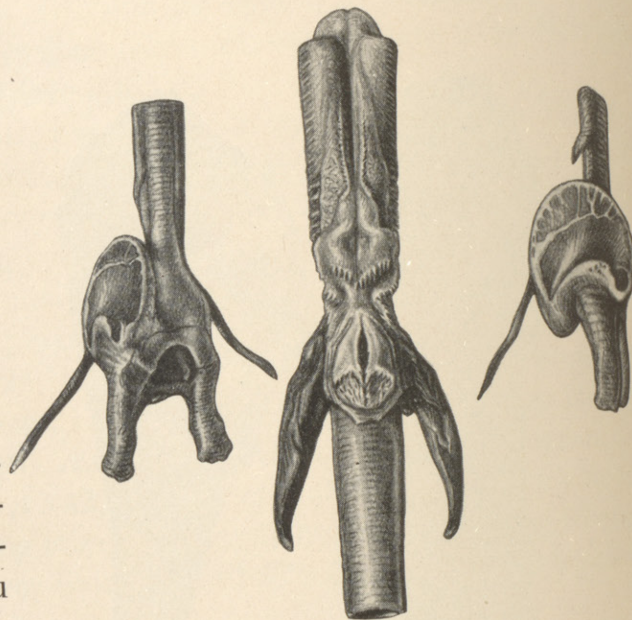

Fig. 13.
Tunge og Luftrørsudvidelse hos Troldand, Fuligula fuligula L. ♂ ad. Sommerdragt 20/12 1925. Sjælland.

Bækkenet er bredere og fladere end hos Taffelænder og ikke saa sammenklemt fra Side til Side; maalt paa samme Maade som foran er det hos Troldænder ca. 9 mm kortere end Brystbenet, hos Bjærgænder kun ca. 5 mm. Af frie Halehvirvler findes 6—7, som ikke ere ret brede; Pygostylen er temmelig lille.

Over- og Underarm, Mellemhaand, Ravnenæbsben og Laarknogler, kort sagt saa godt som alle Knogler, ere sværere og kraftigere end hos Taffelænder, synes mere at staa i Forhold til den plumpe Krop. Tæerne ere lange og Svømmehuden stor og bred.

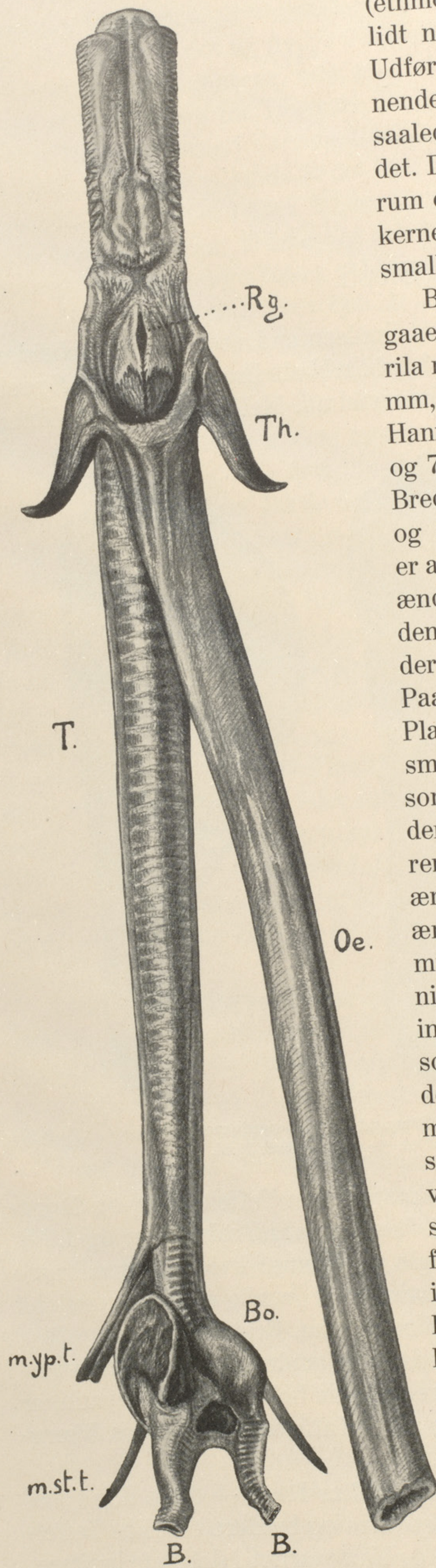

Fig. 14.
Tunge, Luft- og Spiserør af ung Bjærgandrik, F. marila marila (L.). ♂ juv. 28/1 1924. Bornholm.

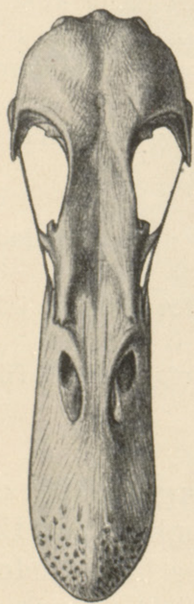
Luftrørsudvidelsen hos Troldanden er ikke ret stor, mindende som Taffelandrikkernes om en flad Tromme; den findes paa venstre Side lige ovenover Bronchierne, se Fig. 13, og noget ganske lignende gælder Bjærgandens, se Fig. 14. Hos de undersøgte Bjærg- og Troldænder har højre Leverlap vist sig at være størst, men dog ikke saa meget større end venstre som sædvanligvis hos Ænder. Hos en Troldand (♀ ad. Fiil Sø, 6/3 1925) udgik de lige lange Blindtarme fra Tarmen i en Afstand af 69 mm fra Anus; de maalte 120 mm; hos en Bjærgandrik udgik Blindtarmene, der vare lige lange og maalte 165 mm, fra Tarmen i en Afstand fra Anus af 111 mm.

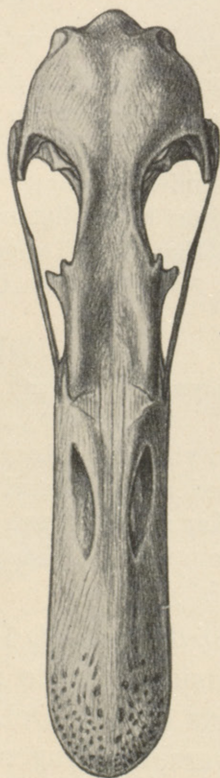
Fældningen foregaar hos *Troldandens* Hun saaledes, at Dundragten afløses af en Ungedragt, denne af en første voksen Dragt, der atter afløses af en mere eller mindre fuldstændig første Yngledragt, efter hvilken atter følger en Sommerdragt. I Begyndelsen af Fuglens andet Leveaar vendes, efter Sommerdragten, tilbage til første voksen Dragt, og efter denne følger paany Yngledragten; dog fælde ældre Hunner ofte fra Sommerdragten ganske jævnt gennem denne første voksne Dragt ind i Yngledragten, saaledes at Mellemdragten tildels overspringes. *Hannen* gaar fra Dundragt ind i Ungedragten og fra denne langsomt ind i første Pragtdragt, i hvilken ofte Spor af en første voksen Dragt kunne ses; derefter følger Sommerdragt, efter denne paany Pragtdragt o. s. f., altsaa aarligt 2 Dragter, medens Hunnerne, i hvert Fald de yngre, endnu ikke synes helt at have naaet at frigøre sig fra 3-Dragts-Fældningen.

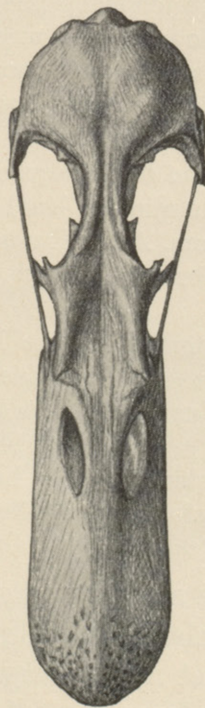
Hos *Bjærgandens* Hun afløses Dundragten af Ungedragten, denne af en første voksen Dragt, efter hvilken følger Yngledragt og dernæst Sommerdragt i Begyndelsen af Fuglens andet Leveaar; efter denne følger atter første voksen Dragt, men skønnere udviklet end i første Leveaar, saa paany Yngledragt, Sommerdragt o. s. f., altsaa aarligt, som hos Taffelanden, 3 Dragter. *Hannen* gaar fra Dundragt ind i Ungedragt, fra denne gennem en hastigt svindende første voksen Dragt ind i første Pragtdragt, der afløses af en Sommerdragt; saa kommer atter Pragtdragt og derefter aarligt to Dragter.

Til Gruppen Fuligula henregnes almindeligvis *Fuligula fuligula,* der er palæarktisk, *F. collaris* som er nearktisk, *F. novae-zealandiae,* der tilhører Australien, og *F. marila marila;* denne sidste har en østasiatisk Race, *F. marila mariloides* Vigors, og to nearktiske, *F. marila nearctica* (Stejn.) og *affinis* Eyton. Som det synes hører ogsaa den amerikanske Redhead, der har været henført til Gruppen Nyroca, nærmere til Fuligula og maatte i saa Fald hedde *Fuligula americana* (Bp.).

I det her behandlede Omraade forekommer Troldand, Bjærgand (den typiske Form), samt dens lille amerikanske Race, affinis, som har vist sig nogle Gange i Grønland.

Hovedskal af Fuligula marila affinis. ♂ Nov. 1925. Michigan.

Hovedskal af Nyroca valisneria. ♂ Nov. 1925. Michigan.

Hovedskal af Fuligula americana. ♂ Nov. 1925. Michigan.

TROLDAND, Fuligula fuligula (L.).

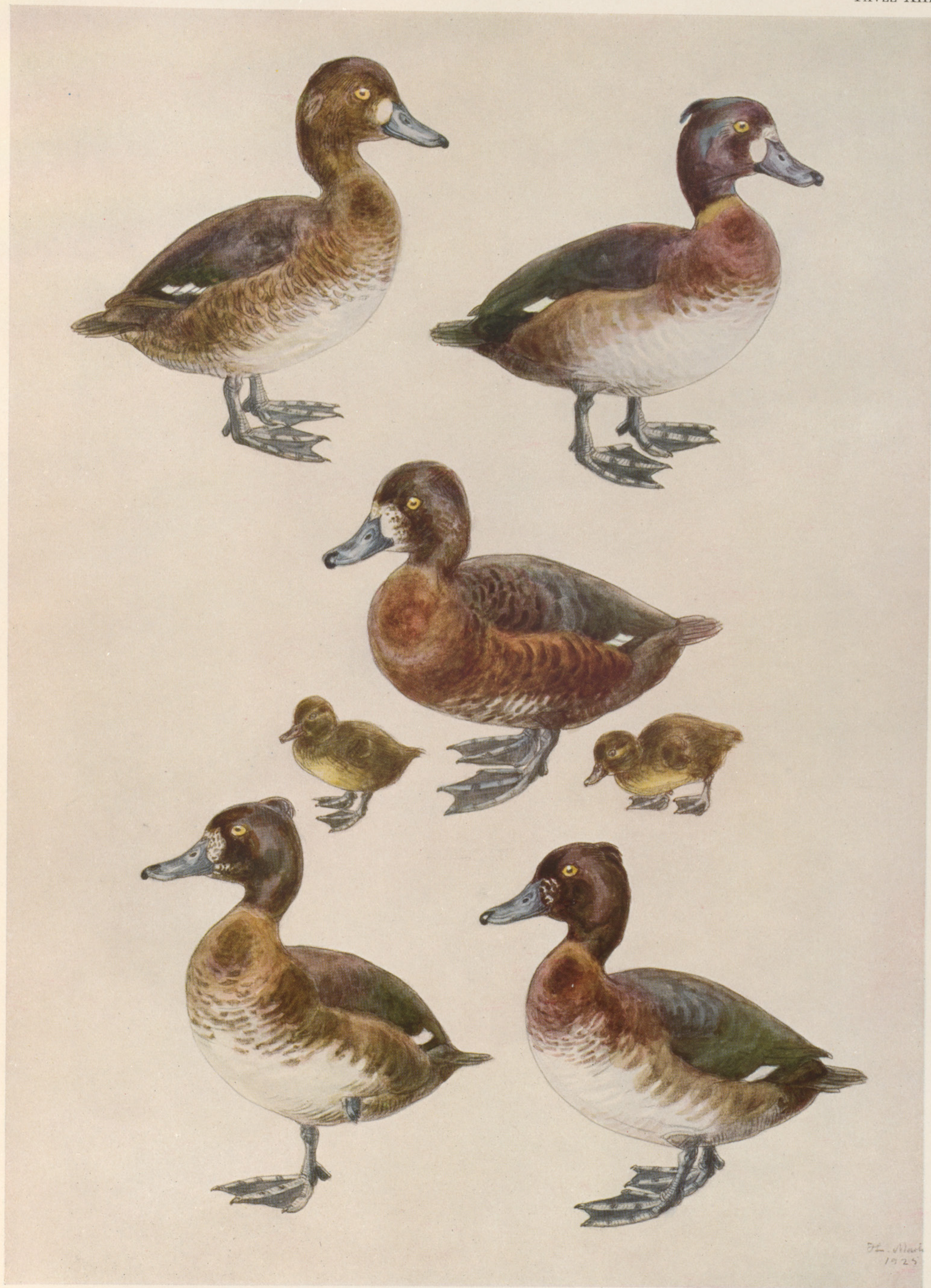
Anas fuligula Linn. Syst. Nat. Ed. X I. 1758, Side 128. — Nyroca fuligula Flem. Phil. of Zool. II, 1822, Side 260. — Aythya fuligula Boie, Isis 1822, Side 564. — Fuligula cristata Steph. Gen. Zool. XII. 2, 1824, Side 190. — Aythya fuligula Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 914. — Aythya cristata Br. ibid., Side 916. — Anas fuligula L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 374. — Fuligula cristata Steph. M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 502. — Fuligula cristata Steph. Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 670. — Fuligula fuligula (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 259. — Aethya fuligula (L.). Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 186. — Fuligula cristata Winge: Fortegn. Danmarks Fugle. D. O. F. T., 1. Aarg. 1906—07. Side 7. — Nyroca fuligula (Linnæus) Millais: British Diving Ducks Vol. I, 1913, Side 45. — Fuligula cristata (Ray) Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 122. — Nyroca fuligula (L.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1340. — Nyroca fuligula (L.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Octb. 5th 1921, Vol. II, Side 321. — Fuligula fuligula (L.). Collett: Norges Fugle ved Ørjan Olsen III. 1921, Side 90.

Danske Navne: Troldand, Topand, Vibeand, Blyand (Thy).
Færøiske „ Troldand.
Islandske „ Toppönd, Hegraönd, Dúkönd.
Svenske „ Vigg, Hägerand.
Norske „ Topand.
Finske „ Vigg, Jouhisotka.
Engelske „ The tufted Duck.
Franske „ Morillon, Morette.
Tyske „ Reiherente, Reiher-Ente, Haubenente, Schopfente.

Artskendetegn: En temmelig lille Dykand med kort, bredt Næb. Vingespejlets Fjer hvide med sorte Endetværbaand. Hovedet hos unge Fugle af bægge Køn og hos gamle Hunner graabrunligt, ikke rødbrunligt, hos gamle Hanner sort med purpurviolet Glans og en nedhængende Nakketop. Fra Taffelandens unge Fugle kendes unge Troldænder paa det hvide Spejl; fra unge Bjærgænder kunne de undertiden være vanskelige at skelne; dog findes hos unge Troldænder ikke vatrede Fjer mellem Skuldrene som hos Bjærgænder, og de ere oftest betydeligt mindre, skønt de største Maal kunne naa lidt over de mindste Maal for Bjærgænder. Unge Hun-Troldænder have Vingen 191—196 mm, Næbbet 36—41 mm. Ældre Hunner 188—202 mm, Næb 38—41,5. Unge Hun-Bjærgænder have Vingen 201—217 mm, Næb 40—45 mm.

Forekomst i Danmark: Ikke helt sjælden som ynglende, har i de senere Aar bredt sig. Almindelig Vintergæst. Kendes fra Stenalder.
„ paa Færøerne: Omtales af Müller som ynglende i Juni 1872. Senere truffet af og til, ikke helt sjældent; dog ikke med Sikkerhed senere eftervist som rugende.
„ paa Island: For henved en Snes Aar siden sikkert paavist som Ynglefugl; vist i Tiltagen.
„ i Grønland: Truffen 5—6 Gange som tilfældig Gæst paa Vestkysten.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Spæde Dunællinger* ($^{16}/_{6}$ 1918, Madstedborg Sø, Thy) ere meget mørkere end Taffelandens Ællinger; paa Oversiden ere de mørkt olivenbrunlige, paa Undersiden gulbrunlige med et mørkt Baand over Brystets øverste Del. Hage og Strube have Undersidens Farve, Panden og Kinderne ere lidt lysere end Oversiden; Bugen og Undergumpen ere mørkere end den øvrige Underside. Vingens Underside er gulbrun; lyse Pletter paa Rygsiden ses ikke (8 Stk.). Hos to, nogle Dage ældre Ællinger ($^{4}/_{7}$ 04 og $^{15}/_{7}$ 05) fra Øvre Pasvik i Finmarken, kan en svagt antydet lys

Troldænder, Fuligula fuligula (L.).

Hunner.

Ung Hun, ♀ juv. 16/10 1912. Staby.
Ungedragt. Ca. 3 Mdr. gl.

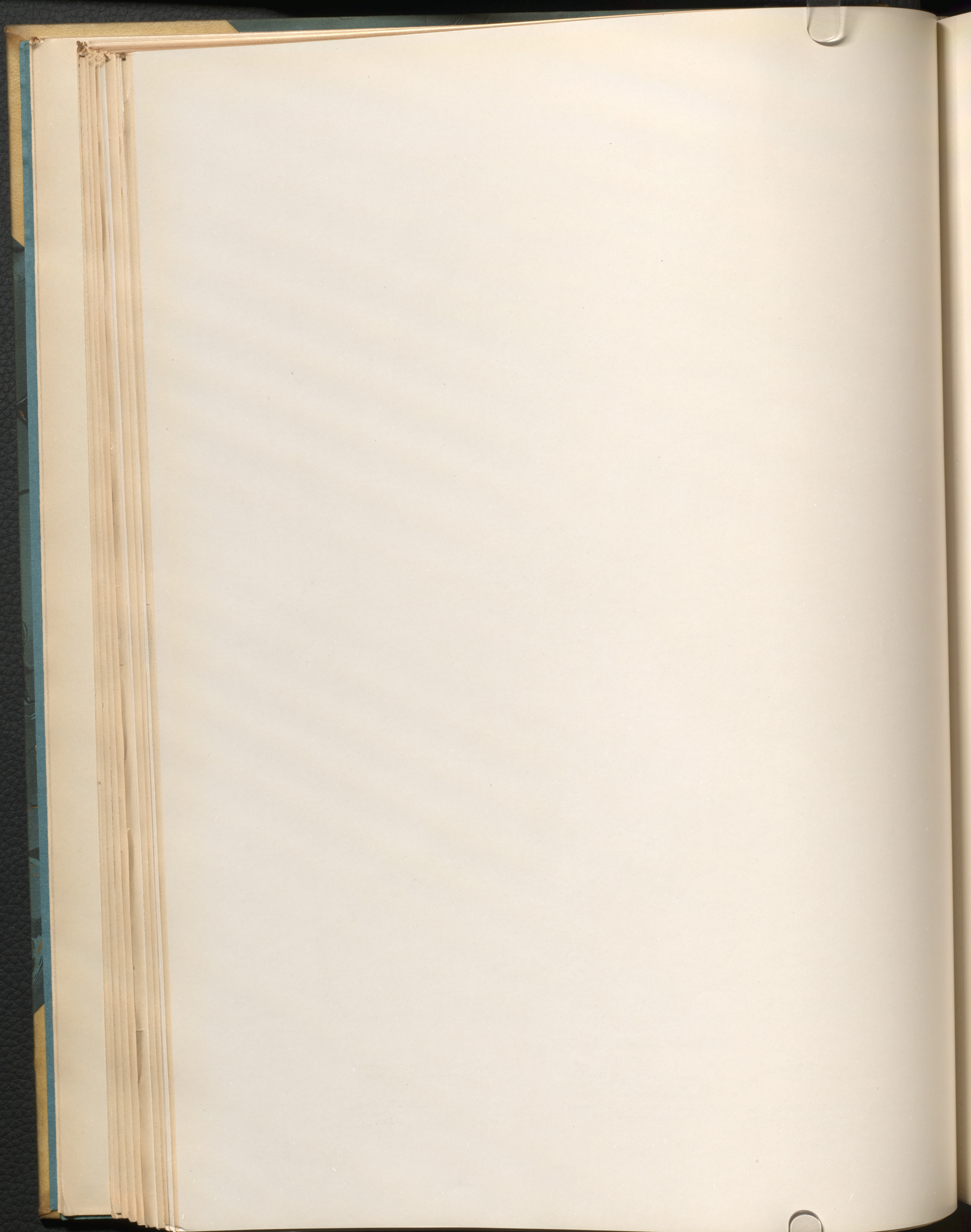
Gammel Hun, ♀ ad. 1/8 1920. Vemb.
Har ynglet første Gang. Slidt Yngledragt.
Nedsunken Ægleder. Ca. 12½ Md. gl.

Hun, ♀ vix ad. 10/1 1924. Svaneke
Første voksen Dragt. Ret Ægleder.
Ca. 6 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 18/9 1916. Saltbæk Vig.
Sommerdragt. Bred, nedsunken Ægleder.
Mindst ca. 14 Mdr. gl.

Ællinger, nogle faa Dage gamle.
16/6 1918. Madstedborg Sø, Thy.

Gammel Hun, ♀ ad. 8/2 1917. Kallehave.
Vinterdragt, svarende til første voksen Dragt.
Nedsunken Ægleder. Ca. 19 Mdr. gl.

Troldænder, Fuligula fuligula (L.).

Ung Han, ♂ juv. 25/10 1905. Ulfborg.
Ungedragt. Paa Hovedet ses Fjer af første voksne Dragt, der atter snart forsvinder. Ca. 3½ Md. gl.

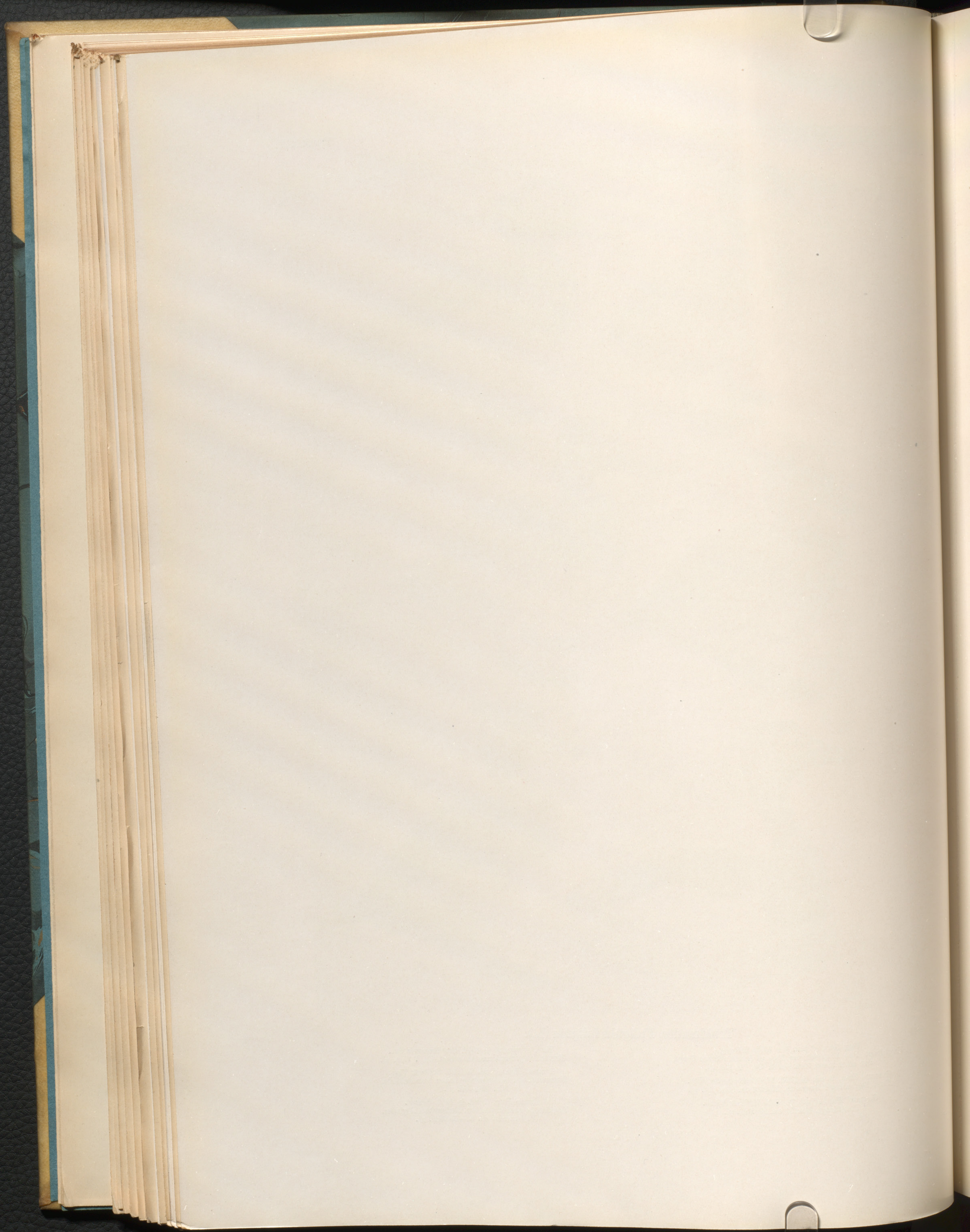
Gammel Hun, ♀ ad. 1/6 1905. Madstedborg Sø, Thy.
Fuld Yngledragt. Rugende. Mindst ca. 23½ Md. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 3/3 1918. Holbæk Fjord.
Pragtdragt. Mindst ca. 20 Mdr. gl.

Han, ♂ vix ad. 3/2 1919. Gundsømagle Sø.
Første Pragtdragt næsten anlagt. Ca. 7 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 1/8 1915. Saltbæk Vig.
Sommerdragt. Svingfjerene endnu ikke fældede. Ca. 12½ Md. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 5/2 1912. Samsø.
Yngledragt næsten tilstede. Nedsunken Ægleder. Vist mindst ca. 31—32 Mdr. gl.

Troldænder, Fuligula fuligula (L.) og Fuligula marila affinis (Eyton).

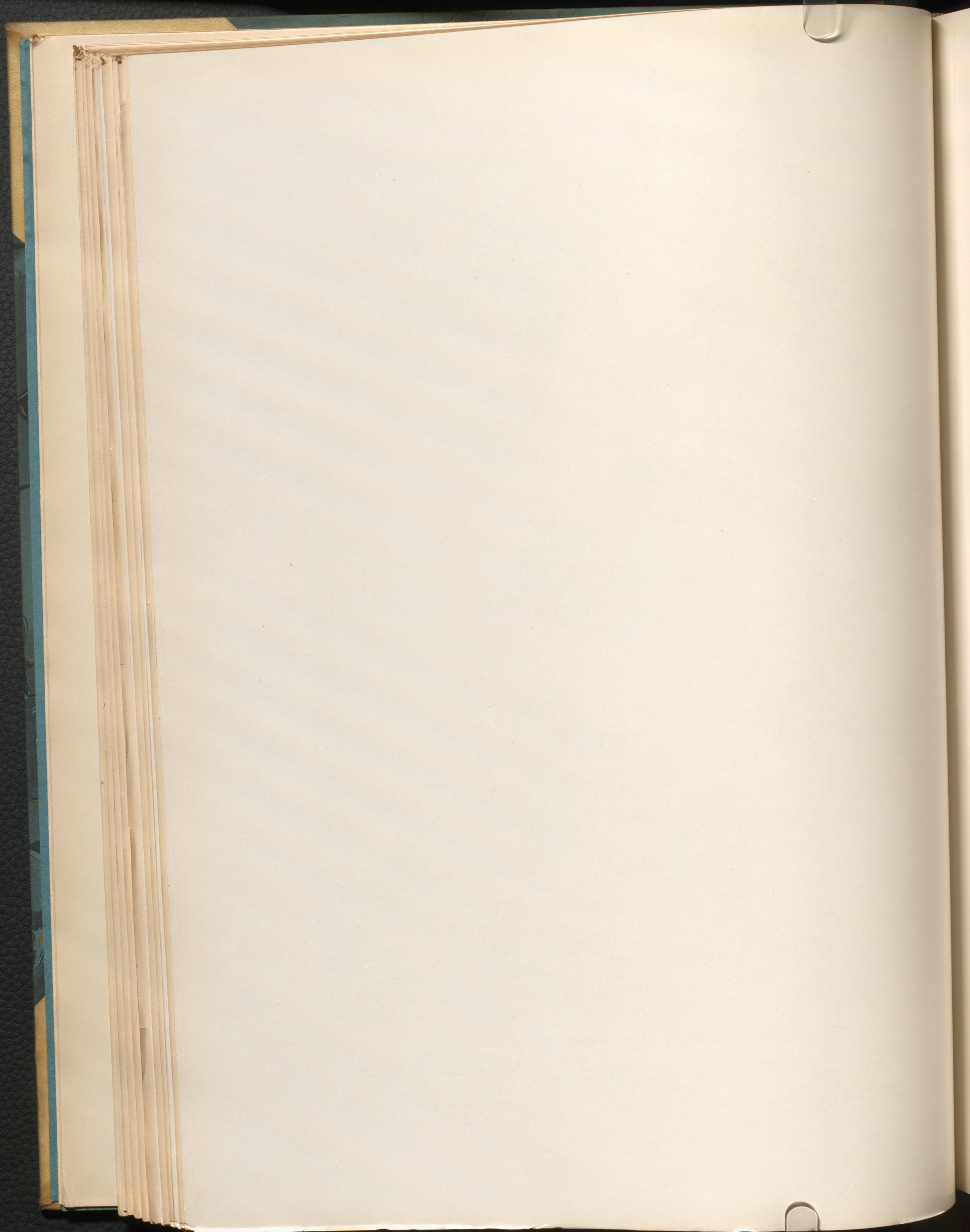
Troldand, Fuligula fuligula (L.).
Gammel Hun, ♀ ad. 9/6 1911. Lule Lappmark.
Parringsdragt. Vist ca. 23 Mdr. gl.

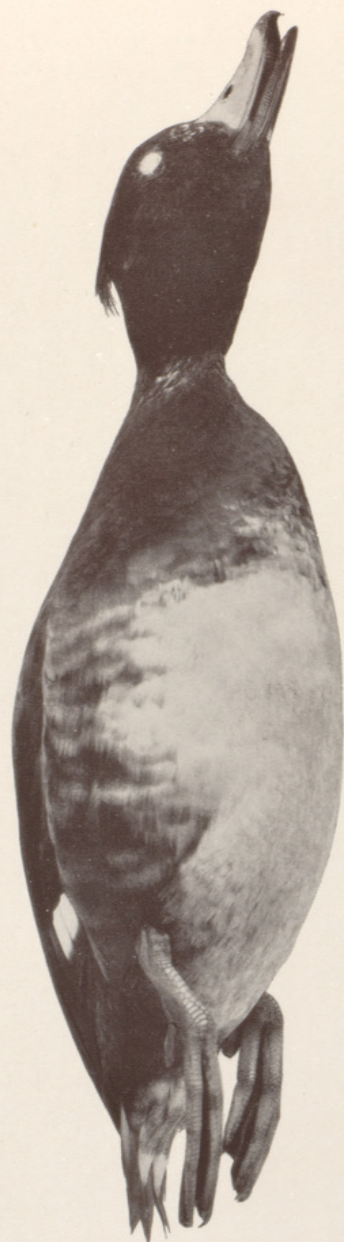
Fuligula marila affinis (Eyton).
Gammel Hun, ♀ ad. 22/6 1901. Cariboo,
Britisk Columbia. Yngledragt.

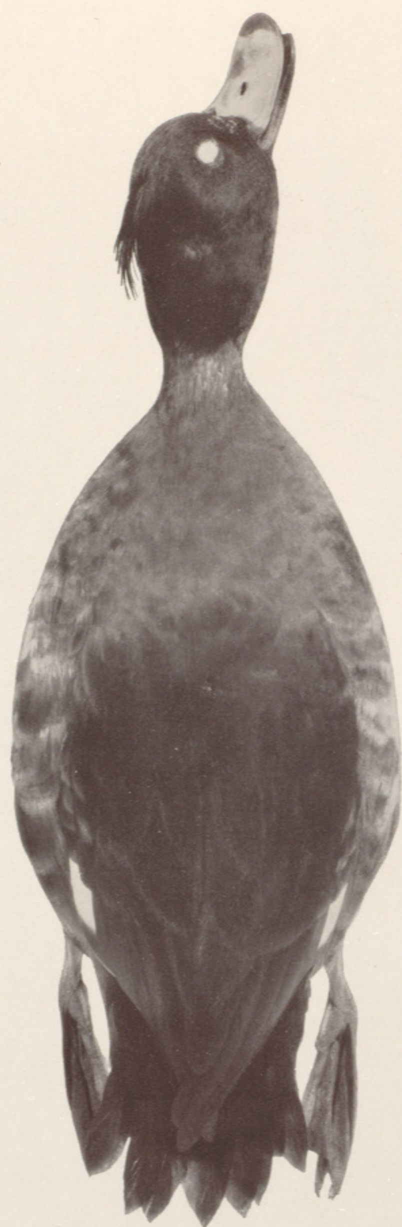
Fuligula marila affinis (Eyton).
Ung Han, ♂ juv. Februar 1917. Sukkertoppen,
Grønland. Pragtdragt frembrydende.
Ca. 6—7 Mdr. gl.

Troldand, Fuligula fuligula (L.).
Gammel Han, ♂ ad. 22/6 1905. Eyrarbakki,
Island. Pragtdragt. Zoologisk Museum.
Rustfarvet paa Undersiden.

Fuligula marila affinis (Eyton).
Gammel Han, ♂ ad. 31/3 1902. Fox Island.
Me. U. S. A.

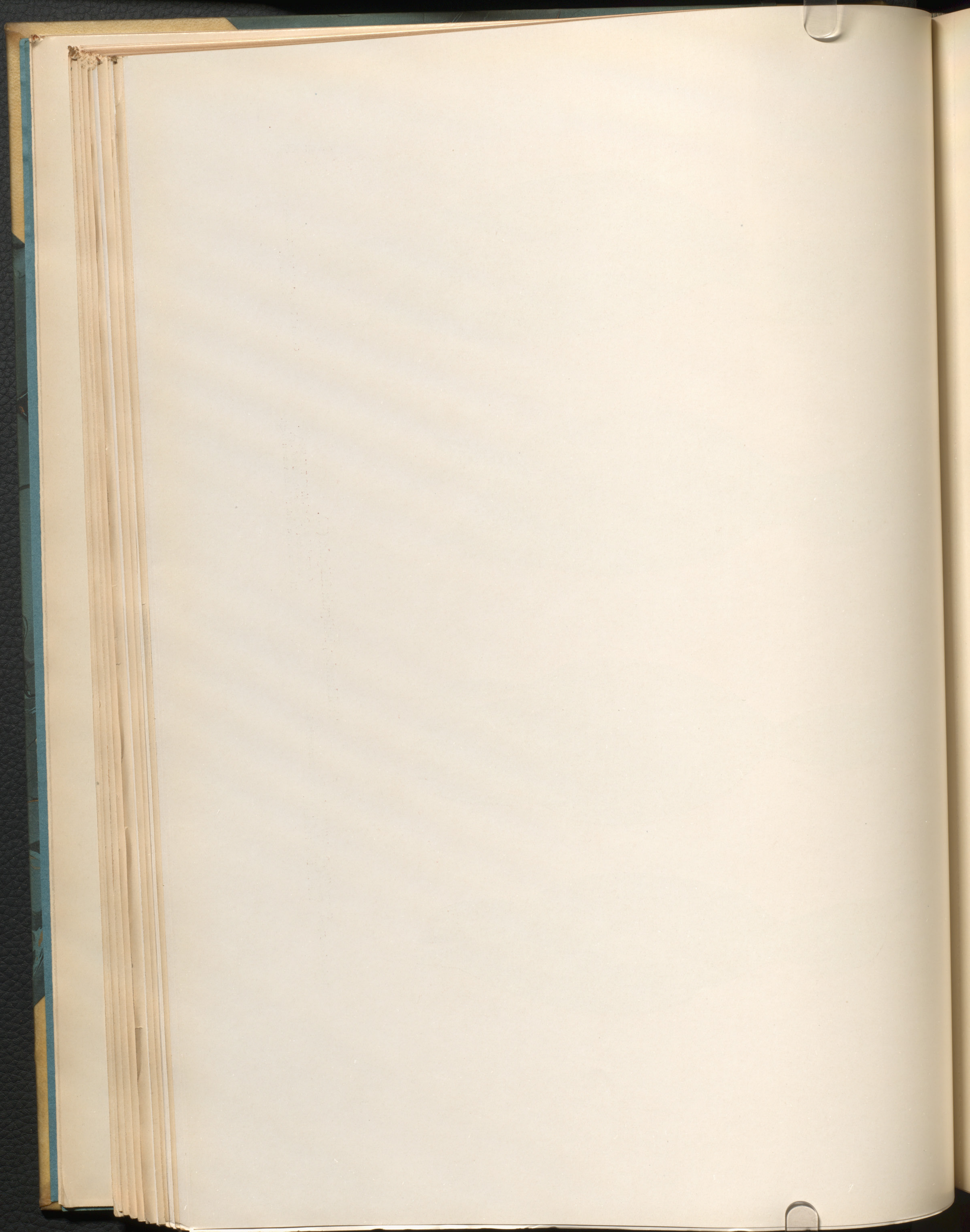

Troldænder, Fuligula fuligula (L.).

Gammel Hun, ♀ ad. 6/3 1925. Fiil Sø.
Nedsunken Ægleder. Mindst ca. 20 Mdr. gl. Yngledragt frembrydende.
Bemærk Halen i Fældning.

Gammel Hun, ♀ ad. 8/2 1917. Kallehave.
Nedsunken Ægleder. Ca. 19 Mdr. gl.
Vinterdragt, svarende til første voksen Dragt.

Gammel Han, ♂ ad. 8/2 1917. Kallehave.
Pragtdragt.

Plet ses bag Skuldrene, og disse Ællinger ere — vel falmede — lidt lysere paa Undersiden; det samme gælder to Ællinger fra Island ($^{16}/_{7}$ 1913). Spæde Ællinger ere afbildede paa Tavle XIII.

Næbbet er mørkt olivengrønligt, Fødderne graablaalige, mørkere paa Tarsens Udside og Tæernes Led, Svømmehuden sort. Iris lyst gulbrunlig.

Den *unge Hun i første Fjerdragt* har mørkt graablaat Næb, den nøgne Hud mellem Undernæbbets Grene er sortegraa, Iris gulbrun. Fødderne ere blyblaa med graagrønlig Tone, Svømmehuden sort, ligeledes Fodens Underside. Hovedet er graabrunligt med et lysere Parti ved baade Over- og Undernæbbets Rod; størst Udstrækning har dette i Regelen ved Overnæbbets Sider. Hovedets graabrune Farve fortsættes ned over Halsen og den øverste Del af Brystet, hvor den standser og afløses af en mathvid Farve, der strækker sig ned til Bugen for her efterhaanden at gaa over i en lys, graalig Farve, som dog hos nogle kan være mørkere graalig. Underhaledækfjerene kunne være mørkere eller lysere graabrunlige med iblandede hvidlige Fjer, Halefjerene ere mørkt graabrune, Overhaledækfjerene igæn lidt mørkere, og Ryggens nederste Del er mørkt sodbrun, næsten sort. Partiet mellem Skuldrene er mørkt graabrunt, Skulderfjerene en Ubetydelighed lysere, Forvingen atter lidt mørkere, Armsvingfjerene hvide med mørkegraa Ender, de bageste desuden med mørke Yderkanter, som danne Længdestriber over den bageste Del af det saaledes hvide Spejl, der fortil er begrænset af Armsvingfjerenes mørke Dækfjer og op mod Ryggen af de lange, sortbrune bageste Armfjer. Vingens Underside er hvid, og det samme gælder Axillarfjerene; Kroppens Sidefjer, „Vingeskjulerne“, ere af en lys, mat graabrunlig Farve. Paa den hvidlige Underside ere Fjerribberne hos nogle unge Hunner saa tydelige, at den faar et ganske svagt stribet Udseende. Haandsvingfjerene ere graaligt sodbrune med lidt lysere Inderfaner.

Allerede i Oktober Maaned ses mørkebrunlige Fjer af *første voksne Dragt* frembrydende paa Hoved, Bryst og Skuldre, mellem Skuldrene med olivenbrunlige, lidt lysere Kanter, paa Brystet med hvidlige Spidser, men man træffer endnu i Januar Maaned Fugle, som paa Hovedet og hele Kroppens Underside bære Ungedragten, ja endog fra Marts Maaned foreligger et saadant Stykke. Fældningen til første voksne Dragt foregaar da aabenbart senere end hos Taffelanden, og dette gælder vel navnlig nordligt udrugede Fugle, der besøge os om Vinteren; men andre have første voksne Dragt fuldt færdig i Januar, saaledes at højst en og anden tilbagesiddende „ungdommelig“ Halefjer vidner om Fuglens Ungdom. En ung Hun i første Fjerdragt er afbildet paa Tavle XIII øverst tilvenstre, og paa samme Tavle øverst tilhøjre en ung Hun med ret Ægleder i første voksne Dragt.

I denne Dragt er Hovedet meget mørkebrunligt med to hvide Pletter, hvis Fjer dog have sortbrune Spidser, ved Roden af Overnæbbet, Iris er gullig, Næbbet lyst blyblaaligt med et sort Baand over Næbenden; en lille kort, tynd Top er tilstede. Et Stykke ned ad Halsen fortsættes Hovedets mørkebrune Farve, men gaar saa paa Ryggens forreste Del over i en mattere sortbrun Farve, og her mellem Skuldrene have Fjerene svagt fremtrædende olivenbrunlige Rande, og saadanne ses forøvrigt ogsaa paa Skulderfjerene, der have Hovedets mørkebrunlige Farve. Bagryggen, Overhaledækfjerene og Halefjerenes Overside er sortebrun. Brystets øverste Del er mere brunlig, nærmest Halsen med lysebrune Kanter, længere nede med hvide Spidser paa Fjerene; disse og Undersidens snehvide Fjer have en silkeagtig Glans. Vingeskjulerne ere graabrune i Enderne som pudrede med fine, hvide Prikker, en begyndende Vatring. Bugens Fjer ere graalige, og samme Farve have Underhaledækfjerene, mellem hvilke adskillige hvide Fjer ses; de yderste mod Halespidsen ere oftest hvide. Halefjerenes Underside er lysere end Oversiden. I Styrken af Hovedets mørkebrune Farve og Brystets gyldentbrune Skær kan der være nogen Forskel, og Graden af Afslidning af de mørke Fjer-Spidser i de hvide Næbrodspletter kan ogsaa veksle noget.

Fra Maj Maaned haves ingen Hun i denne Alder, men fra Juni Maaned findes 2 Fugle, som nu ere i Yngledragt, den ene $^{4}/_{6}$ 1905, fanget paa 13 Æg her i Landet, den anden $^{23}/_{6}$ 1910 fra Yngleplads i Lule Lappmark; sidstnævnte har endnu mange „ungdommelige“ Halefjer. Denne Yngledragt er — ganske som det ses hos t. Eks. Krikænder fra nordlig Yngleplads — en Blanding af første voksne Dragt og Yngledragten, med førstnævnte i Overvægt. Hunnen fra Danmark har fældet en Del af Hovedets Fjer, saaledes er navnlig den hvide Plet ved Næbroden næsten borte, da mørke Fjer her ere frembrudte, paa Skuldre og Ryg ses nye sortbrune Fjer mellem første voksne Dragts, hvis lyse,

olivenbrune Fjerkanter nu ere falmede, de vatrede „Vingeskjulere“ ere erstattede af ensfarvet brune Fjer, og paa den hvide Underside ses talrige frembrudte graabrune Fjer. Endnu flere mørke Fjer paa Undersiden har Hunnen fra Lule Lappmark, der ellers ganske ligner den danske Hun. I slidt Yngledragt er en Hun, skudt ved Vemb $^{1}/_{8}$ 1920, afbildet midt paa Tavle XIII.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
20 Hunner i første Aar maale gennemsnitlig:	190,5 mm	38 mm	45,4 mm	34,8 mm	58 mm	58,9 mm	45,5 mm
Største Maal	196 „	41 „	49 „	38 „	65 „	66 „	50 „
Mindste „	181 „	36 „	42 „	32 „	51 „	52 „	41 „

3 unge Fugle, skudte i Oktober Maaned, vejede 730, 743,5 og 909 gr.

Naar Omsorgen for Ællingerne er forbi, falde Svingfjerene, men forinden har allerede den kommende *Sommerdragt* begyndt at vise sig; den kan ses fuldt udviklet i September og skiller sig ikke ret meget fra første voksne Dragt. Hovedets Fjer ere mat brune, Brystets Fjer mere graabrune end varmt-brune, og Kroppens Sidefjer ere graaligt olivenbrune uden Vatring.

To Hunner, skudte 18de September 1916, ere i denne Sommerdragt; den ene havde bred, bugtet, nedsunken Ægleder og havde altsaa ynglet, den andens Ægleder var fortykket, men ret, og den havde altsaa af en eller anden Grund ikke ynglet i sit første Leveaar, hvilket ellers er Regelen. Den ene Hun ses afbildet paa Tavle XIII nederst tilvenstre.

Første Sommerdragt ombyttes efterhaanden i Efteraarets Løb med en *ny Dragt* svarende til første voksne; disse to Dragter ere ikke lette at skelne fra hinanden, da „Vingeskjulerne“ kunne variere ikke saa lidt, men oftest ere de i Sommerdragten mere graalige, i den næste Dragt mere brunlige og noget vatrede, men Vatring *kan* ogsaa ses i Sommerdragten. Hovedets Fjer, der i Sommerdragten ere matbrune, ere i den følgende Dragt skinnende sortbrune, og de hvide Pletter ved Næbroden ere indskrænkede i Omfang; i Sommerdragten have Rygsidens Fjer olivenbrunlige Kanter, i den følgende varmt brune, paa Brystet er Farven i Sommerdragten graaligt brun, i den følgende Dragt er den varmere brun, stundom næsten rødbrunlig, og desuden oftest saa stærkt udviklet, at den danner et Brystbælte af lignende Omfang som Hannens sorte. Efter denne Dragt følger da paany Parringsdragten, men hos nogle, vel ældre eller kraftige Fugle, synes Fældningen at strække sig fra Sommerdragten gennem den tilbagevendende første voksne Dragt lige ind i Parringsdragten uden Ophør, saaledes at Parringsdragten kan foreligge saa godt som udviklet hos nogle allerede i Februar Maaned, medens andre endnu langt senere ere i Færd med at anlægge Parringsdragten. En Hun, skudt $^{5}/_{2}$ 1912 ved Samsø, havde nedsunken Ægleder; den er i Parringsdragt med meget mørkt Hoved, kun faa hvide Fjer ved Næbroden, nøddebrunt Brystskjold og Vingeskjulere af samme Farve, Fjerene paa Ryggens forreste Del og paa Skuldrene have nøddebrune Rande, og de bageste Armfjer, der begrænse Spejlet op mod Ryggen, have et broncegrønligt Skær; en tydelig Top ses paa Hovedet. Den er afbildet paa Tavle XIV nederst tilhøjre, en Hun i voksen Vinterdragt paa Tavle XIII nederst tilhøjre og fotografisk Gengivelse af samme Hun ses paa Tavle XVI længst tilvenstre. En Hun, skudt $^{6}/_{3}$ 1925 i Fiil Sø, havde ogsaa bred, nedsunken Ægleder og var altsaa mindst ca. 20 Maaneder gammel; den er ved at anlægge Parringsdragten, Halen er i Fældning, slidte Fjer ses paa Ryg og Skuldre og nye, med nøddebrune Kanter ere i Frembrud; ogsaa paa Kropsiderne ses brunlige Fjer frembrydende mellem saadanne, der tilhøre den *efter* Sommerdragten anlagte Dragt. Næbbet hos denne Fugl var blyblaat med sort Negl og et sort Baand over Spidsen, mellem Næseborene og det sorte Baand ses en mørk Skygge paa Næbryggen; Undernæbbets Grene sorte med blaa Yderkanter, Huden mellem Undernæbbets Grene sort; Iris højgul; den brede, tykke Tunge var hvidgraa; Fødderne graablaa, lidt mørkere paa Hælene, Tæerne lyst graablaa med en svag grønagtig Tone, mørke Skygger paa Leddene og omgivne, paa den mørke Svømmehud, af lyse Striber af Tæernes Farve. Neglene sortbrune. Anden, tredje og fjerde Svingfjer sodbrune, femte med en lys Stribe paa Yderfanen langs Fjerribben, paa sjette er denne Stribe hvid og bredere, paa syvende til ellevte indtager den hele Yderfanen. Armsvingfjerene hvide med brede, sorte Endebaand, de bageste sorte med grønlig Bronceglans. Denne Fugl er fotografisk gengivet paa Tavle XVI. En Hun med nedsunken Ægleder, skudt $^{26}/_{3}$ 1917 ved Lynæs, altsaa ogsaa mindst 20—21 Maaneder gammel, er i en Dragt, der fuldstændig svarer til første voksne. I ren Parringsdragt er en Hun fra Madstedborg Sø i Thy, $^{1}/_{6}$ 1905, afbildet paa Tavle XIV midt i venstre Række; den ligner de foran beskrevne Hunner i Parringsdragt fra Februar og Marts, men Hove-

det har dog en brunere, ikke saa mørk Farve, og paa Undersidens hvide Parti ses mange mørkebrune Fjer, særlig paa Rugeplettens Sted; det hvide Parti ved Næbroden er saa godt som forsvundet, og dette gælder fuldtud om en Hun fra Lule Lappmark, $^{9}/_{6}$ 1911, der iøvrigt ligner den danske Hun. Den er afbildet paa Tavle XV øverst tilvenstre.

Maalene for Hunner i denne Alder stille sig saaledes gennemsnitlig:

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
18 ♀♀ i mindst 2det Aar:	194,8 mm	39 mm	45,8 mm	35 mm	59 mm	59,8 mm	46 mm
Største Maal	202 „	41,5 „	48 „	37 „	63 „	62 „	50 „
Mindste „	190 „	38 „	44 „	34 „	54 „	56 „	44 „

Tre Hunner, skudte i Januar Maaned, vejede 917, 933 og 948 gr, en fjerde Hun, skudt 20. Februar, 765 gr, og Hunnen i Æglægning fra Madstedborg Sø i Thy vejede 656 gr.

Seks *Hunner fra islandske Yglepladser*, samlede af Viceinspektor Hørring i 1905, 07, 08, ligne aldeles danske Fugle i Parringsdragt og svare ogsaa, hvad Maalene angaar, godt til disse; de maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
islandske ♀♀ i Yngledragt:	193,7 mm	39 mm	45,7 mm	35 mm	59 mm	59,3 mm	46,8 mm
Største Maal	198 „	40 „	47 „	38 „	62 „	62 „	50 „
Mindste „	188 „	38 „	45 „	33 „	57 „	57 „	45 „

Den unge *Han i første Fjerdragt* ligner den unge Hun, men kan dog som Regel skelnes fra denne ved den lidt mørke Farve paa Hovedet og en mindre Udstrækning af det hvide Parti ved Næbroden; ogsaa Brystpartiets Fjer ere mere sodbrune end hos Hunnen, og Ryggens og Skuldrenes Fjer ere ligeledes mørkere og ganske fint prikkede med Graat; de lange Skulderfjer og Haandsvingfjerene have svag Purpurglans. Unge Hanner, skudte i September, vise nye mørke, brunligt violette Fjer paa Hovedet, tilhørende en første voksen Dragt, som ikke udvikles helt, og senere under det videre Forløb af Fældningen til første Pragtdragt ses paa Kropsiderne hvide Fjer med Vatring, der atter forsvinde og erstattes af helt hvide. En ung Han er afbildet paa Tavle XVI øverst tilvenstre.

Allerede i Slutningen af November og hen i December kunne store Dele af Pragtdragten være tilstede, og i Januar Maaned ere de allerfleste godt i Gang med Fældningen; i Februar, Marts kunne næsten udfarvede unge Fugle ses, men oftest have de dog endnu vatrede Vingeskjulere, og Bugens Fjer synes at være de sidste, der skiftes. Hos en ung Han, skudt $^{14}/_{4}$ 1911, ses mange af Ungdomsdragtens Fjer paa Bugen, men hos denne er til Gengæld Kropsidernes Fjer helt hvide.

I *første Pragtdragt* er Hovedet sort med grønlig og purpurviolet Glans, Iris gul, Næbbet lyst gensdarmblaat med sort Baand over Enden, Halsen og Brystets øverste Del sorte. Denne sorte Farve danner en skarp Grænse mod den silkehvide Farve paa Brystets bageste Del, og den hvide Farve strækker sig mere eller mindre langt ned over Bugen, hvor, som sagt, ofte mange Ungdomsdragts-Fjer ses. Underhaledækfjerene ere sorte, Halefjerene skifersorte; Gumpsider, Overhaledækfjer og Bagryggen sorte, Skulderfjerene sorte med ganske fine, hvidgraa Prikker. Forvingen mørkt sortebrun, Spejlet som i Ungedragten. Axillarfjerene ere hvide, Vingens Underkant graalig. Toppen kan være ret vel udviklet, men er dog oftest kortere end i senere Pragtdragter. I denne Dragt, mere eller mindre fuldstændigt udviklet, parrer den unge Han sig; en saadan, skudt $^{2}/_{7}$ 1911 i Lule Lappmark, har endnu et Par ungdommelige Halefjer. Paa Tavle XIV øverst tilhøjre ses en Han i første Pragtdragt, paa samme Tavle nederst tilvenstre en Han i anden Pragtdragt.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
25 ♂♂ i første Aar maale gennemsnitlig:	197,9 mm	39 mm	47 mm	37,6 mm	59 mm	59 mm	47 mm
Største Maal	214 „	42 „	50 „	38 „	64 „	63 „	50 „
Mindste „	190 „	36 „	45 „	37 „	56 „	55 „	45 „

Fem unge Hanner, skudte i Slutningen af September og i Oktober Maaned, vejede 665,5, 746, 687, 752 og 906 gr, to fra December vejede 858 og 946 gr og to fra Januar 997 og 1028 gr.

Inden Svingfjerene fældes, begynder *Sommerdragten* at bryde frem, og den kommer i større eller mindre Grad til Udvikling i Løbet af August Maaned; Hovedets glansfulde Fjer erstattes af mattere sodsorte, „Toppen“ falder af, og en kortere anlægges, Brystskjoldets Sommerdragtsfjer ere sortgraa med hvide Bræmmer, Kroppens Underside hvid, men dens Sidefjer, Vingeskjulerne, graabrune med lys Vatring, der staar noget spredt paa Fjerene; disse mørke Vingeskjulere er det mest fremtrædende

Kendetegn for Sommerdragten. Baghalsens Fjer ere olivengraabrunlige, fint prikkede med Hvidt, saa fint, at det paa en ganske kort Afstand, t. Eks. i Armslængdes, næppe kan ses. Skulderfjerene ere matsorte, lidt stærkere hvidprikkede end i Pragtdragten. Iris er gul, men Næbbet er mørkere, mere graablaat end i Pragtdragten. En Han i Sommerdragt er afbildet paa Tavle XIV midt i højre Række.

Kort efter at Svingfjerene ere voksede ud paany, begynder den følgende *Pragtdragt* at vise sig og kan stundom ses fuldt udviklet i Oktober Maaned, men i Midten af denne Maaned kunne ogsaa Fugle i Sommerdragt træffes, og navnlig synes de mørke, vatrede Fjer paa Kropsiderne at være de sidste, der skiftes. Anden Pragtdragt er en Gentagelse af første, men Farverne ere mere udprægede, det Hvide er mere skinnende silkehvidt, det Sorte dybere og glansfuldere, Hovedet stærkt purpurviolet skinnende, Toppen som Regel temmelig lang, indtil 6—7 cm; paa Skuldrenes sorte Fjer, der have en svag broncegrønlig Glans, ere de fine, hvide Prikker næppe synlige, Halens sorte Fjer have Bronceglans, Kroppens Sidefjer ere blændende hvide, Forvingen er sort, men ned mod Spejlet findes grønlig Metalglans paa Dækfjerenes Spidser. Selve Spejlfjerene ere hvide med smalle, mørke Yderkanter, der paa de indre ere bredere, deres brede, sorte Endebaand ere spansk-grønt glinsende; Spejlets bageste, helt mørke Fjer have ogsaa grønlig Glans og desuden smalle, sorte Yderkanter. Haandsvingfjerene have Bronceglans, Vingens Underkant er graalig, under Haandleddet er den hvid, og Axillarfjerene ere hvide, hos nogle helt, hos andre med et lille graaligt Endeparti. Som allerede nævnt er en Han i anden Pragtdragt afbildet nederst tilvenstre paa Tavle XIV; en anden er fotografisk gengivet paa Tavle XVI.

Mellem de enkelte Hanner er ikke stor Variation at se; Toppen kan være lidt længere eller kortere, den hvide Prikning paa Skulderfjerene lidt mere eller mindre tydelig, nogle vise en lille hvid Plet paa Hagen, hvor Fjerene i en Spids vokse ud paa Huden mellem Undernæbbets Grene, andre ikke, Purpurglansen paa Hovedet kan være mere eller mindre fremtrædende, og — navnlig tidligt paa Vinteren — kan man se sølvhvide Bræmmer paa Brystskjoldets sorte Fjer og en enkelt mere eller mindre tydelig vatret Fjer mellem de hvide Vingeskjulere, men i det Store og Hele maa de siges at være ret ensartede. Af og til ser man Fugle, baade Hanner og Hunner, med stærk Rustfarve paa Fjerene, ganske som hos Svømmeænder. Henimod Yngletiden sker ingen anden Forandring i Dragten, end at Fjerene slides, deres Glans bliver mindre stærk og „Toppen“ tyndere. Den derpaa følgende Sommerdragt er som det foregaaende Aars. En islandsk Han med stærk Rustfarve paa Brystets Fjer er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle XV.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
26 ♂♂ i mindst 2det Aar maale gennemsnitlig:	202 mm	40 mm	46,6 mm	35,8 mm	60,5 mm	60,5 mm	47 mm
Største Maal	213 „	42 „	50 „	39 „	65 „	64 „	50 „
Mindste „	195 „	37 „	44 „	33 „	57 „	57 „	44 „

En gammel Han, skudt i Januar Maaned, vejede 978 gr, tre, skudte i Begyndelsen af Februar, 835, 905 og 960 gr, men en Han fra Hillerslev i Thy, 15/4 06, vejede kun 763 gr.

Seks Hanner fra islandske Ynglepladser, samlede af Viceinspektor R. Hørring paa Island i 1905, ere i Farve og Tegning ganske som Hanner her fra Landet eller fra Lappmarken; Maalene synes en Ubetydelighed større, men dette beror vel nærmest paa en Tilfældighed; i den danske Række kan være medregnet en og anden fremmelig Fugl i første Aar, og nogle af Hannerne fra Efteraarsmaanederne kunne maaske have Svingfjer, der mangle lidt i at være fuldstændig udvoksede; desuden er den islandske Række jo ikke stor.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
6 ♂♂ fra islandske Ynglepladser:	205 mm	41 mm	48 mm	36,5 mm	61,5 mm	61,5 mm	47,6 mm
Største Maal	209 „	42 „	49 „	39 „	64 „	64 „	51 „
Mindste „	203 „	40 „	46 „	35 „	58 „	58 „	47 „

Troldanden har en vid Udbredelse i den gamle Verden, idet den ruger fra Island og de britiske Øer i Vest til Stillehavet i Øst.

I *Grønland* er den truffet som tilfældig Gæst; Læge Th. N. Krabbe fik i 1899 4 unge Fugle, skudte 15de og 16de Oktober ved Godthaab, og en ung Hun, skudt ved Fiskernæsset 16de Oktober samme Aar; selv har jeg fra John Møller i Godthaab modtaget en ung Han, skudt 10/11 1920 ved Kangek. Disse Fugle ere efter al Rimelighed komne til Grønland fra *Island*, hvor Hørring har fastslaaet, at den ruger. Da Hantzsch skrev i 1905, forelaa kun Formodninger om dens Ynglen paa denne Ø, men senere er,

som nævnt, Forholdet fuldt opklaret, idet Hørring fandt den paa Yngleplads ved Myvatn i 1907. Selv har jeg faaet unge Fugle i August 1908, September 1910 fra Sydisland (Faktor Nielsen), en gammel Han i Pragtdragt $^{22}/_{5}$ 1912 fra Nordisland og Dunællinger $^{16}/_{7}$ 1913 fra samme Sted.

Om dens Forekomst paa *Færøerne* findes Oplysninger hos Knud Andersen, Medd. om Færøernes Fugle; han henviser til Collins Udtalelse i Skand. Fugle, Side 671, hvorefter Müller har meddelt Reinhardt, at den i Juni 1872 blev fundet ynglende, og anfører en Meddelelse fra P. F. Petersen, Nolsø, om, at denne har skudt den i September 1894 paa et af Fjældvandene, „Steinavatn". Samme Iagttager modtog en nylig skudt Troldand fra Suderø 7de Maj 1896. I en senere (4de) Række Meddelelser omtales en ung Hun fra Nolsø, skudt $^{15}/_{10}$ 1900, og endelig findes i Sysselmand H. C. Müllers af Andersen i Uddrag offentliggjorte haandskrevne Optegnelser følgende: „15. Maj 1878 blev et Par skudt paa Ejde, Østerø. — 22de Maj 1884 en gammel Han, fuldstændig udfarvet og med Nakkebusk, skudt ved Strender, Østerø. — 14. Februar 1890 en skudt ved Saxen, Strømø". Paa Zoologisk Museum findes en Han i Pragtdragt, skudt paa Nolsø $^{4}/_{2}$ 1917, og en ung Hun fra Nolsø fra Knud Andersens Samling, muligvis den ovenfor nævnte.

I *England* er den Standfugl, og desuden besøger den Landet om Vinteren, forblivende fra Midten af September til Slutningen af Marts, nogle endog til Midten af Maj; den har efterhaanden bredt sig som Ynglefugl over det meste af England, i *Skotland* er den hyppigst i den sydlige og østlige Del og ruger saa langt mod Nord som til Orknøerne og Hebriderne (siden 1903). I Irland var den indtil 1877 kun Vintergæst, men ruger nu mange Steder. Som Vintergæst er den hyppig. (Pract. Handb. Brit. Birds).

I *Norge* ruger Troldanden „spredt i indre Finmarken samt hist og her langs kysten, idetmindste ned til Smølen. Paatræffes under trækket i alle Landsdele". (Collett-Olsen). Efter H. Tho. L. Schaanning, Østfinmarkens fuglefauna, forekommer den i Sydvarangers indre, skovbevoksede Egne, hvor den ruger talrigt i de fleste „myrvande og sivkransede sjøer".

I *Sverige* skal den være almindeligst i Landets nordlige Dele, men den ruger i Stockholms Skærgaard, ved Hornborgasjön i Vestergötland, i Tåkern, paa Gotland og Öland. I Landets vestlige Egne er den meget sjælden. (Kolthoff och Jägerskiöld, Bengt Berg).

I *Finland* ruger den over den største Del af Landet, dog almindeligst i de mellemste og nordlige Egne; i de sydlige forekommer den sparsommere, undtagen ved Kysten, og i de nordligste, skovløse Strækninger findes den slet ikke. (v. Wright-Palmén).

I *Holland* er den sjælden, i *Tyskland* ruger den temmelig hyppigt i Vest- og Østpreussen og flere Steder i Nord- og Mellemtyskland, i *Rusland* er den almindelig op til Trægrænsen og saa langt mod Syd som til Kiev og Volgas nedre Løb, i *Rumænien, Bosnien, Montenegro* skal den ruge, i 1910 paa Cypern, og der foreligger ogsaa Meddelelser om dens Ynglen i *Abessinien,* hvilke dog betvivles af Hartert. Gennem hele Sibirien forekommer den, i den vestlige Del saa langt mod Nord som til 68-70°, i den østlige til 69°4' (Hartert). Fra *Kommandør Øerne* nævnes den af Stejneger og af Seebohm fra *Japan.*

Om Vinteren trækker den mod Sydvest og Syd og kommer saaledes til Danmark, de britiske Øer, Vesteuropa, Middelhavslandene, Ægypten, Arabien, Nordindien, Kina, Formosa, Japan o. fl. a. St.

Her fra Landet er Troldanden kendt siden ældste Stenalder; maaske er den indvandret fra Øst og har formodentlig allerede da ynglet hos os. I nyere Tid har den været en noget faatallig forekommende Ynglefugl, der i de senere Aar dog er tiltaget noget. Hyppigst er Troldanden vel nok i Jylland, navnlig i den vestlige og nordvestlige Del, men den forekommer ogsaa ynglende paa Sjælland t. Eks. i Saltbæk Vig, i Søborg Mose og ved Gisselfeld. Som Vintergæst er den derimod saare talrig og ses overalt i større og mindre Indsøer, paa Sjælland f. Eks. i Furesø, Esrom Sø, Arre Sø, i Søerne i Østsjælland, i Saltbæk Vig og i de inderste Arme af Roskilde- og Holbæk-Fjord, og saa længe den kan finde Vaager paa Søerne, gaar den ikke gærne ud i Bælterne, i Østersøen eller Kattegat. I de senere Aar — siden 1912, se D. O. F. T. 11. Aarg., Side 105 — er den bleven talrig i Søerne og Ørstedsparken i København og ses desuden i Damhussøen og andre Steder, hvor Byens Tummel og Færdsel kommer den nær paa Livet, uden at dette synes at forstyrre den; ganske nær Bredden kan man se den dykke, selv om legende Børn og Hunde opholde sig i faa Alens Afstand.

I Oktober, stundom lidt før, stundom lidt senere, begynder Trækket nordfra og fra Øst at vise sig her, men før ind i November bliver den ikke rigtig talrig under almindelige Forhold, og henimod

Slutningen af Marts forlade vistnok de *fleste* Danmark, skønt mange kunne ses endnu i April og undertiden nogle Dage ind i Maj. Å. Vedel Tåning saa 1917 de sidste i Sct. Jørgenssø i København 17. Maj.

De Fugle, der yngle her i Landet, ere sikkert Standfugle, men de skride dog i Regelen sent, eller forholdsvis sent til Æglægning. M. Ewald Hansen fortæller i D. O. F. T. Aarg. I, Side 93, „et Besøg paa Madstedborg“ (en Fugleholm i den vestlige Del af Ove Sø i Thy), at Æglægningen sjælden begynder før sidst i Maj, og at Ællingerne derfor som Regel ikke ere flyvefærdige i Midten af Juli, paa hvilket Tidspunkt Andejagten tidligere begyndte her i Landet. „Paa den nordvestlige Del af Holmen, hvor der er fuldt op af Tuer, har Troldanden sit Hovedopholdssted“, skriver nysnævnte Forf., „men efterhaanden som Bestanden er vokset, er Ænderne flyttet længere og længere mod Øst, saaledes at man nu kan træffe Troldænder næsten over hele Holmen. Kommer man i Nærheden af dens Rede, som altid er godt gemt, prøver Anden først paa at bortlede Opmærksomheden fra sig selv ved at dukke ned i Reden; hvis man saa kommer nærmere, og Anden ser sig opdaget, løfter den Hovedet ganske lidt, strækker dernæst Hals for tilsidst at styrte sig i Søen, naar man er ganske nær ved den. Saalænge Kuldet ikke er fuldtalligt, ser man stadig Han og Hun sammen. Jeg saa en Gang et Par Troldænder bag ved en Bakke, hvor de havde Rede; Kuldet var ikke fuldtalligt; da Ænderne blev opmærksomme paa mig, fik de pludselig travlt, hvorpaa jeg skjulte mig, og ved Hjælp af Kikkert iagttog jeg da, at begge Ænderne løb rundt og samlede vissent Græs, hvormed de tildækkede Æggene, saa at disse vare ganske skjulte, da jeg senere kom forbi Reden. Det mindste Antal Æg, jeg har set i et helt Kuld, har været 8, og det største 17“. Ogsaa Millais siger i sin „British Diving Ducks“ Vol. I, at Troldanden helst anbringer Reden skjult mellem Græstuer eller i højt Græs, eller under Pilebuske og lign.; den bestaar af tørt Græs og Blade og indeholder en betydelig Dunmængde, som lægges hen over Æggene, naar Hunnen forlader Reden for at æde. Dunene skulle være mørke og tætte uden lyse Midtpunkter, jfr. Heatley Noble British Birds Vol. II, Side 37—38. Oftest findes Reden i umiddelbar Nærhed af Vandet, men dette gælder dog ikke i alle Tilfælde. Den synes at ynde at ruge selskabeligt, thi Mr. Noble fortæller l. c., at han en Gang talte 100 Reder paa en Ø i en skotsk Sø. Rugetiden er efter denne Forfatters Mening 23 Dage, men andre opgive 25—28 Dage. Æggene lægges i England i sidste Tredjedel af Maj, i Skotland lidt senere. Saalænge Æglægningen staar paa, ses Hannen i Redens Nærhed, og naar Hunnen efter at have lagt et Æg forlader Reden og flyver ud paa Vandet til Andrikken, finder Parringen Sted. Æggenes Antal i Kuldet skal svinge mellem 7 og 14; i ovennævnte Tilfælde, hvor Mr. Noble 12. Juni havde Lejlighed til at undersøge 100 Kuld, var Gennemsnitstallet 9.

Paa Karlö i den bottniske Bugt, ca. 4 Sømil Vest for Uleåborg, fandt J. Alb. Sandman (Fågelfaunan på Karlö, Meddel. af Societas pro Fauna et Flora, Fennica 17: 1892) Troldanden forekommende „till ofantligt stort antal vid de med tät Phragmites bevuxna sjöstränderna. Här bygger han sitt bo på någon antingen på den närbelägna stranden eller ute i sjelfva vattnet belägen tufva, eller också tillreder han bland tät vass sitt bo på en af honom själf tillagad upphöjning. Af afbrutna, korta Phragmites-stumpar, Scirpus lacustris och stärrgräs hopfiltar han i vattnet en cylinderformig pelare, på hvars öfver vattnet liggande ända självfa nästat finnes. Då han ofta tillredar sina bon på ställen, där vattnet är ganska djupt, kunna hans näste ernå en höjd af ända till 1 ½ aln, räknat från sjöbottnen till nästets rand. Ofta finner man hans bo äfven i de flagor af Scirpus och Phragmites, som höstfloden drifvit upp på stränderna. Artens häckning infaller i regeln i början och midten af juni“.

I Øvre Pasvik foregaar Æglægningen iflg. H. Tho. L. Schaanning meget uregelmæssigt, fra anden Uge i Juni til midt i Juli; normalt er Antallet af Æg i et Kuld 8—10, undertiden 7. Troldanden ruger talrigt i Sydvarangers indre skovbevoksede Egne, i „myrvande og sivkransede sjøer“. Reden findes altid i højt Græs lige i Vandkanten eller helst paa en omflydt Tue. „Hannen har jeg jevnlig observeret ved redet endnu i slutningen af rugeperioden“.

Æggene ere blegt olivengraalige af aflang Form uden synlig Forskel paa den butte og spidse Ende; iflg. Jourdain (Hartert: Vögel d. paläarkt. Fauna) maale 150 Æg gennemsnitlig 58,99 mm × 40,75 mm. I et Kuld paa 13 Æg, taget 1/6 1905 i Thy, maale Æggene gennemsnitlig 58,77 × 41,15. Største Længde er 60,5, største Bredde 43 mm. I denne Rede havde Dunene tydelige graahvide Midtpunkter. Æggene ligne meget Bjærgandens, men ere som Regel mindre, dog vil det næppe være muligt at skelne store Æg af Troldanden fra smaa af Bjærganden.

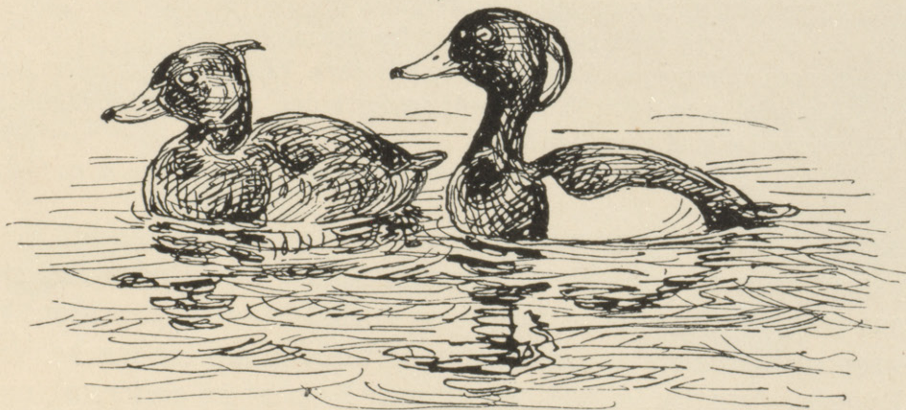
Naar Hannerne om Foraaret søge at udvælge sig Hunner, synes de ikke at indtage saadanne sær-

lige Stillinger eller at udføre saadanne Bevægelser, som ses hos andre Dykænder og hos Svømmeændernes Andrikker. I Søerne i København kan man se dem svømme tæt forbi Hunnerne og strække Halsen stift i Vejret, saaledes at de indtage en Stilling som den, der er vist nederst tilvenstre paa Tavle XIV, men andet har jeg aldrig set dem foretage sig under saadanne Omstændigheder. Millais skriver, at „the courtship of the male Tufted Duck is probably the most undemonstrative of any of the Anatidae"; han siger ogsaa, at Hunnerne svømme rundt om visse Andrikker, som synes at øve en særlig Tiltrækning paa dem, de dyppe Næbspidsen i Vandet og frembringe en knurrende Lokketone. Andrikkerne skulle frembringe en sagte, blød Fløjten, naar Halsen er strakt, og Næbbet peger skraat opad, og Pupillen i Øjet trækker sig saa meget sammen, at Øjets gule Farve straaler med forøget Glans. Ifølge andre Iagttagere skal Andrikken undertiden kaste Hovedet bagover mod Ryggen ligesom Hviinandrikken, men Hannens Nakketop synes ikke at spille nogen særlig Rolle, den rejses eller udfoldes ikke, men hænger hele Tiden slapt ned.

Naar Troldanden dykker, strækker den Halsen op- og forover, saaledes at Hovedet kommer til at beskrive en Halvbue i Luften, og med et lille Hop fremover forsvinder den derefter under Vandfladen; den bliver oftest knapt et halvt Minut nede og kommer op igen omtrent paa samme Maade, som naar en let Genstand, et Stykke Kork eller lignende, der har været holdt fast under Vandet, slippes fri. Naar de æde, følge Dykningerne temmelig hurtigt efter hinanden, men der kan ogsaa ofte være et Stykke Tid imellem dem. Paa Overfladen ligge de ofte om Dagen i lang Tid ganske stille med Hovedet trykket ned mellem Skuldrene og synes at blunde. Selv paa ret stor Afstand kunne da Hannerne let kendes paa deres hvide „Vingeskjulere", der lægges højt op over Vingerne, og paa den mørke Ryg, men Hunner og unge Fugle forveksles paa Afstand let med unge Bjærgænder. Troldandens Flugt er, naar den flyver en kortere Strækning, snurrende og tung, og det ser ud, som om den havde noget Besvær med at styre, som den vil; naar Fuglen vil kaste sig i Vandet, ser man den længe i Forvejen strække Fødderne nedad, som for at bremse med dem, og den glider ofte et langt Stykke henad Vandfladen, inden den endelig kommer til Ro. Men er den kommen rigtig op i Luften, gaar Flugten tilsyneladende lettere, og man ser ofte Flokke svinge op og ned og frem og tilbage over Søer, i hvilke de have til Hensigt at kaste sig; men det synes undertiden, som om de havde svært ved at bestemme sig; thi man kan se hele Flokken gøre et Sving nedad mod Vandet, som om den vilde kaste sig, og derefter svinge opad igæn, og dette kan gentage sig mange Gange efter hinanden. Paa Land gaa de kun daarligt og komme der vist, uden for Yngletiden, kun ugærne; saa almindelig Troldanden er her i Landet, kan jeg ikke mindes at have set den bevæge sig paa Land.

Troldandens Stemme høres ikke ofte, den er knurrende og minder noget om Taffelandens — lydende som korr-korr-korr og ka-ka-ka-karr beskriver Millais den. Desuden frembringer Hannen den føromtalte sagte Fløjten, som kun skal kunne høres paa ganske kort Afstand.

Føden bestaar af smaa Muslinger og Snegle, som den dykker ned til Bunden efter, men den æder ogsaa Insektlarver og Insekter, som den kan tage paa Overfladen, og Millais har set Troldanden sluge en lille Frø; desuden æder den Planterødder, Knopper af Vandplanter og deres Frø. Ungerne snappe Smaafluer, saa længe de ere smaa.

BJÆRGAND, Fuligula marila marila (L.).

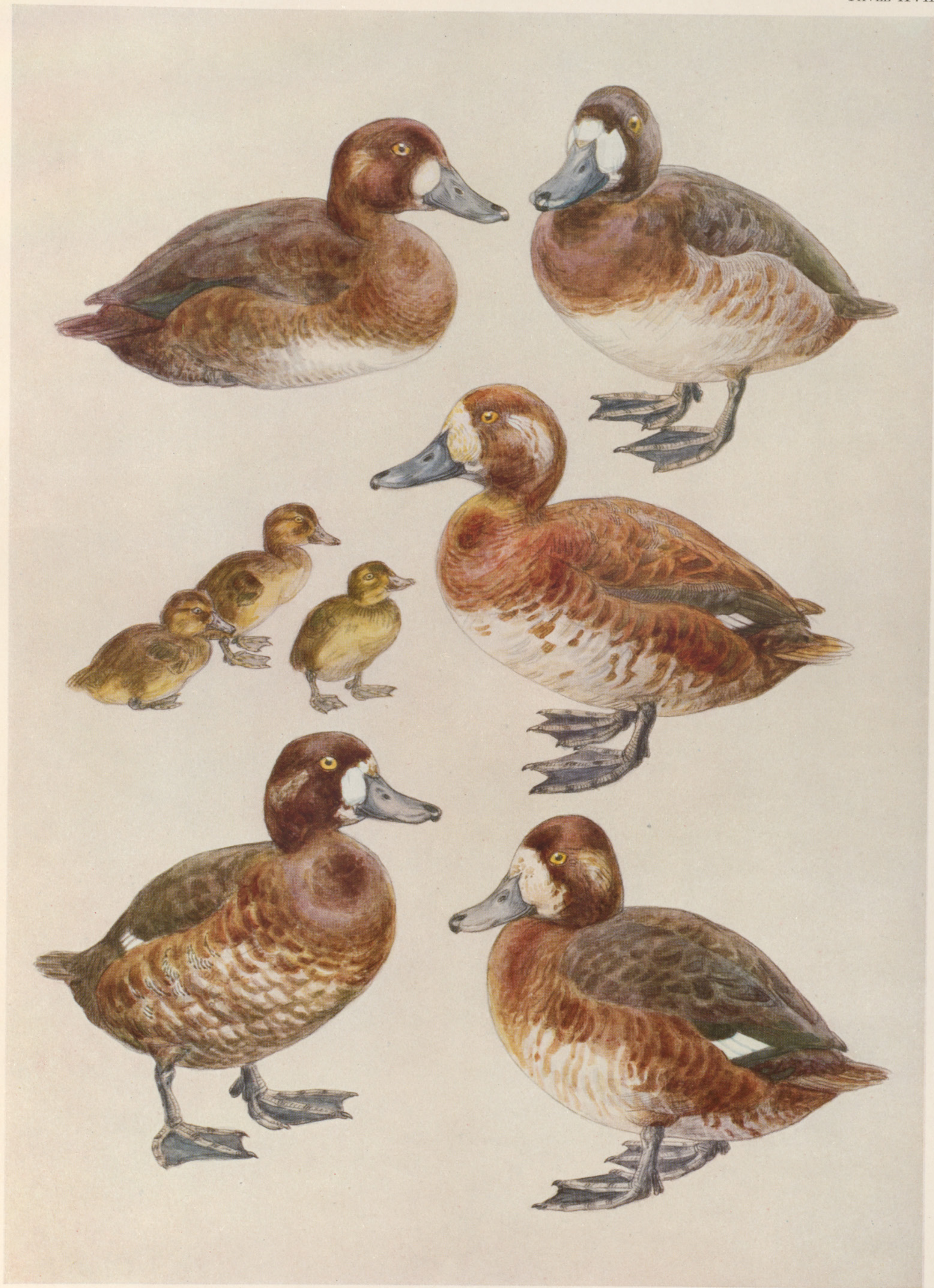
Anas marila L. Fauna Suecica Ed. 1761, Side 39. — Anas marila L. Faber: Prodromus 1822, Side 72. — Nyroca marila Flem.: Phil. of Zool. II. 1822, Side 260. — Aythya marila Boie. Isis 1822, Side 564. — Fuligula marila Steph. Gen. Zool. XII. 2, 1824, Side 198. — Aythya Islandica Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 911. — Aythya leuconotos Brehm ibid. Side 913. — Anas marila L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 374. — Fuligula marila (Linn.). M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 511. — Fuligula marila (L.). Kjærbølling: Skandinaviens Fugle, 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 672. — Fuligula marila (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 258. — Fuligula marila (L.). typica. Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 83. — Fuligula marila Knud Andersen: Medd. om Færøernes Fugle m. særlig H. t. Nolsø. Vid. Medd. Nat. Forn. 1898, Side 319. — Fuligula marila (Linn.). Slater: Birds of Iceland 1901, Side 60. — Aythya marila marila (Linn.). Schalow: Vögel der Arktis 1904, Side 161. — Aythya marila marila (L.). Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 183. — Fuligula marila Winge: Fortegn. Danmarks Fugle. D. O. F. T. Aarg. 1. 1906—07. Side 7. — Fuligula marila L. Manniche: Terrestrial mammals and birds of N. East Greenland 1910, Side 97. — Fuligula marila (L.). typica. E. Lehn Schiøler: Om nogle for Grønland nye ..... D. O. F. T. Aarg. 6. 1911—12, Side 68. — Fuligula marila (Linné) Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 126. — Nyroca marila (Linnæus) Millais: British Diving Ducks Vol. I. 1913, Side 64. — Nyroca marila marila (L.). Hartert: Vögel paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1342. — Nyroca marila marila (L.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Vol. II Octb. 5th 1921, Side 325. — Fuligula marila (L.). Collett-Olsen: Norges Fugle III, 1921, Side 95.

Danske Navne:	Bjærgand, Svensk And, Skjæland, Polsk Ædelmand, Blaanæb.
Islandske „	Dukönd, Duggönd, Hrafnsönd (Hørring).
Færøiske „	Åndt.
Svenske „	Bergand, Hvitbuk, Grimmad and, Isand, Doppand.
Norske „	Bjergand.
Finske „	Bergand, Hvitbuk, Tunturi sotka, Iso sortti, Karitelkkä.
Engelske „	The Scaup-Duck, Scaup.
Franske „	Canard milouinan, Morette, Bouisset.
Tyske „	Bergente, Berg-Ente.

Artskendetegn: En middelstor Dykand, lidt større end Taffelanden og med meget bredere og kortere Næb. Vingespejlet hvidt, ikke graat. Gamle Hanner med grøntskinnende Hoved uden Top, gamle Hunner med et stort, hvidt Parti ved Næbroden; unge Hanner kunne kendes fra unge Hanner af Troldanden ved de vatrede Fjer mellem Skuldrene og deres betydeligere Størrelse, unge Hunner fra de unge Troldand-Hunner ved deres betydeligere Størrelse. Halen temmelig kort, Fødderne graablaalige.

Forekomst i Danmark:	Meget almindelig og talrig Vintergæst, nogle oversomrende. For dens Rugen her i Landet foreligger intet Bevis. Kendes fra Stenalder.
„ paa Færøerne:	Besøger Øerne paa Træk For- og Efteraar. Efterretningerne om dens Rugen usikre.
„ paa Island:	Almindelig og talrig Ynglefugl, særlig i den nordlige Del, men forekommer ogsaa i de øvrige Dele af Øen. Trækfugl.
„ i Grønland:	Tilfældig Gæst; truffet nogle faa Gange paa Vestkysten og to Gange paa Østkysten.

Beskrivelse af Fjerdragten. Bjærgandens *spæde Ælling* ligner ikke saa lidt Troldandens, men den er knapt saa mørk paa Ryggen og uden Pletter ligesom denne; dens Underside er lidt lysere gulbrun, og Kinderne ere ogsaa meget lysere, Hage, Strube og Forhals have Undersidens Farve, men et mørkt Baand ses paa Grænsen mellem Hals og Bryst; Bug og Undergump ere mørke. Vingens Overside har samme Farve som Ryggen, dens Underside er gulbrun; Næbbet er skifersort med gulbrun Negl og lys Hud mellem Undernæbbets Grene, Fødderne graablaalige. 17 smaa Ællinger og to større foreligge fra Island, desuden findes 5 skindlagte Ællinger og nogle Stykker i Alkohol i Zoologisk Museum,

Bjærgænder, Fuligula marila marila (L.).

Hunner.

Ung Hun, ♀ juv. 29/10 1905. Lynæs.
Ungedragt. Ret Ægleder. Ca. 4 Mdr. gl.

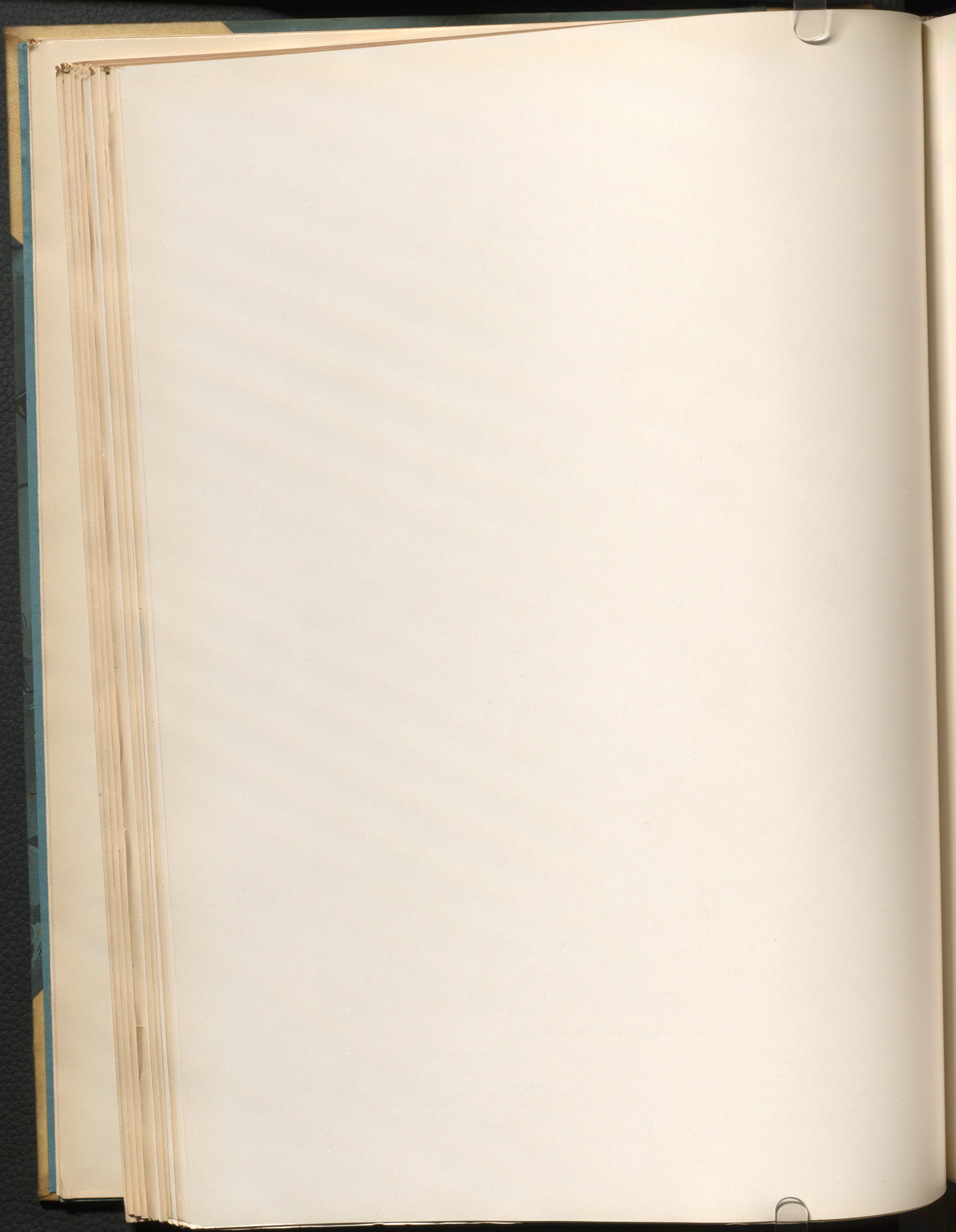
Ællinger, pul.
8/7 og 11/7 1913. Nordisland.

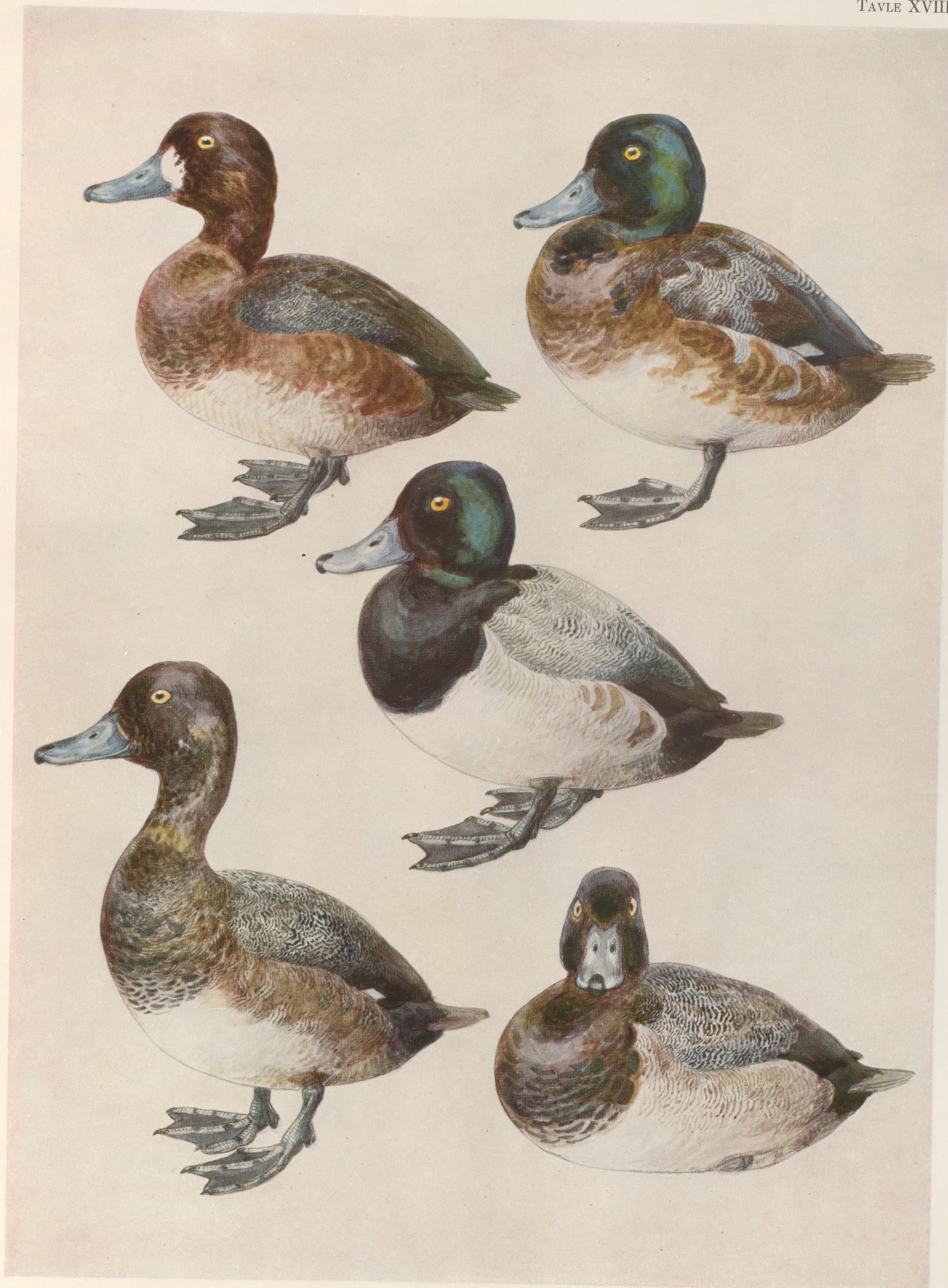
Gammel Hun. ♀ ad. 8/11 1918. Hvalpsund.
Sommerdragt. Nedsunken Ægleder.
Svingfjerene endnu ikke helt udvoksede.
Mindst ca. 28 Mdr. gl.

Hun, ♀ vix ad. 22/1 1906. Holbæk Fjord.
Første voksen Dragt. Ret Ægleder.
Ca. 7 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 16/8 1906. Vikingavatn, Island.
Yngledragt, vist første. Svingfjerene endnu ikke fældede.
Ca. 13 Mdr. gl. Zoologisk Museum.

Gammel Hun, ♀ ad. 11/6 1915. Lule Lappmark.
Yngledragt. Vist ca. 11 Mdr. gl.

Bjærgænder, Fuligula marila marila (L.).

Hanner.

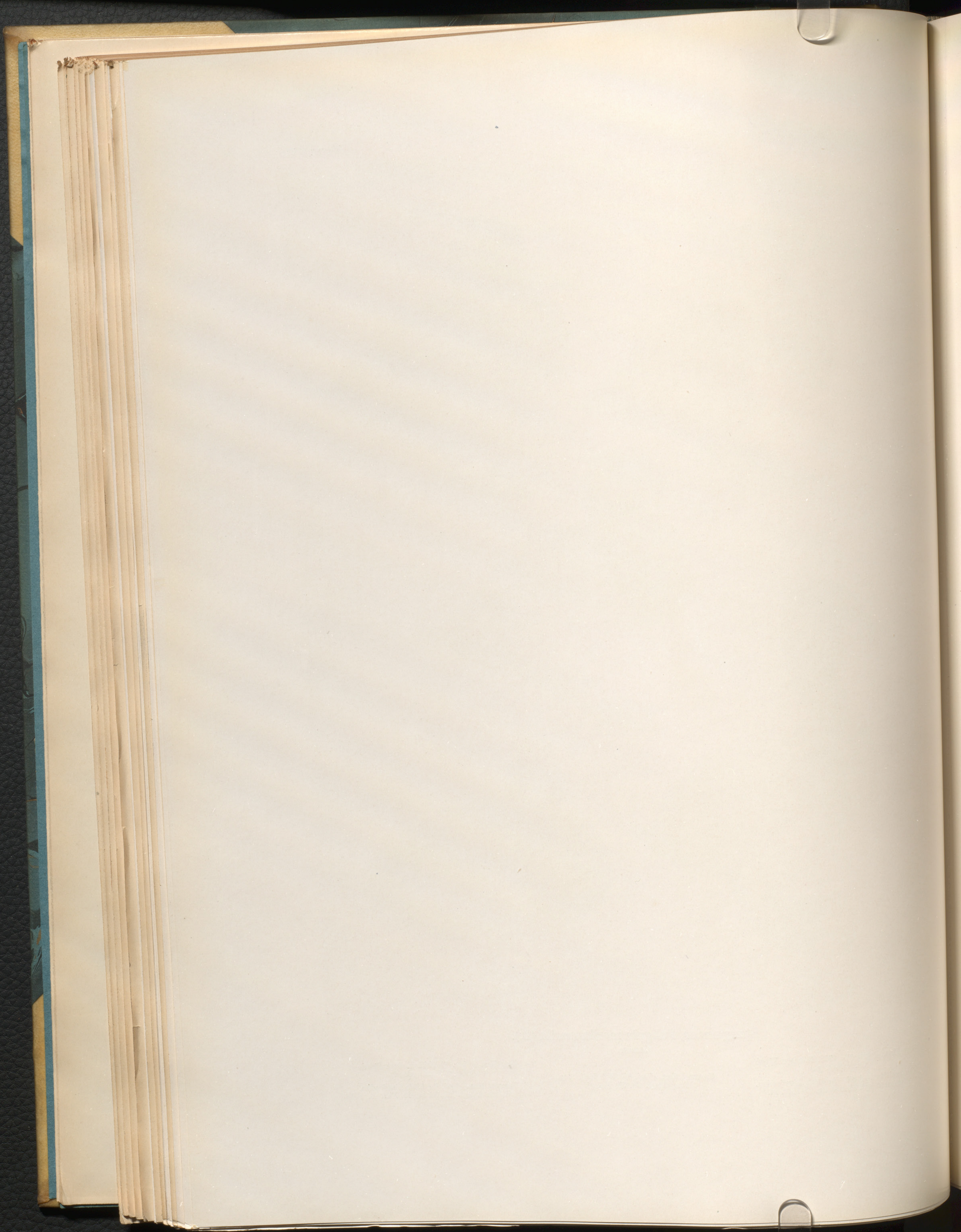
Ung Han, ♂ juv. 10/11 1905. Randers Fjord.
Ca. 4 Mdr. gl.

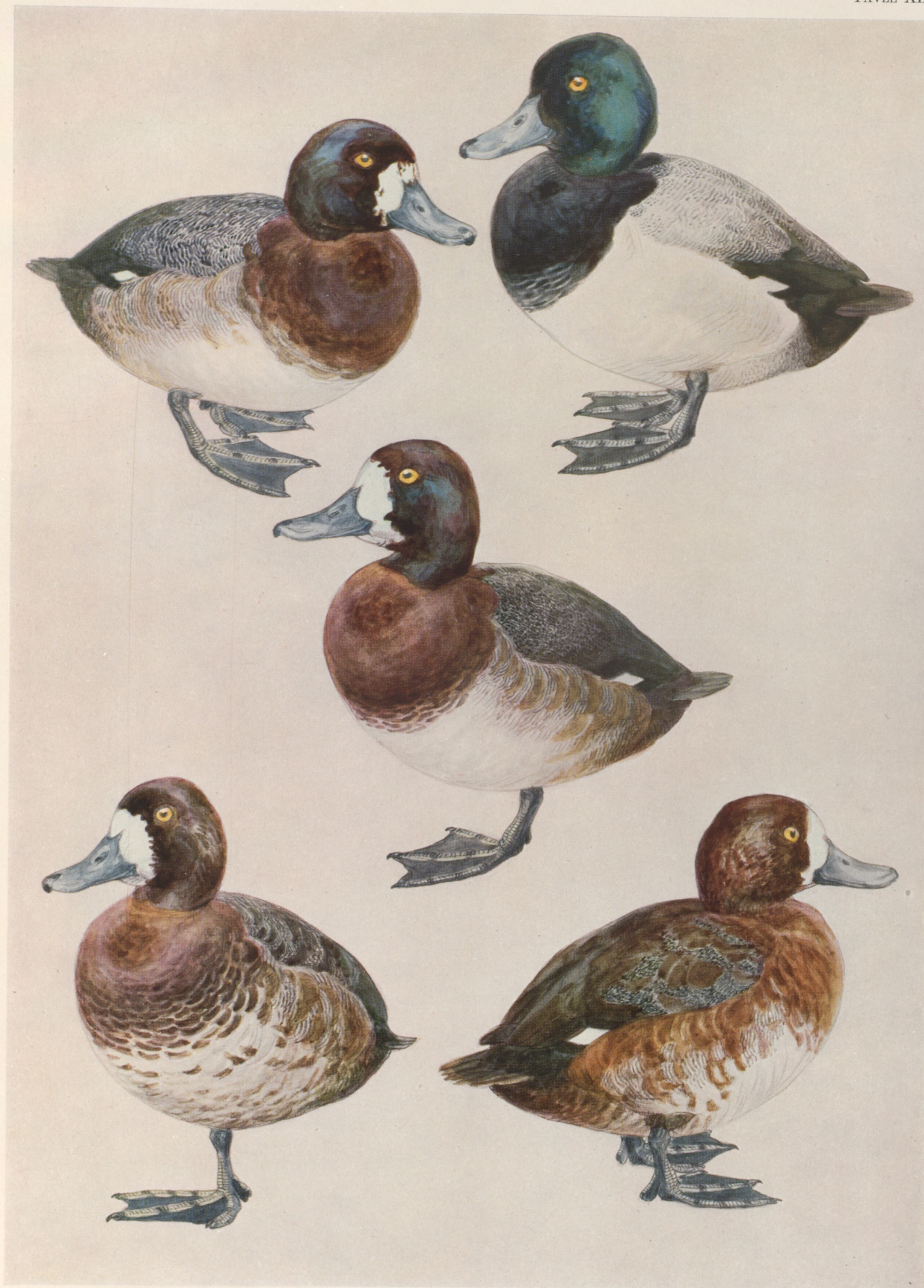
Gammel Han, ♂ ad. 15/11 1917. Limfjorden.
Sommerdragt. Mindst ca. 16 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 10/1 1906. Isefjorden.
Pragtdragt. Ca. 6½ Md. gl.

Ung Han, ♂ juv. 19/2 1918. Holbæk Fjord.
Pragtdragt frembrydende.

Gammel Han, ♂ ad. 8/11 1917. Limfjorden.
Sommerdragt. Mindst ca. 16. Mdr. gl.

Bjærgænder, Fuligula marila marila (L.).

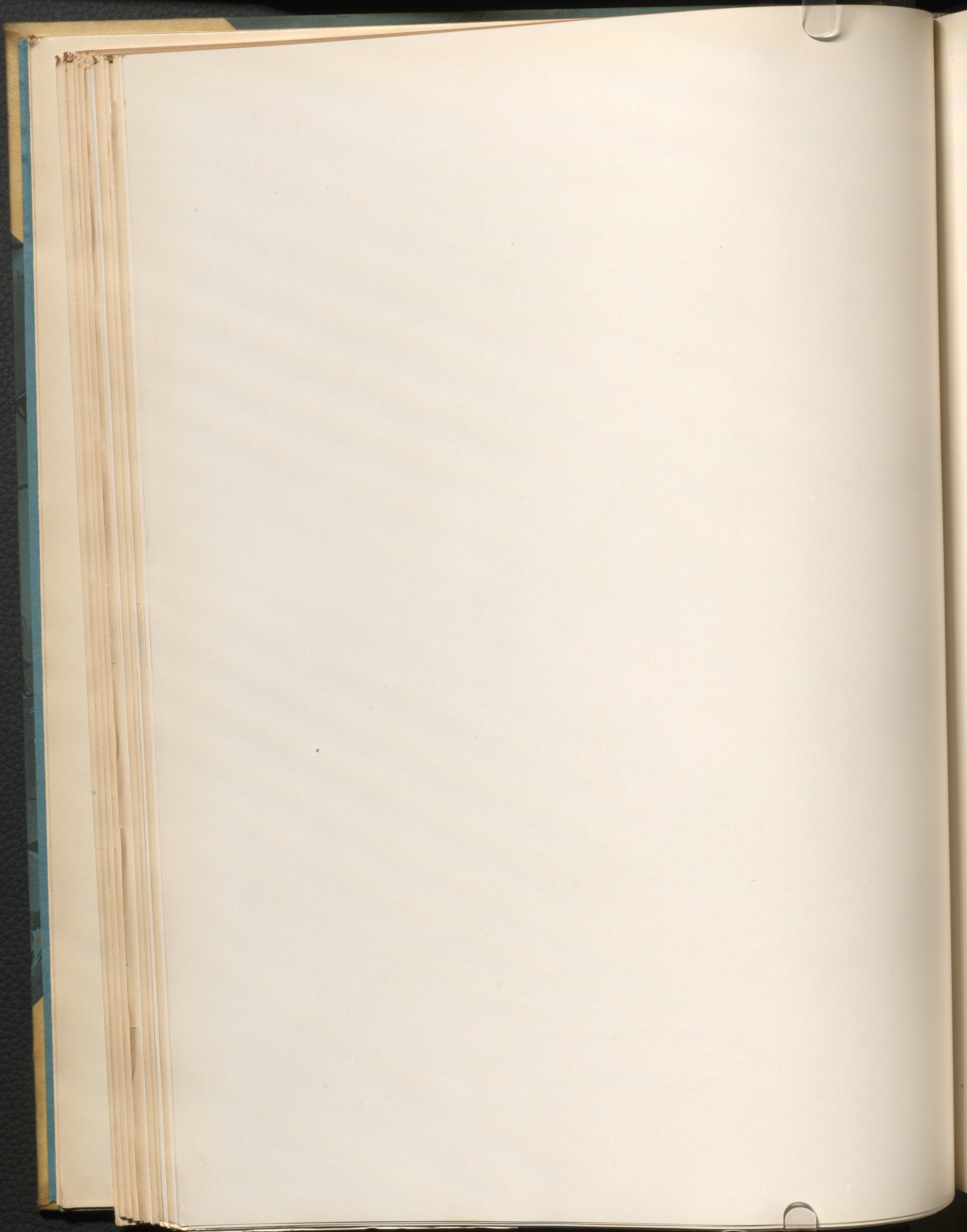
Gammel Hun, ♀ ad. 20/12 1924. Holbæk Fjord.
Bred, nedsunken Ægleder. Tydelig vatret Ryg.
Ca. 30 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 14/1 1915. Holbæk Fjord.
Pragtdragt. Vist ca. 30 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 26/1 1903. Amagers Sydspids.
Bred, nedsunken Ægleder. Ca. 19 Mdr. gl.

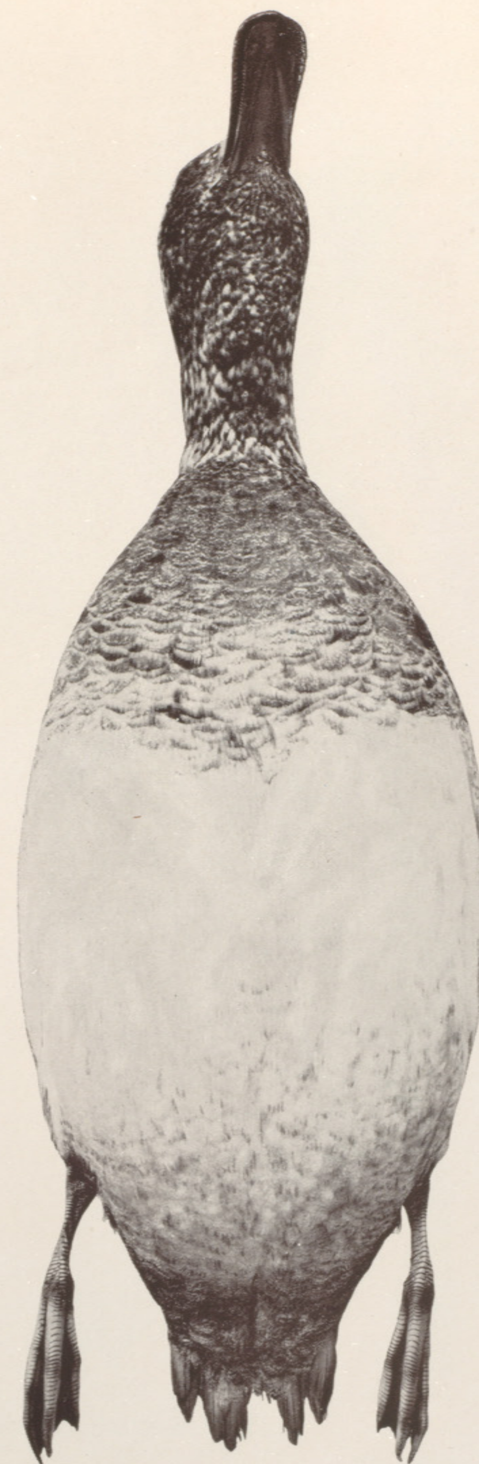
Gammel Hun, ♀ ad. 3/11 1918. Hvalpsund.
Bred, nedsunken Ægleder. Sommerdragt vigende.
Mindst ca. 16 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 8/11 1917. Limfjorden.
Bred, nedsunken Ægleder. Vinterdragt frembrydende.
Mindst ca. 16 Mdr. gl.

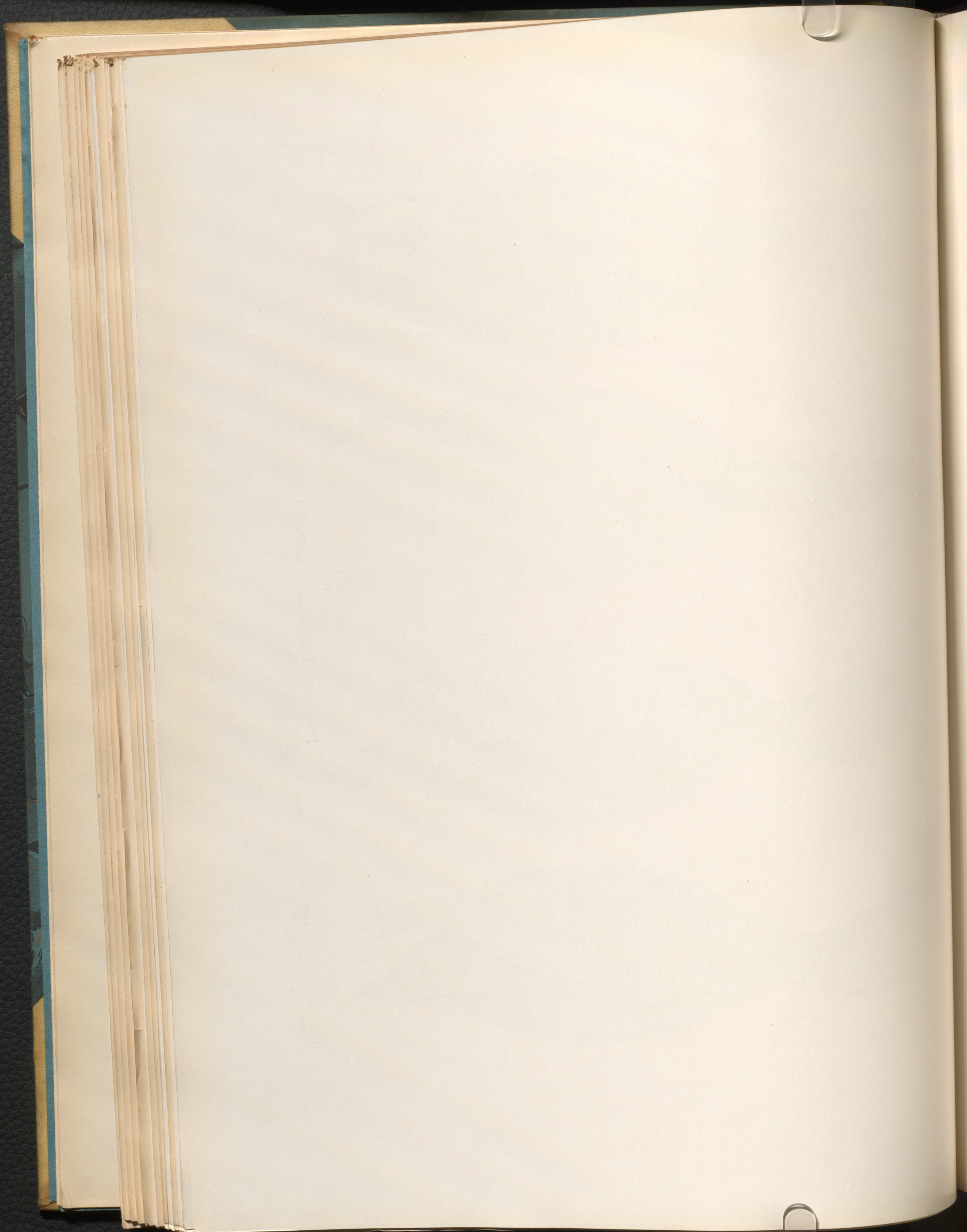

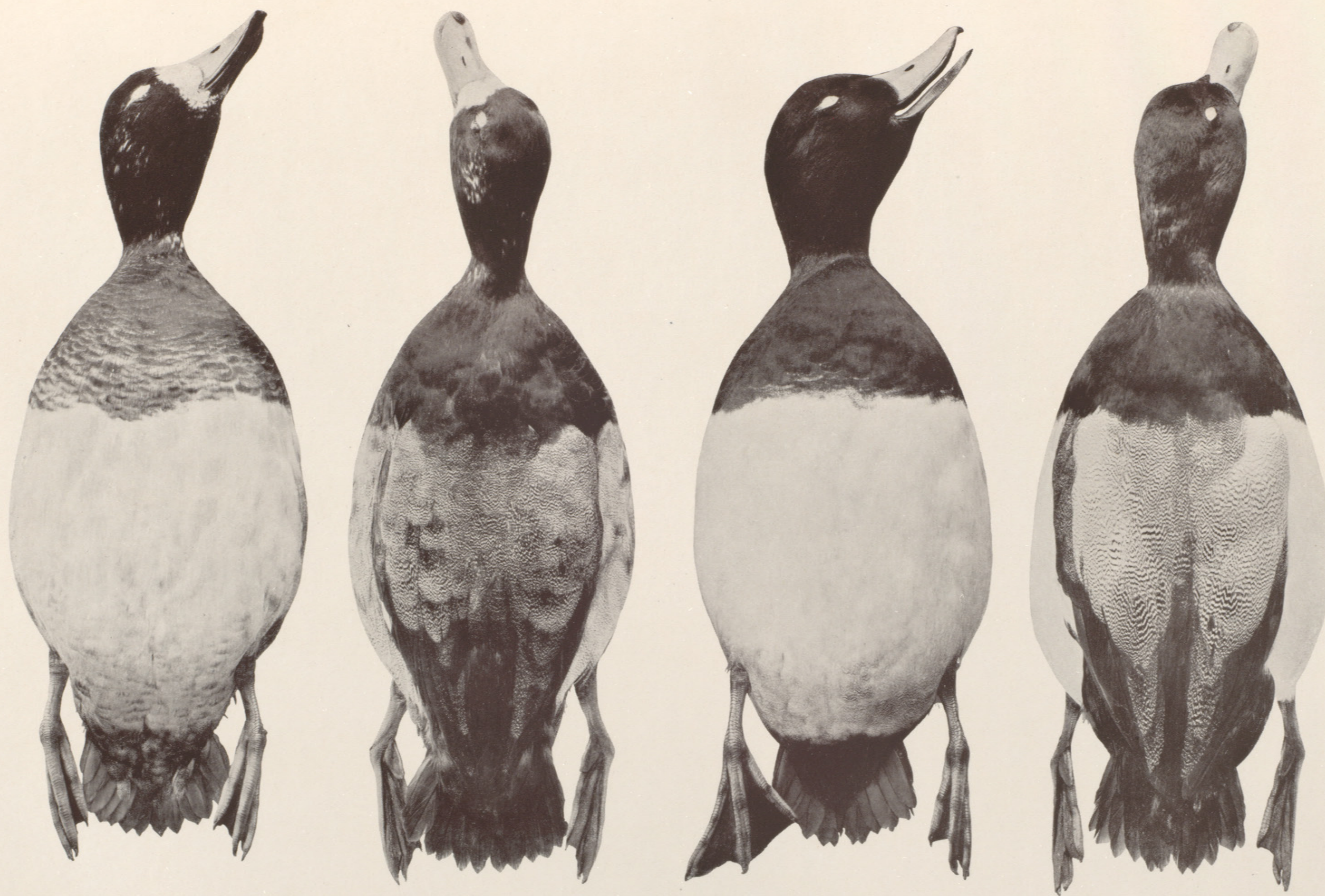
Bjærgænder, *Fuligula marila marila* (L.).

Gammel Hun, ♀ ad. 8/11 1917. Limfjorden.
Sommerdragt. Nedsunken Ægleder.
Ca. 16 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 8/11 1917. Limfjorden.
Sommerdragt vigende.
Mindst ca. 16 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 15/11 1917. Limfjorden.
Sommerdragt.
Mindst ca. 16 Mdr. gl.

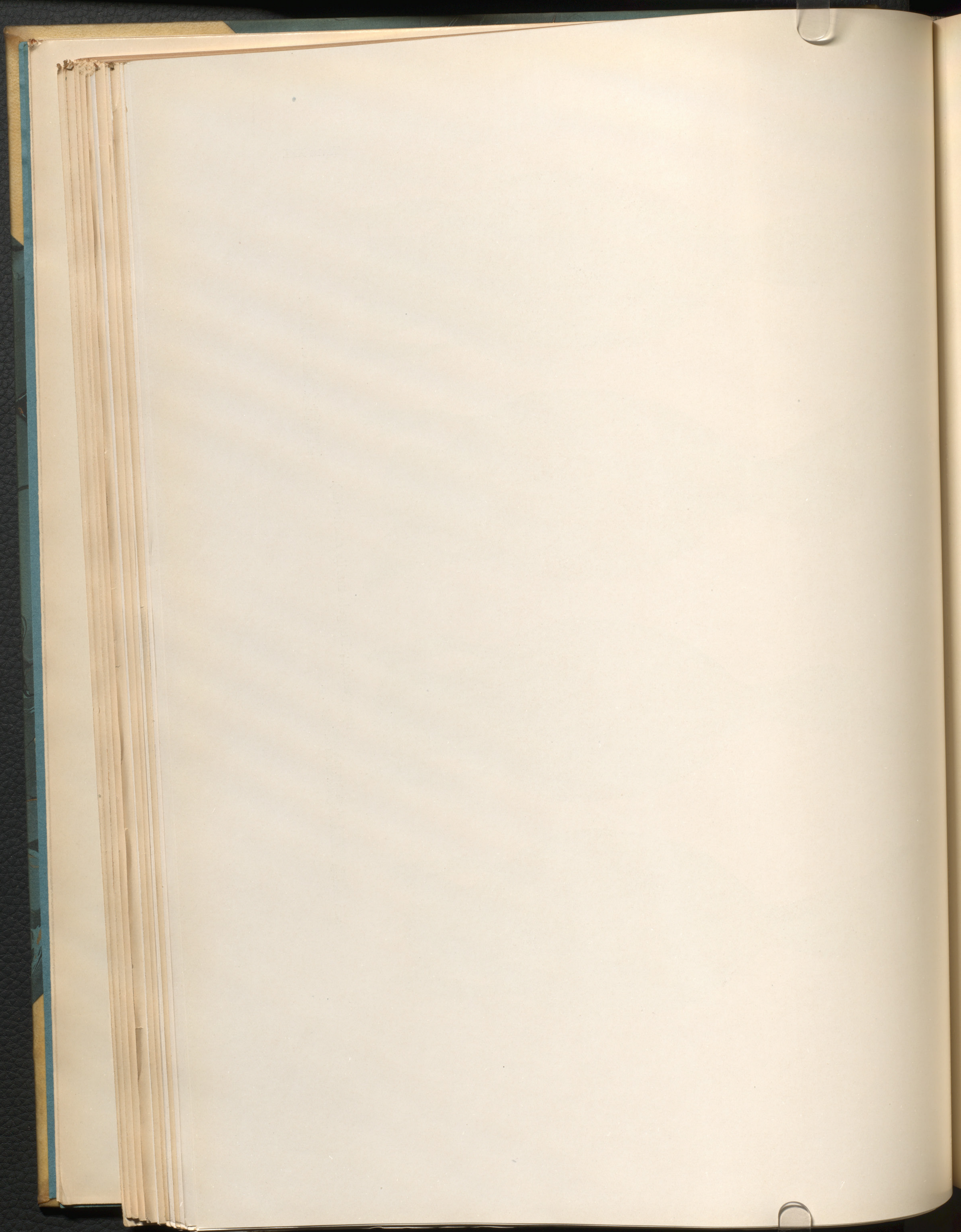

Bjærgænder, Fuligula marila marila (L.).

Gammel Hun, ♀ ad. $^{12}/_{2}$ 1915. Hundested.
2den Vinterdragt. Nedsunken Ægleder. Mindst ca. $19^{1}/_{2}$ Md. gl.

Gammel Han, ♂ ad. $^{12}/_{2}$ 1915. Hundested.
2den Pragtdragt. Mindst ca. $19^{1}/_{2}$ Md. gl.

samlede af Hørring paa Island; efter dette Stof er ovenstaaende Beskrivelse taget. Ællingerne blive i Løbet af nogle Dage blegere paa Oversiden og mere graaagtige paa Undersiden, efterhaanden som de vokse; hos nogle kan man da se lyse Pletter paa Skuldrene, saaledes som de findes hos saa mange andre Ællinger, men hos den spæde Ælling bemærkes de ikke. Hantzsch beskriver Iris som gulbrun, ofte gullig grøn, Overnæbbet mørkt sortebrunt, olivenbrunt paa Kanterne og med lysere brun Næbnegl, Undernæbbet og Huden mellem dets Grene brungul; Fødderne olivengraa eller matsorte med lysere Striber langs Tæerne paa Svømmehuden og mørkere Skygger paa Tæernes Led. Ællinger ere afbildede paa Tavle XVII.

I Løbet af 5—6 Uger ere Ungerne flyvefærdige (Hantzsch); den *unge Hun i første Fjerdragt* har da et mørkt graablaat Næb med brunsort Negl, Iris er gulbrunlig, Hovedet brunt med en stor, graahvid Plet paa hver Side mellem Næbroden og Øjet; hos nogle unge Hunner mødes de to Pletter, saaledes at ogsaa Panden bliver graaligt hvid, ved Øret ere de brune Fjer noget lysere, og den brune Farve er knapt saa mørk paa Hage og Strube; den fortsættes ned over Halsen og bliver paa Forbrystet lidt mere rødbrunlig, paa Baghalsen og Ryggens forreste Del mørkebrun, næsten sodbrun. Mellem Skuldrene ere nogle af Fjerene fint prikkede med Hvidt, Skulderfjerene ere graabrune med olivenbrunlige Kanter, Ryggens nederste Del, Overgumpen og Overhaledækfjerene sodbrune, de 14 Halefjer lidt lysere. Forbrystets Fjer blive længere ned over Brystet mere graabrune og have her graahvide Kanter, saaledes at Brystbæltet ikke afgrænses tydeligt mod den øvrige Del af Undersiden, der er lyst hvidgraa indtil Bugen, hvis Fjer ere graalige; Underhaledækfjerene ere lidt mørkere end Bugens og have lyse Spidser. Kropsidernes Fjer graabrune, Forvingens Dækfjer sodbrune, de Armfjer, som danne Spejlet, hvide med brede, sortbrune Endetværbaand, og paa de inderste ses ganske smalle, sorte Kanter paa Yderfanerne. Haandsvingfjerene ere sodsorte med graalige Inderfaner, Vingens Underkant graalig, længere inde under Haanden hvid, Axillarfjerene hvide. Fødderne ere mørkt blaagraalige med sort Svømmehud og lysere Striber langs med Tæerne, hvis Led ere lidt mørkere. En ung Hun i denne Dragt ses paa Tavle XVII øverst tilvenstre.

Hos nogle begynder Fældningen til *første voksne Dragt* allerede i Oktober, idet vatrede Fjer ses frembrydende mellem Skuldrene, men først i November tager Fældningen mere Fart, og flere vatrede Fjer komme da frem paa Skuldrene og paa Kropsiderne, ligesom nye brune Fjer vise sig paa Hovedet, og de graahvide Fjer i den lyse Blis erstattes med mælkehvide. Hos nogle fældes Hovedets Fjer først, og de vatrede Rygfjer komme senere, hos andre omvendt; Fugle fra November Maaned have Halen i Fældning, saaledes at den bestaar halvt af „ungdommelige“, halvt af voksne Fjer, men man kan ogsaa træffe Fugle, der endnu i Slutningen af April have ungdommelige Halefjer og langtfra ere færdige med at ombytte Ungedragten med første voksne Dragt, saaledes to Hunner, skudte $^{23}/_{4}$ 1919, paa Saltbæk Vig. Men første voksen Dragt kan ogsaa ses saa godt som færdig i Januar Maaned; en Hun, fanget $^{22}/_{1}$ 1906 i Holbæk Fjord, havde saaledes gensdarmblaat Næb med sort Næbnegl, gul Iris, mælkehvid Blis, der omslutter hele Næbroden og gaar et Stykke op paa Panden, og Hovedet mørkt kaffebrunt med en lille lys Plet ved Øret; Hovedets mørke Farve gaar et lille Stykke ned ad Halsen og er her temmelig skarpt afgrænset mod den mere varmt brunlige Farve, som findes paa Halsens nederste og Brystets øverste Del; fortil danner denne Farve Brystskjoldet, men dette er ikke skarpt afgrænset, og i dets nederste Del ses endnu hvidkantede Fjer af Ungedragten. Resten af Undersiden ned til Bugen er hvid, selve Bugen lysere graalig end i Ungedragten og med synlige, mørke Fjer-Ribber. Underhaledækfjerene sortebrune med hvidgraa, vatrede Spidser, Halefjerene hos denne Fugl alle voksne. Kroppens Sidefjer, „Vingeskjulerne“, ere graabrune, paa et bredt Stykke af deres Ender vatrede og prikkede med Lysegraat. Vingen som i Ungedragten, men mellem og paa Skuldrene ere de mørkt sodbrune Fjer vatrede med Graat. Denne Fugl er afbildet paa Tavle XVII, øverst tilhøjre.

En Hun, skudt $^{7}/_{2}$ 1905, har lidt lysere brunt Hoved, flere vatrede Fjer paa Ryggen, men alle Halens Fjer ungdommelige; bægge havde naturligvis rette Ægledere.

I Maj—Juni Maaned anlægges *Yngledragten,* men Fugle i Overgang til denne fra første voksen Dragt har jeg aldrig set her i Landet; ganske vist vise de to føromtalte Fugle, skudte $^{23}/_{4}$ paa Saltbæk Vig, foruden Rester af Ungedragt og den ikke fuldt udviklede første voksne Dragt, ogsaa enkelte Fjer af en kommende Yngledragt, og en Hun med ret Ægleder, skudt $^{31}/_{7}$ 1916 paa Saltbæk Vig — tvunget til at oversomre paa Grund af et da helet Saar i venstre Haandled — har en Blanding af

Ungedragt og Parringsdragt, sidstnævnte slidt og bleget; men i udviklet Tilstand foreligger denne Dragt kun fra Ynglepladser paa Island og i Lappmarken. En Fugl i denne Dragt, som er ganske tilsvarende til Taffelandens Parringsdragt, er afbildet paa Tavle XVII, nederst tilhøjre ($^{11}/_{6}$ 1915 Lule Lappmark), en anden fra Yngleplads paa Island ($^{16}/_{8}$ 1906 Vikingavatn) midt paa samme Tavle. Førstnævntes Hoved er blegere brunligt, det hvide Parti paa Ansigtets forreste Del mere udbredt, den lyse Øreplet mere fremtrædende, Brystskjoldet mere rødbrunligt og skarpere afgrænset mod Undersidens hvide Fjer, mellem hvilke mange brune Fjer af samme Farve som Brystskjoldets ses frembrydende, Kroppens Sidefjer ikke vatrede, men ensfarvet brune som Brystskjoldets, Ryg og Skulderfjer mørkt sortebrune uden Vatring, men med olivenbrune Kanter. Vingerne som i Ungedragten, Underhaledækfjerene sortebrune som Overhaledækfjerene, Halefjerene noget falmede, men mellem disse ses nye mørke, der tilhøre Parringsdragten. Fire Hunner fra Yngleplads i Lappland og nogle Stykker fra islandsk Yngleplads ere omtrent ens; hos et Par af dem ere endnu nogle slidte vatrede Fjer af første voksne Dragt tilbage. Bjærganden bærer aabenbart denne Dragt noget længere, end Taffelanden sin tilsvarende, thi 14 Hunner fra Island og Finland, skudt mellem $^{3}/_{8}$—$^{4}/_{9}$, have den endnu, omend i slidt og falmet Tilstand, og de have ikke fældet Svingfjer. Mellem de 9 islandske Hunner, samlede af R. Hørring paa Island, findes dog én, der $^{16}/_{8}$ lige har afkastet Svingfjerene; to fra Vikingavatn, skudte samme Dag, havde Ællinger, og to andre, sammesteds fra, ere ret rødlige. En af disse er den paa Tavle XVII i Midten afbildede Hun. $^{6}/_{7}$ 1906 blev en Hun truffet paa 7 lidt rugede Æg. Hantzsch beretter l. c. Side 184, at han paa Ynglepladserne paa Island fandt saa stor Forskel i Fjerdragten hos de Hunner, der havde Ællinger, at knapt to vare ens; hos nogle var det hvide Ansigtsparti og den hvide Farve paa Bugen endnu tilstede i fuldt Omfang, hos andre næsten ganske forsvunden. „Teilweise Umfärbung scheint mir dabei nicht ausgeschlossen“, skriver Hantzsch, men denne Formodning maa dog opgives, thi det er aabenbart dels Rester af første voksne Dragt, dels frembrydende Sommerdragts-Fjer, kommende frem tidligst paa Brystet, hvor Fuglen har haft Rugeplet, der have givet Anledning til Antagelsen. Hantzsch har noteret Næbfarven paa en friskskudt Hun $^{31}/_{7}$ at være ensformig matsort, hvoraf fremgaar, at der, ligesom hos Bjærgandens Slægtninge, finder en Farveforandring af Næbbet Sted i Sommermaanederne. Iris var hos den samme Fugl gul, men hos andre fandt Forf. den „leuchtend weissgrau“. De nye Brystfjer vare brune.

Gennemsnitsmaalene af unge Hunner, skudte eller fangede i Danmark, ere:

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
16 ♀♀ i første Aar:	209 mm	42,3 mm	51,5 mm	38,5 mm	65,2 mm	65 mm	51,8 mm
Største Maal	217 „	45 „	55 „	41 „	69 „	69 „	55 „
Mindste „	201 „	40 „	49 „	37 „	63 „	62 „	49 „
6 ♀♀ i første Aar fra Island:	210 „	43 „	51,5 „	38,8 „	65 „	65,6 „	51,6 „
1 ♀ fra Finland, skudt $^{4}/_{9}$ 1908, (men med Ungedragtens Svingfjer endnu tilstede):	214 „	42 „	52 „	40 „	65 „	66 „	52 „
4 ♀♀ fra nordsvensk Yngleplads:	210,8 „	41,5 „	50,5 „	38,7 „	65,3 „	66,3 „	52,5 „

En ung Hun, fanget i Net ved Lynæs $^{29}/_{10}$ 1905, vejede 1081 gr, en anden fra November Maaned vejede 1020 gr, en tredje fra December 1273 gr. Fem fra Januar Maaned vejede: 791, 878, 973, 1102 og 1110 gr, en Hun fra Roskilde Fjord, $^{7}/_{2}$ 1905, 1035 gr. Hantzsch opgiver Vægten af den ovenfor omtalte Hun, skudt $^{31}/_{7}$ paa Island, til 750 gr.

I Oktober, November Maaned ere Hunnerne, nu altsaa ca. 16 Maaneder gamle, i *„Sommerdragt“*. En Hun, fanget i Hvalpsund $^{8}/_{11}$ 1918, har endnu ikke helt udvoksede Svingfjer; i denne Alders Sommerdragt findes desuden 6 Hunner, netfangede mellem $^{3}/_{11}$ og $^{16}/_{11}$ 1917 og 1918, nogle med enkelte vatrede Fjer frembrydende paa Ryg og Kropsider. Paa Tavle XVII ses afbildet nederst tilvenstre en Hun, $^{8}/_{11}$ 1918 Hvalpsund, og paa Tavle XIX en anden, $^{3}/_{11}$ 1918 Hvalpsund, i denne „Sommerdragt“.

Førstnævnte Huns Hoved er mørkere end i Parringsdragten, men ikke saa mørkt som i den følgende Gentagelse af første voksne Dragt, det Hvide i Ansigtet er ikke saa udbredt, Undersiden af Fuglen er næsten mere mørkebrun end hvid, nye mørkebrune „Vingeskjulere“ ere tilstede, og Ryggen er næsten sort med enkelte hvidprikkede Fjer; Svingfjerene udvoksede til halv Længde. Den anden Hun har fældet Undersidens Fjer, saaledes at de næsten alle ere helt hvide, men Mellemstadier mellem førstnævnte og denne ses hos de øvrige; alle havde de nedsunkne Ægledere. Paa Tavle XX ses længst

tilvenstre en fotografisk Gengivelse af en Hun, fanget 8/11 1917 i Limfjorden; den findes ogsaa nederst tilhøjre paa Tavle XIX.

I Slutningen af November kan Fuglen ses i næste Dragt, som er en Gentagelse af første voksne, ganske som hos Taffelanden, men Hovedet er nu meget mørkere end i Sommerdragten, næsten sort med svag grønlig Glans, Brystskjoldet tydeligt udviklet og skarpt afgrænset mod Undersidens hvide Fjer, dets Farve varmt mørkebrunlig, og Ryggens Fjer ere tydeligt vatrede med Hvidgraat paa sort Grund. En saadan Hun er fotografisk gengivet paa Tavle XXI til venstre og to andre paa Tavle XIX, øverst tilvenstre ♀ ad., 20/12, Holbæk Fjord, ca. 30 Mdr. gl., og midt paa Tavlen ♀ ad., 26/1 1903, Amagers Sydspids, ca. 19 Mdr. gl.; bægge naturligvis med nedsunken Ægleder.

Herefter er den aarlige Fældning en Gentagelse af det hidtil beskrevne, men i den følgende Parringsdragt er Hovedets Farve lidt mørkere end i første Parringsdragt.

Hunner her fra Landet i andet, eller mindst andet Aar, maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
47 ♀ ♀, alle med nedsunken Ægleder:	212 mm	42,8 mm	51,3 mm	39 mm	66 mm	66,9 mm	52 mm
Største Maal	220 „	45 „	55 „	43 „	70 „	70 „	56 „
Mindste „	206 „	39 „	47 „	37 „	63 „	61 „	47 „
10 islandske Hunner:	214 „	43,6 „	52,6 „	39 „	67 „	66,9 „	52,5 „
Største Maal	220 „	47,5 „	57 „	40 „	70 „	70 „	55 „
Mindste „	207 „	42 „	50 „	37 „	64 „	64 „	50 „

Næbbets største Bredde var hos nogle Hunner maalte i frisk Tilstand 27 mm i tre Tilfælde, én Gang 26 mm.

Fem Hunner fra December Maaned vejede 1140, 1153, 1155, 1196 og 1278 gr, fem fra Januar 1185, 1202, 1204, 1225 og 1312 gr, to fra Februar 1100 og 1037 gr.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
1 ♀ Øvre Pasvik 3/6 1905, maaler:	215 mm	43 mm	52 mm	41 mm	66 mm	66 mm	54 mm
1 ♀ Könkämädalen 17/6 1916 „ :	215 „	41 „	50 „	41 „	65 „	66 „	54 „

Den *unge Han i første Fjerdragt* ligner i det Store og Hele den unge Hun, men Hovedets brune Farve er oftest lidt mørkere, og det hvide Parti omkring Næbbet i Regelen af mindre Udstrækning, men da de unge Hunner i denne Henseende kunne variere ikke saa lidt, ere disse Skelnemærker ikke at lide paa i alle Tilfælde; derimod ses en Forskel i Ryggens Tegning, som synes gældende i alle Tilfælde; Fjerene mellem Skuldrene ere vatrede med Hvidt i langt større Udstrækning og meget tydeligere end hos Hunner, og Forvingens smaa Dækfjer ere ogsaa langt mere vatrede end hos Hunner; dog er paa dette Omraade Forskellen mindre konstant. Den øvrige Tegning og Farve er som hos unge Hunner. En ung Han er afbildet paa Tavle XVIII øverst tilvenstre.

Denne Ungedragt bæres ikke ret længe ublandet, saa bryde Fjer af *første voksen Dragt* frem paa Hoved, Skuldre og Kropsider for efterhaanden atter at afløses af første Pragtdragts Fjer. Første voksen Dragts Fjer paa Hovedet ere mørkere brunlige end Ungedragtens, omtrent som hos gamle Hunner, Skuldrenes Fjer mørke og grovt vatrede, og Kropsidernes Fjer ere dels mat graabrune med Vatring, dels hvide med mere eller mindre tydelig Vatring. I November, December Maaned foregaar Fældningen til første Pragtdragt, og nogle kunne være saa godt som udfarvede i Slutningen af December eller Begyndelsen af Januar — i denne Henseende spiller det vel en Rolle, om de paagældende Stykker ere udrugede tidligere eller senere, mere eller mindre nordligt — men andre kunne endnu i Februar ses i Overgangsdragt, se Tavle XVIII øverst tilhøjre.

I *første Pragtdragt* er Hovedet sort med mørkegrøn Glans, der i visse Belysninger spiller i det Purpurviolette, nedad Halsen bliver Farven dyb blanksort, og denne Farve danner et bredt Bælte tværs over Baghalsen, Ryggens forreste Del og Brystet og er her skarpt afgrænset mod Undersidens hvide Farve. Mellem Skuldrene ere Fjerene hvide med brede, sorte Siksak-Linier, der i Regelen ere skilte fra hinanden med et ganske tydeligt Mellemrum, medens Skulderfjerene, som ogsaa ere hvide, have finere og mere tætstaaende Bølgelinier. Vingerne ere som i Ungedragten, men de bageste Armfjer ere nu sorte med noget fra hinanden staaende, hvide Siksak-Linier. Vistnok foregaar ogsaa en Fældning af Vingens smaa Dækfjer, men tydeligt har det dog ikke kunnet ses; da imidlertid i Yngletiden næsten alle undersøgte Hanner (et stort Antal) have haft lige smukt vatrede Forvinger, saa at gamle Hanner i denne Henseende ikke have udmærket sig fremfor unge, ligger det nær at tro, at en

saadan Fornyelse af Dækfjerene finder Sted. Halen bestaar af mørkt graabrune voksne Fjer, Bagryg, Over- og Underhaledækfjer ere sorte, Bugen fint vatret, og Kropsidernes hvide Fjer have mere eller mindre tydelige fine Bølgelinier. Næbbet er blaat, Næbneglen sort, Iris gul, Fødderne graablaa med sort Svømmehud og lyse Striber langs Tæerne. En saadan Han er afbildet midt paa Tavle XVIII.

I Foraarets Løb falme de hvide Skulderfjers Bølgelinjer saa meget, at Fuglens Overside ser meget lys ud, og kun hos en af de fra islandske og nordsvenske Ynglepladser undersøgte Fugle have nogle vatrede Kropsidefjer været tilstede; selv en Han med betydelige Rester af Ungedragt, men dog i Parring, havde helt hvide Vingeskjulere. Undertiden ses Fugle her i Landet i Juni, Juli Maaned; det har stedse vist sig at være anskudte Dyr, der have været forhindrede i at trække bort med Flokkene, naar de om Foraaret forlade Danmark; saadanne Fugle vise begyndende Fældning til Sommerdragten, som paa Ynglepladserne anlægges, naar Svingfjersfældningen er tilende.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
30 ♂♂ i første Aar fra Danmark maale:	214 mm	43,8 mm	52,8 mm	40,6 mm	66,7 mm	67 mm	53 mm
Største Maal	225 „	47 „	57 „	45 „	72 „	72 „	58 „
Mindste „	203 „	38 „	46 „	37 „	62 „	62 „	49 „
9 ♂♂ i første Aar fra Island maale:	213,3 „	42,4 „	52,8 „	39,4 „	65,8 „	66 „	52,4 „
Største Maal	218 „	45 „	57 „	41 „	70 „	71 „	55 „
Mindste „	205 „	39 „	50 „	38 „	60 „	58 „	49 „

To unge Hanner, fangede i danske Farvande i Oktober Maaned, vejede 744 og 929 gr, fire fra November 846, 1121, 1142 og 1171 gr, tre fra December 1111, 1199 og 1330 gr og endelig fem fra Januar 931, 1065, 1066, 1150 og 1187 gr.

Her fra Landet foreligger en Række Hanner i mere eller mindre ren *Sommerdragt* fra November Maaned; en ses fotografisk gengivet paa Tavle XX (Sidebillede), en anden, visende Bug og Rygside, paa samme Tavle tilhøjre; desuden ere de to samme Hanner i Sommerdragt afbildede paa Tavle XVIII, nederst.

Hovedet er mørkt sodbrunt uden Glans, paa Baghalsen ere Fjerene sortagtige med graabrune Spidser; det samme gælder det matsorte Brystbælte, hvis nederste Fjer desuden have hvide Rande, Rygfjerene ere meget grovere vatrede end i Pragtdragten, og der ses ingen Forskel paa Fjerene mellem Skuldrene og selve Skulderfjerene. Iris er gul, men Næbbet meget mørkere graablaaligt end i Pragtdragten.

Fra denne Dragt gaar Fuglen over i *2den Pragtdragt,* der kan skelnes fra 1ste, ved at Vatringen paa Ryggen i Regelen er finere og Bugen oftest mindre vatret og ikke saa mørk; endnu i Januar Maaned, stundom endog i Februar, kunne vatrede Fjer ses paa Kropsiderne som Rester af Sommerdragten. I udfarvet Pragtdragt er Fuglen saaledes særdeles smuk, alle Farver ere stærkere, og Tegningen mere udpræget end i første Pragtdragt, men iøvrigt er Dragten en Gentagelse af denne. En Han, fanget $^{12}/_{2}$ 1915 ved Hundested, er fotografisk gengivet paa Tavle XXI tilhøjre, og desuden ses paa Tavle XIX øverst tilhøjre en vist ca. 30 Mdr. gl. Han i Pragtdragt, fanget $^{14}/_{1}$ 1915 i Holbæk Fjord.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
51 ♂♂ fra Danmark i mindst 2det Aar:	221,5 mm	44 mm	53,5 mm	40,6 mm	68,4 mm	68,8 mm	54 mm
Største Maal	230 „	48 „	57 „	43 „	73 „	73 „	60 „
Mindste „	215 „	42 „	49 „	37 „	64 „	65 „	49 „

To gamle Hanner fra December Maaned vejede 1240 og 1259 gr, seks fra Januar 1137, 1203, 1250, 1282, 1295 og 1323 gr og fire fra Februar 1200, 1225, 1293 og 1372 gr.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
19 ♂♂ fra Island i mindst 2det Aar:	222,4 mm	45 mm	55 mm	40 mm	68,3 mm	69 mm	54,5 mm
Største Maal	226 „	48 „	58 „	42 „	71 „	71 „	56 „
Mindste „	214 „	43 „	52 „	38 „	64 „	64 „	52 „
5 ♂♂ fra nordsvenske Ynglepladser:	219,6 „	43,6 „	52,6 „	39,4 „	67,6 „	67,8 „	54 „
Største Maal	228 „	44 „	54 „	41 „	72 „	72 „	56 „
Mindste „	215 „	42 „	51 „	38 „	65 „	66 „	53 „
1 ♂ ad. $^{12}/_{5}$ 1909 Angmagssalik Øst-Grønland:	225 „	44 „	54 „	40 „	65 „	66 „	53 „
1 ♂ ad. $^{2}/_{7}$ 1907 Stormkap Øst-Grønland:	220 „	44 „	52 „	40 „	68 „	69 „	54 „

Brehm nævner i sin Handbuch der Naturg. Vögel Deutschl. 1831 tre Former af Bjærganden: Aythya islandica, der skulde bebo Island, særlig Egnen ved Myvatn, Aythya marila, die krummschnäblige Bergmoorente, og Aythya leuconotos, die weissrückige Bergmoorente, der ligesom den foregaaende skulde tilhøre nordøstlige Egne.

At nogle Hanner, særlig i 2den eller senere Pragtdragter, kunne være meget lyse paa Skulderfjerene, er rigtigt, og Hanner i 2det eller senere Aar, ere i Regelen lysere paa Ryggen og finere vatrede end Hanner i første Pragtdragt, men selv i første Aar kunne somme af dem være meget lyse, saa der er intet Holdepunkt for en Antagelse om to Racer, der bægge skulde forekomme i Østersøen og nærliggende Farvande om Vinteren, og som skulde kunne skelnes efter de af Brehm opgivne Kendetegn.

Den lapplandske Ynglefugl er den typiske, og mellem saadanne og islandske kan heller ingen Forskel ses i den nævnte Henseende. At der skulde findes en Forskel imellem dem i Hovedets Form, kan ikke ses ved Sammenligning af Skind, og i det Ydre i det Hele taget er der ingen nævneværdig Forskel at se, hverken i Farve eller Størrelse.

Derimod er den amerikanske Race af Bjærganden, Fuligula marila nearctica (Stejn.), der har været opgivet, men atter tages op af Hartert i denne Forf.s Vögel der paläarktischen Fauna, Side 1344, nogenlunde kendelig, skønt det af Stejneger opgivne Skelnemærke, Farven paa Haandsvingfjerenes Faner, ikke er at lide paa i alle Tilfælde, og Størrelsesforskel ikke synes at være tilstede. Men Racen er mørkere og grovere vatret paa Ryggen og skal oftest have vatrede Kropsidefjer. Til Sammenligning med foran behandlede Række af paläarktiske Bjærgænder foreligge 3 Hanner og 5 Hunner fra Amerika; deres Maal ses nedenfor:

	Vinge	Næb 1	Mellemfod
♀ ad. 3/4 1900 Lake Koshkonong Wisconsin	209 mm	46 mm	39 mm
♀ ad. 10/4 1902 „ „ „	202 „	41 „	37,5 „
♀ ad. 28/10 1900 Madison Wisconsin	196 „	39 „	37 „
♀ juv. 25/12 1899 Mass. U. S.	204 „	44 „	50 „
♀ juv. 5/11 1906 Amelia Island Florida	212 „	44 „	38,5 „
♂ juv. 22/10 1906 „ „ „	220 „	47 „	41 „
♂ vix ad. 3/4 1900 Lake Koshkonong Wisconsin	213 „	44 „	39,5 „
♂ ad. Januar 1883 Mass. U. S.	223 „	44 „	53 „

og give, som nævnt, ikke noget Holdepunkt for en Antagelse om Forskel i Størrelse, skønt det undersøgte Antal ganske vist er ringe; men Hanner vise kendelig grovere Vatring paa Ryggen omtrent svarende til, hvad der i denne Henseende ses hos den typiske Form i Sommerdragt. I Farven paa Svingfjerenes Faner er intet fast Skelnemærke at finde, jfr. E. Lehn Schiøler D. O. F. T. Aarg. 6. 1911—12, Side 70.

Den østasiatiske Race, Fuligula marila mariloides (Vigors), skal kunne skelnes ved ringere Størrelse, grovere Vatring paa Ryggen hos Hanner, og ved at Glansen paa Hovedets Fjer hos Hanner i Pragtdragt spiller mere i det Purpurviolette end i Grønt. De to sidste Egenskaber ere ganske tydeligt at se hos 4 foreliggende Hanner fra Kina og Japan, der synes fuldt saa mørkt vatrede paa Ryggen som de før omtalte nearktiske Hanner, men i Størrelse synes de ikke at staa tilbage for typiske Bjærgænder.

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod
♂ ad. 23/1 1904 Japan	218 mm	40 mm	47 mm	
♂ ad. 10/2 1906 „	222 „	42 „	50 „	
♂ ad. Marts 1907 Kina	222 „	42 „	51 „	40 mm
♂ juv. 2/2 1906 Japan	213 „	43 „	50 „	
♀ ad. Marts 1907 Japan	203 „	43 „		

Hartert opgiver, l. c. Side 1344, Vingemaalet for 16 gamle Hanner som svingende mellem 207—220, Maal, der ikke vilde virke fremmedartede hos palæarktiske Bjærgænder.

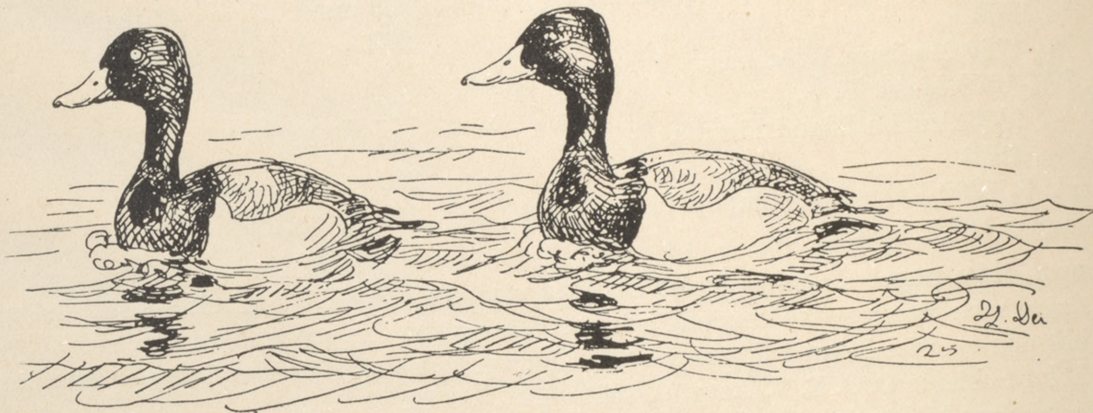
I Amerika findes endelig Formen affinis (Eyton), der af nogle regnes for en Art, af andre for en Race, da Overgangsformer mellem den og F. marila nearctica skulle forekomme; da den nogle Gange har vist sig i Grønland, er den behandlet for sig Side 108.

Den typiske Bjærgand ruger almindeligt paa *Island*, dog ikke saaledes at forstaa, at den er jævnt udbredt over hele Øen; navnlig er den „almindelig og yderst talrig i Myvatn (Hrafnsönd); kommer dér i Marts og rejser i Oktober“. (Hørring). Fra *Grønland*, hvor den er tilfældig Gæst, er den nedsendt nogle Gange; saaledes to gamle Hanner og en Hun i 1860 af Lytzen fra Nanortalik til Zoologisk Museum, hvor dog nu kun den ene Han findes (Winge); selv har jeg fra daværende Assistent Hastrup modtaget en ung Han, skudt 19. November 1909 ved Nanortalik, og fra Østkysten kendes, ogsaa fra de senere Aar, et Par Tilfælde af dens Forekomst, idet A. L. V. Manniche fra Danmark-Expeditionen hjembragte en Han i Pragtdragt, skudt 2/7 1907 paa ca. 76° n. Br. i en lille Sø, i hvilken ogsaa en Hun blev iagttaget. Hannens Kønsorganer tydede ikke paa, at Fuglene vilde yngle; Kolonibestyrer Johan Petersen har hjemsendt en Han, skudt i Omegnen af Angmagssalik 12/5 1909 (vide antea Side 26).

Paa *Færøerne* er den, skriver Sysselmand H. C. Müller i 1862, Vidskb. Medd. Nathist. Foren. Kbhvn., Side 31: „almindelig om Efteraaret og om Vinteren, men ikke saa hyppig om Sommeren. Jeg har ingen bestemt Erfaring for, at den yngler her, men jeg antager det for utvivlsomt, da jeg har set Hannen i Sommerdragt paa Fjeldvandene". I Knud Andersens og P. F. Petersens senere offentliggjorte Meddelelser om Færøernes Fugle findes Bjærganden nævnt som af og til forekommende, men der foreligger, saa vidt vides, ingen Bekræftelse paa H. C. Müllers Formodning om, at Arten skulde *ruge* paa Færøerne.

Den har ynglet i Nord- Skotland (i Sutherland 1899), paa Hebriderne og Orknøerne og ses næsten hele Aaret rundt ved de britiske Øers Kyster, sjældent paa Vandene inde i Landet. (Pract. Handb. Brit. Birds).

I *Norge* „ruger Bjerganden i landets sydlige dele fortrinsvis i fjeldvandene, hvor den forekommer almindelig paa Dovre, Gudbrandsdals- og Valdersfjeldene med alle deres forgreninger, samt paa Langfjeldene helt ned til Aaseral i Kristiansands stift. Norden for Dovre er den noget faatalligere, og i sødre Helgeland fremdeles fortrinsvis bundet til fjeldtrakterne. . . . . Nordenfor polarcirkelen træffes den i mindre antal langs elve og indsjøer helt op til den russiske grænse i Østfinmarken". (Collett-Olsen, Norges Fugle III, Side 95—96). I *Sverige* forekommer den hovedsagelig ved Lapplands Fjældsøer

og i Jämtland, men den ruger ogsaa i Stockholms Skærgaard og desuden paa Gotland og Öland. (Kolthoff och Jägerskiöld).

„I norra *Finland*, häckar hon i Enontekis ovan barskogsgränsen (Montell 1916, Suomalainen 1912, Munsterhjelm 1911) och vid norska gränsen (Palmén & Sahlberg 1868), i Muonioniska (Sundman 1881), på Pallastunturi (Montell 1908), antagligen på Saariselkä i Sodankylä och i Tanadalen (Finnilä 1913, 1916), allmänt i Enare och Utsjoki (Malm 1844, Nordling 1898). . . . . Karlö utanför Uleåborg (allmän häckning; Sandman 1892) Torneå och Kemi skärgårdar (allmän) och Luvia (Mela och Kivirikko) samt Kumlinge öster om Åland (fyra bon; Renvall 1902)". Sandman skriver om dens Forekomst paa *Karlö*, at Arten forekommer i meget stort Antal „vid de med Phragmites bevuxna, små insjöarne på ön. Ehuru ej fullt så allmän, som öns vanligaste dykand, Fuligula cristata, är artens förekomst dock öfverraskande talrik".

Den ruger ogsaa paa *Ösel* og i *Nordrusland* og *Sibirien*, men hvorlangt dens Udbredningsomraade strækker sig mod Øst, og hvor Arten støder sammen med Racen mariloides, kan ikke siges.

Om dens Rugen i *Tyskland* foreligge kun Formodninger, skriver Hartert (Vögel der paläarkt. Fauna), der aabenbart ikke tror paa disses Berettigelse.

Formodninger foreligge ogsaa kun om dens Ynglen i Danmark; intet som helst Bevis findes, og den Omstændighed, at man sent hen paa Foraaret eller endog om Sommeren kan træffe Bjærgænder i vore Farvande, giver lige saa lidt Ret til at tro, at Fuglen er Ynglefugl som det tilsvarende Forhold for Pibeandens Vedkommende. Allerede i Skand. Fugle meddeler Collin, Side 673, at Kjærbølling fandt den ynglende 10. Juni 1857 i Nors Sø i Thy, men det kan næsten anses for sikkert, at det her har drejet sig om Troldand; at Meddelelsen om dens Rugen paa Bornholm (A. Grunack. Bornholms Vogelwelt. Ornith. Centralblatt. Jahrg. 4. 1879) rimeligvis beroer paa en Misforstaaelse, er paapeget i 1ste Bd. af nærværende Arbejde (Side 168), og den sidst fremkomne Iagttagelse (D. O. F. T. 1916—1917, Nyere Medd. om danske Fugle, II. Sammenstillede af Sylv. M. Saxtorph.) giver ingenlunde Vished.

T. Strange, der har indsendt den paagældende Meddelelse, skriver: „Jeg er overbevist om, at den yngler paa „Maen“ (Strandeng paa Helnæs, Vestfyn); 16. Juni 1913 blev der skudt en Bjergand her, og 27. Juli 1913 blev der skudt 3 Ællinger 1 ♂ og 2 ♀, og hele Sommeren saa jeg flere Bjergænder ligge ude paa Maen“. Hvorledes disse Ællinger ere kønsbestemte, siges ikke; ejheller oplyses, hvorledes det er afgjort, at det virkelig har drejet sig om Ællinger af Bjærganden og ikke t. Eks. om Trold- eller Taffeland.[1]

Men om Vinteren er den en meget almindelig And her i Landet, og mange forblive her til langt hen paa Foraaret. I Oktober begynde Bjærgænderne at vise sig, men blive almindeligere i November; de holde nok af at være i Fersk- eller Brakvandssøer, men ere langt fra saa utilbøjelige til at gaa i Saltvand som Trold- og Taffelænder, og det maa siges at høre til Sjældenhederne at se Bjærgænder paa Søer, der ligge langt fra Kysten; derimod kunne de findes i saadanne Søer som t. Eks. Arre Sø og Saltbæk Vig paa Sjælland, oftest dog om Efteraaret, lige naar de ere ankomne; men den første Frost bringer dem til at gaa ud. Den meste Tid af Vinteren tilbringes i Saltvand, hvor de kunne finde de smaa Muslinger, der udgøre deres Hovednæring paa denne Aarstid, og efter hvilke de ustandselig dykke. Undertiden dykker hele Flokken ned paa én Gang, stundom kun en Del af den; saavidt jeg har kunnet se, blive de knapt et Minut nede, men de svømme *paa* Vandet særdeles hurtigt. Flugten minder noget om Taffelandens, men synes kraftigere; skulle de flyve op fra Vandet, fordre de dog god Modvind, eller de lette fra Toppen af en Bølge for hurtigst muligt at faa saa megen Luft under Vingerne som muligt. Paa Afstand ser Flokken i Regelen ret broget ud, navnlig naar der findes mange gamle Hanner, hvis lyse Rygge komme tydeligt til Syne; ofte svømme de i Række, men flyve i Regelen op i en Klump og fortsætte Flugten uden bestemt Orden.

Parring eller Parringsstillinger har jeg ikke set; men Millais fortæller, l. c. Side 75, at den parringslystne Andrik nærmer sig Anden med strakt Hals og Næbbet op i Luften under en Vinkel paa 50—60°; hvis Hunnen er sindet som han, strækker ogsaa hun Hals og frembringer en Lyd, omtrent som tuc-tuc-turra-tuc. . . . . Andrikken strækker igæn med et Kast Hoved og Hals op, Halsen er opsvulmet af Luft, og naar Bevægelsen er paa sit højeste, udstøder han, men kun én Gang, en svag Lyd omtrent som Pa-whoo; medens han saaledes „viser sig“, svømmer Hunnen rundt om ham med Hovedet trukket ned mellem Skuldrene, hun berører Vandfladen med Næbspidsen og kalder sagte chup-chup, eller chup-chup-cherr-err. . . . . Andrikken udstøder ogsaa en svag Fløjtetone, men alle disse Lyde ere saa svage, at de kun høres paa ganske nært Hold, og da den hele Forestilling ikke staar længe paa, er det overordentlig vanskeligt at komme til at iagttage den i fri Natur, og i Fangenskab ere Bjærgænder sjældent saa „levende“, at de vise den. Millais har været heldig nok til at iagttage en Scene som den ovenfor beskrevne 1. Maj 1911 ved Scampston i Yorkshire og giver et meget smukt Billede deraf i sin Bog.

Som foran omtalt forblive Bjærgænderne her ofte længe om Foraaret; allerede Melchior omtaler, at han saa en stor Flok ved Enø under Baroniet Gaunø den 8de Maj 1824, og mange lignende Iagttagelser kunne anføres; selv saa jeg en stor Flok i Saltbæk Vig 8de, 9de og 10de Maj 1918, hvori der var en Del Fugle i Overgangsdragter, men ogsaa mange udfarvede Hanner og gamle Hunner med hvide „Ansigter“. Overhovedet har jeg faaet Bjærganden i alle Aarets Maaneder undtagen September, men at ville slutte noget om dens Ynglen her i Landet af denne Omstændighed vilde være for dristigt.

Bjærganden er, eller har været Genstand for megen Jagt paa Søen — foruden at mange fangedes i Net, navnlig tidligere — og mere eller mindre let anskudte Fugle tvinges til at blive tilbage, naar Hovedstammen drager mod Nord, men endelig kunne ogsaa sent udrugede og derfor sent fældende Fugle finde paa at blive her Sommeren over. Det maa næmlig erindres, at dens sydligste Ynglepladser

---

[1]) Ved Henvendelse til Herr C. A. Rasmussen i Faaborg er det lykkedes at faa den paagældende Meddelelse saa meget nærmere oplyst, at det kan anses for afgjort, at *den* i hvert Fald ikke afgiver noget Bevis for Bjærgandens Ynglen i Danmark.

Herr C. A. Rasmussen skriver godhedsfuldt til mig, at han har haft Lejlighed til at se afdøde Landbrugskandidat Stranges Notitser angaaende Fuglelivet paa Helnæs, og disse vise tydeligt, at den omtalte Fugl er en Taffeland. I Afskrift lyder Notitsen om Anden saaledes:

„Sogneraadsformand P. Storm skød den første Dag, Jagten gik ind (16. Juni 1913) en Blaaryg (Lysand), det maa være Bjerganden (brunt Hoved og Hals — ingen Top — Bugen Lys med Pletter)“.

Herr Rasmussen paapeger, at Datoen aabenbart er fejlagtig, skulde være 16. Juli og tilføjer, at man faar det Indtryk, at Herr Strange ikke har set Fuglen selv, men blot faaet den beskrevet.

Notitsen om Ællingerne ser saaledes ud: „Den unge Post har skudt 3 Ællinger af Bjærganden (Blaaryggen—Lysanden) den 1ste August 1913. Fik desværre ikke Ællingerne at se“. Den sidste Passus, tilføjer Herr Rasmussen, er jo egentlig tilstrækkelig til at „aflive“ Historien om Bjærgandeællinger.

t. Eks. i Norge ikke ligge langt Nord for Danmark, og Fløjelsanden, hvis Yngleomraade ogsaa strækker sig langt mod Syd i Norge, ses ganske regelmæssigt oversomrende, ja mange „slaa af“ her i Landet, og det samme gælder for Bjærgandens Vedkommende, saaledes som det bevises af Stykker i den foreliggende Række, se f. Eks. Tavle XVII.

Sidst i Marts eller i første Halvdel af April forlader Hovedmængden af Bjærgænderne Danmark og drage mod Nord og Nordøst til Ynglepladserne.

Allerede paa Öland ruger den, som nævnt, og Kolthoff har fundet dens Rede i Kær, som laa 2—3 km fra Stranden, men, tilføjer han, saasnart Ungerne blive fødte, begiver Familien sig straks til Havet.

Flyvende Bjærgænder.

J. Alb. Sandman, der fandt den særdeles almindeligt rugende paa Karlö i den bottniske Bugt (Fågelfaunan på Karlö, Side 245), siger, at det ikke er lykkedes ham at finde nogen som helst Forskel mellem Bjærgandens og Troldandens Rede, hverken i Henseende til Form eller Byggemateriale, og ogsaa Æggene ere, skønt i Regelen større, saa ganske lignende sidstnævnte Arts, at det er nødvendigt at se Hunnen for at være sikker paa, hvilken Arts Rede, man har for sig. Friske Kuld ere fundne fra 29. Maj til henimod Midten af Juni.

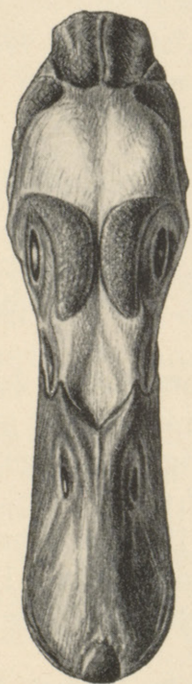
Om dens Yngleforhold paa Island fortæller Faber, at den allerede i Midten af April indfinder sig paa Redestederne ved Myvatn; Hantzsch mener, at den først kommer dertil i Slutningen af Maaneden eller i Begyndelsen af Maj. Til Redeplads skal den vælge kratbevoksede Øer eller andre bevoksede Steder i Nærheden af Vandet, og den bygger gærne kolonivis og sammen med andre Andearter; Reden skal ogsaa kunne findes i Sprækker i Lavaen. Den er iøvrigt som de fleste andre Andereder kun en Fordybning i Jorden, oftest skrabet af Hunnen selv; yderst bestaar den af visne Plantestængler og

inderst af vissent Græs og Fjer; desuden findes en Krans af Dun, der trækkes hen over Æggene, naar Fuglen forlader Reden. Normalt bestaar Kuldet af 8—11 Æg, men stundom findes mange flere, fordi to Hunner lægge i samme Rede. Æggenes Farve er smudsig graagrønlig, og Størrelsen er gennemsnitlig 61,7 × 43,6 mm (100 Æg. Pract. Handb. Brit. Birds); de ruges i 4 Uger. Ved Myvatn siges den at være den almindeligste af alle dér ynglende Andearter, men den skal iøvrigt, iflg. P. Nielsen: Optegnelser vedrørende Islands Fugle, tildels efter egen Iagttagelse i en længere Aarrække, D. O. F. T., 13. Aarg., Side 70, findes ynglende i alle Landsdele. H. H. Slater fortæller i sin Manual of the Birds of Iceland, at han sammen med Mr. Thomas Carter den 13de Juli 1885 talte 305 Reder med Æg af Bjærganden paa en lille Gruppe Øer i Myvatn, men kunde have talt mange flere, og at senere paa Aaret, naar Ællingerne kunne flyve, findes Bjærgænderne i Massevis ved hver eneste lille Sø paa Nordlandet.

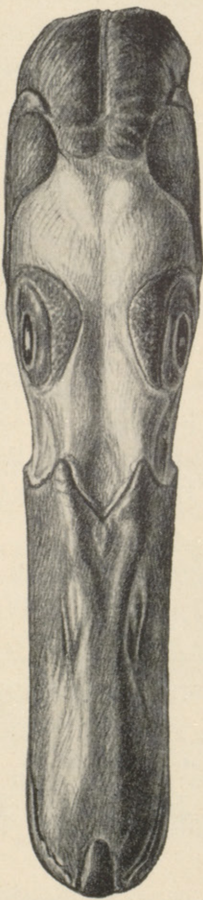
Efter 5—6 Ugers Forløb ere Ungerne iflg. Hantzsch flyvefærdige. I Begyndelsen af September forlade Bjærgænderne derefter Ynglepladserne og begive sig efterhaanden til Havet, hvor de opholde sig nogle Uger langs Kysterne, indtil de forsvinde fra Island i sidste Halvdel af Oktober.

De islandske Bjærgænder overvintre vel hovedsagelig ved Kysterne af de britiske Øer; den østlige Stamme overvintrer tildels i vore Farvande, men mange drage ogsaa til det kaspiske Hav, Sortehavet, Syrien, den persiske Havbugt, Middelhavslandene, Ægypten og Arabiens Kyster.

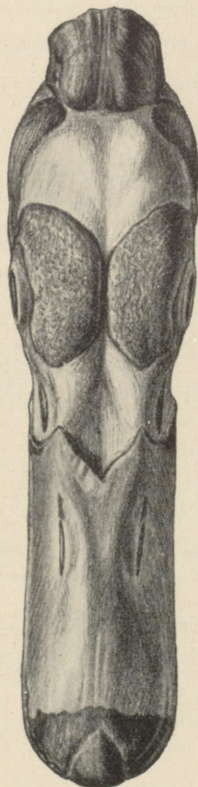
I Køkkenmøddinger fra Ældre Stenalder ved Mejlgaard?, Klintesø, Havelse?, Sølager og Sejrø ere Bjærgandens Knogler fundne, jfr. Bd. I, Side 247.

Hoved med Næsekirtler af Fuligula marila affinis. ♂ Nov. 1925. Michigan.

Hoved med Næsekirtler af Nyroca valisneria. ♂ Nov. 1925. Michigan.

Hoved med Næsekirtler af Fuligula americana. ♂ Nov. 1925. Michigan.

LILLE BJÆRGAND, Fuligula marila affinis Eyton.

Fuligula affinis Eyton Mon. Anat. 1838, Side 157. — Marila affinis Bp. Compt. Rend. XLIII 1856, Side 651. — Fulix affinis Baird, Brewer and Ridgway: Water Birds of North America Vol. II 1884, Side 22. — Fuligula marila var. affinis (Eyt.) Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 83. — Fuligula affinis Coues: Key to North American Birds Vol. II 1903, Side 923. — Marila affinis (Eyton) Check-List North American Birds, Third Edition 1910, Side 75. — Fuligula marila affinis (Eyton) E. Lehn Schiøler: Om nogle for Grønlands Fuglefauna etc. D. O. F. T. Aarg. 6,1911—12, Side 69—70. — Fuligula marila affinis Eyt. O. Helms og E. Lehn Schiøler: Om nogle for Grønlands Øst- og Vestkyst nye og sjældne Arter. D. O F. T. Aarg. 11, 1916—17, Side 174. — Fuligula affinis (Eyton). Arthur Cleveland Bent: Life Histories of North American Wildfowl 1923, Side 217.

Danske Navne: Lille Bjærgand.
Engelske „ Lesser Scaup Duck.

Racekendetegn: Mindre end Artens typiske Form. Glansen paa Hovedets sorte Fjer hos Hanner mere purpurviolet end grønlig, Ryg- og Skulderfjers Vatring grovere, Kroppens Sidefjer næsten altid vatrede, ogsaa i Pragtdragt. Vingen 186—208 mm. Grænsen mellem denne Race og Racen nearctica synes ikke at være skarp.

Forekomst i Danmark: Ingen.
„ paa Færøerne og Island: Ingen.
„ i Grønland: Truffen nogle faa Gange paa Vestkysten.

Beskrivelse af Fjerdragten: *Dunællingen* skal ligne den palæarktiske Bjærgands; det eneste foreliggende Skind, en faa Dage gammel Ælling, taget $^{13}/_{7}$ 1920 i Egg Lake, Alberta, har dog fire tydelige, lyse Pletter paa Rygsiden, to bag Skuldrene og to bag Hofterne; paa Navnesedlen har Samleren noteret, at Overnæbbet var skifergraat med blaalig Tone (bluish slate), Undernæbbet gulligt, Tæer og Mellemfod grønlige.

Fældningens Forløb er, efter det foreliggende ganske vist ikke store Stof at dømme, ganske som hos den typiske Form. En *ung Hun,* skudt 7. Novbr. 1900 i Staten New York, er ganske som en Hun i tilsvarende Alder af Bjærganden, dog mindre; dens Halefjer ere ungdommelige, men paa Ryggen vise sig nogle faa vatrede Fjer af første voksne Dragt. Noget længere fremme i Fældningen mod første voksen Dragt er en Hun fra Amelia Island, Florida, skudt 4. Decbr. 1906; dog har den endnu Ungdomsdragtens Hale; helt i denne Vinterdragt er en Hun, skudt i Illinois 8 Marts 1900. Endelig er en Hun, skudt fra Reden i British Colombia 22. Juni 1901, i Yngledragt; den er afbildet nederst tilvenstre paa Tavle XV. Disse Hunners Maal ere:

	Vinge	Næb fra Panden til Næbspids	Mellemfod
♀ juv. $^{22}/_{2}$ 1923. North Dakota	190 mm	39 mm	35 mm
♀ juv. $^{4}/_{12}$ 1906. Amelia Island, Florida	192 „	39,5 „	36 „
♀ juv. $^{7}/_{11}$ 1900. New York	196 „	38,5 „	36 „
♀ ad. $^{22}/_{6}$ 1901. British Colombia	186 „	40 „	35 „
♀ ad. $^{18}/_{3}$ 1900. Illinois	192 „	41,5 „	31,5 „

For Hannernes Vedkommende gælder ganske det samme som for Hunnernes med Hensyn til Fældningen; *unge Hanner* ligne i høj Grad unge Hanner af Bjærgandens typiske Form, men de ere betydeligt mindre; og dog kan det stundom være vanskeligt nok at skelne mellem unge Fugle, da typiske Bjærgænder jo kunne være meget smaa, t. Eks. naar de stamme fra forsinkede Kuld. Vise de første

Fjer af den kommende Pragtdragt sig, er det lettere, da disse i Regelen ere meget grovt vatrede, se f. Eks. den midt paa Tavle XV afbildede unge Han, skudt i Februar 1917 ved Sukkertoppen i Grønland. Som alt nævnt, er Glansen paa Hovedets sorte Fjer hos gamle Hanner mere purpurviolet end grønlig, og hos to Hanner i Parringsdragt, den ene fra Lac aux morts i North Dakota, 15/4 1901, den anden, afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XV, fra Fox Island Me. U. S., 31/3 1902, er Vatringen paa Ryg- og Skulderfjer kendeligt grovere end hos typiske Bjærgænder i tilsvarende Dragt; derimod er Vatringen paa Kroppens Sidefjer knap saa tydelig hos Hannen fra North Dakota som hos den afbildede Han. Maalene af 3 unge og 3 gamle Hanner ere:

	Vinge	Næb fra Panden til Næbspids	Mellemfod
♂ juv. 8/11 1922. North Dakota	195 mm	38 mm	37 mm
♂ juv. 21/11 1900. Shelter Island N. Y.	205 „	40 „	36 „
♂ juv. Febr. 1917. Sukkertoppen Grønland	205 „	39 „	38 „
♂ ad. 31/3 1902. Fox Island Me. U. S.	208 „	42,5 „	36 „
♂ ad. 15/4 1901. Lac aux morts North Dakota	196 „	40 „	37 „
♂ ad. 7/4 1925. Nebraska	210 „	42 „	37 „

Arthur C. Bent skriver ogsaa i Life Histories of North American Wild Fowl (Washington 1923), at Fældningen foregaar som hos „the greater scaup duck“. „The eclipse plumage of the adult male is only partial and not conspicuous. The adult female seems to have a distinct breeding plumage, which is much browner than the winter plumage and in which the white face wholly or partially disappears.“

Samme Forfatter skriver, at den lille Bjærgand i langt højere Grad end den store holder til i ferske Vande, ogsaa udenfor Yngletiden, og i det hele taget „it is more essentially an inland species.“ Føden skal være Fiskerogn, Haletudser, Vandinsekter og deres Larver, Orme, Snegle, og desuden tager den megen vegetabilsk Føde til sig; „they cannot resist the temptation of the rice lakes, however, and swarm into them by thousands to fatten on the delicious grain, which they glean from the mud bottoms after it has been threshed out by the wind and the wings of myriads of coots and rails.“ Den svømmer og dykker fortrinligt, efter Beskrivelsen at dømme omtrent som Troldanden.

Dr. Alexander Wetmore har engang haft Lejlighed til at iagttage Parringslegen; et Par laa paa Vandet foran mig — skriver han. Pludselig begyndte Hunnen at svømme frem og tilbage med hævet Hoved, idet hun af og til stak Næbspidsen op i Luften ved et Kast med Hovedet; Hannen trak Hovedet helt ned mellem Skuldrene og lagde Fjerene paa Issen ned, saa at hans Hoved kom til at se mærkelig fladt ud. Hunnen svømmede afvekslende hen imod og fra ham og nappede ham af og til med Næbbet; dette besvarede han ved at strække Hovedet frem mod hende med aabent Næb. Med korte Mellemrum dykkede hun ned under ham, saaledes at hun lige svømmede under hans Bryst og kom op igen faa Fod borte, eller hun svømmede saa tæt forbi ham, at hun strøg sig op ad hans Side. En anden Han, der nærmede sig, blev jaget bort. Da Anden i nogen Tid havde vedblevet at dykke, begyndte ogsaa Andrikken at dykke, og tilsidst fandt Parringen Sted tilsyneladende under Vandet. Under hele Foreteelsen frembragte Hunnen en besynderlig rallende Lyd omtrent lydende som kwuh-h-h-h-h, medens Hannen fløjtede svagt.

Æglægningen skal finde Sted i Juni Maaned, og Kuldet i Regelen bestaa af 9—12 Æg, der i frisk Tilstand siges at være café au lait-farvede, men iøvrigt i Samlinger eller udblæste snart falme. Gennemsnitsmaalene af 88 Æg i United States National Museum og i A. C. Bents Samling opgives at være 57,1×39,7 mm.

Den lille Bjærgand er en udelukkende amerikansk Form, der iflg. Check List of North American Birds 3rd Ed. 1910 er udbredt som Ynglefugl fra Yukon Valley, Alaska, Fort Anderson, Mackenzie, Syd paa til Midten af British Colombia, det sydlige Montana, Colorado (undertiden), den nordlige Del af Jowa og Indiana og den vestlige Kyst af Erie Søen. Den overvintrer fra den sydlige Del af British Colombia, Nevada, Colorado, Erie Søen og New Jersey Syd paa til Bahama-Øerne, de smaa Antiller og Panama; i Newfoundland, New Brunswick og Nova Scotia skal den være sjælden.

I Grønland er den truffet nogle Gange; Winge omtaler et Par skudt i Juni 1872 paa Øen Innusulik, 10 Mil SSV. for Egedesminde og af Pfaff sendte til Museet; en Hun, nærmest af samme Race, fik Konservator Scheel i 1891 fra Julianehaab, og selv har jeg faaet en ung Han, sendt af Kolonibestyrer Langskov fra Sukkertoppen, hvor den var skudt, vistnok i Februar 1917.

SORTÆNDER, Oidemia Flem.

Næbbet meget bredt, fladt, med stor Næbnegl, der omfatter hele Næbenden, se Fig. 18 og 19. Ved Roden er Næbbet paa Hunner noget, hos Hanner mere opsvulmet; dette ses ikke hos unge Fugle, førend de ere omtrent et halvt Aar gamle. Næbbets Farve er hos Hunner og unge Fugle skifergraalig eller sort, hos nogle med gule Næsebor, hos Hanner sort med større eller mindre gule eller gulrøde Partier. Hos Sortænder ere de store Fødder med lange, slanke Tæer graagulbrunlige hos unge Fugle, sortagtigt

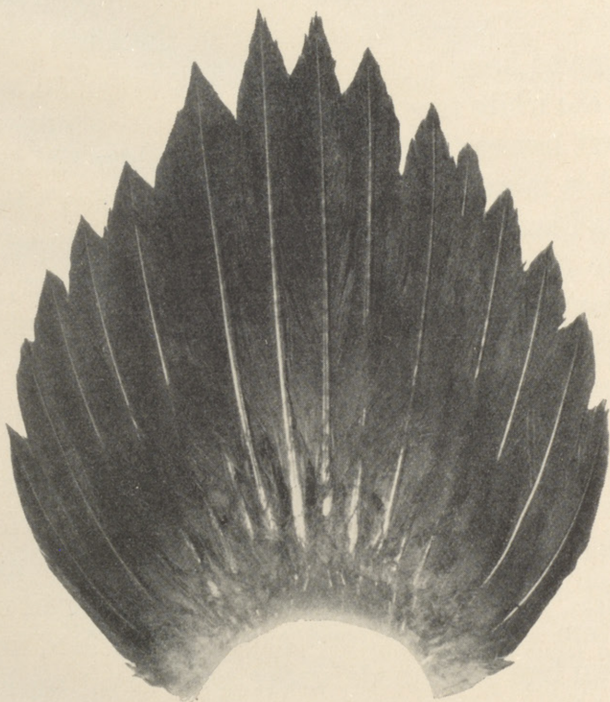

Fig. 15.
Hale af Sortand, O. nigra nigra (L.). ♂ ad.

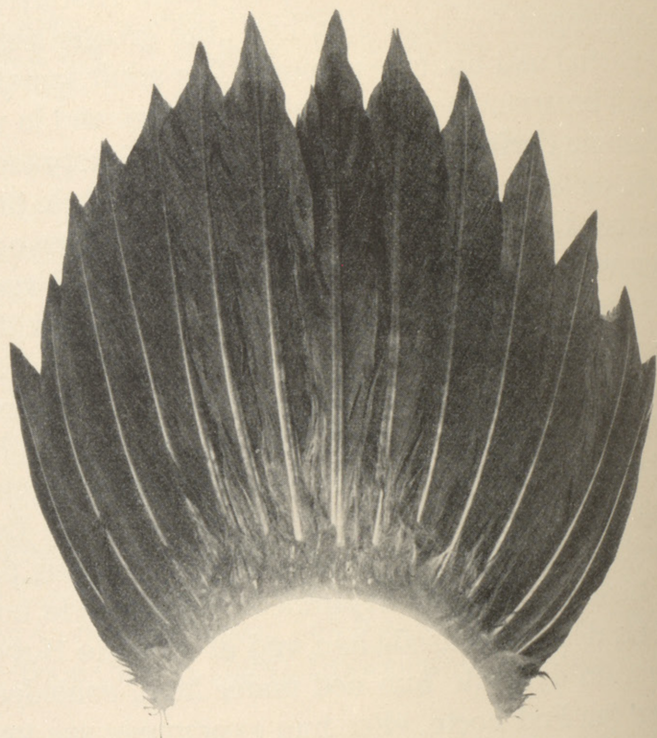

Fig. 16.
Hale af Fløjelsand, O. fusca fusca (L.). ♂ ad.

olivenbrunlige med sort Svømmehud hos gamle; unge og gamle Hunner og unge Hanner hos Fløjels- og Brilleænder have graavioletrødlige Fødder med mørk Svømmehud, gamle Hanner have røde Fødder, men af forskellig Farvetone paa Ud- og Indsiden af Mellemfod og Tæer; sort Svømmehud. Halefjerene ere lange og ret stive; hos Sortænder ses i Regelen 16, hos Fløjelsænder 14; de Brilleænder, jeg har haft Lejlighed til at undersøge, have haft 14. Halens Form er jævnt tilspidset, idet de yderste Fjer i hver Side af den ere betydeligt kortere end de midterste, dette dog mere fremtrædende hos Sort- end hos Fløjelsænder, se Fig. 15 og 16. Brilleænders Hale er nærmest som Fløjelsænders.

Kroppen er firskaaren, Halsen ret kort og tyk, Vingerne temmelig store, hos Fløjelsænder med hvidt Spejl. Ved anden (udviklede) Haandsvingfjer er hos Sortænder den Særegenhed, at den i første Aar er smal i hele sin Længde hos unge Hunner og Hanner, men i næste Aar, altsaa efter første Svingfjersfældning, hos Hanner er stærkt indskaaret paa den yderste Halvdel af Inderfanen, se Fig. 17. Hos Fløjels- og Brilleænder synes den paagældende Haandsvingfjer at blive bredere i andet Aar, cfr. Jonathan Dwight jr.: The moults and plumages of the scoters, genus Oidemia. Auk Vol. XXXI, Side 293.

Næsekirtlerne ere store, se Fig. 18 og 19; de ligge ovenpaa Hovedet og efterlade tydelige Indtryk paa Pandebenene, se Tavle I. Hvor Næsebenenes (nasales) opadstigende Del møder Pandebenets nedadpegende Flige, ovenover Sibenets (ethmoideums) vandrette Plade, ere de hvælvede fra Side til Side,

se Tavle I og Fig. 18 og 19, saaledes at det indre Næsehulrum noget forøges i Omfang; Taarebenene (lacrymale), der hæfte sig til deres udadvendende Siderande, ere stærkt udviklede, navnlig deres nedad- og bagudrettede Del, og op mod Panden udsende de en lille Bentorn, mod hvilken Næsekirtlens forreste Del støtter sig. Under denne, bagom lacrymale, ligger Næsekirtlens Udførselsgang. Et bageste Næserum findes op mod Panden, men det er ikke nedadtil begrænset af et Gulv; Sibenets lodrette

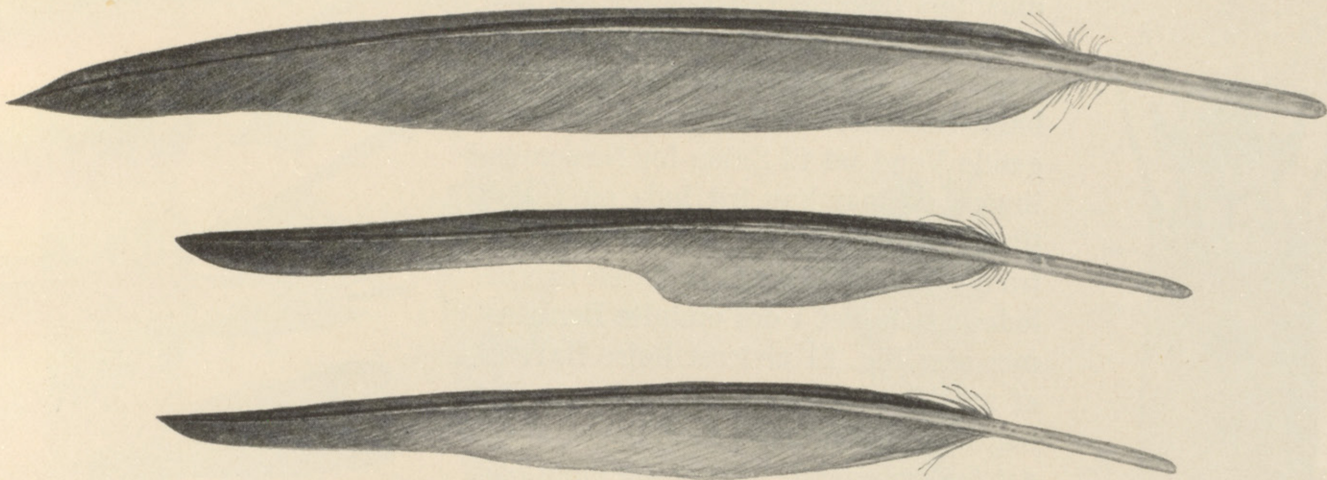
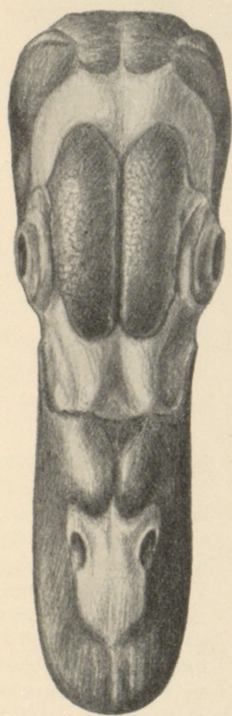

Fig. 17.
2den Haandsvingfjer af: nederst O. fusca fusca ♂ ad., øverst O. nigra nigra ♂ juv., i Midten O. nigra nigra, ♂ ad.

Del strækker sig langt fremad under Næsebenene og danner en, dog ufuldstændig, Skillevæg i mellemste Næsehulrum; en forbenet Skillevæg mellem bageste og Øjehulen findes ikke, kun to smalle Benlister ses paa Sibenet, en foran og en bagved bageste Næserum.

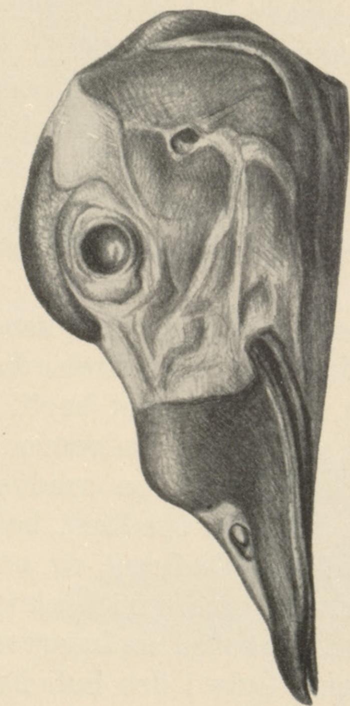
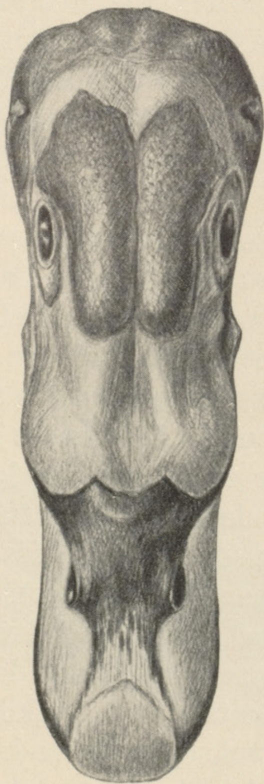

Fig. 18.
Hoved med Næsekirtler af O. nigra nigra (L.).
♂ ad. 30/1 1919. Limfjorden.

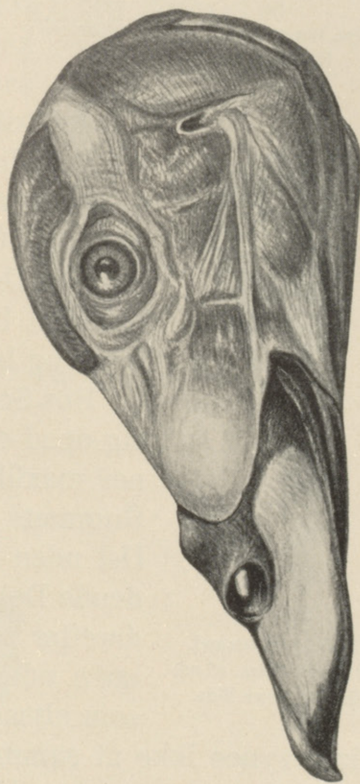

Fig. 19.
Hoved med Næsekirtler af O. fusca fusca (L.).
♂ ad. 4/12 1918. Thisted Bredning.

Paa hver Side af forreste Næserum findes hos Fløjelsænder de Benkamre, som udvendig kunne ses paa Næbbet; de staa i umiddelbar Forbindelse med de ydre Næsebor, der hos Hanner ere meget store, se Fig. 19, hos Hunner betydeligt mindre, og ere dannede af maxillare, uden paa hvis udadvendende Side Næsebenets nedadrettede Sidedel lægger sig, se Fig. 20 og 21. Disse Benkamre naa en stærkere Udvikling hos Hanner end hos Hunner, og Forklaringen paa deres Tilblivelse synes at være den, at de efterhaanden ere opstaaede, ved at Vandet har udspilet de udadvendende Sidevægge i dette

forreste Næserum. Naar nu Fuglen under Dykningen fører Hovedet igennem Vandet, nedad, fremad eller opad, maa det møde en modgaaende Vandstrøm, der vil trænge ind gennem de fremadrettede Næsebor, der, som nævnt, særlig hos Hanner ere saa store; da nu forreste Næsemuslings fint tilspidsede Endedel, gennem hvilken Næsekirtlens Slim kan udtømmes, ligger ind mod forreste Næsekammers Midtskillerum, og da samme Næsemuslings bageste Del, bistaaet af mellemste Næsemusling, lukker for den noget højt liggende Aabning ind til det bagre Næsehulrum, tvinges det indtrængende Vand ud til Siden for Næsemuslingen og faar kun frit Ind- og Udløb til og fra Benkamret. Fig. 20 viser set fra neden maxillares to Halvdele m, saaledes at Gulvet i det omtalte Benkammer ses; Fig. 21 nederst højre Halvdel af maxillare, visende, at Benkammeret bagtil er lukket, og at Næsebenet, afbildet for sig øverst, lægger sig uden paa maxillares udadvendende Side, med hvilken det efterhaanden helt sammensmelter, saaledes som ses paa Fig. 22. Fig. 23 viser Benkammeret aabent, idet et Stykke af Ydervæggen er fjærnet; i Indervæggen ses den Aabning, hvori højre, forreste Næsemusling ms lukkende lægger sig, naar Fuglen dykker, og i Næseboret ses samme Næsemuslings forreste, smalle Del, forbi hvilken Vandet frit kan passere ind og ud af Benkammeret. Som før nævnt udvikle disse Benkamre sig først efterhaanden, de ses at være meget mindre hos yngre Fugle end hos gamle og kun lige antydede hos unge. Ganebenene ere temmelig slanke og lange og skyde deres forreste Del et godt Stykke hen under maxillare, se Fig. 20. Paa Siden af Hovedets bageste Del ses tydelige Muskelmærker baade foran og bagved Øreaabningen.

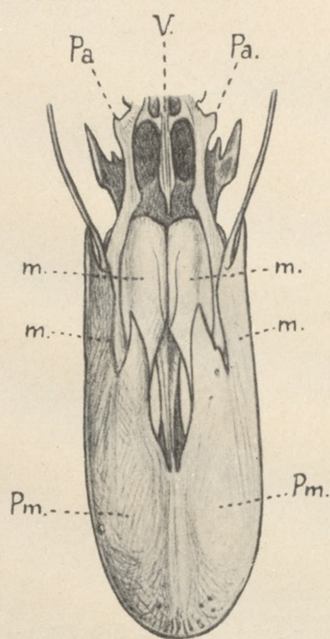

Fig. 20.
Næb af Fløjelsand, O. fusca fusca. ♂ juv., ca. 6 Mdr. gl. Januar 1919. Set fra neden.
Pm. præmaxillare, m. maxillare, Pa. palatinum, V. vomer.

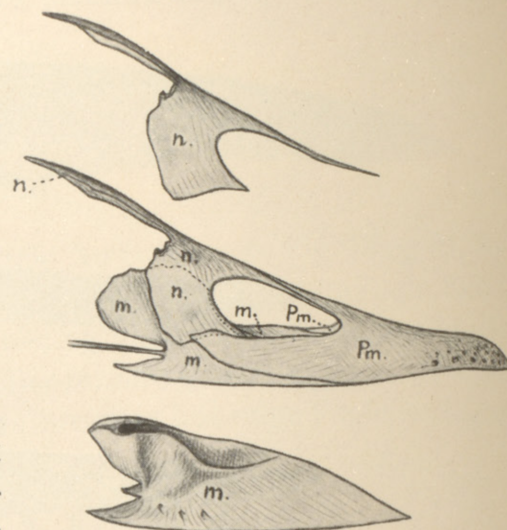
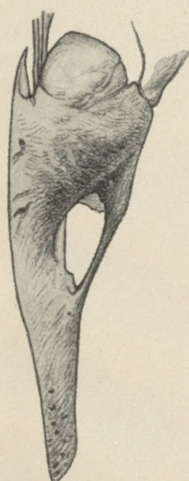

Fig. 21.
Næb af Fløjelsand, O. fusca fusca. ♂ juv. 31/1 1919.
Set fra højre Side.
n. nasale, de øvrige Bogstaver som i Fig. 20.

Fig. 22.
Næb af Fløjelsand, O. fusca fusca. ♂ ad. Set fra højre Side.

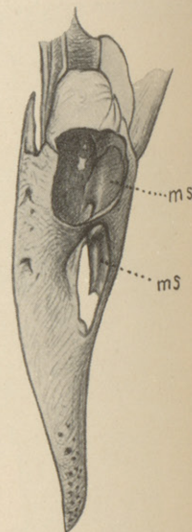

Fig. 23.
Næb af Fløjelsand, O. fusca fusca. ♂ ad. Januar 1925. Højre Benkammer aabnet ved Fjærnelse af et Stykke af den udvendige Sidevæg. Første Næsemuslings ms smalle Del ses i Næseboret; til venstre for og under den kan Vandet passere ud og ind af Benkammeret. Næsemuslingens bageste Del ses at lægge sig lukkende op i Aabningen i Benkammerets indvendige Væg.

Hos Sortænder er Knobben af en anden Form, mere strækkende sig opad end ud til Siderne, se Tavle I. Som hos Fløjelsænder danner maxillare et bagudgaaende Hulrum, som er lukket bagtil af Rummets tynde Benvæg. Nasale lægger sin brede nedadvendende Del uden paa dette Rums udadvendende Side, og den opadvendende Del af samme Midtparti af nasale er stærkt opadbuet, bøjer derefter nedad mod Mellemkæbens opadstigende Grene og atter igæn udad, saaledes at der dannes Gulv i denne hule Benknob, som altsaa bestaar af to adskilte Kamre, hvert med sin Indervæg; disse synes ikke at sammenvokse, se Tavle I. Det nævnte Gulv i den hule Benknobs to Kamre er dog ikke fuldstændigt, det naaer ikke ud til — helt tilbage til — den indadvendende Side af nasales nedadrettede Del, hvorved der opstaar Forbindelse mellem Knobbens Hulrum og det af maxillare dannede Hulrum. Da dettes Indervæg ikke opadtil naaer Forbindelse med Gulvet i Knobbens Hulrum, bliver her en Aabning, som lukkes af første Næsemuslings bageste Del. Forbi samme Næsemuslings forreste, smalle Del kan nu Vandet, naar Fuglen dykker, passere ind i Kæbehulrummet, hvis Luft derved sammenpresses i den hule Benknobs ovenover liggende to Kamre. Den Udvikling, disse kan naa, synes da bestemt af den Grad, hvortil de forbundne Hulrums indeholdte Luftmængde kan sammenpresses. Da Benknobben først naaer fuld Udvikling, efter at Fuglen er omtrent 2 Aar gammel, tør denne Egenskab formodes at være

af forholdsvis ny Oprindelse; rimeligvis skyldes Næsebenets Udspiling de store Næsebor. Da disse ere lidt større hos Hanner end hos Hunner, bliver Knobben hos førstnævnte oftest større, men da Hannerne ogsaa, i Overensstemmelse med den betydeligere Størrelse i det Hele, have større Næb og større Kæbehulrum, virker dette ligeledes i Retning af en Forøgelse i Omfang af Knobben. I dens Størrelse ses, uafhængig af Alder, efter et vist Tidspunkt en ikke helt ringe Svingning, og nogle Hunner faa en ret anselig Knob, se t. Eks. den midt paa Tavle XXVIII afbildede.

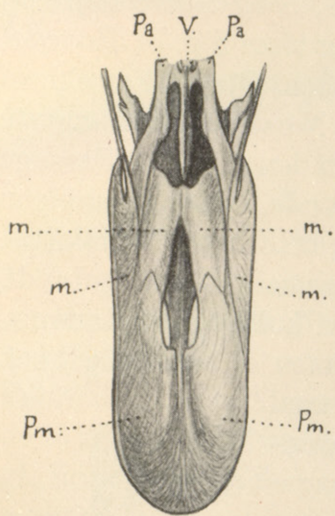

Fig. 24.

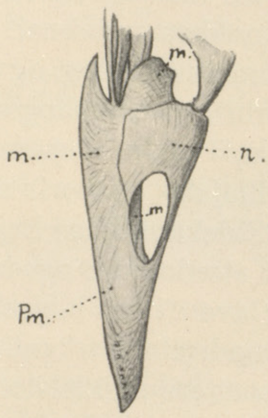

Fig. 25.

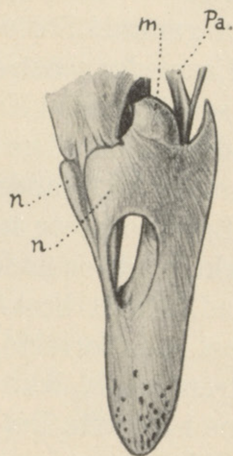

Fig. 26.

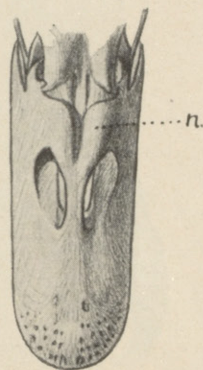

Fig. 27.

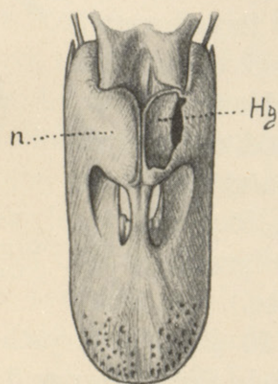

Fig. 28.

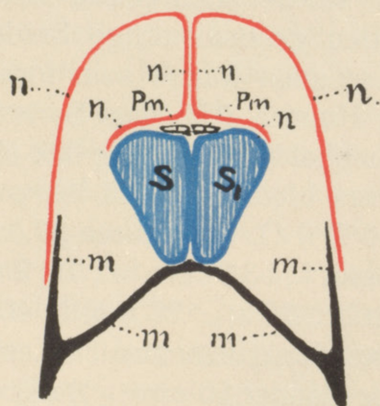

Fig. 30.

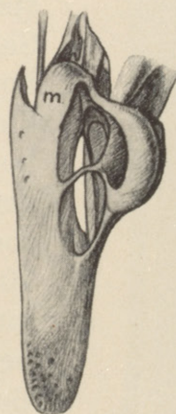

Fig. 29.

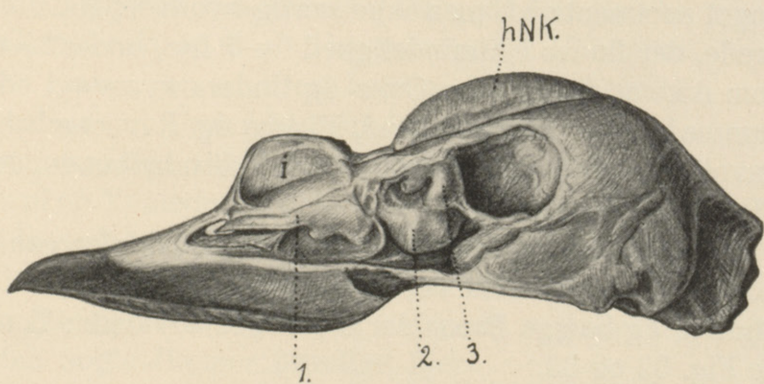
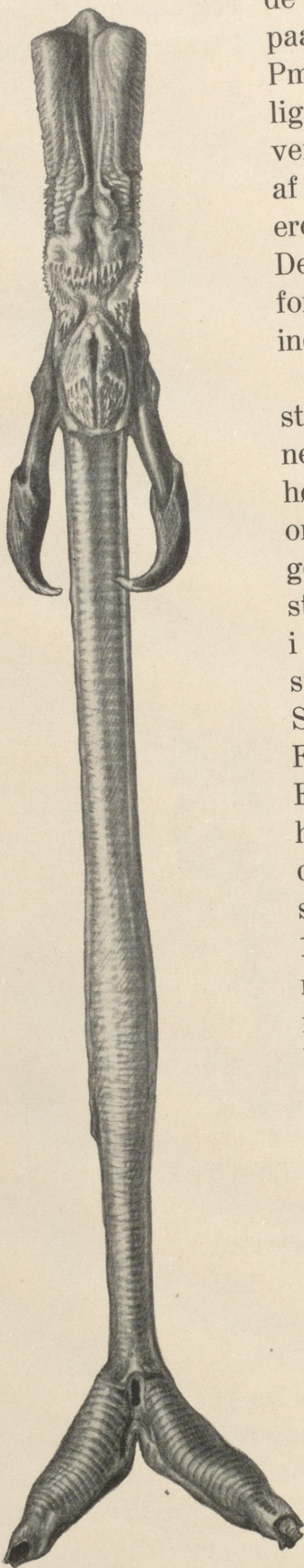

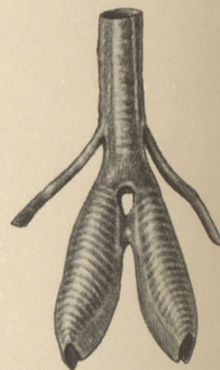
Fig. 31.

Fig. 24 viser Overnæbbet af en ung Sortandrik set fra neden; m er maxillare, og man ser saaledes Gulvet i Kæbehulrummet. Fig. 25 gengiver Overnæb af samme unge Han, set fra Siden; m er det af maxillare dannede, bagtil lukkede Kæbehulrum, n Næsebenet, der paa Næbryggen alt er svagt opadbuet. Fig. 26 viser Overnæbbet af en anden, lidt ældre Han, set halvt ovenfra, og Fig. 27 Overnæbbet, set ovenfra, af en Hun, ca. 18 Mdr. gl.; nasale ses at være noget mere buet. Fig. 28 gengiver Overnæbbet af en gammel Han, hvis Benknobs ene Halvdel er aabnet saaledes, at man ser Gulvet, som ikke naaer at danne helt Loft i Kæbehulrummet. Paa Fig. 29 er et Stykke af Næbsiden fjærnet,

saa at man dels ser ind i Benknobbens højre Kammer, dels ind i det bagtil lukkede Kæbehulrum, der fattes Indervæg; paa dennes Plads findes altsaa en Aabning, som lukkes af Næsemuslingen. Fig. 30 er en skematisk Fremstilling (2 × nat. Størrelse, de øvrige Fig. $^{9}/_{10}$ nat. Størrelse) af Forholdet mellem de to Luftrum; Næbbet er tænkt i lodret Gennemsnit, foretaget omtrent midt paa Knobben. Næsebenet n er antydet med rød Streg, Kæbebenet m med sort, Pm ere de overskaarne op mod Panden stigende Flige af præmaxillare, der ligge under det af nasale dannede Gulv i Benknobben, S og S_1 ere højre og venstre Næsemusling, angivne med blaa Farve. Endelig viser Fig. 31 Hovedet af en gammel Sortandrik, set fra Siden; venstre Taareben, Øje og Næsekirtel ere fjærnede; venstre Side af Knobben er aabnet. Første Næsemuslings bageste Del ses liggende i Kæbehulrummets Aabning, og udenom den er der fri Passage for det gennem Næseboret, forbi Næsemuslingens Forende, under Dykningen indtrængende Vand; 2 er anden, 3 tredje Næsemusling; hNK højre Næsekirtel.

Fig. 32. Luftrør af Sortandrik, O. nigra nigra (L.). ♂ ad. Limfjorden, Dec. 1925.

Brystbenet er hos baade Fløjels- og Sortænder temmelig stort og bredt, stærkt buet, saaledes at dets Sidekant, naar Brystbenet holdes med Kammen nedad, ses at beskrive en ret stærk Bue; ogsaa Kammen er temmelig buet, højest i den forreste, betydelig lavere i den bageste Del, med omtrent lodret, ikke skraat fremadrettet Forkant. Indskæringerne i bageste Del af Brystbenet ere middelstore, de bageste Sidefremspring vige ikke ret meget ud fra Længdeaksen, i Regelen dog mere hos Hanner end hos Hunner; Muskelsporet paa Brystbensfladen er saa temmelig parallelt med Sidekanten. Den gennemsnitlige Bredde af Brystbenet i Forhold til Længden (maalt som forhen angivet) er hos Fløjelsænder, Hunner, 0,55, hos Sortænder, Hunner, 0,51, hos Hanner henholdsvis 0,54 og 0,5, eller med andre Ord, det er halvt saa bredt eller lidt mere end halvt saa bredt som langt. (10 ♀ ♀ O. fusca fusca 91,5 mm l., 51,3 mm br., 10 ♂ ♂ 96,3 mm l., 53,3 mm br., 10 ♀ ♀ O. nigra nigra 96 mm l., 44 mm br., 10 ♂ ♂ 92 mm l., 46 mm br.). Hos Hunner af Fløjelsænder (Gennemsnit af samme 10 ♀ ♀) er Brystbenet 6 mm > Bækkenet, hos Hanner 10 mm > Bækkenet; hos Sortænder er det hos Hunner 6,6 mm > Bækkenet, hos Hanner 8 mm. Bækkenet er altsaa temmelig langt, noget sammentrykt, men ikke særlig hvælvet; Halehvirvlerne ere ikke videre brede, der findes i Almindelighed 6—7 frie, undertiden 8 foruden Pygostylen, som ikke er særlig stor. Over- og Underarm ere vel udviklede, kraftige, og det samme gælder Mellemhaand, Fingre og Ravnenæbsben, hvis kropnære Del navnlig er bred. Laarknoglerne ere lidt udadbuede, dette dog mere gældende Fløjels- end Sortænder.

Fig. 33. Bronchier af Sortand, O. nigra nigra (L.). ♀ ad. Limfjorden, Jan. 1926.

Hos Sortænder findes ingen særlig Udvidelse paa Luftrøret, saaledes som hos andre Arter, men det ses at være noget større i Tværsnit lidt nedenfor Midten, og bægge Bronchier ere noget udvidede; Tungen er bred og kødfuld, se Fig. 32 og 33.

Fløjelsænder derimod have øverst paa Luftrøret en mindre Udvidelse og lidt nedenfor Midten en noget større, flad, men ingen Udvidelse af Bronchierne, se Fig. 34.

Leverlapperne ere hos Sort- og Fløjelsænder, som hos andre Andefugle, meget store, højre dog altid langt den største. Hos Sortænder ere Blindtarmene ret smaa, hos Fløjelsænder noget større; saaledes havde en gammel Sortand, Hun, Blindtarmene 29 mm lange, udgaaende fra Tarmen i en Afstand af 78 mm fra Anus; hos en gammel Han udgik de fra Tarmen i en Afstand af 85 mm, venstre var 21 mm, højre 15 mm lang; hos en anden gammel Han (♂ ad. $^{30}/_{1}$ 1926, Samsø) udgik de 70 mm fra Anus og vare henholdsvis 16 og 14 mm

lange. Hos bægge Fugle var Galdeblæren temmelig stor, dens Dimensioner svarede, skønt den ikke syntes helt udspændt, til et Stæregs. Muskelmavens indvendige Beklædning var hos Hunnen gulbrun, hos Hannen citrongul.

Hos en Fløjelsandrik udgik Blindtarmene i en Afstand fra Anus af 102 mm og bægge vare 91 mm lange. Hos tre voksne Hunner udsprang de i en Afstand fra Anus af henholdsvis 80, 110 og 100 mm og havde følgende Længde: hos den første og tredje Hun, højre 90, venstre 110 mm, hos den anden, højre 100, venstre 110 mm. De ere altsaa gennemsnitlig fire Gange saa lange hos Fløjelsænder som hos Sortænder. En Sammenligning med et Par Svømmeænder, t. Eks. den meget mindre Krikand og den lidt mindre Spidsand, viser, at disses Blindtarme ere betydeligt længere; hos Krikænder svinge de i Længde mellem 85 og 110 mm, hos Spidsænder ere de gennemsnitlig ca. 120 mm lange.

Hos den første af ovennævnte Fløjelsænder (♀ ♀), fanget i Limfjorden 21/10 1925 og afbildet tilvenstre paa Tavle XXIV, var Bursa Fabricii tilstede; Fuglen havde ret Ægleder og var ca. 16 Mdr. gl.; hos de to andre, som havde nedsunkne Æglededere og vare mindst ca. 28 Mdr. gl., fandtes ingen Bursa Fab.; de ere afbildede paa samme Tavle. Muskelmavens indre Beklædning var brungul.

I Fjerdragten ere graa, mørkt olivenbrunlige og sorte Farver overvejende; hos Fløjelsænder findes et hvidt Spejl, og hos Hunner i Yngledragten, samt hos unge Fugle, hvidlige Pletter paa Hovedet; Hanner i Pragtdragt have en lille hvid Plet under Øjet. Hos Brilleanden i Pragtdragt findes en hvid Plet oven paa Hovedet og en lidt større i Nakken. Fældningen forløber hos Fløjelsænder saaledes, at Fuglen efter Dundragten anlægger en Ungedragt, som bæres det meste af det kommende, første Aar i Fuglens Liv; kun sjældent bryde Fjer af en voksen Dragt frem i Foraarets Løb, og det er først hen paa Sommeren, at Fældningen tager Fart og samtidig med Svingfjerskiftet giver Hannen en første sort Dragt, i hvilken dog paa Kropsider, paa Bug og Ryg ses brunlige Fjer, som tildels ere falmede Fjer af første voksen Dragt, tildels ere nye frembrydende Fjer, snart atter forsvindende, tilhørende en tidligere eksisterende Sommerdragt, som nu næsten eller saa godt som helt er opgivet; thi allerede i Oktober Maaned ere Hannerne sorte. Hunnerne faa efter Fældningen om Sommeren en oftest helt mørk olivenbrunlig Dragt, stundom med lystspættet Underside, en første voksen Dragt, eller, om man vil, en Sommerdragt, der bæres i Vintermaanederne og hen paa Foraaret afløses af en Yngledragt, som viser lystspættet Underside og lyse Pletter paa Hovedets Sider. Efter denne faar Fuglen atter en mørk Dragt, og herefter aarlig to Dragter; Hannens sorte Dragt bleges efter Yngletiden meget og afløses derefter af en ny sort Dragt; under dette Fjerskifte faa nogle Hanner brunlige Fjer paa Kropsiderne og sodsorte, ikke helt blanksorte Fjer paa Brystets nederste Del og Bugen; for saa vidt kan man altsaa tale om en Sommerdragt, men den er ikke tilnærmelsesvis saa udpræget som hos andre Ænder.

Hos Sortænder foregaar Fældningen omtrent paa lignende Vis som hos Fløjelsænder, dog faa unge Fugle i Regelen lidt mere af en første voksen Dragt i Løbet af deres første Leveaar, men de ere næppe i ny Dragt efter Svingfjerskiftet om Sommeren i August—September

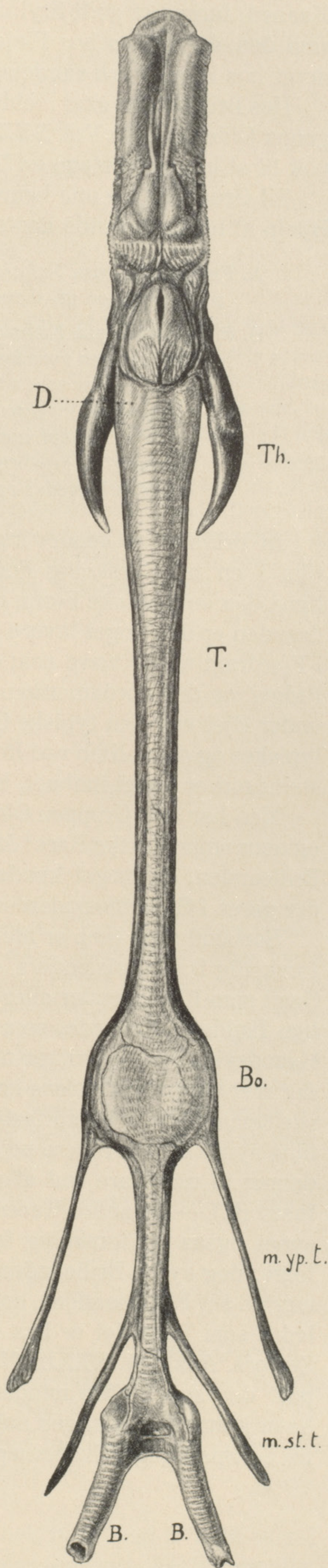

Fig. 34. Luftrør af Fløjelsand, O. fusca fusca (L.), ♂. Bornholm, Jan. 1924. D. øvre Luftrørsudvidelse, Bo. nedre, Th. Tungebenshorn, T. Luftrør, B. Bronchier, m. yp. t. m. ypsilotrachealis, m. st. t. m. sterno-trachealis.

Maaned, førend et godt Stykke hen paa Efteraaret. En saadan Forskel mellem Sommer- og Yngledragt som den, der findes hos Fløjelsandens Hunner, ses ikke hos Sortandens, og Sporene af en Sommerdragt hos Hanner ere særdeles svage.

Hos Brilleænder skal Fældningen iflg. Jonathan Dwight jr.: The moults and plumages of the scoters, genus Oidemia, Auk Vol. XXXI, Nr. 3, Side 293, forløbe som hos Sortænder; selv har jeg ikke haft Stof nok til at kunne foretage en Undersøgelse.

Til Gruppen Oidemia henregnes Sort-, Fløjels- og Brilleanden, der kunne skelnes fra hverandre ved Hjælp af nedenstaaende Bestemmelsesnøgle, som gælder unge og gamle Fugle af bægge Køn.

A. Fjergrænsen paa Næb*siden* nærmer sig stærkt Næseboret.
- a. Fjerdragten graabrunlig, brunlig eller sort med *hvidt* Spejl .... Fløjelsænder, *Oidemia fusca.*

B. Fjergrænsen paa Næb*siden* standser langt bag Næseboret.
- b. Fjergrænsen ovenpaa Næb*ryggen* standser ved Næbroden, Fjerdragten graabrunlig, brunlig eller sort *uden hvidt* Spejl .... Sortænder, *Oidemia nigra.*
- b_1. Fjergrænsen ovenpaa Næb*ryggen* strækker sig et godt Stykke ud ad denne, naaer næsten, ialtfald hos voksne Fugle, hen paa Højde med Næseborets Bagrand. Fjerdragten graabrunlig, brunlig eller sort, hos gamle Hanner med en hvid Plet ovenpaa Hovedet og en anden i Nakken .... Brilleænder, *Oidemia perspicillata.*

Af Brilleanden kendes ingen Racer; den typiske Sortand, Oidemia nigra nigra (L.), findes i Amerika i en lidt forskellig Form, *Oidemia nigra americana* Swainson, som i Fjerdragt ganske skal ligne den europæiske Form, men har Næseborene liggende længere fremme mod Næbbets Spids, og desuden er den noget lavere Knold helt gult hos gamle Hanner. Fløjelsanden findes i tre Racer, som i Fjerdragt skulle være ens; dog have de gamle Hanner af den østasiatiske *Oidemia fusca steinegeri* Ridgw. og den nordamerikanske *Oidemia fusca deglandi* Bp. større halvmaaneformede, hvide Pletter under Øjet end den typiske Oidemia fusca fusca (L.); de to førstnævntes Næsebor ere større end den typiskes og deres Næb ved Roden mere opsvulmede; hertil kommer, at Knobbens Forkant hos O. fusca steinegeri er noget indbuet, konkav, se Slutvignet Side 124.

Man har delt Gruppen Oidemia Flem. i tre Underafdelinger, *Oidemia* Flem., omfattende Sortanden og dens amerikanske Race; *Melanitta* Boie, Isis 1822, indeholdende Fløjelsænderne og *Pelionetta* Kaup, Brilleanden, og meget kunde vistnok tale for at følge denne Fremgangsmaade i Lighed med, hvad der gøres i Svømmeændernes Gruppe og tildels ogsaa i Dykændernes.

Sortændernes Næb er mindre og smallere end Brille- og Fløjelsænders, deres Benknob er ikke lidt forskellig fra Fløjelsænders, deres Luftrør har ingen saadan Udvidelse som disses, de have ikke hvidt Spejl som Fløjelsænder eller hvide Pletter paa Hovedet som Brilleænder, de have mørkt olivenbrunlige Fødder, ikke røde, som de to andre Arter, og de voksne Hanner have en særlig formet 2den Haandsvingfjer, til hvilken noget tilsvarende ikke ses hos de andre to. Fjergrænsen paa Næbbet minder mere om Brilleandens end om Fløjelsandens, men afviger dog fra bægge; Blindtarmene ere ganske smaa, høre til de korteste, som findes blandt Dykænder og Skalleslugere, og i Henseende til Fældning synes de lidt højere udviklede end Fløjelsænder. Disses Benknob er aabenbart mere overvejende dannet af maxillare end af nasale i Modsætning til Sortændernes, dette dog kun gældende O. fusca fusca (L.) — de andre Racer af Arten har jeg ikke kunnet undersøge i denne Henseende — og den synes ogsaa ret forskellig fra Brilleandens, hvis Udvikling jeg heller ikke har haft Lejlighed til at følge; dog synes Brilleandens Næbudvidelse, efter ydre Undersøgelse at dømme, for saa vidt mere at nærme sig Fløjelsandens, som den er mere sidestillet, men paa den anden Side ikke fjerklædt, saaledes som Tilfældet er hos Fløjelsanden. Brilleandens Luftrør skal, jfr. Miller: Classification of the Scoters, Auk Vol. XXXIII 1916, Side 278, være udvidet paa lignende Maade som Fløjelsandens, men paa den anden Side minder den i Halens Form mere om Sortanden. Da kun to af Gruppens Arter have kunnet undersøges nogenlunde indgaaende, og Racerne saa godt som slet ikke, er her set bort fra en Spaltning i Underslægter.

FLØJELSAND, Oidemia fusca fusca (L.).

Anas fusca Linné. Syst. Nat. Ed. X. I 1758, Side 123. — Oidemia fusca Flem. Phil. of Zool. II, 1822, Side 260. — Melanitta fusca Boie, Isis 1822, Side 564. — Melanitta Hornschuchii Br. Melanitta fusca Boie, Melanitta megapus, platyrhynchos Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 904—908. — Anas fusca L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 379. — Fuligula fusca (Linn.) M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 458. — Oidemia fusca (L.). Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 680. — Oidemia fusca (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 260. — Oidemia fusca Winge: Fortegnelse Danmarks Fugle D.O.F.T. 1. Aarg. 1906—07, Side 7. — Oidemia fusca L. typica. Om nogle for Grønlands Øst- og Vestkyst nye og sjældne Arter af O. Helms og E. Lehn Schiøler. D. O. F. T. 11te Aarg. 1916—17, Side 172. — Oedémia fúsca (Linné). Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 153. — Oidemia fusca fusca (L.) Hartert: Vögel d. paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1355. — Oidemia fusca (L.). Collett: Norges Fugle ved Ørjan Olsen III 1921, Side 102. — Oidemia fusca fusca (L.) Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Vol. II, Febr. 16th 1922, Side 173.

Danske Navne:		Fløjelsand, hvidvinget Himmelhund, Himmelhund, Spejlvinge.
Færøiske	„	Fløjelsand.
Islandske	„	
Svenske	„	Svärtan, Svärt, Svört, Sjöorre, Svärtgubbe.
Norske	„	Sjøorre, Havorre.
Finske	„	Svärta, Pilkkasiipi, Kolso, Korri, Meriteiri, Kulmunen, Sortti.
Engelske	„	The Velvet-Scoter.
Franske	„	Grande macreuse, Double macreuse, Morillon lugubre, Mourette.
Tyske	„	Sammetente, Sammttrauerente, Sammttauchente.

Artskendetegn: En temmelig stor Dykand, kun lidt mindre end den typiske Ederfugl. Næbbet meget bredt, dets forreste Del flad, Næbneglen danner den rundlige Næbende, Halen med 14 Fjer, af hvilke de yderste i hver Side ere noget kortere end de midterste. Fødderne meget store. *Spejlet hvidt.* Unge Fugle hvidgraa paa Undersiden, graabrune paa Oversiden, paa Hovedet lyse Pletter foran og bag Øjet og over Øreaabningen; Fødderne graaligt gulbrune med mørk Svømmehud, Næbbet skifersort uden kendelig Opsvulmning ved Roden. Fra unge Sortænder kunne de kendes paa deres betydeligere Størrelse og hvide Spejl. Gamle Hunner ere mørkere brunlige end unge Fugle, have Næbbet noget opsvulmet ved Roden, Iris graabrunlig og Fødderne violet-graarødlige. Gamle Hanner ere helt blanksorte med hvidt Spejl og en hvid halvmaaneformet Plet under Øjet, Næbbet har to store, runde, ud til Siden vendende Udvidelser, Næseborene ere store, som udspilede, Næbbets forreste Del og Sider appelsingullige og hvide, Fødderne røde med sort Svømmehud.

Forekomst i Danmark:	Almindelig Vintergæst, mange fjorgamle Fugle oversomre, yngler ikke. Kendes fra Stenalder.
„ paa Færøerne:	Tilfældig Gæst.
„ paa Island:	Kendes ikke fra Island.
„ i Grønland:	Tilfældig Gæst, truffet et Par Gange paa Vestkysten.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen.* Den spæde Dununge er graabrunlig paa Hovedets Overside, Halsen og hele Rygsiden ned til de yderste Haledun, og samme Farve have de smaa Vinger paa baade Over- og Underside; Hovedets mørke Farve gaar lidt nedenfor Øjet, men Resten af Kinden, Hagen og Struben er hvid. Hele Undersiden er ganske lyst silkegraa, hist og her med mørkere Dun imellem de lyse. Ællinger findes afbildede øverst tilvenstre paa Tavle XXIII.

Den *unge ca. 4 Mdr. gamle Hun* har en graabrunlig Farve paa Næbbet, hvis Negl er sort, men i Løbet af de følgende Maaneder bliver Næbbet efterhaanden mørkere, næsten sort. Iris er graalig.

Hovedet er graabrunt med en rund hvid Plet mellem Øje og Næbrod og en anden i Egnen om Øret. Hage og Strube ere ogsaa brungraa ligesom Halsens For- og Bagside og Brystets øverste Del; dets øvrige Del er hvid med en graalig Midtstribe paa de hvide Fjer, og da denne Stribe træder ret tydeligt frem, faar den midterste Del af Fuglens Underside et plettet eller stribet Udseende. Paa dette Punkt variere de unge Hunner noget, idet Fjerenes mørke Midtparti er bredere hos nogle, smallere hos andre. Bugen er blegt graabrunlig med ganske fine, lyse Fjerrande, Underhaledækfjerene ensfarvet graabrune. Halens 14 Fjer ere mat graabrune paa Undersiden, lidt mørkere paa Oversiden. Kroppens Sidefjer, der ere lidt korte og have afrundede Ender, ere af en mat graabrun Farve med smalle, lyse Rande. Ryggens forreste Del er olivengraabrun med lyse Fjerrande i samme Farvetone, Skulderfjerene af samme, lidt lysere Farve som disse Rande; Ryggens bageste Del og Overgumpen mørkt olivengraabrun. Vingens smaa Dækfjer have Ryggens Farve med svagt antydede, lysere Fjerrande; i den nederste Række Dækfjer mod Spejlet have Fjerene hvide Spidser. Selve Spejlet er hvidt, de bageste Armfjer mørkt sodbrune med ganske svag Bronceglans. Haandsvingfjerene sorte med røggraa Inderfaner. Fødderne ere lyst graaligt gulbrune med en svag rødlig-violet Tone.

Blandt en halv Snes foreliggende unge Fugle og blandt mange andre undersøgte er ingen set i Halefjerskifte; Spor af en frembrydende ny Dragt ere heller ikke fundne, undtagen paa Hovedet, paa hvilket nogle faa Stykker vise nye, mørke Fjer fremkommende paa Hage, Strube og i de hvide Pletter foran Øjet og bag Øret. Hos en ung Hun, skudt $^{11}/_{5}$ 1902 ved Æbelø, er Dragten meget slidt og bleget, særlig paa Skuldrene. Paa Tavle XXII øverst tilvenstre er afbildet en ung Hun i ren Ungedragt, fanget $^{5}/_{11}$ 1914 i Livø Bredning, og en Hun, skudt $^{31}/_{1}$ 1924 ved Møen, visende begyndende Fældning paa Hovedet. Hos disse unge Fugle ses endnu ingen Opsvulmning ved Næbroden.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
9 unge Hunner maale gennemsnitlig:	249 mm	43 mm	47,4 mm	72,6 mm	74,6 mm	59 mm
Største Maal	255 „	46 „	50 „	76 „	78 „	61 „
Mindste „	242 „	41 „	46 „	69 „	71 „	54 „

En ung Hun, skudt $^{18}/_{10}$ 1905, vejede 1178 gr, en anden fra Lynæs, $^{9}/_{11}$ 1903, 1140 gr, en tredje sammestedsfra, $^{2}/_{12}$ 1903, 1271 gr og en fjerde, fra Bornholm, 1268 gr.

Unge Hunner i Tiden fra Juni til August Maaned har jeg ikke set; sandsynligvis komme dog *nogle* nye Fjer frem i Løbet af Sommeren, uden at Fuglen naaer nogen endelig afsluttet Dragt, inden den sidst i August eller i Løbet af September „slaar af", thi en saadan Hun, skudt $^{28}/_{9}$ 1903 i Thisted Bredning, har endnu ungdommelige, stærkt slidte Halefjer, de hvide Pletter paa Hovedet ere næsten forsvundne, og Ryggens og Skuldrenes Fjer vise lyse, slidte Kanter; Undersidens Fjer ere helt fornyede, saaledes at Fuglen fra Halsroden til Enden af Underhaledækfjerene er ensfarvet graabrun; nogle enkelte Fjer have hvide Sidekanter, saaledes at Tilløb til et spættet Udseende fremkommer. Denne Fugl er afbildet paa Tavle XXII midt i venstre Række.

I fuldt udfarvet *første voksen Dragt* ere 5 Hunner (alle med rette Ægledere), skudte (de to) $^{30}/_{11}$ 1912 ved Lynæs, de tre i Livø og Løgstør Bredning $^{10}/_{12}$, $^{18}/_{12}$ og $^{31}/_{1}$.

I denne *første voksen Dragt* ses to Typer; den *ene* er, som den paa Tavle XXII næstøverst tilhøjre afbildede Hun, ensfarvet graabrun paa hele Undersiden fra Hage til Underhaledækfjerenes Ende med samme Farve paa Kroppens Sidefjer. Ryggen har en lidt mørkere Farve, er lidt mere olivengraabrunlig, og paa og mellem Skuldrene have Fjerene svagt antydede lysere Kanter i samme Farvetone. Vingens smaa Dækfjer have Ryggens Farve, Spejlet er hvidt og de bageste, lange Armfjer meget mørkt olivenbrune, næsten sorte. Vingens Underside er graabrun, langs Underarmen ses en Række hvide Dækfjer. Hovedet er mørkebrunt, næsten sort, med en lille graahvid Plet under det nedre Øjelaag, og ganske svagt er den hvide Plet paa Øret antydet. Paa den bageste Del af Kinden have Fjerene et svagt, grønligt Metalskær. Iris lysegraabrunlig.

Den *anden* Type er afbildet paa samme Tavle XXII nederst tilhøjre; den er paa Rygsiden ganske som den foran beskrevne, men paa Brystets Midte ses et Parti af lystbræmmede og lyse Fjer, saa at Fuglen her har omtrent samme Udseende som en ung Skarv, og hvide Pletter, omtrent som i Ungedragten, ses antydede paa Hovedets Sider. Fødderne ere gulbrunlige, hos nogle lidt blegere, hos andre lidt varmere farvede; Svømmehuden mørkere. En Hun ogsaa med ret Ægleder, ca. 16 Mdr. gl. ligeledes lidt spættet paa Undersiden, er afbildet længst til venstre paa Tavle XXIV.

Hen paa Foraaret vise brun- og hvid- brogede Fjer sig paa Fuglens Underside, og Hovedet undergaar en Fældning, saaledes at to lyse Partier, svarende til Ungedragtens, komme tydeligt frem. En Hun i denne *første Parrings- og Yngledragt*, skudt paa Yngleplads i Könkämädalen $^{13}/_{6}$ 1916, er afbildet paa Tavle XXII nederst tilvenstre. Undersidens og Hovedets Fjer ere nye og friske, men Ryggens og Skuldrenes ere første voksne Dragts slidte Fjer.

Nogle Hunner faa deres Ællinger tidligere paa Vingerne end andre, dels fordi de ruge før, dels fordi de have haft Held til at undgaa Forstyrrelser, og de trække da vistnok straks bort fra Ynglepladserne og overstaa Fældningen i vore Farvande; andre, der ere blevne forstyrrede saa sent, at de ikke lægge om og saaledes slet ikke faa Ællinger, trække vel ogsaa bort. En Hun, som er medregnet til 2det Aars Fugle, fordi den endnu 1ste September havde sine gamle Svingfjer i Behold, havde formodentlig mistet sine Ællinger eller var blevet berøvet sine Æg; dens Ægleder var bred og nedsunken; den er skudt i Store Bælt. En anden Hun, ogsaa med nedsunken Ægleder, skudt i Thisted Bredning $^{5}/_{10}$ 1903, er afslaaet. Bægge disse Fugle have skiftet Undersidens Fjer og faaet en overvejende lys Underside; Parringsdragtens Hoved med de lyse Pletter er ved at forsvinde, idet mørke Fjer bryde frem; Rygfjerene ere stærkt slidte. Den i Store Bælt $^{1}/_{9}$ 1918 skudte Hun er afbildet paa Tavle XXIII tilvenstre under Ællingerne.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
9 Hunner i 2det Aar maale gennemsnitlig:	257,5 mm	41,4 mm	46 mm	74,6 mm	75,6 mm	60 mm
Største Maal	270 „	44 „	49 „	78 „	79 „	64 „
Mindste „	251 „	40 „	44 „	72 „	73 „	58 „

En afslaaet Hun, skudt 28. September 1903 i Thisted Bredning, vejede 1484,5 gr; en Hun, skudt 10. December 1904 i Livø Bredning, vejede 1765 gr; to Hunner, skudte 28. Januar 1901 i Løgstør Bredning, vejede henholdsvis 1697 og 1804 gr.

To Hunner, skudte $^{29}/_{10}$ 1905 ved Lynæs, ere endnu overvejende i „Sommerdragt“ med stærkt lysplettet Underside, mange Sommerdragtsfjer paa Hovedet og slidte Fjer af Yngledragten paa Ryggen. En Hun, skudt $^{16}/_{11}$ 1917 ved Hundested, er saa godt som færdig med sin Fældning og paany i en Dragt, der ganske ligner første voksne; Hovedet er helt mørkt, Undersiden ganske svagt lysplettet. Af 5 Hunner, skudte $^{21}/_{11}$ 1914, er én helt færdigfældet og mørk, de andre ved at blive helt mørke ligesom denne, ogsaa paa Hovedet, men vise dog endnu paa Undersiden betydelige Rester af *slidte* lyse Fjer. En af disse Hunner, skudt $^{6}/_{12}$ 1905 i Løgstør Bredning, er afbildet paa Tavle XXIII midt i højre Række.

Blandt 6 Hunner, skudte mellem $^{30}/_{11}$ og $^{1}/_{3}$ det følgende Aar, alle udfarvede og med nedsunkne Ægledere, have de 3 helt mørk Underside, de 3 lidt lyst paa Undersiden, saaledes at der altsaa synes ogsaa i 3dje Aar at være to Typer i denne Fjerdragt; det lyse Parti synes dog af ringere Omfang. En helt mørkebrun Fugl er afbildet paa Tavle XXIII nederst tilvenstre, en anden paa Tavle XXIV i Midten og en tredje, af spættet Type, paa samme Tavle yderst tilhøjre.

Som i det foregaaende Aar komme de hvide Partier paa Hovedet atter frem henimod Yngletiden, men Undersiden synes ikke at faa saa mange lyse Fjer som i det foregaaende Aar. En Hun, skudt $^{23}/_{8}$ 1909 i Finland, svømmede med Ællinger; den havde endnu ikke „slaaet af“; paa Undersiden havde den kun faaet faa lyse Fjer, men de hvide Pletter paa Hovedet vare tydeligt udviklede. Denne Hun er afbildet paa Tavle XXIII øverst i højre Række.

En anden Hun, skudt sammesteds og paa samme Tid, havde ogsaa Ællinger, men var „afslaaet“; den ligner den afbildede.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
18 Hunner i 3die Aar maale gennemsnitlig:	261 mm	42 mm	46,6 mm	74,8 mm	76 mm	60 mm
Største Maal	275 „	46 „	49 „	81 „	84 „	64 „
Mindste „	252 „	39 „	44 „	69 „	71 „	56 „

Tre Hunner, skudte i Oktober Maaned, vejede 1360, 1710 og 1577 gr; tre, skudte i December Maaned, vejede 1519, 1895 og 1570 gr, en, skudt i Januar, vejede 1857 gr.

Den *unge Han i første Fjerdragt* ligner meget den unge Hun, dog ere Hanner gennemgaaende lidt større end Hunner, og det lyse spættede Parti paa Undersiden er sædvanligvis lidt mere indskrænket. Fødderne ere mat gulbrune, og paa Næbbet ses kun et svagt antydet lyst Parti, der senere hen, i December Maaned eller Januar, bliver gulligt; omtrent paa samme Tid vise sig ogsaa frembrydende sorte

Fjer, men de komme senere frem og ikke i det Omfang som hos den unge Sortand. I en Række af 13 unge Hanner, skudte i Tidsrummet Oktober—ult. Marts, ere Sporene af ny Fældning kun svage, og kun én, en Han, skudt 28. Januar 1905, har faaet nogle nye Halefjer; den er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XXV. Unge Fugle, skudte i Maj—Juli Maaned, har jeg ikke set.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
13 unge Hanner i 1ste Aar maale gennemsnitlig:	260 mm	45,8 mm	49 mm	77,8 mm	79 mm	62,7 mm
Største Maal	272 „	50 „	51 „	83 „	84 „	66 „
Mindste „	245 „	41 „	47 „	74 „	73 „	59 „

To unge Hanner, skudte i November, vejede 1173 og 1658 gr, to, skudte i December, 2104 og 1637 gr, en, skudt i Januar, 1777 gr.

En Han, skudt 12/8 1917 her i Landet, er i første voksen Dragt, eller — om man vil — i *Sommerdragt*. Paa Hovedet ere nye sorte Fjer i Frembrud mellem slidte graabrune; hele Fuglens Underside er sodbrun, hist og her nogle sorte eller sortkantede Fjer. Kroppens Sidefjer ere nye, mørkt olivengraabrune; mellem Skuldrene ses mange slidte graabrune Fjer mellem nye blanksorte, og Skulderfjerene ere matsorte. Vingens Dækfjer og de lange bageste Armfjer ere blanksorte, Spejlet hvidt, Haandsvingfjerene kun udvoksede til en Tredjedel af deres endelige Størrelse. Næbbet var i Farve som hos en gammel Han, Fødderne blegrøde med sort Svømmehud. Fuglen er afbildet paa Tavle XXIII nederst tilhøjre.

Denne Dragt afløses efterhaanden af en helt sort Dragt, Fuglens *første Pragtdragt*. I denne er Næbbets Midtparti fra Fjergrænsen mod Panden til et Stykke foran Næseborene sort, ved Mundvigen er det ogsaa sort, og langs dets Kant løber en smal, sort Stribe. Neglen og den øvrige Del af Overnæbbet er appelsingul, men en Stribe fra Neglens Bagside til op mod Næseborene er mælkehvid; Undernæbbets Negl er ogsaa gulrød, Undernæbbets Grene længere inde sodbrune, og denne Farve har ogsaa Huden mellem dem. Hovedet er blanksort med violetrødlig Glans i visse Belysninger, grønlig i andre; under Øjet ses en halvmaaneformet hvid Plet, Iris perlegraa. Hele Ryggen, Skulderfjer og Haandsvingfjer ere blanksorte, Undersiden er matsort, kan hos nogle Stykker næsten kaldes brun. Spejlet er mælkehvidt. Fødderne ere stærkt kraprøde paa Tarsens Udside, rødgule paa Indsiden, Svømmehuden sort, ogsaa paa Undersiden; Tæernes Negle sortebrune. Henimod Yngletiden falmer Undersidens Fjer betydeligt, saaledes at Brystets nederste Del og Bugen næsten ere graabrunlige, og paa Ryg og Skuldre slides Fjerene saa meget, at de i Juni Maaned have graalige Kanter, idet den sorte Farve her er ganske bleget.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
13 Hanner i 2det Aar maale gennemsnitlig:	274,5 mm	45,7 mm	50 mm	80,3 mm	81 mm	64,9 mm
Største Maal	286 „	49 „	53 „	87 „	88 „	68 „
Mindste „	262 „	41 „	46 „	77 „	77 „	63 „

En Han fanget i December Maaned 1903 vejede 1805 gr.

Naar Yngletiden er omme, slaa Hannerne af og faa en ny Dragt, der, efter det foreliggende Stof at dømme, paa Hoved og Ryg er en Gentagelse af Parringsdragten, medens hele Undersiden faar et Sæt mørkt sodbrune Fjer, saaledes at Fuglen altsaa synes at have en Art „Sommerdragt"; Kropsidernes Fjer ere mørkt olivenbrunlige. Hos nogle Fugle er denne Dragt ret tydelig, hos andre er den næppe kendelig, idet Undersidens Fjer kunne være næsten sorte, og Kropsidernes kun vise sig olivenbrunlige paa deres inderste Del. Man ser ogsaa Fugle, der endnu i December Maaned ere temmelig brunlige paa Undersiden, saa det maa vel anses for tvivlsomt, om denne Dragt helt kan jævnstilles med, hvad der hos andre Ænder kaldes Sommerdragt; de fleste Andrikker blive dog længere hen paa Aaret helt blanksorte paa Undersiden, om end ikke saa skinnende sorte som paa Rygsiden. Paa Tavle XXV ses afbildet en Han med brunlig Underside og en hel sort Han.

Iøvrigt er Dragten som i det foregaaende Aar, men Glansen paa Fjerene synes lidt stærkere og Farven paa Næb og Ben lidt højere.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
22 Hanner i 3dje Aar maale gennemsnitlig:	275 mm	46 mm	49,3 mm	80,3 mm	81,5 mm	64,3 mm
Største Maal	286 „	49 „	52 „	87 „	88 „	68 „
Mindste „	265 „	43 „	47 „	72 „	74 „	62 „

En Han, skudt 28. September 1903, vejede 1709,5 gr, to, skudte i Oktober, vejede henholdsvis 1550 og 1517 gr, en, fanget i November, vejede 1793 gr, og fire, fangede i December Maaned, vejede 1589, 1657, 1940 og 1980 gr.

Hvidbrogede, eller paa anden Maade fra den sædvanlige Dragt afvigende Fugle, ere vist meget sjældne; kun én Gang i Løbet af 25—30 Aar har jeg blandt de næsten aarlig undersøgte Hundreder af Fløjelsænder, som komme til Torvs, fundet en gammel Han med hvid Ring om Halsen; Collett omtaler, Side 104 Norges Fugle (Ørjan Olsen, Tredje Bind), en Hun, skudt ved Drøbak 6. November 1880, som havde en Dragt, der lignede Hannens, idet større Partier af Hovedet og Ryggen havde en dybsort Farve, der var helt forskellig fra de øvrige brune, normaltfarvede Partier. „Fuglen var meget stor, og dens generationsorganer tilsyneladende normale".

Fløjelsanden er udbredt som Ynglefugl i Norge, Sverige, Finland, paa Kola-Halvøen, i Nord-Rusland ved Ladoga, Onega, ved Petsjoras nedre Løb, ved Arkangelsk og Øst for Ural til Jenissej; paa Novaja Semlja skal den ruge i ringe Tal. I Norge ruger den almindeligt i alle Landsdele, sydpaa kun eller hovedsagelig i Fjeldtrakterne. „Sjøorren ruger almindeligt, om end ikke saa talrigt som før, ved de noget høiere liggende indsjøer i de nordlige landsdele, samt ved de fleste fjeldvande syd for Dovre helt ned i Kristiansand stift. Paa lavlandet ruger den sparsommere, og ved salt vand altid sjelden. Den er almindelig i de indre dele af Finmarken undtagen i de lave, med naaleskov bevoksede trakter omkring Pasvikvasdraget, hvor den væsentlig ses paa gjennemtræk. Derimod liker den sig bra i fjeldvandene længere ud, omkring Varangerfjorden". (Collett-Olsen: Norges Fugle III, Side 103). I Sverige findes den navnlig rugende langs Østersøkysten, langs den bottniske Bugt, ogsaa paa Finlandssiden, og helt ned til under 56° n. B., altsaa paa omtrent Københavns Bredde; paa Sveriges Vestkyst skal den en Gang have ruget „nära Morup i Halland" (Ekman, l. c. Side 193). Paa Öland og Gottland er den almindelig, paa Karlsöarna, paa Gotska sandön og Ålandsöerne; desuden ruger den flere Steder i Lappmarken. I Finland yngler den „uti hela norra hälften, men uti den södra hufvudsakligen uti skärgården längs kusterna". (M. von Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 461). Ogsaa i Rusland skal den forplante sig langs den mellemste Del af Volga, men Beviser for, at den skulde ruge i Tyskland, synes ikke at foreligge.

Fra disse Rugepladser søger den tidligere eller senere efter Rugetidens Ophør ud til Havet. I Norge drage Hannerne i Regelen, saa snart Hunnerne have lagt Æg, ned i Fjordene, og mange blive Vinteren over i alle sydlige og vestlige Fjorde. En Del trækker dog vist længere bort, thi langs Jyllands Vestkyst ses den almindelig om Efteraaret og Vinteren, og helt over til Orkn- og Shetlandsøerne og til Østkysten af Skotland og England naaer den i noget Antal; ogsaa ved Englands Sydkyst forekommer den, og den skal en sjælden Gang træffes i Irland, næsten udelukkende paa Østkysten (Ussher and Warren). Længere ned langs Europas Vestkyst træffes den ogsaa, t. Eks. ved Holland, og den er funden i Frankrig, Spanien og paa Sardinien, i Algier og Marokko. Fra Sverige gaar Trækket vestover og mod Syd. „Flertalet svärton flyttar längs kusten, men ett ringa antal sträcker öfver det inre af Sverige. De äro sålunda höst och vår ej sällsynta i Mälaren, Vettern, Venern och andra större sjöar". (Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar, Side 261). Store Skarer findes i Østersøen og i vore andre Farvande, saaledes i Limfjorden, i Kattegat, i Isefjorden, i Storebælt, i Lillebælt, i mange af de østjydske Fjorde o. s. v. Nogle gaa maaske her fra over Slesvig ud i Vesterhavet, og rimeligvis komme nogle fra russiske og øst-baltiske Ynglepladser ud i Østersøens vestlige Del for her at tilbringe Vinteren, saalænge Isen ikke hindrer dem deri. Men fra sibiriske og russiske Rugesteder gaar Trækket sikkert nok til det kaspiske og sorte Hav, til Italiens Kyster og andre Steder i Middelhavet.

Fra Færøerne kendes den kun som tilfældig Gæst; Sysselmand H. C. Müller havde — jfr. Vidskab. Medd. Nat. Foren. 1862, Side 31, — kun faaet 1 Eksemplar i sin Tid. Selv har jeg i de seneste Aar faaet en ung Han af Amtsfuldm. N. Estrup, der havde skudt den ved Thorshavn $^{12}/_{10}$ 1924.

Paa Island er den hidtil ikke truffet.

En Gang, skriver Winge, l. c. Side 92, er den set i Syd-Grønland. En gammel Han blev i Begyndelsen af Maj 1878 skudt ved Kingigtok („Kissigtok") et Par Mil Syd for Godthaab og af J. A. D. Jensen og Kornerup tilstillet Museet. Senere er Fløjelsanden endnu en Gang truffet paa Grønlands Vestkyst, idet en ung Fugl, skudt vistnok i Januar eller Februar Maaned 1916, nedsendtes til mig i saltet Tilstand, se D. O. F. T. 1916—17, Side 174. Mærkeligt nok ere bægge Fugle af Artens typiske Form.

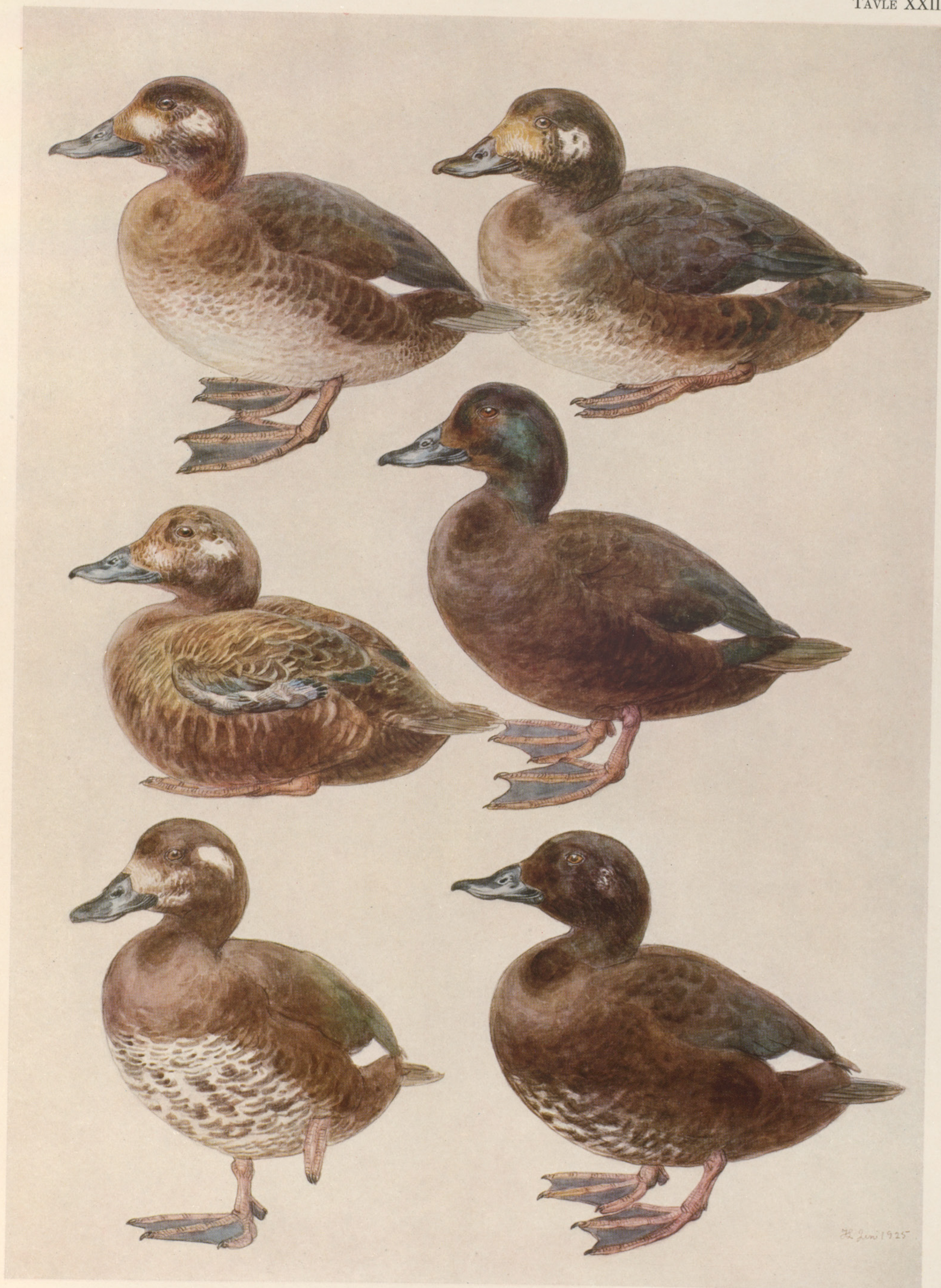
Fløjelsanden er en sent rugende Fugl, og den synes ikke at lægge Æg tidligere paa sine sydlige Rugepladser end paa sine nordlige, thi Kolthoff og Jägerskiöld meddele l. c., at paa Öland findes frisklagte Æg sædvanligvis i Slutningen af Juni og ikke sjældent i Begyndelsen af Juli, og Collett siger,

Mindre Medd. vedr. Norges Fuglef. 1877—80, at Kuldene i Gudbrandsdalen og Valders sjældent ere fuldtallige før i Begyndelsen af Juli; „endnu 20de Aug. [1880] saa jeg ikke flyvedygtige Unger ved Fokstuen paa Dovre“; dog tilføjer samme Forfatter i Mindre Medd. N. F. 1881—92: „O. fusca ruger talrigt i Smaavande paa Landets sydlige Høifjelde, og er her paa flere Steder den hyppigst optrædende Ande-Art. Ved Skeikampen i Gausdal traf jeg saaledes Sommeren 1889 mindst 6 Par rugende i 3 Smaavande inden en Omkreds af 5 Qvadratkilom. I et af disse Vande havde den 8de Juli 3 Hunner hver 7 nyklækkede Unger. Hannerne vare endnu tilstede, men forlode Vandet i de nærmeste Dage. Æglægningstiden har saaledes her faldet i Midten af Juni. Antallet af Æg kan undertiden være indtil 10 (eller derover). I Tolgen (Østerdalen) traf jeg 31te Juli 1886 en Hun med 10 endnu temmelig smaa Unger; den 15de Juli 1892 iagttog Stud. Hvitfeldt-Kaas i et Vand paa Norefjeld en Hun med 14 Unger, der alle syntes at være dens egne“. I den nordlige Del af den bottniske Bugt foregaar Æglægningen iflg. J. Alb. Sandman: Fågelfaunan paa Karlö mellem 11te og 22nde Juni (i Aarene 1887—90, bægge medregnede), og noget lignende synes at være Tilfældet i det nordlige Norge: „I Øst-Finmarken ruger den almindelig ved fjeldvandene i traktene om Varangerfjorden. I Pasvikdalen træffes den dog bare under vaartrækket i sidste uke av mai, saaledes den 24. mai 1901, 27. mai 1902, 25. mai 1904, 29. mai 1905, 2. juni 1906, 27. mai 1908, 24. mai 1911 og 27. mai 1915. Egglægningen foregaar normalt i midten av juni, og de tidligste dunungekuld har jeg set utklækket den 24. juli 1904 ved Nyborg. — I Valdres saa jeg de tidligste dununge — kuld utklækket den 31. juli 1914“. H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna. Efter samme Forfatter lægges Reden i det nordlige Norge altid ved ferske Vande; „ved Havet ruger den aldrig, men under rugetiden samler hannerne sig i store flokker langs nord- og vestkysten. . . . . Egglægningen foregaar sent, fra midt i juni til først i juli. Redet anbringes oftest vel skjult mellem vidjer og dvergbjerk like i strandkanten; det er rikelig utforet med dun og indeholder 7—14 gulagtig hvite egg, som er 69—77 mm lange og 46—53 mm brede. Hunnen besørger alene saavel eggenes utrugning som ungernes opfostring“. Langs den bottniske Bugt ruger den dog, efter de foreliggende Beretninger, oftest ved Kysten, mange Steder paa Skær, og J. Alb. Sandman skriver l. c., Side 243: „Häckar ej blott vid hafskusten, där den är talrikast, utan äfven långt upp på land, ända til 2—3 verst från vatten. Sålunda har jag engång funnit ett bo af arten i grof tallskog, ungef. 3 verst från närmaste vatten. I regeln bygger arten dock ej alltför långt från hafsstranden. Vanligen tillreder han sitt bo under de rishögar, som till stort antal finnas på de rödjade, till hafsstranden gränsande ängarna“. I Finlands Foglar (Wright-Palmén) findes følgende Meddelelse af Aschan: „På holmar i nyländska skärgården lägger honan mot medlet af juni månad sina 8—10 ägg under någon buske, bland blåbärris, ljung eller dylikt; uppåt landet fann jag i Kiuruvesi den 11. juni 1870 5 ägg, inbäddade i torra blad troligen af försigtighed mot kråkor och menniskor“. . . . .

„Under parningstiden flyger svärtan tidigt om morgonen och stundom äfven om aftonen i små sällskap, bestående af några hanar och ett par honor, i en vid krets öfver land och återvänder så till hafvet för att en stund senare upprepa samme lek. På Öland, där vi iakttagit denna hennas vana, säger folket att hon „ringar“, och hon skjutes ofta „på ringning““. (Kolthoff og Jägerskiöld l. c.) Formodentlig har Fløjelsanden, foruden denne Parringsflugt, ogsaa Parringsstillinger som andre Ænder, men det er aldrig lykkedes mig at se Hannerne indtage saadanne.

Ægantallet i et Kuld synes sædvanlig at være 8—10, men op til 14 kunne altsaa findes; af Farve ere de hvide med en stærkere eller svagere flødegullig Tone, som efterhaanden gaar tabt i Samlinger; de ere i Almindelighed lidt mere ovale end andre Dykandeæg og ofte let tilspidsede i den ene Ende, saaledes at de noget ligne smaa Gaaseæg. Længden opgives (se foran) til 69—77 mm, Bredden til 46—53 mm. Gennemsnitslængde og -bredde i et Kuld paa 9: 71×49 mm. Hunnen skal, navnlig naar den har ligget i nogen Tid, ruge saa fast, at den kan tages med Hænderne og atter sættes paa Reden, uden at den flygter; den fører alene Ællingerne, hvis Næring, efter Colletts Undersøgelser af Maver, skal være Insekter i den første Tid.

Og saa kommer den vanskelige Tid for Moderfuglen, da hun skal føre Ællingerne, selv komme til Kræfter ovenpaa den lange Rugetid, under hvilken hun faar utilstrækkelig Næring, fordi hun kun sjældent tør forlade Reden og Æggene og desuden skal gennemgaa sin Svingfjersfældning — særlig de langs Havkysterne og paa Skær udrugede Ællinger ere Genstand for Efterstræbelser af de store Maager, der med Lethed sluge en saadan Unge, og blive de noget større, er Ørnen, hvor den endnu

Fløjelsænder, Oidemia fusca fusca (L.).

Hunner.

♀ juv. 5/11 1914. Livø Bredning.
Ungedragt, ret Ægleder. Ca. 4 Mdr. gl.

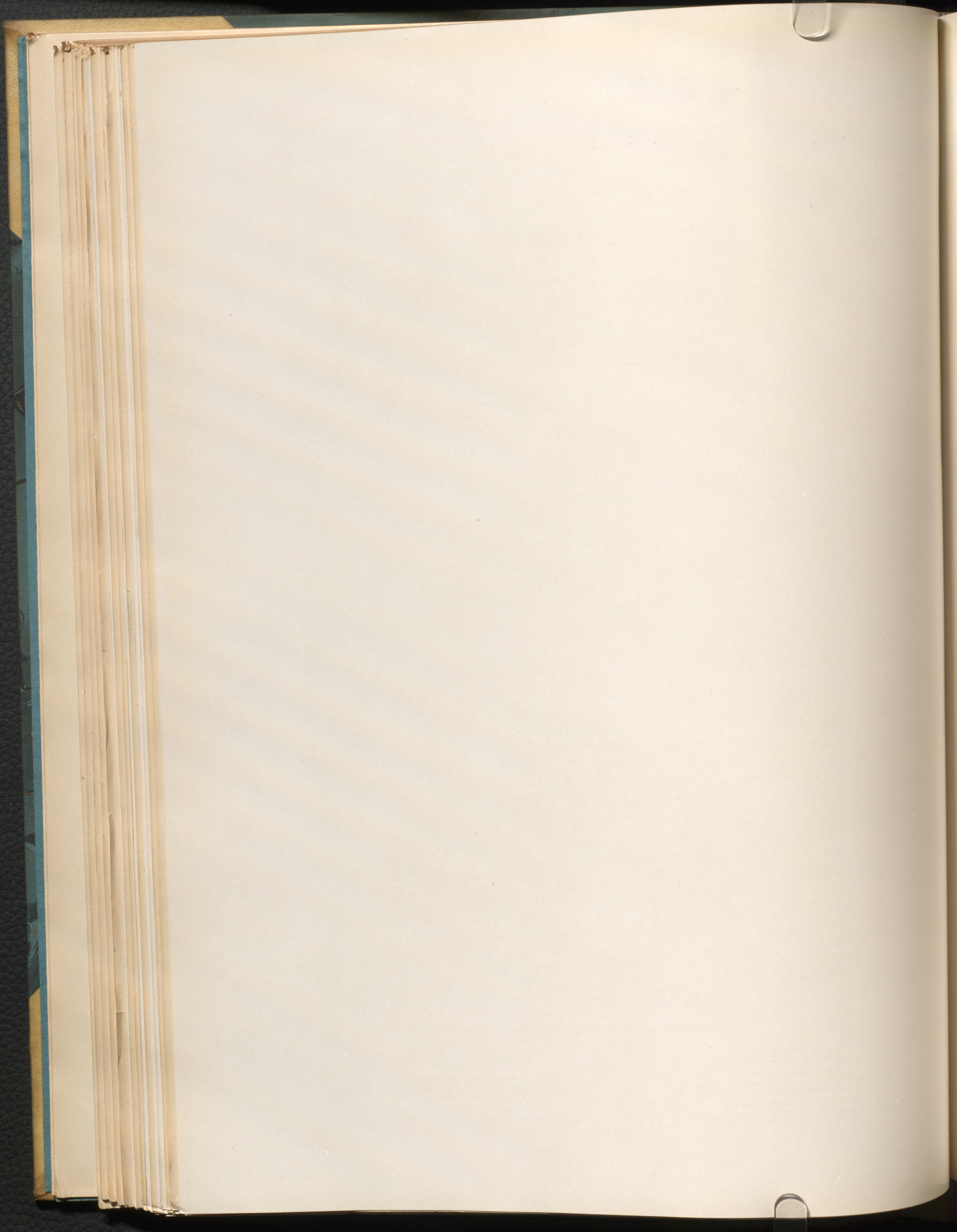
♀ vix ad. 28/9 1903. Thisted Bredning.
„Roende“. Første voksen Dragt næsten tilstede.
Ca. 14 Mdr. gl.

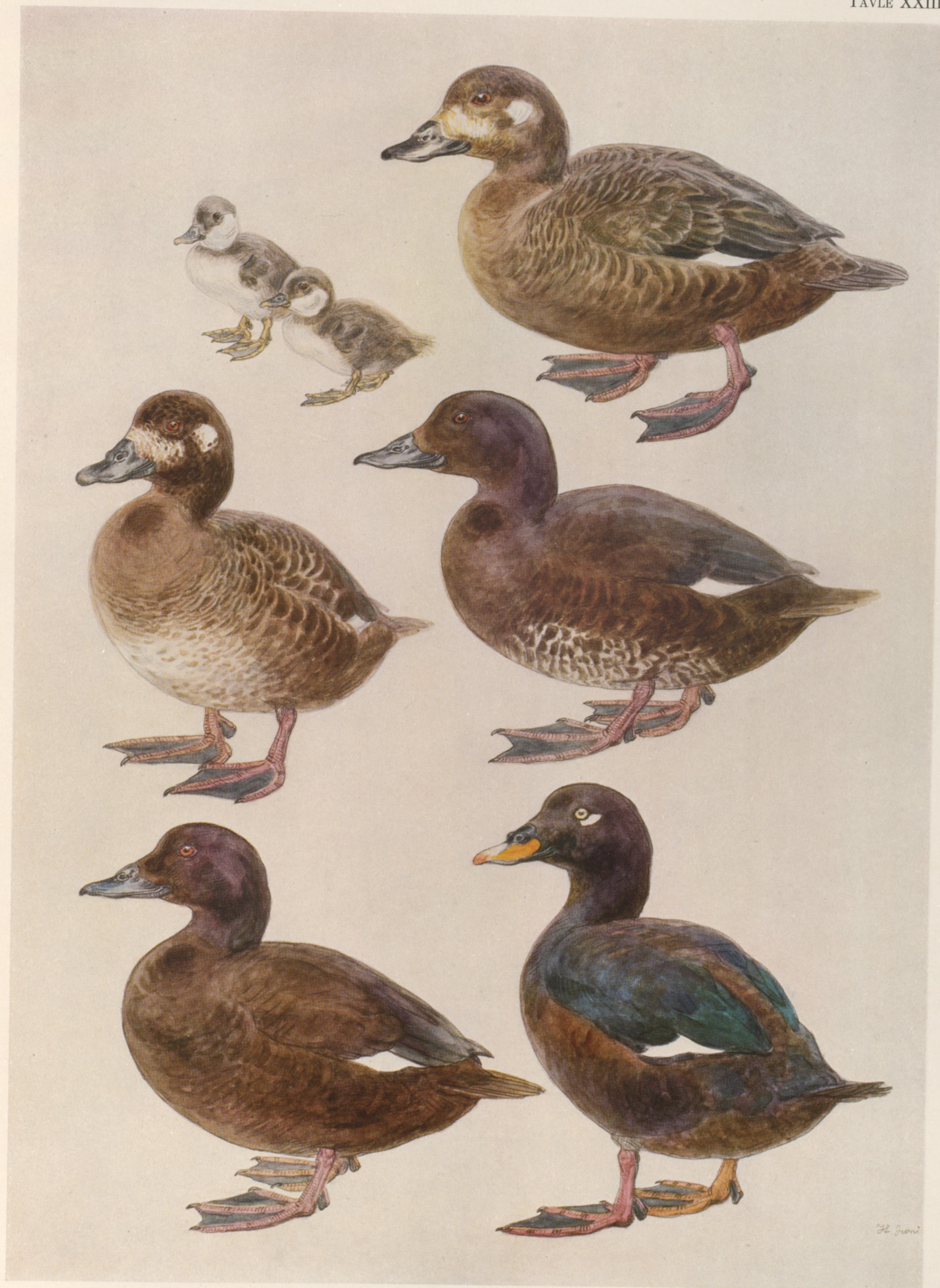
♀ ad. 13/6 1916. Konkamadalen, Lappland.
Yngledragt. Bemærk lyse Pletter paa Hovedet; Bryst og Bug spættede. Ca. 23 Mdr. gl.

♀ juv. 31/1 1924. Møen.
Fældning paa Hovedet begyndt. Ret Leder.
Ca. 7 Mdr. gl.

♀ vix ad. 18/12 1904. Limfjorden.
Ret Leder. Første voksen Dragt. Mørk, ensfarvet Type.
Ca. 17½ Md. gl.

♀ vix ad. 10/12 1904. Limfjorden ved Mors.
Ret Leder. Første voksen Dragt. Spættet Type.
Ca. 17½ Md. gl.

Fløjelsænder, *Oidemia fusca fusca* (L.).

Ællinger. Varangerfjord, Finmarken.
$^{30}/_{7}$ 1904.

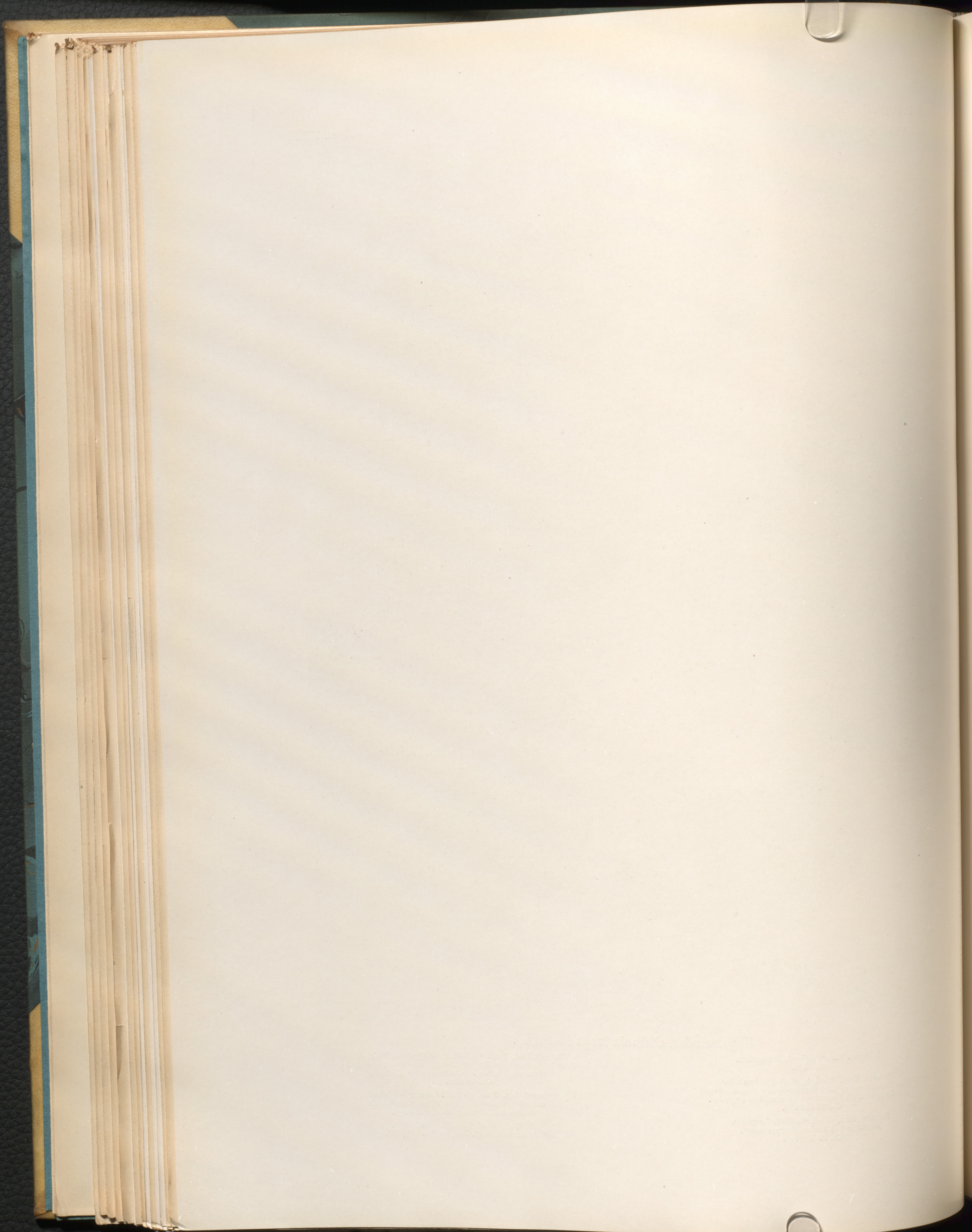
Gammel Hun, ♀ ad. $^{1}/_{9}$ 1918. Kjerteminde.
Paa Hovedet og Brystet frembrydende Sommerdragt; paa Ryggen slidt Yngledragt. Nedsunken Ægleder.
Ca. 26 Mdr. gl.

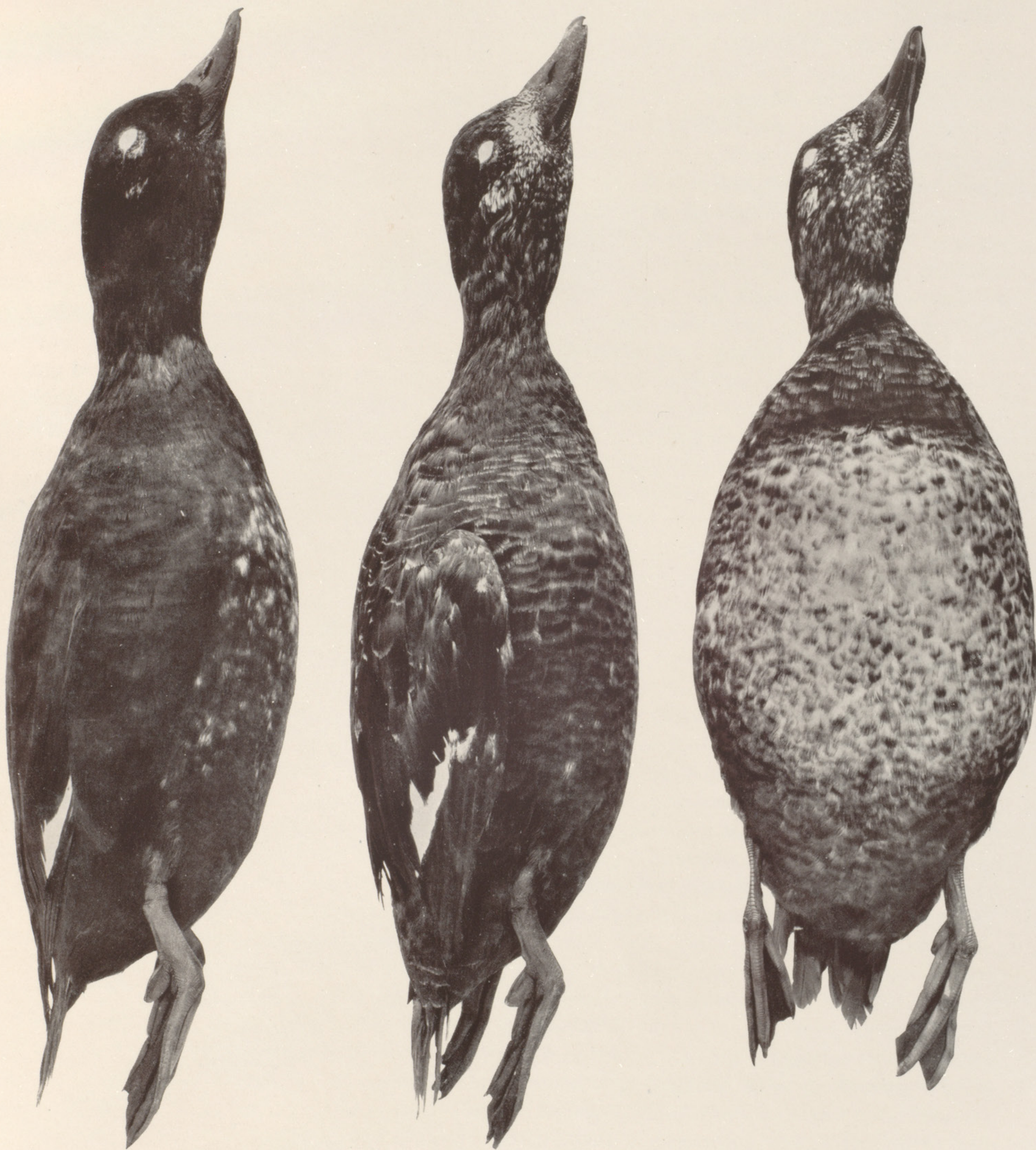
Gammel Hun, ♀ ad. $^{7}/_{12}$ 1903. Lønstrup.
Nedsunken Ægleder. Sommerdragt.
Ca. 29 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. $^{23}/_{8}$ 1909. Reila Pyhäma, Finland.
Slidt Yngledragt paa Ryg og Hoved. Undersidens Fjer nye.
Nedsunken Ægleder. Svømmede med Ællinger.
Ca. 26 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. $^{6}/_{12}$ 1905. Løgstør Bredning.
Sommerdragt næsten anlagt. Bugen i Fældning.
Nedsunken Ægleder. Ca. 29 Mdr. gl.

Han, ♂ vix ad. $^{12}/_{8}$ 1917. Limfjorden.
Første Sommerdragt. Roende. Ca. $13^{1}/_{2}$ Md. gl.

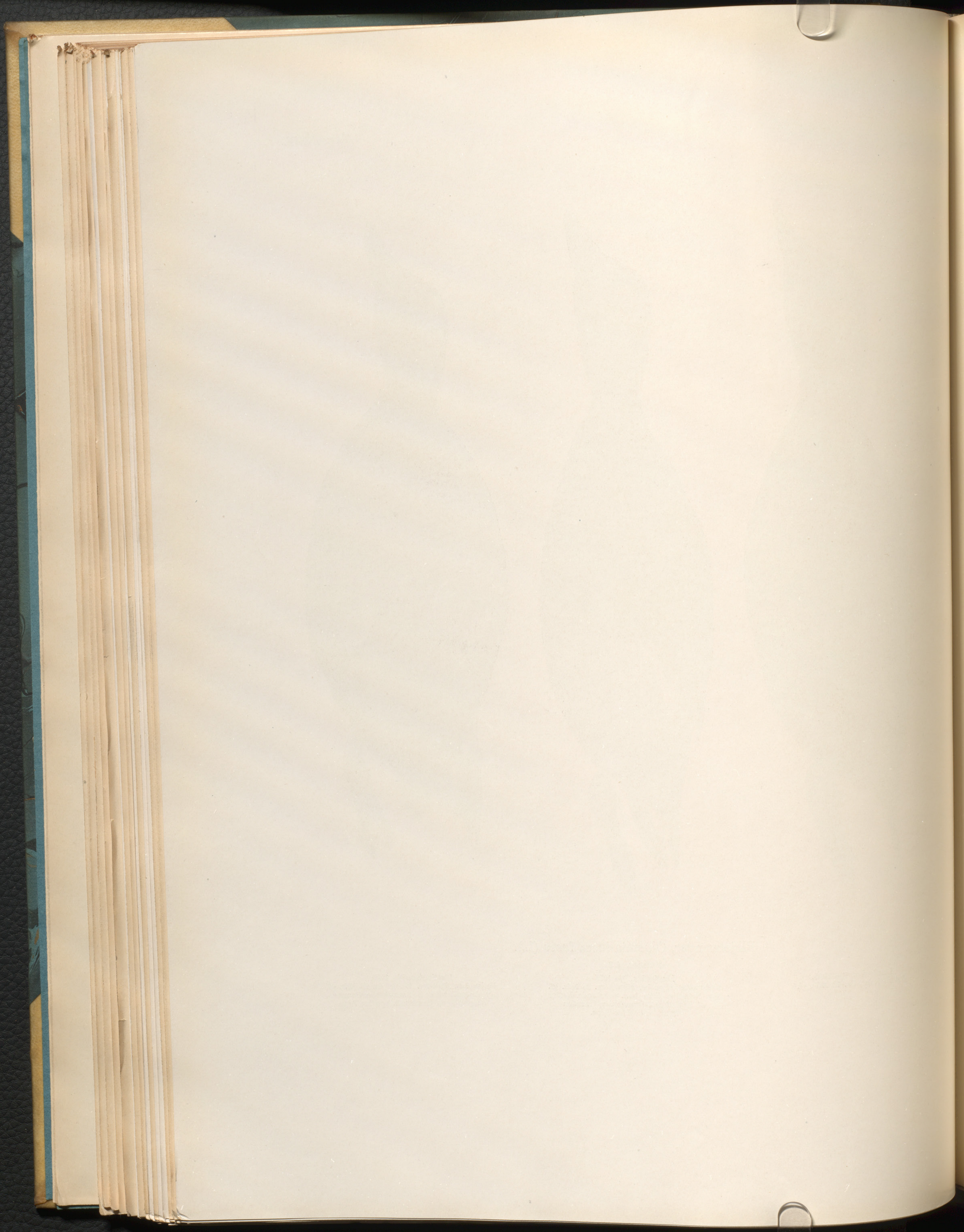
Fløjelsænder, Oidemia fusca fusca (L.).

Hunner. ♀♀.

Limfjorden, $^{21}/_{10}$ 1925.
Ret Ægleder. Ca. 16 Mdr. gl.

Limfjorden, $^{21}/_{10}$ 1925.
Nedsunken Ægleder. Mindst ca. 28 Mdr. gl.
Nye Svingfjer ikke helt udvoksede. Rester af Yngledragt, Sommerdragt næsten frembrudt. Mørk Type.

Limfjorden, $^{21}/_{10}$ 1925.
Nedsunken Ægleder. Mindst ca. 28 Mdr. gl.
Nye Svingfjer ikke helt udvoksede. Sommerdragt næsten frembrudt. Spættet Type.

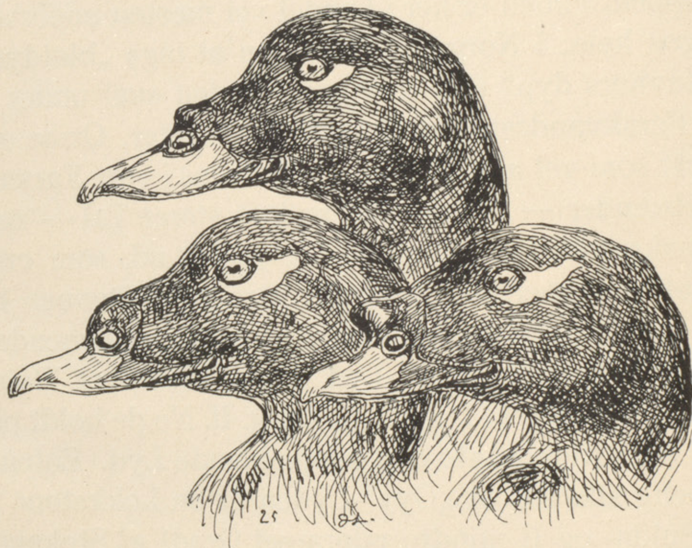

findes, efter dem og forfølger dem, trods deres Dykkekunster — Moderen har nok at gøre med at passe paa de ubesindige, og undertiden bliver hun selv Ørnens Bytte. Men en Dag hen paa Efteraaret ere Vingerne, baade Ungernes og Moderens, stærke nok, og saa gaar Trækket sydover. De gamle Andrikker have forlængst fjærnet sig fra Redestederne ved Land, nogle ere blot gaaede ud til Søs, andre, fra sydlige Rugepladser, ere vel gaaede saa langt som til vore Farvande, thi i September og stundom længe før øges Flokkene af de oversomrende Ænder med nye tilkommende; ikke blot Hanner, men ogsaa Hunner, der have mistet Æg eller Unger komme til og overstaa da Svingfjersfældningen her sammen med de fjorgamle Fugle. Disse trække sig paa denne Tid af Aaret fra de mere aabne Farvande ind i Bugter og Fjorde, og navnlig er Limfjorden et yndet Opholdssted; her findes da store Mængder af „roende“ Fløjelsænder, som i massevis fanges i Garn af Fiskerne og bringes tiltorvs i de nærmeste Byer eller sendes i Fiskekasser til København, hvor de dog kun finde treven Afsætning, dels fordi de i det Hele taget ikke ere velsmagende, og dels fordi de vanskelig taale Transporten. Desuden ere disse druknede, vaade Ænder ikke nogen tiltalende Vare at se til, navnlig ikke, naar det paa Grund af uroligt Vejr har været umuligt at røgte Nettene saa betids som ønskeligt, og Ænderne derfor ere sugede af Søstjærner, der særlig sætte sig paa Hovederne over Øjnene. De fleste saaledes fangne Ænder ere fjorgamle Fugle, men som nævnt findes imellem dem ogsaa gamle Fugle, dels saadanne som nord- og østfra ere komne til, dels anskudte, der ikke have kunnet følge Kammeraterne, som drog bort om Foraaret. Men mange, vel de fleste, overstaa Svingfjersfældningen ved deres nordlige Rugepladser og komme senere herned i Følge med de unge Fugle; i November er Tilstrømningen betydelig, størst dog vel i December, da store Skarer af denne Art og Sortanden kunne ses næsten overalt i vore Farvande, og der skydes og fanges da mange. I lange Rækker kunne de ses flyvende lavt hen over Vandet, let kendelige paa deres plumpe, mørke Skikkelser med det hvide Spejl; paa Vandet ligge de dybt, men naar de dykke enten efter Føde eller for at undgaa Fare, hæve de sig først lidt og forsvinde derefter med Vingerne holdte lidt ud fra Kroppen, som for at vise det hvide Spejl, med et Sæt under Vandet — „Spejlvinger“ kalde Fiskere og Strandjægere dem. Deres Dykkeevne er fortrinlig, men de bruge sikkert kun Benene til Fremdrift under Vandet, Vingerne holdes vist kun for Balancens Skyld ud fra Kroppen. Føden er her i Landet vel næsten udelukkende smaa Snegle og Muslinger, som naturligvis sluges hele; i Norge angives den at tage „bløtdyr og Amphipoder, som den henter op fra indtil 8—10 favners dyp“ (Schaanning), og den skal under sit Ophold paa Redesteder ved fersk Vand ogsaa æde Ferskvandssnegle, Smaafisk, Insekter, Orme og i nogen Grad Planteføde. Stemmen har jeg aldrig hørt; som vel alle, der have færdedes i vore Farvande, har jeg set Hundreder og atter Hundreder af Fløjelsænder — for ikke at nævne større Tal — men aldrig har jeg hørt den frembringe nogen Lyd; ganske vist har det flere Gange set ud, som om Fuglen udstødte en Lyd, men Vind og Vand samt Motorens mere eller mindre larmende Stønnen have overdøvet den; stærk eller gennemtrængende er den ikke. Den siges at være grov, noget lignende Raagens og skal lyde som kraa-kraah; desuden har den bekendte „Gyv“-Lyd været tilskrevet Fløjelsanden, og Spørgsmaalet „Gyv“fugle var i sin Tid livligt diskuteret i D. O. F. T. Aarg. II. Nogle holdt paa, at det var Fløjelsanden, andre at det var Sortanden, som frembragte den paagældende Lyd. Enten nu dette er saa eller saa, kan det vist anses for temmelig sikkert, at „Gyv“-Lyden er en Lokketone i Lighed med den Fløjten, som frembringes af Krik-, Spids- og (i mindre udpræget Grad) af Stokandrikken; der skal et meget skarpt Øre til at høre Forskel paa t. Eks. Krik- og Spidsandrikkens Fløjtetone blot i nogen Afstand, og det kan derfor meget vel tænkes, at baade Fløjels- og Sortandrik kunde frembringe den paagældende Lyd, skønt deres Luftrør, se foran, unægtelig ere forskelligt byggede. Efter de foreliggende Beretninger synes ialtfald Lyden oftere at høres fra de om Foraaret trækkende Fugle end om Efteraaret, og Formodningen om, at Lyden kommer fra Andrikken, synes at bekræftes ved A. H. Fabers Iagttagelse fra Vejlefjord (Optegn. om Vejle- og Horsensegnens Fuglefauna i Aarene 1875—1897, Side 62): „I Reglen ligger den i mindre Flokke og ofte parvis, og bliver Hunnen skudt, ses Hannen ofte længe efter at kredse omkring Stedet og hyppigt lægge sig i Nærheden, som om den ventede paa at faa sin Mage med, hvilket synes at tyde paa, at Parrene holde sig sammen hele Aaret rundt. Medens Fuglen saaledes kredser om, høres ofte dens ejendommelige Skrig, der lyder som byv, byv, byv, mange Gange gentaget, og paa hvilket man om Aftenen og Natten i Træktiden kan kjende denne And, naar den trækker hen over Landet, vistnok i betydelig Højde.“

Vinteren igennem ligge Fløjelsænderne ved vore Kyster og tvinges kun ud i Vesterhavet af meget stærk Frost med Islæg; oftest ses de i mindre Flokke paa en Snes Stykker eller færre, og hen paa Foraaret skille Parrene sig ud fra Flokkene. Trækket, der i Modsætning til de daglige Flyveture foregaar højt i Luften, som Regel i bølgende Linier, begynder at gaa øst- og nordpaa henimod Slutningen af Marts og varer April Maaned ud, men endnu i Begyndelsen af Maj ses parrede Fugle, som ikke have forladt Vinterkvarteret, og dette stemmer jo godt med Fuglens sene Yngletid.

Fra ældre Stenalder kendes Fløjelsanden her i Landet; dens Knogler ere fundne i Køkkenmøddinger ved Fannerup, Mejlgaard, Aamølle, Havnø, Ertebølle, Gudumlund, Klintesø, Vejleby, Jægerspris, Sølager, Kassemose, Nivaa. Maaske har Arten dengang, eller tidligere, været Ynglefugl her i Landet langs den baltiske Indsøs Kyster, som den endnu er det langs den temmelig ferske bottniske Bugts, og været jaget af Stenalderfolket. I Finlands Foglar (M. v. Wright-Palmén) findes (ur prosten J. Fellmans anteckninger) følgende Citat: „I norra lappmarken lägger svärtan sina smutsigt hvita ägg på tufvor, helst å starrängar. Den fångas mest ruggtiden från gräsrika grunda skogsträsk; af alla våra vanliga änder är nemligen svärtan näst knipan begåfvad med den största färdighet att dyka, hvarföre den under ruggtiden kan fångas med lätthet allenast uti grundare träsk och åar, bevuxna med vattenväxter (Potamogeton och Spargania); dessa hindra nemligen fogeln från att simma med snabbhet och utvisa på afstånd hvar den stryker fram under vattnet. Man förföljer och sticker henne med ett vanligt ljusterjern, eller passar på, beväpnad med en stång eller bärling uti fören af båten, medan en annan person från aktern skjuter den fram i utpekad riktning dit fogeln simmar; då hon måste höja sig till vattenytan för att andas ihjälslås hon med bärlingen“, ... der viser, hvorledes den med ganske simple Redskaber kan tages i vore Dage, naar Vingernes Brug er den nægtet.

Med Fastlandstidens Ophør er da formodentlig den sydligste Ynglestamme forsvunden, og siden hin Tid har vel Fløjelsanden været, hvad den er i Dag i Danmark, en Vintergæst, af hvis Skarer en Del unge Fugle oversomre nær de Egne, hvor Ynglens Vugge stod i Artens tidligere, længst svundne Dage.

O. fusca fusca (L.).
O. fusca deglandi Bp. O. fusca stejnegeri Ridgw.

BRILLEAND, Oidemia perspicillata (L.).

Anas perspicillata Linné, Syst. Nat. Ed. X. I, 1758, Side 125. — Melanitta perspicillata Boie, Isis 1822, Side 564 — Oidemia perspicillata Steph. Gen. Zool. XII. 2. 1824, Side 219. — Platypus perspicillatus Brehm: Lehrb. Nat. eur. Vög. II 1824, Side 823. — Pelionetta perspicillata Kaup: Natürl. Syst. 1829, Side 107. — (Oedemia perspicillata (L.)) Graah: Rejse til Østkysten af Grønland. 1832, Side 143 og 194 (Tavle VIII Afbildning af Hoved; kun grønlandsk Navn for Arten nævnt). — Anas perspicillata Reinhardt Vidensk. Selsk. Skr., VIII, 1838, Side 95. — Somateria perspicillata Holbøll: Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1843, Side 450. — Anas perspicillata L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 380. — Oidemia perspicillata (Linn.) H. C. Müller: Færøernes Fuglefauna. Vid. Medd. Nat. Foren. Kbhvn. 1862, Side 31. — Fuligula perspicillata (Linn.) M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 464. — Oidemia perspicillata (L.) Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 691. — Ædemia perspicillata (L.) Dresser: Birds of Europe, VI 1877, Side 669. — Pelionetta perspicillata (L.) Baird, Brewer, Ridgway: Water Birds of N. Am. II 1884, Side 98. — Oidemia perspicillata (L.) Palmén: Sibiriska Ishafskustens Fogelfauna 1886, Side 434. — Oidemia perspicillata (Linn.) Nelson: Report Natural History Coll. Alaska 1887, Side 81. — Oidemia perspicillata (L.) Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 261. — Oedemia perspicillata (L.) H. Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 92. — Ædemia perspicillata (Linnæus) Ussher and Warren: Birds of Ireland 1900, Side 206. — Oidemia perspicillata (Linnæus) J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. II 1913, Side 76. — Oidemia perspicillata Jonathan Dwight jr.: Moults and Plumages of the Scoters, Genus Oidemia. Auk Vol. XXXI, July 1914, Side 293. — Oidemia perspicillata Lin. H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna 1916, Side 243. — Oedémia perspicíllata (Linné). Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 156. — Oidemia perspicillata (L.) Hartert: Vögel d. paläarkt. Fauna 1921, Bind II, Side 1357. — Oidemia perspicillata (L.) Collett-Olsen: Norges Fugle, 3dje Bd. 1921, Side 111. — Oidemia perspicillata (L.) Annie C. Meinertzhagen (Jackson) i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby, Vol. II, Febr. 16th 1922.

Danske Navne:	Brilleand.
Færøiske „	Åndt (H. C. Müller).
Grønlandske „	Aktertok? (Graah l. c.).
Svenske „	Hvitnackade Svärtan.
Norske „	Brilleand, Baffins-and.
Finske „	Hvitnackade svärtan, Valkoniska-merilintu.
Engelske „	Surf-Scoter.
Franske „	Macreuse à lunettes, Marchand.
Tyske „	Brillen-Ente.

Artskendetegn: En middelstor Dykand, i Størrelse mellem Sort- og Fløjelsanden, Næbbet bredt, mere hvælvet, mindre fladt foran Opsvulmningen ved Roden end hos de andre Arter i Gruppen. Fjergrænsen standser paa Næbsiden langt bag Næseboret, paa Næbryggen naaer den næsten ud paa Højde med dets Bagrand. Halen med 14 Fjer. Intet hvidt Spejl. Unge Fugle graalige paa Undersiden, mørkere paa Ryggen, særlig paa Skuldrene; ovenpaa Hovedet en mørk Kalot, paa Siderne to lyse Pletter. Gamle Fugle have røde Fødder med sort Svømmehud. Gamle Hanner i Pragtdragt have en stor, hvid Plet ovenpaa Hovedet og i Nakken en lidt større trekantet, der vender Spidsen nedad mod Baghalsen. Næseborene meget store, paa Siderne af det rødt og hvidt farvede Næb to firkantede, sorte Pletter. Fjergrænsen paa Næbbets Side og Ryg skiller den i alle Dragter og bægge Køn fra Fløjels- og Sortænder.

Forekomst i Danmark:	Ikke truffet.
„ paa Færøerne:	Tilfældig, meget sjælden Gæst.
„ paa Island:	Ikke truffet.
„ i Grønland:	Har vist sig nogle faa Gange baade paa Vest- og Østkysten.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen* har jeg ikke set, og saa vidt vides findes den ikke i nogen Samling.

Den *unge Hun* i første Fjerdragt minder meget om den unge Fløjelsand, men er lidt mindre og kan naturligvis straks kendes paa Forskellen i Fjergrænsen mod Næbbet. Mellem unge Hunner og Hanner skal der ikke findes nogen anden ydre Forskel i denne Alder end Størrelsen, idet Hannerne ere lidt større end Hunnerne. En ung Hun, skudt 29. September 1924 i Red Bay, Labrador, har Hovedets Overside meget mørkt sodbrun, næsten sort, saaledes at der dannes en Kalot, der omslutter Øjet, og som fortsættes i en smal Stribe ned ad Baghalsen; Halsens øvrige Del er musegraa, lidt mørkere paa Brystets øverste Del, paa Hage og Strube er Fuglen lidt lysere, og paa Hovedets Sider findes to lyse, næsten hvide Pletter, hvoraf den nærmest Næbroden er den største, den, der dækker Øret, lidt mindre. Brystets nedre Del er graalig, men Fjerene have saa brede hvidgraa Rande, at det ser ret lyst ud, længere nede, paa Bugen, mørkere, fordi de lyse Fjerrande ere smallere; Undergumpens Fjer og Underhaledækfjerene ere graabrune, og samme Farve have Kropsidernes Fjer. Hele Fuglens Overside, Skuldre, Vinger, Svingfjer, Ryg og Halefjer ere mørkt sortebrune; ganske svagt antydet ses et lyst Tværbaand foran og bag Spejlet, hvis Fjer ere en Ubetydelighed mørkere end Forvingens Dækfjer. Om Næbbets og Føddernes Farve kan ikke dømmes efter de foreliggende tørre Skind.

En *ung Han*, skudt samme Dato og Sted, ligner ganske den ovenfor beskrevne Hun, men hist og her ere nogle faa mørke Fjer brudte frem, visende, at Fældningen henimod den kommende sorte Dragt er begyndt. Denne Fældning skal, jfr. Jonathan Dwight l. c., tage mere Fart i Oktober og fortsættes, indtil Fuglen er omtrent et Aar gammel; nogle Fugle naa videre end andre, og Hannerne altid længere end Hunnerne. I denne første ufuldstændige Pragtdragt, den svarer jo nogenlunde til første voksen Dragt, faa Hannerne aldrig bægge de hvide Pletter paa Hovedet, men kun den i Nakken. I Sommermaanederne miste de unge Brilleænder derefter Svingfjerene og fælde langsomt ind i deres første fuldstændige Pragtdragt; da jeg ikke har haft Stof fra disse Maaneder til Undersøgelse, kan jeg ikke sige, om Fjer af en tidligere eksisterende Sommerdragt under denne Fældning komme og atter gaa efter en ganske kort Tids Forløb.

Den *udfarvede Han i Pragtdragt* er blanksort overalt med en hvid Plet ovenpaa Hovedet; Størstedelen af denne hvide Plet ligger foran en Forbindelseslinie, dragen mellem Øjnene tværs over Panden; bag Nakken findes en anden hvid Plet, der har Form som en ligebenet Trekant, hvis Grundlinie vender opad mod Nakken, og hvis Spids peger ned mod Ryggen. Fødderne ere røde med sort Svømmehud. Næbbet har lys Negl og paa hver Side, ind mod Roden, et Stykke bag Næseboret, en stor firkantet sort Plet; foran denne, omtrent hen til Næseboret, er Næbbet hvidt, derefter rødt, og denne Farve fortsættes i en smal Linie oven og bag om den sorte Plet langs Fjergrænsen. Iris er perlehvid. En foreliggende Han fra Shelter Island, New York, skudt 30. December 1898, vist ca. 18 Mdr. gl., og afbildet nederst tilvenste paa Tavle XXV, har dog Kroppens Underside overvejende sodbrun; formodentlig er da Forholdet hos Brilleænder det samme som hos Fløjels- og Sortænder, at nogle Hanner ved Sommerfældningen først faa et Sæt sodbrune Fjer her, inden de helt sorte Fjer bryde frem. Den paa samme Tavle nederst tilhøjre afbildede Han fra Grønland er afslaaet, men viser iøvrigt intet Tegn paa nogen kommende Sommerdragt.

I Pract. Handbook Brit. Birds beskriver Mrs. Meinertzhagen, Vol. II, Side 377, den gamle Hun saaledes: „Panden, Issen ned til Øjet og Nakkens øverste Del sortebrun; undertiden en tydelig hvid Plet i Nakken (stundom mangler den eller er kun antydet), i hvilken korte mørkebrune Fjer ses, de samme, som hos Hannen helt skjules af de meget længere hvide. Baghals og Skuldre sepiabrune, Resten af Ryggen sepia- eller mørkebrun, nogle af Overgumpens og Overhaledækfjerene med sorte Spidser. Paa Hovedets Sider findes to uregelmæssige, lyse Pletter, hvis Fjer først have mørke Spidser, der senere afslides. Hagens graabrune Fjer have tildels skjulte hvide Grunddele, Resten af Undersiden er varm sepia- eller mørkebrun, dog have Fjerene paa Brystet, Bugen og Kropsiderne stundom hvide Spidser hos nogle, hos andre ere Kropsidernes Fjer mere eller mindre sortebrune ud mod Enderne; Armhulens Fjer og Vingens Underdækfjer sepiabrune, nogle af sidstnævnte undertiden hvidkantede; Haandsvingfjerenes Underdækfjer som hos Hannen; Halefjerene sortebrune eller sepiabrune; Haand- og Armsvingfjer og deres Dækfjer samt Tommelens Fjer sortebrune eller varmt sepiabrune, med deres Inderfaner drapbrune gaaende over i sortebrunt eller varmt sepiabrunt ud mod Spidsen af Haand-

svingfjerene; de bageste Armsvingfjer ere sortebrune eller varmt sepiabrune, deres Inderfaner sepia- eller drapbrune, Resten af Vingedækfjerene sepiabrune. Fældningen som hos Hannen. En Hun, skudt i April, var i fuld Fældning paa Kroppen og i Halen. Farven om Sommeren tilsyneladende som om Vinteren, men mere Stof til Undersøgelse behøves. Sent paa Sommeren have Oversidens Fjer slidte og falmede Rande, saaledes at Fuglen faar et tværstribet Udseende". Denne sidste Bemærkning om den i April fældende Hun kunde tyde paa, at Brilleandens Hun ligesom Fløjelsandens har to Dragter aarlig.

Om Hunnens Næb siges sammesteds, at det er sortegrønligt med den sorte Plet paa Siden kun svagt antydet; Fødderne beskrives som „yellow-orange, webs greyish-dusky, claws black". Om den unge Hans Fødder siges, at de i November Maaned ere „dull orange, darker at joints and back of tarsi". Iris skal være gullig, hvid hos gamle Hanner og Hunner, brun hos unge Fugle.

Vingemaalet opgives l. c. til 240—256 mm for Hanner, Næbbet fra forreste Fjergrænse paa Næbryggen (12 maalte) 34—37 mm, Mellemfoden 40—43 mm; for Hunner 223—235 mm, Næbbet 35—38 mm.

En foreliggende ung Hun fra Labrador, vide antea, har en Vingelængde af 223 mm, dens Næb er til forreste Fjergrænse paa Næbryggen 37 mm, til bageste op mod Panden 52 mm; Mellemfoden er 44 mm; den foran omtalte unge Han viser følgende Maal, nævnte i samme Orden: 230 mm, 39 mm, 56 mm, 47 mm; den beskrevne gamle Han fra Shelter Island, New York: 246 mm, 38 mm, 66 mm, 45 mm.

Brilleandens Udbredningsomraade ligger i det nordlige Nordamerika fra Hudson Bay til Alaska. Den yngler paa Stillehavskysten fra Kotzebue Sund til Sitka, og fra det nordvestlige Mackenzie og Hudson Strait til Great Slave Lake, Keewatin og det nordlige Quebec; ikke ynglende Fugle forekomme om Sommeren i det nordøstlige Sibirien og paa Stillehavskysten saa langt mod Syd som til Nedre Kalifornien; den overvintrer ogsaa paa Stillehavskysten fra Alëuterne ned til Nedre Kalifornien, desuden paa de store Søer og træffes af og til som tilfældig Gæst i Colorado, Kansas, Iowa, Illinois og Louisiana. Paa Atlanterhavskysten træffes ikke ynglende Fugle om Sommeren ved Long Island, den overvintrer fra Nova Scotia til Nord Carolina, undertiden saa langt mod Syd som til Florida (A. O. U. Check List N. Am. Birds. 3rd Ed. 1910). I Labrador forekommer den paa Gennemrejse, men vist ikke hyppigt (Hantzsch), paa Bermuda Øerne er den truffen, og den er ret ofte forekommen i Europa, saaledes over en halv Snes Gange i England og ligesaa ofte i Frankrig, seks Gange i Irland, paa Orkn Øerne, én Gang paa Helgoland, én Gang i Holland og i Belgien. I Finland er den truffen nogle Gange t. Eks. en Han paa Åland i Maj 1866 og en anden i Maj 1867 i Pojo i vestra Nyland; bægge vare skudte af Skærgaardsjægere og udstoppede til Lokkefugle; dog lykkedes det, da de tilfældigvis opdagedes, at bevare dem for finske Samlinger. „Fyndet af denna amerikanska fogelart inom vårt område eger ett särskildt intresse. Sannolikt hafva de erhållna individerna under höstflyttningen kommit vilse från Amerika til vestra Europa, der de tillbragt vintern vid Nordsjön samt i sällskap med andra foglar, troligen svärtor, anträdt vårflyttningen inåt Östersjön och norrut. De hafva nemligen alla erhållits här om våren och det är icke ens kändt, att arten skulle häcka någonstädes i norra Sibirien, derifrån den skulle kunnat komma hit om hösten". (v. Wright-Palmén l. c., Side 467). I Sverige er den fundet i Karesuando i 1833 og i Nærheden af Kalmar 14. Juni 1846, bægge Fugle vare gamle Hanner (Kolthoff och Jägerskiöld). I seneste Tid meldes om et Fund (Fauna och Flora 1925 Häft. 4, Side 189) i Blekinge; en Han blev skudt 14. Maj 1925 ved Hasslö udenfor Karlskrona og af Meddeleren, Emil Rundkvist erhvervet til et Museum i Karlskrona. I Norge blev en udfarvet Han skudt i Hjeltefjord ved Bergen den 23. September 1893 og indsendt til Bergens Museum. Den var i Følge med en Flok andre sorte Ænder, hvis Art ikke lod sig bestemme i Tusmørket. (Collett-Olsen).

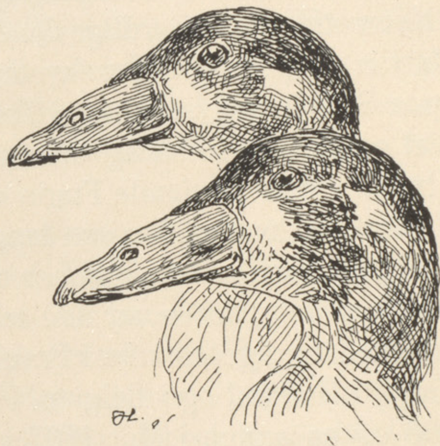
Paa Færøerne havde Sysselmand H. C. Müller set et Par paa Suderø „for nogle Aar siden", og nedsendt et Eksemplar til Zoologisk Museum. (Vid. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. 1862 Side 31). P. F. Petersen, Nolsø, har meddelt Knud Andersen, at han „har modtaget en Brilleand, skudt i Sandevaag, en sydøstlig Bygd paa Vaagø, den 23de September 1896 (eller meget nær ved denne Dato)."

I Zoologisk Museum findes en Han, skudt i Kollefjord paa Strømø den 23de November 1847.

I Grønland har Brilleanden vist sig nogle faa Gange, baade paa Øst- og Vestkysten, og en Gang er den funden ynglende, skriver Winge l. c. Side 93. „En Han blev efter Graah, i sidste Halvdel af

Juli 1830 fanget under Isblinken ved Kangerajuk (Colberger Heide) paa Østkysten, paa 64° 9'. En gammel Han fra Godthaab-Fjord blev i 1836 af Holbøll indsendt til Museet. I 1856 modtog Museet igjen en gammel Han fra Grønlands Vestkyst. I Benzon's Samling fandtes, som Hagerup meddeler, et Skind fra Julianehaab, fra 1878, og et fra Iginiarfik, paa 68°, ligeledes fra 1878. I Juni 1879 modtog Fencker, som meddelt i hans Dagbog, en gammel Han, der var skudt paa Disko paa en lille Indsø i Nærheden af Disko-Fjord; Skindet er med Fencker's Samling kommet til Museet. Grønlænderne, der bragte Fuglen, havde paa Stedet desuden set Hunnen og to dunede Unger".

Her i Danmark er Brilleanden hidtil ikke forekommet, men umuligt er det ikke, at en og anden yngre Fugl kan have været fanget sammen med de mange Sort- og Fløjelsænder, som aarlig lade Livet i Fiskernes Garn; at en gammel Han skulde have undgaaet Opmærksomheden er mindre rimeligt, da de fleste af vore Fiskere og Strandjægere kende i alt Fald de udfarvede Dykænder nogenlunde godt og efter al Sandsynlighed vilde have fundet de store, hvide Pletter paa Hoved og Nakke paafaldende. I Valg af Føde skal den ligne de andre Sortænder, i Sædvaner mest Fløjelsanden. Om dens Yngleforhold vides ikke meget; Æggene ligne de andre Sortænders og skulle lægges i Juni, hvorfor det maaske nok kunde forekomme paafaldende og give Anledning til Tvivl, at Grønlænderne, jfr. ovenfor, skulde have set dunede Unger paa Disko i Juni.

SORTAND, Oidemia nigra nigra (L.).

Anas nigra Linné Syst. Nat. Ed. X. I, 1758, Side 123. — Anas nigra (Linn.) Faber: Prodromus 1822, Side 67. — Oidemia nigra Flem. Phil. of Zoology II, 1822, Side 260. — Melanitta nigra Boie: Isis 1822, Side 564. — Melanitta nigripes, megauros, gibbera, nigra, Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 901—903. — Anas nigra L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 379. — Fuligula nigra (Linn.) M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 452. — Oidemia nigra (L.) Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 678. — Oedemia nigra (L.) Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 261. — Ædemia nigra (Linn.) Slater: Manual Birds of Iceland 1901, Side 74. — Oidemia nigra nigra (L.) Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 203. — Oedemia nigra, Winge: Fortegnelse Danmarks Fugle D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 7. — Oedémia nigra (Linné) Danmarks Fauna R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1918, Side 149. — Oidemia nigra nigra (L.) Hartert: Vögel d. paläarkt. Fauna Bd. II. 1920, Side 1358. — Oidemia nigra nigra (L.) Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Vol. II, Febr. 16th 1922, Side 369. — Oidemia nigra (L.) Collett: Norges Fugle ved Ørjan Olsen III, 1921, Side 107.

Danske Navne: Sortand, Kuland, Sværten, sort Himmelhund, Gyvfugl.
Færøiske „ Sortand.
Islandske „ Hrafnsönd.
Svenske „ Sjöorre, Hafsorre, Svartand, Svärta, Pjuk.
Norske „ Svartand, Svarte, Fjeld-and.
Finske „ Sjöorre, Merilintu, Mustalintu, Musta telkkä.
Engelske „ The Common Scoter, Black Scoter.
Franske „ Macreuse, Grisette, Bisette, Morillon noir, Jeffre noir.
Tyske „ Trauerente, schwarze Ente, schwarze Seente, Mohrente.

Artskendetegn: En middelstor Dykand, lidt mindre end Fløjelsanden. Næbbet bredt, den forreste Del flad, Næbneglen danner den rundlige Næbende. Halen med 16 Fjer, af hvilke de yderste i hver Side ere betydeligt kortere end de midterste noget tilspidsede, Fødderne store. Vingerne ensfarvede *uden* hvidt Spejl. Unge Fugle hvidgraalige paa Undersiden, graabrunlige paa Oversiden, Hovedet med en mørkt graabrunlig Kalot, dets Sider lysegraalige, Næbbet skifersort uden kendelig Opsvulmning eller lys Midttegning hos Hanner førend efter den fyldte 4de eller 5te Maaned; Fødderne grønligt olivengulbrune med mørk Svømmehud. Gamle Hunner mere ensfarvet graabrunlige eller olivengraabrunlige med brunlige Fødder, intet hvidt Spejl, mørk Kalot paa Hovedets Overside, lysere Kinder, sort Næb med Næseborene indvendigt gule; Næbbet iøvrigt sort, kun hos over to Aar gamle Hunner med en Knob ved Roden, der noget nærmer sig gamle Hanners; hos yngre Hunner er denne Næsebenenes Udvidelse opad uanselig. Gamle Hanner ere helt sorte med blaalig Glans; ved Næbroden en tydelig dobbelt Knob; Næbbet sort med et gult Midtparti, der omkring Næseborene gaar over i rødligt. Hovedets og Halsens Fjer let krusede, særlig i Parringsdragt, Fødderne sortagtigt olivenbrune.

Forekomst i Danmark: Almindelig Vintergæst, mange fjorgamle Fugle oversomre, yngler ikke. Kendes fra Stenalder.
„ paa Færøerne: Tilfældig Gæst.
„ paa Island: Ruger ikke sjældent, navnlig i den nordlige Del af Øen. Trækfugl.
„ i Grønland: Truffet en enkelt Gang paa Vestkysten.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen* er paa hele Oversiden, fra Næbroden, over Panden, Issen, langs Baghalsen og over hele Ryggen og Vingerne mørkt sodbrun; Kinder, Hage og Strube ere lysegraa, og denne Farve ses ogsaa paa Brystets Midte og som en smal Stribe ned over Bugen til Anus. Paa Brystets og Bugens Sider bliver den lysegraa Farve efterhaanden mørkere og gaar over i Rygsidens Farve. 9 større og mindre Ællinger foreligge. Iris mørkegraa, Overnæbbet sort, de langagtige Næse-

bor gullige, Næbneglen sortebrun; Undernæbbet, især Huden mellem dets Grene, grønbrunligt, Neglen rødbrunlig. Næbbet indvendig gult, Fødderne mørkt grønlige, Mellemfodens Bagside, Svømmehuden og Fodsaalen matsort, en lys, gulgrønlig Stribe ses langs Tæernes Sider. En tre Dage gammel Dununge, ♂, vejede 32 gr. (Hantzsch). Ællinger ere afbildede paa Tavle XXVI.

Den *unge Hun i første Fjerdragt* (${}^{28}/_{10}$ 1906 Øresund) har Næbbet skifersort, Hovedets Overside graabrun, Kinder, Hage og Strube lysegraa; en mørk Stribe løber langs Baghalsen ned til Ryggens forreste Del, der har omtrent samme mørkt graabrune Farve som Hovedets Kalot. Skulderfjerene ere olivengraabrunlige; Ryggens nederste Del, Overgump og Overhaledækfjer ere graabrune, Halens 16 Fjer lidt lysere, naturligvis med afbrudte Spidser. Brystets forreste Del graabrunlig, dets nederste Del og Bugen lysegraa med ganske svage, graalige Pletter; Kroppens Sidefjer graabrune, og samme Farve have Underhalefjerene. Vingens smaa Dækfjer ere graaligt olivenbrune, Armsvingfjerene, som danne Spejlet, lidt mørkere, Haandsvingfjerene sortebrune med graaligt røgfarvede Inderfaner. Iris graabrunlig, Svælg og Næbbets indvendige Del graagullig. Fødderne brunlige med en svagt gulgrønlig Tone. En ung Hun i denne Dragt er afbildet paa Tavle XXVI.

Nogle Hunner ere lidt mere, andre lidt mindre plettede paa Undersiden, men de variere i det Hele ikke meget.

I Februar—Marts kunne mørke Fjer af første voksne Dragt ses frembrydende; dog naa de unge Hunner i Almindelighed ikke at blive færdigfældede, inden Efteraarsfjerskiftet begynder. En Hun, skudt ved Sejerø 28. Februar 1904, altsaa ca. 8 Mdr. gl., med ret Ægleder, „ungdommelige“ Halefjer og i Overgangsdragt, er afbildet paa Tavle XXVI. En Hun, skudt i Juli Maaned, er endnu i en liggende Overgangsdragt, en anden, skudt 21. Oktober 1904, er „afslaaet“ og har en Blanding af slidte Fjer af første voksen Dragt og frembrydende nye; Halen bestaar endnu af gamle Fjer. Fuglens Ægleder var lidt fortykket, men ganske ret; en svag Antydning af den kommende Næbknold kunde ses.

Otte unge Hunner i første Aar vise følgende

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Gennemsnitsmaal:	212,5 mm	43 mm	42 mm	66 mm	69 mm	53 mm
Største Maal	222 „	46 „	44 „	70 „	73 „	57 „
Mindste „	204 „	41 „	40 „	64 „	67 „	49 „

Nogle unge Hunner vejede: ${}^{16}/_{11}$ 1905: 768 gr, ${}^{15}/_{12}$ 1905: 622 gr, ${}^{21}/_{1}$ 1904: 1039 gr, ${}^{21}/_{1}$ 1904: 1040 gr, ${}^{30}/_{3}$ 1904: 824 gr, ${}^{25}/_{7}$ 1903: 840 gr.

Man kan da sige, at dette Tilløb til Opnaaelse af en første voksen Dragt i Løbet af Fuglens første Leveaar ikke fører til noget endeligt Resultat. *Første fuldstændige voksen Dragt* kommer først frem, naar Fuglen er henved 16—17 Mdr. gl., og endda ses da jævnligt slidte Fjer af den foregaaende Dragt; se t. Eks. Fuglen længst tilvenstre paa Tavle XXVIII.

En Hun, skudt 15. November 1903 ved Lynæs, har faaet nye Svingfjer, men dens Dragt er iøvrigt en Blanding af gamle og nye Fjer; noget lignende gælder den paa Tavle XXVI afbildede 16—17 Mdr. gl. Hun, skudt ${}^{21}/_{11}$ 1914 samme Sted. Den havde ret Ægleder, Hovedets „Kalot“ mørkt sortebrun, Kinder, Hage og Strube graalige, hele Undersiden graabrunlig, lidt mørkere ned over Bugen og Underhaledækfjerene; mørkere ere ogsaa Kroppens Sidefjer, de saakaldte „Vingeskjulere“. Fuglens hele Rygside er mørkt olivenbrunlig med lidt lysere Rande, Vingens smaa Dækfjer af samme Farve, Spejlet mørkere, og de lange, smalle bageste Armfjer endnu lidt mørkere; de naa hos denne Fugl ud til Enden af Haandsvingfjerene, men dette ligger i, at sidstnævnte endnu ikke ere udvoksede til deres fulde Længde. Halen, der er i Fældning, har mørkt graabrune Fjer. Hos Sortænder i denne Alder er Svælget, Næbbets indvendige Side og Tungen bleggul, Næbbet skifersort, Næseborene kunne udefra ses at være gule indvendig; lige foran disse, ud mod Næbspidsen, ses undertiden et lille olivengulbrunligt Parti; den nøgne Hud mellem Undernæbbets Grene er olivenbrungul. Fødderne have nærmest samme Farve, dog lidt brunligere, Mellemfodens Indside lidt lysere, Svømmehuden sort. Helt i første voksen Dragt ere et Par Hunner fra Sejerø Bugten, skudte ${}^{28}/_{3}$ 1906; en Hun med ret Ægleder, skudt ${}^{10}/_{5}$ 1918 paa Saltbæk Vig, ligner disse, men en Del af dens Rygfjers lyst olivenbrune Rande ere saa falmede, at de ere lyst graalige. Noget lignende gælder en Hun fra Yngleplads i Lule Lappmark (${}^{11}/_{6}$ 1905); den er afbildet paa Tavle XXVI. Fire andre Hunner sammestedsfra og fra Könkämädalen ligne den afbildede, men et Par af dem have Ryg- og Skulderfjersrandene lidt mere slidte og falmede;

Fløjelsænder, Oidemia fusca fusca (L.) og Brilleænder, Oidemia perspicillata (L.).

Hanner.

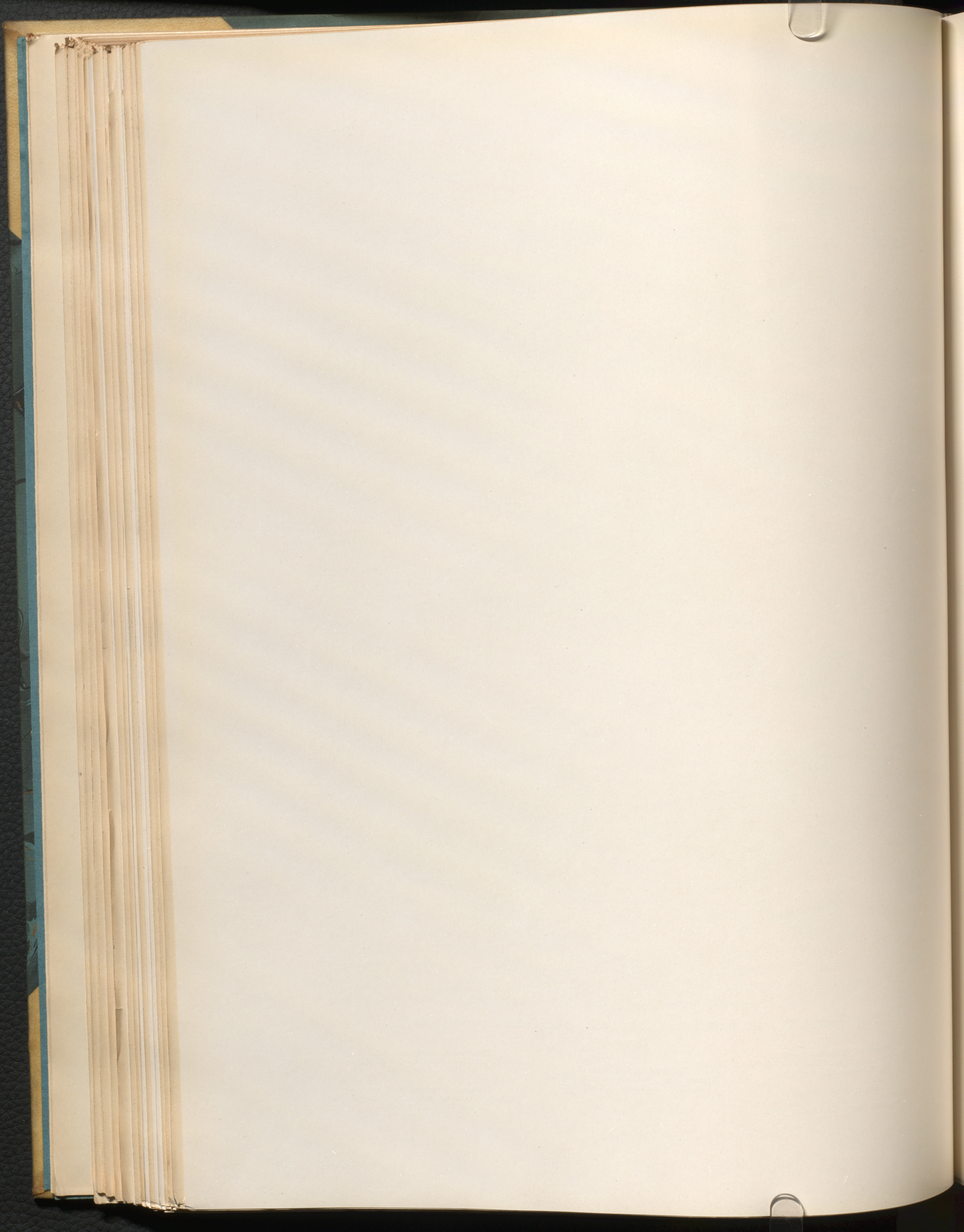
Fløjelsand, O. fusca fusca (L.).
Ung Han, ♂ juv., ca. 7 Mdr. gl. 28/1 1905.
Løgstør Bredning, Limfjorden.

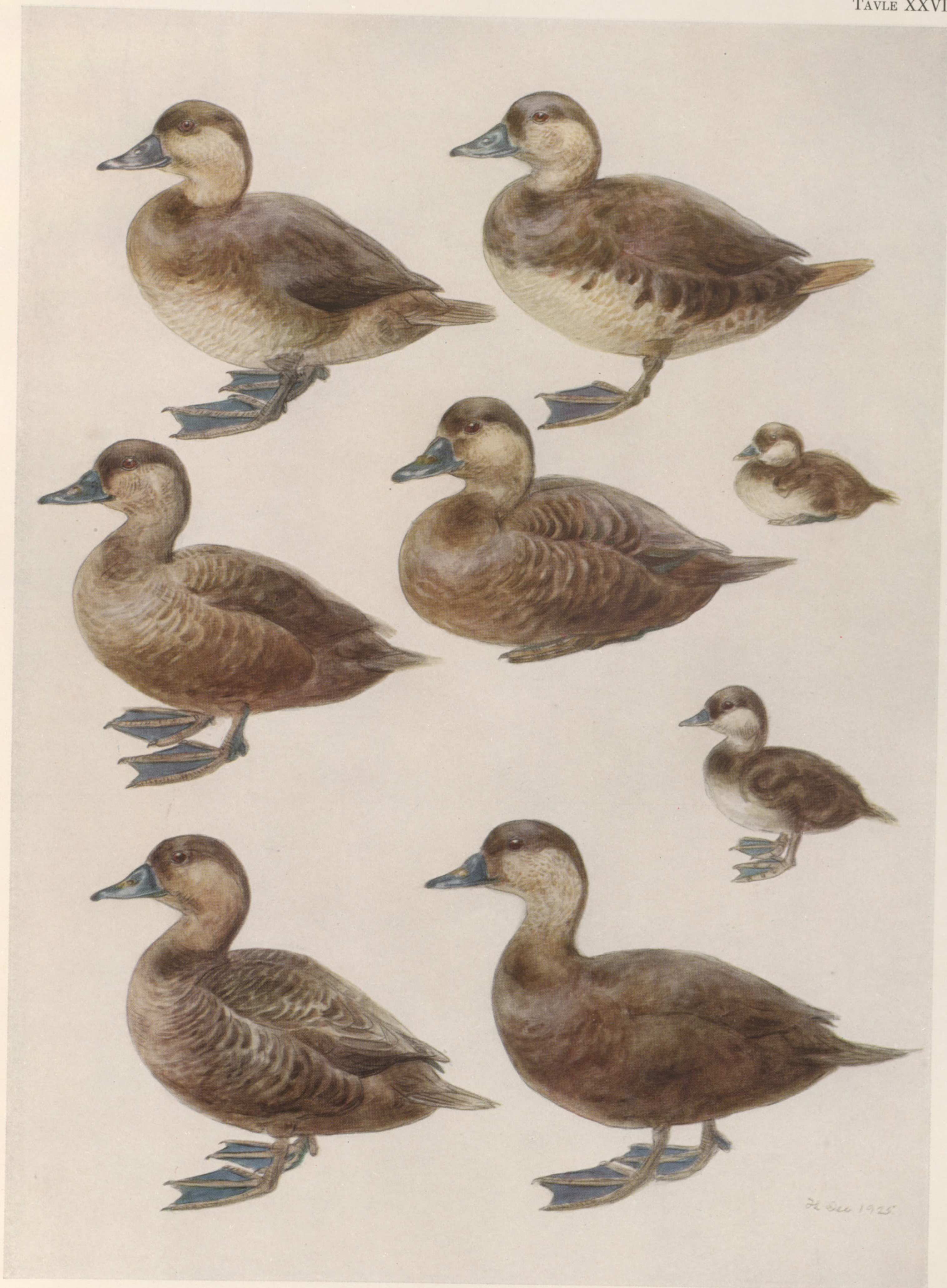
Brilleand, O. perspicillata (L.).
Gammel Han, ♂ ad., vist ca. 18 Mdr. gl.
30/12 1898. Shelter Island, New York.

Fløjelsand, O. fusca fusca (L.).
Gammel Han, ♂ ad., mindst ca. 28 Mdr. gl.
5/11 1914. Livø Bredning, Limfjorden.

Fløjelsand, O. fusca fusca (L.).
Gammel Han, ♂ ad., ca. 17 Mdr. gl.
26/11 1901. Odense Fjord.

Brilleand, O. perspicillata (L.).
Gammel Han, ♂ ad., mindst ca. 2 Aar gl.
Afslaaet. Vest-Grønland. 1856.
Zool. Museum.

Sortænder, Oidemia nigra nigra (L.).

Hunner.

Ung Hun, ♀ juv. $^{28}/_{10}$ 1906. Øresund.
Ungedragt. Ca. 4 Mdr. gl. Ret Ægleder.

Voksen Hun, ♀ ad. $^{21}/_{11}$ 1914. Lynæs.
Voksen Dragt, dog nogle slidte Fjer tilbage paa Ryggens forreste Del. Ret Ægleder. Ca. 16—17 Mdr. gl.

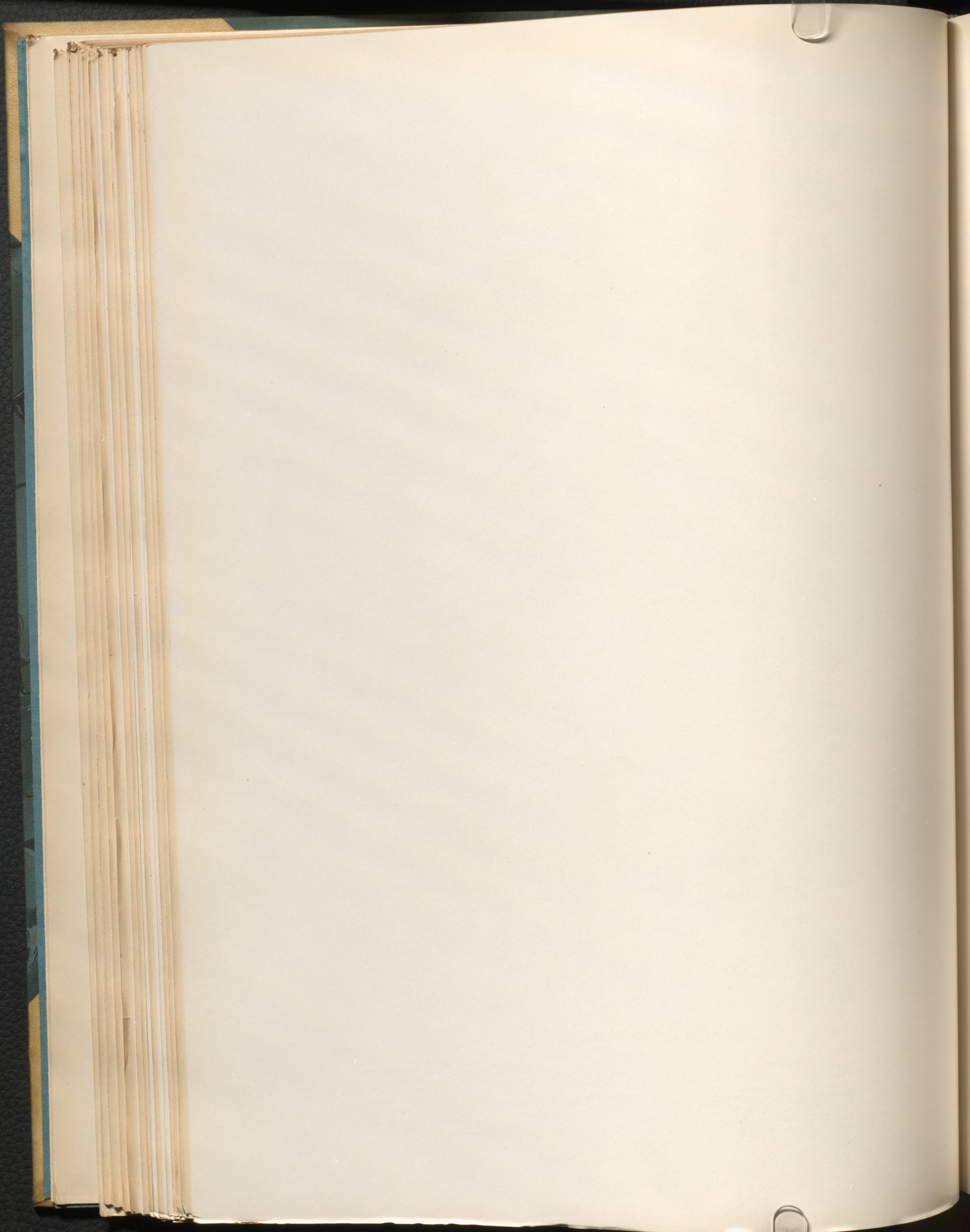
Gammel Hun, ♀ ad. $^{15}/_{9}$ 1910. Baasevand, Island.
Slidt Yngledragt. Mindst ca. $26^{1}/_{2}$ Md. gl.

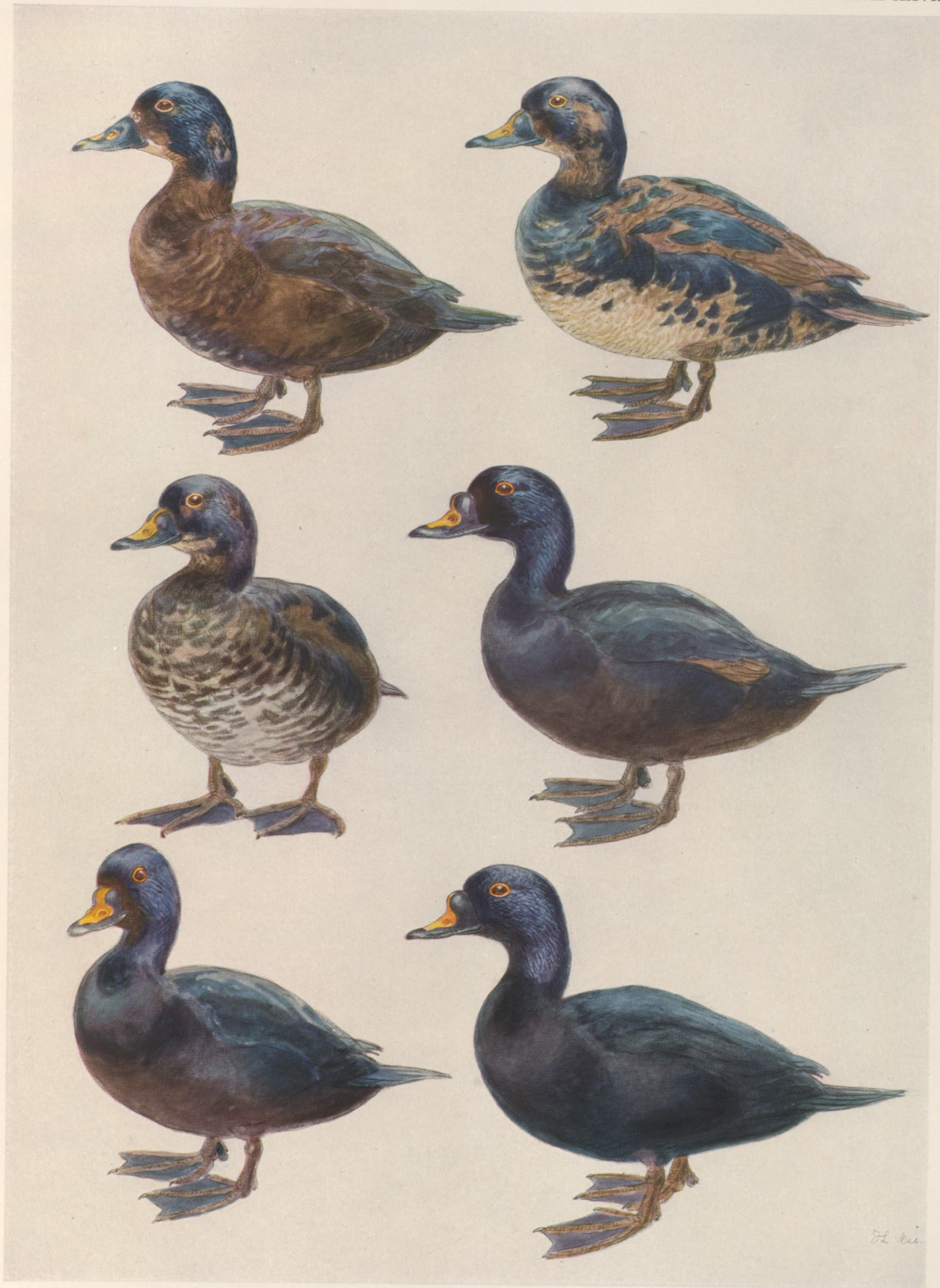
Ung Hun, ♀ juv. $^{28}/_{2}$ 1914. Sejerø.
I Fældning til første voksen Dragt, alle Halefjer ungdommelig. Ca. 8 Mdr. gl. Ret Ægleder.

Gammel Hun, ♀ ad. $^{11}/_{6}$ 1915, Lule Lappmark.
Yngledragt. Ca. 23 Mdr. gl.

Ællinger pul. $^{11}/_{7}$ 1913
og (lidt større $^{2}/_{8}$ 1913)
Husavik, Island.

Gammel Hun, ♀ ad. $^{6}/_{3}$ 1902. Store Bælt, Korsør.
Anden Pragtdragt. Ca. 32 Mdr. gl. Nedsunken Ægleder.

Sortænder, Oidemia nigra nigra (L.).

Hun, ♀. 6/2 1917. Humlum.
I Fjerdragt næsten som en Han. Ægstok ganske uudviklet.
Ægleder bred.

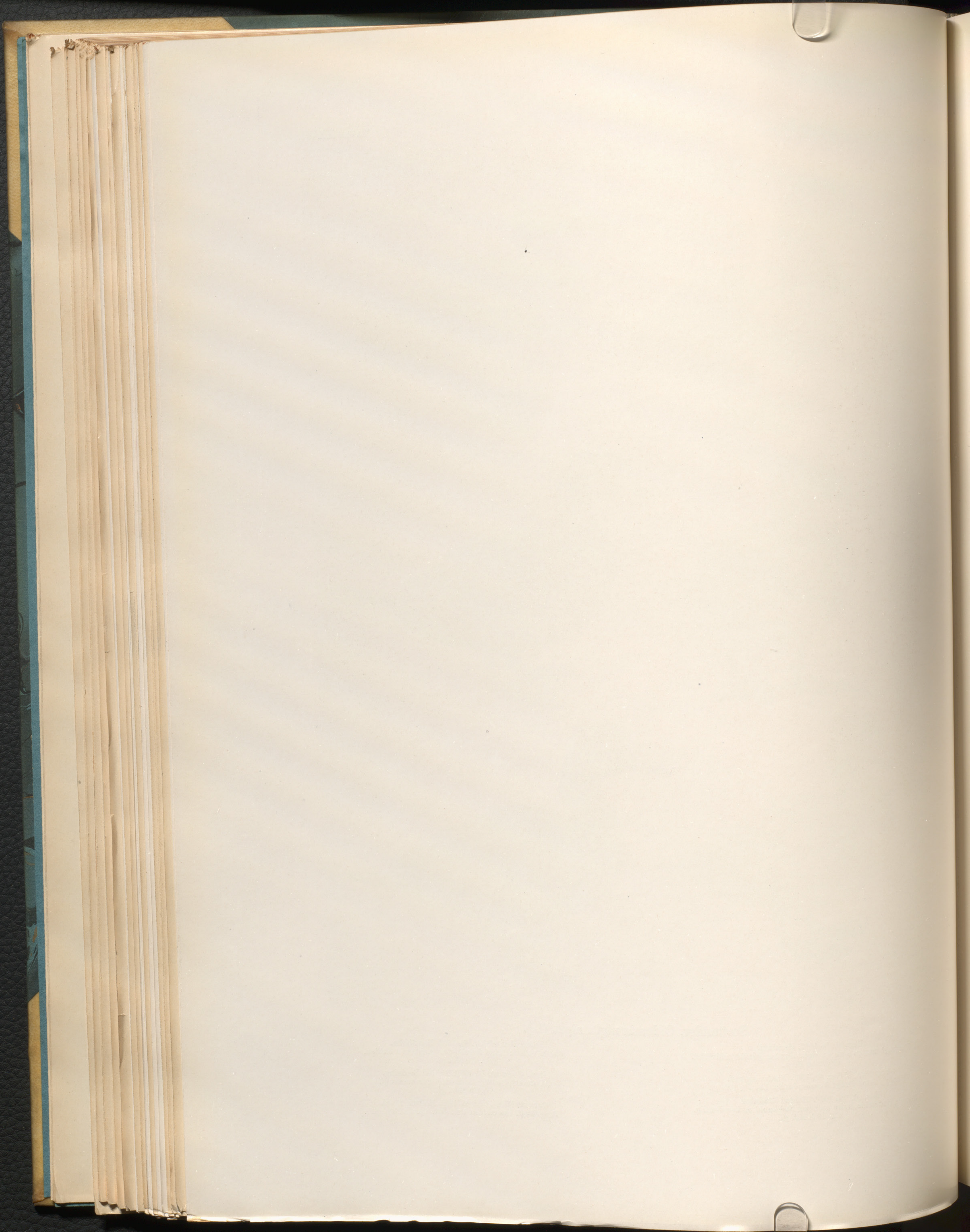
Ung Han, ♂ juv. 27/2 1905. Frederikssund.
Første voksen Dragt frembrydende. Ca. 7½ Md. gl.

Han, ♂. 22/10 1903. Thisted Bredning.
Brunlig Underside, mere gult paa Næbknold end sædvanlig.
Ca. 15½ Md. gl.

Ung Han, ♂ juv. 20/2 1906. Hanstholm.
Første voksen Dragt frembrydende. Halen i Skiften.
Ca. 7½ Md. gl.

Han, ♂ vix ad. 7/10 1912. Thisted Bredning.
„Afslaaet“, brunlig Underside. Sommerdragt.
Ca. 15 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 4/4 1903. Holbæk Fjord.
Pragtdragt. Undersiden helt sort. Ca. 33 Mdr. gl.

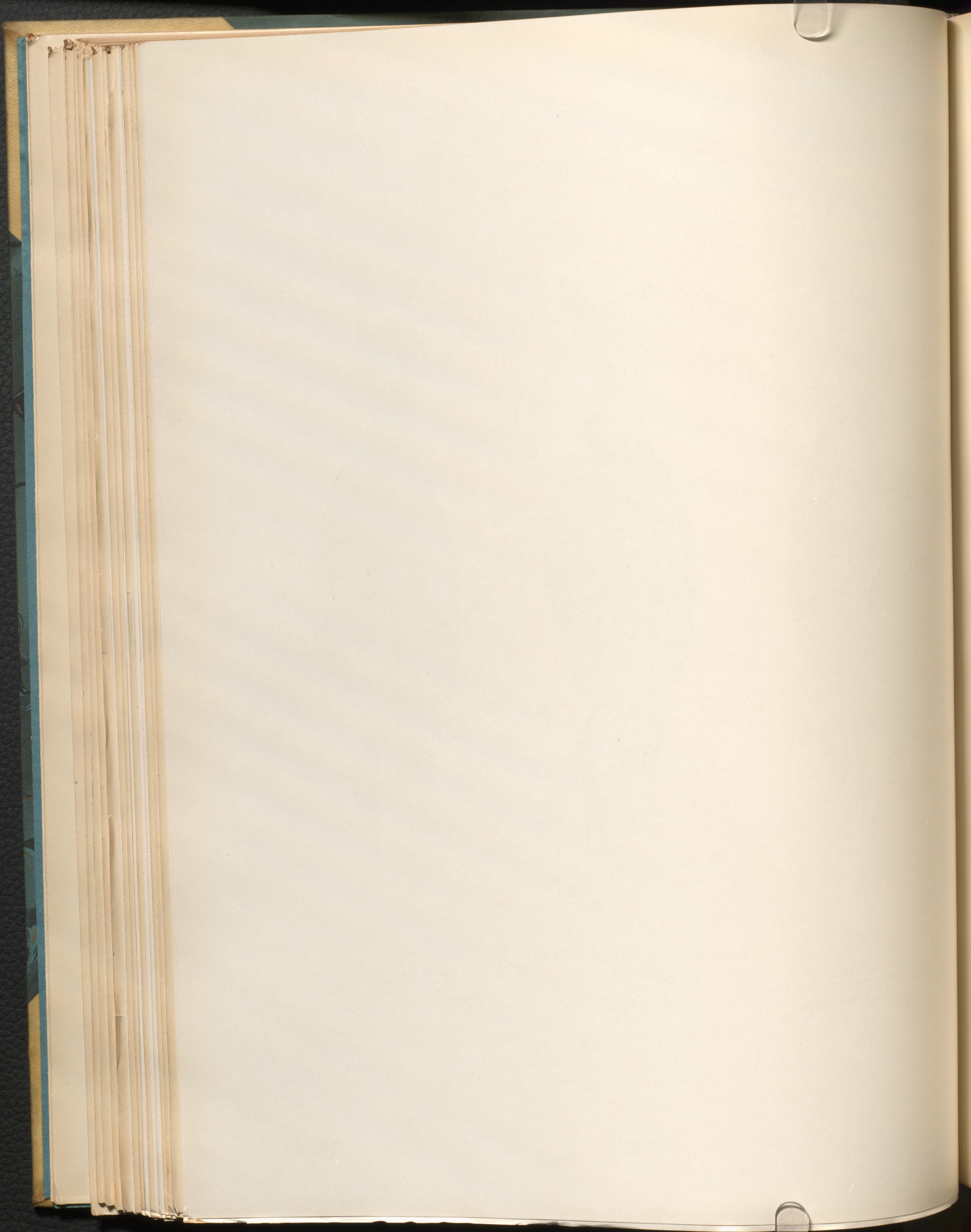

Sortænder, *Oidemia nigra nigra* (L.).

Yngre Hun, ♀ vix ad.
$^{21}/_{10}$ 1925. Limfjorden. Ret Ægleder.
Ca. 16 Mdr. gl.
Næbknold ikke meget udviklet.

Yngre Hun, ♀ vix ad.
$^{28}/_{12}$ 1925. Køge Bugt. Ret Ægleder.
Ca. 18 Mdr. gl.
Næbknold veludviklet.

Gammel Han, ♂ ad.
$^{30}/_{1}$ 1926. Samsø.
Mindst ca. 31 Mdr. gl.
Næbknold af normal Udvikling.

de ere skudte 9/6, 9/6, 11/6 og 17/6. Ganske som disse ere fire Hunner fra islandsk Rugeplads, skudte 5/6, 19/6, 30/6 og 27/7.

Inden Hunnerne „slaa af“, falmer deres Fjerdragt stærkt, og de kunne da paa Ryg og Skuldre se helt tværstribede ud, idet en ganske smal Bræmme af lyse Fjerstraaler bliver tilbage som sidste Rest af den olivenbrune Randfarve. Et saadant Udseende havde en Hun, skudt 13/8 1910 paa Nordisland, et ganske lignende en Hun, skudt 5/9 1919 i Västerbotten i Sverige, og endelig ses det samme tydeligt hos en Hun, skudt 15/9 1910 i Baasevand paa Island; den er afbildet paa Tavle XXVI nederst tilvenstre.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
22 Hunner i 2det Aar maale gennemsnitlig:	220 mm	44 mm	43,5 mm	68,9 mm	71,6 mm	56 mm
Største Maal	230 „	46 „	49 „	73 „	77 „	61 „
Mindste „	205 „	42 „	40 „	65 „	67 „	53 „

Nogle Hunner i 2det Aar vejede: 21/10 1904: 896 gr, 15/11 1903: 1052 gr, 17/1 1904: 1115 gr, 17/1 1904: 1167 gr, 21/1 1904: 1227 gr, 28/3 1906: 1048 gr, 3/4 1904: 1003 gr.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
6 Hunner fra islandsk Rugeplads maale:	222 mm	44 mm	43,5 mm	67,5 mm	69 mm	54 mm
Største Maal	234 „	47 „	45 „	71 „	73 „	55 „
Mindste „	206 „	42 „	41 „	64 „	66 „	53 „

Maal, der paa det nærmeste stemme med de foran opgivne.

Afslaaede Hunner med nedsunkne Ægledere kunne ganske jævnlig faaes her i Landet. En Hun, skudt 26/11 1921 ved Hals, er i slidt Yngledragt, dog med mange nye Fjer frembrydende og Haandsvingfjerene kun udvoksede til halv Længde; en anden Hun, skudt 29. Oktober 1905 ved Lynæs, har helt udvoksede nye Svingfjer og er saa godt som helt udfarvet; det samme gælder tre Hunner, skudte 18. November 1900 ved Hundested og (2 Stykker) 3/12 1905 i Isefjorden. Rester af den tidligere Dragt forekomme mindre hyppigt og ikke saa langt hen paa Aaret hos Hunner i denne Alder, altsaa i Fuglens tredje Leve-Aar.

I December allerede, men i hvert Fald i Januar Maaned har Fuglen atter en *Pragtdragt*, der er en Gentagelse af den, Hunnen bar i 2 Aars Alderen, men den er nu kraftigere udviklet, den mørke Farve er dybere, og de olivenbrune Rande paa Ryg og Skulderfjer ere bredere. Undersiden af Fuglen er i Regelen ogsaa mørkere, men Hovedets Kalot og Farven paa Kinder, Hage og Strube er som hos den toaarige Hun. Iris er mørkebrun, Næbbets indvendige Side, Tunge og Svælg gullige, Fødderne brunlige med sort Svømmehud. En Hun i denne Dragt er afbildet paa Tavle XXVI nederst tilhøjre.

Nogen anden Dragt end denne bæres herefter ikke Aaret rundt; det har trods Undersøgelse af et meget stort Stof ikke været muligt at finde en Fugl, der med nogen Ret kunde siges at være i en „Sommerdragt“ som Modstykke til Pragtdragten; denne ene bæres aabenbart hele Aaret og er naturligvis i slidt Tilstand væsentlig forskellig i Udseende fra den friske Dragt, men *Fældning* synes ikke at finde Sted udover en Fornyelse af de Fjer, som Fuglen under Rugningen plukker af sig selv paa Brystets nederste Del.

En Hun i næsten hanlig Dragt er funden hos en Vildthandler; den var kommen fra Humlum 6/2 1917. Dens Ægleder var ret stor og noget udvidet, men Ægstokkene vare slet ikke udviklede; 2den Haandsvingfjer havde den hos *Hanner* sædvanlige Form. Fuglen er afbildet paa Tavle XXVII øverst tilvenstre.

Allerede i 2det Aar, men endnu mere i 3dje, ses en betydelig Udvidelse ved Næbroden hos Hunner; den kan hos nogle næsten naa samme Størrelse som hos Hanner, men dette er sjældent.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
14 Hunner i 3dje Aar maale gennemsnitlig:	223 mm	44 mm	44 mm	69 mm	71 mm	56 mm
Største Maal	230 „	47 „	46 „	71 „	74 „	60 „
Mindste „	217 „	42 „	42 „	66 „	68 „	54 „
2 Hunner fra Island 19/6 1913 og 25/8 1910	225 „	44,5 „	43 „	67 „	70 „	56 „

Nogle Hunner i tredje Aar vejede 29/10 1905: 973 gr, 3/12 1905: 1068 gr, 3/12 1905: 1177 gr, 17/1 1904: 1085 gr, 12/3 1905: 1015 gr, 18/3 1906: 1022 gr.

Mellem den unge Han og Hun er ingen nævneværdig ydre Forskel at se om Efteraaret og først paa Vinteren; lidt større ere i Regelen de unge Hanner, og snart begynder en Antydning af Næbknolden at kunne ses; dog disse Skelnemærker kunne svinge for meget, til at man kan lide paa dem.

Men i December allerede kan man finde fremmelige unge Hanner, der begynde at faa sorte Fjer, og i Januar, Februar blive de talrigere og have nu ogsaa, nogle før, andre senere, faaet det lyse Parti paa Næbbets Overside, der udmærker den gamle Han; dog er det i den unge Alder ikke saa stærkt farvet. En ung Han, skudt 17/1 1904, har det lyse Parti paa Næbbet okkergulbrunt med svag Antydning af Rødme om Næseborene; dens Fødder vare olivenbrune, lidt lysere paa Tæernes og Tarsens Indsider. Sorte Fjer bryde som oftest først frem paa Hoved og Skuldre, brune Fjer komme frem paa Brystet og Bugen. En fuldt udfarvet Han i første Aar har jeg aldrig fundet blandt de i hundredevis undersøgte. To *unge Hanner i Overgangsdragt* ere afbildede paa Tavle XXVII; den ene viser de brune Fjer, der komme frem paa Bryst og Bug.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
15 ♂♂ i første Aar maale gennemsnitlig:	220,6 mm	47 mm	45,6 mm	72,4 mm	74,6 mm	59 mm
Største Maal	230 „	49 „	49 „	77 „	80 „	64 „
Mindste „	214 „	45 „	44 „	69 „	71 „	56 „

Nogle unge Hanner vejede: 27/10 1905: 959 gr, 7/11 1903: 1110 gr, 8/11 1903: 1147 gr, 16/11 1905: 1032 gr, 16/11 1905: 797 gr, 3/12 1905: 1080 gr, 16/12 1903: 1175 gr, 17/1 1904: 1380 gr, 23/3 1906: 1238 gr, 20/2 1906: 878 gr, 27/2 1905: 1167 gr.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
4 ♂♂ i første Aar fra Island maale:	215 mm	44 mm	45,5 mm	69,5 mm	71,5 mm	56 mm
Største Maal	222 „	47 „	48 „	75 „	77 „	58 „
Mindste „	210 „	42 „	44 „	67 „	69 „	54 „

men disse ere alle fra September og Oktober Maaned og vel derfor næppe saa store, som de senere vilde blive; desuden er Antallet jo lille.

I Begyndelsen af *2det Aar er Hannens* Hoved og Ryg sort, men knapt saa blanksort som hos ældre Hanner; de let krusede Fjer, der ses paa Hovedet af den helt voksne Han, ere kun svagt udviklede, Fjerene ere glattere, og Bryst og Bug ere sodbrune, næsten sortegraa, men uden Glans. Kroppens Sidefjer, Vingeskjulerne, have samme Farve, men ere dog henimod deres Ender sorte, særlig de bageste ved Hofterne. Næbbets gule Parti er fuldt fremme; dets Farve er blegt smørgul, og Knolden har naaet en anseelig Størrelse; Fødderne ere mørkere olivenbrunlige end hos den yngre Han, Svømmehuden sort. Denne Dragt kan med Rette kaldes *Sommerdragt,* Hannens første Sommerdragt, men Undersidens brunlige Fjer bevares hos mange hele Aaret igennem, og det følgende Aar forsvinde de, som vi senere skulle se, igæn, og i tredje Aar ses de slet ikke. Sortænderne ere da meget nær ved at naa et saadant Standpunkt i deres Dragtudvikling, at Sommerdragten, Tilbageslagsdragten, helt er forladt.

En Han, skudt 7/10 1912 i Thisted Bredning, er i denne Dragt, og den er „afslaaet", mangler alle Svingfjer. Hovedets og Halsens Fjer ere kun svagt „krusede", Bugsiden og Kroppens Sidefjer som foran beskrevet. Hanner fra Yngleplads have meget matfarvet Underside, men synes i Aarets Løb at faa de krusede Fjer. Ovennævnte „afslaaede" Han er afbildet paa Tavle XXVII. Hanner i denne Alder haves fra Tidsrummet 7/10—10/6, og alle vise de, ogsaa fire Hanner fra Lappmarken, skudte i Begyndelsen af Juni, brunlig Underside.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
14 ♂♂ i 2det Aar maale gennemsnitlig:	227,6 mm	47,6 mm	46 mm	73 mm	74,7 mm	59 mm
Største Maal	235 „	52 „	49 „	77 „	79 „	63 „
Mindste „	217 „	46 „	45 „	70 „	71 „	56 „

Vægten af nogle Hanner i denne Alder var: 22/10 1903: 1150 gr, 3/12 1905: 1265 gr, 30/12 1905: 945 gr, 28/3 1906: 1124 gr, 12/4 1906: 1078 gr, 19/4 1909: 1078 gr, 27/4 1906: 1122 gr.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
3 ♂♂ fra Island maale gennemsnitlig:	232 mm	47,3 mm	45,3 mm	73,6 mm	75,6 mm	58,6 mm
Største Maal	234 „	48 „	47 „	77 „	79 „	61 „
Mindste „	230 „	47 „	44 „	72 „	74 „	57 „

Ved Svingfjersfældningen i 2det Aars Begyndelse have Hannerne faaet den ejendommelige 2den Haandsvingfjer med den stærkt indskaarne Inderfane, der er forskellig fra den tilsvarende Svingfjer hos Hunner, se Fig. 17. Den næste Svingfjersfældning foregaar vist som Regel i det følgende Aars September Maaned, og forskellige Iagttagelser kunde tyde paa, at i hvert Fald en Del Sortænder for-

lade deres Ynglepladser, medens de endnu have Svingfjerene i Behold, og gennemgaa den paagældende Fældning her i Landet. En Han, skudt $^{13}/_{9}$ 1903 i Thisted Bredning, er i temmelig slidt Dragt, men har endnu sine Svingfjer; en anden, fra Nymindegab $^{16}/_{9}$ 1911, har faaet nye blanksorte Fjer paa Ryg og Skuldre, men har ingen Svingfjer, og dens Hale er i Fældning; dens Underside er sort, men ikke saa blanksort, som den ses at være længere hen paa Vinteren. I tredje Aar, naar Fuglen er ca. 30 Maaneder gammel (eller derover), er den ganske sort med en dyb mørkeblaalig Glans paa Fjerene, stærkest paa Hoved, Hals og Skuldre; paa Pande, Kinder og Halsens Sider ere Fjerene „krusede“, d. v. s. deres Kanter ere indadbøjede, og Straalerne ere i Spidsen løse, ikke saa tæt sammenhæftede af Bistraaler. Næbbet er sort; det rektangulære lyse Parti foran Næseborene er kraftigt smørgult, omkring Næseborene rødligt; denne rødgule Farve fortsættes op i Furen mellem Næbknoldens to Halvdele og holder sig i Regelen i Furens Bund, men stundom breder den sig lidt ud over Knoldens Overside, se den paa Tavle XXVII nederst tilvenstre afbildede Han. Næbbets indvendige Side og tildels dets Lameller ere gule, og samme Farve ses i Svælget og paa Tungen. Øjelaagenes Rand er okkergul, Føddernes udvendige Side sort, den indadvendende Del af Mellemfoden mørkt gulbrunlig, Tæerne ere brune, Svømmehuden sort. Hos en Han, skudt $^{27}/_{2}$ 1905 ved Frederikssund, er dog en stor Del af Svømmehuden gul. Den nøgne Hud mellem Undernæbbets Grene er oftest gulbrunlig. En Han i denne Dragt, skudt $^{4}/_{4}$ 1903, ca. 33 Mdr. gammel, er afbildet paa Tavle XXVII nederst tilhøjre.

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
15 ♂♂ i 3dje Aar maale gennemsnitlig:	227 mm	47,7 mm	45,5 mm	72,6 mm	74,5 mm	59,4 mm
Største Maal	233 „	51 „	49 „	75 „	77 „	63 „
Mindste „	216 „	45 „	42,5 „	70 „	72 „	56 „

Vægten stiller sig saaledes: $^{15}/_{11}$ 1903: 1175 gr, $^{3}/_{12}$ 1905: 1065 gr, $^{27}/_{2}$ 1905: 1260 gr, $^{4}/_{4}$ 1906: 1075 gr, $^{4}/_{4}$ 1903: 1250 gr.

4 ♂♂ i 4de Aar maale:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Grenaa $^{30}/_{11}$ 1909	235 mm	49 mm	42 mm	78 mm	80 mm	62 mm
Hundested $^{15}/_{3}$ 1914	232 „	50 „	44 „	77 „	79 „	62 „
Orehoved $^{22}/_{4}$ 1913	232 „	48 „	47 „	77 „	80 „	61 „
Jyllinge $^{7}/_{4}$ 1918	227 „	48 „	48 „	75 „	76 „	59 „
Gennemsnitsmaal	231,5 „	48,7 „	45 „	76,7 „	78,7 „	61 „

Paa Grund af deres stærke, svære Skeletdele og dybe, blanksorte Farve, ogsaa paa Bryst og Bug, ere de ansete for at være mere end tre Aar gamle, og Maalene synes at støtte denne Antagelse. Hannen fra Grenaa vejede 1339 gr.

Sortandens Yngleomraade strækker sig fra det nordligste og vestligste Europa, hvor den yngler paa Island, i Irland og Skotland, over Norge, Sverige, Finland, Kolahalvøen, Rusland, saa langt mod Syd som til 61° 40‘, Øst paa til Taimyr Halvøen; ogsaa paa Spitzbergen, Waigatsch og Novaja Semlja er den truffet rugende; i Almindelighed ligger dens Ynglepladser mellem Polarkredsen og 74° n. Br.

Faber siger i sin Prodromus der isländischen Ornithologie, 1822, Side 67, at Sortanden paa *Island* kun yngler ved Myvatn, men senere Forskere som t. Eks. Hantzsch, Slater o. a. have fundet den ogsaa andre Steder paa Øen, men ansé den for at være langt sjældnere paa Sydlandet. Til Kysten skal den komme i Slutningen af April og vise sig paa Ynglepladserne nogle Dage ind i Maj. I Begyndelsen af September trækker den atter ud til Kysten og forlader Island i Oktober.

Fra *Færøerne* foreligger adskillige Beretninger om dens Forekomst baade For- og Efteraar, og det drejer sig baade om gamle og unge Fugle. Saa sent som 30te Juni i 1868 og 1873 beretter Sysselmand Müller at have iagttaget Par, af hvilke Hunnen i det ene Tilfælde blev skudt, men der foreligger intet Bevis for, at Arten ruger paa Øerne.

I *Skotland* ruger den flere Steder ved Søer i Højlandene; siden 1915 har den hvert Aar ruget i *Irland*. I *Norge* ruger den „i de sydlige Højfjelde, fortrinsvis paa Dovre, Valders- og Hallingdalsfjeldene med deres forgreninger helt ned til Kristianssand stift, men idethele i ringere antal end sjøorren. Ved fjeldvandene i de indre dele af Trondhjems stift er den talrig, og i de nordlige landsdele er den almindelig saavel ved ferskvand i indlandet som ved kysten helt op til grænsen mod Rusland“. (Collet-Olsen: Norges Fugle III, Side 107). Over hele Sydvaranger er den jævnt udbredt og ruger aarlig saavel hist og her i de indre Lavlande som ved Fjældvandene. (Schaanning). I *Sverige* er den fra Jemtland nord-

efter en af de almindeligst ynglende Ænder ved Søerne, og i den nordlige Del af *Finland* skal den ogsaa forekomme talrigt rugende, medens den i Sydfinland kun ses paa Gennemrejse. I det nordlige *Rusland* og i *Sibirien* til Taimyr Halvøen traf Seebohm den almindelig. Paa *Spitzbergen* saa Kolthoff en Flok Sortænder paa 10, 4 sorte Hanner og 6 brune Hunner, 8de Juli 1898 ved Recherche-Bay; da de intet hvidt Vingespejl havde, kunde han med Sikkerhed slutte, at Fuglene tilhørte denne Art (Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handl. Bd. 36 No. 9, 1903, Side 56), og sammesteds fandt Prof. Koenig 15. Juli 1905 paa Training Squadron-Ø en Rede med 6 Æg, fra hvilken det lykkedes ham at skyde Hunnen, der havde Rugeplet; ogsaa paa *Bjørneøen* bleve Sortænder sete og skudte 2den Juli 1908 ved en Sø et lille Stykke Vej inde paa Øen (Koenig: Avifauna Spitzbergensis 1911, Side 231).

Fra disse Ynglepladser trækker den om Efteraaret mod Syd og Sydvest og ankommer saaledes til de britiske Øer i September—Oktober og bliver til April—Juni (Pract. Handb. B. B. Vol. II, Side 372), men mange trække længere bort, thi den er meget almindelig ved Hollands og Frankrigs Kyster, nogle naa Portugals og Marokkos Kyst, og den er endog truffen ved Azorerne; ogsaa i Middelhavet træffes den om Vinteren. Gennem Rusland skal den trække langs Volga-Dalen til det kaspiske Hav og Sortehavet, men Radde udtaler sig dog med noget Forbehold om Spørgsmaalet, idet han skriver (Ornis Caucasica 1884, Side 459): „Es ist immer nur Pallas' Autorität, die mich veranlasst, auch diese Spezies der Caspi-Ornis wenigstens zeitweise zuzuzählen. Aus dieser Quelle schöpften ebensowohl Eichwald, als auch in neuester Zeit Blanford. Auf dem Zuge ist übrigens diese Ente bei Sarepta durch Rickbeil nachgewiesen worden, und es liegt auf der Hand, dass, ob wir Frühlings- oder Herbstzug annehmen (worüber die näheren Angaben fehlen), der Vogel entweder südlich herkommen, oder dorthin wandern musste, somit seine Existenz auf dem Caspi mit Recht gefolgert werden darf".

Paa mellemeuropæiske Floder og Søer ses den undertiden, dog ikke ofte, saaledes t. Eks. i Schweiz.

Ved de britiske Øer forblive yngre Fugle Sommeren over ligesom her i Danmark; langs Norges Vestkyst skal den overvintre i stort Antal op til Tromsø, ligesom „den undertiden forsøger at slaa sig ned vinteren over ved aabne raaker i indlandet" (Collett-Olsen l. c. Side 109). Naar Hunnerne begynde at ruge, forlade Hannerne dem og ses da saavel i de større Finmarksfjorde (i meget store Flokke) som paa Indsøerne i Norges sydlige og vestlige Egne.

Danmark er for Sortanden — omtrent hvad det er for Fløjelsanden — et Vinteropholdssted, hvortil den ankommer — de fleste vel fra Nordøst — temmelig tidligt om Efteraaret og bliver til sidst i April, stundom lidt længere, og ret store Flokke af etaarige Fugle forblive her Sommeren over.

Fra Grønland var Sortanden ikke kendt, da Winge skrev, men senere foreligger ét Tilfælde af dens Forekomst paa Vestkysten. Fuglen, en gammel Han, findes paa Zool. Museum her og stammer fra Nanortalik Øen, Februar 1902; den er fra Læge Meldorfs Samling overgaaet til Museet.

Paa Færøerne forekommer den, som allerede nævnt, kun som Gæst, og der haves intet Bevis for, at den ruger eller har ruget.

Ved Myvatn paa Island fandt Faber den rugende allerede i Begyndelsen af forrige Aarhundrede, men han siger l. c. at den dog er temmelig sjælden dér. „Nicht einmal der Zeugungstrieb, der die wildesten Vögel zähmt, macht diese wilde Ente zahm. Sie kommt gegen Ende der ersten Woche im Mai bei Myvatn an; als ich im Jahre 1819 im Anfange des Septembers zum zweiten Male nach diesem See reis'te, war sie da verschwunden. Sie legt zu derselben Zeit als Mergus serrator ihre Eier, nicht auf den Inselchen im See, sondern an dessen Ufern, unter kleinem Gebüsche von Salix und Betula. Die Eier, 8—10, sind gelblich weiss, wie die der A. penelope, aber beinahe doppelt so gross als diese. Das Männchen lässt einen kurzen, schnell nach einander ausgestossenen, nicht sehr lauten, Flötenton: tü-tü-tü-tü hören, den das Weibchen mit einem heisern re-re-re beantwortet".

Lignende Erfaringer gjorde Dr. Th. Krüper i Sommeren 1856 (Naumannia 1857, Side 47) og bekræfter, at Sortanden helst ikke lægger Reden paa Øerne i Myvatn, men foretrækker Kysten omkring Grimstadir, hvor den rugede i Pilekrattet. Æggene ere gulligt hvide og oftest af langagtig Form, rundlige ere sjældne; de lægges først henimod Midten af Juni. Hantzsch meddeler (Vogelwelt Islands 1905, Side 204), at den forekommer ved flere Søer i Omegnen af Myvatn, at Preyer, Slater o. a. traf den „in dem einsamen und wasserreichen Gebiete der Arnarvatnsheiði", at han selv fandt en død Dunælling ved Miklavatn (Skagafjörðr) og iagttog flere Par paa Smaasøer ved Sveinsstaðir (Hunafjörðr). Reden findes almindeligvis under Buske, skjult i Græs, og bestaar af tørre Plantedele; senere belægges den

med en rigelig Mængde mørkegraa Dun. Æggenes Antal angiver Hantzsch at være 7—10, og de lægges omkring Midten af Juni. Størrelsen af 15 Æg (to Kuld fra Myvatn) er gennemsnitlig 64,1×46 mm; Hantzsch opgiver Maal af 11 Æg, der gennemsnitlig ere 64,5×45,3 mm. Ikke udblæste Æg vejede iflg. Hantzschs Vejninger mellem 63 og 74 gram. Hunnen siges at ruge i fire Uger, men en Rugetid af 30—32 Dage skal ogsaa være iagttaget; Hannerne forlade temmelig snart Redepladsen, naar Æglægningen er tilendebragt, og ligge da fældende ude paa Myvatn, hvor Hantzsch saa Flokke i Slutningen af Juli paa mellem 50 og 100 Fugle. De første Ællinger saa samme Forfatter d. 18de Juli, og 23de samme Maaned saas mindst et halvt Dusin Ænder med Ællinger. Naar Ællingerne efter 6—7 Ugers Forløb ere flyvedygtige, forlade de med Mødrene Søen og trække til Havs, hvor de endnu i nogle Uger opholde sig langs Kysterne, indtil de endelig i Løbet af Oktober trække helt bort fra Island.

Til Rugepladserne i Norge „ankommer Svartanden til fjeldvandene under isløsningen om vaaren i smaaselskaber, af hvilke efterhaanden de enkelte par skiller sig ud for at tage fat paa familielivets forpligtelser. I valget af redeplads er den ikke særlig nøie paa omgivelserne. Oftest slaar den sig ned ved et vand i bjerkeregionen, men den træffes ogsaa bosat helt oppe paa snaufjeldet eller i omgivelser af naaleskov, specielt i de nordligste landsdele. Redet lægges ofte paa smaa holmer, undtagelsesvis flere i nærheden af hverandre. Saaledes fandtes i juni 1871 tre reder kun omtrent 20 skridt fra hverandre paa en liden holme i Syndinvand, Valders. I almindelighed anbringes det paa tør grund lige ved stranden, skjult mellem vidje-, enerbuske eller anden høiere vegetation. Æggene omgives med en rigelig mængde dun fra hunnens bug, og dækkes til med denne, hver gang den rugende fugl forlader redet“. (Collett-Olsen l. c.). Tiden for Æglægningen skal være lidt forskellig, undertiden i Begyndelsen af Juni, stundom først i Juli.

„I Øvre Pasvik“, skriver Schaanning (Østfinmarkens fuglefauna, Side 83), „indtræffer vaartrækket tidligere eller senere i mai, eftersom aaret er, saaledes den 17de mai 1901, 24de mai 1902, 26de mai 1904, 4de mai 1905, 3die mai 1906. Eglægningen foregaar i slutten af juni; det første eg blev lagt i 1901 den 19de juni, i 1902 den 23de juni. Egantallet er 7—9. Redet lægges vanlig under en busk paa tør mark lige i nærheden af strandbredden . . . . . I et kuld var eggenes længde 63—66 mm, bredde 44—46 mm“. „I Østfinmarken er den jevnt utbredt over hele Sydvaranger, hvor den aarlig ruger saavel hist og her ved Pasvikelvens skogkranste sjöer som oppe ved fjeldvandene. I likhet med hei-anden indtræffer den om vaaren i større eller mindre flokker, der regelmæssig bestaar av *like mange og parvis fordelte hanner og hunner*. Hannen nærer stor kjærlighet til den utvalgte hun, og nedskydes en hun av en forbiflyvende flok, slaar straks hannen ned ved den faldne fugls side uden at vise den ringeste skyhet for forstyrreren; et lignende forhold utvises derimot ikke fra hunnens side“. (Schaanning: Norges Fuglefauna 2, Side 244).

Naar Ungerne ere flyvefærdige, forlades da Redestederne, fra hvilke de gamle Hanner længe forinden ere forsvundne, og Trækket syd- og sydvestover begynder. Her til Landet naa Skarerne i størst Antal i Oktober—November Maaned, men længe før, allerede i Slutningen af August og September, indfinde gamle Hanner sig, ofte ogsaa Hunner, som have mistet Æg eller Unger, og saadanne Fugle overstaa da Svingfjersfældningen i vore Farvande; de slutte sig til Flokkene af yngre Fugle, som have oversomret her og fælde i August—September Maaned, men Regelen er utvivlsomt, at de gamle Hanner komme først, og at Hunner og unge Fugle vise sig betydeligt senere.

Hvis Vinteren ikke bliver meget stræng, saa at Isen lægger sig over Sunde og Bælter, slaa da Sortænderne sig til Ro her. Dagen igennem ligge de paa Ædepladser, hvor de Snegle og Muslinger findes, som de foretrække, sjældent paa dybere Vand end 15—20 Fod, men opjagede trække de ud til Søs og vente, til de atter kunne nærme sig Kysten, som de dog næsten aldrig komme nærmere end et Par Hundrede Alen. Naar de æde, dykke de ustandseligt, men ere næppe et Minut nede ved hver Dykning; de forsvinde lynsnart under Overfladen, saa hurtigt, at det ikke er lykkedes mig at se, om Vingerne holdes ud fra Kroppen under Neddykningen, saaledes som Fløjelsænder og Ederfugle gøre; derimod ses undertiden et Spjæt bagud op over Vandet med de store Fødder. Sortænderne holde mest af nogenlunde roligt Vand, men klarer sig ogsaa godt i temmelig stærk Sø, dog søge de i Uvejr gærne saadant Ly, som de kunne finde bag Pynter og i Læ af større eller mindre Øer og Rev. Naar de flyve fra et Sted til et andet, foregaar det oftest i en Højde af 20—30 Alen eller lidt mere over Vandet, ikke saa lavt som Fløjelsænder i Regelen flyve, og deres Flugt er lettere end disses; ganske vist kniber

det at komme op fra Vandet, hvis ikke Modvind hjælper dem at lette, men én Gang oppe flyve de rask med hurtige Vingeslag. I det Hele se de i Flugten ikke saa lidt slankere ud end Fløjelsænder og synes navnlig mere langhalsede, saa at det store Hoved bliver nok saa paafaldende. Paa Vandet ligge de temmelig dybt, men rejse sig en Gang imellem overende for at baske med Vingerne, Hovedet holdes som oftest trykket ned mellem Skuldrene, og paa nogen Afstand er det ikke let at skelne dem fra Fløjelsænder, da disse lægge Kropsidernes Fjer op over Vingerne og skjule det hvide Spejl, men flyve de op, klares Spørgsmaalet som oftest let. I December begynde de unge at faa nye Fjer, samtidig med at de fleste gamle Fugle have tilendebragt deres Fældning, og kort efter, stundom allerede i Slutningen af Januar, begynder det nye Foraar at spire i deres Indre. Hannerne jage med Hunnerne, og i Marts komme Flokke fra Vest og Sydvest og slaa sig ned her paa Rejsen mod Nord, saaledes at man i Slutningen af denne Maaned undertiden kan se virkelig store Skarer af Sortænder, Fløjelsænder og Ederfugle langs vore Kyster. I Begyndelsen af April mindskes Tallet lidt efter lidt, om Natten høres trækkende Flokke, der gaa hen over Landet op mod Lappmarkens Elve og Søer, og om Dagen ser man Sortænderne flyve parvis, det er, som Flokkene ere opløste, og tilsidst forsvinde ogsaa disse sidste, som vel skulle længst bort, op til Tundraerne i det nordøstlige Rusland eller maaske længere endnu. Tilbage ere kun de unge, som stadig fælde, dykke og æde, dykke og æde, de udvikle sig mere og mere, deres Næseparti svulmer op, og til Slut ere de helt voksne og begynde at føle Kræfterne røre sig i deres Indre; maaske er det den for sent vaagnede Køns- og Trækdrift, der gør dem saa urolige og i Juli—August fylder dem med ubestemte Længsler, eller maaske er det Følelsen af den tilstundende Svingfjersfældning, som faar dem til at ønske at skifte Opholdssted; i hvert Fald flyve de meget omkring paa denne Tid, omtrent samtidig med at Trækket af gamle Vadefugle fra Nord og Nordøst gaar over Landet. I D. O. F. T. Aarg. II, Side 95, findes gengivet et Brev fra Herr Th. Jørgensen i Horsens, hvori berettes følgende: „Natten mellem 4. og 5. August [1907] var her et stort Fugletræk over, som sikkert omfattede mange Tusende Fugle. Der hørtes Lyden af Klirer, Strandpiber og Ryle; flere Gange hørte jeg Lyden „yv" eller „gyv", men den fremherskende Lyd var en uafbrudt Piben, som jeg mener fremkom ved Vingeslaget af flyvende Ænder. Retningen var fra *Vest til Øst.*[1] Trækket begyndte Kl. 10 og vedblev uafbrudt til Kl. 12, da jeg faldt i Søvn. Kl. 12 1/4 hørte min Kone en stærk Larm ude i Haven, og da jeg kom derud om Morgenen, laa der en død Sortand, som var falden ned gennem Toppen af et Æbletræ. Overfor mig er der en Kirkegaard; derovre laa 2 Sortænder, hvoraf der var lidt Liv i den ene. De tre Ænder laa i en Trekant, hvoraf hver Side var godt 130 Meter, saa de maa være komne fra betydelig Højde; jeg antager, to Flokke ere fløjne mod hinanden, og der saa er sket et Sammenstød; over Kirkegaarden er der ingen Telefontraade, over min Have gaar der en, som er ca. 14 M. oppe. — Natten før var der et lignende Træk, og senere har der været tre Træk, men ingenting mod de to første". Dele af de faldne Fugle bleve sendte til mig, og det viste sig at være ca. 12—13 Mdr. gamle Sortænder. Hvad der i denne Beretning er paafaldende, er Trækkets Retning fra *Vest til Øst;* at Fugleflokkene skulde have stødt sammen, er ikke meget sandsynligt, derimod kunne alle tre Ænder meget vel have tørnet mod Telefontraaden, mere eller mindre haardt, og derfor være faldne i nogen Afstand fra hinanden; men at Trækket paa denne Tid af Aaret skulde gaa fra Vest til Øst er i saa høj Grad mærkværdigt, at der næppe levnes nogen anden Forklaring, end at det enten har drejet sig om en natlig Flyvetur uden Maal og Med, eller om trækkende Flokke, som fra Vesterhavet søgte over til Kattegat og dets Fjordes roligere Vande for dér at gennemgaa Vingefældningen. I denne Sammenhæng kan ogsaa nævnes, at A. H. Faber (Vejle- og Horsensegnens Fuglefauna i Aarene 1875—1897) fortæller, at han „19. Juli 1893 modtog 1 Ekspl., som 2 Dage forud var skudt paa Engelsholms Sø, to Mil Vest for Vejle. Sandsynligt er den om Vinteren kommen dertil, har fundet Behag i Stedet og er blevet der om Sommeren. At den skulde have ynglet der er neppe sandsynligt". Efter det ovenfor anførte kunde man maaske ligesaa godt eller snarere tro, at den var kommet til Engelsholms Sø om Sommeren.

Svingfjersfældningen foregaar i August—September Maaneder, men mange ses endnu fældende i Oktober, og endog i November kan man træffe Fugle, der ikke endnu have tilendebragt Fjerskiftet og faaet de nye Svingfjer helt udvoksede. Føden er smaa Snegle og Muslinger, og af saadanne bestaar

[1]) fremhævet af E. L. S.

sikkert saa godt som udelukkende Vinterkosten, medens Insekter og Planteføde vel høre med til Spisesedlen i Sommertiden, særlig paa Ynglepladserne.

Fra ældre Stenalder kendes Sortandens Knogler fra Køkkenmøddinger ved Mejlgaard, Havnø, Ertebølle, Klintesø, Havelse, Sølager; fra yngre Stenalder fra Ørum Aa.

Og gennem disse Tusinder af Aar, op til vore Dage, har Sortanden færdedes i danske Strande, i tidligst Tid vel ynglende her i Landet; nu bliver kun en Del af de unge Fugle tilbage Sommeren over i disse Egne, hvor Slægten engang ret havde hjemme, inden den vandrede længere nordover.

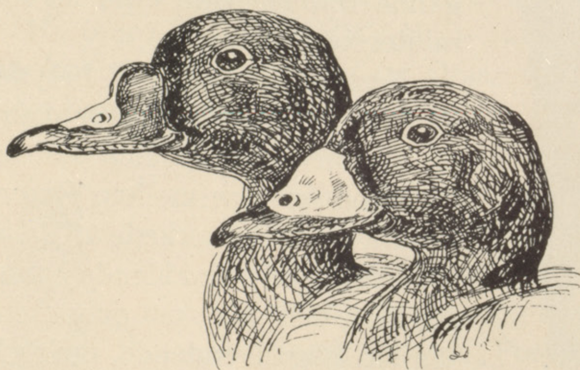
Men gennem Aarhundreder have de mørke Skarer For- og Efteraar draget hen over Danmarks Kyster og Skove, blandende som sorte Hunde deres Bjæffen i det store Trækfuglekor, saa Digterne sang „naar Maanen stod som en Trold i Blod og agted ej Jordens Jammer“ og

Ofte naar i Høstens Stund
Nattestormen kom tilbage,
Sukked over Bondens Tage,
Hvisked han med blegen Mund:

„Hjelp os Christ og Himlens Frue,
Frels os fra den Ondes Magt!
Vind og Vejr og Djævle true,
Det er Konning Volmers Jagt.“

De meente, det var en afgjort Sag,
Som ingen Bøn kunde vende,
At han skulde jage til Dommens Dag,
Til Verdens og Tidernes Ende.

Forhaabentlig skal Valdemarsjagten, Trækfuglenes store Tog med Sortændernes mørke Skikkelser, som en brusende Naturkoncert gaa over Danmarks Land til Verdens og Tidernes Ende.

O. nigra nigra (L.). O. nigra americana Swains.

HAVLITTER, Clangula Leach 1819.

Næbneglen danner Næbspidsen, Næbbet kort og ret bredt, dets Sider omtrent parallelle og henimod Spidsen opadsvungne. Fødderne lyst graablaalige med mørk Svømmehud. De 14 Halefjer temmelig korte, smalle, tilspidsede, de midterste mest, og disse, i Regelen to Par, hos voksne Hanner stærkt forlængede, det midterste Par altid længst.

Havlitterne ere temmelig smaa Dykænder, omtrent som Troldænder, lidt større end Strømænder, men de se slankere ud, og deres Vinger synes længere i Forhold til Kroppen; ogsaa deres Hals synes en Ubetydelighed længere, og dette i Forbindelse med Hannernes forlængede Halefjer giver dem saavel i Flugten som paa Vandet et lidt mindre firskaarent Udseende end de andre Dykænder. Hovedet er i Virkeligheden ikke stort, men dets buskede Fjerklædning, baade paa Kinderne og særlig paa Pande og Isse, bevirker, at det synes stort. Fra andre Dykænder skelnes de bedst ved deres korte og forholdsvis brede Næb, og de gamle Hanner ville altid let kunne kendes paa deres lange midterste Halefjer.

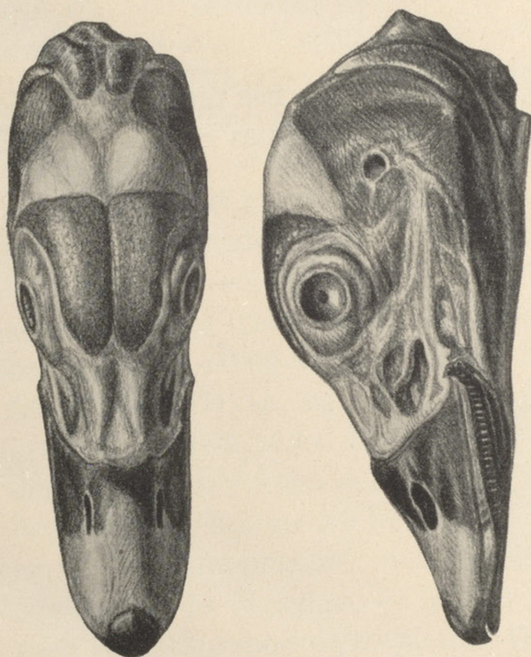

Fig. 35.
Hoved med Næsekirtler af Havlit, Clangula hyemalis (L.). ♂ ad. 31/1 1924. Møen.

Næsekirtlerne ere af betydeligt Omfang, støttes fortil af et opad- og bagudrettet Fremspring fra Taarebenet (lacrymale) og naa hen over Panden omtrent til Grænsen mod parietale; Pandebenene ere mellem Øjnene ret smalle, se Tavle III, og desuden noget mærkede af Næsekirtlernes Tryk; Fig. 35 viser Hovedet med paasiddende Næsekirtler. Taarebenet er temmelig lille, men har som nævnt en opadrettet Gren og udsender fra sin bagudvendende, nedre Kant en lang, smækker Gren; imellem dennes Forkant og Bagkanten af det med maxillare sammensmeltede Næseben ligger mellemste Næsemusling, over denne, bageste; forreste er størst bagtil, lægger sig et Stykke op til den indvendige Side af nasales nedadvendende Del og strækker sig derefter, noget tilspidset, ud i den ydre Næseborsaabning, se Fig. 36; den kan saaledes lukke Næseboret bagtil. Noget egentligt Kæbehulrum findes ikke. Paa Hjærnekassens bageste Del ses ret tydelige Indtryk af Kæbemusklernes Tilhæftning.

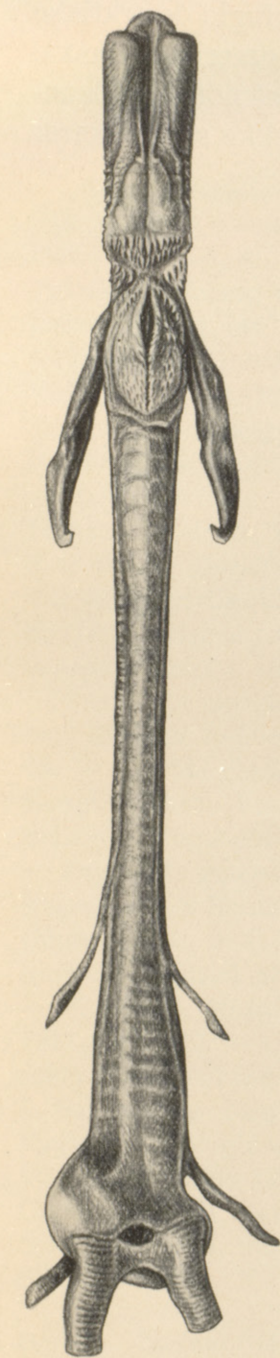
Brystbenet er temmelig stort med en ret høj og kraftig Kam, hvis Forkant er lidt skraat fremadrettet; fra dets Bagrands Midte udgaar en lille rundagtig, stundom mere oval bagudvendende Benplade, se Tavle IV, og Indskæringerne i Brystbenets bageste Del ere temmelig dybe. Dets Siderande ere omtrent parallelle, og de bagudrettede Sidefremspring (process. lat. post. sterni) vige meget ud fra dets Længderetning; set fra Siden ere Siderandene ret buede, men knapt saa stærkt som hos Sortænder, og Muskelsporet paa Brystbenspladen løber langt nærmere Randen end hos disse. En lille spina externa ses som oftest, interna mangler. Alt i alt minder Brystbenet, naar frasés den lille bagudrettede Benplade, ikke lidt om Sortænders, men er dog noget længere i Forhold til Bredden. Hos 10 voksne Hanner og ligesaa mange Hunner viser det sig næmlig at være henholdsvis 2,3 og 2,2 Gange saa langt som bredt, eller med andre Ord, det er mere end dobbelt saa langt som bredt (10 ♂♂ 95 mm l. × 41 mm br., 10 ♀♀ 87 mm l. × 39 mm br.); men maales den lille Benplade ikke med, bliver For-

holdet omtrent det samme som hos Oidemia. Derimod viser Bækkenet en meget svagere Karakter, det er temmelig lille, smalt og fladt, og Laarknoglerne ere smaa og forholdsvis spinkle. Hos de samme 10 Hanner og Hunner er Brystbenet henholdsvis 13 og 10 mm længere end Bækkenet. Som Regel findes 7 eller 8 frie Halehvirvler foruden Pygostylen, som ikke er stor; 5te og 6te, regnede indefra, ere de bredeste, men i det Hele taget ere Halehvirvlerne ikke brede. Armene, som vistnok bruges noget under Dykningen, vise svage Spor til Fladtrykning, Mellemhaand og Fingre ere veludviklede; ogsaa Ravnenæbsbenene ere kraftige, gennemsnitlig (10 ♂♂) 47 mm lange og 5 mm længere end de spinkle Laarknogler, der gennemsnitlig (10 ♂♂) ere 42 mm lange.

Fig. 36.
Hoved af Havlit, Clangula hyemalis (L.).
♂ ad. Januar 1926. Bornholm.
1, 2, 3 Næsemuslingerne.

Tungen er bred som Næbbet, Luftrøret lidt smalt paa Midten, ned ad mod Bronchierne noget bredere og lige ovenover disse udvidet til en flad, oval Tromme, som vender en hindedækket Aabning ud mod venstre Side; hvor Luftrørets nederste Del er bredere ovenover Trommen, sidder dets Ringe i den fremadrettede Side i større indbyrdes Afstand end paa dets øvrige Del, og disse Mellemrum ere hindedækkede, saaledes at denne Del af Trachea faar Lighed med et lille langagtigt Gittervindue, se Fig. 37.

Som hos andre Svømme- og Dykænder er højre Leverlap betydeligt længere end venstre, der kun naaer til den øverste Del af Muskelmaven. Hos en 19 Mdr. gammel Hun var Muskelmavens indre Beklædning graagul, Bugspytkirtlen meget stor og bred, Galdeblæren omtrent som et Spurveæg, Milten kantet, ret stor; venstre Blindtarm 116, højre 102 mm (♀ $^{6}/_{1}$ 1924. Bornholm). Hos en anden Hun (♀ $^{3}/_{1}$ 1926. Bornholm), der havde ynglet og altsaa var mindst ca. 30 Mdr. gl., var Forholdet mellem Leverlapperne det samme som hos den forannævnte, ogsaa Farven paa Muskelmavens indre Beklædning; Bugspytkirtlen ligeledes lang og bred, Milten ikke saa stor. I en Afstand af 53 mm fra Anus udgik Blindtarmene, af hvilke venstre var 71, højre 61 mm lang. Hos en gammel Han, skudt samme Dag og Sted, var Muskelmavens indre Beklædning hvidgul, Forholdet mellem Leverlapperne som hos Hunnerne, Galdeblæren var ret stor, Milten langagtig, temmelig lille, Pancreas bred og temmelig stor. I en Afstand af 72 mm fra Anus udsprang Blindtarmene; venstre var 111, højre 80 mm lang.

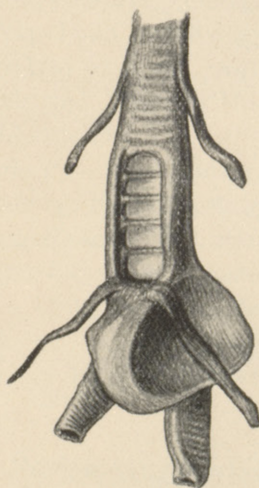

Fig. 37.
Tunge og Luftrør af Havlit, Clangula hyemalis (L.).
♂ ad. Januar 1926. Bornholm.

Fældningen foregaar paa det nærmeste éns hos Hanner og Hunner, idet Dundragten hos bægge Køn efterfølges af en Ungedragt, denne igæn af en første voksen Dragt, der næppe nok hen paa Foraaret naaer til fuld Udvikling, førend en Parringsdragt bryder frem, som heller ikke fuldstændiggøres, inden Fældningen i Juli—August bringer de nu godt étaarige Fugle over i første Sommerdragt. I Løbet af Fuglens første Leveaar fældes Vingens Sving- og Dækfjer ikke, Halefjerene kun rent undtagelsesvis, og i hvert Fald næppe alle, saaledes at unge Fugle som Regel kunne kendes paa deres ungdommelige Halefjer og hen paa Sommeren desuden paa, at deres Vinger ere mere slidte og falmede end ældre Fugles. Den kortvarige Sommerdragt afløses da hos bægge Køn af en Dragt, der er en Fuldstændiggørelse af det Tilløb til første voksen Dragt, som viste sig, da Fuglen var godt et halvt Aar gammel. Hos Hunnerne ere Skulderfjerene i de allerfleste Tilfælde graalige, undtagelsesvis brunlige i denne Dragt, hos Hannerne altid graalige. Ved Overgangen fra Sommerdragten, der minder ikke

saa lidt om Ungedragten, til denne Vinterdragt faa Hannerne en kort Tid et saa godt som hvidt Hoved, og da Parringsdragtens mørke Hoved føres med ind i Sommerdragten, synes dette lyse Hoved at tilhøre Sommerdragten. I April—Maj Maaned det kommende Aar faa nu bægge Køn en Parringsdragt, vidt forskellig fra Vinterdragten, og de forplante sig derefter for første Gang. Saa kommer atter Svingfjersfældningen, Sommerdragt og Vinterdragt, og i denne have Hunnerne, nu altsaa i deres tredje Aar, saa godt som altid en rødlig Dragt. Bægge Køn have saaledes aarlig tre Dragter, hvorved dog er at bemærke, at Undersidens Fjer, Vinge- og Halefjer kun fældes én Gang aarlig.

Slægten tæller kun én Art, der til Gengæld er meget talrig og udbredt som Ynglefugl i de arktiske og nordligt palæarktiske Egne i den nye og gamle Verden, saaledes i Labrador, Nordamerika, Alaska, Kommandør Øerne, langs Nordasiens Kyst, paa Novaja Semlja, Waigatsch, Kola, i det nordlige Skandinavien, paa Spitzbergen, paa Island, Jan Mayen og i Grønland. Om Vinteren trække store Skarer mod Syd.

Fig. 38.
Hale af Havlit, Clangula hyemalis (L.).
♂ ad. Januar 1926. Bornholm.

HAVLIT, Clangula hyemalis (L.).

Anas hyemalis Lin. Syst. Nat., Ed. X, I. 1758, Side 126. — Anas glacialis Lin. Syst. Nat., Ed. XII, I. 1766, Side 203. — Anas hiemalis L. Fabricius: Fauna Groenl. 1780, Side 71. — Anas hyemalis. Jørgen Landt: Beskrivelse over Færøerne 1800, Side 251. — Anas glacialis. Faber: Prodromus isl. Ornith. 1822, Side 70. — Anas glacialis. Charles Teilmann: Forsøg til en Beskrivelse af Danmarks og Islands Fugle 1823, Side 195. — Platypus Faberi. Brehm: Lehrb. Naturg. eur. Vög. II 1824, Side 1004. — Clangula hiemalis, Faberi, megauros, musica, brachyrhynchos Br. C. L. Brehm: Handb. Naturg. Vög. Deutschlds. 1831, Side 933 ff. — Clangula glacialis Boje. Brehm: Handb. Naturg. Vög. Deutschlds. 1831, Side 937. — Anas hiemalis. Graah: Undersøgelses-Reise til Østkysten af Grønland. 1832, Side 194. — Clangula glacialis. Holbøll: Naturhist. Tidsskr. Bd. 4. 1843, Side 435. — Fuligula glacialis Bonap. P. Alberg Holm: Ornith. Bidrag til Færøernes Favna Naturhist. Tidsskr. II. 2. 1846—49, Side 519. — Anas glacialis. L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 382. — Harelda glacialis (Linn.). H. C. Müller: Færøernes Fuglefauna. Vid. Medd. Nat. Forn. 1862, Side 31. — Fuligula glacialis Linn. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 480. — Harelda glacialis (L.). Kjærbølling: Skand. Fugle 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 686. — Harelda glacialis (L.). Palmén: Sibiriska Ishafskustens Fogelfauna (Vega Exp.) 1886, Side 435. — Clangula hyemalis (Linn.). Nelson: Report Natural Hist. Coll. Alaska 1887, Side 72. — Fuligula glacialis. Seebohm: Birds of the Japanese Empire 1890, Side 252. — Harelda glacialis (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 264. — Pagonetta glacialis (L.). Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 87. — Harelda glacialis (Linnæus). Ussher and Warren: Birds of Ireland 1900, Side 210. — Harelda glacialis (Linn.). H. H. Slater: Manual Birds of Iceland, 1901, Side 66. — Harelda glacialis (L.). Gustaf Kolthoff: Bidrag til Kännedom Norra Polartrakternas Däggdjur och Fåglar. Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handlingar Bandet 36 No. 9, 1903, Side 57. — Clangula hyemalis (Linn.). Schalow: Vögel der Arktis 1904, Side 163. — Clangula hyemalis (L.). Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 191. — Pagonetta glacialis. Winge: Fortegnelse over Danmarks Fugle D. O. F. T. Aarg. I, 1906—07, Side 7. — Harelda hyemalis (L.). Hantzsch: Vogelwelt nordöstlich. Labradors, Journal für Ornith. 1908, Side 341. — Harelda hyemalis (Linnæus). A. O. U. Check-List of North. Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 77. — Pagonetta glacialis L. A. L. V. Manniche: Terrestrial Mammals and Birds of North East Greenland. Danmarks Eksp. til Grønlands Nordøstkyst 1906—08. Bind V. Medd. om Grønland XLV. 1910, Side 97. — Harelda glacialis (L.). Koenig: Avifauna Spitzbergensis. 1911, Side 227. — Clangula hyemalis (Linnæus). J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. I. 1913, Side 112. — Harelda hyemalis Linn. Lönnberg: Sveriges Ryggradsdjur II Fåglarna 1915, Side 278. — Harelda hyemalis, Lin. H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna. 1916, Side 245. — Pagonétta glaciális (Linné). Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle. 1919, Side 137. — Clangula hyemalis (L.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II. 1920, Side 1351. — Clangula hyemalis (L.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Octbr. 5th, 1921, Side 119. — Pagonetta glacialis (L.). A. Bertelsen: Fuglene i Umánaq Distrikt. Medd. om Grønland LXII, 1921, Side 148. — Harelda hyemalis (L.). Ekman: Djurvärld. Utbredningshistoria Skand. Halvön. 1922, Side 219.

Danske Navne:	Havlit, Havlyk, Angeltaske, Gadissen, Agnete, Klaeshahn.
Færøiske „	Egvedla, Egvella, Ögvella.
Islandske „	Hávelli, Hávella, Fovella, Foella.
Grønlandske „	Agdlek, Agdleq, Aglek, Agterajik (Østgrønlandsk).
Svenske „	Alfågel, Sommaral, Vinteral, Brunal (Sommerdragt), Galdust, Haflut.
Norske „	Isand, Is-and, Havelle, Hav-ella, Angeltaske, Floss-aue, Anke, Trodførar.
Finske „	Alfogel, Alli, Allitelkkä, Jokisuorsa, Kirsipartti, Jääsuorsa.
Engelske „	Long-tailed Duck, Long-tail, Ice-duck, Calloo.
Franske „	Harelde glaciale, Canard de Miclon.
Tyske „	Eis-Ente, Eistauchente, Eisschellente, Schwarzente.

Artskendetegn: En lille Dykand, omtrent af samme Størrelse som Troldanden. Næbneglen danner Næbspidsen. Næbbet temmelig kort, bredt, dets Sider omtrent parallelle og henimod Spidsen opadsvungne. Næseborene nær Fjergrænsen; denne gaar længst, men ikke langt, frem paa Næbryggen, paa Næb-

siderne danner den en lige Linie, som gaar skraat tilbage til Mundvigen. Ved denne kunne som Regel de bageste Lameller ses under Overnæbskanten. Næbbet hos unge Fugle og Hunner graablaaligt, hos gamle Hanner sort med sort Negl, men med et mere eller mindre bredt, lyst rosenrødt Tværbaand. Fødderne lyst blaalige med sort Svømmehud. 14 Halefjer, som ere middellange, ret smalle, lidt tilspidsede, mest ind mod Halens Midte, hvor de fire midterste hos gamle Hanner ere forlængede, det midterste Par stærkt. Vingerne temmelig lange, Spejlet brunligt eller rødbrunligt.

Forekomst i Danmark: Almindelig og talrig Vintergæst. Kendes fra Stenalder.

„ paa Færøerne: Vintergæst, ankommende i Oktober, forblivende til Maj. Efter Müller August—Marts. Samme Forf. véd, at et enkelt Par har ynglet.

„ paa Island: Hyppigt ynglende. Drager i Almindelighed bort i Oktober og vender tilbage i April. Mange skulle dog efter Fabers Udsagn blive ved Kysterne Vinteren over.

„ i Grønland: Ruger almindeligt paa baade Vest- og Østkyst, faatalligt paa Nordkysten. Forlader Nordgrønland om Vinteren, trækker sydover; samles da i store Skarer i Sydgrønland; maaske forlade Østkystens Havlitter Landet og drage til Island, Færøerne og længere mod Syd.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen* er paa Hovedets og Kroppens Overside mørkt sodbrun, ovenover Øjet omtrent ved dets Forrand ses en lille hvid Plet; en utydelig lys Stribe gaar fra Næbroden gennem Øjet, under dette er Kinden sodbrun, men den bageste Del af Kinden, Hage og Strube ere hvide; rundt om Halsens Forside ses et graaligt Baand, Undersiden iøvrigt hvid, Kropsiderne af Ryggens Farve. Vingens Underside hvid. Fødderne urent olivengulgraa. Ægtand endnu tilstede paa Næbbets Negl (♂ ♂, $^5/_8$ 1925, Maligiak, Ikertokfjorden, Grønland). Se Tavle XXX.

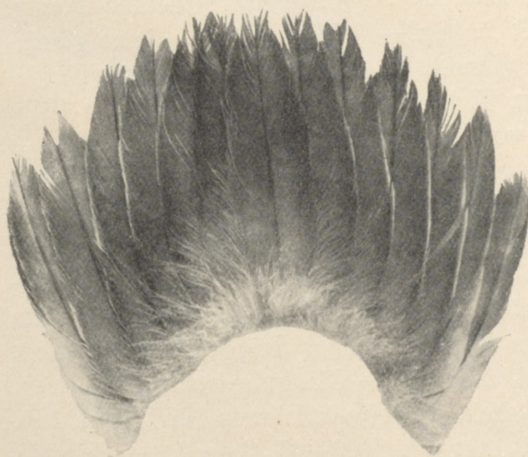

Fig. 39.
Hale af Havlit, Clangula hyemalis.
♀ juv. $^{20}/_1$ 1926. Bornholm.

Ni smaa Ællinger fra Nord-Island ($^{30}/_6$, $^2/_7$ og $^5/_7$ 1913) ere aabenbart nogle Dage ældre end ovennævnte, Ægtanden er borte hos de fleste, og de ere paa Kroppens Overside lidt lysere i den sodbrune Farve. Mellem seks større, dog endnu helt dunklædte Ællinger fra Grønland (Sukkertoppen 3 $^{16}/_8$ 1919, 1 $^{19}/_8$ og 2 $^{22}/_8$ 1917) og to Ællinger fra Finmarken ($^{22}/_7$ 1904 og $^2/_8$ 1905) er ingen Forskel at se, og fra de ganske smaa Ællinger skille de sig kun, ved at Oversidens Farve er lidt falmet og Undersiden lidt mere graalig end hvid. En lidt større Ælling fra Nordøst-Grønland ($^2{}^1/_8$ 1907. Germania Land) har faaet Fjer paa Undersiden, Kropsiderne og Skuldrene, men ligner iøvrigt de foran nævnte.

Hun i Ungedragt. Den unge Hun i første Fjerdragt har graablaaligt Næb med lidt mørkere Negl; Hovedets Overside fra Næbroden op over Pande, Isse og Nakke er sodbrun, og denne Farve fortsættes, dog lidt lysere, ned ad Baghalsen og rundt om Forhalsen, saaledes at den danner et graaligt Bælte over dennes nederste og Brystets øverste Del. Hovedets Sider, Hage, Strube og Forhals af omtrent samme Farve, blot endnu lidt lysere, fra Næbroden hen over Kinden og et Stykke bag Øjet ere Fjerene mathvide. Hele Undersiden, ogsaa Underhaledækfjerene, ere hvide, Kropsidernes Fjer, „Vingeskjulerne“, ganske lyst olivengraabrunlige. Mellem Skuldrene er Fuglen mørkebrun, næsten sodsort, og samme Farve har Resten af Ryggen, Overgump og Overhaledækfjer. Halefjerene, naturligvis med afbrudte Spidser, ere graa. Skulderfjerene have en mat olivengraabrunlig Farve, Vingens smaa Dækfjer have Ryggens Farve, Armsvingfjerene, Spejlfjerene, ere mørkt graabrunlige, Haandsvingfjerene sodsorte. Vingens Underside er mørkebrun, og samme Farve have Axillarfjerene. Fødderne ere urent graablaalige eller lyst blaagraa med mørke Skygger paa Tæernes Led og sort Svømmehud. Den her beskrevne Fugl er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XXIX; den er skudt i Ringkjøbing Fjord, men ligner ganske unge Hunner i tilsvarende Alder fra Island, Grønland og Alaska (Point Barrow). Disse unge Hunner ere gennemgaaende meget ensartede; Skulderfjerene kunne være lidt mattere eller lidt kraftigere olivenbrunlige, og hos en enkelt Fugl have Fjerene paa Brystets øverste Del mørke Pletter henimod Kantens Midte, men det er alt.

Allerede inden den unge Hun er et halvt Aar gammel, begynde Fjer af *første voksen Dragt* at bryde frem; de ses omtrent samtidig paa Hovedet, Skuldrene og Kroppens Sider, men der er, som ven-

teligt hos Fugle, der ruge saa højt imod Nord, en betydelig Forskel paa, hvor langt de enkelte Fugle naa i Udviklingen af denne Dragt, idet sent udrugede ikke naa saa langt, eller begynde at fælde senere end saadanne, som stamme fra sydligere Egne og ere komne tidligere til Verden. En ung Hun, skudt $^{17}/_{2}$ 1922 ved Hundested, har fældet alle Hovedets Fjer og er nu hvid paa Kinden og omkring Øjet med en bred, sodsort Stribe begyndende ved Næbroden og bredende sig op over Pande og Isse henover Nakken, saaledes at der dannes en sort Kalot; bag Øret ses en stor, rund Plet af samme Farve. Hage og Strube ere musegraa, Halsen hvid med et utydeligt graaligt Baand ved Roden, strækkende sig ned over Brystets øverste Del. Hele Undersiden med Underhaledækfjerene hvid, Kropsidernes Fjer med en svag taageblaalig Tone. Vingen uforandret som i Ungedragten, alle Halefjer ungdommelige, Ryggen og Overgumpen sodsorte, men de olivengraabrunlige Skulderfjer ere erstattede af lyst graalige med mørke Midtpartier. Der findes i denne Dragt to Typer, den nys beskrevne, afbildet øverst tilhøjre paa Tavle XXIX, og en anden, der kun adskiller sig fra den afbildede ved, at Skulderfjerene ere brunlige i Stedet for graalige, og det utydeligt afgrænsede Baand over Brystets øverste Del har en mere brunlig end graalig Tone; den graalige Type er langt den almindeligste.

I April—Maj, hos nogle lidt senere, foregaar en delvis Fældning, idet Hovedet bliver omtrent helt mørkt, kun med et lille lyst Parti tilbage omkring Øjet, og Skulderfjerene erstattes i højere eller ringere Grad af mørkt olivengraabrunlige, saaledes at Fuglen faar en Dragt, som giver den megen Lighed med de voksne Hunner i Yngledragt, men den kan dog altid kendes paa Ungedragtens Vinge, der mangler det brune Spejl, og paa de ungdommelige Halefjer. En Hun i denne Dragt, noget slidt, med nogle faa graalige Skulderfjer tilbagesiddende, er afbildet paa Tavle XXIX midt i venstre Række. Ti Hunner, skudte i Juni—Juli Maaned 1925 i denne Dragt i Grønland, foreligge, alle med ret Ægleder, desuden en fra Sabine Ø paa Østkysten af Grønland og seks fra Lappmarken; de ligne hverandre ganske.

Ogsaa med Hensyn til Størrelse er der god Overensstemmelse mellem unge Hun-Havlitter fra forskellige Egne; 60 foreliggende ere maalte og have nedenstaaende Gennemsnitsmaal:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Fra Lappland 6	200 mm	27 mm	35,8 mm	54,5 mm	55 mm	43,5 mm
„ Island 10	199 „	26 „	35 „	51,3 „	53 „	42,7 „
„ Grønland 22	202 „	26 „	34,7 „	52 „	54 „	42,5 „
„ Alaska 2	203 „	27 „	36,5 „	52,5 „	54,5 „	43 „
„ Danmark 20	201 „	26 „	34 „	51,4 „	53 „	43 „

15 unge Hunner vejede 503, 520, 526, 545, 551, 577, 611, 630, 645, 655, 686, 692, 720, 737 og 810 gr.

Naar disse unge Hunner nu ere omkring et Aar gamle, „slaa de af“ som alle Andefugle og anlægge en *første Sommerdragt*, hvis Fjer allerede have begyndt at vise sig, inden de falmede og slidte Svingfjer ere faldne. De yngle som Regel sikkert ikke ét Aar gamle.

En Hun i denne Dragt, skudt 8. November 1903 i Limfjorden ved Hals, har Hovedet overvejende hvidt med en ret udbredt sortebrun Plet paa Issen og en anden Plet af samme Farve, men af mindre Omfang, paa Kindens bageste Del; om bægge Pletter gælder, at en stor Del hvide Fjer ses mellem de sortebrune, rimeligvis fordi Hovedet, straks ved Sommerdragtens Fremkomst, har været saa godt som helt hvidt. Baghalsen er graabrunlig med olivenbrunlige Kanter paa de nederste Fjer, og et ubetydeligt Bælte af omtrent samme Farve strækker sig rundt om Forhalsen. Resten af Ryggen samt Overgumpen er sortebrun, næsten sort, og samme Farve har Forvingen, hvis smaa Dækfjer dog have brunlige Kanter. Spejlet er olivenbrunt, og samme Farve, blot lidt lysere, have ogsaa Skulderfjerene. Hele Undersiden hvid; de yderste Halefjer i hver Halehalvdel have hvide Yderfaner, indad mod Halens Midte blive Fjerene graabrune. En anden Hun i denne Dragt, skudt ud for Kristiansand i Norge 16. November 1905, ligner den foregaaende blot med den Forskel, at Skulderfjerene falde noget mere i det graalige, og Hovedets mørke Parti er mere udbredt, saaledes at bl. a. en sort Stribe gaar fra Issen over Panden ned til Næbroden. Bægge Fugle havde voksen Hale, men rette Ægledere; sidstnævnte er afbildet midt i højre Række paa Tavle XXIX.

De fleste Hunner i andet Aar — 30 foreligge her fra Landet, alle med ret Ægleder og voksen Hale — beholde denne Sommerdragt, der hos nogle er overvejende graalig, hos andre olivenbrunlig, indtil de fælde over i Parringsdragten, men hos nogle komme forinden nye graalige, hos andre nye

kastanjebrune Fjer frem paa Skuldrene, Baghalsen og Brystets øverste Del. To saadanne Fugle, en af den graalige Type, en anden af den rødlige, ere afbildede nederst paa Tavle XXIX. I den foreliggende Række af 30 Hunner i andet Aar ses dog kun 3, som have anlagt denne rødlige Dragt, der ligner og svarer til den, som bæres af den gamle Hun i det følgende Aar.

Ovennævnte Hunner i andet Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	207 mm	26 mm	34,7 mm	52 mm	54 mm	42,7 mm
Største Maal	215 „	28 „	37 „	56 „	58 „	48 „
Mindste „	190 „	24 „	33 „	48 „	49 „	36 „

Ni Hunner vejede 641, 690, 712, 740, 746, 750, 750, 753, 775 gr. De tungeste ere fra November Maaned, de letteste fra Februar og Marts.

I April—Maj fælde disse, nu 20—22 Maaneder gamle, Hunner over i *første Yngledragt,* i hvilken Hovedet bliver mørkt, og de faa mørke Skulderfjer, nogle med brunlige, andre med graalige mere eller mindre brede Bræmmer. En saadan brunlig Hun, skudt 28. April 1903 ved Nysted, er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XXX, og øverst tilhøjre paa samme Tavle ses en overvejende graalig Hun, skudt 5. Juni 1915 i Lule Lappmark; paa denne Tavle er ogsaa afbildet en Hun, skudt 13. Juli 1925 ved Redested paa et Skær lidt Nord for Kangek udenfor Godthaabsfjorden i Grønland; den var i Æglægning, Fjerdragten mørk med graalig Bræmme. Omtrent som denne har ogsaa den ved Siden af afbildede Hun været; dens Yngledragt er slidt og falmet, og den havde, da den blev skudt 28. August 1917 ved Sukkertoppen, to Ællinger noget større end de afbildede. Havlit-Hunnen yngler da som Regel, naar den er to Aar gammel.

Naar Omsorgen for Ællingerne er forbi, stundom endog før, „slaar“ Hunnen „af“, d. v. s. mister Svingfjerene, og en *Sommerdragt* bryder frem, ganske lignende den foran beskrevne, men den synes at være af kortere Varighed og afløses ofte allerede i November Maaned af en Dragt, der ganske ligner den ét Aar yngre Huns, saaledes som denne er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XXIX. Dog er den kastanjebrune Farve paa Skulderfjer, Brystets øverste Del og Forvingens smaa Dækfjers Rande oftest lidt kraftigere og mere udbredt. En Hun i denne Dragt, skudt 31. Januar 1924 ved Møen, er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XXX; den havde bred, nedsunken Ægleder og er saaledes mindst 30—31 Maaneder gammel. Ogsaa i denne Alder findes Hunner, der tilhøre en graalig Type, saaledes som den ses afbildet nederst tilvenstre paa Tavle XXX (Vordingborg 19. Marts 1921) og paa Tavle XXXIII længst tilvenstre; men medens denne Type i andet Aar var den overvejende, synes i tredje Aar den rødbrunlige Type at være langt den talrigste, thi blandt 30 foreliggende Hunner med nedsunkne Æggledere her fra Landet findes kun 3 af den graalige Type.

De gennemsnitlige Maal af disse 30 Hunner ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	208 mm	26 mm	35 mm	52,5 mm	54,3 mm	42 mm
Største Maal	218 „	28 „	39 „	56 „	57 „	45 „
Mindste „	195 „	25 „	33 „	50 „	51 „	40 „

Vægten af 11 Hunner var 575, 618, 640, 644, 649, 683, 721, 725, 742, 757, 792 gr.

De gennemsnitlige Maal af 26 gamle Hunner fra *Vest-Grønland* ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	208,7 mm	25,8 mm	35,3 mm	52 mm	54 mm	42,7 mm
Største Maal	220 „	28 „	40 „	56 „	57 „	48 „
Mindste „	200 „	24 „	34 „	50 „	52 „	41 „

Maalene af 6 gamle Hunner fra *Øst-Grønland* (fra Redested) ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	208 mm	26 mm	36 mm	52,5 mm	54 mm	43,5 mm
Største Maal	221 „	27 „	38 „	55 „	57 „	47 „
Mindste „	201 „	25 „	34 „	50 „	51 „	42 „

11 gamle Hunner fra *islandske* Redepladser maale:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	212,9 mm	26 mm	34,8 mm	52 mm	54 mm	43 mm
Største Maal	222 „	28 „	37 „	57 „	57 „	48 „
Mindste „	207 „	25 „	33 „	49 „	51 „	40 „

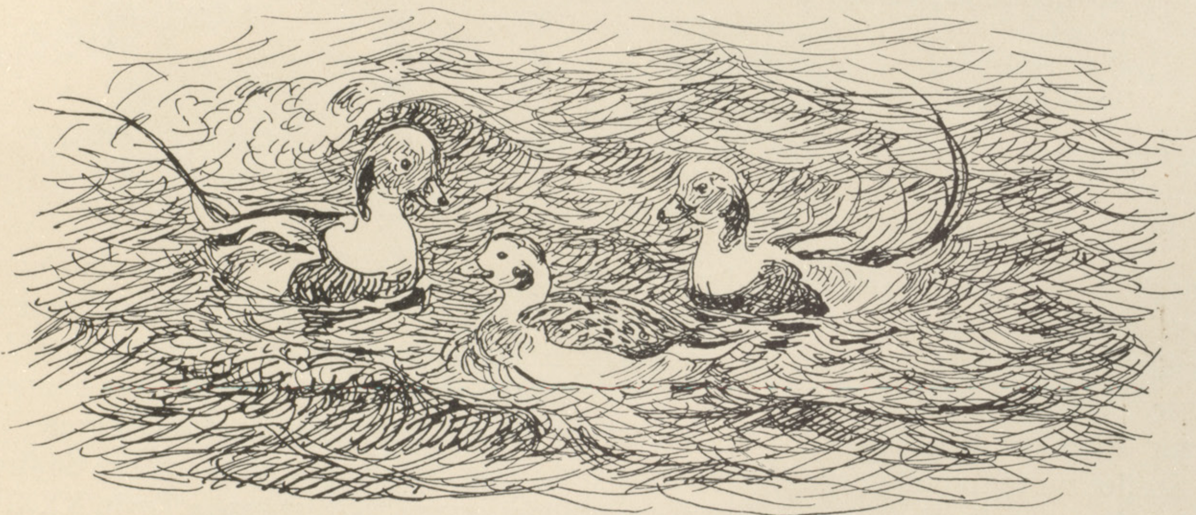
5 gamle Hunner fra Redepladser i det *nordlige Sverige* maale:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	207,4 mm	26 mm	35,4 mm	52 mm	54 mm	43 mm
Største Maal	212 „	26 „	38 „	53 „	55 „	44 „
Mindste „	199 „	26 „	34 „	50 „	53 „	41 „

Mellem disse 78 gamle Hunner er altsaa ingen Størrelsesforskel af nævneværdig Betydning at se, og heller ikke i Henseende til Farve skille de islandske og grønlandske sig fra skandinaviske og de her i Landet forekommende.

To Hunner ere fundne i Løbet af en Snes Aar med hanlig Dragt; deres Ægstokke vare uudviklede og Æglederne rette. Den ene er afbildet paa Tavle XXX næstnederst i højre Række, den anden paa Tavle XXXIII; bægge have de midterste Halefjer noget forlængede, førstnævnte har et tydeligt mørkt Brystskjold som hos Hanner, hos sidstnævnte er det antydningsvis tilstede. Skulderfjerene ere hos dem bægge kastanjebrune, og Hovedets Tegning er nærmest som hos Hunner.

Den *unge Han i første Fjerdragt* ligner ganske den unge Hun, i Særdeleshed saalænge de unge Fugle ere saa smaa som den øverst tilvenstre paa Tavle XXXI afbildede Han; senere, naar de ere mere udviklede, vise de unge Hanner sig at være gennemgaaende større, deres Spejlfjer ere lidt brunligere end Hunnernes, og ofte kan man se lidt af det røde Tværbælte over Næbbet allerede i en gan-

ske ung Alder. Den unge Han, skudt 18. Oktober 1925 ved Thorshavn paa Færøerne, afbildet øverst tilhøjre paa Tavle XXXI og længst tilhøjre paa Tavle XXXIII, viser de nye Fjer frembrydende paa Hoved, Hals, Skuldre og Kropsider, og paa Næbbet er det lyserøde Parti kendeligt; en ung Han, skudt 20. Oktober 1925 ved Godthaab i Grønland, ligner den ganske; andre unge Hanner fra November, December og Januar Maaned vise større eller mindre Dele af en kommende første voksen Dragt fremme. I Februar — se til Eks. den midt i venstre Række, Tavle XXXI afbildede Han — er Hovedet omtrent som hos en gammel Han i Vinterdragt, graa Skjulderfjer have afløst Ungedragtens olivenbrunlige, og det mørke Brystbælte er i højere eller ringere Grad kommet frem. Halefjerene skiftes i Regelen ikke; kun en ung Han, skudt 11. Marts 1910 ved Julianehaab i Grønland, og som iøvrigt i Dragtudvikling er naaet fuldt saa langt som den paa Tavle XXXI afbildede Han fra Hundested ($^8/_2$ 1906), har faaet de to Par forlængede Halefjer, uden at de dog i Længde kunne maale sig med den gamle Hans, og dette er vist et sjældent Tilfælde. Der er meget stor Forskel paa den Grad af Udvikling, hvortil denne første voksne Dragt naaer; den tilstræber aabenbart at naa op paa Højde med den, der senere bæres af den voksne Han som dennes Vinterdragt, men inden den (hos de fleste) naaer tilnærmelsesvis saa vidt, begynde Fjer af en kommende mørk Dragt at bryde frem, saaledes at man paa den samme Fugl kan se Fjer af saavel Ungedragten som af bægge disse voksne Dragter; navnlig bibeholdes Ungedragtens Vinge, og som nævnt i Regelen alle de ungdommelige Halefjer. Hvad der viser sig af den kommende mørke Dragt, den, der senere i fuld Udvikling er den kønsmodne Hans Parringsdragt, er som oftest først og fremmest mørkebrune Fjer paa Hoved og Hals og kastanjebrune Fjer med mørk Midte paa Skuldrene. Unge Hanner i denne Blandingsdragt foreligge fra Island, det nordlige Sverige, fra

Novaja Semlja og fra Østkysten af Grønland; en af disse sidste, ca. 11 Maaneder gammel, er afbildet midt i højre Række paa Tavle XXXI; en næsten „færdig“ ung Han i første Parringsdragt ses nederst tilvenstre paa samme Tavle.

Hos Havlitten ses saaledes den unge Han i sit første Leveaar at gennemløbe tre Dragtstadier, af hvilke de to (Vinterdragt og Parringsdragt) senere komme til fuld Udvikling hos den kønsmodne Han, og i Begyndelsen af sit andet Leveaar, omtrent samtidig med at Svingfjerene mistes, viser den en Art Tilbagevenden til Ungedragten ved at anlægge en kortvarig *Sommerdragt*, i hvilken Hovedet vedbliver at være saa godt som helt sodbrunt, kun med et lille lyst Parti omkring Øjet, medens nye Skulderfjer med mat olivenbrunlig Farve, hverken tilspidsede eller videre forlængede, bryde frem, og Kropsiderne faa graalige „Vingeskjulere“, ganske lignende Ungedragtens. En saadan Han, skudt 15. August 1925 ved Egedesminde i Vest-Grønland, er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XXXI. Den unge Han bliver sikkert ikke kønsmoden i sit første Leveaar; de i Yngletiden undersøgte unge Hanner have vist en vis Opsvulmen af Testes, men ikke paa langt nær en saadan, som ses hos kønsmodne.

I Størrelse er der ingen nævneværdig Forskel mellem de foreliggende unge Hanner fra de forskellige Ynglepladser:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
13 unge ♂♂ fra Danmark maale gennemsnitlig	210 mm	27 mm	36 mm	54 mm	56 mm	45 mm
1 „ „ „ Nord-Sverige „ „	209 „	28 „	39 „	60 „	61 „	48 „
1 „ „ „ Novaja Semlja „ „	192 „	— „	34 „	54 „	56 „	44 „
5 „ „ „ Island „ „	210 „	27 „	35 „	53 „	55 „	43 „
1 „ „ „ Øst-Grønland „ „	206 „	28 „	37 „	56 „	58 „	44 „
17 „ „ „ Vest-Grønland „ „	211 „	27 „	36 „	53 „	55 „	43,7 „
Største Maal i ovenstaaende Række:	223 „	29 „	39 „	60 „	61 „	48 „
Mindste „ „ „ „	189 „	25 „	34 „	45 „	47 „	40 „

Ti unge Hanner, skudte her i Landet, vejede 553, 568, 700, 719, 749, 773, 814, 830, 842, 862 gr.

I sit andet Leveaar bærer Hannen da først en Sommerdragt, der minder noget om Ungedragten; naar denne Sommerdragt aflægges, fældes vistnok først Hovedets mørke Fjer og afløses af hvide, mellem hvilke en svagt antydet, mørk Plet ses paa Kindens bageste Del, de graalige Kropsidefjer forsvinde, og nye taageblaalige bryde frem med hvide Kanter, saaledes at en hvid Linie dannes op mod Vingen, naar disse Fjer ligge samlede; de olivenbrune Skulderfjer erstattes af atlaskgraa. Vingen er fældet og Spejlet nu rødbrunligt, kraftigere farvet end i Ungedragten, og desuden ere de fire forlængede Halefjer fremme. En Han i denne Dragt ses afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XXXII; den er skudt ved Godthaab 28. September 1925 og viser tydeligt det næsten helt hvide Hoved med den svagt antydede Kindplet og et kun lille Parti flødefarvede Pandefjer, Rester af et mørkt Fjerparti paa Baghalsens nederste Del og ikke fuldt udvoksede Skulderfjer. En lignende Han, skudt 20. Oktober 1925 ved Thorshavn paa Færøerne, er afbildet længst tilhøjre paa Tavle XXXIV; dens mørke Kindplet er lidt mere udviklet end hos førnævnte; næsten helt hvidt Hoved have to Hanner, skudte ved Holsteinsborg i Grønland i 1918, medens en Han fra Nord-Island, 30. Septbr. 1913, viser endnu mindre af de graa Skulderfjer, brydende frem mellem Rester af Sommerdragten.

I November er *Vinterdragten* som Regel fuldt udviklet, og Fuglen ser da ud, som man mest er vant til at se den i Danmarks Farvande og andetsteds i dens Vinterkvarterer. Næbneglen er sort, og samme Farve har Næbbets bageste Del, men tværs over Næbbet ses et lyserødt Bælte, som hos nogle Hanner er bredere, hos andre smallere og undertiden strækker sig op langs Næbryggen, saa at det næsten naaer Fjergrænsen. Undernæbbets Negl er ogsaa sort, dets forreste Del derefter samt Huden mellem dets Grene lyserød, dets bageste Del matsort. Pandens og Issens Fjer ere noget forlængede og have en svagt flødegullig Farvetone, Nakkens og Baghalsens Fjer ere øverst hvide, lidt længere nede mod Ryggens øverste Del atlaskgraa. Rundt om Næbroden ses hos de fleste et smalt hvidt Fjerparti, dernæst er hele Kindens forreste Del ganske lyst musegraalig med en hvid Ring rundt om Øjet; Øjelaagenes Kanter ere matsorte, selve Øjet rødbrunt. Omtrent fra Øret strækker en bred sodsort Plet sig bagud ned langs Halssiderne; dens nederste Fjer ere lysebrune. Imellem disse to Pletter ere Hage og Strube hvide ligesom den forreste Del af Halsen; mellem Undernæbbets Grene gaa Fjerene temmelig langt frem uden at naa Gonys og ere her musegraa. Tværs over Brystet gaar et bredt sortbrunt Bælte, og samme Farve som dette har ogsaa Fjerpartiet mellem Skuldrene, Resten af Ryggen, Overgumpen, de

Havlitter, Clangula hyemalis (L.).

Hunner, ♀♀.

Ung Hun, ♀ juv. Ca. 3 Mdr. gl.
Ungedragt. $^{21}/_{10}$ 1905. Ringkjøbing.

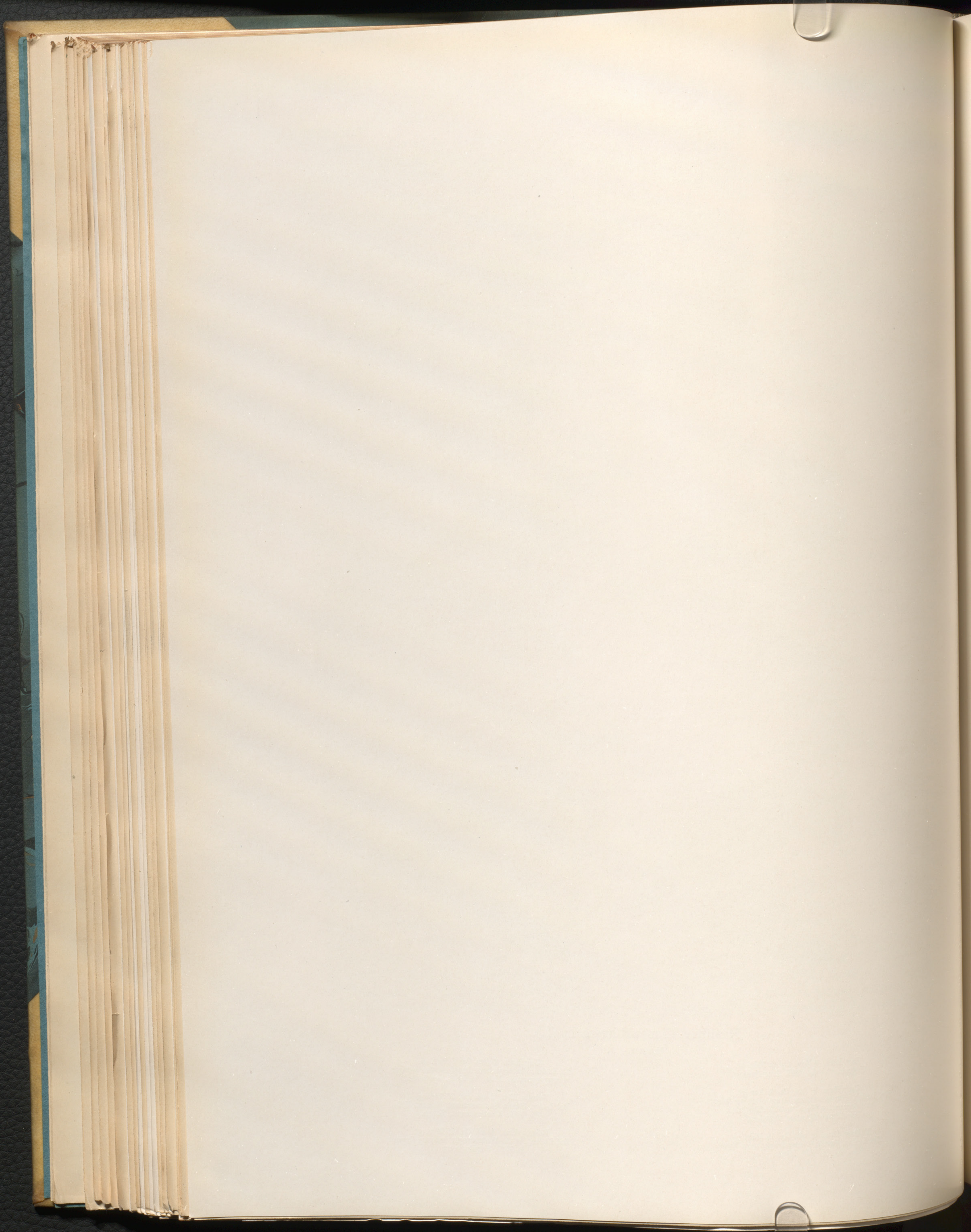
Ung Hun, ♀ juv. Ca. 1 Aar gl.
Ret Leder. Første voksen Dragt slidt og falmet, ungdommelig Hale. $^{2}/_{7}$ 1925. Ilulialek, Godthaabsfjorden, Grønland.

Voksen Hun, ♀ ad. Ca. 19 Mdr. gl.
Ret Leder. Første Vinterdragt; graa Type. $^{3}/_{2}$ 1924. Møen.

Ung Hun, ♀ juv. Ca. 7 Mdr. gl.
Ret Leder. Første voksen Dragt næsten tilstede, ungdommelig Hale. $^{17}/_{2}$ 1922. Hundested.

Voksen Hun, ♀ ad. Ca. 16 Mdr. gl.
Ret Leder. Første Sommerdragt. Voksen Hale. $^{16}/_{11}$ 1905. Kristianssand, Norge.

Voksen Hun, ♀ ad. Ca. 18 Mdr. gl.
Ret Leder. Første Vinterdragt; rødbrun Type. $^{5}/_{1}$ 1921. Vordingborg.

Havlitter, Clangula hyemalis (L.).

Hunner, ♀♀.

Gammel Hun, ♀ ad. Ca. 22 Mdr. gl.
Brunlig Parringsdragt. 28/4 1903. Nysted.

Gammel Hun, ♀ ad. Mindst ca. 24 Mdr. gl.
I Æglægning. Graalig Parringsdragt.
13/7 1925. Bag Kangek ved Godthaabsfjorden,
Grønland.

Gammel Hun, ♀ ad. Mindst ca. 32 Mdr. gl.
Bred, nedsunken Ægleder. Vinterdragt; graalig Type.
19/3 1921, Vordingborg.

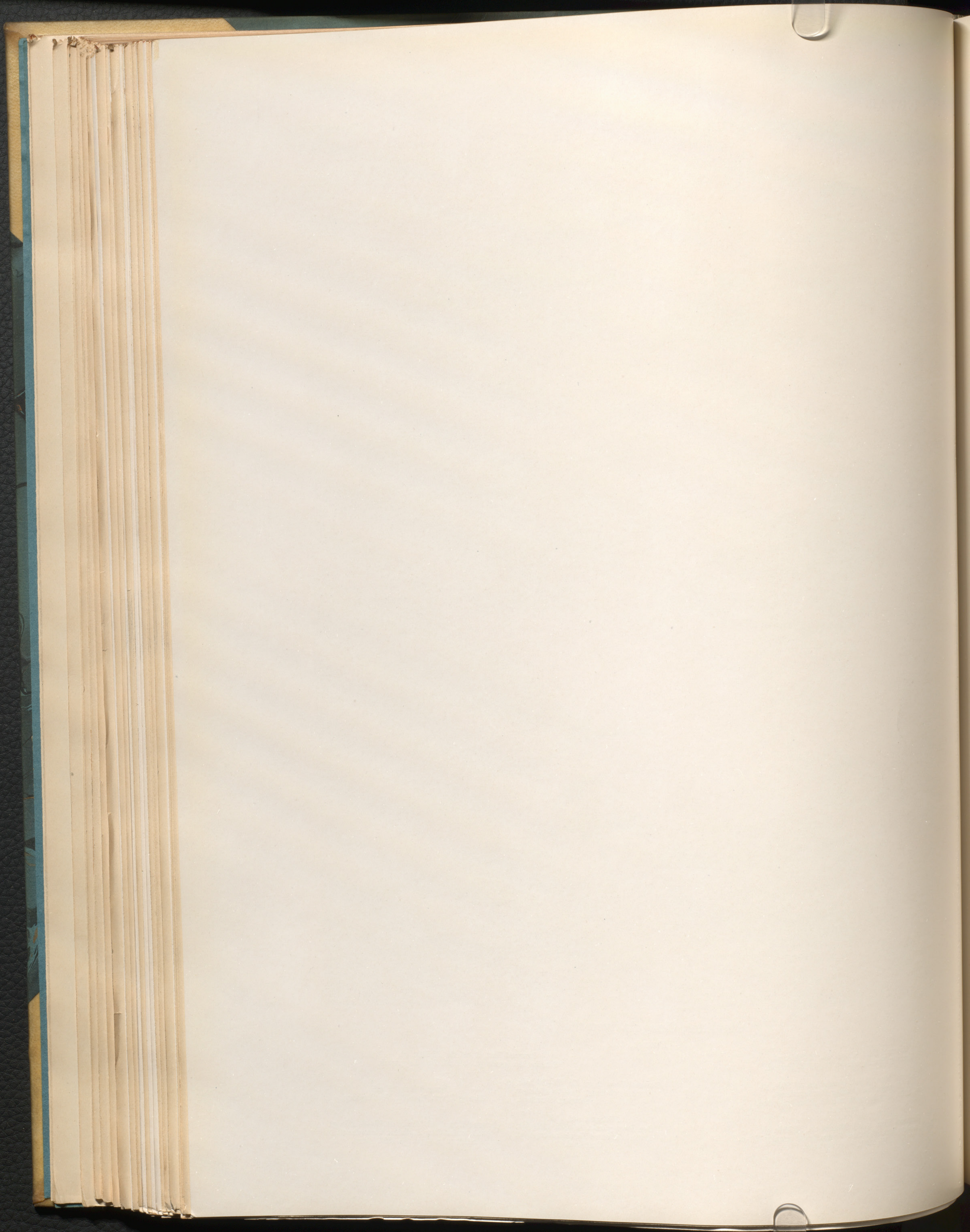
Gammel Hun, ♀ ad. Ca. 25—26 Mdr. gl.
Slidt Yngledragt; med to Ællinger.
28/8 1917. Sukkertoppen, Grønland.

Ællinger, pul. ♂♂.
Faa Dage gamle. 5/8 1925. Maligiak,
Ikertokfjorden i Holsteinsborg Dist.
Grønland.

Gammel Hun, ♀ ad. Ca. 23 Mdr. gl.
Graalig Parringsdragt. 5/6 1915. Lule Lappmark.

Gammel Hun, ♀ ad.
Hanlig Dragt. 10/2 1902. Vordingborg.

Gammel Hun, ♀ ad. Mindst ca. 30—31 Mdr. gl.
Bred, nedsunken Ægleder. Vinterdragt;
rødbrunlig Type. 31/1 1924. Møen.

Havlitter, Clangula hyemalis (L.).

Hanner, ♂♂.

Ung Han, ♂ juv. Ca. 5 Uger gl.
Næppe flyvefærdig. 5/8 1925. Maligiak, Ikertokfjorden,
Holsteinsborg Dist. Grønland.

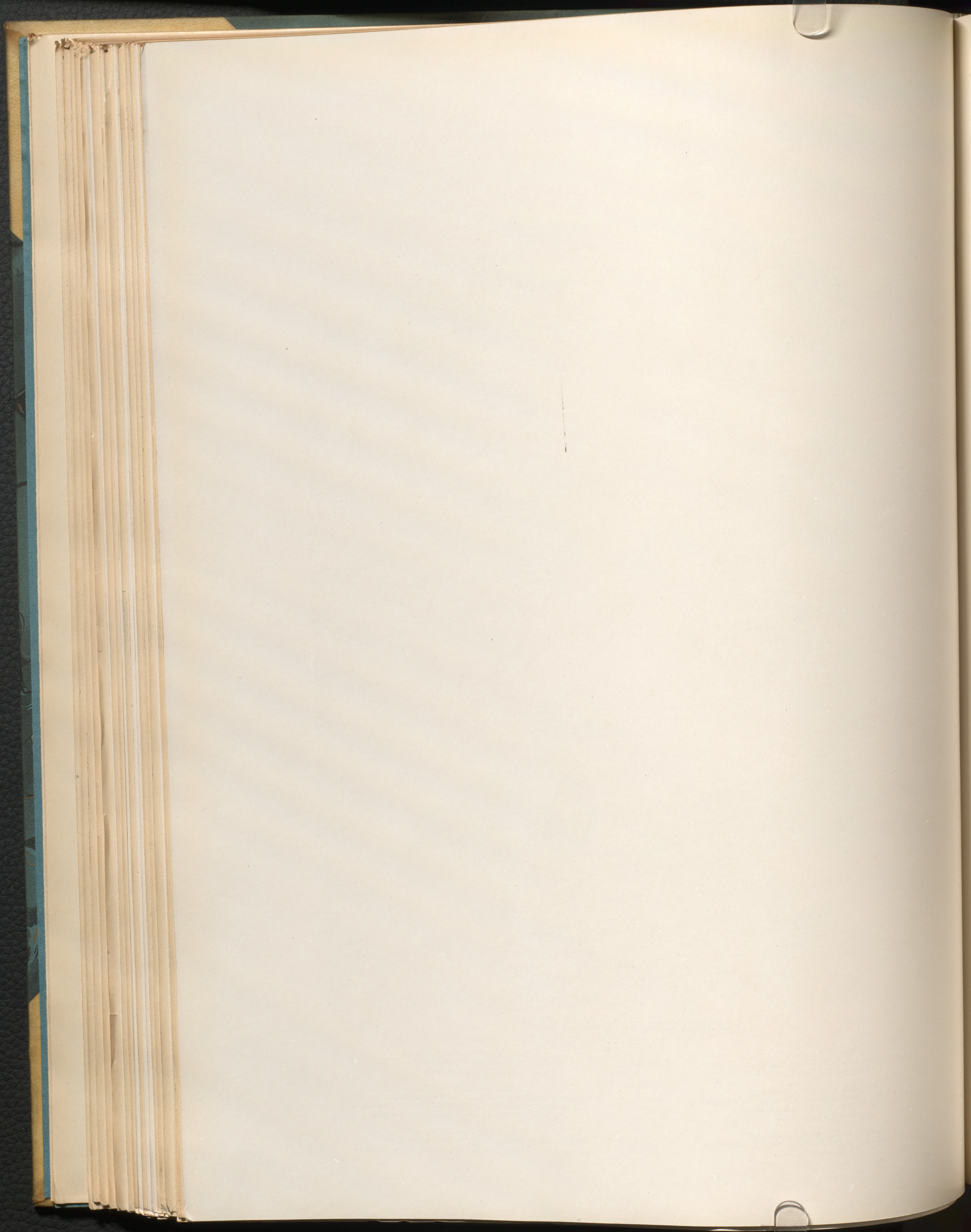
Ung Han, ♂ juv. Ca. 7 Mdr. gl.
Første voksen Dragt, svarende til senere Vinterdragt,
næsten fremme, Halen dog ungdommelig.
8/2 1906. Hundested.

Ung Han, ♂ juv. Ca. 10½ Md. gl.
Første ufuldstændige Parringsdragt, ungdommelig Hale.
10/5 1911. Nord-Island.

Ung Han, ♂ juv. Ca. 3½ Md. gl.
Første voksen Dragt i Frembrud. 18/10 1925.
Thorshavn, Færøerne.

Ung Han, ♂ juv. Ca. 11 Mdr. gl.
Første ufuldstændige voksen Dragt ved at fortrænges af
første frembrydende Parringsdragt; Halefjer ungdommelige.
13/6 1921. Shannon Ø. Ca. 75° n. Br. Øst-Grønland.

Han, ♂ vix ad. Ca. 13 Mdr. gl.
Første voksen Sommerdragt; bemærk mørke Kropsidefjer
og matbrune Skulderfjer. 15/8 1925, Egedesminde, Grønland.

Havlitter, Clangula hyemalis (L.).

Hanner, ♂♂.

Gammel Han, ♂ ad. Ca. 14—15 Mdr. gl.
Første fuldstændige Vinterdragt næsten fremme; det næsten helt hvide Hoved tilhører den lige aflagte Sommerdragt.
28/9 1925. Godthaab, Grønland.

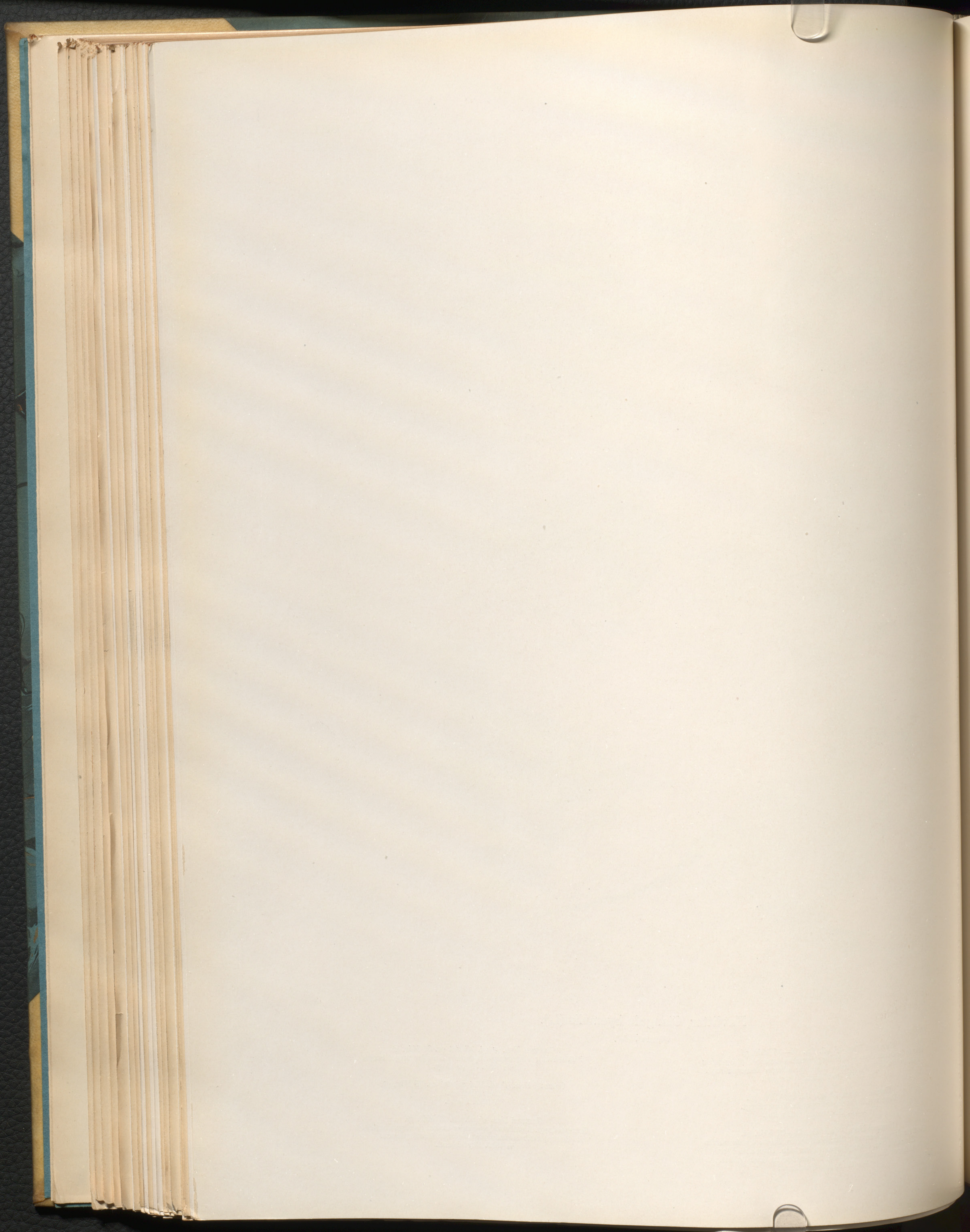
Gammel Han, ♂ ad. Ca. 22½ Md. gl.
Parringsdragt fortrængende Vinterdragt.
14/5 1905. Godthaab, Grønland.

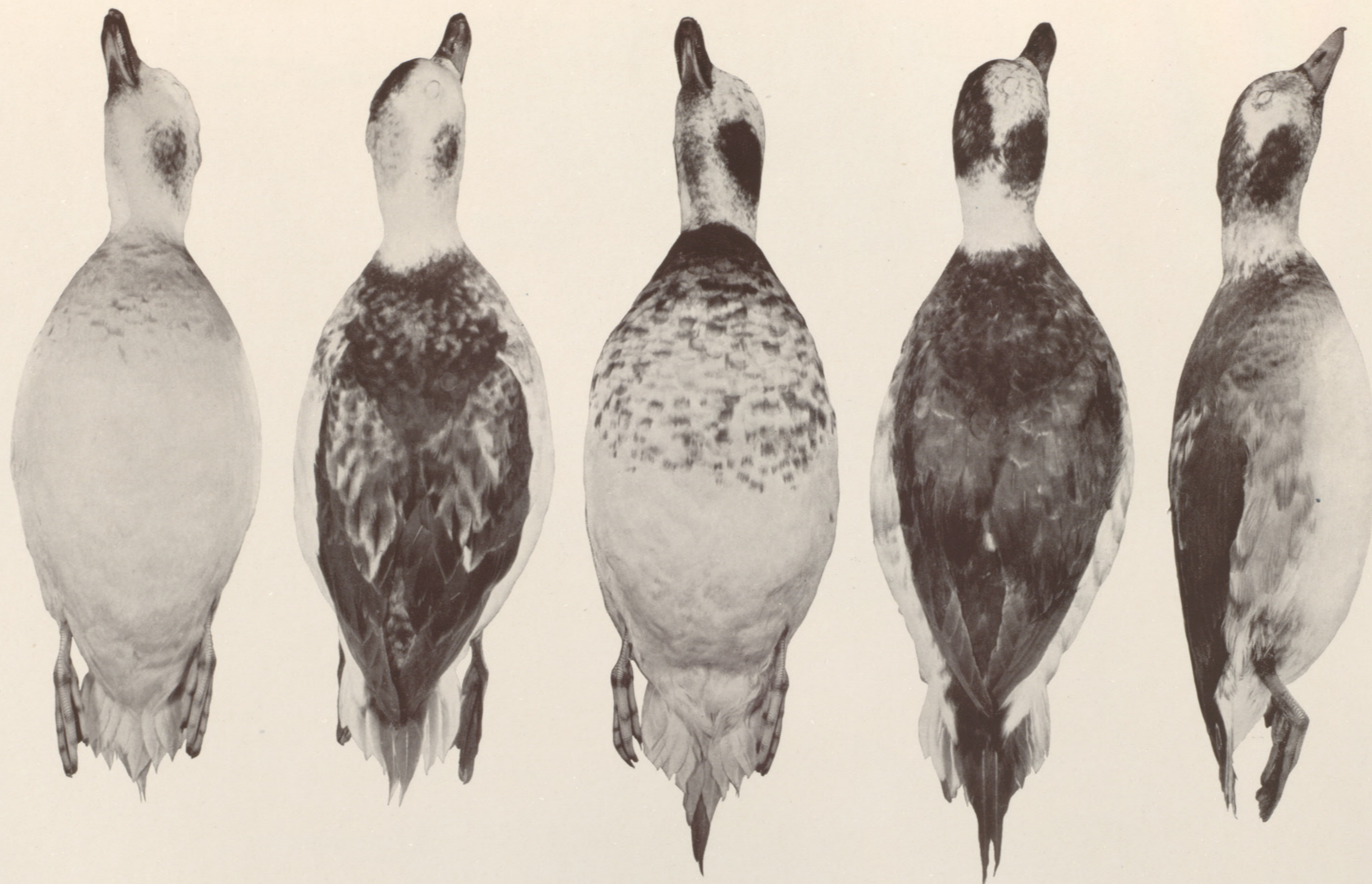
Gammel Han, ♂ ad. Ca. 36—37 Mdr. gl.
Sommerdragt; bemærk Skulderfjerenes Farve og de mørke Kropsidefjer. Svingfjerene afkastede. Hovedets Fjer tilhører Parringsdragten. Halen endnu ikke fældet.
28/7 1919. Øst-Grønland.

Gammel Han, ♂ ad. Mindst ca. 30 Mdr. gl.
Fuldstændig Vinterdragt. Midterste Halefjer meget lange.
3/12 1905. Kjøge Bugt.

Gammel Han, ♂ ad. Vist mindst ca. 35 Mdr. gl.
Parringsdragt.
11/6 1912. Island.

Gammel Han, ♂ ad. Ca. 37 Mdr. gl.
Sommerdragt. Hovedets Fjer tilhøre endnu Parringsdragten. Svingfjerene fældede, nye Halefjer frembrydende.
2/8 1909. Nord-Island.

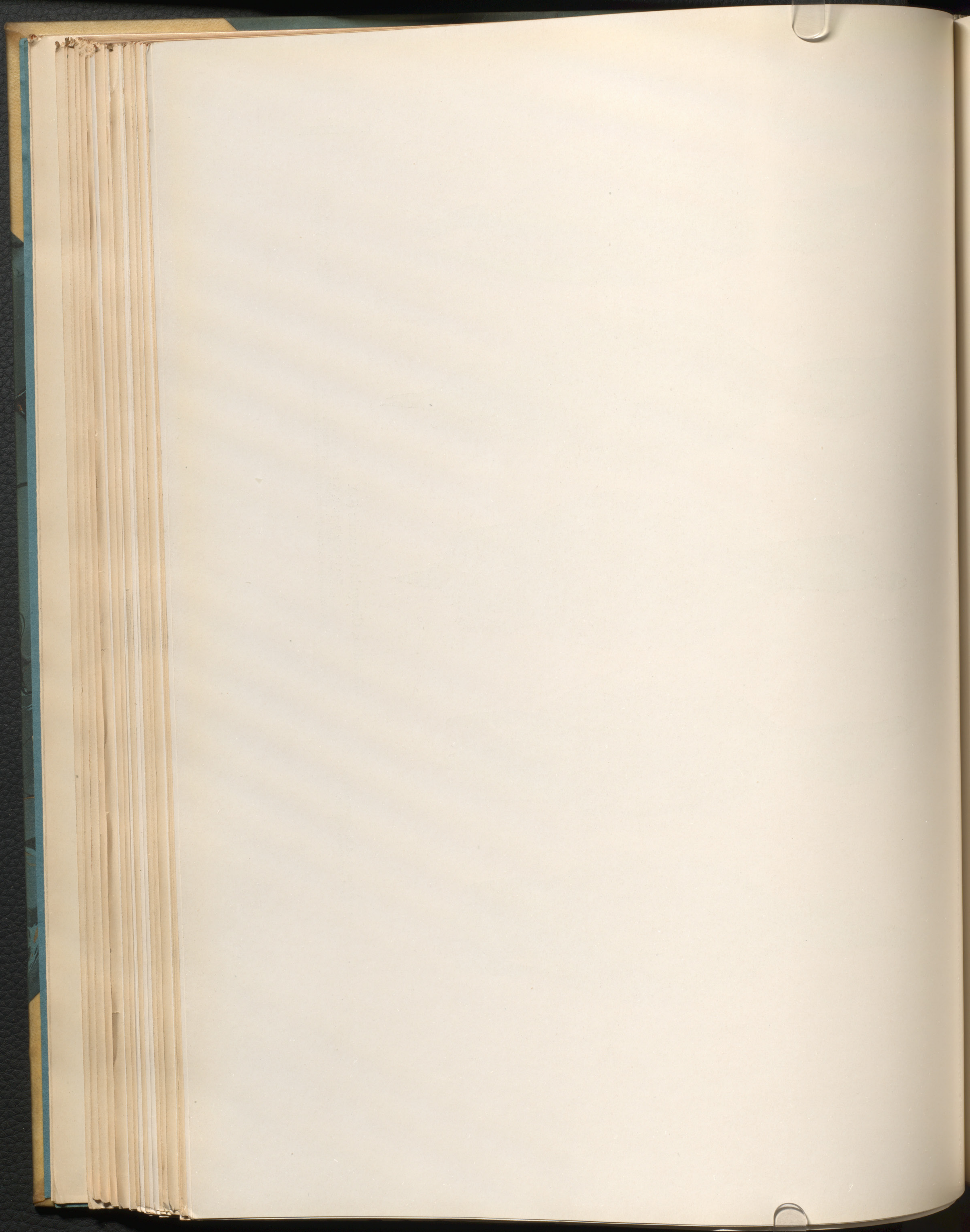

Havlitter, Clangula hyemalis (L.).

Gammel Hun, ♀ ad. $^{6}/_{1}$ 1926. Bornholm. Bred, nedsunken Ægleder.

Hun i hanlig Dragt, ♀. $^{6}/_{1}$ 1926. Bornholm. Ægstok ganske uudviklet. Ægleder noget fortykket, men ret. Skulderfjerene kastanjebrune. Halefjerene lidt forlængede.

Ung Han, ♂ juv. $^{18}/_{10}$ 1925. Thorshavn, Færøerne.

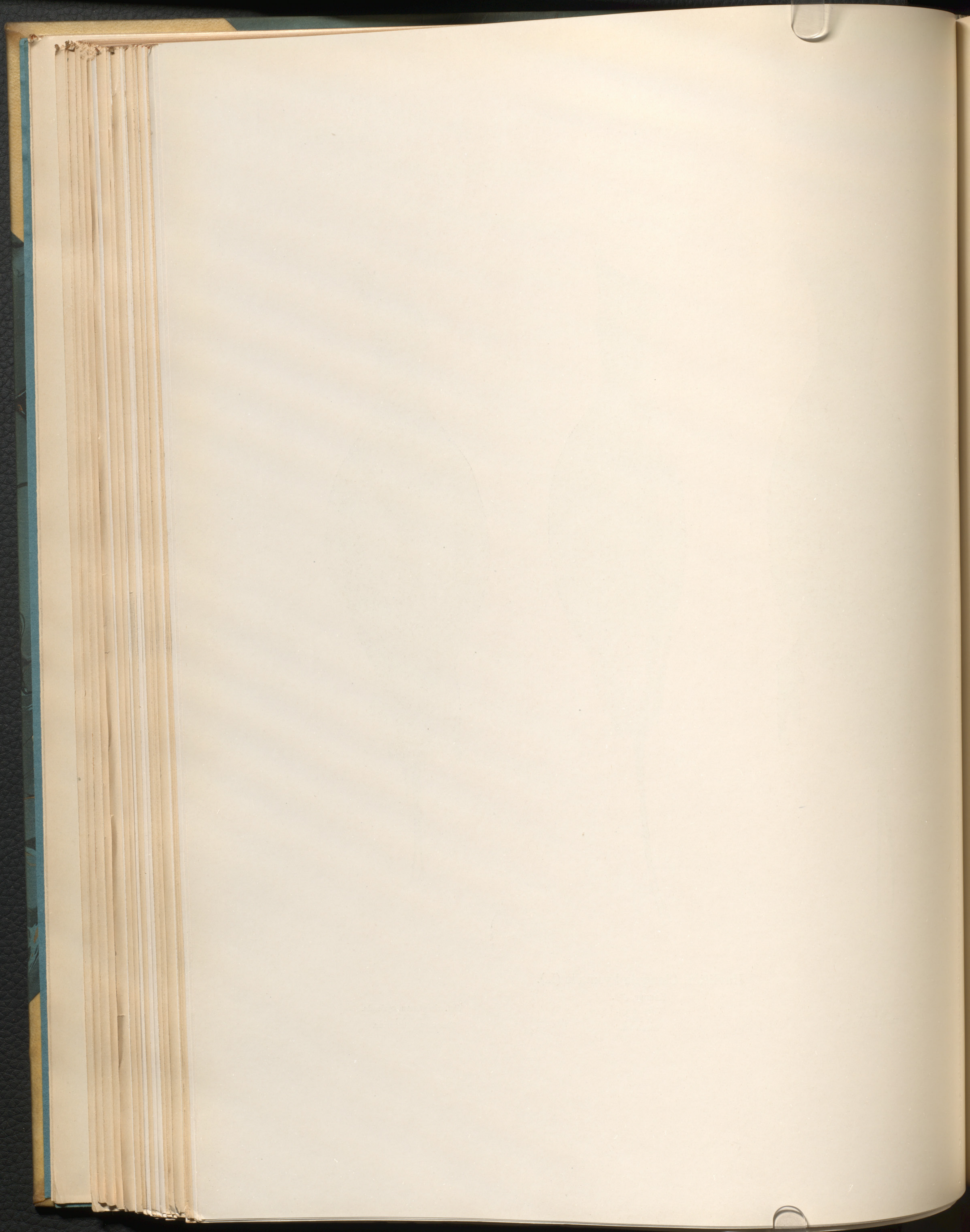
Havlitter, Clangula hyemalis (L.).

Hanner, ♂♂.

Parringsdragt.
3/5 1913.
Finmarken, Norge.

Vinterdragt.
6/1 1926.
Bornholm.

Vinterdragt frembrydende.
20/10 1925.
Thorshavn, Færøerne.

fire forlængede Halefjer og Forvingens Dækfjer; Haandsvingfjerene ere lidt lysere, Armsvingfjerene, som danne Spejlet, rødbrunlige, hos nogle kraftigere, hos andre mattere i Farve. Skulderfjerene, der nu ere udvoksede til fuld Størrelse, have en fin, lys atlaskgraa Farve, og de største ere meget lange, smalle og tilspidsede og naa næsten til Enden af den sammenfoldede Vinge. Fra Bagranden af det mørke Brystskjold ud til Spidsen af Underhaledækfjerene er Fuglens Underside hvid; Kropsidernes Fjer, de saakaldte „Vingeskjulere“, have en svag taageblaalig Tone og, som før nævnt, hvide Kanter, saaledes at en hvid Stribe dannes, naar de ligge samlede op over Vingen. Halens smaa Fjer kunne være helt hvide eller have graalige Partier paa Inderfanerne, de fire lange ere, som nævnt, sorte, men det korteste Par har undertiden hvide Spidser og lidt hvidt paa den inderste Del af Fjerenes Kanter. Fødderne ere lyst blaalige med mørke Skygger paa Tæernes Led, Svømmehuden sort. En Han i denne Dragt er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle XXXII, en anden paa Tavle XXXIV i Midten.

I denne Dragt findes ikke megen Forskel mellem de enkelte Hanner, de præges af en stor Ensartethed; over 100 foreligge fra Island, Grønland, Sverige, Norge og Danmark; de lange, smalle Skulderfjer kunne veksle lidt i Længde, Brystskjoldets Farve kan være mere eller mindre dybt sortebrun, og det røde Parti paa Næbbet kan veksle lidt i Udstrækning; men, som sagt, Forskellighederne ere meget smaa. Kun én Gang har jeg her i Landet set en tilfældig Farveafændring, en Han, skudt i December 1925; den har hvide Partier paa Svingfjerene, tydeligst paa Haandsvingfjerene, men er ellers normalt farvet; fra Grønland findes dog paa Zool. Museum en helt hvid Fugl, tre, der ere overvejende hvide, og en Han i Vinterdragt, som er blegt isabellafarvet paa Ryg og Brystskjold, hvor den normalt skulde være sortebrun. Hen paa Foraaret falme Farverne lidt, men nogen kendelig Blegning af Brystskjoldets mørke Farve kan ikke ses, førend *Parringsdragten* begynder at vise sig.

Dette sker lidt hen i April eller i Maj, hos nogle før, hos andre senere; de atlaskgraa Skulderfjer falde og erstattes af Fjer, der ere sorte, men have saa brede kastanjebrune Kanter, at de sorte Midtpartier næsten helt dækkes; de bageste ere tilspidsede og forlængede som de graa, dog knapt saa meget. Baghalsens hvide Fjer forsvinde ogsaa, og i deres Sted fremkomme Fjer af samme Farve som Skuldrenes; Forhalsens erstattes af sodbrune Fjer af samme Farve som Brystbæltets, og denne Farve fortsættes op over Nakke, Isse, Hage og Strube, saaledes at kun Kindens forreste Del og et Parti omkring Øjet vedbliver at være graaligt. Denne Fældning omfatter saaledes kun Skuldrenes, Halsens og *tildels* Hovedets Fjer; disse sidste ere paa Pande og Isse kortere end det foregaaende Sæt. To Hanner, den ene stærkt paa Vej til at anlægge denne Dragt (14. Maj 1905, Godthaab, Grønland), den anden saa godt som færdig med Fældningen (11. Juni 1912, Island), ere afbildede midt paa Tavle XXXII; en tredje (Finmarken 3. Maj 1913) er afbildet tilvenstre paa Tavle XXXIV; de længste Skulderfjer ere endnu ikke helt udvoksede hos denne sidste.

En Række Hanner i denne Dragt foreligger, visende, at der ikke er nogen Farveforskel mellem skandinaviske, islandske, øst- og vestgrønlandske; nogle faa ere ret mørke paa Ryggen, fordi Fjerenes sorte Midtpartier ere større og de rødbrune Kanter derfor smallere, men ellers er Ensartetheden i denne Dragt næsten lige saa stor som i den foregaaende. I Løbet af Juli Maaned falmer den brune Farve noget paa Skuldrene, Brystbæltets mørke Fjer ere ogsaa blevne kendeligt lysere, og sidst i Maaneden eller i Løbet af August miste Hannerne Sving- og Halefjer.

I Størrelse ses ingen nævneværdig Forskel mellem de foreliggende Havlithanner fra de forskellige Yngle-pladser:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
20 ♂♂ ad. fra Danmark	222 mm	26,8 mm	35,8 mm	54,9 mm	56,6 mm	44,7 mm
13 „ „ „ Nord-Sverige	223,6 „	26,4 „	36,8 „	55 „	57 „	44,9 „
35 „ „ „ Island	222 „	27,5 „	36,6 „	55 „	57 „	44,8 „
6 „ „ „ Øst-Grønland	223 „	28 „	37 „	56 „	58 „	44 „
50 „ „ „ Vest-Grønland	224 „	26,8 „	36,7 „	54,8 „	55,8 „	45 „
2 „ „ „ Alaska (Point Barrow)	222 „	28 „	36 „	54 „	56 „	46 „
Største Maal	235 „	31 „	40 „	61 „	62 „	50 „
Mindste „	210 „	24 „	34 „	51 „	53 „	42 „

Ni gamle Hanner, skudte her i Landet, vejede: 680, 696, 700, 702, 719, 747, 795, 806, 910 gr.

Allerede inden Svingfjerene falde, vise Fjer af den kommende Sommerdragt sig; først ses de øverst paa Skuldrene og paa Kropsiderne, og efterhaanden ere alle Skulderfjerene mat olivengraabrunlige,

de bageste lidt forlængede, men med afrundede — ikke tilspidsede Ender — og meget bredere end de foregaaende rødbrune og atlaskgraa; Kropsidernes svagt taageblaa Fjer ere borte, og graabrunlige „Vingeskjulere“ have taget deres Plads. Hanner, skudte 13. og 21. Juli 1925, 7. August 1904 og 15. August 1925, alle i Vest-Grønland, ere stærkt i Overgang til Sommerdragten, som helt er kommen frem hos en Han fra Island (2. August 1909), afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XXXII, hos en anden, der har mistet Svingfjerene, (28. Juli 1919) fra Øst-Grønland, afbildet tilvenstre for nysnævnte paa samme Tavle, og hos to Hanner fra Alaska (Point Barrow 24. og 30. August 1887). Naar da denne Dragt, i hvilken Hovedets og Brystbæltets mørke Fjer bibeholdes, er helt tilstede, fældes disse to Fjerpartier, saaledes at nye mørke Brystfjer med ganske fine, næppe synlige, hvide Rande komme frem, og Hovedet bliver hvidt. Havlithannen har saaledes aarlig tre Dragter, ligesom Hunnen.

I Avifauna Spitzbergensis nævner Koenig, at Havlitter fra denne Øgruppe ere mere langvingede end skandinaviske, og anfører følgende Maal:

	Vinge	Næb	Mellemfod
7 ♂♂ ad	223—233 mm	25—28 mm	34—37 mm
4 ♀♀ ad	212—219 „	25—26,5 „	34 mm

medens lapplandske Ynglefugle skulde maale:

	Vinge
3 ♂♂	216—218 mm
2 ♀♀	201—209 „

Disse Maal svare imidlertid godt til dem, som foreliggende Serie udviser; den indeholder over 450 Stykker og desuden et stort Antal Skeletter; ogsaa til Zoologisk Museums Stof har jeg haft Adgang. De største Vingemaal i Rækken naaes af en vestgrønlandsk And, 235 mm, en anden har Vingen 234 mm, og to have den 230 mm, men i den islandske Række naaes ogsaa Maximum 235 mm; ingen østgrønlandsk Han har Vingen over 228 mm, og hos den største Han fra Alaska maaler den 226 mm. I Rækken af Fugle her fra Landet er Maximum 230 mm. Noget ganske lignende gælder Hunner. At Gennemsnitsmaalene i den her foreliggende Serie af Havlitter falde saa tæt sammen som vist, synes ikke at støtte en Antagelse om, at nogen nævneværdig Forskel skulde være tilstede.

Havlittens Yngleomraade er circumpolart; den ruger paa Island, paa Jan Mayen, paa Spitzbergen — her dog ikke i noget stort Antal, og dens Udbredelse skal være sporadisk (Koenig: Avifauna Spitzbergensis) — paa Bjørneøen, i Norge almindeligt i den nordlige Del, sparsomt paa de sydlige Højfjælde (Collett-Olsen), i Sveriges nordlige Del, i Finland, i Rusland omkring Onega og i det nordlige Tundra Gebet, rimeligvis paa Kolgujev, den er almindelig paa Novaja Semlja og Waigatsch, og tværs over Asiens nordlige Del til Kamtschatka findes den, paa Pribyloff Øerne, paa Kommandør Øerne, videre i Alaska, ned langs Mackenzie Floden til Store Bjørnesø, ved Hudson-Bay, Ungava-Bay, i Labrador, paa Grinnell Land og paa bægge Kyster af Grønland.

Fra dette vældige Omraade trækker den om Vinteren mod Syd, i Europa til Sortehavet, det kaspiske Hav, til Østersøen og andre Farvande omkring Danmarks Kyster, til Norges Vestkyst, til Færøerne, til Orknøerne og Shetland, den ses undertiden om Vinteren ved Irlands Kyster og Englands Vestkyst, er almindelig langs Østkysten og naaer en sjælden Gang Middelhavet. I Asien overvintre mange i Baikal Søen, ved Japans og Kinas Kyster, og i Amerika findes den om Vinteren i de store Søer og gaar stundom saa langt mod Syd som til den mexikanske Golf.

Paa *Færøerne* opholder „Egvedla sig alene om Vinteren“ — skriver Landt l. c. (1800), Side 251 —; „dens Kommetid er ved Mikelsdag, da andre Trækfugle ere borte, og dens Flyttetid i Maj, da de fleste andre Fugle ere komne tilbage. Den opholder sig altid samlet i Flokke i Hav-Bugter og Fjorde, hvor den ligesom Ederfuglen nærer sig af bløde Strandinsekter og smaa Skjælfiske. Artigt er det, at denne Fugl er bestandig i Grønland, bygger sin Rede og opholder sig kuns om Sommeren i Island, og har aleene sit Vinterqvarteer paa Færøerne, hvor der dog ikke savnes ferske Vande, ved hvilke den kunde bygge ligesaavel som i Island og Grønland“ . . . . .

I. Alberg Holm skriver i sine Ornith. Bidrag til Færøernes Fauna (Nath. Tidsskrift 2den Rk. 2. Bd. 1846—49, Side 519), at den opholder sig hele Vinteren paa Færøerne i stor Mængde, men drager bort omkring den 15de Maj, „da Sterna arctica kommer“. . . . . . „Jeg saae den ikke i Maanederne Juni og Juli, og jeg er saavel af denne Erfaring som af de skriftlige og mundtlige Vidners Forsikkring overtydet om, at den ikke bygger paa Færøerne“.

Men Sysselmand H. C. Müller skriver l. c. Side 31, at han „veed, at et enkelt Par har ynglet her“. Ogsaa denne Forfatter siger, at Havlitten ses i store Flokke „fra i August til Marts, men ikke uden som en Sjeldenhed om Sommeren“.

Imod denne tidlige Ankomsttid, August, tale de Iagttagelser (gennem otte Aar), som P. F. Petersen har meddelt Knud Andersen (Medd. om Færøernes Fugle. 6te Række, Vid. Medd. Nathist. Forn. Kbhvn. 1905, Side 105), iflg. hvilke Havlitter indfinde sig ved Færøerne som oftest i Midten eller Slutningen af Oktober, meget sjældent i Slutningen af September, jævnlig ikke førend i Begyndelsen af November. En Del bliver ved Øerne Vinteren over, i Regelen til Midten eller Slutningen af April. „Kun een Gang er de sete i Maj (1897) og een Gang i Juli (1896)“.

Formodentlig stemmer denne sidste Efterretning bedst med de virkelige Forhold, den passer godt med Fuglens Fældningsforhold og med dens Ankomsttid til Sydgrønland fra de nordlige Ynglepladser paa denne Ø, og Landt siger jo ogsaa, at „dens Kommetid er ved Mikelsdag, da andre Trækfugle ere borte“. At den ikke yngler paa Øerne, tør vist anses for sikkert; de Meddelelser om dens Rugen paa Orknøerne og Shetland, der anføres, synes paa en enkelt Undtagelse nær ikke at være helt at stole paa, og Millais siger, Brit. Diving Ducks Vol. I, Side 116, rent ud, at han for sin Del ikke tror paa Rigtigheden af nogen af disse Meddelelser; han har været paa mangen en „wild-goose chase“ efter dens Æg, altid forgæves. Ankomsttiden til disse to Øgrupper angiver samme Forfatter at være omkring 15. Oktober, og de forlade Øerne i den sidste Uge af Marts; i sene Vintre med overvejende nordlige Vinde blive de stundom til henimod Midten af April og have da næsten anlagt den rødbrune Parringsdragt.

Paa *Island,* beretter Faber, ankommer Havlitten til sine Ynglepladser i den sidste Uge af April, og de fleste ere da iførte Parringsdragten; omtrent det samme siger Hantzsch, som dog saa Smaaflokke ved Kysten indtil Begyndelsen af Maj; iflg. Millais ankomme de til Island mellem 10. og 20. April og tilbringe nogen Tid langs Kysterne, inden de begive sig ind til Rugepladserne ved Ferskvandssøer. Æglægningen synes at strække sig over et ret langt Tidsrum, idet nogle lægge Æg allerede i Slutningen af Maj, andre saa sent som i Juli; Faber fortæller, at han paa Syd-Island fandt Æg allerede 18. Maj. Rugetiden skal være 3 ½—4 Uger, og Dununger skulle kunne ses allerede i Slutningen af Juni, men ogsaa langt senere.

Riemschneider, Millais o. a. give livlige Beskrivelser af den stærke Ophidselse, som griber Havlithannen i Parringstiden. Allerede inden Afrejsen fra Vinterkvartererne til Ynglepladserne, omtrent samtidig med at Parringsdragtens første Fjer vise sig, begynde Hannerne at belejre Hunnerne, de strække Hals og Hoved ret op, Halens lange Fjer pege lige op i Luften, og de kaste ofte Hovedet bagover, indtil Nakken berører Ryggen, idet de samtidig udstøde deres bekendte Lyd, der omtrent klinger som a-a-avlit, den, som vel har givet Fuglen dens Navn. Ofte ses mange Hanner om én Hun, og Parringslegen fortsættes i Luften, idet Hannerne strides indbyrdes, medens de bestorme den Skønne og atter styrte sig i Vandet ved hendes Side, saa at Sprøjtet staar til alle Sider. Længe efter at Hunnerne have begyndt at ruge, fortsætte Hannerne deres Jagt efter enhver Hun, som kommer indenfor deres Synskreds, saaledes at en ulykkelig Hun, der for en lille Stund har forladt Reden for at æde og bade, har det største Besvær med at værge sig imod de paatrængende Bejlere. Hantzsch fortæller, at han engang endnu i Juli paa Island saa en Andrik plage en Hun i den Grad, at den tilsidst angst og bange tog sin Tilflugt til en Klipperevne, hvor den trykkede sig saa fast, at han kunde tage den med Hænderne. Selv andre Ande-Hunner skulle knapt nok kunne faa Lov at være i Fred, og ikke blot om Dagen, men ogsaa den korte lyse Sommernat igennem skal Havlitsangen kunne høres ved de islandske Ynglepladser.

I Begyndelsen af September skulle de forlade Søerne inde i Landet og trække ud til Kysterne, og i Midten af Oktober forlade store Skarer Øen for at trække mod Syd; dog ses mange hele Vinteren igennem, muligvis Fugle fra Østkysten af Grønland, som her have deres Vinterkvarter.

Om Havlitten i *Grønland* skriver Holbøll, at „den er almindelig saavel langs hele Kysten, som paa Øerne og Kystlandet inde i Fiordene, hvor den altid har sin Rede. Den lægger 7 til 11 Æg, ved smaa Ferskvandssøer; men den fører Ungerne strax til Havet. Dens Rededuun, som er sort og meget elastisk, ansees for det Fortrinligste af alt til Fyldning i Overdyner. Æggetiden er Midten af Juni. Hannen opholder sig under Udrugning hos Hunnen, men forlader denne, naar Ungerne ere udkomne. Den

begynder da at skifte Fierdragt, og hen i August findes Fuglen ikke længer i Sommerdragt. De unge Fugle opholde sig mellem Øerne, sædvanligt i Selskab med hinanden; om Vinteren, da A. glacialis er meget hyppig langs Kysten af Sydgrønland, ere gamle og unge Fugle i samme Flok; de dykke især paa Sandbund ..... Det er den eneste And i Grønland, hvor Hannen anlægger Sommerdragt før Rede-perioden, altsaa samtidigt med Hunnen. Den dykker ikkun til 8 Favnes Dybde, og lever især af Mo-diola Faba, Margarita helicina, Telliner, Mya arenaria og Amphipoder .....“ Og Winge skriver, at den yngler almindeligt langs Grønlands Vest- og Østkyst og faatallig ved Nordkysten. Den er tildels Standfugl, men forlader Nordgrønland for Vinteren; i Sydgrønland findes den paa den Tid i Mængde. Den færdes baade ude mellem Øerne, langs selve Kysten og inde i Fjordene; Yngletiden tilbringer den mest ved Ferskvandssøer, paa hvis Bredder den bygger sin Rede; men Ungerne føres ofte straks til Stranden. I Yngletiden lever den parvis, om Vinteren samles den i Flokke, men ogsaa Sommeren igennem skal der kunne ses Flokke af unge ikke ynglende Fugle. Forf. giver dernæst en Række Med-delelser stammende fra saa godt som hele Vestkysten og visende, at Arten dér træffes næsten over-alt. Fencker saa en stor Flok nær Klaushavn 9de Maj 1880; samme Iagttager meddeler, at den yngler almindelig ved Upernivik. I 1886 fik han dér de første Æg det Aar 14de Juni. Nylig udklækkede Unger nævnes 2den August samme Aar, flyvefærdige Unger omtales i de første Dage af September 1889. I 1890 viste den sig allerede i Marts i de aabne Vaager.

Bertelsen (Fuglene i Umánaq Dist. Medd. om Grønland LXII, 1921, Side 148) siger, at den i Umánaq Distrikt forekommer aarlig og i ikke helt ringe Antal. „Jeg har ofte selv set den; skudt den f. Eks. $^{1}/_{9}$ 1909, $^{6}/_{7}$ 1910, $^{19}/_{9}$ 1916 og $^{10}/_{10}$ 1919. Den er truffet ynglende ved Smaasøer inde i Landet, mindst 15 km fra Strandkanten. Kort sønden for Distriktets Sydgrænse, nemlig tæt indenfor Mudderbugten paa Disko omtaler Grønlænderne en større Indsø, der skal være en særlig søgt Yngleplads“. Forf. mener, at alt ialt 30—40 Par findes ynglende i Distriktet dels enkelte Par for sig, dels i Selskab med andre Fugle, hyppigst Tærner og Ederfugle.

Helt oppe ved Thank-God-Harbour paa omtrent 82° n. Br. fandt Bessels den ynglende, men dog ikke almindelig. I Sommeren 1872 blev en Rede med 11 rugede Æg fundet dér i Nærheden af Stran-den, den 14de Juli.

Graah traf den ved den sydlige Del af Østkysten i 1832, og fra Angmagssalik-Egnen kendes den ogsaa dels efter Meddelelser fra Bay, 1892, dels fra J. Petersen, som i 1897 angiver, at den yngler dér. „Inde i Scoresby-Sund, ved Danmarks-Ø, var der“, som Bay meddeler, „flere større Flokke 12te September 1891 og i den følgende Tid indtil 27de September. 5te Juni 1892 viste sig igjen to Havlitter, der kastede sig i en Pyt af Smeltevand paa Isen, og i den følgende Tid var Arten næsten daglig at se, endnu i Slutningen af Juli, enkeltvis, parvis eller i smaa Flokke paa 4—5 Stykker. I Maven havde de oftest Skaller af Saxicava.“

Paa Grønlands Nordøst-Kyst havde Manniche, der deltog i Danmarkekspeditionen, Lejlighed til at gøre mange interessante Iagttagelser i Egnen omkring „Danmarks Havn“ paa 76° 46‘ n. Br., hvor Ekspeditionens Skib laa i omtrent to Aar fra 17. August 1906.

Arten betegnes som en meget almindelig Ynglefugl, der viste sig særlig talrig i Søerne ved Dan-marks Havn, i Stormkapterrainet og i den store Elv ved Hvalrosodde; sjældnere blev den truffen i ferske Vande langt inde i Landet og ved det inderste af Fjordene, men paa mindre Øer ud mod Stor-isen som Renskæret og Maroussia fandtes enkelte ynglende Fugle. „Nordligst blev Arten set paa 80° 23‘ n. Br., hvor Koch 8. Juni 1907 i det aabne Vand ud for Mallemukfjældet iagttog 2 Havlitter.“ I 1907 ankom Arten 15. Juni, i 1908 11. Juni, og de først ankomne Fugle vare næsten alle Hanner; Trækket var forbi paa en Uge.

„Havlitterne maatte som Lommer og Konge-Ederfugle, med hvilke de iøvrigt gerne søgte Selskab, i de første Dage søge vidt omkring for at bjærge Føden. Aabent Vand var yderst sparsomt at finde, og selv de mindste Smeltevandspytter blev derfor ikke forsmaaede. Efterhaanden som større ferske Vande optøedes, søgte Fuglene hen til disse. Særlig yndede af Havlitterne var Smaasøer med grundt Vand helst i Nærheden af Kysten. Ogsaa ved større Elvmundinger saas Havlitter, om end for kortere Tid ad Gangen. I Tidevandsrevnerne og Smeltevandsdammene ude paa det salte Vand var Arten der-imod saa godt som aldrig at træffe paa denne Aarstid. I Slutningen af Juni traf jeg overalt paa Yngle-stederne parrede Havlitter. Heftige Parringskampe eller maaske rettere Parringslege fandt forinden

Sted og var overmaade interessante at iagttage. Ofte saa jeg 2—3 Hanner jage 1 Hun. Forfølgelsen fortsattes ogsaa under Vandet. Fuglenes ejendommelige højt lydende Sladren hørtes i Parringstiden ustandseligt. Paa Ynglepladserne var Fuglene som Regel meget lidt sky . . . . . Om end Parringen i Sommeren 1907 foregik, som det syntes, normalt, undlod Arten som de øvrige Svømmefugle dette Aar at yngle, hvad jeg forvissede mig om ved flittigt at besøge de fra 1906 vel kendte Ynglesteder. Et ganske enkelt Ungekuld paa to halvvoksne Individer fandt jeg dog i den store Elv ved Hvalrosodde 22. August. Hunnen, der ledsagede disse Unger, havde fuldstændig mistet Svingfjerene ved Fældning. Antallet af gamle Fugle svarede iøvrigt til, hvad jeg i August 1906 havde set paa de samme Lokaliteter. I Sommeren 1908 var Yngleforholdene normale. I Begyndelsen af Juli havde flere Hunner begyndt at ruge. Et fuldbaarent Æg udtaget af en skudt Fugl skriver sig fra 24. Juni. En Del Hunner ruger dog langt senere. Jeg traf saaledes i Slutningen af August 1906 mange endnu dunede Havlitunger. Selv om jeg i Juni adskillige Gange iagttog gamle Ynglefugle i ferske Vande 5—6 Kilometer inde i Landet, har jeg dog ingen Erfaring for, at Reder kan findes slige Steder. Nærmere ligger det at antage, at Redepladserne udelukkende vælges saaledes, at de spæde Unger har forholdsvis let Adgang til det salte Vand, hvorhen de efter mine Erfaringer straks føres. De ikke saa faa gamle Havlitreder, jeg fandt, var alle anlagte ved græsbevoksede Søbredder i Nærheden af Kysten. Efter at Hunnerne har begyndt Rugningen, holder Hannerne sig endnu i nogen Tid i Nærheden af Reden. Først naar Fældningen indtræffer, samler de sig i Flokke og søger ud til Elvmundingen og i Smaabugter, hvor de efter at have mistet Brugen af Vingerne mindre end i Søer og Damme er udsatte for fjendtlige Efterstræbelser.

Straks ved Ekspeditionens Ankomst til Danmarks Havn 17. August 1906 havde jeg rig Lejlighed til at iagttage Havlitternes Færden. I Smaavaagerne paa den med Nyis tillagte lille Bugt laa større Flokke af gamle Hunner, hvis Svingfjer var fuldstændigt affældede. I en ganske lille Vaage nær ved Land saas henved 60 Fugle ligge tæt sammenpakkede. . . . . Ikke langt derfra laa i en Elvmunding en Hun med 6 smaa Unger, som ved min Ankomst med stor Færdighed gjorde sig usynlige under Vandoverfladen. Snart saa jeg de smaa dunede Skabninger fare omkring under den tynde, gennemsigtige Is, hvorfra de efter faa Øjeblikke én efter én vendte tilbage til det aabne Vand. Ved kun at løfte Hovederne op over Vandskorpen og ved stedse at holde sig tæt op imod de omkringdrivende forvitrede Isstykker, hvis Bevægelse de stadigt fulgte, forstod Havlitungerne ypperligt at holde sig skjulte“. . . . .

I Slutningen af August 1906 saa Forf. daglig mange Kuld Havlitællinger langs Stranden og i den store Elv; de efterstræbtes af Ravne og Maager (Larus hyperboreus Gunn. (glaucus)), især naar de for at hvile sig laa paa Strand- eller Elvbredder, og en Dag saa Forf., at det lykkedes en gammel Maage efter flere forgæves Forsøg at snappe en næsten voksen Ælling. I Elven havde ca. 50 gamle Hunner deres Tilhold, og disse vare endnu i Slutningen af August ude af Stand til at flyve. „Svømmende foretog Flokken regelmæssige Besøg ud til Elvmundingen og et Stykke ud i Bugten, hvorfra de atter efter nogle Timers Forløb i tæt sluttet Skare ilede op ad Elven, ved hvis Bredder Fuglene altid overnattede og søgte Hvile efter endt Svømning. Da jeg i August næste Aar atter gæstede Hvalrosodde fandt jeg i Elven nøjagtigt det samme Antal fældende Hanner. . . . . Senere end 18. September blev ingen Havlit set“.

Næringen viste sig at være højst forskellig først paa Sommeren, saa længe Arten opholdt sig i Ferskvandssøerne og Elve; mest syntes Havlitterne her at leve af mindre Insekter og Larver, men i Maverne blev ogsaa fundet Planterester; en enkelt Mave indeholdt udelukkende Myggelarver. . . . . „I det salte Vand søger Arten fortrinsvis Muslinger og mindre Krebsdyr, hvad talrige Maveanalyser har godtgjort“.

Læge Krabbe har venligst stillet sine Optegnelser om Havlitten til Raadighed; de findes gengivne her efter Forfatterens Manuskript. „Ved Godthaab, i hvis Nærhed den aarligt yngler, ses den hele Aaret rundt. I Maanederne Juni—September incl. ses kun lidt til den i Koloniens allernærmeste Omegn; dog ses nu og da ganske smaa Flokke af vistnok ikke ynglende yngre Fugle. I Slutningen af September eller Begyndelsen af Oktober begynder den at ses i Mængde, hvilket derefter vedvarer hele Vinteren og Foraaret. Den ses saavel enkeltvis eller faa ad Gangen som hyppigst i Flokke, hvis Individantal ofte naar et Par Hundrede. Noget synderligt udpræget Morgen- og Aftentræk ses ikke paa Fjordens

Sydside. Naar Isen om Foraaret — i Regelen i Slutningen af Marts — bryder op i det fra Godthaabsfjordens nordre Side mod Nordvest og Nord løbende Nepisetsund med sine mange store Bredninger og Bugter med lavt Vand over Sand- og Lerbund, samles Havlitterne her i utallig Mængde. I April og Maj forøges Masserne ved det begyndende Træk sydfra. Om Dagen ligger Flokkene for Størstedelen stille i de store Bugter, men Morgen og Aften finder et betydeligt Træk Sted, om Morgenen fra Fjorden ind i Sundet, om Aftenen omvendt. Det bekendte melodiøse „aoli“ fra de utallige Fugle danner, især Morgen og Aften, en fuldstændig Koncert. I Slutningen af Maj forlader Masserne efterhaanden Nepisetsundet, idet de trækker nordpaa til deres mange Ynglepladser i mindre Ferskvandssøer saavel paa Øerne som inde paa Fastlandet.

Paa Sommerrejserne ses den overalt langs Kysten, dog langt flere nord for end syd for Godthaab, men den ses paa denne Tid oftest kun parvis ved Redesteder eller i smaa Flokke.

Naar undtages at Havlitter og Ederfugle en sjælden Gang ses at færdes sammen i Smaaflokke, viser den ingen Tilbøjelighed til at slutte sig til andre Arter. Sin Stemme lader den meget flittigt høre; den skriger saavel flyvende som svømmende, dog mest flyvende. En Havlitflok dykker oftest saaledes, at Flokkens Individer alle gaar ned omtrent samtidig og ligeledes alle kommer til Syne igen omtrent samtidig, og endvidere saaledes, at Flokken altid kommer op nogenlunde paa det samme Sted, hvor den gik ned. Ederfuglene, der ligesom Havlitterne søger deres Føde paa Bunden af Banker, forholder sig paa lignende Maade med Hensyn til det sidstnævnte Punkt, men medens hine, naar de er i Flok, oftest dykker mere skiftevis, gaar Havlitterne som nævnt oftest ned paa én Gang som paa Kommando for atter efter nogen Tids Forløb at komme til Syne paa lignende Maade. Den tør vist, næst efter Kjoverne, kaldes den hurtigst flyvende af alle grønlandske Svømmefugle. Dens Æg falbydes hver Sommer saavel ved Godthaab som langs Kysten, især mellem Godthaab og Holsteinsborg.

Den 24. Okt. 1897 blev 2 Albinoer, den ene fuldstændig, den anden kun delvis hvid, skudte ved Karajat, ca. 30 Kilom. syd for Godthaab, og bragte til mig. De afgiver et Eksempel paa, at to paa samme Maade fra det normale afvigende Individer har haft Tilbøjelighed til at færdes sammen. Desværre kan jeg ikke oplyse noget bestemt om deres Køn. De blev begge afgivne til vort zoologiske Museum“.

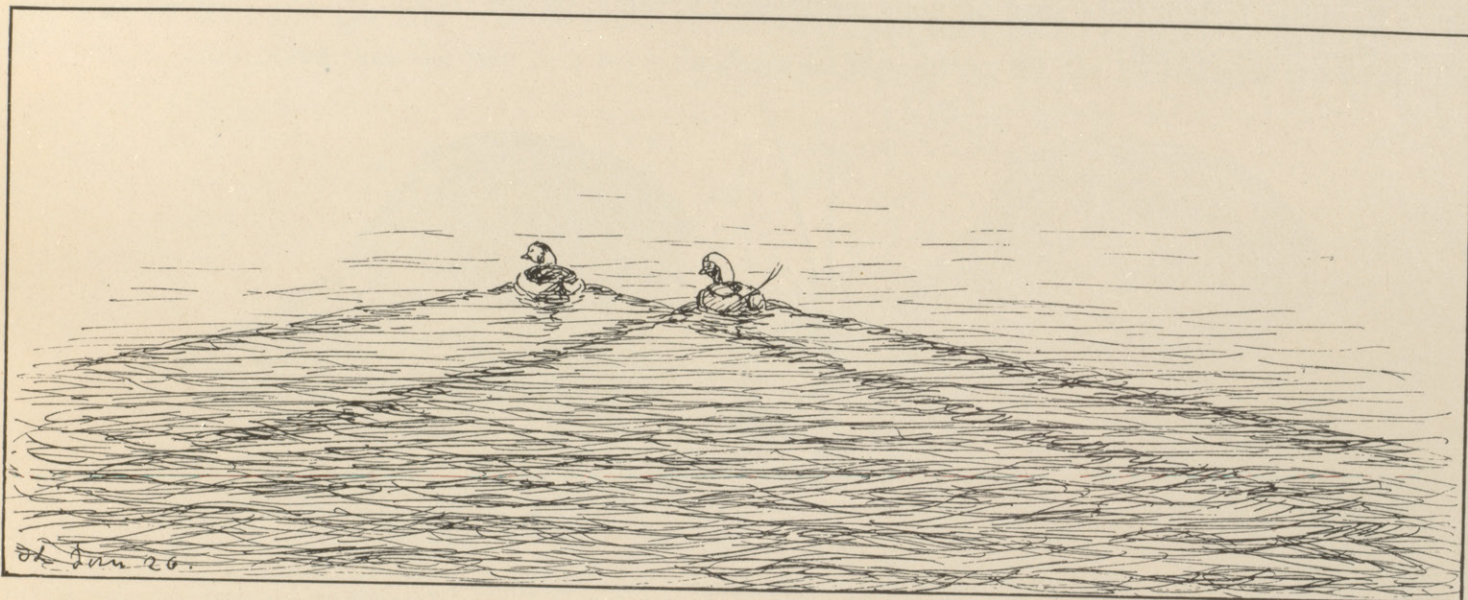
Langt inde i en af Godthaabsfjordens dybeste Arme Illulialik saa jeg 2den Juli 1925 første Gang Havlitten i Grønland; mellem smaa Isskodser laa Flokke af etaarige Fugle og gamle Hanner paa det stille, blanke Vand, der var hvidgrønt af de Lermasser, som de udstrømmende Elve føre med sig; skønt de vare saa langt borte, at man i Soldisen næppe kunde øjne dem, lød Hannernes Sang tydeligt da-da-da-da-di, gentagen i forskellige Tonearter med lidt Eftertryk paa de to første Stavelser og stigende en Ters paa sidste; ind imellem disse Toner hørtes af og til en anden Lyd — a-a-aulit — den, der oftest høres om Vinteren ved vore Kyster — en ejendommelig, skøn Naturkoncert. Et Par Gange svirrede Flokke af unge Fugle, 4—5 Stykker i hver, forbi os, men gamle Hunner saaes ikke her; formodentlig laa de paa Rede inde paa Landet ved Søer, vort Øje kunde skimte i det Fjærne, men som vi ikke kunde naa, da selv vor lille Jolle ikke kunde roes ind til Fjordbunden i det tunge Leerslam.

Paa Rejsen nordover indenskærs langs Kysten traf vi ofte Havlitter, og flere Gange fandt vi Reden paa smaa, temmelig yderligt liggende Øer; de, vi saa 12te og 13de Juli 1925, laa i de med højt Græs bevoksede Jordvolde, Rester af gamle længst forladte Grønlænderhytter. Mange vare tomme, plyndrede enten af Grønlændere eller store Maager; én indeholdt ét Æg, en anden to og en tredje fem; Dunene vare mørkegraa med lys Midtkærne. Æggene ere ret glatskallede af en lys olivengraagrønlig Farve, som dog i Samlinger taber sig noget i Aarenes Løb, saa at de blive mat graabrunlige. 39 grønlandske Æg maale gennemsnitlig 53,3 mm × 37,6 mm; Hartert opgiver (efter Jourdain) Gennemsnittet af 130 Æg til 53,3 mm × 38,1 mm; ganske lignende Maal opgiver Hantzsch for islandske Æg, og disse igæn svare til Maalene af 25 her foreliggende islandske Æg. — Det regnede og stormede den første Dag under Opholdet mellem disse Øer, og vi saa og hørte da kun lidt til Havlitterne, men den næste Dag, da vi befandt os lidt nordligere, var Vejret godt, med Sol og kun frisk Blæst, og vi hørte da jævnlig Havlitsangen og saa de pragtfulde rødbrunlige Hanner jage efter Hunnerne.

Senere, i Slutningen af Juli, traf vi paany Havlitter, denne Gang inde i Bunden af Søndre Strømfjord; nede i Fjorden saaes ogsaa her Flokke af etaarige Fugle, men de gamle Fugles Sang hørtes kun, blandet med Lommens klynkende Skrig, om Natten, medens vi laa i Telt oppe ved nogle Fjældsøer

2000 Fod over Havet; paa en lang Dag-Vandring heroppe saa vi kun én Havlit, en gammel Hun, som ikke førte Unger; den laa alene paa en lille Sø, hvori en rødstrubet Lom havde sin Unge. Paa en Tur Natten mellem 4de og 5te August ind i den nordligste Arm af Ikertok i Holsteinsborg Distrikt saa og hørte vi atter Havlitter og fandt to nysudrugede Unger døde paa Bredden af en lille Sø paa en Ø i Mundingen af den store Elv, der her flyder ud; mange rødstrubede Lommer holdt ogsaa til her; Blisgæs trak højt over vort Hoved, ligesaa Stokænder, de smaa Odinshøns vare allerede i Flokke paa 10—11 Stykker, men Vandstanden i Elven var saa lav og den bløde Lerbund saa tung at stage i, at det var os umuligt med de til Raadighed staaende Midler at trænge længere op ad denne Elv, ind i de bagved liggende Søer. Langs Kysten saaes under Resten af vor Rejse nordefter kun etaarige Fugle, af hvilke nogle allerede havde mistet Svingfjerene 7nde August.

Her til Danmark kommer Havlitten tidligst i Oktober; i November bliver den talrigere, men først hen i December—Januar ere de store Flokke tilstede; de ses da langs vore Kyster næsten overalt, i Regelen ikke længere ude end at man kan faa Øje paa dem, naar ikke Vandets Bevægelse er for stærk, altid i Bevægelse, flyvende, dykkende, ofte syngende. Deres Flugt er let og meget hurtig, og naar de

kaste sig i Vandet, forsvinde de stundom med det samme under Overfladen med spredte Vinger, som om de *fløj* videre ogsaa i dette Element. Af og til komme de saa nær under Land, at de kunne naaes der fra med et Bøsseskud, men oftest ligge de længere ude, og deres lyse Skikkelser ses da spredte i en lang Stribe hen over Vandfladen, idelig forsvindende og ofte, naar de atter dukke op, fortsættende i Flugt henover Hovedet paa de foranliggende. Føden er her i Landet sikkert udelukkende smaa Snegle og Muslinger, som de hente sig, vel sjældent i større Dybde end en halv Snes Meter, fra Bunden af det salte Vand. I Ferskvandssøer ses de saa godt som aldrig her i Landet, men i Limfjorden er den ikke sjælden.

Af Fjender har Havlitten her i Landet kun Mennesket at frygte; den jages i vore Dage fra Motorbaad, tidligere med Sejlbaad, og i strænge Vintre skydes mange ved Vaager; derimod tages forholdsvis faa af denne Art i Net af Fiskere. Kødet er ikke stort bevendt, saa for den Sags Skyld er der ingen Mening i at efterstræbe denne livlige, muntre, stedse livsglade Fugl, der ikke paa noget Punkt skader Menneskets Interesser, men kun virker oplivende ved sit smukke Ydre og sin „Sang“.

Allerede i Marts begynde de ældre Hanner at jage med Hunnerne, flere ligge beundrende omkring den Skønne, naar hun svømmer et lille Stykke borte fra Flokken, men det er dog først lidt hen i April, at Længslen ret bliver stærk, og Sangen begynder at tone. Paa stille, solblanke Dage kan man da undertiden høre et hundredstemmigt Kor ude fra Søen, der ligger med Dis over den blanke Flade, og nærmer man sig forsigtig Skrænten og ser ned mod Strandbredden, kan man stundom overraske et Par, som har søgt Ensomhed tæt under Land, men skyndsomst svømmer udad ved Synet af Iagttagerens opdukkende Hoved.

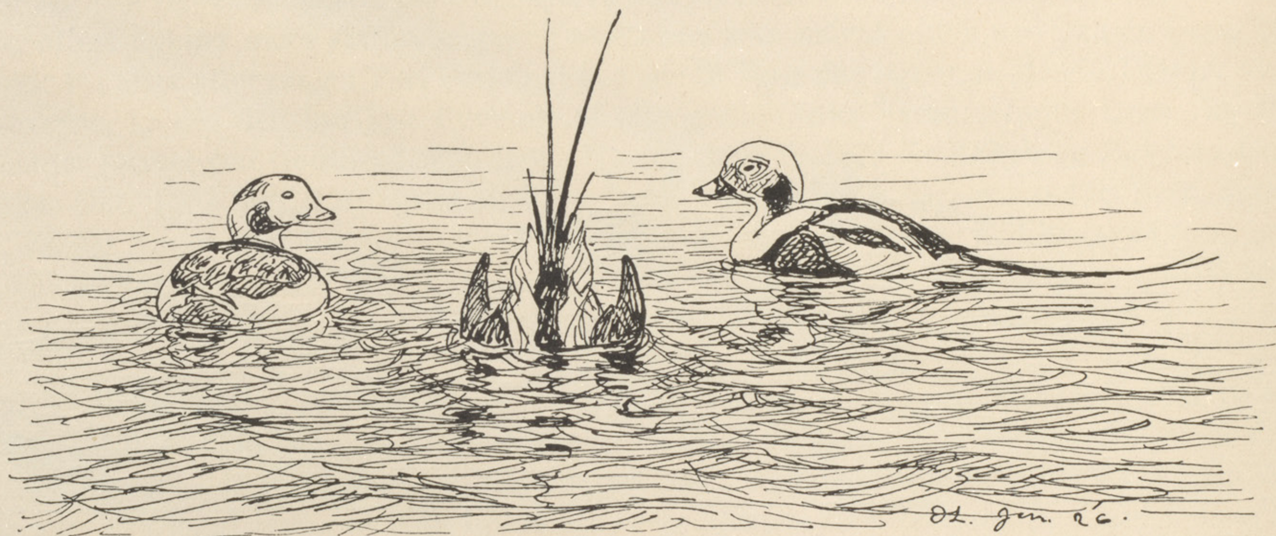
Næst efter Ederfuglen er Havlitten det ældste Vidne om Danmarks Fugleverden, thi den kendes

allerede fra Istidens sidste Del. I Bind I af denne Bog skriver H. Winge, Oversigt over Danmarks jordfundne Fugle, Side 244: „Fra Zirphæa-Laget, kaldt efter en Musling, der har levet i den Tids Havbund, en Strand-Aflejring fra *yngste Istid,* i Borgbakke tæt V. for Frederikshavn, skriver sig en ufuldstændig Overarm af Havlit (Pagonetta glacialis).“

Fra vor ældste Stenalder kendes Havlittens Knogler (Maglemose); ogsaa fra Ældre Stenalder haves Fund, fra Vejleby ved Isefjorden omtrent 1 ½ Mil N. Ø. for Holbæk, men hverken fra Yngre Stenalder eller fra senere Tiders Fund kendes den. Formodentlig har den hørt til de tidligste Beboere af Landet og har vel nok ynglet her; men Forandringerne i Landets Klima og Natur have vel faaet den til efterhaanden at flytte sine Ynglepladser længere mod Nord og Nordøst.

Efterretningerne hos Kjærbølling (efter Bynch), om at den skulde have ruget her i Landet, bero sikkert paa Misforstaaelser, saaledes som allerede nævnt af Collin i Kjærbølling 2den Udg.; det kan vel hænde, at oversomrende Fugle kunne ses her i Landet, men det sker sikkert for denne Arts Vedkommende meget sjældent, at nogle frivilligt forblive her Sommeren over; saadanne ville i de allerfleste Tilfælde vise sig at være anskudte Fugle.

I Løbet af April tynder det stærkt ud i Flokkene, og henimod Maanedens Slutning have de allerfleste Havlitter forladt Østersøen og dens nærmeste Farvande og ere trukne bort op mod nordlige og nordøstlige Rugepladser.

STRØMÆNDER, Histrionicus Lesson 1828.

Næbneglen danner Næbspidsen og strækker sig endog et Stykke op ad Næbryggen, mod hvilken dens Grænse ikke er skarp. Næbbet er kort, temmelig smalt og saa højt ved Roden, at det, navnlig set fra Siden, kan kaldes kegleformet. Næseborene ligge nærmere Panden end Næbenden. Paa Overnæbbets Side, helt inde ved Mundvigen og dækkende ned over denne, findes en lille Overhudsfold, der som en Klap hænger ned over de inderste Lameller; paa tørre Skind er den stundom vanskelig at opdage, men bemærkes let paa den levende Fugl, se Fig. 40 og 42. De 14 Halefjer ere temmelig

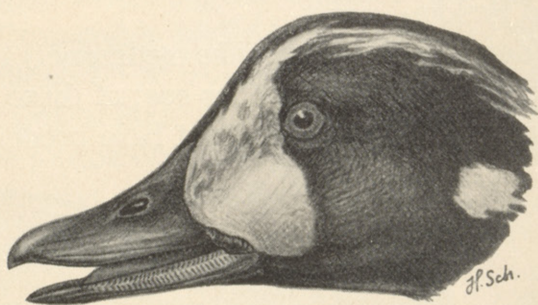

Fig. 40.
Hoved af Strømand,
Histrionicus histrionicus histrionicus (L.). ♂.
Grønland 1925.

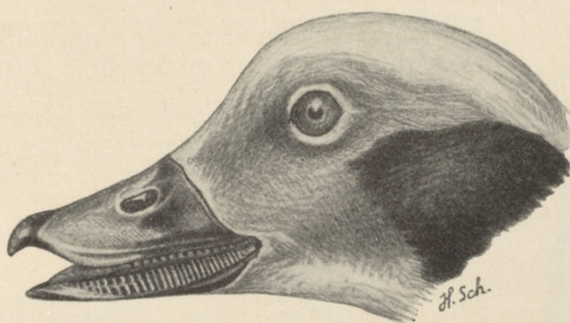

Fig. 41.
Hoved af Havlit,
Clangula hyemalis (L.). ♂.
Bornholm 1926.

stive, tilspidsede og de midterste næsten dobbelt saa lange som de yderste, se Fig. 46. Fødderne ere store med lange, kraftige Tæer, Ydertaaen dog kun sjældent lidt længere end Mellemtaaen.

Strømænderne ere ret smaa Dykænder med et forholdsvis lille Hoved, som dog, naar Fuglen er levende, ser større ud, end det er, da dets Fjerklædning er noget busket og ofte rejses lidt. Fra andre Dykænder skelnes de let ved Hjælp af deres lille og smalle Næb, der dog ikke bliver saa smalt og heller ikke saa langt som Skalleslugernes, og Hannerne ved deres brogede, mørkt gendarmblaa Fjerdragt med hvide Pletter og Baand, kastanjebrune Fjer paa Kropsider og Isse og ved deres metalglinsende blaa Vingespejl, der ikke, saaledes som hos Stellersænder, er for- og bagtil begrænset af hvide Tværbaand. Fra Havlitter kunne de desuden kendes paa, at der i Undernæbbet findes en dobbelt Række Lameller, en nedre lidt større og en øvre, hvis enkelte Tænder pege ind i Mellemrummene mellem Tænderne i den nedre Række, medens Havlitter kun have én Række, hvori de enkelte Tænder desuden staa med større Mellemrum, se Fig. 40 og 41, men ganske vist, navnlig ude ved Næbenden, have en fin, tværgaaende Fure, som næppe naaer til de inderste.

De af Kæbemusklerne paa Hjærnekassens Bagside afsatte Muskelmærker ere stærkere end hos Havlitter, Taarebenene ere temmelig store, større end hos Havlitter, se Tavle III; Panden er ret smal mellem Øjnene og bærer tydelige Mærker af de sorte, flade Næsekirtler, der bagud dog ikke naa til parietales Forrand, se Fig. 42.

Næsebenets nedadvendende Sidedel er lille og spinkel, og noget egentligt Kæbehulrum findes ikke; de ydre Næsebor ere smaa, og forreste og mellemste Næsemusling ligge omtrent i Flugt med hinanden, bageste ovenover mellemste op mod Sibenets (ethmoideums) vandrette Plade, hvis Yderkanter bøje sig nedad og danne en Art Sidevæg og en lille Bagvæg ind mod Øjehulen; gennem Bagvæggen passerer N. olfact., og mellem Sidevæggen og lacrymale gaar Næsekirtlens Udførselskanal.

Brystbenet minder i Form og Udseende meget om Troldandens, dog er Kammen ikke nær saa høj og buet, men Forkanten skraat fremadrettet paa samme Maade; Indskæringerne i dets Bagende og Bagrandens Profil ere saa godt som ens, og Forholdet mellem Længde og Bredde er som hos Troldænder 1,8, idet 10 voksne Hanner og 9 voksne Hunner have Brystbenet henholdsvis 70,1 mm l. × 38,5 br., og 65 mm l. × 36,4 br. Mærkelig nok ere Gennemsnitstallene for Hanner af de to nævnte Arter aldeles ens, medens de for Strømandens Hunner — selv om Forholdet mellem Længde og Bredde er det samme — ere lidt mindre.

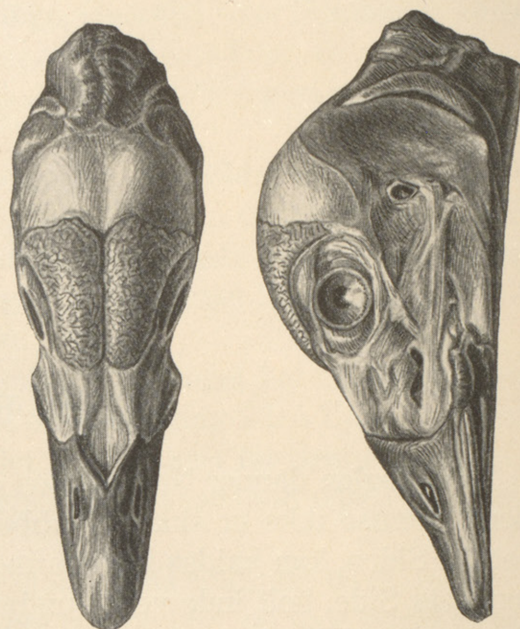

Fig. 42.
Hoved med Næsekirtler af Strømand, Histrionicus hist. histrionicus (L.). ♂. 7. Juli 1925. Koek-Øerne, Grønland.

Bækkenet minder ogsaa noget om Troldandens, men det er bredere, i det Hele kraftigt udviklet og hvælvet, paafaldende stærkere end Havlitters, se Fig. 43 og 44. Det har ogsaa en i Forhold til Brystbenet stærk Udvikling; hos de 9 førnævnte Hunner viser det sig, at Brystbenet er gennemsnitlig 2 mm kortere end Bækkenet, hos de 10 Hanner gennemsnitlig 0,7 mm længere end Bækkenet. Hos Troldænder er Brystbenet 9 mm længere end Bækkenet; hos Havlitter er det hos Hunner (den lille Benplade *ikke* medregnet) 10 mm, hos Hanner 13 mm længere end Bækkenet. Syv frie Halehvirvler ses; af disse ere 4de og 5te, regnet indefra, de bredeste, og Halehvirvlerne synes i det Hele bredere og kraftigere end Havlittens. Ogsaa Laarknoglerne ere i Forhold til Fuglens Størrelse kraftige, større end hos den lidt større Havlit, og medens hos denne Ravnenæbsbenet er større end Laarknoglen, er det modsatte Tilfældet hos Strømanden; hos denne er 10 Hanners Laar 43 mm lange, Ravnenæbsbenene 41 mm, hos 10 Havlitter (♂ ♂) er Laarknoglen 42 mm, Ravnenæbsbenet 47 mm. Med andre Ord Laaret er hos Strømanden 2 mm større end Ravnenæbsbenet, hos Havlitten 5 mm mindre end Ravnenæbsbenet. Ogsaa Armen er kort. Gennemsnitslængen af 10 Hanners højre Arme (humerus) er 67,4 mm, hos et tilsvarende Antal Troldandrikker 81,2 mm, og Brystbenspladens Længde er den samme for bægge Arter. Denne stærkere Udvikling af Bagkroppen er i Overensstemmelse med Fuglens Levemaade, thi den lægger mere Vægt paa at svømme end paa at flyve og vistnok mere paa at svømme end paa at dykke. Arme, Ravnenæbsben og Brystbenskøl ere mindre stærkt udviklede (eller ere tilbagedannede) end hos f. Eks. Troldænder og Havlitter; Laaret er større og navnlig forholdsvis større end hos Havlitter, og hvad Bækkenet angaar, gælder omtrent det samme, thi det er hos 9 Hunner og 10 Hanner henholdsvis 73 mm og 77 mm langt, hos 10 Hunner og Hanner af Havlitten 73,6 mm og 78 mm. Havlitten bruger Vingerne mere, Strømanden Benene; dens Yndlings-

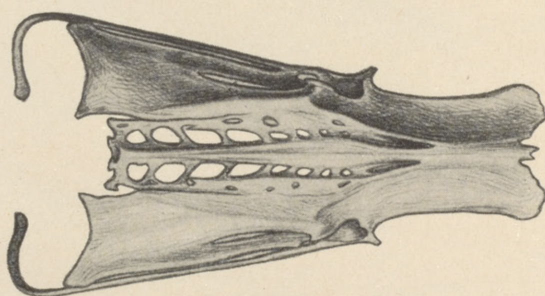

Fig. 43.
Bækken af Havlit, Clangula hyemalis (L.).

Fig. 44.
Bækken af Strømand, Histrionicus hist. histrionicus (L.).

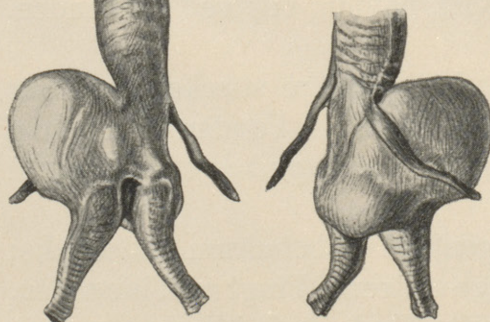

Fig. 45.
Tunge og Luftrør af Strømand, Histrionicus hist. histrionicus (L.). ♂. 7. Juli 1925. Koek-Øerne ved Godthaab, Grønland.

opholdssteder ere Floder og Elvmundinger, hvori den tilsyneladende uden Anstrengelse svømmer op imod den stærkeste Strøm, og troligt nok bringe de sydende Strømhvirvler Føden op til Overfladen, saa at den mindre behøver at dykke; men en stor Del af Aaret tilbringer Strømanden ved Havets Kyster, hvor den finder sin Hovednæring under den Tid, Tanglopper. Tungen svarer i Størrelse til Næbbet, Luftrøret er lidt indsnevret lige under Midten, derefter lidt udvidet og har endelig lige over Bronchierne en rundagtig Udvidelse, som ligger ud til venstre Side, se Fig. 45.

Hos en 10—11 Mdr. gl. Hun, skudt 24. Juni 1925 ved Koek-Øerne udenfor Godthaabsfjorden i Grønland, vare Leverlapperne som de sædvanligvis ses hos Andefugle, højre størst, Bugspytkirtlen (pancreas) meget stor og bred, Milten ogsaa stor, rund, Bursa Fabricii tilstede; i en Afstand af 68 mm fra Anus udsprang Blindtarmene, der bægge vare 98 mm lange.

Fjerfældningen foregaar saaledes, at Ællingen, der ofte kommer saa sent til Verden som i August, gaar fra Dundragt ind i Ungedragt, og denne bæres knapt et halvt Aar eller saa, førend nye Fjer begynde at vise sig, lignende dem, som senere udgøre den kønsmodne Fugls Pragtdragt. Naar de unge Strømænder ere 10—11 Maaneder gamle, bære de en Dragt, som er en Blanding af Unge- og første Pragtdragt; hos nogle er Pragtdragten overvejende, hos andre Ungedragten, alt eftersom de ere kraftigere eller svagere, tidligere eller senere udrugede, og heraf afhænger ogsaa, hvormange af de ungdommelige Halefjer de faa ombyttede med voksne. I Juli—August fælde de nu etaarige Fugle, tabe alle Sving- og Halefjer og faa derefter, baade Hunner og Hanner, en første Sommerdragt, som senere ombyttes med Pragtdragten, tidligere hos Hannen, allerede i Septbr. Maaned, end hos Hunnen. Herefter har Strømanden aarlig to Dragter, en Pragtdragt og en Sommerdragt.

Strømanden lever paa Island, i Grønland, i det nordlige Nordamerika og i det nordøstlige Asien; kun én Art findes, men denne deles i to Racer, den typiske Strømand, *Histrionicus hist. histrionicus* (L.), og en mere stornæbbet Race, *Histrionicus histrionicus pacificus* Brooks, som lever ved det nordlige Stillehavs Kyster og i Nordøstsibirien.

Fig. 46.
Hale af Strømand,
Histrionicus histrionicus histrionicus (L.). ♂ ad.
6te Juli 1925. Koek-Øerne udfor Godthaab,
Grønland.

STRØMAND, Histrionicus histrionicus histrionicus (L.).

Anas histrionica Lin. Syst. Nat. Ed. X, I 1758, Side 127. — Anas histrionica L. Fabricius: Fauna Groenl. 1780 Side 73. — Anas Histrionica. Mohr: Islandsk Naturhist. 1786, Side 24. — Anas Histrionica, Anas Minuta. Jørgen Landt: Beskrivelse over Færøerne 1800, Side 252. — Anas histrionica (Linn.). Faber: Prodromus isl. Ornith. 1822, Side 73. — Anas histrionica. Charles Teilmann: Beskrivelse af Danmarks og Islands Fugle 1823, Side 200. — Anas histrionica. Graah: Undersøgelses-Reise til Østkysten af Grønland. 1832, Side 194. — Clangula histrionica. Holbøll: Ornith. Bidrag Grønl. Fauna Naturhist. Tidsskrift. 4. Bd. 1842—43, Side 436. — Anas histrionica L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 383. — Anas histrionica L. Th. Krüper i: Naumannia 1857 Bd. VII, Side 97. — Fuligula histrionica (Linn.). v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 477. — Glaucion histrionicum (L.). Kjærbølling: Skand. Fugle, 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 685. — Cosmonetta histrionica. H. J. and C. E. Pearson: Birds observed in Iceland 1894. Ibis 1895, Side 243. — Fuligula histrionica. J. Riemschneider: Reise nach Island. Ornith. Monatsschrift 1896, Side 313. — Cosmonetta histrionica (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 265. — Cosmonetta histrionica (L.). Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 84. — Cosmonetta histrionica (Linn.). H. H. Slater: Manual Birds of Iceland 1901, Side 68. — Histrionicus histrionicus (L.). Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 194. — Histrionicus histrionicus (L.). Hantzsch: Vogelwelt nordöstl. Labradors Journal für Ornith. 1908, Side 341. — Histrionicus histrionicus (L.). Macoun: Cat. Canadian Birds 1909, Side 105. — Histriónicus histriónicus (Linnæus). A. O. U. Check-List North. Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 77. — Clangula histrionica (Linnæus). J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. I. 1913, Side 132. — Histrionicus histrionicus (Linné). Henr. Munthe: Fågelfynd från senglaciale Lager i Sverige, Sveriges Geolog. Undersökning Årsbok 8. (1914): Nr. 4, Side 5. — Histrionicus histrionicus Lin. Lönnberg: Sveriges Ryggradsdjur II, Fåglarna 1915, Side 271. — Cosmonétta histriónica (Linné). Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 141. — Histrionicus histrionicus histrionicus (L.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1361. — Histrionicus histrionicus histrionicus (L.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Octb. 5th 1921 Vol. II, Side 346. — Cosmonetta histrionica. Collett-Olsen: Norges Fugle III, 1921, Side 124. — Cosmonetta histrionica (L.). A. Bertelsen: Fuglene i Umánaq Distrikt. Medd. om Grønland LXII, 1921, Side 148. — Histrionicus histrionicus (L.). Ekman: Djurvärld. Utbredningshist. Skand. Halvön 1922, Side 390.

Danske Navne:	Strømand, Harlekinsand.
Islandske „	Straumönd, Brimönd, Brimdufa.
Færøiske „	Rötugaas, Brimondt.
Grønlandske „	Tornarviarsuk, Tornauiarsuk, Tôrnaviarssuk.
Svenske „	Strömand.
Norske „	Strømand.
Finske „	Strömand.
Engelske „	Harlequin, Harlequin Duck, Collar-duck.
Franske „	Canard histrion.
Tyske „	Kragenente, Kragen-Ente, Stromente, Harlekinente.

Artskendetegn: En temmelig lille Dykand med et lille, ret smalt Næb, paa hvilket Neglen danner Spidsen; den gaar jævnt over i Næbryggen uden tydelig Grænse; ved Mundvigen en nedhængende lille Hudlap. Halens 14 Fjer ere temmelig lange, lidt tilspidsede, ret stive. Vingerne forholdsvis smaa, hos gamle Hanner et blaat Spejl, som ikke for- og bagtil er begrænset af hvide Tværbaand. Fjerdragten hos gamle Hanner temmelig broget af hvidt, blaaligt og rustrødt i Pragtdragten, i Sommerdragten mere ensfarvet mørkt graablaa, men med det metallisk skinnende Spejl i Behold, naar Vingen er færdigfældet; hos Hunner og unge Fugle er Fjerdragten ensartet graalig eller olivenbrunlig. Iris brun. Fødderne olivengraa-gullige med sort Svømmehud. Ydertaaen af samme Længde som Mellemtaaen eller kun meget lidt længere.

Forekomst i Danmark: Ikke truffen.
„ paa Færøerne: Tilfældig, vist ikke hyppig Gæst.
„ paa Island: Almindelig udbredt Ynglefugl; Standfugl paa Øen.
„ i Grønland: Almindelig Ynglefugl paa Vestkysten op til Upernivik, dog sjældnere Nord for 66° end Syd derfor; nævnt af Graah fra Østkystens sydlige Del.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen.* Oversiden ensfarvet olivengraabrunlig, Undersiden og Hovedets Sider fra Næbroden til Nakken hvide, skraat foran og ovenover Øjet en lille langagtig, hvid Plet, ved Hoften en anden, som hos ganske smaa Ællinger undertiden er utydelig; paa Undersiden af den lille Vinge ses en hvid Stribe langs baade For- og Bagrand, bredest er denne Stribe ved Pegefingerens Ende. Næbbet skifergraaligt med lysere Negl, Fødderne graabrunlige med mørk Svømmehud. Fra Island foreligge 4 spæde Ællinger, tagne $^{30}/_{6}$ og $^{3}/_{7}$. En Ælling af omtrent samme Størrelse foreligger fra Søndre Strømfjord i Vestgrønland $^{10}/_{9}$ 1918; desuden findes 5 lidt større Ællinger fra Strømfjorden, tagne $^{23}/_{8}$ 1919, af hvilke to ere afbildede paa Tavle XXXV. En endnu lidt større Ælling, hvis Dundragt er noget falmet, haves fra Island; den er fanget i August 1907; endelig tre endnu lidt større sammesteds fra tagne, de to $^{29}/_{8}$, den tredje $^{12}/_{9}$. Disse tre sidste ere alle paa samme Udviklingstrin, have Brystet, Bugen og Kropsiderne fjerklædte, Fjer paa Skuldrene, men Ryggen iøvrigt endnu dunklædt, Halefjerene ere saa godt som udvoksede, og Dunet er faldet af deres Ender. Hovedet er for største Delen dunklædt, men bag Øret ere nogle hvide Fjer brudte frem, dannende en lille lys Plet. Vingefjer findes endnu ikke hos disse Unger, der have Krikandestørrelse. Samtidig med smaa Dunællinger kunne fuldt udviklede og flyvefærdige Fugle træffes; en saadan foreligger t. Eks. fra Godthaab i Grønland, $^{22}/_{8}$ 1904.

Ung Hun i første Fjerdragt. Ovennævnte unge Hun har Næbbet mørkt skifergraablaaligt, lysere ud mod Spidsen, Hovedets Overside, Ryg, Skuldre, Overgump og Hale graabrunlige. Den samme lyse Plet, som saaes i Dundragten, skraat foran og over Øjet, findes ogsaa i denne Dragt, og desuden har Fuglen en ret udbredt lys Plet paa Kinden under Øjet hen mod Næbroden; mellem denne Plet og Pletten over Øjet ses en Stribe graabrune Fjer, der kan være mere eller mindre bred. Bag Øret, hen mod Nakken, en rundlig hvid Plet. Struben er musegraa, det samme gælder Halsen og Brystets øverste Del, men her have Fjerene dels gulbrune, dels hvide Spidser, og længere ned over Brystet ere Fjerenes Spidser saa lange og hvidgraa, at Undersiden af Fuglen ser sølvhvid ud, paa Bugen dog hist og her med Fjerenes graabrune Grunddele synlige. Kropsidernes Fjer ere graabrune, de øverste med hvidgraa Kanter, de bageste uden saadanne, Armhulens Fjer (Axillarfjerene) sodbrune, Dækfjerene paa Vingens Underside af samme Farve, nogle af dem med smalle hvide Rande. Oversiden af Vingen er mørkt graabrun med et svagt brunlig-violet Skær, der synes stærkest paa de Armsvingfjer, som danne Spejlet. Tarsens Indside olivengraagrønlig, Svømmehuden næsten sort, Tarsens Bagside sort, Neglene hornbrune. Fuglen ligner paa det nærmeste den unge Han paa Tavle XXXV øverst tilvenstre. Denne Dragt bærer den unge Hun til December Maaned, nogle længere, saa begynde nye Fjer at bryde frem, i Regelen først paa Hovedet, og de lyse Fjerspidser paa Undersiden slides efterhaanden saaledes af, at deres graabrunlige Grunddele vise sig tydeligere. En Hun, skudt i December 1904 ved Godthaab i Grønland, har faaet nye Fjer paa den største Del af Hovedet, de brunlige Fjer ere erstattede af mørkere, der have en svag gendarmblaalig Lød, og Fjerene i de hvide Pletter ere hvidere. En Hun, skudt sammesteds i Februar, har et ganske lignende Udseende paa Hovedet, Undersidens hvide Fjerrande ere endnu mere afslidte, paa Kropsiderne ere brungraablaalige Fjer komne frem, og de midterste ungdommelige Halefjer ere ombyttede med voksne; en ung Hun fra Begyndelsen af Maj, ligeledes skudt ved Godthaab, er ikke væsentlig videre i Fældningen, ogsaa den har faaet nogle voksne Halefjer, og dens Vinger, særlig Armsvingfjerene, ere temmelig falmede og slidte. I Juni synes Fældningen at gaa lidt stærkere fremad; den indvendige Side af Skindet af en Hun med ret Ægleder, skudt 24. Juni 1925 ved Koek-Øerne udfor Godthaab, viste tydeligt, at nye Fjer vare i Fremvækst; alle dens Halefjer ere voksne, paa Ryggen ses kun faa slidte Fjer af Ungedragten tilbagesiddende, Kropsidernes Fjer ere nye, men Brystets Fjer, Svingfjerene og navnlig Armsvingfjerene ere saa slidte og falmede, at de se helt graalige ud. Den her omtalte Fugl er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle XXXV. En anden Hun, ogsaa med ret Ægleder, skudt samme Sted og Dag, er fotografisk gengivet paa Tavle XXXVII længst tilvenstre; den er i samme Fjerdragt som føromtalte, men har endnu adskillige stærkt falmede

og slidte ungdommelige Halefjer tilbage. En Hun, skudt ved Bjørneøen i Godthaabsfjorden $^4/_7$ 1925, en anden, skudt inde i Godthaabsfjorden i Ilulialek $^2/_7$ 1925, og en tredje, skudt i Ameralikfjorden $^6/_7$ 1925, ere alle i en tilsvarende Dragt, der ligner den senere kommende fuldstændige Pragtdragt.

19 Unge Hunner i første Aar, 16 fra Grønland, 3 fra Island, maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	183 mm	25 mm	36,6 mm	53 mm	53 mm	42 mm
Største Maal	191 „	26 „	37 „	56 „	55 „	44 „
Mindste „	177 „	24 „	35 „	51 „	50 „	40 „

Af *Hunner i andet Aar* foreligge fra Grønland 14, fra Island 29, ialt 43; men 9 af disse er ikke maalte, da de have været uden Svingfjer, „afslaaede“, og muligvis ere nogle af dem, saavel som af de maalte, i tredje Aar eller have maaske en endnu højere Alder, men da ingen kendelig Forskel har været at se i Fjerdragterne, ere de maalte under ét og maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	190 mm	24,8 mm	36,9 mm	53 mm	53 mm	42 mm
Største Maal	200 „	27 „	39 „	55 „	55 „	44 „
Mindste „	180 „	23 „	35 „	48 „	48 „	40 „

De islandske og grønlandske Fugle ere maalte hver for sig, men da ingen Forskel i Størrelsen viste sig hverken hos unge eller gamle Fugle, Hanner eller Hunner — alle ere maalte særskilte — ere Maalene her givne under ét.

I Slutningen af Juli Maaned for nogles Vedkommende, for andres senere, falde Sving- og Halefjerene, og den nu oftest over ét Aar gamle Hun anlægger sin første *Sommerdragt.* I denne ses paa Hovedet de samme lyse Pletter som i Ungedragten, de over og under Øjet med mørke Spidser paa de hvide Fjer, den bag Øret med renhvide Fjer. Iøvrigt er Hovedet, Halsen, Ryggen og Overgumpen mørkt sodbrune med olivenbrune Fjerrande, der paa Skulderfjerene ere saa brede, at disse se helt brunlige ud; Kroppens Sidefjer have en lysere brunlig Farve, og paa Fuglens Underside ere Fjerene inderst graabrune, dernæst hvidgraa, og yderst have de temmelig brede, brunlige Rande, som ligge dækkende hen over et Stykke af den følgende Fjers hvide Parti; derved opstaar et spættet Udseende, og Fuglen er i denne Dragt oftest betydeligt mørkere end den unge Fugl. Vingens smaa Dækfjer ere mørkt sodbrune med smalle, lidt lysere Kanter; ogsaa Haandsvingfjerene ere sodbrunlige med svagviolet Bronceglans, der er lidt stærkere paa Armsvingfjerene, som danne det ikke meget iøjnefaldende Spejl. En saadan Hun er afbildet paa Tavle XXXV nederst tilhøjre. En anden, skudt $^5/_{11}$ 1917 ved Kangamiut lidt Nord for Sukkertoppen, har ganske samme Udseende, men dens Sving- og Halefjer ere fuldt udvoksede, og disse Halefjer ere sorte med brunlig-violet Bronceglans. Denne Dragt afløses af *Pragtdragten,* men det er ikke muligt, trods det betydelige Stof, som foreligger, at sige med Sikkerhed, naar denne Fældning indtræder. En Hun, skudt 26. Marts 1907 ved Julianehaab i Vestgrønland, bærer endnu Sommerdragten, temmelig falmet, det samme gælder en Hun, skudt i Marts paa Island; Hunner fra Maj og Juni have Pragtdragten mere eller mindre tydeligt fremtrædende, saa det er muligt, at Fældningen foregaar i April. Forskellen mellem denne Pragtdragt og Sommerdragten bestaar i, at Ryggens Fjer nu have mere eller mindre tydelige graablaalige Rande, Hovedets Fjer ere mørktgraablaa og Kroppens Sidefjer mere graalige end olivenbrunlige. En saadan Hun er afbildet midt i venstre Række paa Tavle XXXV, men langt fra alle Hunner have en saa udpræget Pragtdragt; Fuglen er skudt i Ameralikfjorden $^6/_7$ 1925, og dens Ægstok viste, at Æglægningen var tilendebragt, Æglederen var atter omtrent i Ro, og Fuglen havde Rugeplet. Reden fandtes dog ikke. En halv Snes andre Hunner, dels fra Island, dels fra Grønland, have alle mere eller mindre fremtrædende graablaalig Lød paa Hoved og Rygfjer, nogle stærkt spættet, andre lysere Underside, idet nye frembrudte Fjer have brede, hvide Bræmme, og et Par Stykker af dem have begyndt at plukke Dun af sig til Reden. Denne Pragtdragt antager under Rugetiden, og medens Hunnen fører Ællinger, et Udseende, der atter minder om Sommerdragten, naar denne er falmet, idet den blaalige Tone forsvinder, og nye Fjer, tilhørende den kommende anden Sommerdragt, begynde allerede at vise sig paa Brystets nederste Del og Bugen, hvor Fuglen havde plukket sig for de Dun, hvormed Reden belægges. En Hun i denne Dragt er afbildet midt i højre Række paa Tavle XXXV; den førte 5 Ællinger. Endnu mere slidte og falmede end denne ere fire Hunner, skudte paa Island i August—September, og det samme gælder en Hun, skudt 7. September 1918 ved Kangamiut

i Grønland, men de have alle i temmelig stor Udstrækning nye Fjer paa Undersiden, hvor de have haft Rugeplet; de blaalige Rande paa Ryggens og Baghalsens Fjer ere helt afslidte, og Fjerkanterne ere saa falmede, at Fuglen ser tværstribet ud. Naturligvis ere Svingfjerene stærkt slidte og vilde snart efter være tabte. — Saa kommer paany Sommerdragten, se den afbildede Hun nederst tilvenstre paa Tavle XXXV, og derefter skifte aarlig disse to Dragter; troligvis bliver Pragtdragten i ældre Alder mere udpræget og kommer i Udseende Hannens Sommerdragt nærmere.

Den *unge Han i første Fjerdragt* ligner i saa høj Grad den unge Hun, at det oftest er meget vanskeligt uden anatomisk Undersøgelse at afgøre, hvilket Køn man har for sig, men allerede i Oktober begynde Fjer af første Pragtdragt at vise sig, næsten altid først paa Hovedet. En ung Han, ca. 2 Mdr. gl., skudt paa Island, er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XXXV. 17 unge Hanner i første Aar foreligge, 10 fra Grønland og 7 fra Island; de vise, hvad Fældningen angaar, at de islandske Hanner ere lidt tidligere paa Færde og vist oftere end grønlandske naa en første Pragtdragt, eller i hvert Fald naa længere hen imod den; denne første Pragtdragt staar i Skønhed og Farvernes Styrke meget tilbage for den senere tilkommende; grønlandske Hanner opnaa vist kun meget sjældent mere end en ufuldstændig første Pragtdragt, til hvilken Tilløb kunne ses allerede i Oktober, endnu mere hos Fugle, skudte i Februar, og fire Hanner, skudte paa Koek-Øerne ved Godthaabsfjordens Munding, vare som de to Fugle, der ere gengivne henholdsvis paa Tavle XXXVI øverst tilvenstre og paa Tavle XXXVII i Midten. Et Par af disse Hanner havde skiftet alle Halefjer, de andre havde endnu nogle ungdommelige tilbage; fælles for dem alle er, at Undersidens Fjer endnu tilhøre Ungedragten, at Hovedet er mest ligt den fuldstændige Pragtdragt, og at de bageste hvid- og sortbrogede Armsvingfjer ere fremme; derimod ses kun faa hvide Fjer paa Skuldrene, flere kastanjebrune, bredt vatrede paa Kropsiderne. Ogsaa de senere kommende brede, hvide Tværbaand ved Halsroden og paa Brystsiderne ere antydede. En ung Han, skudt 7. Juli 1925 i Ameralikfjorden, har ikke været saa langt fremme som disse, og hos den er allerede et nyt Sæt Fjer begyndt at bryde frem, tilhørende første Sommerdragt. En ung islandsk Han, skudt 12. Juni 1913, har derimod omtrent helt naaet denne første Pragtdragt, saaledes at kun ganske faa Ungedragtsfjer ere tilbage paa Bryst og Bug. Gennemsnitsmaalene af disse 17 unge Hanner ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	190 mm	26,7 mm	37,7 mm	55,5 mm	55,5 mm	44,3 mm
Største Maal	199 „	28 „	39 „	59 „	59 „	49 „
Mindste „	181 „	25 „	36 „	52 „	52 „	40 „

Hos *Hanner i andet Aar* ses altsaa først en Sommerdragt frembrydende, og den naaer at komme stærkt til Udvikling, inden de sidste Rester af Ungedragten og første ufuldstændige Pragtdragt ere forsvundne; en saadan Han, skudt 12. September 1925 i Nærheden af Godthaab i Grønland, er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle XXXVI. Paa dens Hoved ses mellem Næbrod og Øje en stor, lys Plet, hvis hvide Fjer for en stor Del have graa Spidser; henover Panden og Issen, dér hvor senere de rustrøde Striber vise sig, ses to mørkegraa Fjerpartier, som mødes i Nakken, saaledes at denne og Baghalsen have samme Farve, og dette gælder ogsaa Hage og Strube. Resten af Hovedet, med Undtagelse af en lille hvid Plet et Stykke bag Øret, samt Ryg og Overgump ere dybt blaasorte med enkelte lyst gendarmblaa Fjer frembrydende; Skulderfjerene lidt mere graalige. Hele Fuglens Underside er skifergraa med Undtagelse af de tilbagesiddende hvidgraa Fjer fra Ungedragten; Kropsiderne ere lidt mørkere end Undersidens Fjer, og nogle faa, svagt vatrede rustrøde Fjer fra første Pragtdragt sidde tilbage. Halefjer mangle. Svingfjerene, der ikke ere helt udvoksede endnu, ere sorte, Forvingens smaa Dækfjer ere mørkt graablaa, Spejlet blaat; to af Dækfjerene i sidste Række inden Spejlet have brede, hvide Ender og danne saaledes et Brudstykke af Tværbaand midt for Spejlets fremadvendende Kant, et Par af Dækfjerene i en af de næste Rækker op mod Haandleddet have ogsaa hvide Enderande, saaledes at to smaa hvide Pletter kunne ses omtrent midt paa Forvingen. De bageste Armsvingfjer, som begrænse Spejlet op mod Ryggen, ere hvide paa Yderfanerne med ret brede, sorte Rande, der paa den bageste ere saa brede, at de indtage en større Del af Fjeren end den hvide Farve. To andre Hanner, skudte i August ved Sukkertoppen, ere i ganske tilsvarende Dragt, blot ere deres Svingfjer næppe synlige endnu, medens talrige Ungedragtsfjer sidde tilbage paa Bryst og Bug; rustrøde Kropsidefjer fra første Pragtdragt have de ikke tilbage saaledes som den afbildede Fugl. Syv Hanner,

skudte i September Maaned, vise Sommerdragten vigende for den kommende første fuldstændige Pragtdragt, der dog ikke hos nogen af disse syv Fugle ses helt færdig. De Fjer, som komme sidst, ere de dybt mahognirødbrune Fjer paa Hovedet og Kropsiderne; kun hos to Hanner, skudte henholdsvis 24. og 27. September, ere de frembrudte, men ikke helt udvoksede. I Oktober ses *Pragtdragten* fuldstændig og ser da saaledes ud: fra Næbroden op over Panden gaar en fløjelssort Stribe med mørkeblaat Skær hen til Nakken, paa bægge Sider af Hovedet ses en stor hvid Plet, som følger Næbroden fra Mundvigen op til Panden, gaar langs den sorte Stribe op over Panden til lidt bag Øjet og derfra foran Øjet ned over Kinden, hvis forreste Del saaledes er helt hvid. Resten af Hovedet er mørkt blaalig, men en rustrød Stribe ses paa hver Side af den sorte Midtstribe paa Panden, bag Øret findes en rundagtig hvid Plet og langs Nakken en langagtig hvid. Rundt om Halsroden løber et temmelig bredt hvidt Tværbaand, som nedentil er begrænset af et smalt blaasort; i denne første fuldstændige Pragtdragt er dette hvide Tværbaand dog ofte meget smallere paa Forhalsen end i senere Pragtdragter, og det lukkes ikke bagtil. Ryggen, Brystets øverste Del og Forvingen ere gendarmblaalige, en Farve, der ned over Brystets nedre Del og Bugen gaar over i mere Graablaat, men paa Overgump, Over- og Underhaledækfjer i dybt Blaasort. Paa Brystsiderne foran Haandleddet ses et bredt, hvidt tværløbende Baand, der paa bægge Sider er begrænset af sorte parallelt løbende Baand. Nogle af Skulderfjerene ere hvide med brede sorte Længdestriber langs Yderfanerne. Kroppens Sidedækfjer, særlig de bageste brede, have en stærk rustrød Farve, og nogle af dem ere utydeligt vatrede med sorte Bølgelinier, Spejlet har en dyb blaa Farve, og iøvrigt er Vingen, da den er ført med fra Sommerdragten, naturligvis som i denne. De lange, tilspidsede Halefjer ere sorte med en svag graablaalig Glans, og paa hver Side af Haleroden ses en lille hvid Plet. I Løbet af Aaret falmer nu denne Dragt noget, dog er det mest Undersidens Fjer, der synes at lide, de blive mat mørkegraalige, og Kropsidernes rustbrune Fjer blive lidt mattere rødbrune. En saadan Han, skudt 24. Juni 1925 paa Koek-Øerne, er afbildet yderst tilhøjre paa Tavle XXXVII. Da de islandske Hanner ere lidt tidligere paa Færde med Fældningen, er Falmningen af Undersidens Fjer i Regelen ogsaa lidt længere fremskreden paa tilsvarende Tid.

Allerede i Begyndelsen af Juli kan man se Fugle, som næsten have faaet anden Sommerdragt, der følger efter den nys beskrevne Pragtdragt, men Svingfjerene tabes dog vist i Regelen først i August. En Han, skudt $^{8}/_{7}$ 1925 ved Godthaab, er afbildet nederst tilvenstre paa Tavle XXXVI; den har endnu sine Svingfjer, og en Del rustrøde Fjer findes ogsaa som Rester af den forsvindende Pragtdragt. Den fuldstændige anden Sommerdragt er iøvrigt som første, men ogsaa om den gælder, at den forsvindende og atter kommende Pragtdragts Fjer næsten række hinanden Haanden under Fældningen. 11 islandske og 5 grønlandske Hanner foreligge i dette Fældningsstadie; en af de islandske, 26. August 1913, er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XXXVI; den har ikke endnu faaet nye Halefjer, men de nye Vinger ere et godt Stykke fremme; paa Brystets Sider, hvor senere Pragtdragtens hvide tværgaaende Baand vil vise sig, ses hos denne Fugl nogle Fjer med hvide Endepletter. En grønlandsk Han, skudt 15. September 1917 ved Sukkertoppen i Grønland, har lidt mindre fremtrædende hvid Plet ved Næbroden og mangler de hvide Smaapletter paa Brystsiderne, desuden har den faaet Halefjer, og gendarmblaalige Fjer bryde allerede frem paa Ryggen.

Den derpaa følgende Pragtdragt, den tredje, men i Virkeligheden kun den *anden fuldstændige*, er en Gentagelse af den foregaaende, men alle Farver ere højere og de hvide Tværbaand bredere; to saadanne Hanner, skudte 18. Oktober 1897 og 29. Oktober 1912 ved Godthaab i Grønland, ere afbildede midt paa Tavle XXXVI. Den gennemsnitlige Størrelse af 60 Hanner, 30 grønlandske og lige saa mange islandske, er:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	203,5 mm	26 mm	38,2 mm	56,1 mm	56,4 mm	44,7 mm
Største Maal	210 „	29 „	41 „	60 „	61 „	49 „
Mindste „	190 „	25 „	36 „	54 „	53 „	41 „

Som forhen ere islandske og grønlandske Fugle maalte hver for sig, men da Maalene falde sammen, ere de givne under ét. Ialt har der foreligget over 100 gamle Hanner til Undersøgelse, men flere af disse have været saaledes i Fældning, at de ikke have kunnet maales. Indbyrdes ere disse Hanner ikke meget forskellige i Fjerdragt; der kan være en Svingning i Bredden af de hvide Tværbaand, der hos nogle ere meget brede, det hvide Baand ved Halsroden kan lukkes mere eller mindre tæt paa

Strømænder, Histrionicus histrionicus histrionicus (L.).

Ung Han, ♂ juv. 9/9 1912. Saltnes, Island.
Ca. 2 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 5/7 1917. Kasigienguit,
Ameralikfjorden, Grønland.
Æglægning tilendebragt. Vist mindst ca. 35 Mdr. gl.
Parringsdragt.

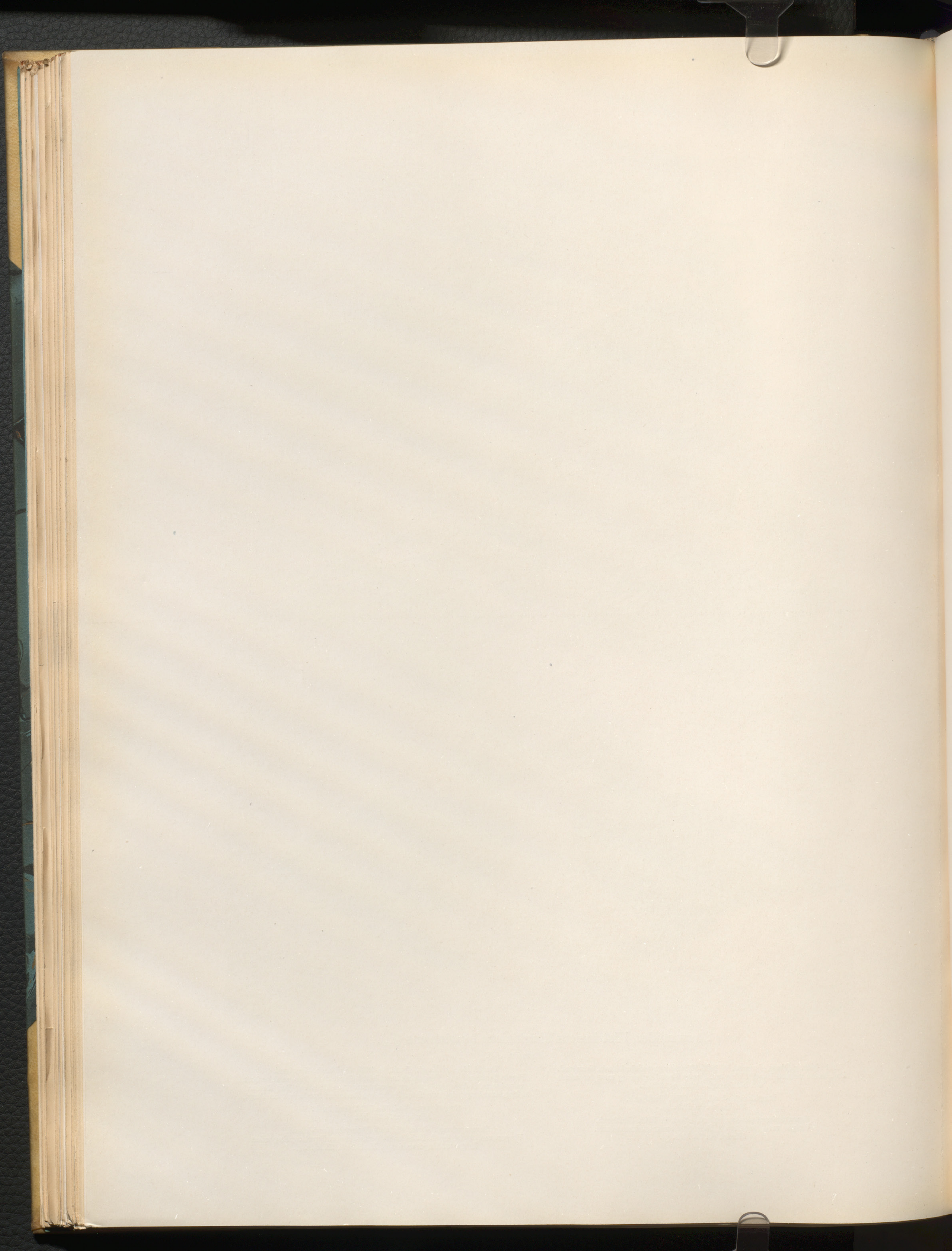
Gammel Hun, ♀ ad. 27/9 1917. Kangamiut
ved Sukkertoppen, Grønland.
Sommerdragt. Mindst ca. 25 Mdr. gl.

Dunællinger, pull.
23/8 1919. Søndre Strømfjord. Grønland.
Ca. 8 Dage gl.

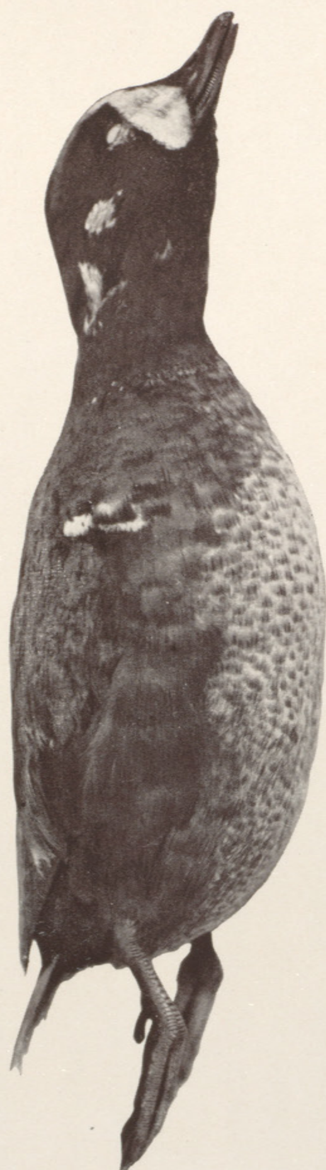
Hun, ♀ vix ad. 24/6 1925. Koek-Øerne ved Godthaab.
Ca. 11 Mdr. gl. Ægleder aldeles ret og tynd.

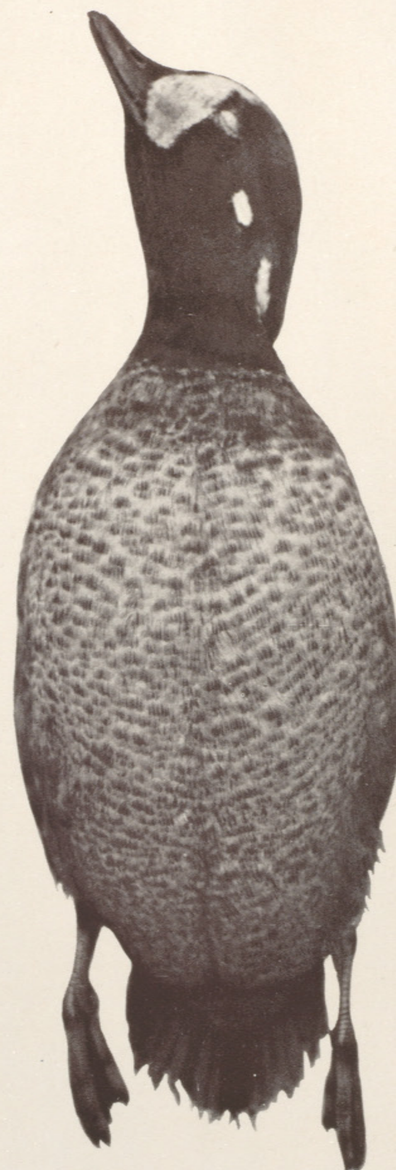
Gammel Hun, ♀ ad. 23/8 1919. Søndre Strømfjord, Grønland.
Mindst ca. 24 Mdr. gl. Med 5 Ællinger.

Gammel Hun, ♀ ad. 28/10 1918. Sukkertoppen.
Sommerdragt, Halen næppe udvokset efter Fældningen.
Vist ca. $14\frac{1}{2}$ Md. gl.

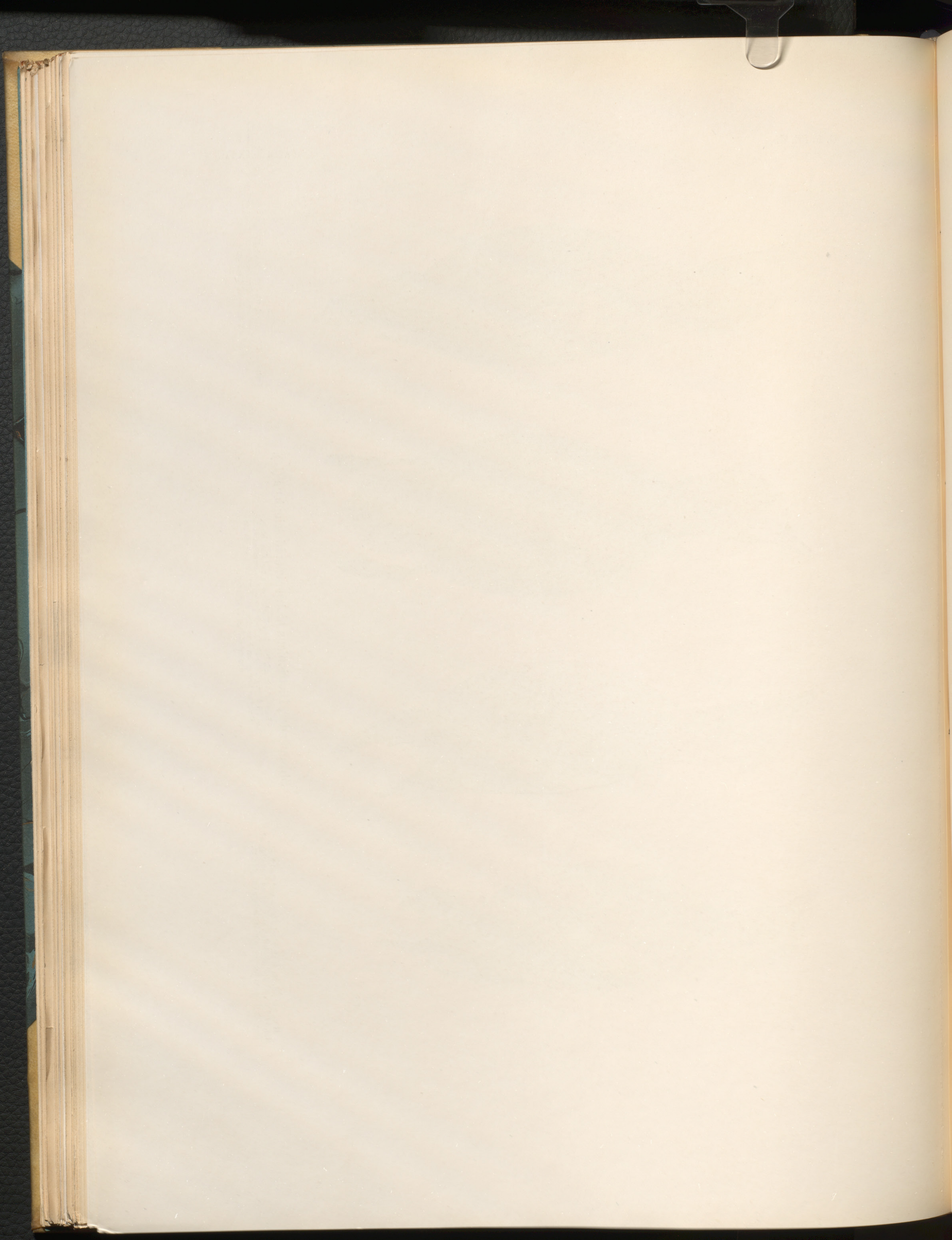

Strømænder, *Histrionicus histrionicus histrionicus* (L.).

Hun, vix ad. 24/6 1925. Koek-Øerne ved Godthaab. Ca. 11 Mdr. gl. Ret Ægleder. Dragten en Blanding af Ungedragten og den ufuldstændige Pragtdragt.

Han, ♂ vix ad. 24/6 1925. Koek-Øerne ved Godthaab. Ca. 10 Mdr. gl. De fleste Halefjer endnu ungdommelige. Dragten iøvrigt en Blanding af Ungedragt og første ufuldstændige Pragtdragt.

Gammel Han, ♂ ad. 24/6 1925. Koek-Øerne ved Godthaab, Grønland. Mindst ca. 22—23 Mdr. gl.

Baghalsen, og de røde Striber paa Hovedet kunne være bredere eller smallere, men det er alt. Derimod svinge de lidt mere i Størrelse, og skønt Vingemaalet af 30 islandske Hanner er 203,9 og af 30 grønlandske 203, træffes dog i den grønlandske Række hyppigere store Hanner end i den islandske; ogsaa Næbbet ser lidt kraftigere ud hos grønlandske end hos islandske, det vil sige, det gør Indtryk af at være bredere, men ikke længere, saaledes som det tagne Maal ogsaa siger; de grønlandske vise altsaa lidt Tilnærmelse til Racen Histrionicus hist. pacificus Brooks, og en Han, skudt i Februar 1914 ved Nanortalik i Sydgrønland, har et lige saa bredt og langt Næb som en Han i Pragtdragt fra Sachalin, skudt 19. Oktober 1914; derimod har en Han, skudt 12. April 1911 i Nærheden af Vladivostok, et fuldt saa lille og smalt Næb som islandske Hanner. To unge Fugle, Han og Hun fra Sachalin, have store Næb.

Ialt have over 200 Strømænder foreligget til Undersøgelse, og desuden ere de paa Zoologisk Museum foreliggende Rækker fra Island og Grønland gennemgaaede.

Som allerede nævnt ruger Strømanden almindelig paa Island, hvor den er Standfugl, og paa Vestkysten af Grønland er den ogsaa en almindeligt forekommende Ynglefugl, der næppe forlader Grønland om Vinteren; hvad Østkysten angaar, ere Meddelelserne sparsomme, og Arten er vist her sjælden. Graah nævner den i sin Undersøgelses-Reise til Østkysten af Grønland (1832) som hjemmehørende paa Østkystens sydlige Del, og Winge anfører, at Ryder mente sikkert at have set Hun og Han(?) med Unger 16. August 1891 i Vestfjord i Scoresby-Sund. Manniche traf den ikke paa Østkystens nordlige Del, hvor Danmark-Ekspeditionens Medlemmer færdedes. Som ynglende i Labrador nævnes den af Hantzsch (Vogelwelt des nordöstlichsten Labradors. Journal für Ornithologie 1908, Side 341); ogsaa andetsteds i Labrador skal den forekomme (Macoun, Turner), men hvor langt mod Vest dens Yngleomraade gaar, og hvor det støder sammen med den østlige Races, kan ikke siges for Tiden. (Hartert).

Som tilfældig, meget sjælden Gæst kommer den til de britiske Øer — Hartert siger, at den højst er truffet fire Gange, og Millais, som fortæller, at der findes nogle og tyve Meddelelser om dens Forekomst, stoler heller ikke paa flere end fire. Fra Mellemeuropa nævner Hartert følgende Tilfælde: „im Februar 1889 auf dem Rhein, 1893 bei Freising an der Isar, nach Koch auf dem Bodensee, nach Kress in Unterfranken, am 12. September 1895 auf dem Genfer See, nach Tschusi einmal in Tirol, am 2. März ein Flug in Venezien.“ „I Sverige,“ skriver Lönnberg, „har sannolikt endast några få (3) exemplar blivit tillvaratagna, alla hanar.“ Hos Ekman, Djurvärldens Utbredningshistoria på skandinaviska Halvön, 1922, findes omtalt, Side 390, et fossilt Fund dog ej helt sikkert bestemt: „Enligt en något osäker artbestämning skulle lämningar vara funna i Landeryd i Östergötland i senglacialt lager (möjligen Harelda hyemalis eller Clangula clangula eller Eniconetta stelleri). En i den äldre litteraturen synlig uppgift om ett fynd i Halland beror på felbestämning (Munthe 1914).“ Det paagældende Fund findes nævnt i Sveriges Geologiska Undersökning. Årsbok 8, Nr. 4. Några Fågelfynd från senglaciala Lager af H. Munthe, Side 5, og her kan tilføjes, at efter det givne Billede (Side 6) og efter Maaling af talrige foreliggende Armknogler af Strømand at dømme, synes Formodningen om, at den paagældende Overarm virkelig er af en Strømand, at vinde i Styrke.

Om Strømandens Forekomst i Norge findes et Par Meddelelser af Boie, som siger, at han har iagttaget den i Trondhjemsfjorden i Foraaret 1817, ligesom et Eksemplar antages skudt i Etne i Hardanger. „Artens optræden her i landet er dog endnu ikke sikkert bevist.“ (Collett-Olsen, Norges Fugle, Tredje Bind 1921, Side 124).

Angaaende Færøerne skrives i Kjærbølling Skand. Fugle, 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 685, at Arten iflg. Meddelelse fra Pastor Holm træffes om Foraaret i Fjordene paa Øerne, men i Ornithologiske Bidrag til Færøernes Favna af P. Alberg Holm, Naturhist. Tidsskrift udgivet af Henrik Krøyer, Anden Rækkes andet Bind 1846—1849, Side 465, siger Holm netop, at om „Fuligula histrionica har han intet hørt eller seet der fra Landet, og den er jo Standfugl i Island.“ (Side 521.) Men Landt omtaler den (Forsøg til en Beskrivelse over Færøerne 1800, Side 252), idet han skriver „Anas Histrionica, Mas. (Hannen) og Anas Minuta, Fæmina (Hunnen) f. Røtugaas, sees ikkun somme Aar om Foraaret; undertiden kuns enkelte men dog sommetider i heele Flokke, en god Tegning baade af Hannen og Hunnen findes i Mohrs islandske Naturhist. Tab. I.,“ og denne Afbildning er ganske vist ikke til at tage fejl af.

I Danmarks Fauna, Fugle I, medtager R. Hørring Arten, skønt (Side 143) „denne lille prægtige And mærkelig nok endnu aldrig med Sikkerhed er iagttaget i Danmark, men da dens lejlighedsvise Forekomst hos os, efter det anførte, ikke er usandsynlig, medtages den her, tilmed da der i ældre Tid, ifølge en Optegnelse af Kjærbølling, skal være skudt et Eksemplar ved Frijsenborg, uden at der dog paa anden Maade foreligger Bekræftelse herpaa.“

Paa Islands Nord- og Østland træffes den allevegne parvis, skriver Mohr (1786), „helst mellem Skiær og Holme, og i Udløbet af store Floder og Elve, hvor den dukker og tumler sig, hvor Strømmen er stridigst. Naar man pludselig kommer over den, flygter den allevegne ved at roe, da den og piber stærk, næsten som en Rotte, der er i Knibe.“

Faber kalder den l. c. „ganz allgemein“. Den er Standfugl paa Island, men henimod Slutningen af Oktober trække de, der have ruget paa Nordlandet, til de sydligere Kyster, hvor de opholde sig Vinteren over i Flokke. I den tredje Uge af April vende disse nordligst rugende atter tilbage til Nordlandet, men store Skarer ses dog endnu ved den Tid paa Havet. „Während sie noch so in Schaaren sind, lassen sie fliegend ein wiederholt schluchzendes ek-ek-ek-ek hören; erschreckt stösst das Männchen ein heiseres, leises, he-he aus. Mitten im Mai sitzen sie paarweise auf den Scheren; kurz darnach vertheilen sie sich nach den Brüteplätzen, obgleich man einige den ganzen Sommer über auf dem Meere sieht, wo sie sich vorzüglich gern aufhalten.“ De ruge aldrig ved stillestaaende Vand, siger Faber videre, men altid ved Floder med rivende Strøm. I Begyndelsen af Junis anden Uge lægge de deres 5—7 hvidgule Æg ved Flodbredder, gærne under smaa Pilebuske, og i Begyndelsen af Juli fører Hunnen de smaa Unger ud i Elvene, hvor hun opholder sig med dem til Begyndelsen af September; ved den Tid drager Familien ud til Havet, men Hunnen vedbliver endnu indtil Slutningen af Maaneden at være Fører for Ungeflokken. Med Hensyn til Føden skriver Faber ganske kort: „Im Ventriculo: Cancer pulex, Nerita, andere kleine Schalthiere, Wasserpflanzen“.

I Ibis 1895, Side 237, give Henry J. og Charles Pearson, On Birds observed in Iceland in 1894, with a List of the Species hitherto recorded therefrom, nogle Oplysninger om Strømandens Yngleforhold paa Island; selv Islænderne, siges der, synes ikke at vide ret meget om denne Fugls Redeforhold, thi de finde sjældent Æggene. Den er en af de senest rugende Andearter, vi toge de første Æg 1 Juli, og friske Æg bleve bragte os endnu den 18de. I Almindelighed findes Reden ca. 6 Fod fra Vandet, helst ved en strømmende Elv. Den 11te Juli besøgte vi den ene af nogle Øer i en Flod; disse Øer vare Rester af en gammel Lavastrøm, der tværs over Floden havde dannet en Dæmning, som senere var gennembrudt, saaledes at fire Kanaler vare opstaaede, og gennem disse fossede Vandet med saadan en Fart, at det var vanskeligt at finde et Sted, hvor de smaa islandske Heste kunde komme over. Paa disse Øer fandtes seks Reder med Æg, tre af dem kun et Par Fod fra Vandet, dækkede under Vegetationen; de andre laa i Huller i Bredden lidt over Vandspejlet, skjulte af overhængende Planter. De fleste af Rederne indeholdt kun en ringe Dunmængde, skønt Æggene vare meget rugede. Der var mange gamle Reder i disse Huller i Lavaen, der viste, at disse Øer havde været Yndlingsrugeplads i mange Aar ..... Flokke paa mere end tredive Andrikker saaes flere Gange; det var meget smukt at se dem, nogle siddende paa Klippeøerne andre svømmende i saadanne Stømhvirvler, som faa andre Fugle vilde skøtte om at færdes i. Lignende Iagttagelser have Dr. med. J. Riemschneider (Reise nach Island ..... Ornith. Monatssch. 1896) og H. H. Slater (Manual Birds af Iceland, 1901) gjort, og sidstnævnte omtaler ogsaa Strømandens Ulyst til at flyve, naar den forstyrres; den svømmer ned ad Floden gennem de strideste Hvirvler og betænker sig ikke paa at flyde ned ad et Vandfald, selv et temmelig betydeligt.

Ret udførligt omtales den ogsaa af Hantzsch, Vogelwelt Islands, 1905. Denne Forfatter siger, at Strømanden som Ynglefugl er udbredt over hele Øen, og at den til Sommeropholdssted vælger de store, dybe og hurtigt strømmende Elve; findes Øer i saadanne rivende Vandløb, kan man sikkert regne med at finde Strømanden rugende paa disse, dog sjældent mere end 12—15 Par sammen paa ét Sted. „Die Kragenente ist im allgemeinen Stand- oder Strichvogel in Island. In zeitigen Frühjahre begegnet man ihr am häufigsten dort, wo ein reissender Strom ins Meer mündet. Es war mir ein reizvoller Anblick, als ich am 15. Mai bei Hvammr etwa ein Dutzend Vögel beiderlei Geschlechts an einer derartigen Stelle traf und hier zum ersten Male längere Zeit beobachten konnte. Das ganze Mündungsgebiet des Flusses bot ein Bild wüster Unordnung. Mächtige Eisschollen, die von der Strömung mitgebracht waren, hatte die Dünung des Meeres wieder zurückgeworfen und wirr durcheinander aufgetürmt. Zwischen den im

Sonnenscheine blitzenden Massen schäumte rauschend der grünliche Strom. Wie belebend wirkten da unsere Enten, die behaglich ihre Federn putzend auf den Eisschollen sassen!..... Die Fähigkeit unsrer Art, gegen starke Strömung zu schwimmen, ist mitunder ganz auffällig, bereitet aber den Vögeln scheinbar keine besonderen Schwierigkeiten. Deshalb fliegen sie auch ausserhalb der Strichzeit nur selten grössere Strecken und erheben sich für gewöhnlich kaum einige Meter über das Wasser. Deutlich kann man oft den allmählichen Übergang vom Schwimmen zum Fluge beobachten. Zunächst nehmen die Beinbewegungen an Schnelligkeit zu. Die Körperhaltung nähert sich der fliegenden, indem Kopf und Hals vorgestreckt und fast auf das Wasser gelegt werden. Die weit nach hinten gehaltenen Beine bewegen sich nur noch wenig, jedoch immer rascher und gleichartig, wodurch das Schwimmen ein stossweises wird. Einige mit den Beinbewegungen entstehende Flügelzuckungen verstärken sich zu wirklichen Flügelschlägen, doch berührt der hintere Teil des Unterkörpers noch auf Augenblicke das Wasser. Die Bewegungen der Beine nehmen in derselben Weise ab, wie sich die der Flügel vermehren und hören endlich auf..... In der zweiten Hälfte des Mai schwimmen die Vögel die Ströme aufwärts nach ihren Brutinseln. Die Paare halten getreulich zusammen, sind aber auch gegen andere ihres gleichen verträglich. Oft umschwimmt das Männchen seine Gattin mit lockendem Giä, wobei es den kurzen und starken Hals aufrichtet und die Federn des ebenfalls durch harte schwärzliche Fleischwülste im oberen und hinteren Teile bedeutend verdickten Kopfe sträubt. Das Weibchen antwortet etwas leiser mit demselben Rufe. Dazu nicken die Vögel beständig, was sie weniger auffällig auch sonst beim Schwimmen tun". Hantzsch skriver videre, at Reden i *Juni*, ofte først i Maanedens anden Halvdel, indeholder Æg, 5 til 10; Størrelsen opgives at være 58×43 mm til 56,2×41,5 mm, Vægten svingende mellem 3,7 og 3,3 gr. Rugetiden skal være ca. 3½ Uge, d. v. s. den er formodentlig som hos de fleste andre Andearter 28 Dage. Hartert opgiver efter Rey Gennemsnitsvægten til 3,523 gr, højeste og laveste Vægt henholdsvis 4,08 og 3,21 gr, Gennemsnitsmaalene, efter Rey, Jourdain og Goebel til 57,55×41,52 mm. Tre Kuld Æg fra Island (10, 7, 5) svare ganske til disse Maal; de ere tagne 18/6, 24/6 og 14/7. Farven er nærmest flødegul, Skallen temmelig glat uden at være blank.

Om Strømandens Forhold i Grønland skriver Holbøll, at den i Nordgrønland er en sjælden Fugl, en Udtalelse, der stemmer godt med Bertelsens Iagttagelser fra Umánaq Distrikt, medens den sydligere end 65° n. Br. er meget almindelig. Winge skriver dog l. c., at J. A. D. Jensen i Juni 1884 saa Strømænder i større Mængde ved Amerdlokfjorden, Syd for Holsteinsborg, end han havde set noget andet Sted i Grønland, og selv har jeg fra Holsteinsborg og Sukkertoppen, t. Eks. fra Strømfjordsegnene, faaet saa mange Strømænder i Løbet af den sidste Snes Aar, at den ganske vist ikke kan være sjælden i disse Egne. Den er da rimeligvis ret hyppig lidt længere mod Nord end af Holbøll angivet.

Winge giver en Oversigt over dens Forekomst i Grønland; han nævner, at den i Julianehaab Distrikt skal yngle inde ved Igaliko- og Tunugdliarfikfjordene; om Vinteren findes den ikke i Fjordene, selv om de ikke ere tillagte, men den kommer i Maj. Ved Ivigtut yngler den ogsaa flere Steder (Hagerup 1886—88); den skal komme i April og blive til Begyndelsen af November. Ved Arsuk er den set af Helms (1890—91), i Maj—Juni Maaned inde i Arsukfjorden nær Ivigtut, og i Smaaflokke ude ved Kysten. Sammesteds havde Helms og ogsaa Krabbe faaet gamle Hanner i Januar, Februar, Marts, og fra Arpagfik Fjorden lige Nord for Arsuk havde Helms i Juli 1890 faaet 30 gamle „afslaaede" Hanner. I September og Oktober 1889 saa Krabbe Smaaflokke ved Kysten Nord for Arsuk, mest unge Fugle, og Helms opdagede i 1893, at Arten havde et Yndlings-Opholdssted ved Isa Havn, hvor den gentagne Gange blev set i Mængde, i Maj Hanner og Hunner sammen i Flokke paa indtil 20, i Juli og August Flokke af Hanner, som samledes dér, medens Hunnerne rimeligvis rugede i Fjordene indenfor. Desuden nævnes en „afslaaet" Han, skudt 13de August, og to Hanner i Sommerdragt, skudte 1ste September ud af en Flok ved Isa Havn.

Fra Frederikshaab, Fiskernæs, Godthaab og Amerdlokfjorden (jfr. ovenfor) nævnes den, og efter Brummerstedt skal den komme til Holsteinsborg i Maj og trække bort i September; i Slutningen af Juli ses Unger i Elvene.

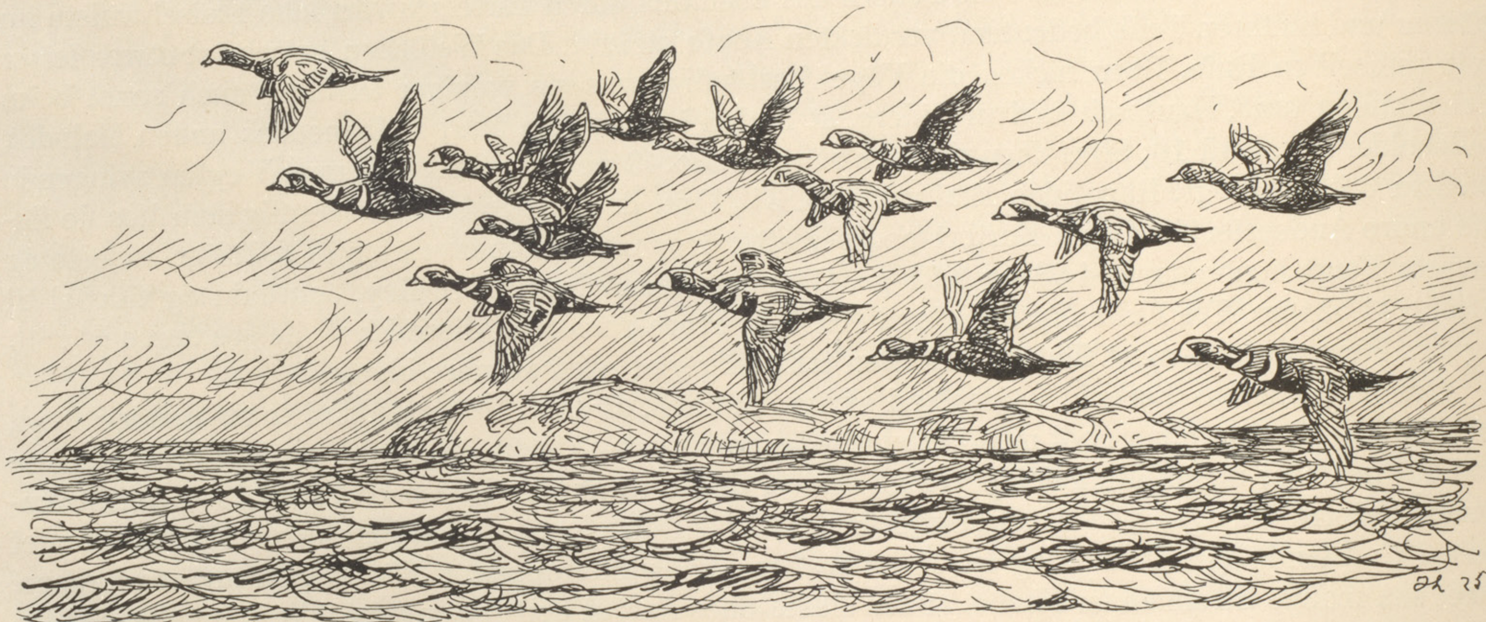
Fra Egedesminde fik Museet dens Æg i 1862, Fencker nævner den som skudt ved Klaushavn i Sommeren 1879, og Olrik har skaffet Museet Han, Hun og Dununge i 1862 og 63 fra Godhavn paa Disko, hvorfra ogsaa Fencker har skaffet Unger fra August 1879.

Fencker mente, at den ikke var meget sjælden ved Upernivik, altsaa paa omkring 73° n. Br. og

vistnok ynglende, men fra Umánaq Distrikt paa knapt 71° nævnes den af Bertelsen som kun enkeltvis og spredt forekommende Trækfugl, der dog vides at have ynglet.

De sparsomme Underretninger om dens Forekomst paa Østkysten ere allerede nævnte.

Strømandens Rede synes at være meget vanskelig at finde i Grønland, thi alle de Grønlændere, vi traf i Sommeren 1925, omtalte Strømandens Æg som noget næsten uopnaaeligt, og heller ikke os lykkedes det at finde nogen Rede trods mange Forsøg derpaa. Kun hos Dr. Vald. Bruun i Frederikshaab saa jeg et Kuld paa 8 Æg, der vare sendte fra et Sted Syd for Kolonien som en stor Sjældenhed. Vort første Møde med Strømanden fandt Sted ude mellem Koek-Øerne, Kitsigsut, denne af større og mindre Skær i Hundredevis bestaaende Øgruppe, som i sydvestlig Retning strækker sig ud i Davis-Strædet uden for Godthaabsfjorden. „Hans Egede“ havde bragt os til Godthaab den 21. Juni; men det skulde tage nogle Dage, inden det lille Motor-Fartøj „Angut“ [1], som Styrelsen for Grønland godhedsfuldt havde overladt os, kunde blive sat fra Borde, rigget til og gjort sejlklart. Med stor Elskværdighed stillede da Landsfogden for Sydgrønland, Herr Honoré Petersen sin Motorbaad „Nauja“ [2] til vor Raadighed, og i denne sejlede vi den 24. Juni tidlig om Morgenen ud til Koek-Øerne, ledsagede af den udmærkede Fuglekender John Møller fra Godthaab. Det var stille, køligt, klart Vejr; paa de flydende

Tangøer sade Tærnerne og solede sig, de fjorgamle Rider fulgte flokkevis Fiskestimer, jævnligt forstyrrede af deres Plageaander, Kjoverne, og ikke faa Mallemukker havde fundet Vej ind i Fjordgabet. Efter et Par Timers Sejlads drejede vi sydover ind mellem Øerne og kunde straks glæde os ved Synet af Alke, Søpapegøjer, Brünnichs- og Grylle-Tejster, der svirrede rundt mellem Klippeøerne; hist og her laa Ederfugle, parvis og i Smaaflokke, men endnu vare ingen Strømænder at se. Vi skulde først træffe dem langt længere ude mellem Skærene efter endnu et Par Timers Sejlads; omsider naaede vi det Sted, hvor vor erfarne Fører mente, at Strømænderne skulde være i „Hundredevis“; vi lode Ankeret gaa og delte os i to Hold, ét i hver af de to smaa Joller, vi havde til Raadighed. Kædens Larm maa have virket forstyrrende her langt ude, hvor kun Bølgernes Skvulp og Kjovernes Mjaven ellers høres, thi inden vi endnu vare klare til at gaa fra Borde, kom en stor Flok Strømænder flyvende frem gennem et smalt Sund mellem to Skær, slog af, da de saa os, og forsvandt rundt et temmelig højt Yderskær ud mod Davis-Strædet. Den største Jolle, hvori Johs. Larsen befandt sig, roede da uden om Skæret, medens den mindre, hvori John Møller og jeg havde Plads, roede den anden Vej omkring; da det havde begyndt at friske op og blive overtrukket, stod der allerede nogen Sø udenfor Skærene, saa det var utilraadeligt at bevæge sig ret langt bort fra disse. Kort efter at den større Jolle var forsvundet bag om Skæret, hørte vi Skud, og straks efter kom Flokken atter svingende forbi os uden for Skudhold; et Øjeblik — som efter Anmodning — brød en Solstraale gennem Skylaget og belyste den brogede Flok, der strøg forbi os en Snes Alen over Vandfladen. Tilsyneladende bestod den overvejende af Hanner, helt udfarvede og fjorgamle Fugle i Overgangsdragt, Hunnerne vare i Mindretal; uden at

[1] Angut er grønlandsk og betyder Manden.
[2] Nauja, grønlandsk, betyder Maage.

give nogen Lyd fra sig forsvandt de ilsomt ind mellem Skærene. Kort efter faldt paany Skud fra den anden Jolle, og sammen med tunge Ederfugle, Hanner enkeltvis, Par og tre fire Stykker sammen kom endnu et Par Smaaflokke forbi, saaledes at det lykkedes min Ledsager og mig at skyde hver sin Strømandrik. — Her mellem de yderste Skær ligge Strømænderne om Sommeren, forklarede John Møller, og han viste mig et rundagtigt ganske overkalket Skær med bratte Sider, hvis Overflade akkurat ikke kunde overskylles af Bølgeslaget — her sover Tornaviarssuk om Natten, sagde han. Paa Hjemvejen viste vor Fører os en smal Bugt, der skar sig ind i et ret stort Skær; i denne yndede, efter hans Udsagn, Tornaviarssuk at ligge om Dagen langs de stejle Klippesider, men nærmede man sig, forsvandt de sporløst under Vandet uden atter at komme tilsyne. Forklaringen paa denne mystiske Forsvinden var, at en lignende Bugt skar sig ind i Klippen fra den anden Side, og ved en bred Aabning i Klippevæggen under Vandfladen stod de to Bugter i Forbindelse med hinanden; heraf benyttede Fuglene sig — ogsaa Grønlænderne, føjede han til; thi opdagede de Fuglene inde i dette smalle Farvand, kunne de ved at gaa til dem i Kajak samtidig fra bægge Sider gøre en god Jagt.

De hjembragte Fugle viste sig at være overvejende fjorgamle og gamle Hanner, hvis Hunner sikkert rugede, og som havde forladt Redestedet og slaaet sig i Flok med de fjorgamle for sammen med dem at overstaa den sig nærmende Svingfjersfældning her ude mellem Skærene; nogle faa unge Hunner med rette og tynde Ægledere vare ogsaa mellem de skudte og præparerede Fugle.

Næste Gang, vi stødte paa Strømanden, var det langt inde i Godthaabsfjorden, inde i Ilulialik, hvor vi havde haabet at træffe den ved Reden. Ilulialik, Stedet med Isfjældene, er Godthaabsfjordens nordligste Forgrening; andre, lidt østligere, strække sig helt ind til Indlandsisen, der gennem dem udskibe Tusinder af Tons Isblokke, som atter for en Del sættes op i Ilulialik af Strøm og Vind. Og Ilulialik passede til sit Navn; forbi det mægtige Fuglefjæld Ivnajuagtok, ned ad hvis Sider laa smalle Sølv- eller Glasbaand, smaa Elve, hvori Vandet paa Grund af den store Højde saa ud, som bevægede det sig ikke, gennem utallige Isskodser af de mest fantastiske Former, spillende i Solens Straaler i alle Regnbuens Farver, tøffede Angut forsigtig stadig længere indad mod Fjordbunden, indad mod de af Holbøll omtalte Egne, hvor ogsaa den islandske Hviinand skulde yngle „paa en Klippeø, midt i et ikke ubetydeligt Vandfald, der giør Øen utilgiængelig“; thi ogsaa denne Fugl haabede vi at faa at se. Henad Aften den første Juli maatte vi ankre af Frygt for at sidde fast i Bundens Ler, hvis vi trængte længere ind. Medens vi søgte efter passende Ankerplads, pegede en af de os ledsagende Grønlændere ind mod Kysten og sagde stille: „Tornaviarssuk“, og vi saa 8 smaa Ænder, der nikkende svømmede langs Klippekysten og straks efter, skræmmede af Larmen ved Ankringsforberedelserne, strøg ud over Fjorden, lavt hen over Vandet, saaledes at Fugle og Spejlbillede i den disede Aftensol næsten gik ud i ét. Det var unge Strømænder, og deres Opflyvningsmaade ledte Tanken hen paa Hantzschs Beskrivelse. Fra Kajak skød en af Grønlænderne senere tre, alle fjorgamle Fugle, men det var alt, hvad vi herinde saa til Strømanden. Senere, da vi sejlede ud ad Godthaabsfjorden langs Kysten af den store Bjørneø, saa jeg en Strømand, ogsaa en fjorgammel Fugl, svømme langs den stejle Klippe, som sænkede sig aldeles lodret ned i Fjorden; den dykkede ikke, men syntes stadig at pille noget op fra Vandet lidt under Overfladen — Tanglopper — den nikkede, idet den svømmede, men ikke saa nervøst som Odinshanen, om hvis Bevægelser dennes iøvrigt mindede. Andre, vi saa, vare beskæftigede paa lignende Maade.

Saa traf vi Tornaviarssuk igæn inde i Ameralikfjorden Syd for Godthaab. Den 5te Juli ved 4-Tiden om Eftermiddagen kastede vi Anker inde i en lille Vig paa Fjordens Sydside, Kasigienguit, de brogede Sælers Plads; saasnart vi fra Fjorden drejede ind i Vigen, strøg Strømænder, lavt hen over Vandet, og 10—11 Skalleslugere, højt i Luften, ud derfra. I Bunden af Vigen flyde to Elve ud, ned gennem et vældigt Dalstrøg, dannende flere Vandfald undervejs; Fjældene ere højest paa Vigens sydlige Side, og over disse svæve to Ørne. Vi ankre nær denne Kyst, og da den dermed forbundne Larm er forstummet, toner gennem Vandfaldets sagte Brusen Lapplandsverlingers og Siskeners korte Sange ud til os, kun afbrudt engang imellem af Ørnens skurrende Skrig. Langs den inderste Elv vandrer jeg ene op gennem Dalstrøget, højere og højere op forbi fire Vandfald, hvis Vandmængde ikke er stor nu, men i Tøbruddet maa dette være pragtfuldt, thi Faldene ere dybe, og selv med det Vand, der findes, er Synet betagende. I de lave Pilebuske, som næppe naa til midt paa Kamikkerne, sidde Siskener og Lapplandsverlinger, og højere oppe ad Skraaningen mod Syd sidde Snespurve paa Stenblokkene; det er unge Fugle, som

vente paa at blive madede af de sort- og hvidbrogede Gamle. I den dybe Stilhed høres en vækket Rypehanes arr-arr som en Støj, der ikke hører hjemme her, skønt Stedet ret passer for den og Kyllingerne, som snart skulle smutte rundt her med Hønen, der formodentlig ligger paa Reden under en eller anden lav Busk i Nærheden. Men Myggene plage, og et bestemt Skær over Himlen viser, at det er ved at blive sent; da jeg Kl. 10 er tilbage ved Ankerpladsen, har jeg ikke set det Mindste til Aandeanden, Tornaviarssuk. Men lidt senere paa Aftenen ses i Bunden af Vigen først en, saa tre, derefter fire. En, der blev skudt, viste sig at være en fjorgammel Hun, men endnu senere paa Aftenen skød en af Grønlænderne en enlig Fugl, der strøg forbi, kommende inde fra den anden Elvmunding, — en gammel Hun med Rugeplet. Det er den paa Tavle XXXV afbildede Fugl. Johs. Larsen og Konservator Scheel ere vendte tilbage og meddele, at de have fundet Ørnereden med en stor Unge paa et let tilgængeligt Sted ud mod en brat Kant ned mod det andet Elvleje. Tidligt næste Morgen staa vi ved den.

Reden er en Bunke vissent Græs med enkelte Ellekviste iblandt; den ligger paa Toppen af en stor Fjældknold, der skraaner jævnt ned mod Dalen til den ene Side, men paa den anden staar lodret ned mod Elven, og lige under den skummer Vandfaldet; paa den anden Side af Elven hæver Fjældet sig himmelhøjt, og midt i det brusende Vandfald, brydende dets Magt, delende Strømmen i to, ligger en lille Klippeø bestrøet med vældige Blokke og overgroet med Pil og lave Ellebuske. Ud mod Klippekanten over Vandfaldet staa to store Stenblokke i Vinkel mod hinanden som for at forhindre Ungen i at falde ned. Her sidder Ørneungen midt i Solskinnet og gaber hvæsende imod os. Rundt om den ligge to halve Laks og Maaltidsrester af Rype, Stokand, Mallemuk, Brünnichs Tejste, Ride og andre Fugle, der senere viste sig at være af islandske Hviinænder! Store Boller af Gylp, indeholdende bl. a. Rype-Negle og en stor Luftrørstromme af Skallesluger, ligge strøet omkring. Over vort Hoved kredse de gamle Ørne glammende. Deres hvide Haler lyse mod den blaa Himmel, og deres lysegraa Hoveder og Halse se mod de mørke Vinger og Kropfjer ogsaa næsten hvide ud. Engang imellem sætte de sig paa den modstaaende Fjældvægs Klippekanter og stirre over paa Fredsforstyrrerne, men Uroen lader dem ikke Fred, de maa paa Vingerne igæn og svæve hen over os for ret at betragte det mærkelige Syn, at deres Afkom med Begærlighed æder Laks af Haanden paa Johs. Larsen, der omhyggelig serverer det lækre Morgenmaaltid for den, og den lader sig det smage hvæsende og skrigende under Nydelsen. Den er vel omtrent en Maaned gammel, beklædt med graa Dun, kun paa Skuldrene med brune Fjer, det gulgraa Øje har et vildt Udtryk, og de vældige gule Fødder med mægtige Kløer ligge paa Siden under den, ogsaa naar den bevæger sig lidt frem eller tilbage eller hæver sig op for med stor Udskydningskraft at befri sin Tarm for overflødige Rester af tidligere Maaltider. Et uforglemmeligt Syn! Men det var Tornaviarssuk, vi skulde finde; medens Johs. Larsen sætter sig til at male Ørneungen, vade to af os ud paa Øen under Reden og undersøge hver Busk og Klipperevne, thi herfra kom den gamle Hun iaftes — men alt forgæves. Efter timelang Søgen maa vi give tabt og vende tilbage til Angut. Ørnene synes at være blevne roligere, og Grønlænderne mere forundrede; de forstaa ikke, at Ørnene ikke skulle skydes og Ungen medbringes. Men det skal de ikke; vi ville se dem svæve over deres Klippetoppe, deres Vandfald og deres Unge, naar vi tøffe ud af Vigen længere ind i Ameralikfjorden; de ere dog meget dygtigere end vi, thi paa Klippen ved Siden af Reden laa 3—4 Brystben af islandske Hviinænder, som vi havde søgt forgæves i Dagevis, men som de havde hentet paa deres brede Vinger inde i Søer, hvorhen vore kluntede Fødder ikke kunde bære os.

Ved Ekaluit, Laksestedet, længere inde i Fjorden, som vi naa samme Aften Kl. 7, gøre vi endnu et Forsøg. Vi gaa iland, og paa Vej gennem det lave Pilekrat skræmme vi to forvirrede Rævehvalpe op, borte over høje Tinder svæver en Ørn, men først da vi langs Kysten naa ind til Elvmundingen, stryger Tornaviarssuk ud derfra lavt hen over Vandet; den lille Flok paa 5 maa afgive én — igæn en fjorgammel Han; af ynglende Fugle intet Spor.

Da vi komme tilbage til Godthaab, bringer en Grønlænder en gammel Han, og en fjorgammel Han og Hun ude fra Kitsigsut og Dagen efter den 8nde Juli to Hanner, som næsten have faaet Sommerdragten, se Tavle XXXVI nederst tilvenstre.

Paa et Skær langt uden for Udstedet Napassok lidt Syd for Sukkertoppen saa vi atter Strømænder under lignende Forhold som paa Kitsigsut, og paa Rejsen sydover i September bringes os atter en Fugl, næsten i Sommerdragt, ved Godthaab.

Læge Th. N. Krabbe sammenfatter sine mangeaarige Iagttagelser af Strømanden i Grønland saaledes: „Ved Godthaab, hvor den sikkert yngler aarligt inde i Fjorden — hvorfra jeg dog kun én Gang modtog dens Æg — og forøvrigt sagdes at yngle i en Bugt ved Fjældet Store Malene tæt ved Godthaab, kan den ses hele Aaret; dog ser man om Sommeren ikke meget til den i Koloniens nærmeste Omegn. I Tidsrummet Oktober—Maj incl. ses den derimod jevnligt i Koloniens Omegn, hyppigst i Flokke, som sjældent indeholder flere end ca. 30 Individer. Især træffes den dagligt om Vinteren langs den yderste Del af Fjordens nordre Side, i hvis mange smaa spidse Bugter og Krinkelkroge den fører sin noget forborgne Tilværelse. I Brændingen i de utallige spidse Indskæringer i Klipperne ligger Smaaflokkene oftest saa tæt op til Klippen, at de meget let overses, naar man passerer forbi i Baad. Træffes Flokkene længere fra Land eller endog midt paa en Fjord eller ud for den aabne Kyst, er de efter min Erfaring altid flyvende; jeg har kun set dem svømmende og dykkende tæt inde under Land. Som en Ejendommelighed kan nævnes, at den saavel alene som i Flok under Flugten kun bevæger sig ganske tæt over Vandfladen, en Vane hvorfra den meget sjældent afviger.

Strømanden hører ikke til de Fugle, som man — udenfor dens særlige Yndlingssteder — ser hver Dag, og den ses paafaldende sjældent enkeltvis, men paa den anden Side som nævnt lige saa sjældent i større Flokke. Paa Sommerrejserne langs Kysten mellem Holsteinsborg og Arsukfjorden har jeg alt i alt ikke set meget til den, kun nu og da Smaaflokke af ovennævnte Størrelse eller mindre og nærmest lige sparsomt nord og syd for Godthaab.

Af Grønlændernes Oplysninger har jeg det Indtryk, at Redestedet altid er ved Elve inde i Fjordene. Sammen med andre Arter har jeg aldrig set den. Nogen Lyd fra den har jeg aldrig hørt".

Som det ses, stemme disse Læge Krabbes Erfaringer gennem en lang Række Aar med de Iagttagelser, vi kunde gøre paa en kort Sommerrejse langs Grønlands Kyst i 1925; sammenholdte give de et sikkert i det Væsentlige rigtigt Billede af Strømandens Liv Aaret rundt. Før eller senere efter den korte Sommers Ophør komme Fuglene, Mødrene med den nye Slægt, fra Fjorden ud til Kysterne, langs hvilke de derefter flokkevis opholde sig, Gamle og Unge sammen, ædende Tanglopper og andre smaa Krebsdyr, som de uden at dykke, eller kun dykkende meget lidt, kunne tage op af Vandet; troligt nok foretrække de netop at ligge tæt under Kysten, fordi Brændingen dér bringer op til dem, hvad de ellers maatte søge længere ned efter. „Den elsker oprørt Vande", skriver Hollbøll, „og findes derfor udenfor Redeperioden almindeligst ved de yderste Øer, hvor den dykker lige i Brændingerne. Dens Dykkeevne er endog ringere end hos C. glacialis, og den dykker neppe paa dybere end 6 Favne Vand. Dens Næring er som nysnævntes, dog maaske mere udelukkende Amphipoda." Stærkt Islæg tvinger den vel til at skifte Opholdssted langs Kysten til en vis Grad, men den forlader sikkert ikke Grønland om Vinteren. Om Fældningens Forløb i disse Maaneder har foran været talt; „Hunnens Foraarsfældning, hvorved ingen Forandring i Fierdragten finder Sted [jfr. foran], begynder i April og er forbi inden Redetiden." (Holbøll). Saa kommer atter Maj, og de yngledygtige Par trække ind i Fjordene, opad Elvene, hvor de for en Tid synes forsvundne; dog, Hannen kommer snart igæn frem og begiver sig ud til Kysten for at slaa sig sammen med de Unge fra forrige Aar og sammen med dem fælde og æde og dase Sommeren igennem paa Skærene, medens Hunnen lægger sig til Ro paa Reden, der altid er „paa Siden af meget stride Elve, og saa godt skiult under Skiærmplanter og Vidier, at man sielden kan finde den." (Holbøll). Og naar saa hendes Sommergerning er til Ende, og hun vender tilbage med Afkommet til Kysten, ser hun atter sin Histrionicus, sin brogede Harlekin vuggende paa Brændingens Bølger farvet som disse af Blaat med hvide Skumstriber og Sprøjt og med Skær af Klippens brunrøde Farve om Hofterne.

STELLERSÆNDER, Polysticta Eyton.

Stellersænder have et middellangt Næb, lige afskaaret i Spidsen, Siderne omtrent parallelle. Næbneglen omslutter Næbenden, og dens Grænse mod Næbryggen er næppe kendelig. Overnæbbets Underkant danner, set fra Siden, fra Mundvigen ud mod Næbenden en først nedad- derefter opadbuet Linie, som atter ude i Enden svinger ned og paany op, se Tavle VI, Fig. 11 af Næb set fra Siden og nedenfra; disse Kanter ere bløde og bøje sig, i hvert Fald paa den døde Fugl, ind om Undernæbbets Sider; Næseborene ligge nærmest Næbroden. Halens 14 Fjer ere temmelig stive og ret lange, de midterste dobbelt saa lange som de yderste. Vingerne ere middellange, Spejlet metalglinsende blaat, for- og bagtil indfattet af hvide Baand. Fødderne graagrønlige med mørk Svømmehud; de ere ikke særlig store, Mellemfoden paa det nærmeste af samme Længde som Næbbet, Mellemtaa og Ydertaa stundom af lige Længde, Ydertaaen ofte kortere.

Brystbenet, se Tavle IV, er forholdsvis stort med en dog ret lav Kam, der ikke er videre buet, men fra Spidsen skraat tilbagefaldende i en næsten lige Linie; dets gennemsnitlige Længde er hos 3 Hanner 80,7 mm, Bredden 39,3 mm, hos to Hunner 79,5 mm og 40 mm, eller med andre Ord, Brystbenet er saa godt som dobbelt saa langt som bredt. Dets Sider ere paa det nærmeste parallelle, og de bageste Sidefremspring vige kun lidt ud fra Længderetningen; Kammens fremadvendende Kant er temmelig lige, ikke skraat fremadrettet som hos Taffel- Trold- og Bjærgænder og minder altsaa i denne Henseende om Strømænders; en tydelig Spina externa er tilstede som hos Svømmeænder, men kortere. Muskelsporet paa Brystbensfladen løber lidt skraat indad fra Forkanten til Bagenden, men staar dog hos nogle af de foreliggende Stykker omtrent parallelt med Sidekanten. Sammenlignet med t. Eks. Taffelandens Brystben viser Stellersandens sig større, længere: 80,7 mm hos Hanner og 79,5 mm hos Hunner; hos Taffelænder 74,5 mm og 73,2 mm — Bredden omtrent ens, — og de to Fugle ere dog af saa godt som samme ydre Størrelse. En lignende Størrelsesforskel ses, blot endnu mere paafaldende, naar de to Arters Over- og Underarme sammenlignes; den mindre Troldand har som nævnt under Strømænder, Side 156, Overarmen gennemsnitlig (10 ♂♂) 81,2 mm lang, og hos Stellersanden er Gennemsnitslængden af 3 Hanners Overarme kun 74 mm; tilsvarende mindre Maal vise Underarmens Knogler og Ravnenæbsbenene, medens Mellemhaand og Fingre hos Stellersanden svare til Taffelandens i Størrelse.

Bækkenet er stort, kraftigt, hvælvet; hos 3 Hanner maaler det gennemsnitlig 77 mm, hos 2 Hunner 78,5 mm; maalt paa samme Maade som forhen angivet viser Brystbenet sig at være hos Hanner 9 mm, hos Hunner 4 mm længere end Bækkenet. Om Laaret gælder, at det hos de tre foreliggende Hanner er 47,5 mm langt; Ravnenæbsbenet er 43,7 mm langt; hos Troldænder er Laaret 44 mm, Ravnenæbsbenet 45 mm, og de tilsvarende Maal hos Taffelanden ere 47 mm og 50 mm, d. v. s. hos disse Arter ere Forlemmerne forholdsvis mere udviklede end Baglemmerne, og det omvendte er Tilfældet hos Stellersanden, der saaledes i denne Henseende viser et lignende Forhold som Strømanden.

Der findes paa de undersøgte Stykker 7 frie Halehvirvler, af hvilke 5te, regnet inde fra, er den bredeste, dernæst 4de; Pygostylen er ikke stor.

Kraniet præges navnlig af den ejendommelige Næbform, se Tavle III; Muskelmærket paa den bageste Del af Kraniets Side er ingenlunde dybt, men Næsekirtlerne have efterladt tydelige Mærker ovenpaa Pandebenene og sammenknebet dem noget fra Side til Side. Taarebenene ere temmelig smaa, og deres nedad- og bagudrettede Gren er kun lille, medens den opad- og bagudrettede Torn derimod er forholdsvis kraftig. Næseaabningen er stor. Sidekanterne paa den forreste Del af Sibenets vand-

Stellersand, Polysticta stelleri (Pall.).

Ung Han, ♂ juv. 3/5 1913. Finmarken, Norge.
Ca. 10 Mdr. gl. Ungedragt vigende for første voksen Dragt.

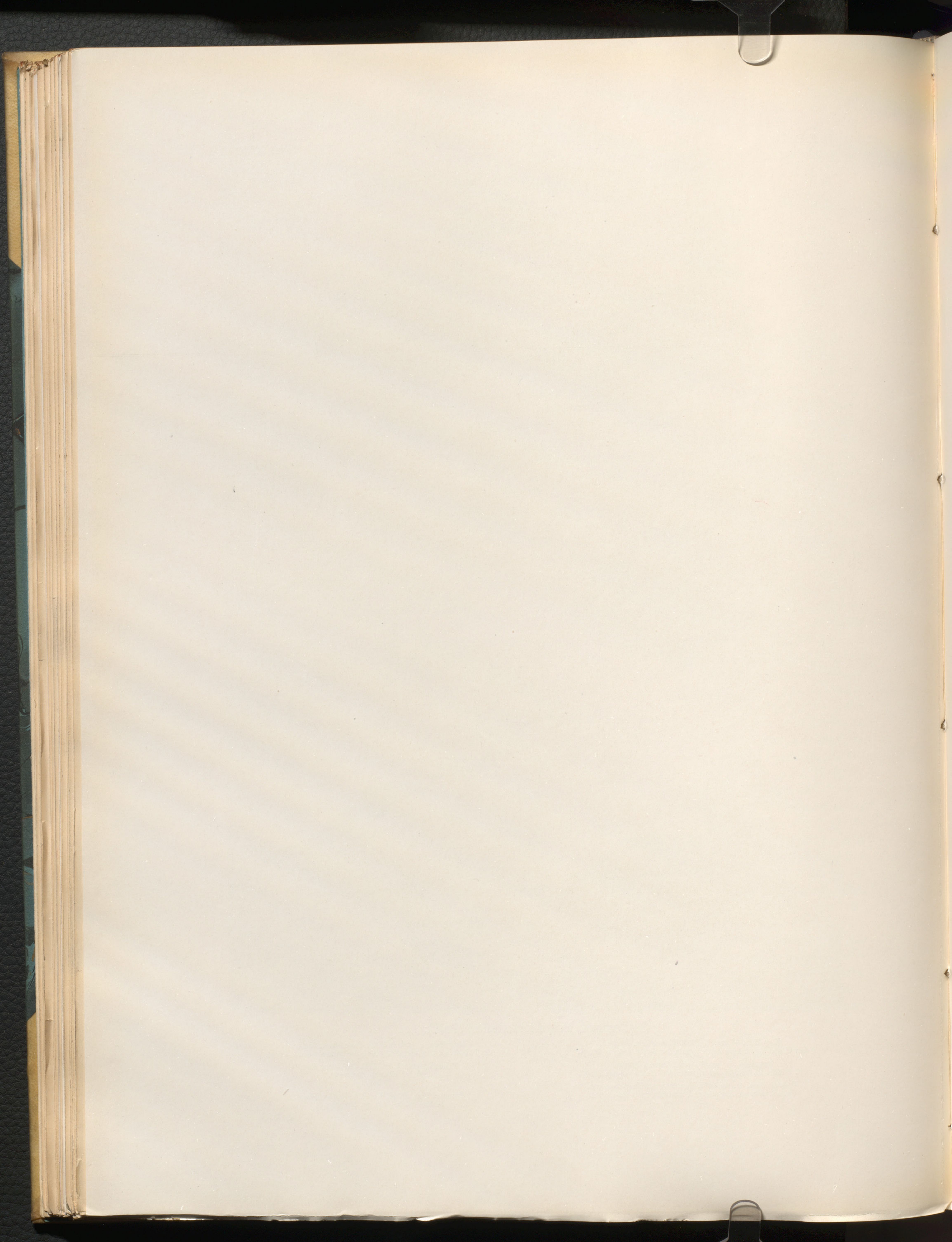
Ung Hun, ♀ juv. 26/2 1910. Vardø, Norge.
Ca. 8 Mdr. gl. Ungedragt vigende for første voksen Dragt.

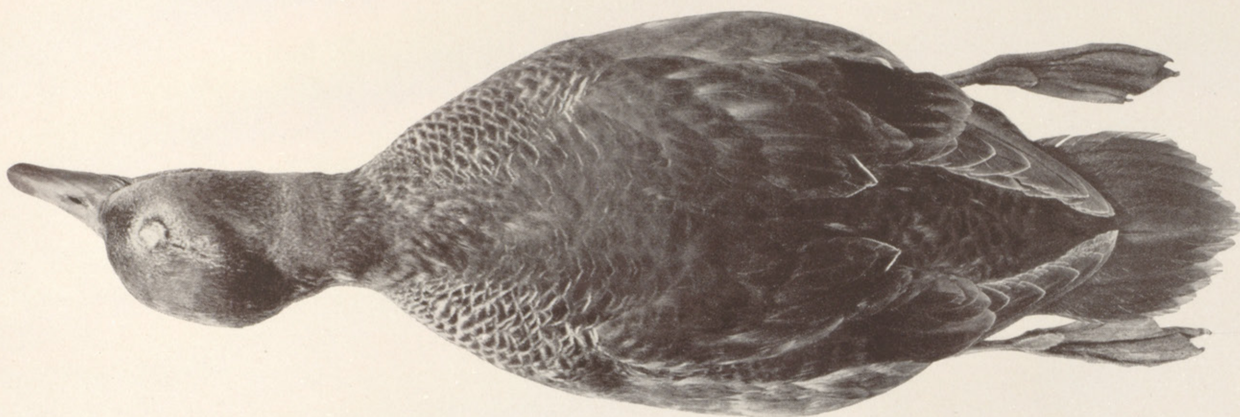
Voksen Hun, ♀. 30/1 1914. Præsteelven, Nordvaranger.
Ca. 18 Mdr. gl. Æglederen fortykket, men endnu ret.

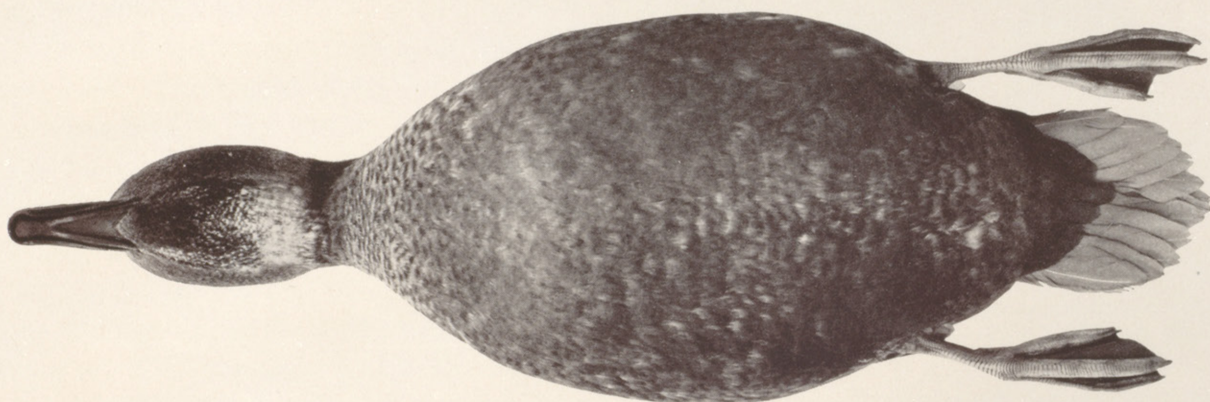
Ung Han, ♂ juv. 3/5 1913. Finmarken, Norge.
Ca. 10 Mdr. gl. Ungedragt vigende for første voksen Dragt.

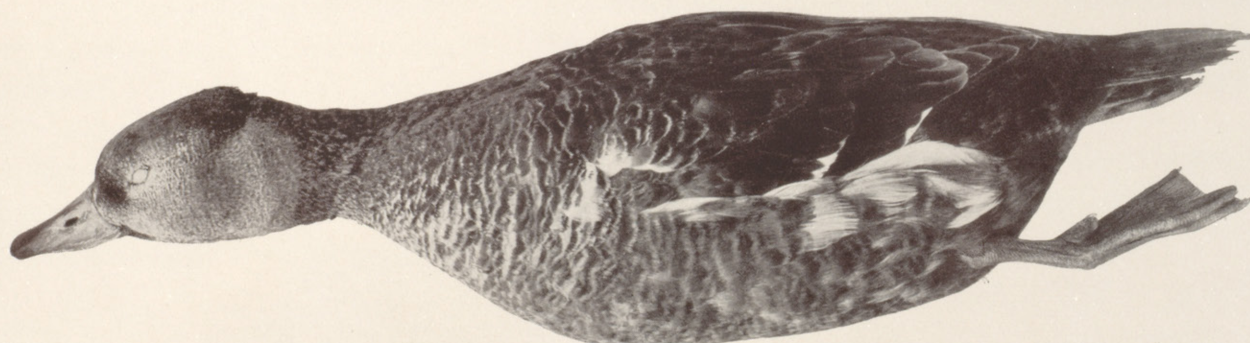
Voksen Hun, ♀. 14/1 1892. Fældskov Rev,
Syd for Rødvig, Danmark.
Ca. 18 Mdr. gl.

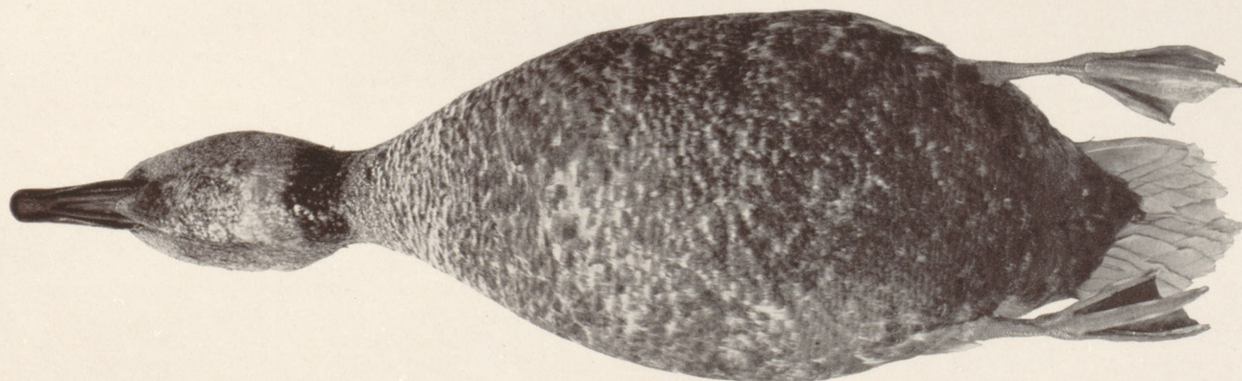
Gammel Han, ♂ ad. 26/2 1910. Vardø, Norge.
Mindst ca. 20 Mdr. gl. Pragtdragt.

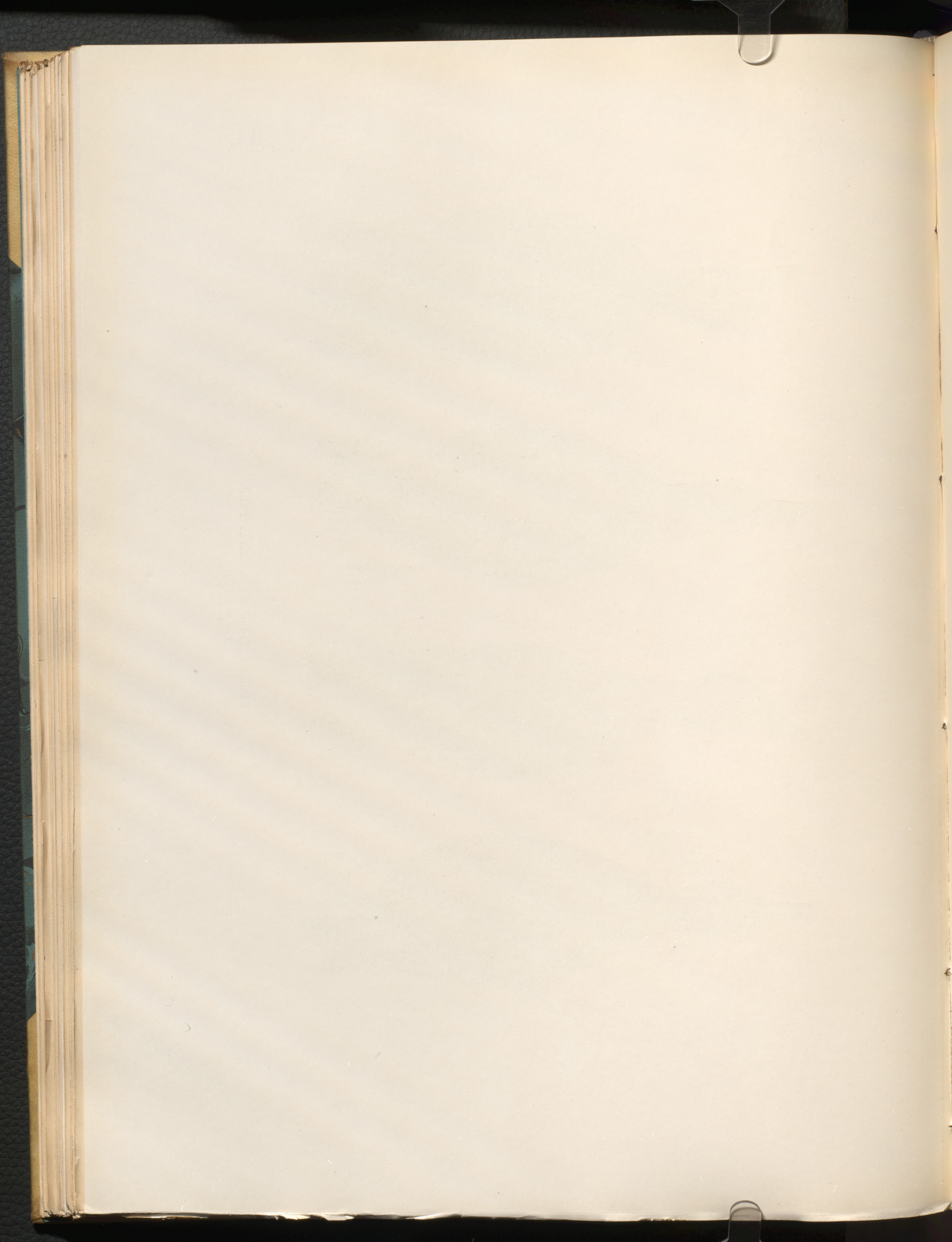

Stellersand, Polysticta stelleri (Pall.).
Unge Hanner, ♂♂ juv.
Finmarken $^{3}/_{5}$ 1913.

rette Plade ere lidt nedadbøjede og give derved Plads bag Taarebenenes Indside for Næsekirtlernes Udførselskanal; en Bagvæg ind mod Øjehulen til Støtte for bageste Næsemusling er kun svagt antydet.

En lille Udvidelse findes paa *Luftrøret,* liggende ud til venstre Side lige ovenfor Bronchierne, se Fig. 47.

Hos en ca. 17 Mdr. gammel Han i Pragtdragt, med nogle faa Rester af Sommerdragt, skudt 8. Novbr. 1894 ved Ribe, og hvis Indvolde opbevares paa Zoologisk Museum, udgik Blindtarmene i en Afstand af ca. 57 mm fra Anus; venstre var 131 mm, højre 136 mm lang. Leverlapperne vare i Modsætning til, hvad man ellers ser hos Andefugle, omtrent lige store, venstre, paa den ind mod Midten vendende Side, med en lille nedløbende Spids; Milten forholdsvis lille. Hos en voksen Hun fra Varangerfjord vare Blindtarmene bægge 133 mm lange.

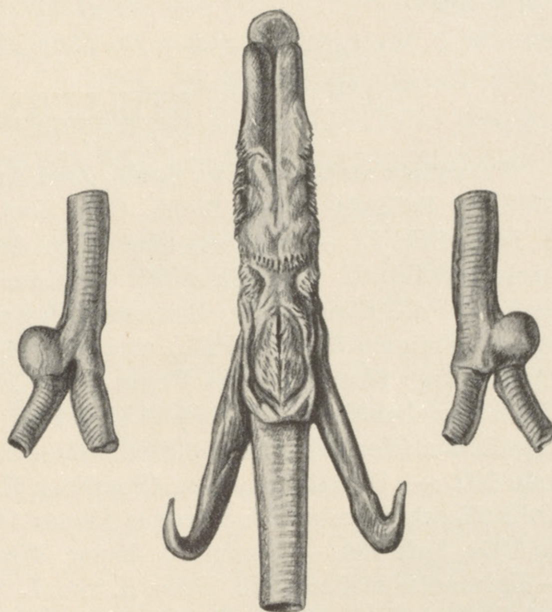

Fig. 47.
Tunge og Luftrørsudvidelse af Stellers-And, Polysticta stelleri (Pall.). ♂ ad. Ribe 6/11 1897.

Fjerdragtens Farver ere hos gamle Hanner ret brogede, sammensatte af Silkehvidt, Mælkehvidt, Mørkeblaat, Brandgult og med smaa sæbegrønne Partier paa Hovedet; hos Hunner er Dragten ikke nær saa broget, den er mørkebrun med rødbrune Kanter og Tegninger paa Fjerene, mindende ikke saa lidt om Dragten hos flere Svømmeænders Hunner, og til denne Lighed bidrager ogsaa det — iøvrigt hos bægge Køn forekommende — glansfulde blaa Vingespejl, der for- og bagtil er begrænset af hvide Tværbaand.

Fældningen foregaar hos Hanner saaledes, at Dunællingen først faar en Ungedragt, fra hvilken den ca. 1/2 Aar gammel begynder at fælde over i en første voksen Dragt; efter denne anlægges første Sommerdragt, med hvid Forvinge (dog have Vingens smaa hvide Dækfjer sorte Kanter), og hen paa Aaret, inden Fuglen er ca. 18 Mdr. gl., er den i første Pragtdragt. Efter denne følger atter Sommerdragt o. s. fr. Hos Hunnen efterfølges Ungedragten af en mere eller mindre fuldstændig første voksen Dragt, i hvilken dog Ungedragtens Vinge med *smalle*, hvide Tværbaand om Spejlet bevares, og efter denne følger *formodentlig* en Sommerdragt, som jeg dog ikke har set, da intet Stof foreligger fra de paagældende Maaneder. Omtrent samtidig med den halvandet Aar gamle Han er Hunnen i første Pragtdragt, nu med „voksen" Vinge med *brede*, hvide Tværbaand om Spejlet, og ca. to Aar gammel forplanter Fuglen sig.

Til denne Gruppe hører kun én Art, som lever i arktiske Egne og kun undtagelsesvis om Vinteren forekommer sydligere. Dens Rugepladser ligge i det nordligste Sibirien, særlig i dettes østlige Del, og i det nordvestligste Nordamerika.

STELLERS-AND, Polysticta stelleri (Pall.).

Polysticta stelleri Pallas, Spicil. Zool. fasc. VI. 1769, Side 35. — Anas dispar. Sparrmann, Mus. Carlson. fasc. I, 1786. — Fuligula dispar. Steph. Gen. Zool. XII. 2, 1824, Side 206. — Eniconetta stelleri. G. R. Gray: List. Gen. B. 1840, Side 75. — Stelleria dispar, Bp. Cat. Met. Uce. Eur. 1842, Side 74. — Somateria dispar. Yarr: Hist. Brit. Birds 2nd Ed. III, 1845, Side 305. — Anas Stelleri Pall. Middendorf: Sibir. Reise, Bd. II 1851, Side 234. — Anas Stellerii. Pall. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 393. — Heniconetta stelleri Licht. Nomencl. Av. 1854, Side 103. — Fuligula Stelleri (Pall.). von Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873. Side 491. — Stelleria dispar (Sparrm.). Kjærbølling: Skandinaviens Fugle 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 688. — Eniconetta stelleri (Pall.). Stejneger: Ornith. Explor. 1885, Side 170. — Heniconetta Stelleri (Pall.). Gray. Palmén: Sibiriska Ishafskustens Fogelfauna (Vega-Exp.) 1886, Side 431, — Stelleria dispar (Sparrm.). Jonas Collin: 3dje Suppl. Skand. Fugle 1895, Side 109. — Somateria dispar (Sparrm.). H. Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 93. — Eniconetta stelleri (Pall.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 265. — Eniconetta stelleri (Pall.). H. Schalow: Vögel der Arktis 1904, Side 164. — Somateria dispar. Winge: Fortegnelse Danmarks Fugle D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 7. — Eniconetta stelleri (Pall. 1769). H. Tho. L. Schaanning: Østfinmarkens Fuglefauna 1907, Side 84. — Somateria stelleri (Pallas). J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. II, 1913, Side 45. — Somatéria díspar (Sparrmann). Danmarks Fauna R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 159. — Polysticta stelleri (Pall.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II. 1920, Side 1363. — Polysticta stelleri (Pall.). Collett-Olsen: Norges Fugle Bd. III, 1921, Side 124. — Polysticta stelleri (Pall.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Octbr. 5th 1921, Vol. II, Side 352.

Danske Navne: Stellersand, Stellers-And.
Svenske „ Alförrädare.
Norske „ Stellerand.
Finske „ Stellerin alli.
Engelske „ Steller's Eider.
Franske „ Eniconette de Steller.
Tyske „ Scheckente, Scheck-Ente.

Artskendetegn: Omtrent af Taffelandens Størrelse; Næbbet middellangt, lige afskaaret i Enden, Næbneglen omslutter hele Næbenden og gaar umærkeligt over i Næbryggen. Spejlet metalskinnende blaat med hvide Tværbaand for og bag.

Forekomst i Danmark: Tilfældig, temmelig sjælden Gæst.
„ paa Færøerne: Kendes ikke fra Øerne.
„ paa Island: Ikke truffen.
„ i Grønland: Truffen én Gang paa Vest- og én Gang paa Østkysten.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen;* denne har jeg ikke set, og den er vistnok meget sjælden i Samlinger. Millais, Hartert og Miss Annie Jackson, sidstnævnte i Pract. Handb. Brit. B., give omtrent enslydende Beskrivelser af den. Oversiden skal være mørk graabrunlig, Undersiden graalig, lidt mørkere paa Kinderne, paa Forhalsen og ved Haleroden, lysere paa Hagen; en hvidlig Streg findes over og under, en rustbrunlig bag Øjet.

Den *unge Hun* har graabrunligt Hoved, lidt mørkere paa Pande og Isse, lidt lysere paa Hage og Strube. Mellem Skuldrene og paa Ryggen helt ned til Overhaledækfjerene ere Fjerene mørkebrune med smalle lysebrune Kanter. Undersiden er graabrunlig med smalle graalige Fjerkanter. Forvingens Dækfjer ere graabrune med sandgraa Kanter, den sidste Række inden Spejlet har hvide Ender, saaledes at der dannes et smalt hvidt Baand tværs over Vingen. Spejlfjerene ere svagt blaaligt skinnende

og deres Bagrande hvide, saaledes at der ogsaa bagtil ses et smalt hvidt Tværbaand over Vingen; de bageste Armsvingfjer ere ganske svagt krummede, deres Ender ere afrundede og uden hvidt, Haandsvingfjerene ere mørkt sodbrune. Efter denne Dragt følger en *første voksen Dragt*, hvori Ungedragtens Vinge med de smalle hvide Tværbaand bibeholdes, men paa Skuldrene komme mørkt sortebrune Fjer frem med brunlige Kanter, og paa Forhals og Bryst vise sig ligeledes sortebrune Fjer med ret brede kastanjebrune Tværbaand. Da kun et meget ringe Stof har været til Raadighed, kan det ikke siges, i hvilket Omfang og indenfor hvilket Tidsrum denne Dragt udvikles; ejheller findes Stof, som kunde oplyse, hvor langt en formodentlig paafølgende *Yngledragt* (som hos Havlit) udvikles; heller ikke Hunnens derefter kommende Sommerdragt er mig bekendt, men efter det foreliggende, som sagt temmelig ringe, Stof at dømme yngler den etaarige Hun ikke. En Hun, ca. 8 Mdr. gl., skudt 26nde Februar 1910 i det nordligste Norge, er afbildet midt i venstre Række paa Tavle XXXVIII; den har Ungedragtens Vinge, men paa Skuldre, Kropsider og Bryst ere nye Fjer brudte frem. Maalene af to unge Hunner ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ juv. Vardø 26/2 1910	203 mm	41,5 mm	38 mm	55 mm	55 mm	45 mm
♀ juv. Køge Bugt 18/10 1887	209 „	41 „	36 „	57 „	59 „	48 „

Som allerede nævnt findes intet Stof til Raadighed, der kunde vise *Sommerdragtens* Udseende, og overhovedet berettiger den foreliggende Række af Stellers-Ænder ikke til at drage sikre Slutninger om Fældningens Forløb udover visse Hovedpunkter. En Hun, skudt 30te Januar 1914 i Nordvaranger og sendt mig frisk, havde noget fortykket, men ret Ægleder, saaledes som det sædvanlig ses hos Ænder, der ville yngle i det paafølgende Foraar. Den adskilles let fra den ét Aar yngre Fugl fra tilsvarende Aarstid bl. a. ved sin Vinge, hvis Spejl nu er glansfuldere og stærkere blaat, de bageste Armsvingfjer ere mere krummede, og henimod Enden ses desuden et perlemorsgraaligt Parti langs Fjerribben; endelig ere de hvide Tværbaand meget bredere. Iøvrigt ligner denne Hun, der er afbildet nederst tilvenstre paa Tavle XXXVIII, den ovenfor afbildede Hun, som er ca. 10 Mdr. yngre, men dens brune Farver ere stærkere, mere mahognibrune, og Undersiden, Brystets bageste Del og Bugen ere sortebrune, mørkere end hos Fuglen fra det foregaaende Aar. Den ved Rødvig i 1892 skudte Hun ligner meget den nys beskrevne; ved Ejerens Velvilje kan her bringes et Billede af den paa Tavle XXXVIII midt i højre Række. Maalene af to Hunner i andet Aar ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ Nordvaranger 30/1 1914	207 mm	38 mm	39,5 mm	58 mm	58 mm	46 mm
♀ Vardø 26/2 1910	205 „	38,5 „	40 „	58 „	58 „	47 „

En Hun med nedsunken Ægleder, skudt 17de April 1914 ved Vardø og nedsendt i frisk Tilstand, lignede ganske de foran omtalte; dens Maal ere, nævnte i samme Orden som ovenfor: 209, 39, 39, 59, 59, 48 mm.

Den unge Han i ren *Ungedragt* har jeg ikke set, men to, ca. 10 Mdr. gl. Hanner foreligge, og disse vise, at Fuglen i Løbet af sit første Aar anlægger en mere eller mindre fuldstændig *første voksen Dragt*, der indeholder Antydninger af de Tegninger og Farver, som senere komme til fuld Udvikling i Pragtdragten. Hovedet er musegraat med mørkere Fjerpartier under Hagen, i Nakken og foran Øjet; Spejlet er knapt saa glansfuldt, som det bliver efter det følgende Fjerskifte, og de hvide Tværbaand omkring det ere lidet tydelige. Iøvrigt ligner Dragten meget den unge Huns. Hos den ene af de øverst paa Tavle XXXVIII afbildede unge Hanner ere hvide Fjer fremkomne paa Kropsiderne, og en ung Han i Zool. Museum, skudt 14/2 1865 ved Helsingør, har faaet en enkelt af de den senere Pragtdragt tilhørende Skulderfjer. Maalene af disse tre unge Hanner ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Finmarken 3/5 1913	199 mm	38,5 mm	37 mm	57 mm	56 mm	45 mm
Helsingør 14/2 1865	207 „	38 „	36 „	57 „	57 „	45 „
Finmarken 3/5 1913	211 „	41 „	40 „	60 „	59 „	48 „

De to Hanner fra Finmarken vejede henholdsvis 660 og 776 gr; fotografisk Gengivelse af dem ses paa Tavle XXXIX.

Blandt de til Undersøgelse foreliggende Hanner findes intet Stykke i *Sommerdragt*, men det kan dog antages som sikkert, at en saadan anlægges, da Fugle i Pragtdragt med Rester af Sommerdragts-

fjer forekomme. En Fugl i Overgangsdragt, skudt 8/11 1894 ved Ribe, findes opstillet paa Zool. Museum her; den har paa Hovedet mange musegraa Fjer mellem sorteblaa og hvide, Undersiden af Fuglen har Pragtdragt, men mellem Vingeskjulerne ses enkelte helt graabrune Fjer, og desuden findes paa Ryggen nogle lange brungraa Sommerdragtsfjer mellem Pragtdragtens nye Skulderfjer. Forvingens smaa hvide Dækfjer have fine, sorte Rande. Saa sent som i November kunne altsaa Rester af Sommerdragt ses, men senest i December ere vel de fleste i *Pragtdragten;* i denne er Hovedet overvejende silkehvidt, men rundt om Øjet findes en sort Ring, mellem Næbrod og Øjet ere Fjerene sæbegrønne, et Fjerparti af samme Farve strækker sig tværs over Hovedets Bagende, og bag dette igæn findes paa hver Side en sort Plet. Hage og Strube ere dybt sorte med blaa Glans, og samme Farve har et bredt Baand, der strækker sig rundt om Halsen; fortil staar dette ved et smallere sorteblaat Længdebaand i Forbindelse med Strubens sorte Fjerparti, nedadtil gaar det paa Baghalsen over i Fjerpartiet mellem Skuldrene, medens det fortil og paa Siderne er begrænset af et hvidt Fjerparti. Nedenfor dette er Halsens nedre Del, Brystets øvre og Vingeskjulerne brandgule, medens Brystets nedre Del og Bugen ere mere eller mindre mørkt sodbrune, Underhaledækfjerene sorte. Kroppens Sidefjer ere paa deres opad mod Vingen vendende Kanter ofte meget lysere end Undersidens øvrige Fjer, stundom næsten hvide. Ryggen er sort med blaalig Glans, og denne Farve strækker sig helt ned over Overgumpen og ud paa Overhaledækfjerene. Skulderfjerene ere øverst hvide, men de større, forlængede og noget tilspidsede, ere skinnende purpurblaa med silkehvide Kanter; Forvingens Dækfjer ere snehvide; paa Brystets Sider omtrent udfor den sammenfoldede Vinges Haandled ses en lille sort Plet. Armsvingfjerene, der danne Spejlet, ere stærkt purpurviolet skinnende og deres hvide Endebaand brede og iøjnefaldende; de bageste noget krummede med silkehvide Inderfaner, og paa de bageste af disse strækker denne Farve sig ogsaa ud paa Yderfanen, saaledes at de purpurblaa Partier ere mindre end de hvide. Haandsvingfjer og Halefjer sodsorte. Næbbet graablaaligt, gulligt ud mod Næbneglen, Fødderne graabrunlige med sort Svømmehud, Iris brun. Maalene af nogle Hanner i Pragtdragt ere:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ ad. Vardø, 26/2 1910	208 mm	38 mm	38 mm	57 mm	57 mm	47 mm
♂ ad. „ 26/2 1910	208 „	37 „	38 „	55 „	55 „	45 „
♂ ad. „ 1/5 1915	215 „	38 „	38 „	59 „	57 „	45 „
♂ ad. Disko-Fjord, Vest-Grønland 15/6 1878	224 „	36 „	39 „	57 „	57 „	45 „
♂ ad. Sabine Ø, Øst-Grønland 14/6 1922	215 „	40,5 „	38 „	58,5 „	58,5 „	48 „
♂ ad. Gilleleje, Danmark Febr. 1830	212 „	36,5 „	40 „	59 „	58 „	46 „
♂ ad. Ribe, Danmark 8/11 1894	211 „	39 „	36 „	57,5 „	57 „	45 „

En Han i Pragtdragt er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XXXVIII. Stejneger skriver (Ornith. Explor. Side 171), at Overnæbbets bløde Sider *efter* Døden trække sig sammen om Undernæbbet, og at Næbbets Kontur derved, særlig i sin forreste Del, forandres betydeligt og kommer til at se smallere ud, end det altsaa i Virkeligheden er. Samme Forfatter omtaler, at en lille hvid Plet undertiden hos gamle Hanner ses paa de to yderste Halefjer i hver Side; dette gælder ogsaa to af de her foreliggende Hanner.

I *Asien* yngler Stellers-Anden fra Taimyr Halvøen østerud langs Sibiriens Ishavskyst til Kamtschatka; den skal yngle paa Sct. Lawrence Øen, ligeledes langs Alaskas Nordkyst t. Eks. ved Point Barrow, og rimeligvis findes andre Ynglepladser Nordøst for disse Egne; Meddelelsen om, at den skulde yngle paa Alëuterne, betvivles af Stejneger (Ornith. Explor. Side 172). Artens Rugen i *Europa* har været stærkt betvivlet, men efter H. Goebels Iagttagelser (Ornith. Jahrbuch 1902, Side 107. Zip Nawolok) paa Murmankysten skulde man dog tro, at den ruger her.

Om dens Yngleforhold haves forholdsvis faa Oplysninger; Middendorff fortæller bl. a., at han fandt friske Æg i Rederne 25nde Juni, og at de indeholdt fra 7 til 9 Æg; de fandtes paa den flade Tundra, vare temmelig dybe, næsten halvkugleformede og polstrede med Dun. Hunnen rugede meget fast, og Hannen opholdt sig i Nærheden. Æggenes Størrelse angiver Forf. til 56×41 mm og 64×39. Hartert opgiver efter Jourdain Gennemsnitsstørrelsen af 30 Æg til $62{,}19 \times 40{,}78$ mm. Farven skal være den samme, som Ederfugle- eller Havlitæg have.

Om Føden skriver Collett, at „Ventriklerne af de til universitetsmuseet indkomne eksemplarer væsentlig har indeholdt mollusker og crustaceer fra littoralbeltet. I 4 eksemplarer, taget ved Vardø 8.

Januar, fandtes følgende: Smaa gasteropoder af slegterne Lacuna og Margarita samt en ung Buccinum groenlandicum; fremdeles en del tildels endnu uskadte amphipoder, saasom Anonyx lagena og A. gularis samt arter af Gammarus og Amphithoe. Desuden en mængde grus og knuste muslingskaller. To hanner fra Vardø 8. februar (1890) indeholdt masser af Margarita helicina, enkelte M. groenlandica, en og anden Lacuna samt en enkelt Gammarus. Et par eksemplarer, skudt ved Vadsø medio februar, indeholdt ligeledes gasteropoder (især Litorina palliata, Lacuna vincta, Trophon truncatus og Margarita helicina); desuden nogle amphipoder, tilhørende arterne Pleustes panopla, Anonyx lagena og Podocerus anguipes.

I nogle eksemplarer, skudt ved Vardø 20. april, fandtes følgende: Smaa hele og knuste gasteropoder, tilhørende Litorina obtusata, Lacuna divaricata, Margarita helicina, Pyrene rosacea. Desuden følgende crustaceer: Gammarus locusta og Idothea baltica. Dertil en polyzoo (Crisia)".

Fra asiatiske Ynglepladser gaar dens Vintervandringer dels vestover til Norges Nordkyst dels østpaa til Alëuterne, Kurilerne og andre nærliggende Øgrupper, og herhen søger formodentlig ogsaa Alaska-Stammen. Om dens Forekomst i Norge skriver Collett l. c. Side 125, at den hver Vinter forekommer i større eller mindre Antal ved Kysten af Finmarken, Vest for Porssangerfjorden; sikrest træffes den aarlig i Varangerfjorden og skydes i ikke ringe Antal ved Vardø, skønt den ogsaa enkelte Aar kan udeblive helt. Ved Tromsø træffes den af og til „uden at kunne kaldes helt tilfældig". Saa langt mod Syd som til Andenes i Vesteraalen ere enkelte Stykker trufne.

I det øvrige Europa er Arten truffen som tilfældig Gæst et Par Gange i England, én Gang i Frankrig, fire Gange paa Helgoland og over en halv Snes Gange ved Tysklands Kyst i den østlige Del af Østersøen. Mindre sjældent forekommer den ved Sveriges østlige Kyst og ved Finlands Kyster, hvorhen den muligvis naaer i Følge med andre trækkende Andefugle fra Egne omkring Hvide-Havet eller maaske endnu fjærnere Hjemsteder. Den skal ses jævnligt sammen med Havlitter og har deraf faaet sit svenske Navn Alförrädaren; det synes dog ikke umiddelbart indlysende, hvorved den røber Havlitten, da dens Udseende paa Afstand — navnlig hvis det drejer sig om unge Fugle — næppe kan forekomme mere iøjnefaldende end dennes.

Her i Danmark er den første Gang eftervist af Arkivar Winther, som i Febr. 1830 købte en gammel Han af nogle Fiskere fra Gilleleje, der havde fanget den i deres Garn og stode tiltorvs med den her i København. I 1849, den 17de Januar, blev en gammel Hun skudt ved Helsingør og kom i Apoteker Steenbergs Samling, og 14de Februar 1865 blev en ung Han skudt sammesteds; den kom i Apoteker Alfred Benzons Samling, men findes nu ligesom Hannen fra 1830 paa Zool. Museum. I Køgebugt udfor Gjorslev Bøgeskov bleve to Hunner skudte 14de December 1887; den ene blev spist, den anden findes nu paa Zool. Museum. I Begyndelsen af Januar 1888 blev iflg. Meddelelse fra Distriktslæge Arctander til Collin en Han skudt ved Stevns, og den 14de Januar 1892 blev en Hun skudt paa Faldskov Rev, Syd for Rødvig, af Toldassistent Jeppesen, i hvis Samling den findes. Denne Fugl er afbildet paa Tavle XXXVIII. Nævnte Dag skal en anden Stellers-And være fanget sammesteds og spist; dog undgik Hovedet og Vingerne Ødelæggelsen (Collin). Endelig findes paa Zool. Museum en Han (med Rester af Sommerdragt), der af en Bonde blev skudt paa Andetræk ved Udløbet af Ribe Vesteraa den 8nde Novbr. 1894.

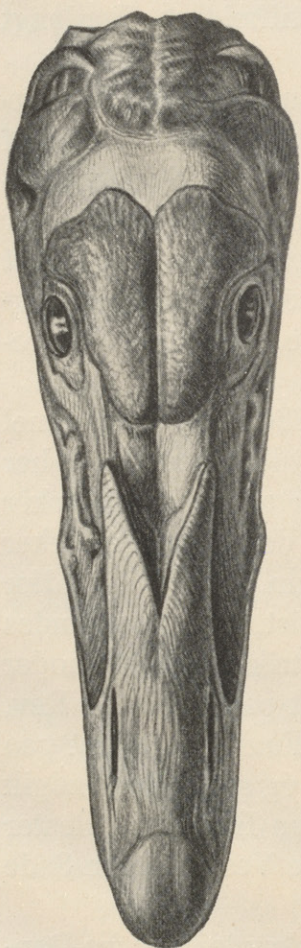
Med Undtagelse af sidstnævnte Han ere altsaa samtlige Stellers-Ænder, som kendes her fra Danmark, trufne i vore østlige Farvande og ere vel fra Østersøen komne op i Køgebugt og Sundet.

Fra Grønland kendtes kun ét Tilfælde af Stellers-Andens Forekomst, da Winge skrev, idet en gammel Han blev skudt i Disko Fjord 15de Juni 1878 og kom i Fenckers Samling og med denne senere til Zool. Museum. Den kendes nu ogsaa fra Østkysten fra Sabine Ø, hvor den blev skudt 14de Juni 1922 af en af østgrønlandsk Komp. udsendt Samler; ogsaa dette Skind findes paa Zool. Museum.

Fra Færøerne og Island kendes Arten ikke.

EDERFUGLE, Somateria Leach.

Næbneglen danner Næbspidsen. Næbbet langt, skraat opadstigende mod Panden, i hvis Fjerklædning nøgne Næbflige skære sig ind. Fjerklædningen paa Næbsiden strækker sig et Stykke fremad mod eller hen under Næseborene, som ligge omtrent midt paa Næbbet; de ere langagtige, og den ydre Aabning er smal. De 14 Halefjer, undertiden ses 16, ere lange og ret stive.

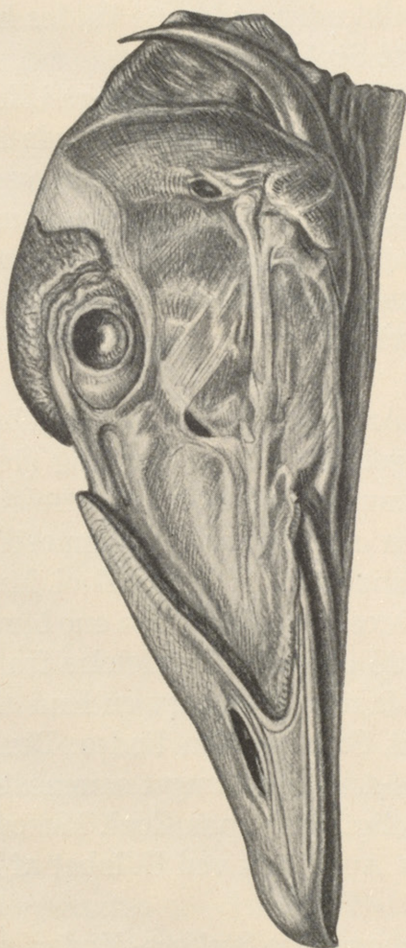

Fig. 48.
Hoved med Næsekirtler af Ederfugl,
Som. moll. mollissima (L.).
♂ juv. 28/11 1924. Danmark.

Fig. 49.
Hoved med Næsekirtler af Færøisk Ederfugl,
Som. moll. faeroeensis Br.
♂ juv. 20/10 1925. Thorshavn.

De to Arter, der høre til denne Gruppe, ere blandt de største Dykænder; de have store, kraftigt udviklede Fødder med lange Tæer og et meget langstrakt Næseparti; ovenpaa Næsebenenes opad mod Panden rettede Benflige samler sig under Næsehudens Flige et Fedtparti, der hos den ene Art, Konge-Ederfuglen, naaer et saadant Omfang, særlig hos Hannen, at Næbhuden udspændes opad og fremad og saaledes omfatter en større eller mindre Pukkel, hvorfor denne Art ogsaa har været kaldt den pukkelnæbbede Ederfugl. Hovedets Fjerklædning er tæt og pelsagtig, og paa Kinder og bag Øret findes hos voksne Hanner børsteagtig haarde Fjer af søgrønlig Farve. Vingerne ere store og kraftige; de bageste Armsvingfjer vise allerede hos yngre Fugle Tilbøjelighed til at krumme nedad, og hos ældre *ere* de krumme og hænge hos Hanner nedover den sammenfoldede Vinges Haandsvingfjer. Iøvrigt ere Eder-

fuglens Farver hos unge Fugle graalige eller brunlige, men saasnart Fældningen henimod voksen Dragt begynder, blive sorte og hvide Farver fremherskende hos Hanner, rødbrunlige hos Hunner. Næb- og Benfarve er graalig hos yngre, gulbrunlig hos ældre Fugle af den almindelige Ederfugl, stærkere, endog appelsingullig hos Hanner af Konge-Ederfuglen.

Næsekirtlerne have en betydelig Udvikling og kunne undertiden ligefrem ses udvendigt, idet de, liggende paa Pandebenene, gøre Panden høj og stejl i Forhold til det lange, skraa Næseparti. Fig. 48 og 49 vise Hoveder med Næsekirtler af almindelig Ederfugl og dens færøiske Race, Fig. 52 af Konge-Ederfuglen. Kirtlerne ligge tildels paa Kanten af Orbita, men dog hovedsagelig paa Pandebenene, i hvilke de trykke en kendelig Fordybning; bagud strække de sig saa langt, at de næsten naa Parietales Forrand, fortil støttes de af de af Nasale dannede, skraat opadrettede Bentorne. Næsekirtlerne ere af samme Størrelse hos den almindelige Ederfugl og Konge-Ederfuglen, men dette vil i Virkeligheden sige, at de ere betydeligt større hos Sidstnævnte, da denne i sig selv er ikke saa lidt mindre. Hos de fleste af den alm. Ederfugls Racer have Kirtlerne en større Udvikling end hos den typiske, formentlig fordi hine leve Aaret rundt i saltere Vand end denne, der hovedsagelig færdes i Østersøens og Kattegats ferskere. Kranier af alm., islandsk og færøisk Ederfugl, samt af Konge-Ederfugl ses paa Tavle II.

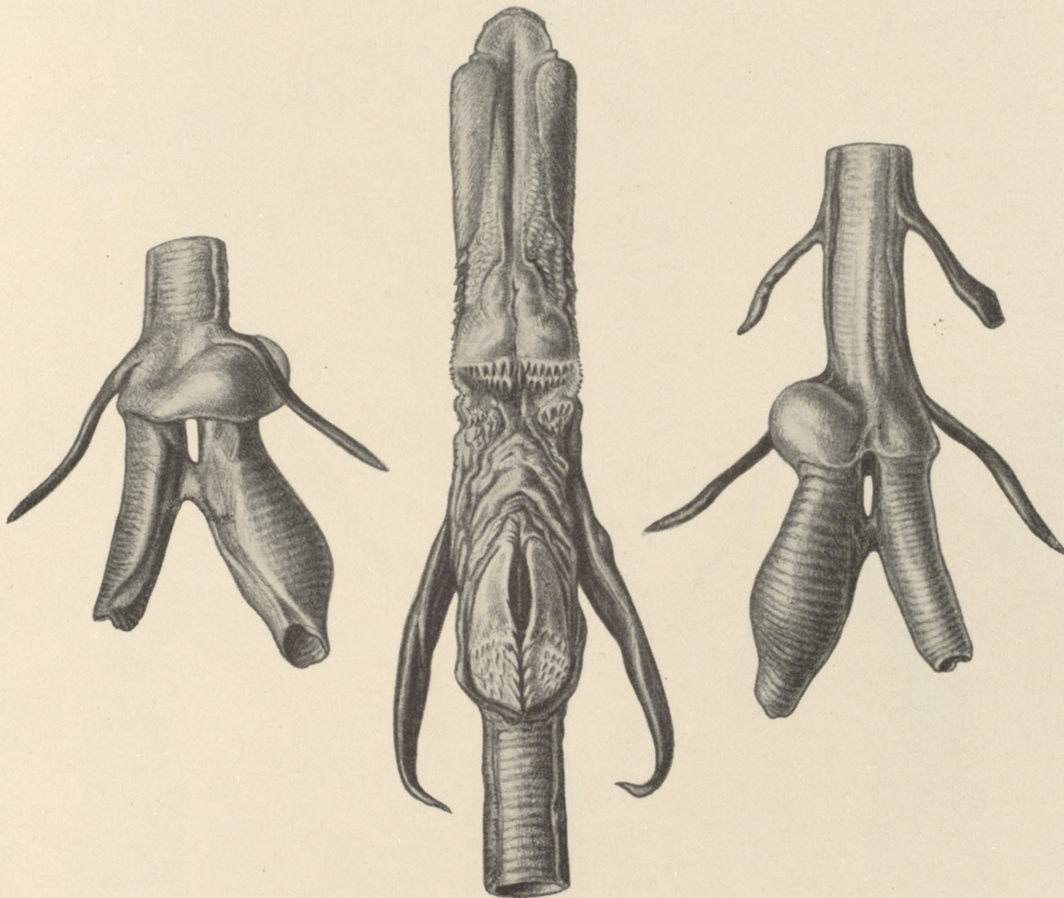

Fig. 50.
Tunge og Luftrørsudvidelse af Ederfugl, Som. moll. mollissima (L.).
♂ ad. Januar 1925. Samsø.

Det indre Næsebor er temmelig stort; Maxillare udsender ind mod Ganepartiet et Par bagud- og opadrettede, tynde Benplader, der mødes i Midten af Ganens forreste Del og opadtil sammenvokse med Indsiden af Nasales nedadvendende bredere Del; bagtil lukke de sig ikke sammen ind mod Næsehulrummet, der helt optages af Næsemuslingerne, der ligge paa lignende Maade som hos Havlitter. Noget særlig afgrænset Rum findes hverken for bageste eller forreste Næsemusling, kun en lille Fordybning i Sibenets lodretstillede Del viser, hvor Førstnævnte har sit Leje. Sibenet er stort, skraat fremadrettet, og dets vandrette Del strækker sig langt frem under Næse- og Pandeben. Taarebenet er meget langt og har, som før nævnt, en opad- og bagudrettet Torn foruden en bagud- og nedadrettet; Ganebenene ere meget lange og slanke, og det samme gælder Vomer. Næsebenenes opadstigende Dele ere paa det Stykke, hvor de ligge hen over Pandebenene, svagt buede fra Side til Side; paa Kraniets Bagside ses ret tydelige Mærker af Kæbemusklerne. Hos Konge-Ederfuglen er Næsepartiet noget kortere, Næsekirtlernes Mærker paa Pandebenene noget dybere og længere bagudgaaende, men ellers ligne de to Arters Kranier hinanden.

Brystbenet er stort, bredt og fladt med en veludviklet Kam, der fortil er noget skraat fremadrettet; bredest er det som Regel lige bag Ribbens-Tilhæftningerne, smallest lidt foran Midten; det er saaledes lidt indbuet fra Side til Side. De bageste Sidefremspring vige ikke meget ud fra Brystbenets Længdeakse; de ere oftest, i Særdeleshed hos ældre Fugle, ret brede og danne Ydergrænserne for de ikke meget dybe eller brede Indskæringer i Brystbenets bageste Del. Muskelsporet paa Brystbenspladen er i Regelen meget tydeligt afsat og forløber nogenlunde parallelt med Brystbenskanten. Kammen er

kraftig og opnaaer, efterhaanden som Fuglen bliver ældre, en betydelig Bredde. Hos 10 vilkaarligt valgte gamle Hanner og lige saa mange Hunner af Artens typiske Form er Brystbenet gennemsnitlig henholdsvis 113,3 mm og 108,1 mm langt, 62,2 mm og 57,9 mm bredt, eller med andre Ord 1,8 Gange saa langt som bredt. Konge-Ederfuglens er gennemsnitlig (samme Antal Stykker maalte) 97,5 mm og 96,4 mm langt, 51 mm og 50 mm bredt; hos denne Art altsaa 1,9 Gange saa langt som bredt. Hos de samme 20 alm. Ederfugle er Brystbenet gennemsnitlig (maalt i denne Henseende som foran angivet) 3,5 mm længere end Hanners Bækken; Hunner have det kun 1 mm længere; hos Konge-Ederfuglen er Brystbenet 6,3 mm længere end Bækkenet hos Hanner, hos Hunner 6,7 mm længere. Bægge Arters Bækken er langt, bredt, kraftigt og temmelig dybt, hos Konge-Ederfuglen vel nok ganske lidt fladere. I Regelen ses 7 frie Halehvirvler, men 6 eller 8 forekomme ogsaa; de ere paa det nærmeste alle af samme Bredde, og Pygostylen er ikke ret stor. Laarknogler, Ravnenæbsben og Arme ere stærke og veludviklede, Over- og Underarm af omtrent samme Længde, Mellemhaand og Fingre stærke; alt i alt danner Ederfuglen Billedet paa en legemlig ret alsidigt udviklet Fugl. Og dette stemmer jo godt med Fuglens Evner, thi flyver den end noget tungt, flyver den dog godt, og dens Dykkeævne er fortrinlig. Tæerne ere lange, men kraftige, fjerde Taa altid længere end tredje; Svømmehuden stor, og der findes Lapper paa Yder- og Indertaaens udvendige Sider.

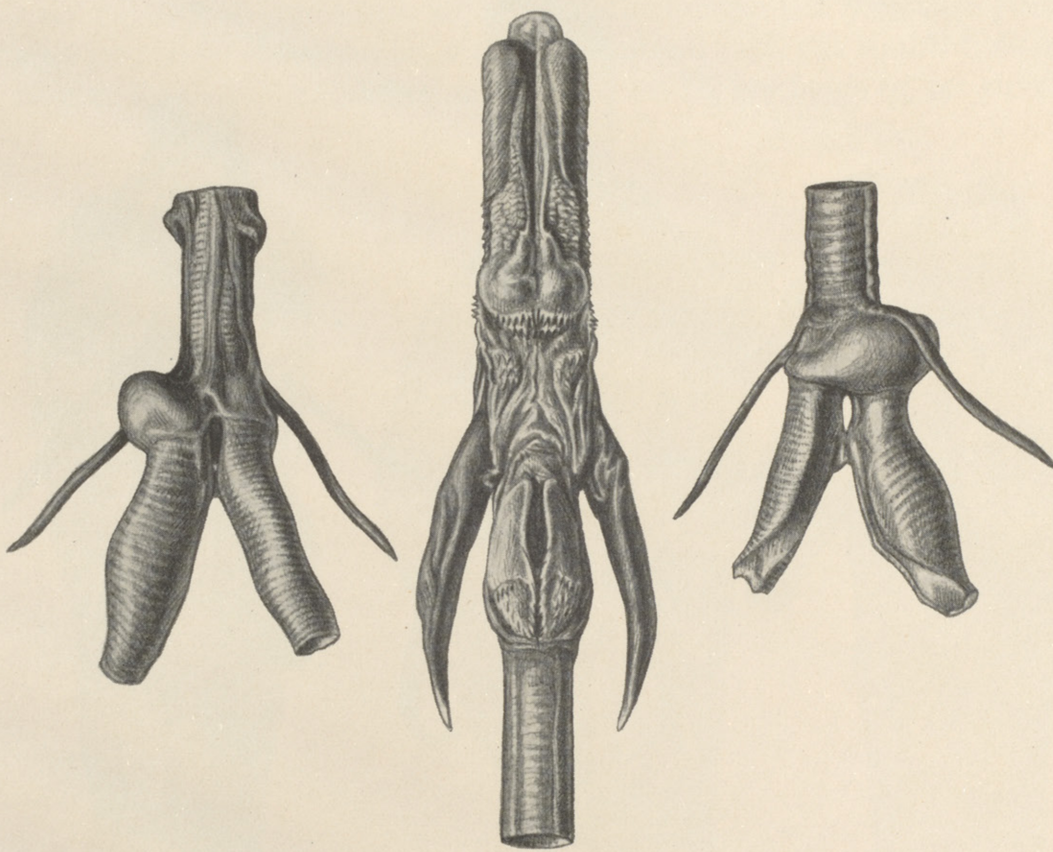

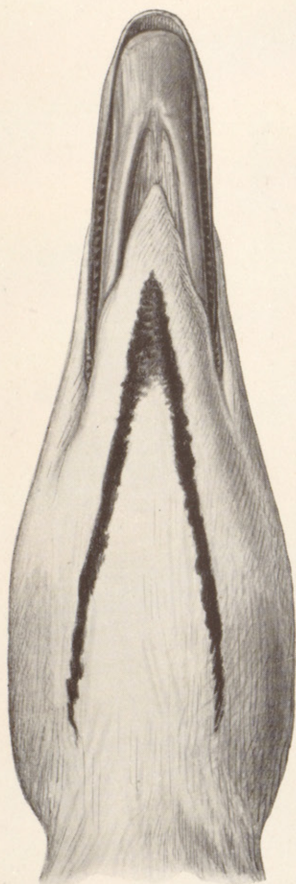
Fig. 51.
Tunge og Luftrørsudvidelse af Færøisk Ederfugl, Som. moll. faeroeensis Br. ♂ ad. 20/10 1925. Thorshavn.

Luftrørs-Udvidelsen er ikke stor, men den ene af Bronchierne er noget større end den anden hos den alm. Ederfugl, et Forhold, der er knapt saa udpræget hos Konge-Ederfuglen. Tungen er stor og kødfuld; se Fig. 50, 51 og 53.

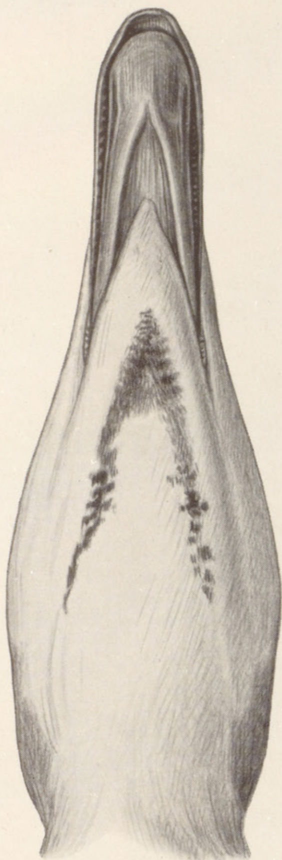
Hos de undersøgte Ederfugle af Artens typiske Form har højre Leverlap stedse vist sig at være større end venstre, længere og bredere; Muskelmaven meget stor, dens indvendige Beklædning gul; Galdeblæren af et Stæraegs Størrelse, Milten temmelig stor, rundagtig. En gammel Han havde Blindtarmene lige lange, 160 mm, udspringende fra Tarmen i en Afstand af 84 mm fra Anus; en anden Han havde højre Blindtarm 122 mm, venstre 108 mm lang, udgaaende 105 mm fra Anus, medens de hos en tredje udgik i en Afstand af 70 mm fra Anus, og bægge vare 121 mm lange. En ca. 8 Maaneder gammel Hun havde sine Blindtarme udspringende fra Tarmen i en Afstand af 130 mm fra Anus; den venstre var 120 mm, højre 100 mm lang; en Bursa Fabricii fandtes, 25 mm lang og 15 mm bred; den paa Midten overklippede Galdeblære havde en Tværdiameter paa 20 mm. Den store, brede, tvelappede Pancreas var ca. 95 mm lang og 25 mm bred; Milten 32 mm lang og 15 mm bred. En anden Hun havde Blindtarme, som vare 135 og 125 mm lange. Hos Krikænder kunne Blindtarmene naa en Længde af 110 mm, hos Spidsænder af 140 mm; da disse Arter ere mindre, have altsaa Ederfugle temmelig korte Blindtarme.

Konge-Ederfuglens Blindtarme synes at være længere; i hvert Fald havde en undersøgt Han dem bægge 220 mm lange, og hos en Hun vare de 180 mm lange.

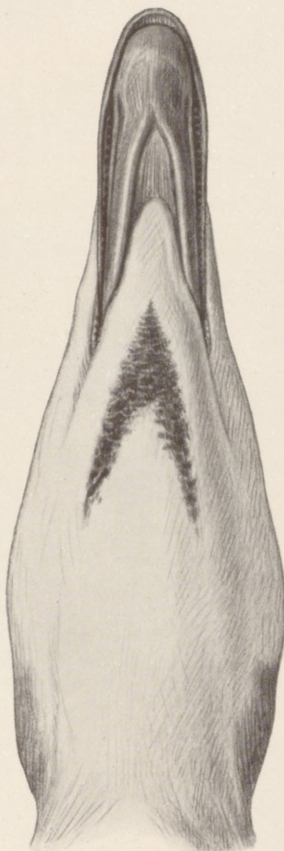
Fældningen foregaar hos den alm. Ederfugl saaledes, at *Dundragten* afløses af *Ungedragten,* som hos de nordligst levende og sent fødte Unger bæres næsten et helt Aar, kun lidt iblandet med Fjer af

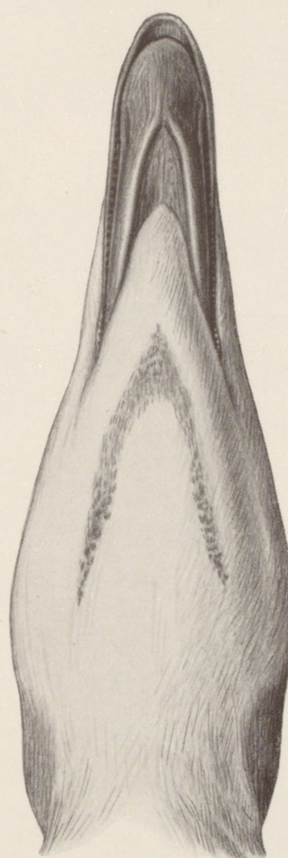
Som. moll. v-nigrum. ♂ ad.
Yukon River, Alaska. Juni 1903.

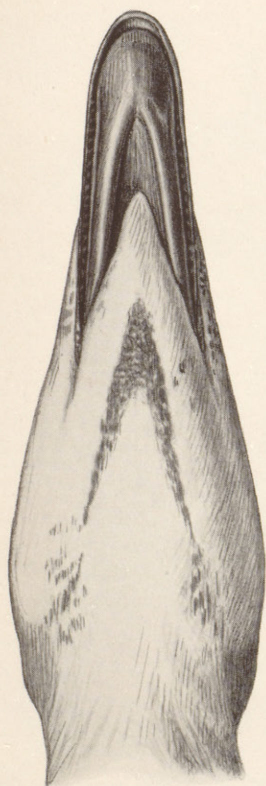
Som. moll. moll. ♂ ad.
Syd for Amager. 10/1 1907.

Som. moll. moll. ♂ ad.
Hundested. 25/1 1915.

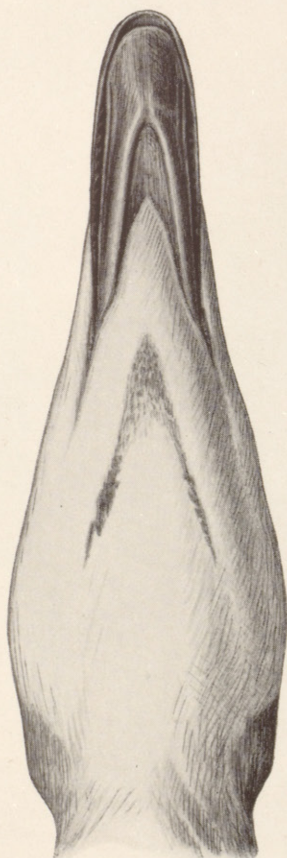

Som. moll. moll. ♂ ad.
Hundested. 5/12 1907.

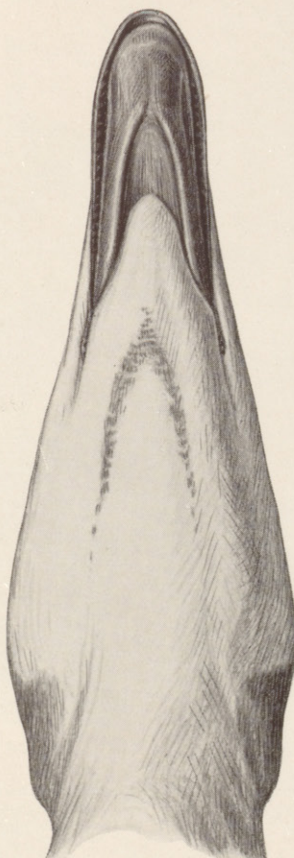

H. Scheel. 1926.

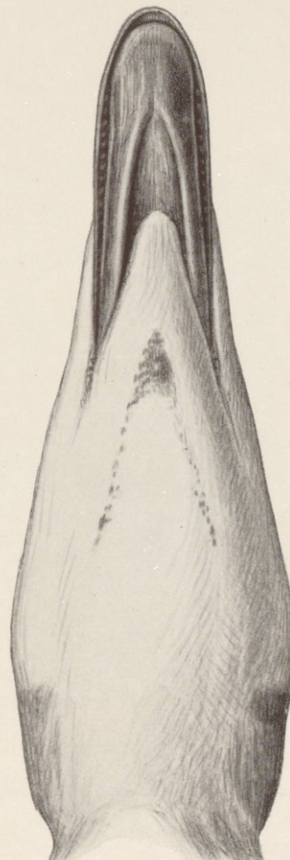
Som. moll. borealis. ♂ vix ad.
Sukkertoppen, Grønland. 20/2 1904.

Som. moll. moll. ♂ ad.
Hundested. 14/11 1909.

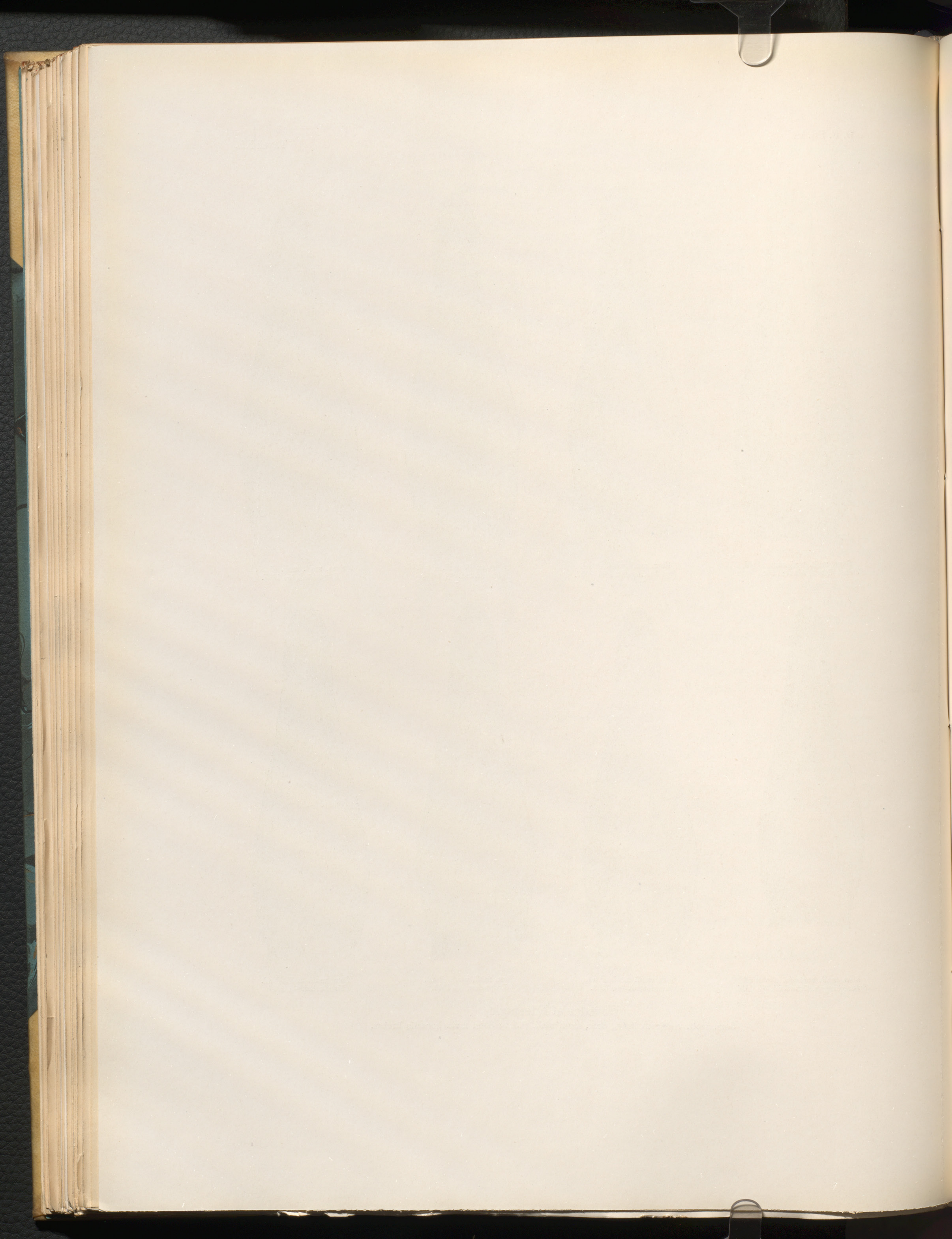
Som. moll. moll. ♂ ad.
Isefjorden. 26/1 1909.

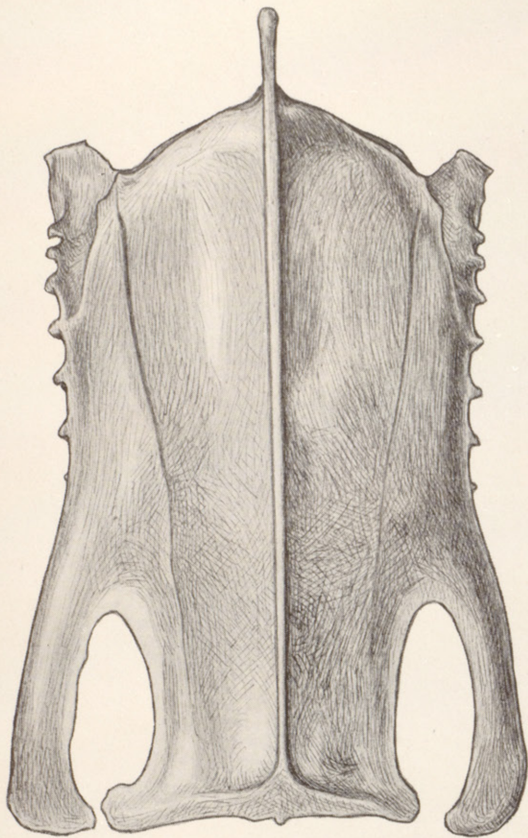

Som. moll. moll. ♂ ad.
Hundested. 23/2 1917.

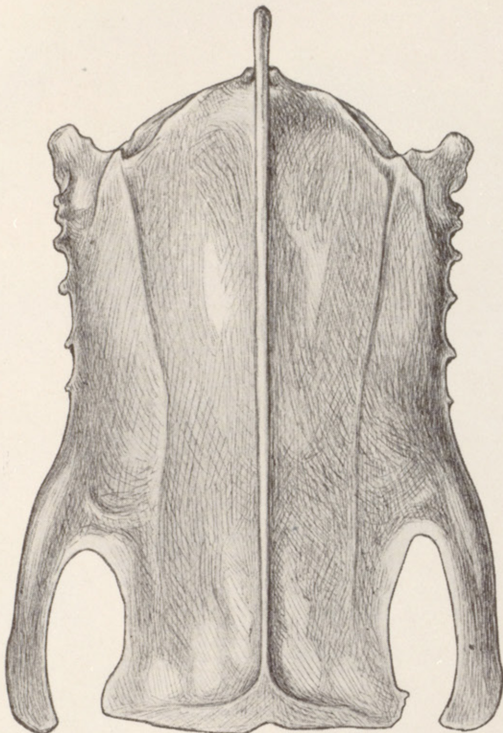
Hoveder af Ederfugle,

Som. moll. v-nigrum Gray., Som. moll. moll. (L.) og Som. moll. borealis Brehm.

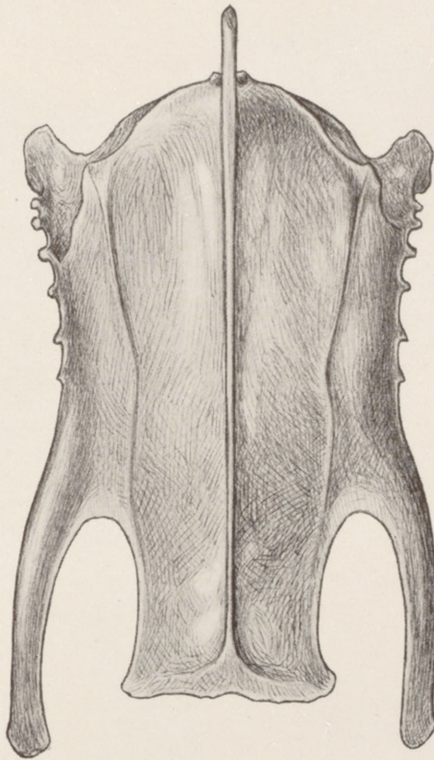

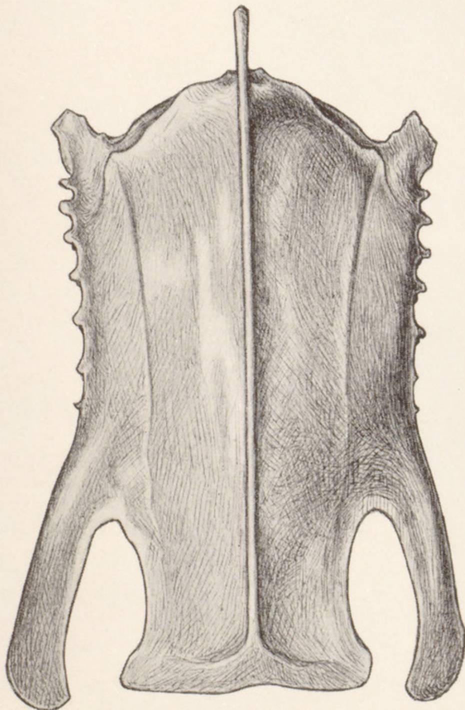
Som. moll. dresseri Sharpe.
♂ ad. Godthaab. April 1907.
Vingen 318 mm.

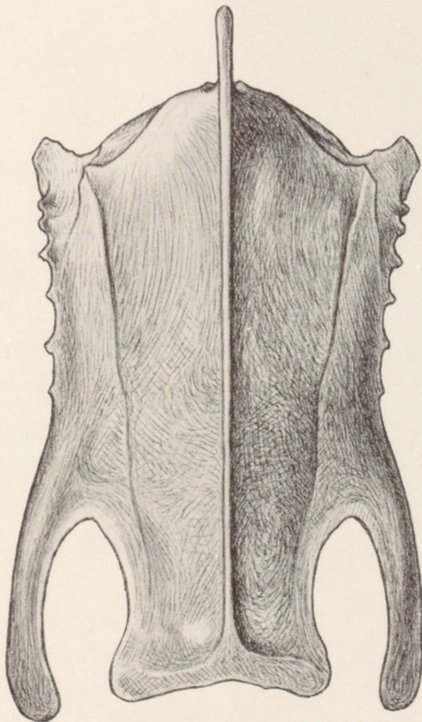
Som. moll. mollissima (L.).
♂ ad. Gøteborg Skærgaard. Ca. 20/5 1914.
Vingen 305 mm.

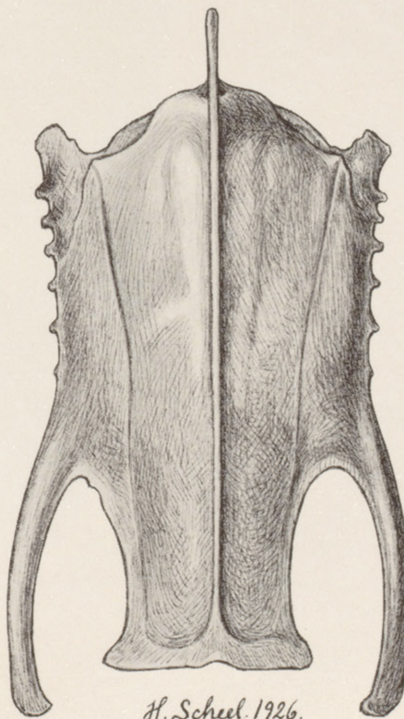
Som. moll. norvegica Brehm.
♂ ad. Trondhjem. Ca. 20/3 1914.
Vingen 291 mm.

Som. moll. islandica Brehm.
♂ ad. Nord-Island. 6/5 1909.
Vingen 278 mm.

Som. moll. borealis Brehm.
♂ ad. Egedesminde. 20/8 1925.
„Afslaaet.“

Som. moll. faeroeensis Brehm.
♂ ad. Thorshavn. Ca. 20/10 1925.
Vingen 260 mm.

Brystben af Ederfugle,

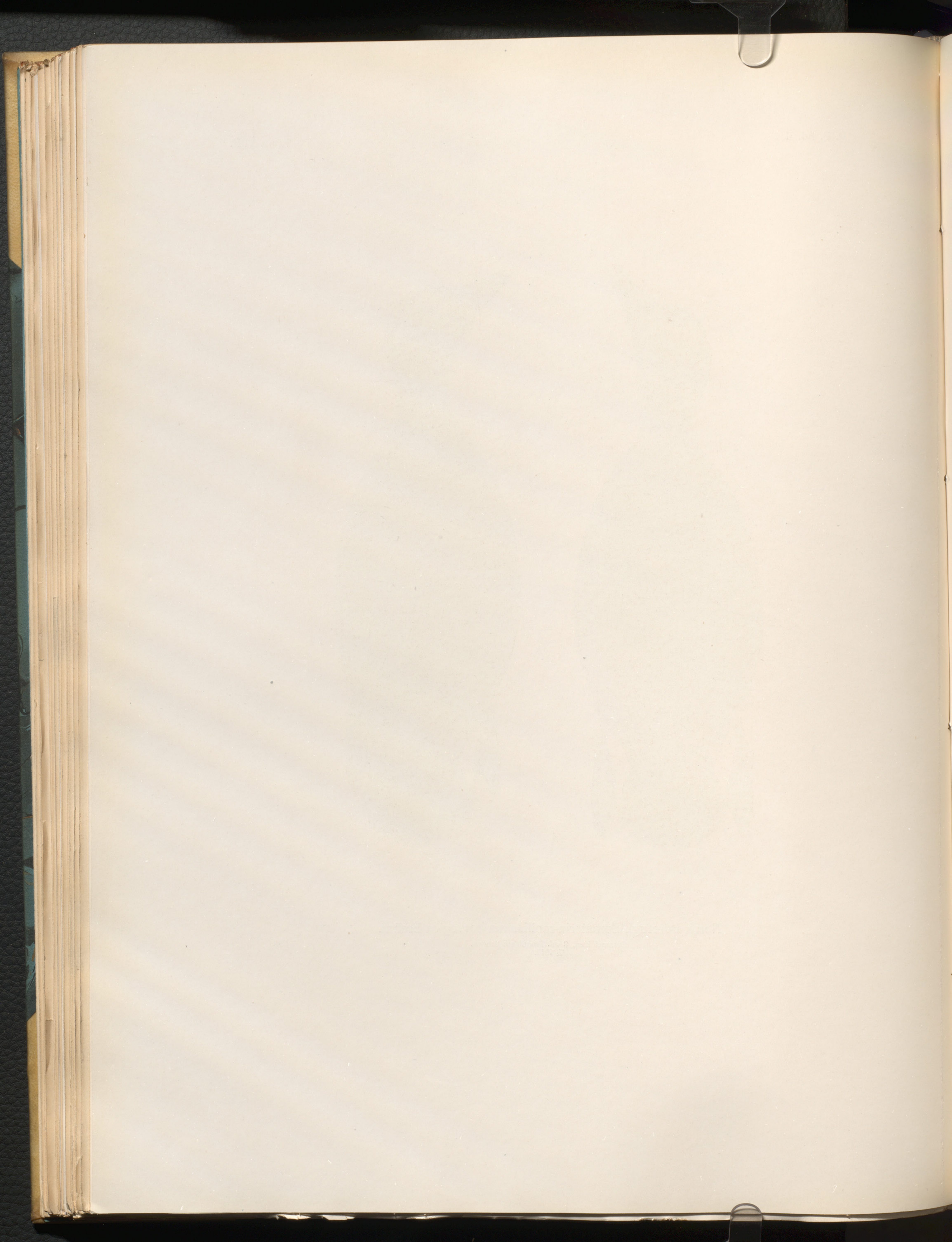
Somateria mollissima.
Hanner.

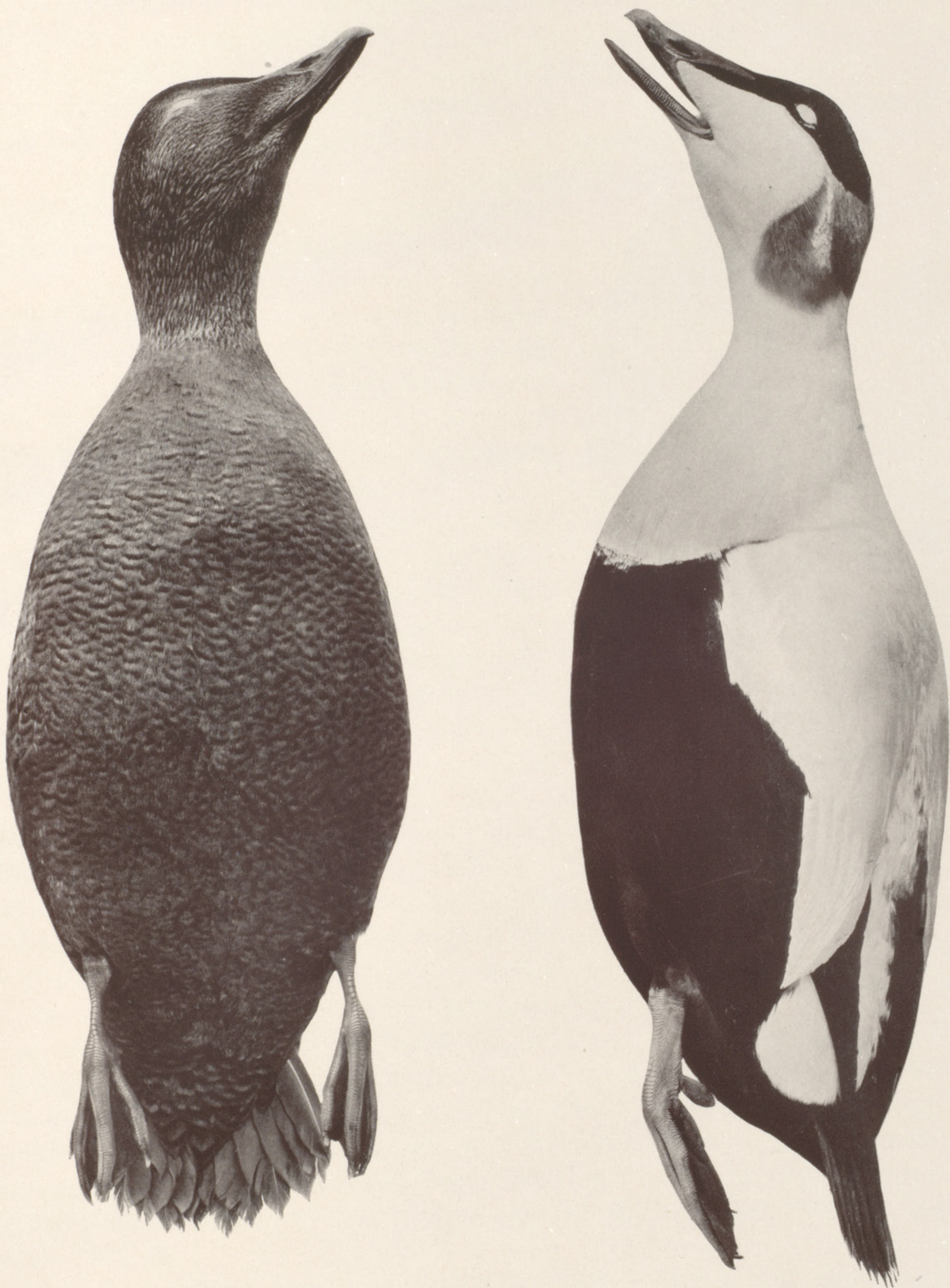

Norsk Ederfugl, Somateria mollissima norvegica Brehm.

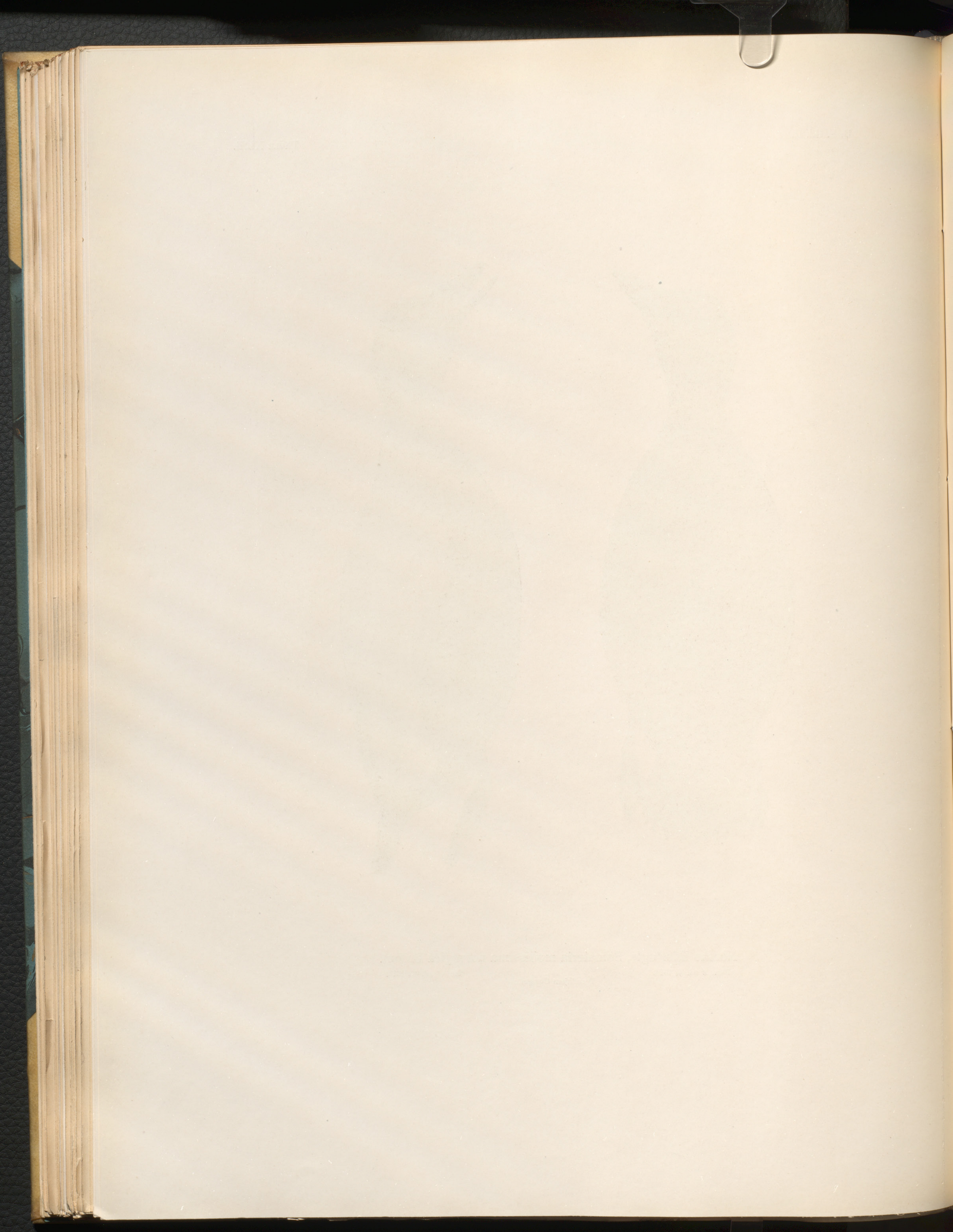
Gammel Hun, ♀ ad. Trondhjem Omegn.
5/2 1915.

Norske Ederfugle, Somateria mollissima norvegica Brehm.

Hun, ♀ ad. 6/2 1915. Trondhjem Omegn. Han, ♂ ad. 26/4 1913.

en kommende *første voksen Dragt,* medens denne Yngledragt saavel hos Hannen som hos Hunnen af sydligere levendes, t. Eks. den typiske Ederfugl, omtrent fortrænges af første voksen Dragt, i hvilken dog i Regelen Ungdomsdragtens Bugfjer og altid den ungdommelige Vinge bibeholdes.

Naar Fuglene ere godt og vel et Aar gamle, indtræffer første fuldstændige Fældning, der bringer bægge Køn *første Sommerdragt,* i hvilken nu Hunnen har et mørkt Vingespejl indfattet for- og bagtil af hvide Tværbaand, Hannen en Forvinge, hvis Dækfjer ere mere eller mindre sort- og hvidbrogede. Efter et Par Maaneders Forløb afløses denne Sommerdragt af en *første Pragtdragt,* i hvilken dog for Hannens Vedkommende den sortbrogede Forvinge bevares, og ofte ses Aaret igennem andre Rester af Sommerdragten; i Regelen ere de krumme Armsvingfjer i større eller mindre Udstrækning sorte, aldrig helt hvide. Henved to Aar gammel forplanter som Regel Hunnen sig, medens Hannen vistnok i Almindelighed ikke parrer sig i denne Alder, „uden dette maatte ske ved en og anden U-ordentlighed og tilfældelig naturlig Kaadhed“ . . . . . (Morten Thrane Brünniche: Eder-Fuglens Beskrivelse, 1763). Godt og vel to Aar gammel anlægger Hannen sin *anden Sommerdragt,* der ligner første; dog fører Fuglen den brogede Forvinge med *ind* i Sommerdragten, men gaar *ud* af den med en ny Vinge, i hvilken de smaa Dækfjer og de bageste krumme Armfjer ere helt hvide. Lidt senere end Hannen mister Hunnen, som har ført Ællinger, sine Svingfjer og den stærkt falmede Fjerdragt; derefter følger ogsaa for hendes Vedkommende Sommerdragten.

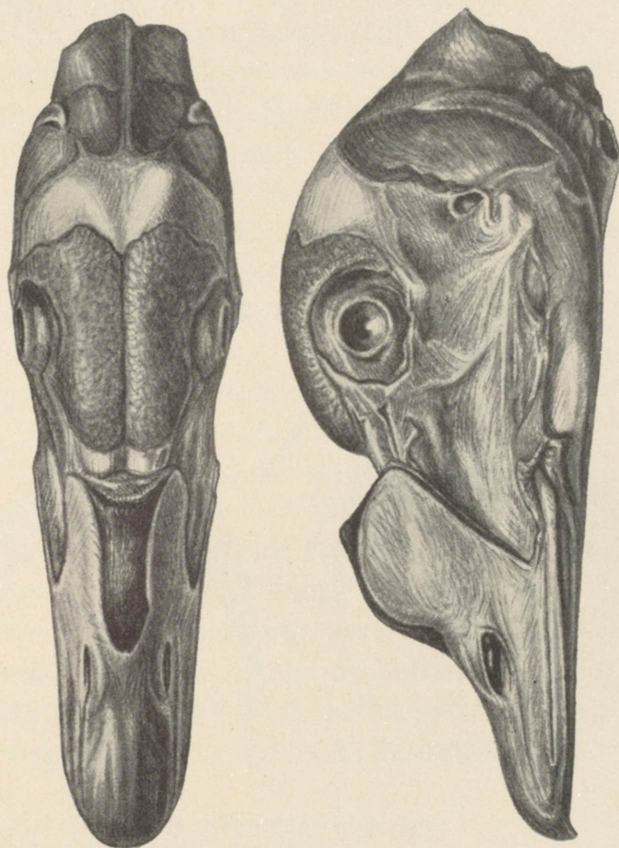

Fig. 52.
Hoved med Næsekirtler af Konge-Ederfugl, Som. spectabilis (L.). ♂ ad. 16/8 1925. Egedesminde. Sommerdragt.

Bægge faa i Løbet af Efteraarsmaanederne *Pragtdragt;* Hunnens er nu kraftigere farvet, de hvide Tværbaand paa Vingerne ere bredere, og Hannen er i fuld Pragtdragt, saaledes at kun ganske faa mørke Fjer stundom ses paa Vingens Forkant, og de krumme Armsvingfjer kunne have sorte Spidser. Hen paa Foraaret, naar Hannen er 32—33 Maaneder gammel, er den forplantningsdygtig; derefter har den aarlig, ligesom Hunnen, to Dragter, en Sommerdragt og en Pragtdragt.

Hos nordligere levende Ederfugle foregaar Fældningen paa samme Maade som hos den typiske, men den er, i Overensstemmelse med den senere Yngletid, skudt lidt længere hen paa Aaret, og i de ufuldstændige Dragter, første voksen og første ufuldstændige Pragtdragt, ere mørke Fjer, Rester af den forudgaaede Dragt, mere i Overvægt.

Hos Hannen ses ret jævnligt, saavel i første voksen Dragt som i Pragtdragt, paa Hagen en mere eller mindre tydelig V-formet Tegning af samme Beskaffenhed som den, der findes hos Konge-Ederfuglen og altid hos Sort-V-Ederfuglen, en af den alm. Ederfugls Racer. Denne af og til opdukkende Tegning er funden hos typiske, norske, færøiske, islandske, grønlandske, spitzbergensiske og Dressers Ederfugle, kort sagt overalt, hvor Ederfuglen forekommer, og bør vist rettelig opfattes som et Tilbageslagsfænomen, en Rest af en gammel Egenskab hos en fælles Stam- eller Forfader, der nu og da gør sig gældende. Se Tavle XL.

Konge-Ederfuglens Fældning forløber paa ganske lignende Maade som den alm. Ederfugls; dog hænder det maaske jævnligere hos denne saa højt mod Nord, og derfor senere, rugende Art, at Ungerne komme saa sent til Verden, at deres Forplantningsevne først indtræder et Aar senere end hos Arten. Sligt kan vel iøvrigt ogsaa hænde hos den almindelige Ederfugls nordligste Racer; i enkelte Aar forhindres jo Ederfuglene af Vejrliget endog helt i at forplante sig.

Hos saavel den almindelige Ederfugl som hos Konge-Ederfuglen ere de underste Skulderfjer af en lidt usædvanlig Form, og dette gælder saavel Hunner som Hanner, omend Forholdet maa siges at være mest iøjnefaldende hos Hanner og mere paafaldende hos Konge-Ederfuglen end hos den almindelige Ederfugl.

Disse to Skulderfjer ere større og oftest stivere end de øvrige; de sidde saaledes, at Vandet, naar Fuglen dykker med Vingen holdt lidt ud fra Kroppen, maa passere just forbi deres Yderkant. Fjerene ere tilspidsede og noget indbuede eller indskaarne i Yderfanen lidt bag Spidsen, dette mest gældende den øverste; med Alderen bliver dette mere fremtrædende, og derved opstaar paa Fjerens Kant en ud til Siden og noget opadvendende Spids, der, naar Fuglen er i Hvile, ses stikkende mere eller mindre tydeligt frem mellem de øvrige Skulderfjer.

Som nævnt findes de paagældende Fjer hos den almindelige Ederfugl og alle dens Racer, men ikke i saa fremtrædende Grad som hos Konge-Ederfuglen og overses derfor let, navnlig hos Hunner, og hos unge Fugle kan disse Fjers særlige Form kun fastslaaes ved at løfte de andre, overliggende Skulderfjer. Fjerenes Farve er hos Hunner sodbrun, hos Hanner af den almindelige Ederfugl hvid, hos Konge-Ederfuglens Andrik sort. De paagældende Fjer kunne bl. a. ses paa de to paa Tavle LIX og LX fotografisk gengivne Hanner af Som. spectabilis.

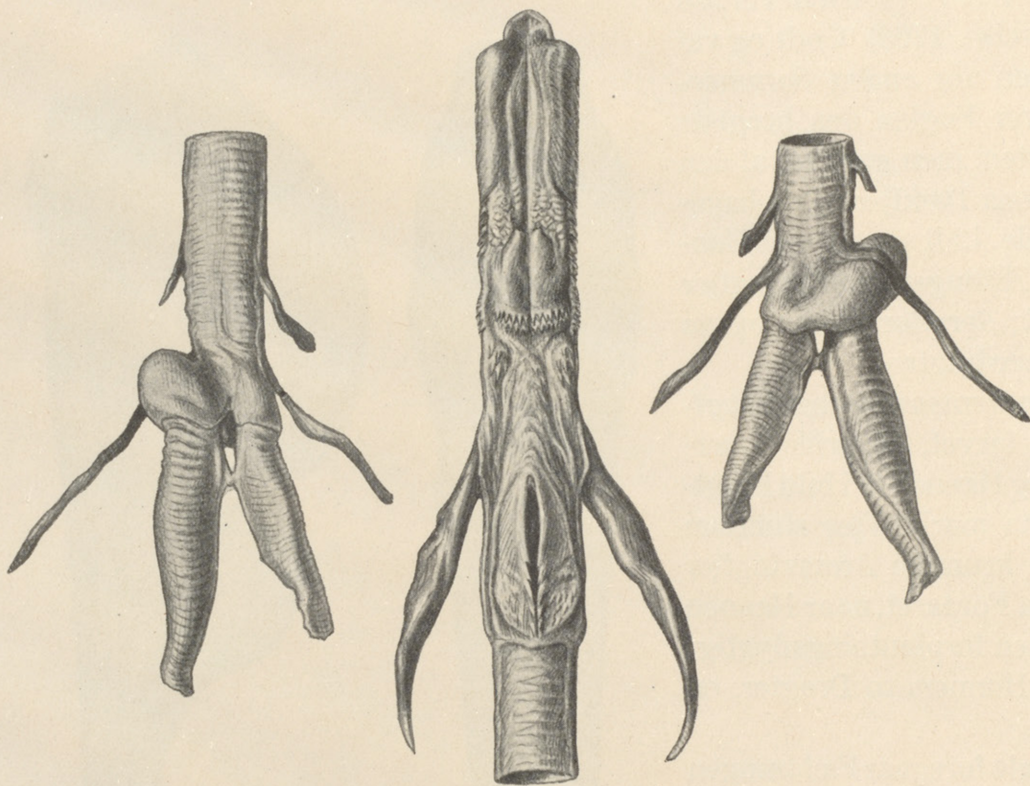

Fig. 53.
Tunge og Luftrørsudvidelse af Konge-Ederfugl. Som. spectabilis (L.).
♂ ad. 16/8 1925. Egedesminde.

Ederfuglene ere vidt udbredte paa den nordlige Halvkugles nordligste Del; højest gaar Konge-Ederfuglen, som t. Eks. i Grønland yngler op til Nord for 80° n. B.; den findes ogsaa Vest for Baffin-Bugt, i det nordligste Nordamerika, i Alaska, langs Asiens Nordkyst og paa Spitzbergen; vistnok intetsteds Syd for Polarkredsen. Den almindelige Ederfugl derimod yngler i Skandinavien og England saa langt mod Syd som til ca. 55° n. B., men er dog langt hyppigere længere mod Nord. Den er almindelig langs Sveriges Øst- og Vestkyst, ved den finske Kyst, ved Norges Vest- og Nordkyst og derfra langt østerud, uden at man dog bestemt kender Grænserne for dens Udbredelse langs Asiens Nordkyst. Der synes her at være en Strækning, som kun beboes af Konge-Ederfuglen; længere østpaa findes den igæn — Racen v-nigrum — og denne forekommer ogsaa i det nordvestlige Nordamerika, formodentlig langs det meste af dettes nordlige Kyster; thi Racen v-nigrum træffes ogsaa af og til i Vestgrønland. I Labrador yngler Ederfuglen, paa Newfoundland og derfra sydpaa til Maine (Racen Dresseri), altsaa i Amerika saa langt mod Syd som til 45° n. Br.; paa bægge Sider af Baffin-Bugt og Davis-Strædet, saaledes altsaa overalt langs Grønlands Vestkyst; ogsaa paa Østkysten af denne Ø forekommer den ret hyppigt, selv om Konge-Ederfuglen her skal være talrigere; den yngler paa Jan Mayen, paa Spitzbergen, paa Island, saare almindeligt, og paa Færøerne.

Men, som det kunde ventes, er Arten ikke overalt den samme; de forskellige Egne huse næsten hver sin Race.

Den i Sverige levende Form, den af Linné først beskrevne, er Typen; det er den, som her i Europa yngler sydligst; den er stor, større end de øvrige med Undtagelse af Dressers Ederfugl og Sort-V-Ederfuglen, der ere endnu større.

Dressers Ederfugl er den i Amerika sydligst rugende Form, hvis Yngleomraade gaar saa langt mod Syd som til ca. 45° n. Br. paa den østlige Kyst af Maine; den er gennemsnitlig større end den typiske, har meget brede Næbflige paa Panden, og hos Hanner i Pragtdragt strækker det grønne Parti bag Øret sig lidt ud over Kinden, hen under Øjet. Den er én Gang truffet i Grønland.

Den norske Ederfugl, d. v. s. den paa Norges Vest- og Nordkyst forekommende, er lidt mindre end den typiske, Hunnens Farver ere mørkere, mindre rødlige, og Hannens nøgne Næbflige paa Panden ere smallere end hos den typiske, hvis Næbflige hos voksne Fugle nok kunne naa en betydelig Udvikling, men dog langtfra den Bredde, som ses hos Dressers Ederfugl.

Ganske lille, Dværgen blandt Ederfugle, er den færøiske Form, og denne har, foruden de smalle Næbflige hos Hanner, en endnu mørkere Farve hos Hunner og forresten ogsaa hos unge Fugle. Den findes kun paa Færøerne.

Ællingerne hos disse tre europæiske Former — Ællinger af Dressers Ederfugl har jeg ikke set — ere meget mørke, de færøiske mørkest, de typiske mindst mørke.

Den islandske Ederfugl svarer i Størrelse nærmest til den norske, men hos Hunner er Farven „højere“, d. v. s. rødere, saaledes at de i denne Henseende ligne typiske; Ællingerne ere meget lysere, nærmest graalige. Den forekommer paa Island og i den sydlige Del af Grønland, vel op til ca. 70° n. Br., og det er den samme Form, som findes paa Østkysten, her gaaende endnu højere mod Nord.

Den nordgrønlandske Ederfugl, Brehms „borealis“, er ikke meget større end den færøiske, men mere langvinget, og den er i Hannens Pragtdragt endnu skønnere end de andre Racer i tilsvarende Dragt, dens Næbfarve er kraftig gulbrunlig, skal kunne være næsten rødgul, og Hunnen er i Pragtdragt meget „høj“ i den røde Farve, saaledes at den i denne Henseende kommer paa Højde med, eller næsten overgaar Hunnen af Konge-Ederfuglen. Den yngler paa den nordlige Del af Grønlands Vestkyst, fra omkring 70° n. Br. nordefter, paa den anden Side af Baffin-Bugt og Davis-Strædet ned til Labrador, hvor den møder Dressers Ederfugl, hvis Nordgrænse her skal ligge ved Hamilton Inlet, lidt Syd for 55° n. Br. Iflg. Beetz: Notes on the Eider, translated from the French and Annotated by Charles W. Townsend, M. D., the Auk Vol. XXXIII, Side 286, Tavle XV, findes Mellemformer mellem de to Racer. Paa Vestkysten af Grønland træffes Mellemformer mellem borealis og islandica.

Sort-V-Ederfuglen er stor, fuldt saa stor som Dressers Ederfugl, men dens Næbflige ere korte og meget spidst endende paa Panden. Næbbet viser Tilbøjelighed til at danne en lille Pukkel lidt foran Panden, og dets Farve er pomeransgullig hos Hannen. Paa den hvide Hage findes et tydeligt sort V; den grønne Farve bag Øret strækker sig lidt hen under Øjet. Benenes Farve er højere end hos den typiske Ederfugl, nærmer sig Konge-Ederfuglens. Fjerdragtens Farve iøvrigt som hos den typiske Han. Hunnens Farve er som den typiske Ederfugls. Den findes navnlig i Alaska og bebor den østlige Del af Asiens Nordkyst; i Amerika findes den langs Nordkysten, i hvert Fald til Coppermine River, maaske endnu længere, da den næsten hvert Aar træffes i Grønland, hvor ogsaa Mellemformer findes mellem denne Race og de dér ynglende Ederfugle.

De Punkter, paa hvilke Forskellighederne mellem Racerne tydeligst vise sig, ere da:

1. Størrelsen.
2. Næbfligens Form.
3. „ Farve.
4. Hunnernes Farve i Parringsdragt.
5. Hovedets Tegning og Farve hos Hanner.
6. Ællingernes Farve.

1. Hvad nu først Størrelsen angaar, giver nedenstaaende Sammenstilling af ydre Maal af gamle Hanner og Hunner en Oversigt; ved Udregning af disse Gennemsnitsmaal er kun anvendt Hanner i tredie og fjerde Aar og kun kønsmodne Hunner.

Hunner, ♀ ♀ ad.	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens Bagrand paa Panden	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa	Antal af maalte Stykker
Som. moll. moll......	292 mm	54,7 mm	75 mm	35,7 mm	41,5 mm	20,5 mm	52,3 mm	80 mm	81,5 mm	65 mm	52
„ „ dresseri..	283 „	54 „	73 „	34 „	43 „	21 „	54 „	77 „	79 „	61 „	1
„ „ v-nigrum.	294 „	51,3 „	70 „	36 „	36,7 „	20 „	52 „	75 „	75 „	60,5 „	3
„ „ fra Spitzb.	282 „	48,6 „	63,4 „	35,2 „	32,1 „	16,3 „	50,3 „	- „	- „	- „	20[1]
„ „ „ Øst-Grønland.	281 „	48,8 „	66 „	35,3 „	33 „	18,6 „	51,5 „	72,4 „	73,6 „	59 „	12
Som. moll. norvegica.	280,6 „	51 „	69,3 „	36 „	36,7 „	19,9 „	50,2 „	76,2 „	67,4 „	62 „	5
„ „ islandica.	277 „	50 „	68 „	35,5 „	34,8 „	19 „	50,5 „	73 „	74 „	59,7 „	53
„ „ borealis fra Vest-Grønland.	278 „	48,5 „	66,5 „	35,5 „	34 „	19 „	50 „	73 „	73,5 „	59,7 „	47

[1]) Efter A. Koenig: Avifauna Spitzbergensis.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens Bagrand paa Panden	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa	Antal af maalte Stykker
Som. moll. fra Labrador (Hopedale)....	278 mm	49 mm	64 mm	35 mm	31,7 mm	16,3 mm	49,6 mm	71,6 mm	72,6 mm	58,6 mm	3
Som. moll. faeroeensis	264 „	48 „	63 „	34,8 „	32 „	17 „	49,5 „	70,7 „	72,4 „	58 „	7
Hanner, ♂♂ ad.											
Som. moll. moll......	300 „	58 „	81 „	37 „	47,5 „	24,5 „	55 „	83,5 „	85,5 „	68 „	45
„ „ dresseri..	300 „	57 „	81 „	35 „	50,3 „	28 „	55 „	80 „	80,5 „	65 „	4
„ „ v-nigrum.	305 „	51,6 „	73 „	37 „	38,3 „	21 „	51,2 „	78 „	80 „	63 „	8
„ „ fra Spitzb.	290 „	50,8 „	69,5 „	35,5 „	37,7 „	19,9 „	51,8 „	- „	- „	- „	20[1]
Som. moll. fra Øst-Grønland	286 „	52 „	71,7 „	37 „	37,8 „	20,9 „	51 „	75 „	76 „	61 „	27
Som. moll. norvegica	286 „	53,5 „	72,7 „	35,8 „	40,4 „	20,5 „	52,5 „	79,5 „	81 „	64,5 „	17
„ „ islandica.	284 „	52 „	73 „	36 „	39,5 „	22,5 „	52 „	76 „	77,5 „	62,8 „	106
„ „ borealis fra Vest-Grønland.	286,5 „	50,5 „	71 „	36,7 „	37 „	22 „	51 „	74,5 „	75,5 „	61 „	77
Som. moll. fra Labrador (Hopedale) ...	285 „	49 „	68 „	36 „	36 „	19,5 „	50 „	68 „	69 „	56 „	1
Som. moll. faeroeensis	270 „	49,9 „	68 „	36 „	35,5 „	19,1 „	52,1 „	75,8 „	77,3 „	62 „	16

Tages *Vingemaalet* som Rettesnor, viser der sig tre Grupper: *én* indeholdende de to sydligst levende Former, den skandinaviske d. v. s. den svensk-sydnorske-danske og Dressers Ederfugl, samt den mere nordligt rugende Sort-V-Ederfugl; en *anden* indeholdende vest- og nordnorske, islandske, øst- og vestgrønlandske, samt, som den største i denne Gruppe, Spitzbergens Ederfugl; og endelig en *tredje* Gruppe, der kun omfatter Færøernes Ederfugl, som er den mindste i hele Kredsen.

Betragtes *Næbmaalene* i første Gruppe, ses det let, at Maal 1 for Sort-V-Ederfuglens Vedkommende er kortere end de andre tilsvarende Næbmaal i denne Gruppe, men det ligger i, at Fjergrænsen gaar lidt længere ud paa Næbryggen, og betyder ikke, at Næbbet er mindre; derimod viser Maal 2 tydeligt, at Næbfligen op ad Panden er kort, og dette formindsker ogsaa Maal 5, medens Maal 4 er større, fordi Næbbet er højere. I anden Gruppe ses norske, islandske og grønlandske at svare godt til hinanden i Henseende til Næbmaal, medens Ederfugle fra Spitzbergen have smaa Næb ligesom Formen „borealis". Endnu mindre Næb have færøiske Ederfugle.

Føddernes Maal ere ogsaa størst i første Gruppe og mindre i anden, men forholdsvis ikke saa smaa i tredje.

En Sammenstilling af Skelet-Maal giver en lignende Gruppering af Formerne, men viser tillige, at Formen „borealis" er lille, men langarmet og derfor forholdsvis langvinget.

	Antal	Brystbenets Længde	Brystbenets Bredde	Overarm	Ravnenæbsben	Laarknogler	Forholdet mellem Brystbenets Længde og Bredde	Brystbenet S	≥≤ Bækkenet P
Hunner, ♀♀ ad.									
Som. moll. moll......	10	108 mm	58 mm	113,1 mm	62,9 mm	68,5 mm	1,8	S 1 mm	> P.
„ „ norvegica	10	101 „	55,2 „	107 „	60,3 „	65 „	1,8	S	= P.
„ „ islandica.	10	98 „	54 „	103 „	58 „	61 „	1,8	S	= P.
„ „ borealis..	3	95,3 „	52,7 „	105 „	57 „	62 „	1,8	S 2 mm	> P.
„ „ faeroeensis	10	95,9 „	53,2 „	101 „	57,4 „	61,5 „	1,8	S 1,5	< P.
Hanner, ♂♂ ad.									
Som. moll. moll.....	10	113,3 „	62,2 „	114,3 „	65,8 „	69,3 „	1,8	S 3,5 mm	> P.
„ „ dresseri..	1	125 „	70 „	121 „	72 „	70 „	1,8	S 14 „	> P.
„ „ norveg ca	10	106 „	59,3 „	110 „	64,6 „	67,6 „	1,8	S 1,2 „	> P.
„ „ islandica.	10	103 „	56,8 „	107,5 „	61,3 „	64 „	1,8	S 2,3 „	> P.
„ „ borealis..	6	99 „	54 „	106 „	60 „	64 „	1,8	S	= P.
„ „ faeroeensis	10	98 „	55,1 „	101 „	58,1 „	62,5 „	1,8	S	= P.

Paa Tavle XLI ses en Sammenstilling af Brystbenet af forskellige Ederfugle-Racer.

Det fremgaar heraf, at Størrelsen alene ikke i alle Tilfælde kan afgive tilstrækkeligt Skelnemærke mellem Racerne.

[1]) Efter A. Koenig: Avifauna Spitzbergensis.

2. Næbfligenes Form. Hos den typiske Ederfugl naa Næbfligene ret langt op paa Panden, ere hos unge Fugle ret smalle og ende spidst; hos gamle Fugle, særlig Hanner, naa de en vis Bredde og have almindeligvis afrundede Ender, stundom dog spidse. Hos Dressers Ederfugl ere Næbfligene meget brede og iøjnefaldende, rundt endende; tydeligst ses dette hos den gamle Han, men ogsaa hos unge Fugle og voksne Hunner bemærkes det let, at Næbfligene ere bredere end hos typiske Fugle i tilsvarende Alder. Omvendt ere hos Sort-V-Ederfuglen Næbfligene meget smalle, i Regelen korte, og ende spidst. Hos islandske samt øst- og vestgrønlandske er der en lignende Vekslen i Næbfligenes Form og Udstrækning som hos typiske. Det samme gælder Ederfugle fra Spitzbergen, jfr. Koenig: Avifauna Spitzbergensis.

Kun hos Racerne dresseri og v-nigrum er Næbfligenes Form et afgørende Skelnemærke mellem disse indbyrdes og mellem disse og de øvrige Racer; i Regelen kunne ogsaa færøiske og norske skelnes fra typiske ved deres smalle, spidsere Næbflige, men mellem de øvrige er dette Forhold ikke tilstrækkeligt vejledende.

3. Næbfligenes Farve er gulbrun hos gamle skandinaviske, islandske, vest- og østgrønlandske og „dresseri“ Hanner; hos norske og færøiske mattere, mere olivenbrunlig. Sort-V-Ederfuglens Næb er nærmest appelsinfarvet hos den gamle Han, og „borealis'“ Næbfarve skal nærme sig dette. For tørre Skinds Vedkommende er denne Farveforskel uden afgørende Betydning som Skelnemærke.

4. Hunnernes Farve i Pragtdragt. Denne er hos den typiske Ederfugl, hos den islandske, øst- og vestgrønlandske livlig rødbrun; efter de i ringe Antal foreliggende Skind at dømme synes dresseri- og v-nigrum-Hunner at have samme Farve. Vestnorske Hunner ere meget mørkere; de svare i Farve omtrent til de andre nævnte Racers Hunner i Sommerdragt; endnu mørkere er den færøiske Hun, som desuden i Sommerdragt er næsten helt sodbrun. I Modsætning til denne ere gamle Hunner af Racen borealis særdeles „høje“ i den røde Farve, endnu livligere farvet end de ovenfor nævnte.

5. Hovedets Tegning og Farve i Pragtdragt hos Hanner. Hos alle Racernes Hanner er Hovedets Tegning i det Væsenlige ens, men Sort-V-Ederfuglen har et tydeligt sort V med lange Arme paa Hage og Strube og hos denne Race fortsættes det grønne Parti bag Øret lidt hen under Øjet, over Kindens øverste Del. Dette sidste gælder ogsaa, dog i knapt saa udpræget Grad, for dresseris og tildels for borealis' Vedkommende.

Hos alle Racernes Hanner kunne undertiden mere eller mindre tydelige Tilløb til et sort V ses paa Hagen, jfr. det foran herom anførte.

6. Ællingernes Farve. Svenske, danske, norske, færøiske og — efter Koenigs Beskrivelse at dømme (Avifauna Spitzbergensis) — spitzbergensiske Ællinger ere mørke, medens islandske og grønlandske ere graalige, meget lysere end de øvrige. Ællinger af dresseri og v-nigrum ere mig desværre ubekendte, men sidstnævntes beskrives i Cat. of Birds Brit. Mus. Vol. XXVII som „apparently paler brown than Som. moll.“

Efter det her fremsatte vil det ses, at det ikke er saa lige en Sag at skelne mellem alle Racerne, og meget har da ogsaa været sagt og skrevet om Berettigelsen af de enkelte Former. Noget af den herskende Uklarhed stammer vel tildels fra Manglen paa tilstrækkeligt Stof, ikke mindst af typiske Ederfugle, men ogsaa den Omstændighed, at nogle af Formernes Udbredelsesomraader støde sammen eller dog nærme sig hinanden, gør Sagen vanskeligere.

Om *Dressers-Ederfugl, Sort-V-Ederfuglen* og den *færøiske Ederfugl* synes der at være Enighed. Ogsaa Formen *borealis* nævnes og anerkendes af næsten alle Forfattere, men hvorledes dens Udbredelse egentlig er, og hvori dens Forskellighed fra den typiske Ederfugl bestaar, synes ikke helt klart.

Den *islandske Ederfugl* anerkendes *ikke* som Race af Hartert; heller ikke den *norske. Spitzbergens Ederfugl,* der af Malmgren har været udskilt som en egen Race, *thulensis,* regnes af Koenig, der har undersøgt et stort Antal paa Stedet, som tilhørende Formen borealis Brehm.

Efter dette skulde altsaa den typiske Ederfugl være udbredt over hele Skandinavien, Island og de britiske Øer, borealis skulde findes paa Vestkysten af Grønland, paa den amerikanske Kyst af Baffin-Bugt og Davis-Strædet, paa Kysten af Labrador og paa Spitzbergen; hvorledes det forholder sig med de østgrønlandske Ederfugle, staar hen i det Uvisse, med mindre man, som Winge, vilde regne baade disse og den vestgrønlandske til den typiske.

At den *islandske* Ederfugl er mindre end den typiske, have vi set, jfr. foranstaaende Oversigter over Størrelsen, og det gælder ikke blot Vingemaal, Næb og Fødder, men ogsaa Maalene af Brystben og Lemmeknogler. I de voksne Fugles Farve er der ingen Forskel at se i Pragtdragten, men i Sommerdragten er det mørke Parti, som paa Brystet træder i Stedet for Hannens flødefarvede, ikke sodsort, som sædvanligvis hos typiske Hanner, men næsten altid olivenbrunligt med smalle sorte Tværbaand og stundom smaa hvide Pletter, ganske som de tilsvarende Fjer hos unge Hanner. Ællingerne ere lyst graabrunlige, ikke mørke som typiske. Den islandske Ederfugl adskiller sig altsaa fra den typiske; derimod ikke fra den østgrønlandske, og den ligner ganske de Ederfugle, som yngle paa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst. Den er større end den færøiske og adskiller sig fra denne ved Ællingernes Farve, som hos de færøiske er meget mørk, ved Hunnernes Farve, der saavel i Sommer- som Pragtdragt er meget livligere end hos de langt mørkere Hunner paa Færøerne; ogsaa Fugle i Ungedragt fra Færøerne ere meget mørkere end islandske. Den unge Han i 2det Aar fra Færøerne har næsten helt sodbrun Forvinge, ikke sort og hvidbroget, saaledes som det almindeligvis er Tilfældet hos de andre Racer og derfor ogsaa hos den islandske.

Sammenlignet med vestnorske Ederfugle er den islandske lidt mindre, men man vilde vel næppe af denne Grund alene indføre et nyt Navn i Nomenclaturen, naar ikke dels norske Hunner vare mørkere i Pragtdragt og dels Ællingerne vidt forskellige, thi stor er Størrelsesforskellen ikke; desuden drejer det sig jo i dette Tilfælde om at anvende et allerede for næsten 100 Aar siden indført Navn.

Forskellen i Størrelse mellem den *norske* Ederfugl og den typiske er derimod gennemsnitlig større; Forskellen i Farve mellem Hunnerne den samme som mellem islandske og norske.

Næb- og Benfarve hos norske Ederfugle er mattere end hos typiske, Ællingerne ere mørke. Desuden ere Næsekirtlerne lidt stærkere udviklede, saaledes at man her synes at staa overfor et lignende Tilfælde som med den vestnorske Graagaas i Sammenligning med den svenske. Fotografiske Gengivelser af norske Ederfugle ses paa Tavle XLII og XLIII.

Formen *borealis* er som islandica og norvegica beskrevet af Brehm for henved 100 Aar siden. Som Kendetegn anføres, at den er lille, mindre end den islandske, Hannens Pragtdragt særlig skøn. „Sie wohnt im höchsten Norden“. Næbfarven skal være „højere“ og livligere end hos typiske og islandske, skal nærme sig Sort-V-Ederfuglens. „Ich erhielt sie im Spätsommer aus Grönland“, skriver Brehm, og denne Ytring anviser altsaa tydeligt borealis' Plads i Grønland; ialtfald findes der virkelig en lille, saavel i Hannens som Hunnens Pragtdragt „ungewöhnlich schön“ Ederfugl, der om Vinteren i store Flokke indfinder sig ved de sydligere Kolonier, kommende fra Ynglepladser langt højere mod Nord paa Vestkysten. Det er ikke muligt for Tiden at afgøre, hvor langt mod Syd den ruger i ublandet Skikkelse, thi dens Udbredelse synes at gaa jævnt over i de sydgrønlandske Ederfugles, der ganske ligne islandske. Foreliggende Ederfugle fra Yngleplads i Labrador (Hopedale) ligne aldeles nordgrønlandske d. v. s. saadanne, der forefindes paa Træk sydligere i Grønland og tydeligt ved ringere Størrelse og de andre angivne Skelnemærker kunne kendes fra sydgrønlandske. Undersøgelse af et Antal sikre Ynglefugle fra Syd-Grønland viser, at disse ere af Størrelse som islandske, og deres Farver paa Næb, Fødder og Bryst vare heller ikke forskellige fra disses. De undersøgte Skeletter af borealis stamme fra nordgrønlandsk Yngleplads i Umánaq Distrikt. Der findes altsaa i Nord-Grønlands vestlige Del en lille Ederfugl, som er mindre end den paa Østkysten og i Syd-Grønland forekommende. Den er saaledes mindre end den islandske og derfor mindre end alle de øvrige Former med Undtagelse af den færøiske; den er næsten lige saa lille som denne, dog mere langvinget. Hos henved 40 Hanner er endnu paa de tørre, over 20 Aar gamle, Skind den livlige Næbfarve tydelig, og noget lignende gælder hos flere af dem om Benfarven; 12 have den grønne Farve paa Hovedet gaaende lidt henover Kinden, paa lignende Maade som hos Dressers Ederfugl, som en smal Stribe, der følger Underkanten af den sortblaa Kalot, ofte dog kun som et svagt Skær. Brystfarven er stærkere end hos typiske og andre Ederfugle, og de krumme, hvide Armfjer ere forholdsvis længere og mere krumme. Et lignende Antal gamle Hunner viser ualmindelig klar, høj kastanjebrun Farve, og Kinderne ere, naar Fuglen er i sin fuldeste Pragt, næsten ensfarvede, uden Striber. Ingen anden Hun-Ederfugl er saa smuk. Borealis kan ikke let forveksles med den østgrønlandske, der, skønt lidt større i Vingemaal, ganske ligner den islandske;

heller ikke med færøiske Ederfugle kan den forveksles. Borealis er virkelig som Ederfugl „ungewöhnlich schön“.

Spitzbergens Ederfugl overgaar borealis lidt i Vingemaal og vistnok i det Hele taget i Størrelse; dog kan den efter de Skind at dømme, som jeg, takket være Professor Koenigs Venlighed, er i Besiddelse af, ikke komme borealis nær i Skønhed, men vel islandske og dermed sydgrønlandske, som Prof. Koenig har haft til Sammenligning. Det forekommer da rimeligere at forene østgrønlandske, islandske (herunder Jan Mayen) og spitzbergensiske Ederfugle under Navnet Som. moll. islandica Br., hvis man da ikke foretrækker paany at fremmane den af Prof. Koenig til Hvile stedte „thulensis“ Malmgren. Sikkert er Spitzbergens Ederfugl forskellig fra norske, men da den nok tilbringer Vinteren ved Norges Kyster, kan Overgangen mellem de to Former ventes at være temmelig jævn. Spitzbergens Ederfugl synes at have et lille Næb, der mest nærmer sig den færøiske Ederfugls.

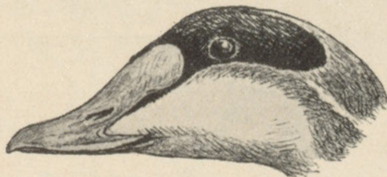
Den *britiske Ederfugl, Somateria moll. britannica* J. G. Millais, synes efter den i British Diving Ducks Vol. II givne Beskrivelse at dømme at være ganske nær norvegica saavel i Størrelse som i Næb- og Benfarve; da kun nogle faa Stykker foreligge til Sammenligning, kan intet Sikkert siges om dette Spørgsmaal. En Han og en Hun fra Skotland, to Hanner fra Orknøerne og én fra Shetland minde paafaldende om norske Ederfugle.

Ederfugle-Arterne kunne skelnes fra hinanden ved Hjælp af nedenstaaende Bestemmelsesnøgle:

I. Fjergrænsen paa Næbsiden gaar hen under Næseboret, eller naaer dog i det mindste dets Bagrand . . . . *Somateria mollissima*

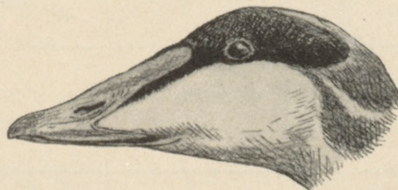
II. Fjergrænsen paa Næbsiden gaar ikke hen til Næseboret. . . . . . . *Somateria spectabilis*

Den almindelige Ederfugls, Somateria mollissima, Racer kunne nogenlunde skelnes fra hverandre efter nedenstaaende Bestemmelsesnøgle:

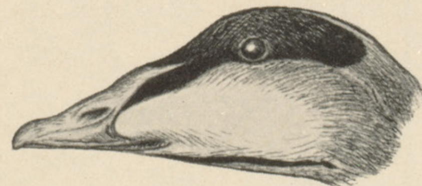

A. Vingen gennemsnitlig hos gamle Hanner ca. 300 mm, hos gamle Hunner over 281 mm.

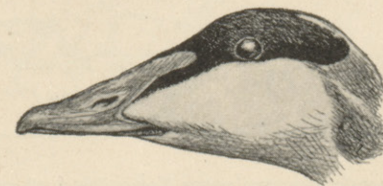
a. Næbfligene meget brede. Den grønne Farve paa Hovedet hos Hanner gaar lidt hen over Kinden. Næbfarve gulbrunlig. . . . . . . *Som. moll. dresseri Sharpe.*

a_1. Næbfligene ret brede. Den grønne Farve paa Hovedet hos Hanner gaar *ikke* hen over Kinden. Fjergrænsen paa Næbsiden naaer til Næseborets Midte. Næbfarve gulbrunlig . . . . *Som. moll. mollissima (L.).*

a_2. Næbfligene meget smalle, i Regelen korte. Den grønne Farve paa Hovedet hos Hanner gaar langt hen over Kinden. Fjergrænsen paa Næbsiden naaer kun Næseborets Bagrand og er oftest afrundet. Næbfarven pomeransgul . . . . *Som. moll. v-nigrum Gray.*

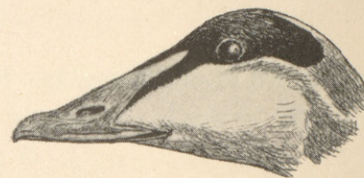

B. Vingen gennemsnitlig hos gamle Hanner under 286 mm, hos gamle Hunner under 282 mm.

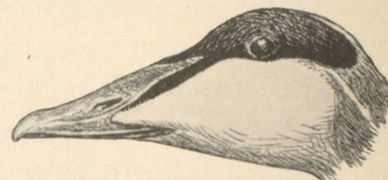
b. Næbfligene vekslende i Bredde, jævnlig ret brede som hos Som. moll. moll.

c. Næbfarven som hos Som. moll. moll. Det grønne paa Hovedet hos Hanner gaar ikke hen over Kinden. Hunnernes Pragtdragt i Farve som hos Som. moll. moll. *Som. moll. islandica Brehm.*

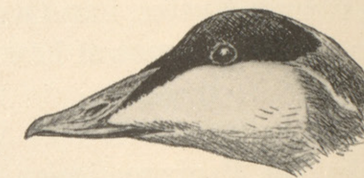
d. Næbfarven næsten som hos Som. moll. v-nigrum. Det grønne paa Hovedet hos Hanner gaar undertiden hen over Kinden. Hunnernes Pragtdragt i Farve meget høj. Fjergrænsen paa Næbsiden naaer i Almindelighed kun Næseborets Bagrand, men ender spidst .... *Som. moll. borealis Brehm.*

b_1. Næbfligene vekslende i Bredde, i Regelen ret smalle. Den grønne Farve paa Hovedet hos Hanner gaar *ikke* hen over Kinden. Næbfarven olivengraabrunlig. Hunner i Pragtdragt mørkere end Som. moll. moll. .... *Som. moll. norvegica Brehm.*

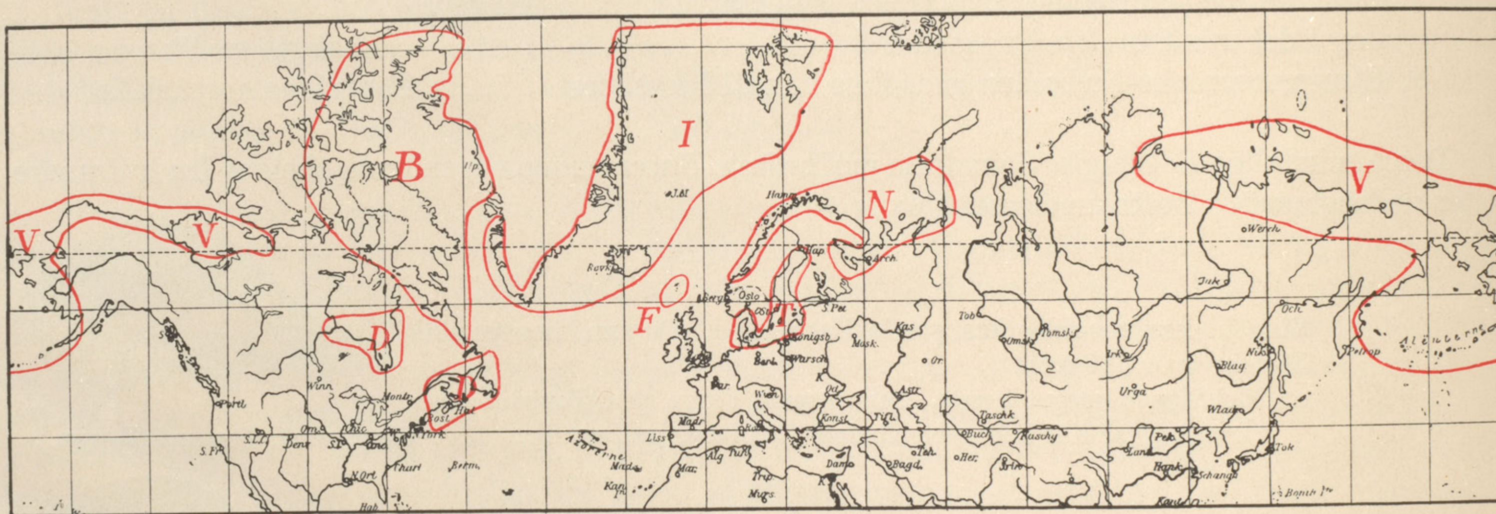

C. Vingen gennemsnitlig hos gamle Hanner 270 mm, hos gamle Hunner gennemsnitlig 265 mm. I det Hele lille. Næbfligene i Regelen smalle. Den grønne Farve paa Hovedet hos Hanner gaar *ikke* hen over Kinden. Hunner i Pragtdragt meget mørke, i Sommerdragt næsten sodsorte .... *Som. moll. faeroeensis Brehm.*

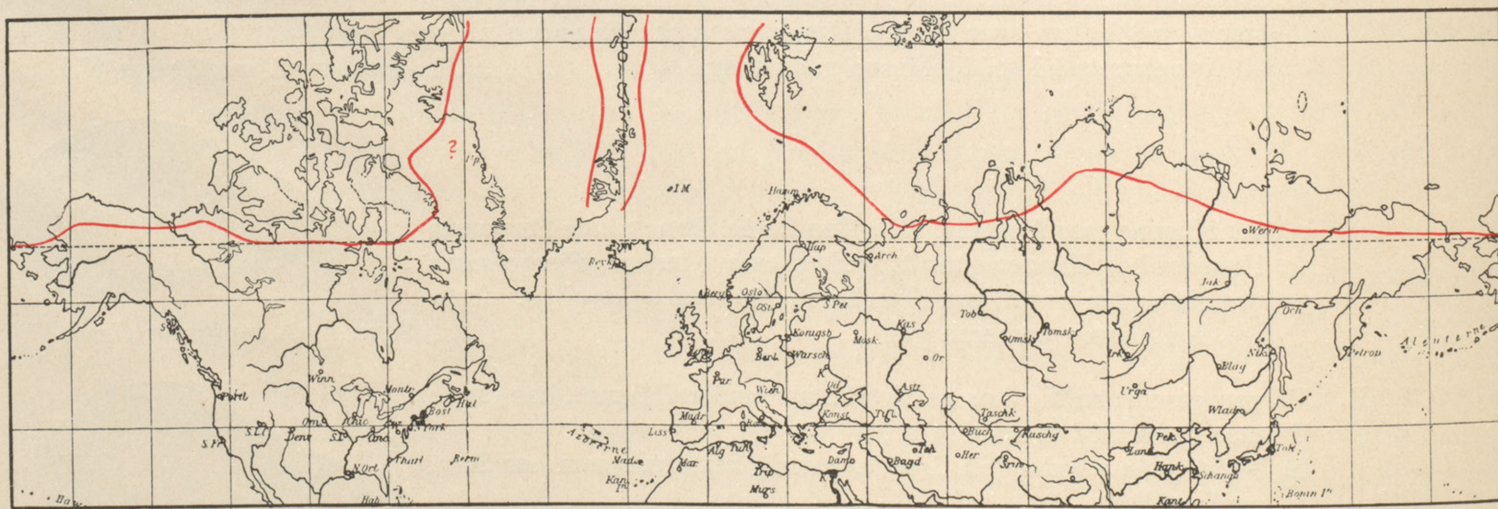

Om Udbredelsen af Racerne faaes en Forestilling ved Betragtning af vedføjede Kort.

Den typiske Form ruger langs Kysterne af den bottniske Bugt, paa Sveriges Vestkyst, paa Norges sydlige Kyst, paa Øer i Kattegat, paa Vestkysten af Sønderjylland, paa Saltholm og paa Christiansø ved Bornholm; dens Omraade er tilnærmende angivet ved den paa Kort 1 med T mærkede Kreds.

Kort 1.
Visende tilnærmelsesvis Udbredelsen af Ederfuglens, Somateria mollissimas Racer. T. Som. moll. mollissima. N. Som. moll. norvegica. F. Som. moll. faeroeensis. I. Som. moll. islandica. B. Som. moll. borealis. D. Som. moll. dresseri. V. Som. moll.- vnigrum.

Kort 2.
Visende tilnærmelsesvis Konge-Ederfuglens, Somateria spectabilis' Yngleomraade. I Asien ligger det Nord for den røde Linie; hvor langt det gaar mod Syd paa Grønlands Østkyst, er ikke klaret, heller ikke for Vestkystens Vedkommende vides Besked. Østgrænsen i Nordamerika er usikker. Efterretninger om Artens Rugen i det nordøstlige Labrador vist ikke sikre.

Den Mulighed er ikke udelukket, at Forbindelse kunde opstaa mellem den typiske Ederfugl og t. Eks. Hvidehavs-Kysternes Ederfugle, som vist undertiden overvintre i svenske og danske Farvande; maaske opnaaes ogsaa Forbindelse med den sydlige Del af den vestnorske Stamme. Den med N paa Kortet mærkede Kreds angiver denne Races Udbredelse tilnærmelsesvis. At Forbindelse mellem Spitzbergens og norske Ederfugle er tænkelig, har allerede været nævnt, og maaske kunne spitzbergensiske Fugle ogsaa naa Island, hvorhen utvivlsomt østgrønlandske drage om Vinteren. Racen islandicas Udbredningsomraade er skønsmæssigt angivet paa Kortet ved den med I mærkede Kreds, der ses at omslutte ogsaa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst. Herhen komme om Vinteren de i det nordvestlige Grønland levende Ederfugle tilhørende Racen borealis, hvis Omraade skønsmæssigt er angivet paa Kortet af den med B mærkede Kreds. Den færøiske Forms Opholdssted er mærket F, Dressers Ederfugls med D. Endelig er Sort-V-Ederfuglens Omraade angivet med den Kreds, som er mærket V; baade den vest- og østlige Grænse for denne Form er usikker; det samme gælder borealis' Vest-Grænse og Nord-Grænsen for islandica paa Grønlands Vestkyst. Heller ikke Øst-Grænsen for norvegica er sikker. Sort-V-Ederfuglen er en ikke helt sjælden Gæst paa Grønlands Vestkyst, hvor ogsaa Dressers Ederfugl er truffet én Gang. Paa Kysten af Labrador støder sidstnævntes Yngleomraade tæt op til borealis'. Intet Under da, at Grænserne mellem de enkelte Racer undertiden er uskarp.

Paa Kort 2 er Konge-Ederfuglens Yngleomraade saa vidt muligt nøjagtig ansat.

Meget nær beslægtet med Ederfuglene er temmelig sikkert Arctonetta fischeri (Brandt), der ruger i Nord-Sibiriens østlige Del og i Alaska.

I det her behandlede Omraade forekommer den typiske, færøiske, islandske og nordgrønlandske Form som Ynglefugle; maaske yngler af og til Sort-V-Ederfuglen i Vest-Grønland, muligen parret med en af de andre dér forekommende Racer; Dressers Ederfugl har, som nævnt, vist sig her som tilfældig Gæst, og muligvis kunne Ederfugle af Racen norvegica ses i vore Farvande om Vinteren som Gæster fra f. Eks. Hvidehavets Kyster.

Det foreliggende Stof omfatter henved 300 danske og svenske Ederfugle, lige saa mange vestgrønlandske, ca. 50 østgrønlandske, over 300 islandske, 60 norske, 60 færøiske, 5 spitzbergensiske, 5 britiske, et Antal v-nigrum og Dressers Ederfugle, en Del Overgangsformer og endelig 450 Konge-Ederfugle. Hertil foreligger et stort Antal Krop- og fuldstændige Skeletter, og desuden har jeg haft Adgang til at undersøge vort zoologiske Museums Samlinger af Ederfugle.

EDERFUGL, Somateria mollissima mollissima (L.).

Anas mollissima Linn. Syst. Nat. Ed. X. I, 1758, Side 124. — Anas mollissima. Charles Teilmann: Danmarks og Islands Fugle 1823, Side 192. — Somateria Danica. Brehm: Isis 1830, Side 998. id. Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 890. — Anas mollissima L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 385. — Fuligula mollissima (L.). M. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 425. — Somateria mollissima (L.). Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 690. — Somateria mollissima (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 267. — Somateria mollissima. Winge: Fortegn. Danmarks Fugle, D. O. F. T. I. Aarg., 1906—07, Side 7. — Somateria mollissima L. E. Lehn Schiøler: Lidt om Ederfuglen og nogle af dens Racer. D. O. F. T. II. Aarg. 1907—08, Side 109. — Somateria mollissima (Linnæus). J. G. Millais: Brit. Diving Ducks. Vol. II 1913, Side 5. — Somatéria mollíssima (Linné). Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 162. — Somateria mollissima mollissima (L.). Hartert: Vögel d. paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1367. — Somateria mollissima (L.). Collett-Olsen: Norges Fugle III 1921, Side 129. — Somateria mollissima mollissima (L.). Annie C. Jackson (Meinertzhagen) i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby, Febr. 16th, 1922, Vol. II, Side 356.

Danske Navne:	Ederfugl, Ærfugl, Uhand, Ørfugl, Nobodosky, Ederand, Aaboer.
Svenske „	Ejdergås, Ejderfågel, Ärfågel (Bohuslen), Knubbgås (Skåne), Guding, Gudunge gl. ♀, Åda, gl. ♀ Helsing, ung ♂, Skröja, ung ♀.
Norske „	Edderfugl, Efugl, Ærfugl, Ær, Estegg.
Finske „	Haahka, Kalkas, Auhti, Hauho, Haahkatelkkä, Merisorsa.
Engelske „	Eider-Duck, Common Eider, St. Cuthbert's duck, Eider-goose.
Franske „	Morillon, Eider.
Tyske „	Eider-Ente, Eidergans, Eidervogel, Eider.

Artskendetegn: En stor Dykand. Næbneglen omfatter Næbspidsen. Næbbet er langt, noget højt, skraat opadstigende mod Panden, næsten gaaseagtigt i Form, men med langt op paa Panden gaaende, nøgne Næbflige. Paa Næbsiden gaar Fjerklædningen saa langt ud, at den naaer hen under Næseboret, paa Næbryggen naaer den ikke saa langt ud som paa Højde med Næseborets Bagrand. Ællingerne mørke.

Forekomst i Danmark:	Faatallig ynglende; noget almindeligere paa Slesvigs Vestkyst og paa Christiansø ved Bornholm. Talrig Vintergæst. Kendes fra Sten- og Jærnalder.
„ paa Færøerne:	Her findes en anden Race.
„ paa Island:	Her findes andre Racer af samme Art.
„ i Grønland:	Her findes andre Racer af samme Art.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen.* Den spæde Ælling er paa Oversiden meget mørk, næsten sodsort med et svagt olivengrønligt Skær, der dog forsvinder i Samlinger; Undersiden er graalig, mørkere paa Forhals, Bug og Undergump. Kinderne ere sorte, fra Næbroden ved Panden gaar hen over Øjet til et Stykke bag ved dette en temmelig bred, skarpt afgrænset, graabrun Stribe; den er i Almindelighed bredere hos Hanner end hos Hunner. Panden, Issen og Nakken have Kindernes mørke Farve. De smaa Vinger have saavel paa Over- som Underside Ryggens Farve. Iris brun, Mellemfod, Tæer og Svømmehud graa med lyse Partier langs Tæernes Sider. Neglene matsorte med lyse Spidser, Næbbet blaaligt med lysere Negl. En Han, et Par Dage gammel, med den lille Ægskalsbryder endnu siddende paa Næbneglen, vejede 66 gr.

Ællinger ere afbildede paa Tavle XLVII. Efterhaanden som Ællingen vokser, bleges Dunenes mørke Farve, og de blive mere graalige. Fjer bryde først frem paa Kropsider og Skuldre, dog næsten samtidig paa Bugen; lidt senere komme Halefjerene, Fjerene paa Hovedet og Resten af Kropfjerene. Svingfjerene komme næsten altid sidst.

Hun i Ungedragt har Hovedets Overside sortegraa, Kinderne lysegraa, Fjerene her med mørkere Skafter; en Øjestribe dannes ved, at Fjerene over Øjet og et Stykke hen mod Hovedets Bagside have graahvide Kanter, men denne Stribe er langtfra saa tydelig hos den unge Hun som hos den unge Han i samme Alderstrin. Hage og Strube graa. Ryggen er sortebrun med ret brede graa og brune Fjerkanter; det samme gælder Overgumpen, men de lyse Fjerkanter ere her mindre fremtrædende. Paa Bugsiden er den unge Hun graalig med smalle, lyse Kanter paa Fjerene; disse Kanter ere paa Forhals og Bryst bredere, hvorved disse komme til at se lidt lysere ud end Resten af Undersiden. Forvingens smaa Dækfjer ere matsorte med olivenbrune Kanter; Spejlet sort uden hvid Indfatning; kun hos én af de foreliggende unge Hunner (♀ juv. $^{26}/_{10}$ 1906, Sejerø) ses hvide Spidser paa nogle af Fjerene, men et Tværbaand dannes ikke deraf. Ved den ungdommelige Hale, hvis Fjer have afbrudte Spidser, ved de mat olivenbrune Rande paa Forvingens Dækfjer, samt ved Mangelen paa hvide Vinge-Tværbaand kendetegnes den unge Hun i Ungedragt. En ung Hun, ca. 3 Mdr. gl., skudt 26. August 1905 ved Amagers Sydkyst, er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XLIV. Fældningen fra Ungedragt til første voksen Dragt begynder sidst i Oktober eller i Løbet af November Maaned, dog omfatter denne Fældning vel nogle af Halefjerene — i Regelen først de midterste — stundom dem alle, men ikke Vingen.

Hun i første voksen Dragt. Nye Fjer vise sig som oftest først paa Skuldre, Kropsider og paa Hovedet, senere paa Brystet og sidst paa Bugen, hvor de stundom slet ikke naa at komme frem, inden næste Fældning indtræder. En ung Hun, skudt 21. November 1912 ved Samsø, er allerede saa godt som helt i første voksen Dragt, naturligvis dog med ungdommelig Vinge og med nogle ungdommelige Halefjer; dens Hoved er mat kastanjebrunt, mørkest paa Pande og Isse, hvor Fjerene nærmest ere sorte med smalle, brune Kanter og Spidser; paa Kinderne, fra Spidsen af Fjerfligen paa Næbsiden til langt ned ad Halsen er de enkelte Fjers Midtparti indskrænket til en sort Streg, og Hovedets Sider ere derfor stribede; mindst fremtrædende er dette paa Hage og Strube; fra Panden henover Øjet strækker sig en svagt antydet lysere Stribe. Paa Ryggens forreste Del ere Fjerene mellem Skuldrene sodsorte med brune Rande, paa Skuldrene ligesaa, men Fjerene have her bredere brune Kanter; Ryggens nederste Del og Overgumpen ere matsorte med smalle, mat olivenbrunlige Rande. Halefjerene ere sortebrune. Halsens nederste og Brystets øverste Del er mat kastanjebrun, hver Fjer med et eller to sorte Tværbaand, som dog tildels skjules af de lange, overliggende, brune Fjerstraaler fra den foregaaende Fjer; samme Tegning have Kropsidernes Fjer, Vingeskjulerne. Brystets nederste Del og Bugen have endnu Ungedragtens Fjer, men da de lysegraa Fjerrande omtrent ere afslidte, synes denne Del af Fuglen næsten ensfarvet sortebrun. Næb og Fødder ere olivengraagrønlige, Næbneglen lidt lysere, Iris brun. Tunge og Svælg lyst graalige, Næbbets indvendige Side svagt blaalig. Det hører til Undtagelserne, at en ung Hun er saa vidt fremme allerede i November; sikkert er denne en tidligt og vistnok her i Landet udruget Fugl. I Almindelighed se de unge Fugle nærmest ud som den øverst paa Tavle XLIV afbildede Hun, der er ca. 8 Mdr. gl. og skudt 31. Januar 1924 i Kalundborg Fjord. Nogle og tyve Hunner i første Aar foreligge her fra Landet; nedenfor findes Gennemsnitsmaal af 16.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjer-grænse paaNæb-siden til Næbfli-gens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjer-grænse paa Panden til Næb-fligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	272,6 mm	54,5 mm	74,2 mm	35,3 mm	41,8 mm	21 mm	51 mm	78,2 mm	79 mm	63 mm
Største Maal	288 „	59,5 „	80 „	39 „	45,5 „	25 „	54,5 „	83 „	84 „	67 „
Mindste „	259 „	51 „	69,5 „	33 „	37 „	18 „	47 „	73 „	75 „	60 „

Ti unge Hunner vejede: $^{12}/_{10}$ 1552,5 gr, $^{4}/_{11}$ 1625 gr, $^{30}/_{3}$ 1670 gr, $^{26}/_{10}$ 1678 gr, $^{14}/_{11}$ 1784 gr, $^{18}/_{11}$ 1785 gr, $^{4}/_{11}$ 1834 gr, $^{4}/_{11}$ 1838 gr, $^{4}/_{11}$ 1920 gr og $^{17}/_{3}$ 2009 gr. Gennemsnit 1769,6 gr.

Den unge Hun forplanter sig ikke i sit første Leveaar; alle de undersøgte have haft rette Ægledere. Derimod naa vistnok de fleste her i Landet udrugede — og det samme gælder vel de fleste svenske — at faa en saa godt som fuldstændig første voksen Dragt, dog naturligvis med Bibeholdelse af Ungdomsdragtens Vinge. En ét Aar gammel Hun fra Saltholm er afbildet midt i venstre Række paa Tavle XLIV. Alle brunlige Fjerkanter ere nu slidte og falmede, og Spejlet er ikke længere sodsort, men af en mat graabrunlig Farve. Yderligere gaar det ud over Fjerdragten i Løbet af Juni—Juli Md., og i Juli

begynde de at fælde, men miste vist som oftest ikke Svingfjerene førend henimod Slutningen af sidstnævnte Maaned, hvorefter de ere i

Første voksen Sommerdragt. I denne er Hovedet tegnet som i første voksen Dragt; Fjerkanterne ere dog ikke rødbrune, men graabrune og smallere, da de mørke Midtpartier have større Udstrækning. Paa Ryg og Skuldre ere Fjerene sodsorte med forholdsvis smalle, brunlige Rande, og endnu smallere brune Rande have Fjerene paa Ryggens nedre Del og Overgumpen. Paa Brystets nederste Del og paa Bugen ere Fjerene mørkt sodbrune, og samme Farve have Underhaledækfjerene, som dog tillige have brune Tværbaand. Kroppens Sidefjer ere tværbaandede med Sort og Matbrunt, og det samme gælder Fjerene paa Brystets øverste Del, men her ere Fjerenes brune Tværbaand lidt højere i den brune Farve. Forvingens Dækfjer have smalle, brune Rande, som dog ere bredere end paa den ungdommelige Vinges Dækfjer, og længere ned mod Spejlet ere disse Rande bredere; den sidste Række Dækfjer inden Spejlet ere sodsorte med smalle, hvide Endekanter, saaledes at der dannes et smalt, hvidt Tværbaand over Vingen. Da de yderste Fjer mod Vingekanten ofte mangle disse hvide Tegninger, er dette forreste Tværbaand undertiden ufuldstændigt. Selve Spejlfjerene ere matsorte med hvide Endekanter saaledes dannende et andet Tværbaand, der bagtil begrænser Spejlet. De bageste Armsvingfjer, som begrænse Spejlet op mod Ryggen, have Spejlfjerenes Farve, men paa Yderfanerne en rødbrunlig Tone; de vise et lille Tilløb til at blive svagt krummede ned over Haandsvingfjerene. Disse ere sorte med svag brunlig Bronceglans, og det samme gælder Halefjerene, paa hvilke dog denne Glans hurtigt taber sig. Fødder og Næb som i første voksen Dragt. I Almindelighed ligne Hunnerne hverandre meget i denne Fjerdragt, Hovedet kan være noget mørkere eller lysere, og de brune Rande paa de bageste Armsvingfjer mere eller mindre tydelige, men det drejer sig ikke om store Forskelligheder. I Oktober Maaned begynder første fuldstændige Pragtdragt at vise sig, men mange have endnu i November overvejende Sommerdragtens Fjer.

Første Pragtdragt kan ses allerede i Slutningen af November, hos Flertallet dog først hen i December; den er i Tegning en Gentagelse af Sommerdragten, men de brune Fjerrande og Tværbaand have en rødbrunligere Farvetone, og Hovedet er nu lyst brunligt med sortstribede Kinder og en kun svagt antydet lysere Stribe fra Næbfligenes bageste Spids hen over Øjet. Bugens mørke Fjer ere erstattede af graabrune, som hos nogle Stykker have utydelige mørke Tværbaand. Føddernes Farve er nu mere olivenbrunlig. En Hun i denne Dragt, skudt 7. Febr. 1905 ved Frederiksværk, er afbildet paa Tavle L øverst tilhøjre; den er ca. 20 Mdr. gl. 19 Hunner i denne Alder foreligge og vise nedenstaaende Gennemsnitsmaal:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	281 mm	54 mm	73 mm	35,5 mm	40,5 mm	20,3 mm	51 mm	78,5 mm	80 mm	64,5 mm
Største Maal	295 „	57 „	78 „	37,5 „	45 „	23 „	56 „	83 „	85 „	67 „
Mindste „	268 „	51 „	68 „	33,5 „	38 „	16,5 „	47 „	73 „	75 „	59 „

Ni Hunner i 2det Aar vejede: 8/6 1675 gr, 26/10 1790 gr, 22/9 1845 gr, 13/2 1846 gr, 16/2 1907 gr, 7/11 1907 gr, 2/4 1983 gr. 4/11 2026 gr og 7/2 2197 gr.

Henved to Aar gammel forplanter Hunnen sig første Gang; naar den begynder at ruge, er dens Fjerdragt allerede noget falmet og slidt, og endnu mere tager Vind og Vejr paa den under Rugningen, saaledes at Hunner, der føre Ællinger, nærmest ere graasorte, idet Fjerenes brune Rande dels ved Slid ere forsvundne, dels ere aldeles blegede. I Juli—August „slaar den af“, mister Svingfjerene og gaar ind i

Anden Sommerdragt, som ligner første, dog med den Forskel, at Vingen har tydeligere og bredere hvide Tværbaand om Spejlet, og de bageste Armsvingfjer ere lidt mere krummede nedad i Spidsen og med mere Brunt paa Yderfanerne. En afslaaet Hun med frembrydende Armsvingfjer, der vise de hvide Tværbaand, er afbildet midt paa Tavle XLV. Den er skudt 22. September 1907 paa Isefjorden, havde nedsunken Ægleder og var saaledes mindst ca. 28 Mdr. gl.; den var dog næppe ældre efter Udviklingen af dens Skeletdele at dømme. En anden Hun i Sommerdragt, skudt 6. Oktober 1911, er fotografisk gengivet paa Tavle XLVIII; den er jævnaldrende med nysnævnte, men har, som det ses,

fuldt udvoksede Svingfjer; Æglederen var bred og dybt nedsunken. Endelig er en Hun, som er en Maanedstid ældre, afbildet paa Tavle L; den viser Sommerdragten vigende for den frembrydende

Anden Pragtdragt, der, ligesom anden Sommerdragt, er en Gentagelse af første Pragtdragt, men Forskellen er større; thi alle Farver ere højere og alle Tegninger mere udprægede. Saaledes have Hovedets Fjer saa brede rødbrune Kanter, at det ser meget rødligt ud, og paa Kinderne kunne de sorte Længdestriber i Fjerene knapt ses; paa Brystets øverste Del og Sider have Fjerene saa lange rødbrune Endestraaler, at de underliggende Fjers Tværbaand kun skimtes utydeligt, og undertiden er hele Undersiden „baandet“, d. v. s. Fjerene paa Brystets nederste Del og Bugen have sorte, næsten halvmaaneformede Tegninger. En ca. 32 Mdr. gl. Hun, skudt 31. Januar 1905 ved Sejerø, er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XLV.

22 Hunner i tredje Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	291 mm	54,2 mm	74 mm	35,5 mm	42 mm	21 mm	52,5 mm	79 mm	80,5 mm	64,5 mm
Største Maal	300 „	60 „	79 „	37 „	45,5 „	25 „	58 „	83 „	85 „	67 „
Mindste „	285 „	51 „	69 „	33 „	38 „	19 „	50 „	75 „	75 „	57 „

Elleve af disse vejede: 21/1 1970 gr, 18/11 2025 gr, 31/8 2096 gr, 18/11 2133 gr, 30/3 2150 gr, 28/10 2200 gr, 1/11 2225 gr, 22/9 2250 gr, 26/1 2265 gr, 22/9 2272 gr, 28/4 2595 gr.

Som i det foregaaende Aar falme Farverne henimod Rugetiden, og Fjerkanternes løse Straaler slides af, saa at Fuglens „baandede“ Udseende bliver mere iøjnefaldende, og inden Fældningen omsider indtræder, naar Omsorgen for Ællingerne i det Væsentlige er forbi, er der ikke meget tilbage af fordums Skønhed.

Saa kommer paany Sommerdragten og efter den atter en Pragtdragt, Fuglens *tredje,* der er endnu skønnere end anden; Kinderne kunne i denne være saa godt som ensfarvet rødbrune, og hele Fuglen gør et straalende rødbrunt Indtryk; stor og noget tung i Form, er den dog en særdeles smuk Fugl, og de mange sorte Tværbaand afbryde paa en behagelig Maade den rødbrune Farves Enstonighed. De foreliggende 17 Fugle i denne eller højere Alder ere udvalgte efter deres Skeletters Sværhed og Styrke; deres Gennemsnitsmaal ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	294 mm	55 mm	75 mm	36 mm	41,5 mm	20 mm	53 mm	80,5 mm	80,5 mm	64,5 mm
Største Maal	308 „	58 „	80 „	38,5 „	45 „	23 „	55 „	83 „	86 „	69 „
Mindste „	280 „	47 „	69 „	34 „	39 „	17 „	49,5 „	75 „	76 „	61 „

Syv af disse vejede: 31/1 1864 gr, 13/12 1902 gr, 27/3 1976 gr, 25/2 2043 gr, 14/4 2158 gr, 8/2 2180 gr, 1/12 2262 gr.

En ca. 47 Mdr. gl. Hun, skudt paa Saltholm 22. April 1913, er afbildet paa Tavle XLIX længst tilhøjre.

Hvidbrogede Hunner og blegt farvede, „sølvgraa“, ses undertiden, og Hunner med uudviklede Ægstokke og derfor i hanagtig Dragt forekomme; en saadan er afbildet paa Tavle LXV.

Ungedragten hos *den unge Han* er ikke meget forskellig fra den unge Huns, men den er noget mørkere paa Ryg og Skuldre og noget lysere paa Brystet, hvor senere de flødefarvede Fjer komme frem. Kinder og Strube ere graa ligesom hos Hunnen; alle lyse Fjerrande falde mere i det Graalige end i det Brunlige som hos Hunnen, det sodsorte Spejl er større, de bageste, ganske svagt krumme Armsvingfjer ere ogsaa større, bredere og noget længere, og de have ligesom Haandsvingfjerene og tildels Spejlfjerene en svag bronceviolet Glans. Paa Brystets nederste Del og Bugen have de graabrune Fjer smallere graahvide Kanter, som forholdsvis hurtigt afslides. Næbbet er graablaaligt med grøngul Negl, Fødderne olivengraalige med sort Svømmehud. Iris mørkebrun. Halefjerene, som have afbrudte Spidser, ere lidt lysere end Haandsvingfjerene. De unge Hanner ere gennemgaaende ret ens-

artede i denne første Fjerdragt; den lyse Stribe over Øjet som ogsaa findes hos Hunner, kan være lidt bredere eller smallere og de hvidgraa Kanter paa Brystfjerene lidt mere eller mindre iøjnefaldende, men store ere Forskellighederne ikke. En ung Han i denne Dragt er afbildet paa Tavle LI øverst tilvenstre. Den forbliver dog kun en kort Tid i ren Ungedragt, saa begynde nye Fjer af en *første voksen Dragt* at bryde frem, og en jævn Fældning synes at finde Sted fra Oktober Maaned til langt hen paa Foraaret. Under denne komme nye Fjer hos de fleste først frem paa Hovedet, saa paa Skuldrene og Kropsiderne, derefter paa Bryst og som oftest senest paa Bugen, men denne Fældning forløber i det Hele højst uregelmæssigt, og der kan være stor Forskel paa, hvormange af Ungedragtens Fjer de enkelte unge Hanner naa at skifte. Paa Hovedet blive Fjerene paa Kinderne erstattede af mørkt sodbrune, næsten sorte Fjer, paa Pande og Isse komme nye Fjer frem, der tilsyneladende ere helt kanelbrune, men stryger man imod dem, ses det, at kun deres Spidser i større eller mindre Udstrækning have denne Farve, medens Resten er sort med mørk blaalig Glans. I Vinterens Løb afslides disse Spidser mere eller mindre, saaledes at en mørk Kalot kommer tilsyne paa Hovedet, men hos nogle Fugle blive disse Spidser siddende og bleges kun, uden at falde af. Halsens Fjer ere ofte sorte, hos nogle hvide, paa Brystet komme flødefarvede Fjer med mørke Bræmme frem i større eller mindre Udstrækning, senere rent flødefarvede Fjer uden Bræmme, paa Baghals og Skuldre vise sig dels hvide, dels sort- og hvidbrogede Fjer, kort sagt Fuglen kan have et meget broget Udseende. Uforandret forbliver Vingen, men Halefjerene fældes meget ofte allesammen, stundom dog kun en Del. Denne ufuldstændige første voksen Dragt synes først at tilstræbe en Lighed med den senere kommende første Sommerdragt, derefter dukke Brudstykker af den endnu senere kommende første Pragtdragt frem. Paa Tavle XLIX ses fotografisk Gengivelse af to saadanne ca. 8 ½ Md. gl. Hanner og paa Tavle L tre andre unge Hanner, der vise, hvor forskellig Udviklingen kan være. Den nederst tilhøjre paa sidstnævnte Tavle afbildede Han viser den kommende Sommerdragt begyndende mellem første voksen Dragts slidte Fjer; denne Fugl, der endnu har den ungdommelige Forvinge, er saaledes ca. 12—13 Maaneder gl. I Løbet af Aaret bliver Næbbet noget lysere, særlig faar den øverste Del af Næbfligene en mere olivengulbrun Farve, og Fødderne faa ogsaa en mere gulbrunlig Farvetone. I sit første Aar yngler den unge Han ikke; hos et meget stort Antal undersøgte Fugle have Testes ikke vist Tegn til Opsvulmning, men have haft en gennemsnitlig Længde af 10—11 mm og en Bredde af 3 mm. Millais fortæller l. c. Side 11, at han engang i Maj 1912 saa en ung 10 Maaneder gammel Han parre sig. En Ven af ham havde i en Andepark en gammel Hun og 4 fjorgamle Hanner; Hunnen var meget ivrig efter at parre sig, og alle de unge Hanner „kurrede“ og gjorde Kur. Det lykkedes hende til Slut at bringe den videst udviklede af de unge Hanner til Parring, hvilket to Gange blev set af bægge Iagttagere. Hunnen lagde Æg, men disse viste sig at være ubefrugtede. —

Gennemsnitsmaalene af 50 unge Hanner ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	281,5 mm	57,3 mm	78,7 mm	36,8 mm	45,6 mm	22,7 mm	54,3 mm	83 mm	84,7 mm	67,4 mm
Største Maal	293 „	63 „	84 „	39 „	49,5 „	25 „	57 „	87 „	90 „	71 „
Mindste „	263 „	51,5 „	73,5 „	34 „	42 „	20 „	51 „	78 „	80 „	63 „

Syv og tredive af disse Hanner ere vejede; Vægten svingede mellem 1562 og 2567 gr; gennemsnitlig er Vægten 2079,5 gr.

I Begyndelsen af andet Aar bære endnu de fleste unge Hanner det meste af den brogede, nys beskrevne Overgangsdragt, men Vingerne ere, som Skind[1] af Fugle, skudte $^{26}/_{6}$, $^{27}/_{6}$, $^{7}/_{7}$, $^{9}/_{7}$, $^{10}/_{7}$, $^{18}/_{7}$ og $^{23}/_{7}$, vise, meget slidte, og Sommerdragtsfjer ere allerede tilstede paa Bryst og Hoved. I Løbet af 14de og 15de Maaned tabes Svingfjerene, og Fuglene faar nu *første Sommerdragt,* i hvilken den nye Vinges smaa Dækfjer ere brogede, d. v. s. de hvide Fjer have i større eller mindre Udstrækning sorte Kanter, og de bageste, nu mere krummede Armsvingfjer, ere ikke helt hvide, saaledes som de blive det følgende Aar, men halvt sorte og halvt hvide. Hele Fuglens Hoved er mørkt sodbrunt, næsten sort, med en mere eller mindre tydeligt markeret lysere graalig Stribe fra Næbfligens Bagkant hen-

1) Disse Fugle ere ved Maalingen henregnede til første Aar, da de endnu bære den ungdommelige Vinge.

over Øjet. Ogsaa Halsen og Brystet ere sortegraa, Brystets nederste Del, Bugen og Underhaledækfjerene dybt sorte, ligesaa Hale og Svingfjer. Skulderfjerene ere matsorte, nogle af dem, stundom alle, med graahvide Midtpartier. Ryggens nederste Del til op mellem Skuldrene er sort. Men Fuglen forbliver ikke længe i denne Dragt, thi næsten inden Svingfjerene ere udvoksede, begynde den kommende *første Pragtdragts* Fjer at vise sig. Paa Brystet komme nye flødefarvede Fjer frem, og paa Hoved og Hals vise hvide Fjer sig; paa hver Side af Haleroden kommer et rundagtigt hvidt Fjerparti tilsyne, og allerede i Oktober Maaned kan første Pragtdragt være tilstede.

I denne er Næbneglen lyst graablaalig, stundom graagullig, Næbryggen urent olivenbrunlig, opad Næbfligene mere olivengulbrunlig, Næbsiderne ind mod Mundvigen svagt graablaalige. Kinderne have korte, tætte, snehvide Fjer, og det samme gælder Hage, Strube og Hals. Paa Hovedet ses en dybt blaasort Kalot af tætliggende Fjer; den strækker sig ud i Bugten mellem Næbfligene, hvor den i sin yderste Spids stundom er hvid, og desuden følger den i en smal Stribe Næbfligens Underkant hen til Næbbet lige bag Næseboret. Øjet ligger i Kalottens Underkant, og under dette findes en lille utydeligt ansat hvid Plet; under og bag Øret ses et Parti fint lysegrønne, stride, næsten børsteagtige Fjer, som ere lidt længere end Hovedets øvrige Fjer, og fortsætter sig et Stykke henad Nakken; herfra skyder en smal Tunge af hvide, stundom brungraa Fjer sig bagfra ind i den sorte Kalot op til paa Højde med eller endog lidt foran Øjet, saa at Kalotten derved deles i to Halvdele. Baghalsen er hvid, ligesaa Partiet mellem Skuldrene, naar der ikke, hvad jævnligt er Tilfældet i denne Alder, ses sorte Spidser og Kanter paa Fjerene, de store Skulderfjer ere hvide med et ganske svagt gulligt Skær, men kunne ogsaa hos nogle Fugle have sorte Kanter og Spidser, Ryggens nederste Del og Overhaledækfjerene ere sorte, men paa hver Side af Haleroden bag Laarene ses et rundagtigt hvidt Parti. Underhaledækfjerene, Bugens Fjer og den nederste Del af Brystet ere dybt sorte, sidstnævnte skarpt afgrænset mod Brystets øverste Del, hvis Fjer have en blegt rosa eller flødegullig Farve. Fødderne ere olivengulbrunlige, Iris brun. Vingen naturligvis som i Sommerdragten.

Mellem Hannerne i denne første Pragtdragt kan der være nogen Forskel; de kunne være mere eller mindre sortplettede paa Ryggens forreste Del og Skuldrene, Vingen kan være mere eller mindre broget, de krumme Armsvingfjer snart overvejende hvide, snart overvejende sorte, og den Stribe, der tvedeler den sorte Kalots bageste Del, kan bestaa enten af hvide eller graabrune Fjer. En ca. 21 Mdr. gl. Han, skudt 26. Februar 1904 ved Sejerø, er afbildet midt paa Tavle LIII.

Gennemsnitsstørrelsen af 13 Hanner i andet Aar er:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	290,2 mm	57,7 mm	78,7 mm	36,7 mm	46,2 mm	22,6 mm	54,4 mm	84,5 mm	85,2 mm	68,3 mm
Største Maal	304 „	61 „	81 „	39 „	49 „	25 „	58 „	87,5 „	90 „	72 „
Mindste „	280 „	56 „	75 „	32 „	44 „	20 „	52 „	81 „	79 „	65 „

Ti af disse ere vejede; Gennemsnitsvægten er 2251,3 gr, største og mindste Vægt henholdsvis 2662 og 2100 gr.

Alle de undersøgte Stykker, selv saadanne, som ere skudte nær Yngletiden, have haft Kønsorganerne i Ro, Længden af Testes paa det nærmeste som hos unge Fugle, Bredden et Par Millimetre større. Det kan vist derfor betragtes som temmelig sikkert, at Fuglen heller ikke i sit andet Aar forplanter sig, medens det vel kan tænkes, at enkelte kraftige Hanner gøre Forsøg paa at parre sig, og det er maaske saadanne Iagttagelser, enten gjorte af Brünnich selv eller meddelte ham af andre, der have foranlediget ham til at gøre følgende Bemærkning: „Hannerne derimod blandt disse Unger behøve fleere Aar, inden de kand blive af eens Farve med de Gamle, de parre sig ikke, uden det maatte skee ved en og anden U-ordentlighed og tilfældelig naturlig Kaadhed, førend i det tredie Aar“. (Morten Thrane Brünnich: Eder-Fuglens Beskrivelse. København 1763).

I Juni Maaned er Fjerdragten allerede slidt, de mørke Kanter paa Forvingens Dækfjer falme desuden, og den grønne Farve paa Hovedet antager et mosgrønt Skær; i Juli begynde mørke Fjer af *anden Sommerdragt* at dukke op paa Baghalsen, mellem Skuldrene, paa Hovedet og Brystet, og henimod Maanedens Slutning ses Fugle, som ere næsten i frisk Sommerdragt, men have den stærkt falmede, blegede og slidte Vinge tilbage. Saa fældes ogsaa den, og i den kort derefter frembrydende fuld-

stændige anden Sommerdragt har Fuglen hvid Forvinge og hvide, krumme Armsvingfjer; Vingens Forrand er hos nogle endnu ganske lidt graabrun, og undertiden ere Spidserne af de krumme Armfjer sortagtige, men dog oftest helt hvide. Iøvrigt er denne anden Sommerdragt en Gentagelse af første, dog gaar den sorte Farve paa Ryggens nederste Del knapt saa højt op som i andet Aars Fjerdragt.

Den herefter følgende *anden,* nu *fuldstændige Pragtdragt* er ogsaa en Gentagelse af den forudgaaende fraset den nu helt hvide Forvinge, og de hvide Fjer paa Baghals, Ryg og Skuldre ere helt hvide uden Plet eller Aftegning; den lille Stribe fra Nakken ind i den blaasorte Kalot er hvid, stundom med et ganske svagt grønligt Skær, det grønne Parti af stride Fjer er af lidt større Udstrækning henad Nakken, og Brystets Farve er lidt kraftigere. Henved 30 Maaneder gammel er da Fuglen i Pragtdragt og parringsdygtig; den er lidt større end i andet Aar, dens Næb er lysere og kraftigere olivengulbrunligt, Næbfligene i Regelen lidt bredere og større, og Fødderne ere ogsaa kraftigere gulbrunt farvede. Som før omtalt ses ikke helt sjældent Hanner med mere eller mindre tydelig V-Tegning paa Hagen, men en saadan kan iøvrigt ogsaa findes hos Fugle i første og andet Aar, hyppigere dog hos disse ældre Fugle.

Gennemsnitsmaalene af 28 Hanner i denne Alder ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	296,3 mm	57,3 mm	79,7 mm	36,6 mm	46,8 mm	23,5 mm	54,4 mm	82,9 mm	84,3 mm	67,6 mm
Største Maal	315 „	61 „	83 „	38,5 „	49 „	26 „	58 „	87 „	90 „	72 „
Mindste „	285 „	54 „	73 „	34 „	43 „	21 „	51 „	78 „	80 „	64 „

Nitten af disse Fugle vejede gennemsnitlig 2258 gr; største og mindste Vægt er henholdsvis 2875 gr, en Han i Slutningen af Oktober, og 1965 gr, en Han i Slutningen af Juni, lige efter Parringstidens Ophør, ved Fældningstidens Begyndelse. Under Parringen naa Testes en Størrelse, der svarer til eller lidt overgaar et Stæreægs.

Atter falmer og slides Pragtdragten og ombyttes paany med en *Sommerdragt — tredje —* som ganske ligner den foregaaende. I disse Sommerdragter kan der være nogen Farvevariation, idet Hovedets Fjer snart kunne være mere sortagtige, snart mere graabrunlige, Skulderfjerene undertiden lidt hvidbrogede, men jævnligt helt sodsorte, og en Gang imellem ere Fjerene paa Brystet olivenbrungraa med sorte Tværstriber, oftest dog sodsorte. Hovedets Fjer staa i Tæthed tilbage for Pragtdragtens, Fjerbeklædningen er ikke saa pelsagtig i Sommerdragten, og Næbfligene have i denne som i tidligere Sommerdragter en mattere Farve; desuden ses deres Hud at skalle af, saa ogsaa denne undergaar vel en Fældning.

Efter denne Sommerdragt gentages da paany Parringsdragten, endnu skønnere end den foregaaende, thi som Brünnich l. c. skriver, „naar det tredie Aars Fiære fremkomme, bliver man først vaer den fremskinnende Smukhed, som mangler dog sin rette Anseelse formedelst nogle meget faa, hist og her paa deres hvide Hals og rødagtige Bryst adspredte, sorte Plætter;[1] endskiønt denne nu bliver i Stand, at parre sig, saa besidder den dog ikke sin fuldkomne Skiønhed førend i sit fierde Aar, da den kand ansees for fuldkommen i den mandlige Alder: Nu viise alle Farver sig fuldkomne og Fuglen aldeeles frie for Plætter, den er da, i sin beste Alder, en af de smukkeste Nordiske Søe-Fugle og fuldkommen i Stand, at vælge sig en Mage, som skeer ved Foraarstiden udi Martii og April Maaneder“. Naar da ogsaa denne Vaar er forbi, fælder Fuglen paany, thi, siger Brünnich: „Alle Ting i Naturen har en vis Tiid, i hvilken det ordentligen tiltager i Fuldkommenhed, som strækker sig til det Øyeblik, da Fuldkommenheden viser sig i sin herligste Pragt, men da begynder det at tage af, som det i Begyndelsen voxte, det taber daglig meere og meere af sin laante Prydelse, til omsider et fortærende Minut afvisker det sidste Støv af den forhen beundringsværdige Glands og Prydelse“.

Til saa godt som alle de her nævnte Ederfugle, Hunner saavel som Hanner, foreligge deres Skeletter, og ved Sammenligning mellem disse er der skelnet mellem yngre og ældre Dyr, hvor saadanne Skelnemærker svigte, som Fjerdragten giver. De til fjerde Aar henregnede Hanner ere derfor udvalgte efter deres Skeletters Sværhed, men der haves ingen Sikkerhed for, at de ikke kunne være ældre; saadanne, der ere i fjerde Sommerdragt, ere i hvert Fald i femte Aar.

1) Disse ere formentlig Rester af Sommerdragten og forsvinde senere. E. L. S.

Gennemsnitsmaalene af 18 Hanner — en er dog „afslaaet“ — ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	300,4 mm	58,4 mm	81,8 mm	37,4 mm	48,1 mm	24,9 mm	55,3 mm	84,3 mm	86 mm	68 mm
Største Maal	307 „	64 „	86 „	40 „	52 „	28 „	58 „	87 „	90 „	71 „
Mindste „	294 „	55 „	77 „	35 „	46 „	22 „	51 „	80 „	81 „	65 „

Gennemsnitsvægten af 13 af disse Hanner er 2353,8 gr; den tungeste vejede 2550 gr ($^{5}/_{12}$ 1907), den letteste 2159 gr.

Afbildninger af gamle Hanner i Pragt- og Sommerdragter ses paa Tavlerne LIV og LV.

Ialt findes henved 300 typiske Ederfugle, af hvilke noget over Halvdelen er Hanner; mellem disse sidste findes 18 med et mere eller mindre tydeligt sort V, altsaa 12 $^{0}/_{0}$, men dette kan dog paa ingen Maade tages som Udtryk for Hyppigheden af denne Egenskabs Forekomst i Naturen, da de ere udvalgte mellem et mange Gange større Antal skudte og netfangede Ederfugle (Hanner), som jeg i Løbet af over en Snes Aar har haft Lejlighed til at gennemse hos Fiskere og i Vildtforretninger. I Vinteren 1808—09, da saa mange Tusinder af Ederfugle fangedes f. Eks. ved Hundested, fandtes 11 V-mærkede ud af ca. 20.000, saa maaske vilde 1 $^{0}/_{00}$, eller endog mindre, snarere svare til det virkelige Forhold. Denne sorte Tegning kan ogsaa ses hos unge Fugle i første Aars Overgangsdragt.

Paa Kortet Side 186 er den typiske Ederfugls Yngleomraade angivet; ved Kysterne af den bottniske Bugt skal den ifgl. Kolthoff og Jägerskiöld aftage i Antal nordpaa, men „bland Ålands skär är han mycket talrik, och härifrån finnes han längs Finlands kuster österut till något bortom Helsingfors, norrut till Gamla Karleby samt i Uleåborgs och Torneås skärgårdar“.... Ekman skriver i Djurvärldens Utbr. Hist. Skand. Halvön 1922, Side 251, om Ederfuglen, at „den häckar i Sverige längs hela kusten, där den finner lämpliga häckplatser, ända up till trakten av Torneå och Luleå [Melkerson i F. o. F. 1909, s. 100, meddel. av G. Melin] och vid Io och Haukipudas i Finland (Mela & Kivirikko, Levander 1909). Kolonier äro funna åtminstone så långt norrut som nordost om Härnösand [meddel. av G. Hartelius], eljest är arten mindre allmän i norra delen av Bottniska viken än längre söderut. På Öland har ejdern fordom häckat endast vid Ottenby och på norra udden, men är nu försvunnen [Hanström 1915], ej heller på 1860-talet fanns den på Öland [Meves 1868], vid Gotska sandön häckade den 1914, men ej förut på åtminstone sextio år [Rendahl i F. o. F. 1915, s. 90]. Egendomligt nog har den tillfälligtvis en gång häckat vid Vättern [vid Hästholmen; Olsson i F. o. F. 1915, s. 44]“. Ved Gotland skal den være meget almindelig; den ankommer som Trækfugl til Øens Kyster i Marts og begynder at ruge i Slutningen af April. (Hasselgren; Gotlands Fåglar).

Ved Bornholm yngler Ederfuglen endnu paa Græsholmen, saaledes som den allerede gjorde i Brünnichs Tid og formentlig i umindelige Tider forud. I de senere Aar har stud. mag. Arne Larsen flere Gange besøgt Øen og anslog i 1925 Redernes Antal til 200 (D. O. F. T. Træk af Svømmefuglenes Liv paa Græsholmen ved Christiansø. 19. Aarg. Side 105).

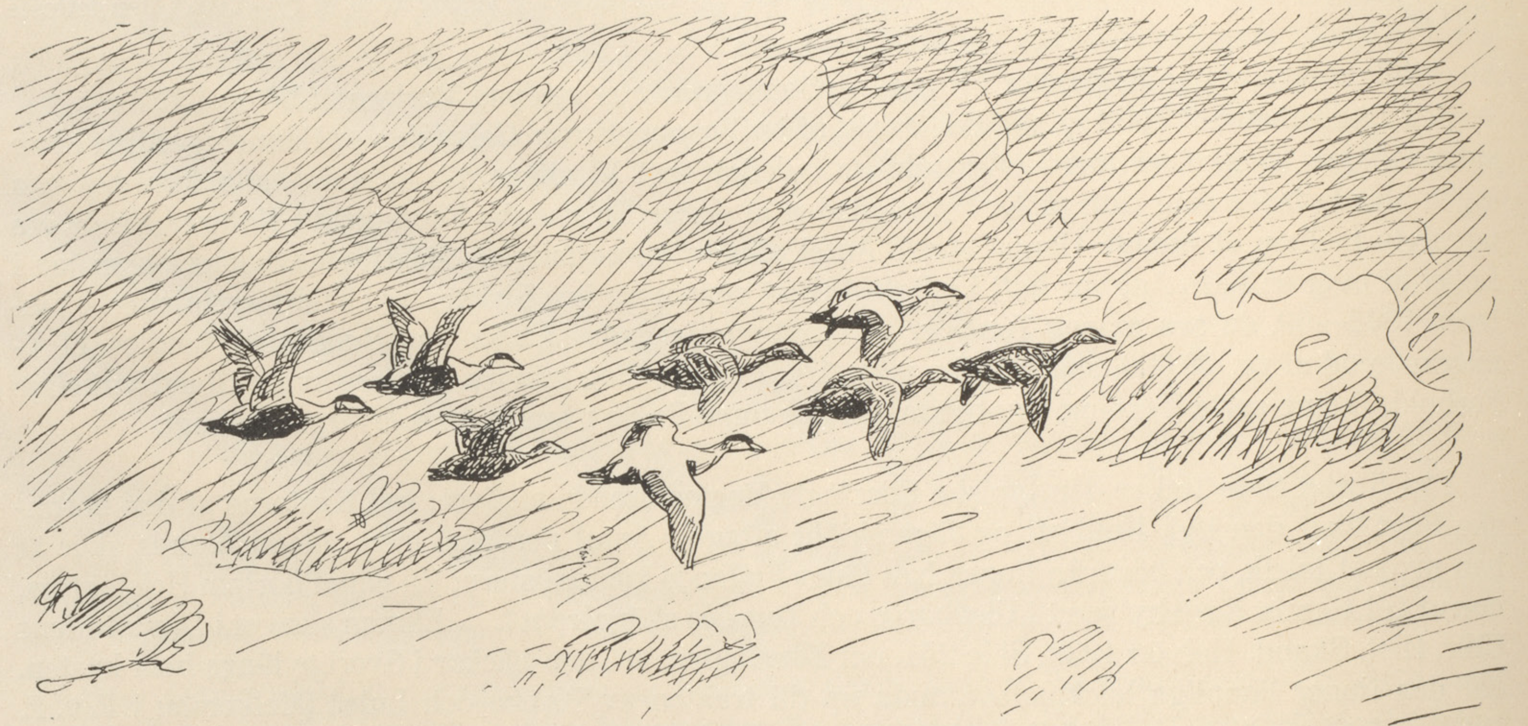
Paa Saltholm yngle nogle faa Par hvert Aar, i 1925 14—15, men det stedse større Antal Besøgende, som kommer til Øen, truer deres Eksistens.

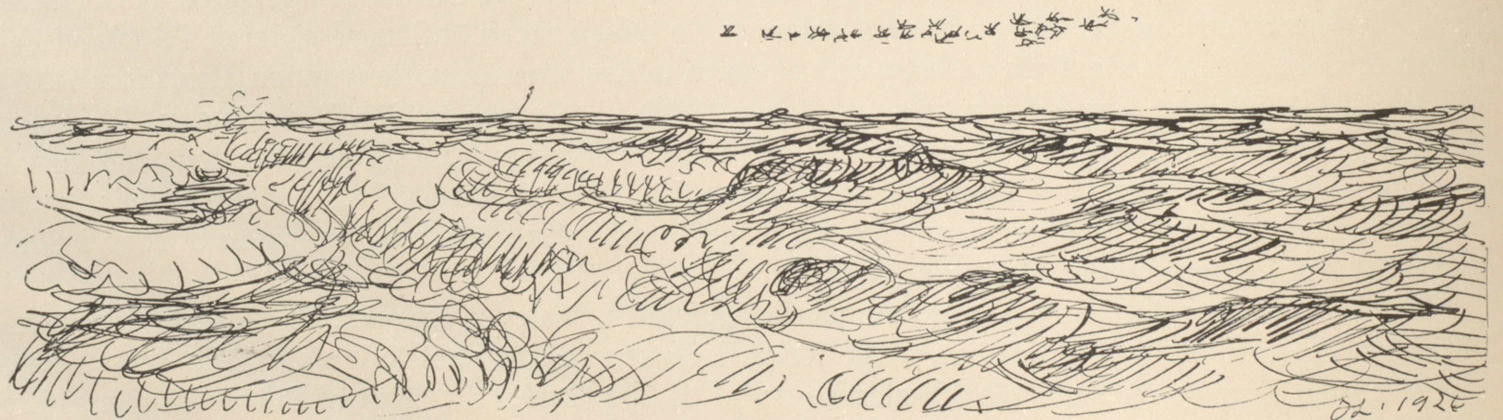
Den svenske Vestkyst, særlig den bohuslenske Skærgaard, huser mange rugende Par; paa Hvaløerne yngler den, men den gaar ikke ret langt ind i Kristianiafjorden, ruger dog endnu ved Larkollen. „Søndenfor Stat er kolonierne mindre og mere spredte, men den er dog overalt ogsaa langs denne del af kysten den hyppigst rugende andefugl“. (Collett-Olsen).

Paa denne sidstnævnte Strækning vil man venteligen kunne finde Overgangsformer til den norske Race.

Paa flere af Kattegats Øer yngler den endnu, men efter gamle og ældre Beretninger at dømme synes den at være gaaet betydelig tilbage i Antal som Ynglefugl, vist navnlig i Løbet af de sidste halvhundrede Aar; dog lader sig maaske nok nogen Fremgang spore i de allerseneste Aar. Af tidligere Beretninger hidsættes følgende: „Hr. Thurah“, skriver Brünnich l. c. Side 36, „fortæller, at de lægge deres Æg paa Sand-Bankerne omkring Bornholm, men paa Græsholmen ved Christians-Øe indfinde

de sig om Foraaret i utallig Mængde. Paa denne Holm, som er af en $^1/_6$ Miils Længde men ikke saa breed, ere Rederne utallige; thi næsten hver andet eller tredie Skridt skal være en Rede, ja paa nogle Pladser Rede ved Rede“. Er denne Beretning at lide paa, er Bestanden gaaet tilbage, thi, som vi nys have set, anslaar den seneste Iagttager Redernes Antal til 200, hvilket vel maa siges at være et godt Antal, men dog næppe tilstrækkeligt til at opfylde Holmen saa meget som ovenfor nævnt. Videre skriver Brünnich: „Saltholm ved Amager har tilforn ogsaa været et Tilholds Stæd for disse og andre Søe-Fugle, som der om Sommeren udlagde deres Æg, men, eftersom Amagerne nu lade deres Sviin om Sommeren oversætte paa denne Øe, ere Søe-Fuglene herved ganske forjagede[1]. Bartholin beretter, at

de ere fangede i Fiskernes Garn ved den Søndre Side af Siælland, nemlig udi Ise-Fiorden, ved hans fordum tilhørende Gaard, Harrested kaldet, og andre have seet den paa den Østre Side af Landet, nemlig ved Nivaae, imellem Rongsted og Helsignøer, dog veed man ikke at de paa noget Sted ved Siælland lægge Æg, men maae alleene, ved at jage Fisk, være komne fra Søen, saa nær ind ved Landet. Paa Lessøe saavelsom i Jylland ved Limfiordens Indløb lige over for Hals, skal de have deres almindeligere Tilhold“. Om Stillingen paa Saltholm i Nutiden har foran været talt; paa Nordre Rønner ved Læsø ynglede den ikke, da R. Jul. Olsen besøgte dem 15. Juni 1894; han saa 12—13 Fugle, Hanner og Hunner, svømme dykkende langs Holmenes Kyster; Fyrmesteren mente, at Fiskernes Redeplyndringer havde fordrevet dem (D. O. F. T. 1. Aarg., Side 42). I Juli 1824 besøgte Faber Holmene Nordost for Samsø og skriver (Udtog af en Skrivelse fra Regimentsqvarteermester og Auditeur Faber til Professor Reinhardt, dateret Horsens d. 28. Juli 1824 i Tidsskrift for Naturvidenskaberne 4de Bind

1) Denne Efterretning anføres efter Herr Tho. Bugges derom indhentede Kundskab, da han for det danske Sælskab nestforrige Aar opmaalede denne Holm tilligemed Øen Amager.

1826, Side 110 o. f.): „Det interesserte mig især at opdage, at Anas mollissima ynglede almindelig paa disse Holme (Kyholmen og Lindholmen). Den kjendes godt af Indbyggerne og kaldes Nobodosky eller Ørfugl“. N. Hedin besøgte Bosserne ved Samsø i 1905 (D. O. F. T. 1. Aarg., Side 85) og traf en Del ynglende Par. Han omtaler at have set Hundreder af Ederfugle paa et Rev, der forbinder Lindholm med „Lindholmsrumpen“; formodentlig har det været yngre ej yngledygtige Fugle og gamle Hanner ifærd med at paabegynde Fældningen; et saa stort Antal kan vist næppe tages som Udtryk for den ynglende Bestands Størrelse; der kan desuden have været oversomrende, længere østpaa hjemmehørende, Dyr iblandt, som havde valgt dette Rev til midlertidigt Opholdssted.

Kjærbølling nævner som Ynglepladser Læsø, Hirtsholm, Samsø og Hesselø (ca. 100 Par i Juni 1861). Ganske vist har jeg ikke selv været paa Hesselø i den første Fjerdedel af dette Aarhundrede, men kan dog sige fra god Kilde, at et saa stort Antal findes ikke nu ynglende paa denne Ø.

Som Ynglefugl paa Anholt nævnes den i Winges Fyrberetn. for 1888, Side 99.

Ved sine Besøg rundt paa de fleste af Danmarks større og mindre Øer i de seneste Aar har Johannes Larsen haft Lejlighed til at skønne om Ederfugle-Bestanden paa de foran nævnte Steder, og han har venligst stillet sine Optegnelser til min Raadighed. Han meddeler saaledes ved sit Besøg paa Nordre Rønner 4de August 1924 at have set en Del Hunner, der svømmede med store Ællinger, men Fyrmesteren mente, at kun ét Kuld var udruget paa Rønnerne det Aar, og at de andre Hunner vare komne med deres Ællinger fra Læsø, hvor dog kun faa saaes i de samme Dage; da det var efter Rugetidens Ophør, kunde et Skøn om de dér rugende Pars Antal ikke dannes, men om nogen betydelig Mængde drejede det sig næppe. Omkring 15de August saaes ved Anholt mange Ederfugle, gamle og fjorgamle Fugle og Hunner med store Ællinger; af de sidstnævnte bleve saa mange iagttagne, at det sik-

kert er et ikke helt ringe Antal, der ruger paa denne Ø; Fuglene vare saa lidet sky, at de svømmede omkring inde i selve Havnen — ogsaa ældre Hanner i Sommerdragt — et Tegn paa, at de behandles skaansomt af Beboerne. I Juni 1923 saaes mange Ederfugle omkring Sejerø, men dog mest Flokke af ikke ynglende Fugle; den ynglende Bestand her er næppe stor. 18. Juni samme Aar besøgtes Hesselø, men her bemærkedes kun en forbiflyvende Flok paa 5 Hanner og 4 Hunner; Hunner med Ællinger eller rugende Fugle saaes ikke; Besøget var dog kun kortvarigt.

Paa Holme og Øer omkring Samsø iagttoges mange Ederfugle, ogsaa rugende. Ligeledes paa Vejrø fandtes den, og da jeg selv sammen med Johannes Larsen var paa denne lille Ø 14de Maj 1921, saa vi mange fjorgamle Fugle omkring Kysterne, og en Hun oppe paa Øen syntes at komme fra Rede, der dog ikke fandtes.

Paa vore sydligere Øer synes Ederfuglen dels slet ikke at ruge, dels at være sjælden; i hvert Fald saa R. Jul. Olsen paa sin Rejse i Farvandene Syd for Fyen i 1907 (Danmarks ynglende Strandfugle D. O. F. T. Aarg. 6, Side 1) kun én Gang, den 24de Maj, et Par Smaaflokke paa 6 og 10 Fugle mellem Ristinge Hale paa Langeland og Marstal paa Ærø. Reder fandtes slet ikke, og dog bleve 45 Holme, Odder og lignende Steder, der syntes egnede for Strandfugles Ynglen, undersøgte af Forfatteren. Heller ikke paa Øerne i Smaalandshavet ruger Ederfuglen; men paa Fanø og Rømø findes den i ikke helt ubetydeligt Antal.

Ederfuglen er det ældste Vidne om Danmarks Fugleverden i Fortiden, idet en Knogle af den, et noget ufuldstændigt Albueben, er fundet i Lønstrup Klint ved Nørre Lyngby, paa Jyllands Kyst S. V. for Hjørring, i det saakaldte Rav-Pinde-Lag, en Aflejring fra et af Istidens senere Afsnit; se Bind I, Side 224, H. Winge: Oversigt over Danmarks jordfundne Fugle. „Overensstemmelsen med tilsvarende Knogle af Ederfugle fra Nutiden er saa stor, at der ikke er rimelig Grund til at tvivle; men det er nærliggende at tænke paa Muligheden af en Forvexling med en eller anden hidtil ukendt Andefugl fra Tertiærtiden. Sagen er, at Rav-Pinde-Lagets Indhold af Levninger af Planter synes at skrive sig fra forskellig Tid; det er maaske udvasket af Lag fra Tertiærtiden og omlejret, blandet med Sager fra andre Tider. Ogsaa Albuebenet, den eneste Levning af et Hvirveldyr, der er fundet i Laget, kunde maaske stamme fra meget ældre Tid end Istiden“. Den næste i Rækken er Havlitten, som kendes (en Overarm) fra yngste Istid. Fra ældste Stenalder kendes Ederfuglen hidtil ikke, men har Havlit, Troldand, Stor Skallesluger og Svømmeænder kunnet leve her, har Ederfuglen sikkert ogsaa kunnet; i alt Fald kendes den fra ældre Stenalder, fra Affaldsdynger ved Mejlgaard, Havnø, Klintesø, Hønehals, Vejleby, Havelse, Sølager, Nexelø; fra yngre Stenalder haves dens Knogler fra Troldebjerg og Hesselø, og fra Jærnalderen er den ogsaa kendt. Saavel Sten- som Jærnalder-Knoglerne ere i Størrelse saa lig med Knogler fra Nutiden, at man sikkert kan gaa ud fra, at Ederfuglen den Gang havde samme Størrelse som nu; det fundne og opbevarede Antal Knogler, særlig Ravnenæbsben og mere eller mindre fuldstændige Arme, er saa stort, at Tilfældighed næppe kan spille nogen Rolle.

Æglægningen finder her i Landet Sted i Slutningen af April Maaned, stundom maaske lidt senere. Den 12. Maj 1901 saa jeg 5—6 rugende Hunner paa Saltholm; de laa meget fast og maatte skræmmes til at forlade Reden; Æggene vare tilsyneladende halvrugede. Ved en af Rederne opholdt jeg mig, liggende noget borte, til Hunnen vendte tilbage; den kom ret snart igæn, ledsaget af en gammel fuldt udfarvet Han, og de to prægtige Fugle kredsede et Par Gange ganske lavt over mit Hoved; men Hunnen vilde ikke gaa paa Reden i mit Paasyn. Skræmmer man derimod ikke Fuglen af Reden, bliver den, navnlig i Slutningen af Rugetiden, rolig liggende, til man er den ganske nær. 23. Maj 1905 saa jeg atter rugende Ederfugle paa Saltholm; en Hun lod sig komme saa nær, at det lykkedes at fotografere den flere Gange med et Haandkamera i ganske faa Alens Afstand. Vi vare fire i Følge og stode fuldt oprejste lige ved Siden af Fuglen. En anden Hun forlod Reden, og vi saa Æggene bristede — Ungerne vare i Begreb med at sprænge Skallen. Endelig forlod en tredje Hun, skønt vi *kørte* forbi den, temmelig brat sin Rede og aabenbarede 6 nyfødte Ællinger, af hvilke en brød ud af Søskendeklyngen og foretog et Flugtforsøg ud over Redens Dunkant hen over Marken efter Moderfuglen, der paa ægte Andevis vraltede og tumlede omkring med hængende Vinger, foregivende at være Døden nær. Det følgende Aar saaes nyfødte Ællinger 18de, 20nde og 23nde Maj; 10nde Juni sejlede jeg i Følge med H. Winge og Th. N. Krabbe fra de fredlyste Svaneklapper Syd for Saltholm tilbage til Dragør og saa

undervejs flere Hunner med Ællingeflokke ret langt fra Land. Ællingerne vare af Krikandestørrelse og dykkede flinkt.

Det ses heraf, at Æglægningstiden er Slutningen af April; Kuldet indeholder efter min Erfaring som Regel 6 Æg, stundom 5, og da nu Rugetiden er 28 Dage, og kun ét Æg lægges om Dagen, kan Æglægningen altsaa paabegyndes allerede omkring Maanedens Midte. Nilsson opgiver, at man finder Æg „i början av Maj och äfven början af Juni"; i sidstnævnte Tilfælde vilde det her i Landet vel sikkert dreje sig om Fugle, der havde lagt om efter at have faaet første Kuld ødelagt i Begyndelsen af Rugetiden, og Kuldet vilde da næppe bestaa af mere end 4, højst 5 Æg. Ederfuglene i den bohuslenske Skærgaard begive sig efter von Wrights Meddelelser „vid häckningstidens början i *April* ännu längre inåt land och häcka vid de innersta fjordarne". Reden er her i Landet en rundagtig Fordybning i Jordsmonnet, underst belagt med lidt tørt Græs, Straa og Mos, naar saadant kan faas; paa dette Underlag lægges de første Æg, og først efterhaanden som Antallet øges, komme flere og flere Dun til, der sluttelig danne en hel Vold uden om Æggene. Flere Gange har jeg set saadanne Reder med et, to eller tre Æg, paa hvilke Hunnen ikke ruger; de ere da kun skjødesløst dækkede med en Blanding af Dun og det øvrige Redemateriale, men senere, naar Hunnen begynder at ruge, ere Æggene omhyggeligt tildækkede med den nu færdige „Dyne", naar Hunnen — oftest hen paa Eftermiddagen — forlader Reden en kort Stund for at æde og bade. Længere hen i Rugetiden forlader hun vistnok slet ikke Reden og under sig vel næppe Føde i den sidste Tid; i hvert Fald ere saadanne Hunner paafaldende magre. Inden Rugningen ret tager fat, synes Hannen at opholde sig i Nærheden af Reden; jeg har set den sidde i Græsset ikke langt fra eller liggende paa Vandet i Strandkanten i Nærheden; gaar nu Hunnen fra Reden, flyver hun ud til ham, eller han ledsager hende et Stykke tilsøs for derefter at følge hende tilbage til Reden, naar Frikvarteret er tilende. Henimod Rugetidens Slutning ses han slet ikke. Paa Saltholm har jeg set Reden anbragt paa den bare Mark, af og til opad en stor Sten, men Fuglen synes ikke at gøre noget Forsøg paa at skjule den; naar Hunnen med sin paa den Tid falmede graabrune Ryg ligger paa den, fanges Øjet heller ikke let af denne ubetydelige Forhøjning i de oftest ensformige Omgivelser. Paa Christiansø — og vel ogsaa paa Bornholm — anbringes Rederne undertiden under et Klippefremspring eller under en Busk, ellers frit i Græsset (se D. O. F. T. 19. Aarg., Side 106). Æggenes Farve er olivengraagrønlig; de ere store, i Regelen langagtige uden udpræget Forskel paa den stumpe og spidse Ende; men let tilspidsede, noget pæreformede, saavel som mere rundagtige kunne dog ogsaa findes i Kuldene; Skallen er glat, dog glansløs, af og til med uregelmæssigt formede oljeagtige Fedtpletter. Naar Fuglen skræmmes fra Reden saa pludseligt, at den ikke faar Tid til at tildække Æggene, oversprøjter hun dem med et højst ildelugtende Tarmprodukt, som antagelig gør dem utiltalende for firbenede Liebhavere til denne Spise. Vanen er vist gammel og benyttes i hvert Fald af de allerfleste rugende Ande-Hunner; efter Sigende skal Polarræven forsmaa Nydelsen af saadanne stærkt duftende Æg.

50 Æg, tagne dels her i Landet, dels paa Øer uden for Norges Kyst ved Frederikstad, altsaa alle af typiske Fugle, maale i Gennemsnit 80,2×54 mm. Maksimumslængden er 86 mm, Minimumslængden 72 mm, de tilsvarende Breddemaal 57 mm og 51 mm.

En Dags Tid eller to efter at Ungerne ere udrugede, forblive de i Reden og varmes af Moderen, men derefter føres de ned til Stranden og opdage straks, hvor udmærket de ere skabte til at færdes i dette Element; de svømme og dykke fortræffeligt og følge Moderen, stundom pibende som andre Ællinger, ogsaa naar hun svømmer ud paa dybere Vand med dem. Imellemstunder gaar hun paa Land med dem eller op paa en Revle, men efterhaanden som de vokse til, blive disse Besøg sjældnere; de vedblive at følge Moderen endnu, efter at de ere flyvefærdige, selv efter at hun har mistet Svingfjerene og er ude af Stand til at flyve. Henved 2 ½ Maaned gamle, undertiden maaske først lidt senere, flyve de helt godt og begynde nu mere at gaa paa egen Haand, de komme længere fra Land og træffe de fældende Fugle fra det foregaaende Aar og de gamle Hanner, slutte sig til disse, saa at der hen paa Efteraaret dannes Flokke som holde sammen paa Ædepladserne, og naar de flyve fra et Sted til et andet. Føden bestaar af allehaande Muslinger og Snegle, smaa Krabber, Krebsdyr i det Hele taget o. lign., og Indmad af Fisk æde de meget gærne, naar saadan kan findes udkastet. I de her fra Landet langt over Hundrede Ederfugle, som jeg har aabnet, har jeg dog kun truffet Snegle og Muslinger, en enkelt Gang et Sneglehus saa stort som Fig. 54 viser.

De hente da aldeles hovedsagelig deres Føde ved at dykke ned til Bunden, her i vore Farvande dog næppe paa store Dybder; de dykke fortrinligt og svømme ogsaa lange Strækninger under Vandet, idet de til Fremdrift sikkert alene bruge Benene. At gøre Iagttagelser paa dette Omraade er imidlertid en saare vanskelig Sag, hvis ikke Tilfældet kommer til Hjælp; thi naar Vandet er i Oprør, eller blot Overfladen kruset, er det saa godt som umuligt at opdage den Ubetydelighed af Hoved og Næb, som Ederfuglen viser, naar den, forfulgt, kommer op for at aande, endsige da at følge dens Bevægelser under Vandet. For at dette skal lykkes, kræves, at Vandet er aldeles stille og blankt, thi Fuglen forstaar at benytte den mindste Iling paa Overfladen til Dækning, og saa skal man endda helst have en gammel Han for sig, thi dens hvide Ryg ses lettest gennem Vandet, naar da Dybden ikke er alt for stor. Nogle Gange er det lykkedes mig at faa en saadan at se fra Baad, naar den svømmede dybt nede i det mørke, blanke Vand; den hvide Ryg kunde skimtes og Dyret derfor følges, men først naar den kom Overfladen nærmere, kunde Stilling og Bevægelser ses. Halsen var svagt krummet og tilbagebøjet, Vingerne holdtes med bagudrettede Spidser halvt ud fra Kroppen, og kun en svag Bevægelse af dem kunde af og til spores, som om Fuglen dels brugte dem til at holde Ligevægten dels til at styre med; derimod arbejdede Fødderne skiftevis, men ikke særlig hurtigt; herved er dog at bemærke, at skønt det drejede sig om en Fugl, der svømmede fremad, var den dog tillige paa Vej opefter, lod vel Opdriften hjælpe sig og havde formodentlig slaaet „halv Kraft“ paa Maskinen. Spørgsmaalet om, hvor længe Ederfuglen kan være nede, naar den dykker, er saaledes heller ikke let at besvare; man mener i Almindelighed 2—3 Minutter, men muligvis regnes der i mange Tilfælde med anskudte Fugle, og Iagttagelserne blive under saadanne Omstændigheder ofte usikre, dels fordi Fuglens Ydeevne da drives til det yderste, og dels fordi den kan sætte en Del af Næbbet med Næseborene ovenfor Vandfladen, aande, og forsvinde igæn i en saa ringe Brøkdel af et Sekund, at det menneskelige Øje ikke formaar at blive den svage Bevægelse paa Overfladen var, selv om den er stille, og slet ikke, naar den er urolig. Desuden bliver Fuglen naturligvis efterhaanden træt og Neddykningerne da kortvarigere, men paa den anden Side kan den ogsaa nærme sig Overfladen og svømme lange Strækninger med kun den halve Del af Hovedet oppe, og i saa Tilfælde undgaar det derved frembragte svage Kølvand meget let Øjet, der spejdende svæver hen over den ensartede Flade, eller det opdages først noget efter, at denne Del af Flugt-Bestræbelserne har taget sin Begyndelse. Dens Kræfter synes at være uudtømmelige, selv naar den er saaret, og dens Sejglivethed meget stor eller større end den i saa Henseende berømte Kats; man faar næmlig stundom Ederfugle i Hænde, hvis Knogler ere sammenvoksede paa de forunderligste Maader og altsaa vise, at Fugle med overskudte Ben og Arme formaa at skaffe sig Føden og atter komme fuldstændig til Kræfter. Men aande skulle de naturligvis; normalt bliver Ederfuglen efter mine Erfaringer næppe neddykket mere end ét eller halvandet Minut, vist meget sjældent i to, og naar den har været længe nede og kommer op uforstyrret, ser den ofte anstrængt ud, muligvis dog fordi den har fyldt sig for stærkt med Føde, thi under saadanne Omstændigheder har jeg saavel her i Landet som i Grønland set, at Fuglen slet ikke kan flyve op, og knapt nok formaar at dykke.

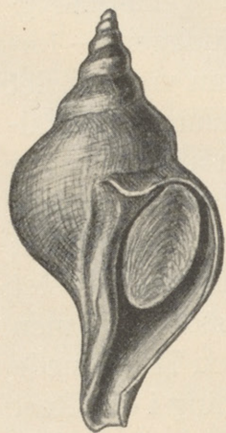

Fig. 54.

Allerede i August Maaned forøges Antallet af de her i Landet levende Ederfugle med gamle Fugle i Sommerdragt fra den bohuslenske og sydnorske Skærgaard, men det er dog først hen i Oktober—November, at Forøgelsen tager kendelig Fart, saaledes at disse Fugle ses saa at sige overalt ved vore Kyster, undertiden i virkelig store Flokke. Dette stemmer godt med, at de i Østersøens nordlige Del levende Ederfugle trække bort fra deres Hjemstavn i September—Oktober, og muligvis komme ogsaa Ederfugle fra Hvide-Havets Kyster hertil. Et meget yndet Vinteropholdssted synes Isefjorden at være; jeg har i Begyndelsen af November for henved en Snes Aar siden her set Flokke saa store, at de betragtede paa Afstand lignede Myggesværme over en Trætop, naar de opskræmmede bølgede hid og did over Vandfladen. Ogsaa omkring Samsø, ved Nekselø og Sejerø samles store Skarer, Nord for Fyen, i Store Bælt ved Romsø og Sprogø, i Limfjorden og mange andre Steder. I normale Vintre forlade de næppe de danske Farvande; Kulden skal blive meget haard og langvarig, før de tvinges ud i Nordsøen, thi de ville næsten altid et eller andet Sted kunne finde Vaager eller i Østersøens sydlige Del aabent Vand. Inde i Landet paa ferske Søer træffes Ederfuglen saa godt som aldrig,

men er dog som en stor Sjældenhed med mange Aars Mellemrum taget i Tyskland, Østrig, Ungarn, Schweiz, Syd-Frankrig og Nord-Italien. Ved Frankrigs Vestkyst skal den være regelmæssig Vintergæst; hvis disse Fugle tilhøre den typiske Form, stamme de formodentlig fra frisiske Ynglepladser.

Hos os tilbringe de da Vintermaanederne, dykke, æde, og den nye Generation vokser og fælder; men her træffe de ogsaa Fjenden, Mennesket, saa godt som den eneste de have. Thi af Havørnen have de i Danmark intet at frygte — den er borte, og de faa, der af og til vise sig her om Vinteren, ere for intet at regne i Forhold til de Net og Bøsser, som lure og true under og over Vandet. Ørnen tager sikkert ikke faa Ederfugle i Sverige, skønt den jo nu er meget faatallig, og Svartbagen napper vel Ællinger paa Rugepladserne, Kragerne stjæle Æg; men værst er Mennesket. Fra Baad skydes endnu mange, og navnlig for en Snes Aar siden blev aarlig et meget betydeligt Antal bragt til Torvs; i særlig dertil indrettede Net toges Ederfugle i Hundredevis, en Fangstmaade, som i haarde Vintre kan give saa sørgelig gode Resultater, at det ikke kan undre, at Bestanden svinder ind. I Vinteren 1908—09, der var meget lang med stærkt Islæg, fangedes saaledes, efter de mig fra de paagældende Steder tilgaaede Meddelelser, ved Lynæs og Hundested ca. 40,000 Dykænder, hvoraf omtrent Halvdelen var Ederfugle; samtidig var der af Fiskerne ved Ourø fanget ca. 10,000 Stk., uden at det dog for de sidstes Vedkommende var oplyst, hvormange af disse, der vare Ederfugle. Saadanne Tal tale for sig selv, og Undskyldning for en saadan Fremgangsmaade er meget vanskelig at finde, thi Begæret paa Markedet er ikke saa stort, at saadanne Mængder kunne aftages. Den paagældende Vinter saa jeg Baadlaster indeholdende 2500—3000 Ederfugle ligge ved Bolværk her i Byens Kanaler, og paa et vist Tidspunkt raabtes med Ederfugle fra Trækvogn paa Gaden, som med Bananer, Jordbær eller Rejer! Sagen har naturligvis været den, at de sædvanlige Aftagere af Fangsten paa Fiskestederne have afslaaet at købe, og Fiskerne sejlede da selv deres Bytte til Torvs for at opnaa en kun saare ringe Pris eller sluttelig slet ingen. — Det var da paa høje Tid, at Jagtloven af 30. Juni 1922 skaffede Dykænderne og dermed Ederfuglene bedre Kaar.

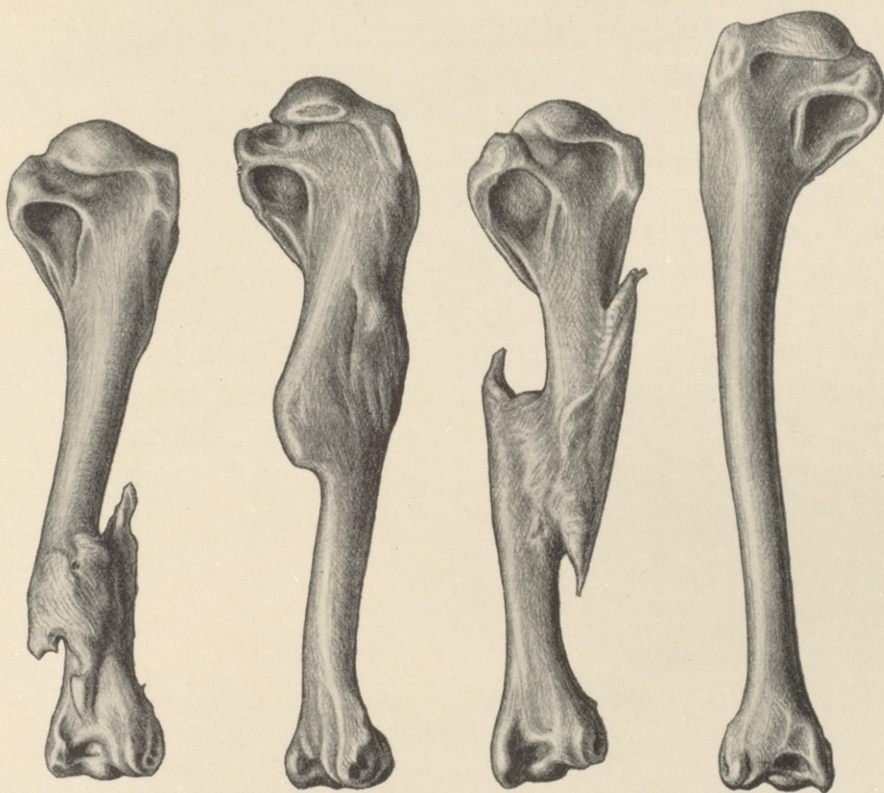
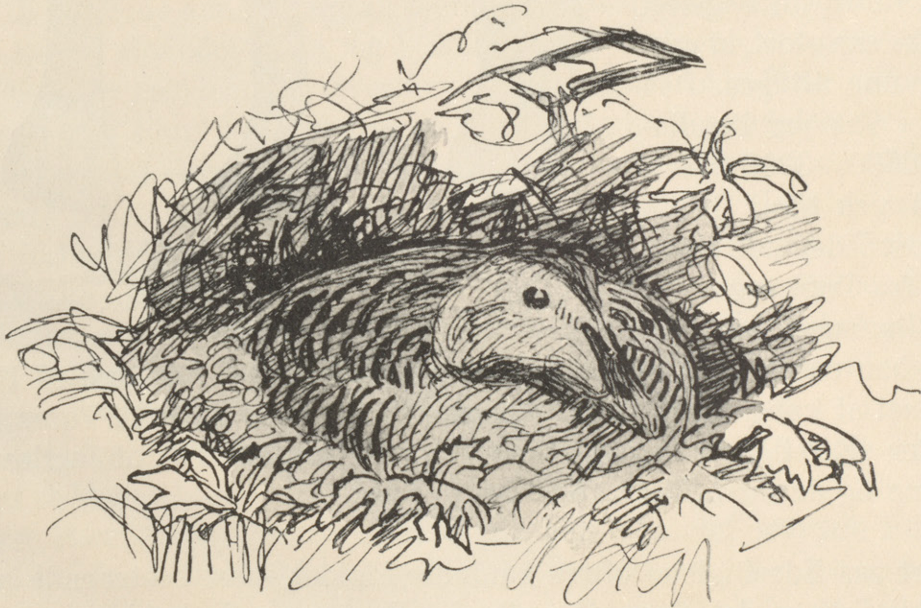

Fig. 55.
Tiden, der læger alle Saar — herunder Benskader — hjælper ogsaa Ederfuglen.
Disse tre Fugle fløj fortræffeligt, da de bleve skudte.

Hen paa Foraaret ses Ederfuglene oftere i mindre Flokke, mest bestaaende af gamle Hanner og Hunner; et pragtfuldt Syn er det at se de rødbrune Hunner og de hvidryggede Hanner i Vintersol stryge hen over det blaa Vand. Flugten er tung, men kraftig og bringer Fuglen fremad i betydelig Fart; naar den vil kaste sig i Vandet, glider den undertiden et Stykke hen over Overfladen, inden den falder til Ro, men fuldt saa ofte ser man, at den lader sig falde med stort Plask og Sprøjt, saa den næsten bliver borte under Overfladen. Dykkende forsvinder den lynsnart under Vandet med halvaabne Vinger og et Spjæt bagud med de store Fødder, kommer snart op igen, dykker atter ned og bliver saaledes ved, til den har fyldt sig tilstrækkeligt, hvorefter den ligger vuggende paa Bølgerne og fordøjer. Under saadanne Omstændigheder flyver den nødigt op, foretrækker at dykke, men heller ikke dette passer den. Overhovedet har den lidt svært ved at lette, men det synes dog at gaa meget bedre for Ederfuglen end for de andre Dykænder med Undtagelse af Havlitter og Hviinænder, og kan den benytte sig af Modvind, koster det tilsyneladende ingen Anstrængelse at komme paa Vingerne.

Derimod bevæger den sig med stort Besvær paa Land, med skraat stillet, halvt oprejst Krop, sammenbøjet Hals og Næbbet noget nedadvendt; den vralter langsomt fremad paa de store Fødder, og skal det gaa hurtigt, falder den forover og tager hellere til Vingerne. Naar Fuglen staar stille paa Land eller paa en Sten, holdes Kroppen vandret; dog gaar den vist ikke ofte paa Land udenfor Yngletiden her i Danmark, dels fordi vi ikke har de mange Smaaskær, som findes andetsteds i Østersøen, og dels fordi Søen sjælden er mere oprørt, end at den kan tilbringe Natten og Dagen paa Bølgerne, sove og pudse Fjer.

I Februar, naar Vinteren strænges og Dagene længes, blive Flokkene endnu mindre, og paa solklare Dage kan man undertiden høre Lyde fra de ellers saa tavse Fugle, en underlig knurrende Lyd og af og til et langtrukkent Uh fra Hannerne. Saa en Dag i Begyndelsen af Marts er det stille Vejr med Soldis over Fjorden, Lærketrækket er begyndt at tage Fart, overalt paa Land hører man dens Flyveskrig, Viben tumler sig allerede over Lavningerne, skønt der endnu ligger Snepletter baade hist og her, og ude fra den stille Sø kommer en blød, rund, langtrukken Tone ah—o—uh, der bæres gennem Soldisen henover Vandfladen saa langt borte fra, at man stundom ikke kan øjne Ederfuglen, Andrikken, hvis Stemme det er. Han ligger derude og bøjer sit Hoved nedad og opad, strækker Hals og trækker den atter sammen, han hæver Brystet lidt op af Vandet, og idet det atter sænkes, kommer Længslens Udtryk ah—o—uh. Hunnen svømmer tæt og beundrende omkring, og nu følges de stadig ad, kun to og to, og have ikke Brug for andre. I Slutningen af Marts begynde Ederfuglene allerede at forsvinde, og en otte Dages Tid ind i April er kun den danske Bestand tilbage, og saa de brogede Ungfugle, hos hvem Længslerne ogsaa begynde at røre sig, men de stryge stadig rundt i Flokke fra Ædeplads til Ædeplads; af og til kan en ung Han begynde at kurre og føle Trang til at give sig hen til „en og anden U-ordentlighed og tilfældig naturlig Kaadhed“, men de unge maa vente, til deres Tid, deres Vaar kommer. „Thi alle Ting i Naturen har en vis Tiid, i hvilken det ordentligen tiltager i Fuldkommenhed, som strækker sig til det Øjeblik, da Fuldkommenheden viser sig i sin herligste Pragt“.....

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.), Som. moll. faeroeensis Br., Som. moll. islandica Br.

Unge Hunner i første Aar.

Som. moll. moll. (L.). Ung Hun, ♀ juv.
Ca. 3 Mdr. gl. $^{26}/_{8}$ 1905. Amager. Ret Ægleder.
Ungedragt.

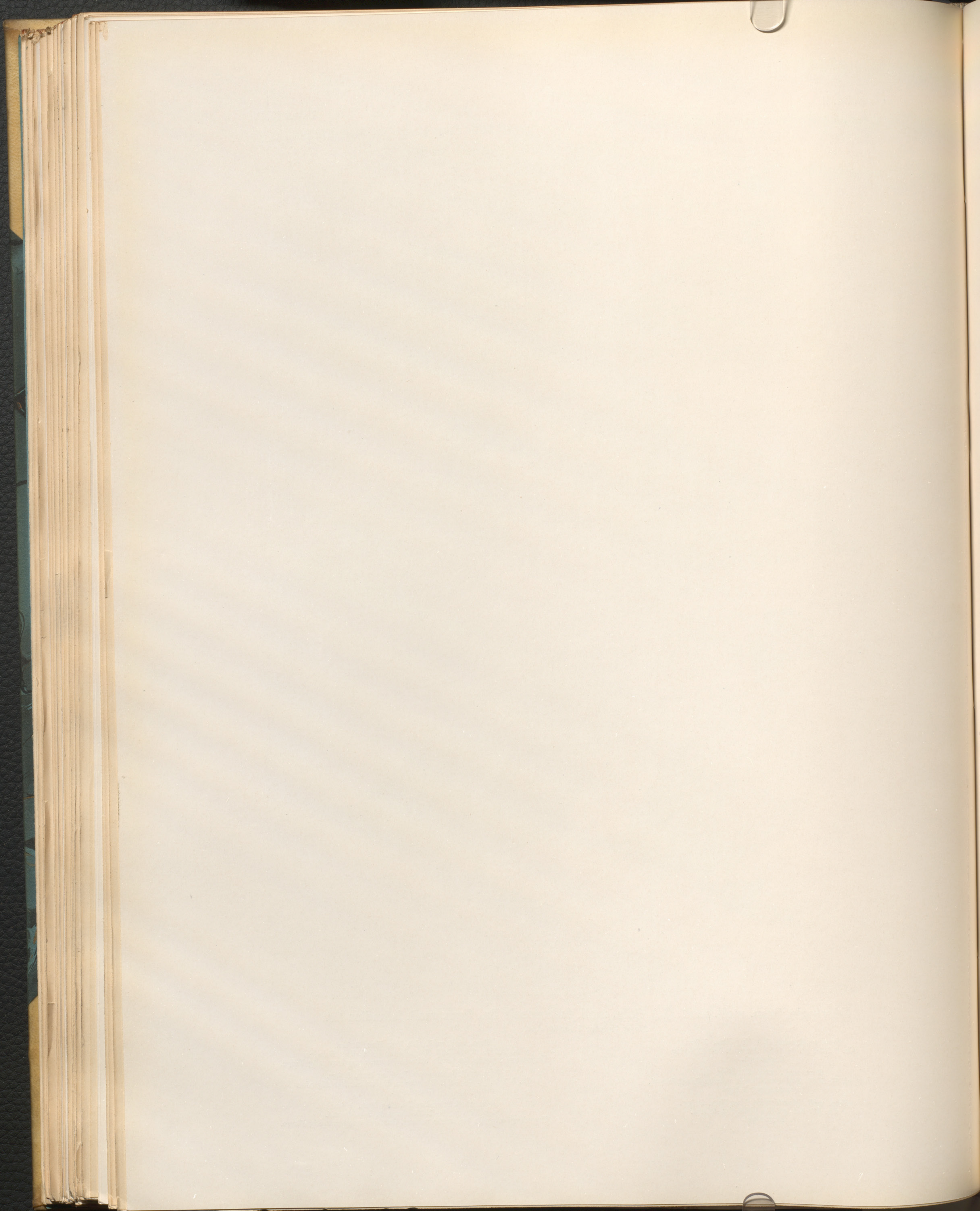
Som. moll. moll. (L.). Hun, ♀.
1 Aar gl. $^{27}/_{5}$ 1900. Saltholm. Første voksen Dragt falmet,
Ungedragtens Vinge.

Som. moll. islandica Br. Ung Hun, ♀ juv.
Ca. $3^{1}/_{2}$ Md. gl. $^{17}/_{10}$ 1909. Syd-Island.
Ungedragt.

Som. moll. moll. (L.). Ung Hun, ♀ juv.
Ca. 8 Mdr. gl. $^{31}/_{1}$ 1924. Kalundborg Fjord. Ret Ægleder.
Ungedragt vigende for første voksen. Bemærk ungdommelig Vinge.

Som. moll. faeroeensis Br. Ung Hun, ♀ juv.
Ca. 3 Mdr. gl. $^{26}/_{9}$ 1925. Thorshavn, Færøerne. Ret Ægleder.
Ungedragt.

Som. moll. islandica Br. Ung Hun, ♀ juv.
Ca. 5 Mdr. gl. $^{5}/_{12}$ 1909. Husavik, Nord-Island.
Ungedragt vigende for første voksen. Bemærk ungdommelig Vinge.

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.), Som. moll. borealis Br., Som. moll. faeroeensis Br.

Voksne og gamle Hunner.

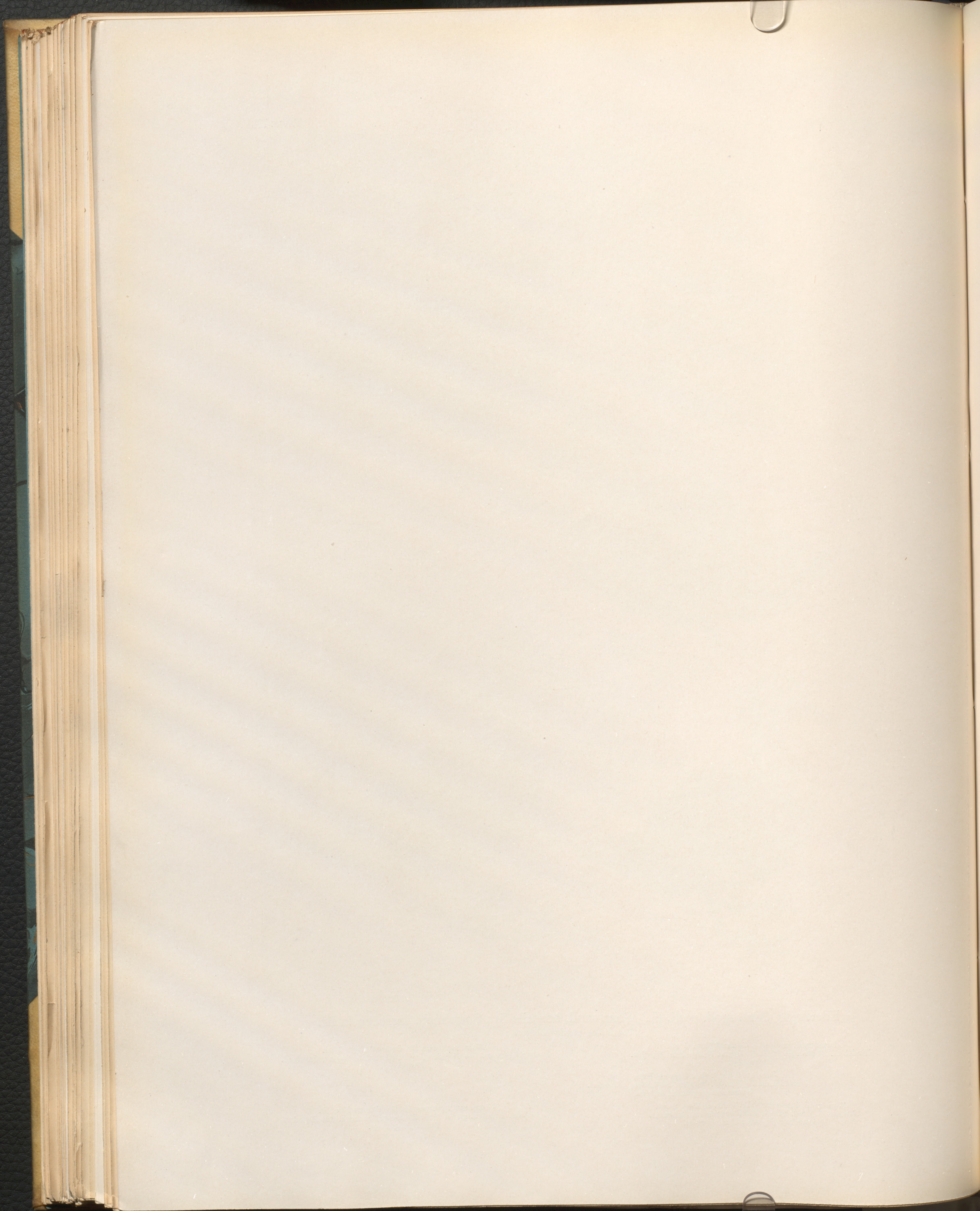
Som. moll. moll. (L.). Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 32 Mdr. gl. $^{31}/_{1}$ 1905. Sejerø. Nedsunken Ægleder.
Pragtdragt.

Som. moll. bor. Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 33—34 Mdr. gl. $^{17}/_{2}$ 1911. Sukkertoppen, Grønland.
Pragtdragt.

Som. moll. moll. (L.). Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 28 Mdr. gl. $^{22}/_{9}$ 1907. Isefjorden, „Roende“.
Sommerdragt næsten tilstede.

Som. moll. faeroeensis Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst $27^{1}/_{2}$ Md. gl. $^{12}/_{10}$ 1924. Thorshavn, Færøerne.
Nedsunken Ægleder. Sommerdragt.

Som. moll. faeroeensis Br. Voksen Hun, ♀.
Ca. $19^{1}/_{2}$ Md. gl. $^{14}/_{1}$ 1909. Klaksvig, Færøerne. Ret Ægleder.
Første Pragtdragt.

Ederfugle, Som. moll. islandica Br., Som. moll. borealis Br.

Gamle Hunner.

Som. moll. islandica Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 36 Mdr. gl. 24/6 1925. Koek Øerne ved Godthaab, Grønland.
Bred, nedsunken Ægleder. Rugede. Bleg Afændring.

Som. moll. islandica Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 24 Mdr. gl. 15/7 1907. Nordøst-Grønland.
Falmet Yngledragt.

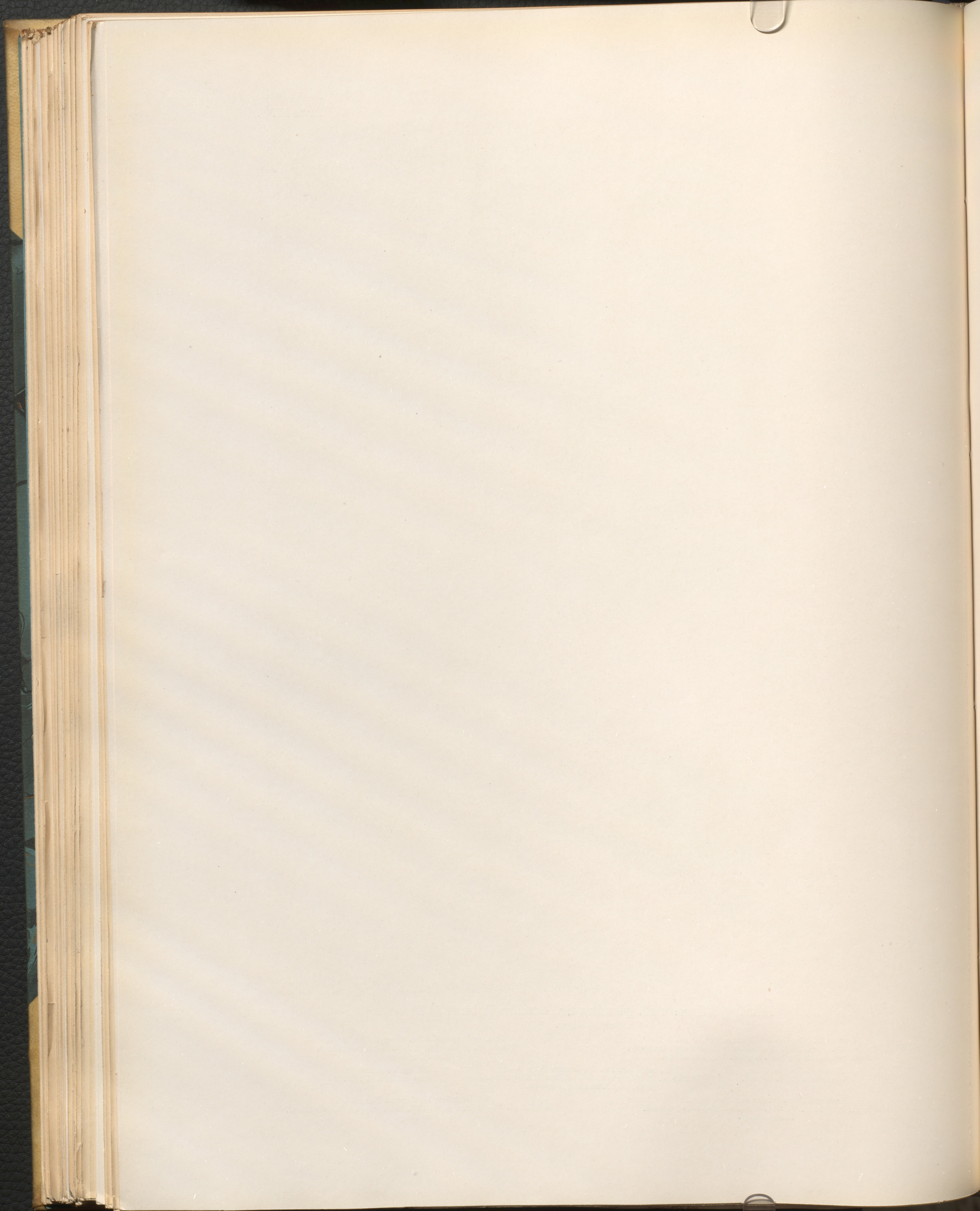
Ællinger. Hvalrosodden,
Nordøst-Grønland. 8/8 1919.

Som. moll. islandica Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 24 Mdr. gl. 18/7 1922. Sabine Ø, Østgrønland.
Meget bleg Afændring, Rugeplet.

Ællinger. Shannon Ø,
Øst-Grønland. 1/8 1921.

Som. moll. bor. Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 28 Mdr. gl. 2/11 1907. Holsteinsborg, Vest-Grønland.
Sommerdragt.

Som. moll. bor. Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 33—34 Mdr. gl. 23/3 1908, Sukkertoppen, Vest-Grønland.
Pragtdragt.

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.), Som. moll. faeroeensis Br., Som. moll. islandica Br., Som. moll. borealis Br.

Hunner og Ællinger.

Som. moll. faeroeensis Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 27 Mdr. gl. $^{26}/_{9}$ 1925. Thorshavn, Færøerne.
Sommerdragt; ny Vinge frembrydende. Nedsunken Ægleder.

To Ællinger. August 1915.
Nolsø, Færøerne.

Som. moll. borealis Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 32—33 Mdr. gl. $^{12}/_{3}$ 1907. Sukkertoppen, Grønland.
Pragtdragt.

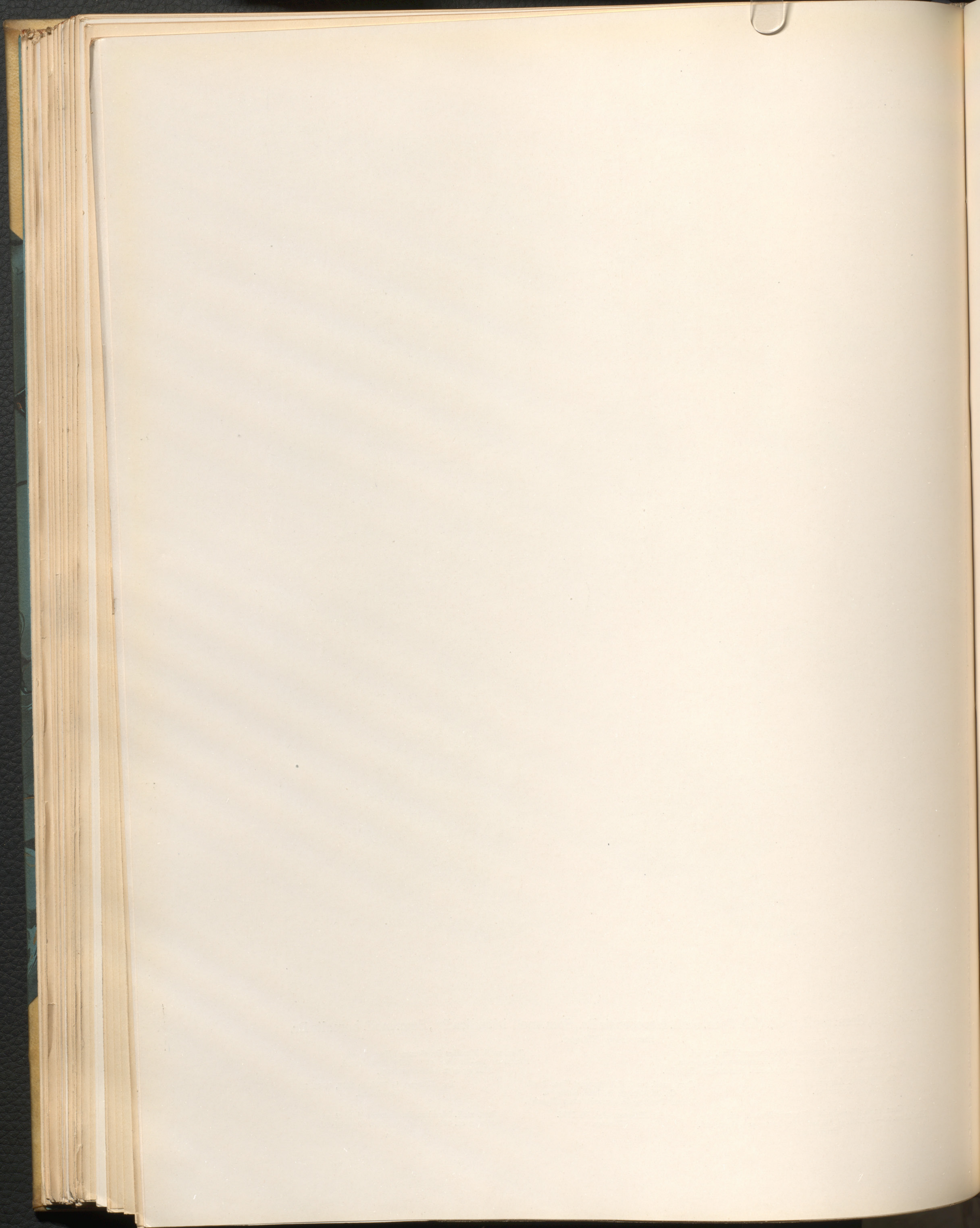
Som. moll. moll. (L.). Gammel Hun, ♀ ad.
Ca. 35 Mdr. gl. $^{28}/_{4}$ 1907. Saltholm.
Falmet Parringsdragt; nedsunken Ægleder.

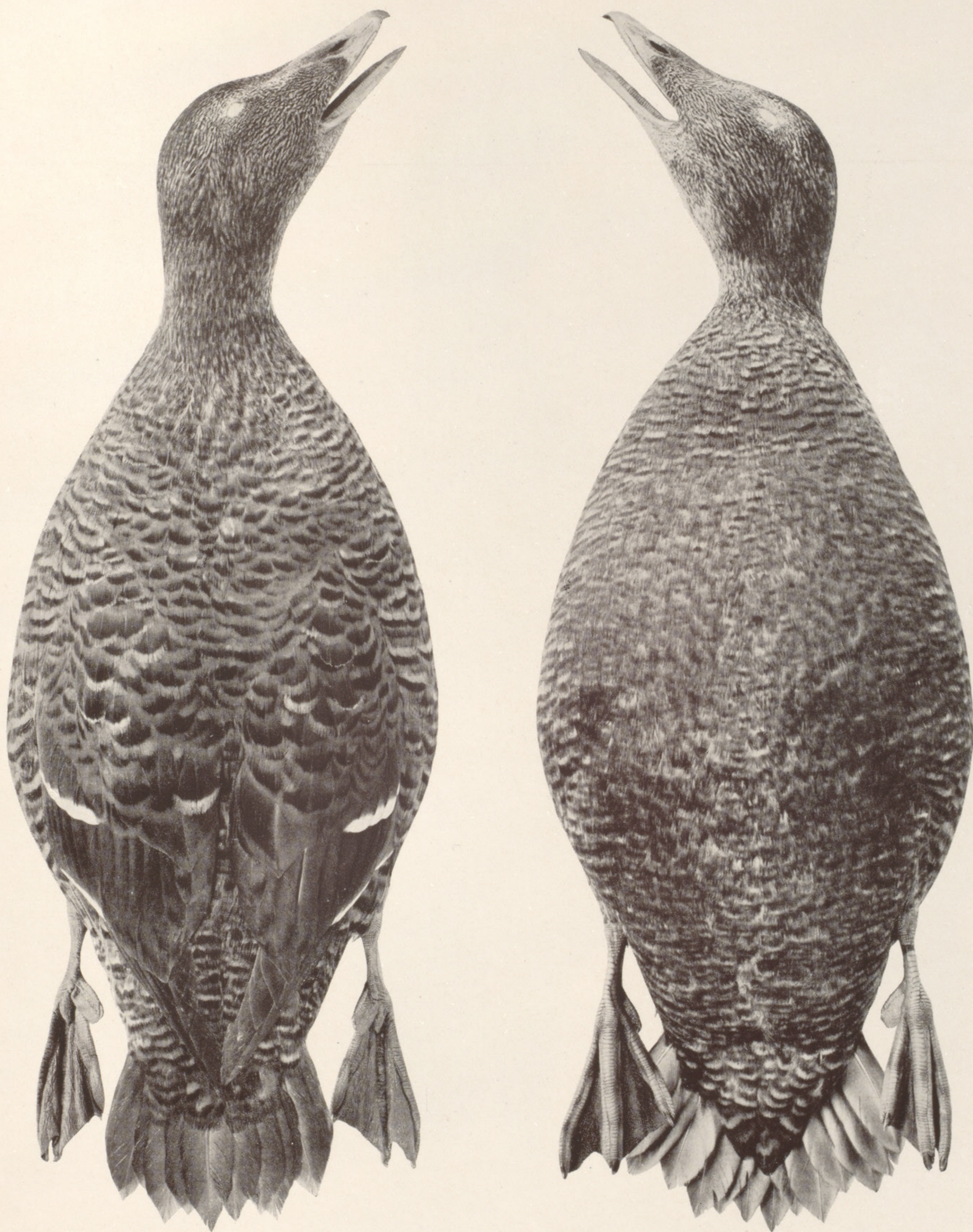
To Ællinger, ♂♂. $^{20}/_{5}$ 1906.
Saltholm.

Som. moll. islandica Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 23—24 Mdr. gl. $^{5}/_{7}$ 1910 Nord-Island.
Slidt og falmet Parringsdragt.

Tre Ællinger. $^{4}/_{6}$ 1912, $^{2}/_{6}$ 1913, $^{1}/_{7}$ 1911.
Nord-Island.

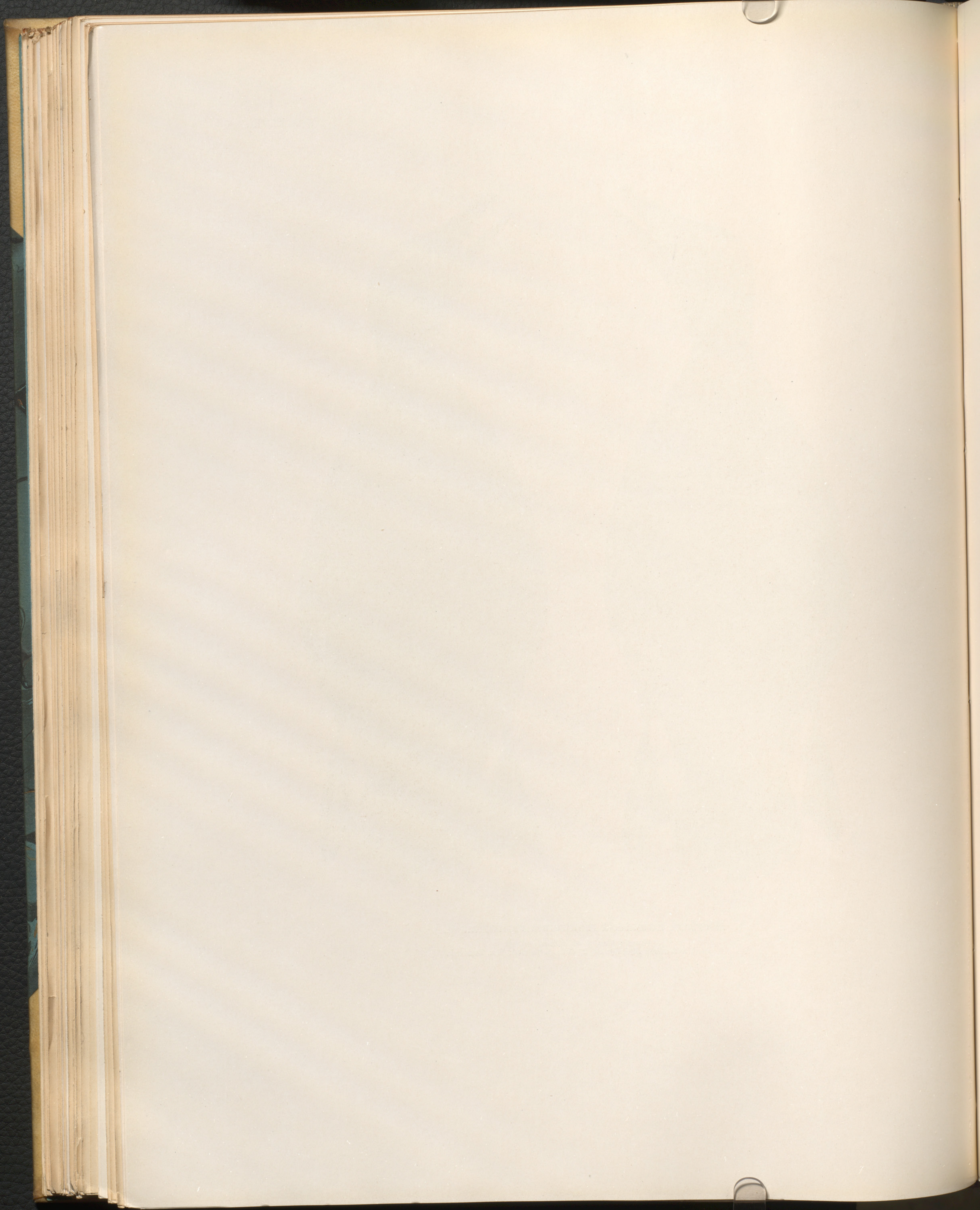
Som. moll. islandica Br. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 30½ Md. gl. $^{14}/_{1}$ 1909. Nord-Island.
Pragtdragt.

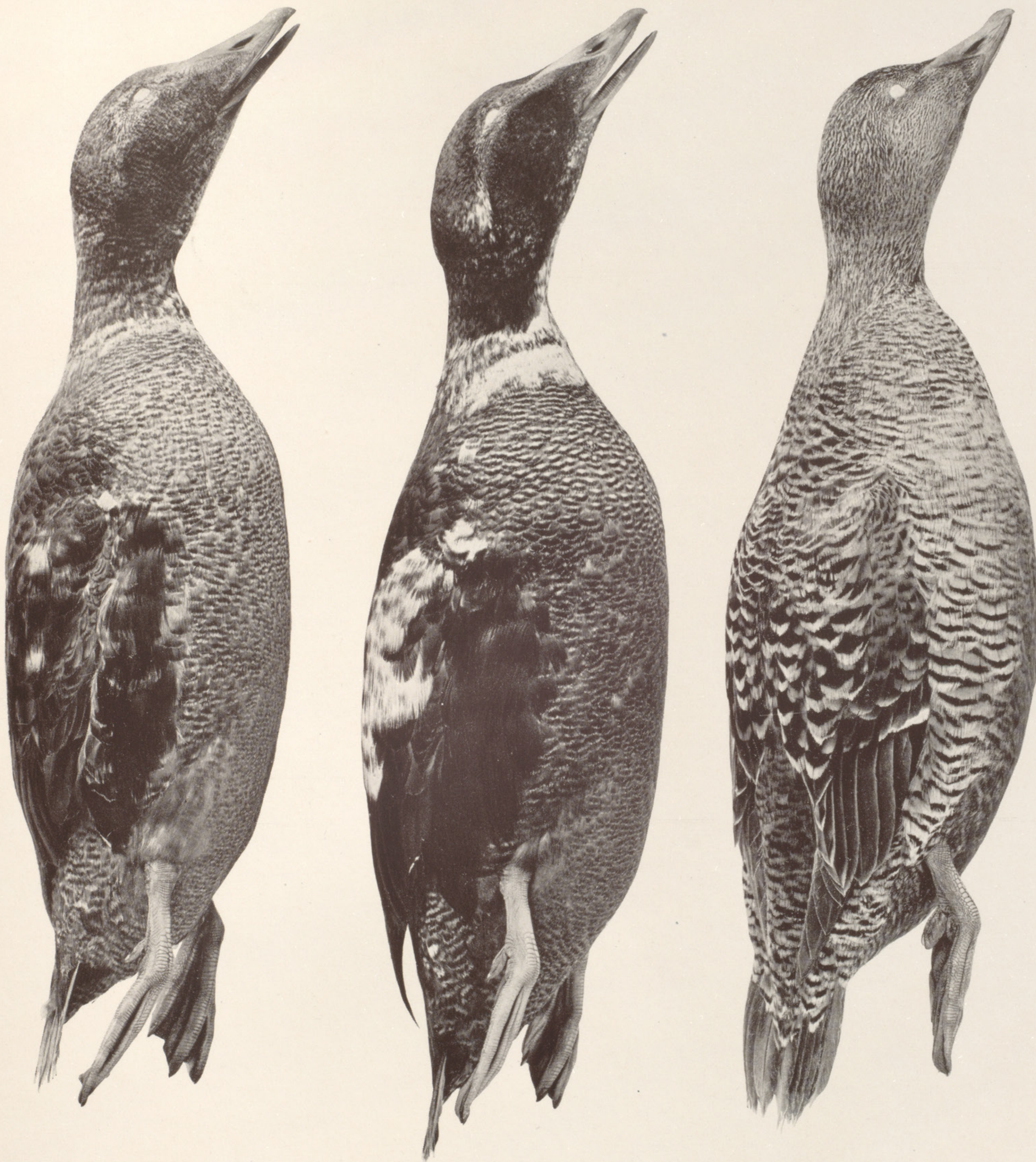

Ederfugl, Somateria mollissima mollissima (L.).

Gammel Hun, ♀ ad., i Sommerdragt.
Bred, nedsunken Ægleder. Ca. 28 Mdr. gl. 6/10 1911. Hou, Danmark.

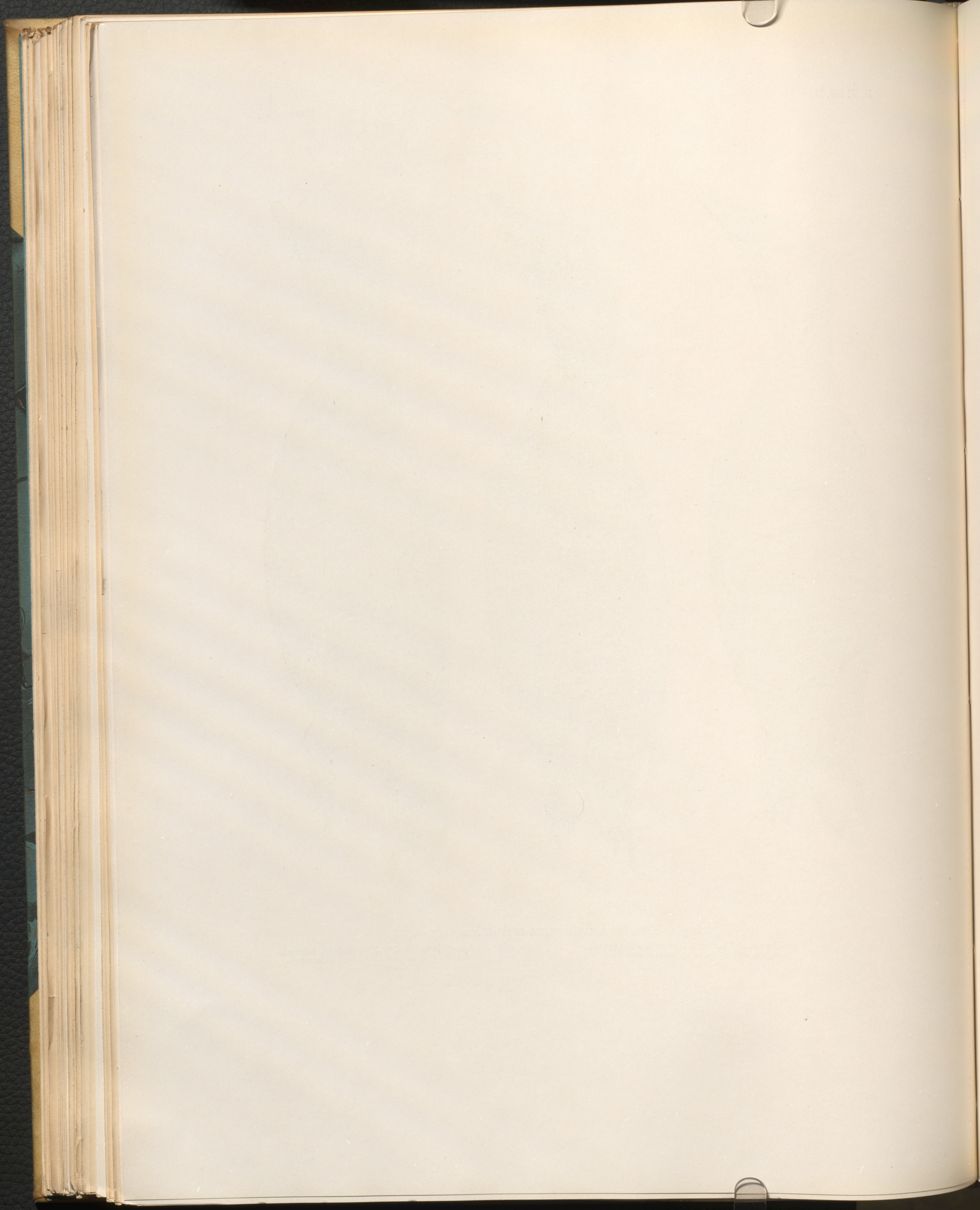

Ederfugle, *Somateria mollissima mollissima* (L.).

Unge Hanner, ♂♂ juv. 16/2 1915. Gøteborg Skærgaard.
Overgang mellem Unge- og første voksen Dragt.
Ca. 8½ Md. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 22/4 1913. Saltholm, Danmark.
Let falmet Pragtdragt; Ægleder i Virksomhed.
Ca. 47 Mdr. gl.

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.).

Hunner og unge Hanner.

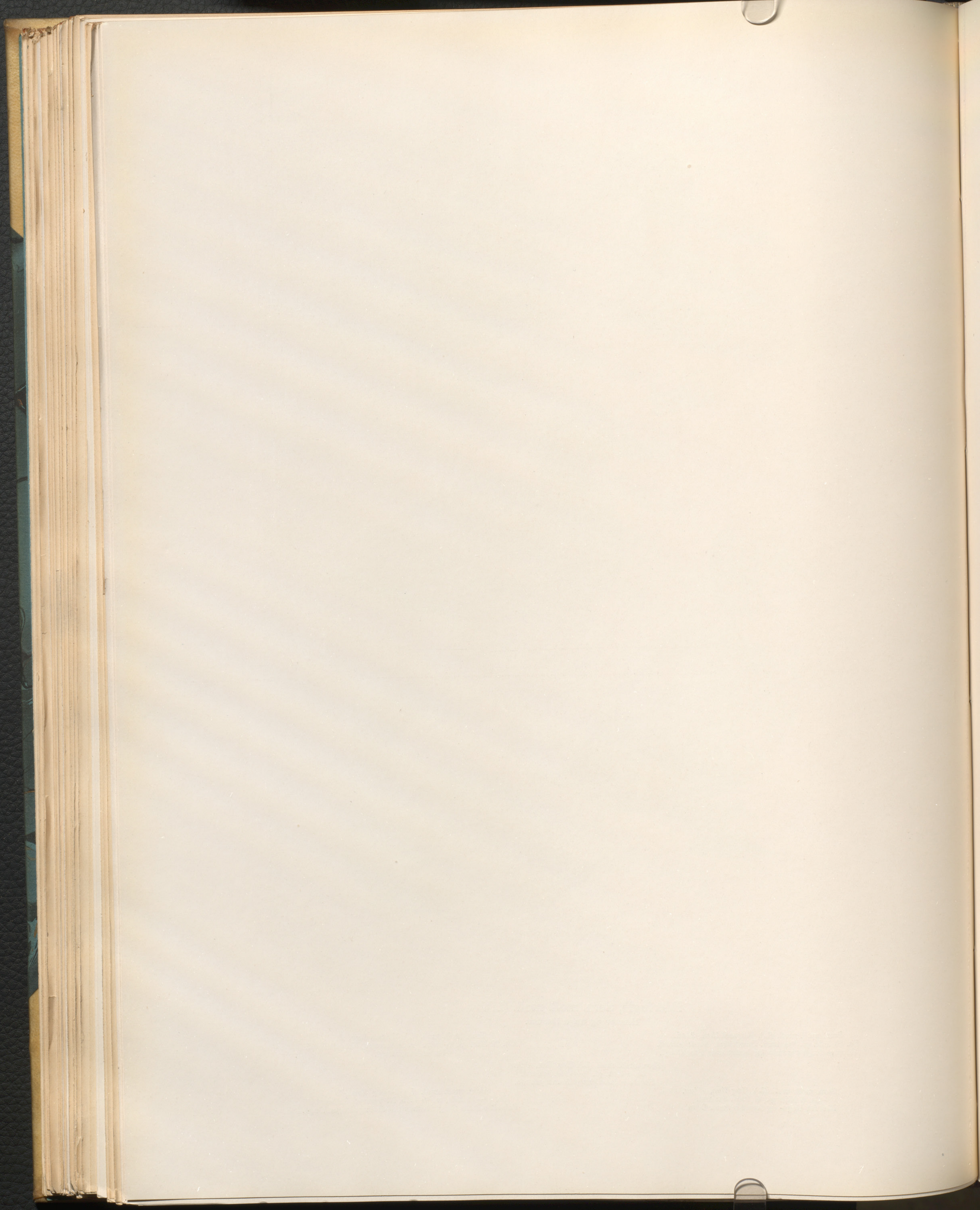
Som. moll. moll. (L.). Gammel Hun, ♀ ad.
Ca. 29 Mdr. gl. 10/11 1900. Hundested, Nordsjælland.
Sommerdragt vigende for kommende Pragtdragt.

Som. moll. moll. (L.). Voksen Hun, ♀.
Ca. 20 Mdr. gl. 7/2 1905. Frederiksværk, Nordsjælland.
Første Pragtdragt.

Som. moll. moll. (L.). Ung Han, ♂ juv.
Ca. 5 Mdr. gl. 18/11 1900. Jylland.
Første voksen Dragt frembrydende.

Som. moll. moll. (L.). Ung Han, ♂ juv.
Ca. 6 Mdr. gl. 8/1 1907. Jylland.
Blandet Unge- og første voksen Dragt.

Som. moll. moll. (L.). 1-aarig Han, ♂.
Ca. 12—13 Mdr. gl. 9/7 1905. Kirkerevet, Kattegat.
Falmet voksen Dragt; bemærk slidt Ungedragts Vinge.

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.), Som. moll. borealis Br., Som. moll. islandica Br., Som. moll. faeroeensis Br.

Unge Hanner.

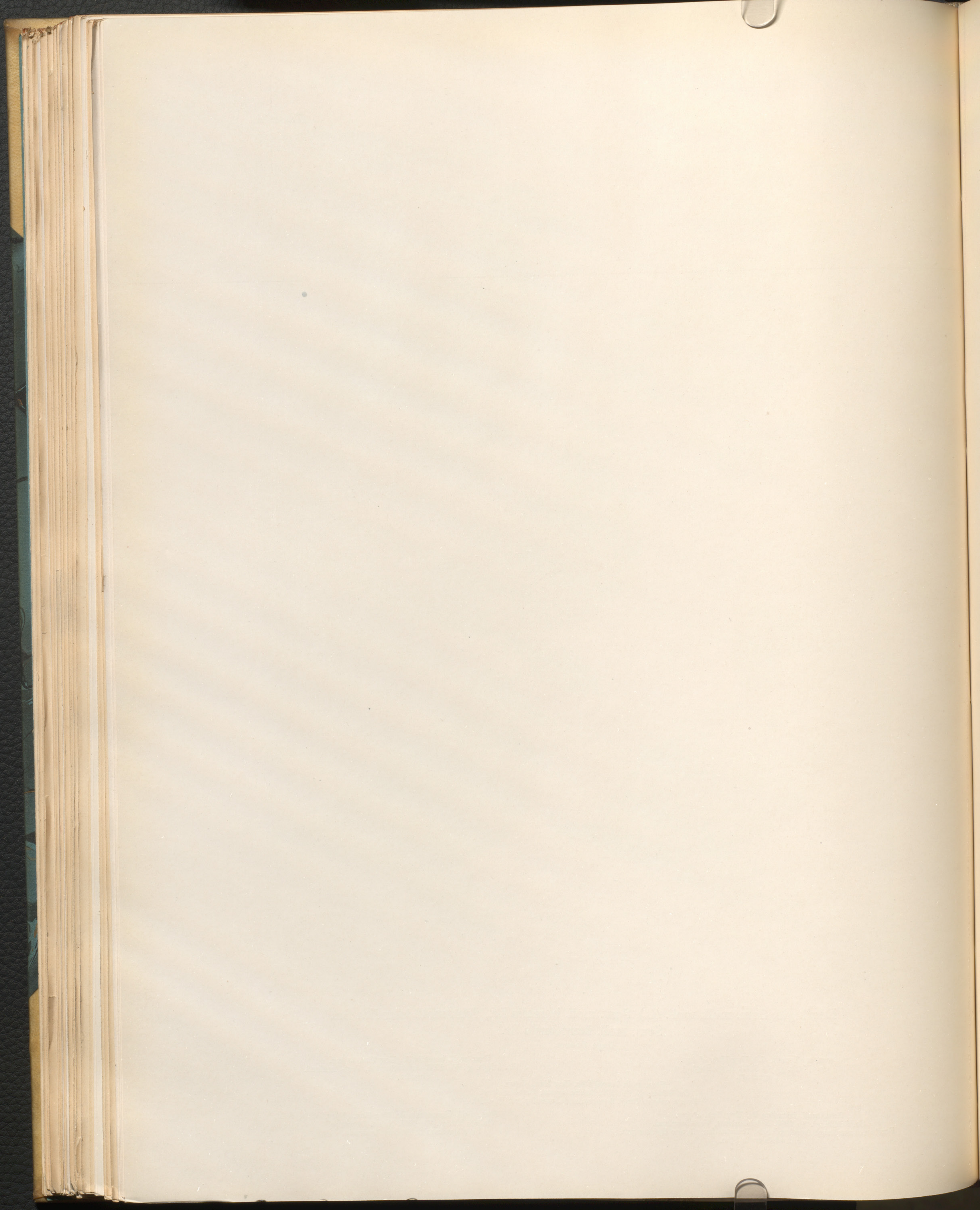
Som. moll. moll. (L.). Ung Han, ♂ juv.
Ca. 4 Mdr. gl. $^{25}/_{9}$ 1899. Køge Bugt.
Ungedragt.

Som. moll. borealis Br. Ung Han, ♂ juv.
Ca. 3 Mdr. gl. $^{13}/_{10}$ 1908. Sukkertoppen, Vest-Grønland.
Ungedragt.

Som. moll. borealis Br. Ung Han, ♂ juv.
Ca. 8 Mdr. gl. $^{26}/_{2}$ 1903. Sukkertoppen, Vest-Grønland.
Første voksen Dragt frembrydende, navnlig paa Hovedet.

Som. moll. islandica Br. Ung Han, ♂ juv.
Ca. 8 Mdr. gl. $^{18}/_{2}$ 1908. Holsteinsborg, Vest-Grønland.
Første voksen Dragt frembrydende. Bemærk kanelbrune Spidser paa Hovedets sorte Fjer.

Som. moll. faeroeensis Br. Ung Han, ♂ juv.
Ca. $4^1/_2$ Md. gl. $^{17}/_{11}$ 1915. Nolsø, Færøerne.
Første voksen Dragt frembrydende.

FÆRØISK EDERFUGL, Somateria mollissima faeroeensis Br.

Anas mollissima. Jørgen Landt: Beskrivelse over Færøerne 1800, Side 249. — Somateria Faeroeensis Brehm, Isis 1830, Side 998. — id. Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 893. — Fuligula mollissima Bon. P. Alberg Holm: Ornith. Bidrag Færøernes Favna. Krøyer, Naturhist. Tidsskrift 1846—49, Side 500. — Somateria mollissima (Linn.). H. C. Müller: Færøernes Fuglefauna Vid. Medd. Naturh. Forn. 1862, Side 32. — Somateria mollissima (L.). Kjærbølling: Skand. Fugle 2den Udg. Jonas Collin 1875—77, Side 690. — Somateria mollissima. Knud Andersen: Medd. om Færøernes Fugle, Vid. Medd. Naturh. Forn. 1898, Side 315. Ibid. 1901, Side 217. Ibid. 1905, Side 53. — Somateria mollissima faeroeensis Br. E. Lehn Schiøler: Lidt om Ederfuglen og nogle af dens Racer. D. O. F. T. 8. Aarg. 1913—14, Side 233 ff. — Somateria mollissima faeroeensis Br. J. G. Millais: Brit. Diving Ducks. Vol. II 1913, Side 3. — Somateria mollissima faeroeensis Brehm. Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II, 1920, Side 1369. — Somateria mollissima færoeensis. Annie C. Jackson (Meinertzhagen) i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Febr. 16th 1922, Vol. II, Side 361.

Færøiske Navne: Eâva, Æða, Æva, Blikur (Hannen).

Racekendetegn: Betydeligt mindre end Artens typiske Form. Vingen for voksne Hunner gennemsnitlig 264 (typiske 292 mm), for Hanner 270 mm (typiske 300 mm); ogsaa Næbbet er mindre. Hunner i Pragtdragt og især i Sommerdragt meget mørkere end typiske Hunner i tilsvarende Dragter. Ogsaa Ællinger og Fugle i Ungedragt ere meget mørkere. Næbfligene i Regelen smalle.

Forekomst paa Færøerne: Almindelig udbredt, men ikke særlig talrig; kendes hidtil kun fra Færøerne. Standfugl.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen* er i Tegning som den typiske, men noget mørkere, og navnlig strækker Rygsidens mørke Farve sig saa langt ned over Brystet og Kroppens Sider, at et forholdsvis mindre, lysere graaligt, Parti er at se paa Undersiden; den lyse Streg over Øjet er knapt saa tydelig. Afbildning af Ællinger ses Tavle XLVII.

Den unge Hun i *første* Fjerdragt, *Ungedragt,* er meget mørkere end den typiske Fugl i tilsvarende Alder. En ung Hun fra Nolsø ($^{12}/_{9}$ 1906) ser saaledes ud: Ryggen er matsort med ganske smalle olivenbrunlige Fjerkanter, der næsten helt forsvinde paa Overgumpen, men træde lidt tydeligere frem paa Overhaledækfjerene. Paa Forvingens smaa Dækfjer ere de olivenbrune Fjerkanter saa smalle og lidet fremtrædende, at de selv paa en kortere Afstand slet ikke ses; Vingen synes da helt sort. Paa Brystet ere Fjerene olivenbrunt og sort tværstribede, og da Bugens Fjer ere saa at sige ensfarvet graabrune, dannes et brunligt, tværstribet Brystbælte svarende til den voksne Hans flødefarvede, dog naturligvis i jævnere Overgang til Bugens Fjer; disse ere betydeligt mørkere end hos typiske Ederfugle. Paa Hovedet er Fældningen til første voksen Dragt begyndt; Kindernes mørkegraa Fjer ere ved at blive erstattede af stribede brunsorte Fjer, i hvilke det mørke Parti, Midtstriben, er større end det brunlige; paa Fjerene over og bag Øjet ere de brunlige Partier saaledes i Overvægt, at der dannes en mod Omgivelserne lysere fremtrædende Øjestribe. Pande og Isse ere saa godt som helt sorte med svag violet Glans. Hos en anden ung Hun fra Nolsø ($^{10}/_{10}$ 1906) er Fældningen ikke nær saa vidt fremskreden paa Hovedet; paa Ryg, Vinger, Skulderfjer og Overgump ere olivenbrune Fjerkanter næsten ikke til at se, saa Fuglen er saa godt som ensfarvet sodsort paa hele Oversiden; da ogsaa de brune Partier paa Brystets Fjer ere mindre fremtrædende, gør den alt i alt Indtryk af at være meget mørk. En ca. 3 Mdr. gl. Hun, skudt $^{26}/_{9}$ 1925 ved Thorshavn, er afbildet midt i højre Række paa Tavle XLIV.

En ca. 10—11 Mdr. gl. Hun, skudt $^{5}/_{6}$ 1909 ved Klaksvig, er saa vidt i *første voksen Dragt,* som færøiske Ederfugle vel komme. Den har paa Hoved og Ryg faaet de nye Fjer, som tilhøre denne Dragt,

men de ere naturligvis stærkt falmede. Ungdomsdragtens Vinge er slidt og falmet, og Halen ses at bestaa halvt af slidte, ungdommelige Fjer, af hvilke næsten kun Ribberne ere tilbage, og halvt af nye. Bugen er ensfarvet graa, paa Grund af Falmning noget lysere end hos de unge Hunner fra Efteraarsmaanederne. Paa Hovedet ere Kinderne graalige med mørke Længdestriber, Issen mørkt graasort med svag brunviolet Tone. Fuglen ligner i denne Dragt noget mere andre unge Hun-Ederfugle, men der er dog stor Forskel at se mellem denne og t. Eks. den paa Tavle XLIV afbildede danske Hun fra Saltholm ($^{27}/_{5}$ 1900) i tilsvarende Alder; baade Hoved og Vinger ere meget mørkere, og de brune Fjerkanter paa Ryggen smallere og mattere i Farve end hos den danske, d. v. s. typiske Fugl. Desuden er Forskellen i Størrelse særdeles paafaldende; Fuglen, som formalinindsprøjtet tilsendtes mig af Distriktslæge Jensen, vejede 1619 gr. En anden ung Hun, $^{11}/_{4}$ 1914 Nolsø, vejede 1610 gr. Fem Hunner i første Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	254 mm	47,8 mm	63,8 mm	35,2 mm	31,8 mm	17 mm	48,4 mm	72,3 mm	73,3 mm	58,9 mm
Største Maal	262 „	49 „	67 „	36 „	34 „	18,5 „	49 „	79 „	78 „	63 „
Mindste „	245 „	45 „	62 „	33 „	30 „	16 „	47,5 „	65 „	67 „	54 „

Heller ikke den færøiske Hun-Ederfugl yngler, naar den er ét Aar gammel; hen paa Sommeren, vistnok i August—September Maaned, mister den sine Svingfjer, altsaa noget senere end danske Ederfugle, og faar sin

Første Sommerdragt. I denne ere de hvide Baand over Vingen endnu utydeligere end i typiske Fugles tilsvarende Dragt, men ellers afviger Dragten paa samme Maade som hos disse beskrevet fra den senere kommende første Pragtdragt; dog er den endnu mørkere, t. Eks. Kinderne næsten saa sorte som hos en ung dansk Han.

Efter denne Dragt følger *første Pragtdragt,* der kan ses i Januar, men undertiden endnu ikke er kommen frem i Februar. En Hun fra Nolsø, $^{16}/_{2}$ 1924, har endnu meget af Sommerdragten tilbage; Hovedet er saaledes endnu meget mørkt, men en anden Hun, $^{14}/_{1}$ 1909 Klaksvig, med ret Ægleder, er helt i Pragtdragt. Denne er mørkere brunlig end en tilsvarende typisk Fugl, de hvide Vingebaand foran og bag Spejlet ere utydeligere, og den er smallere tværbaandet. En anden Hun, skudt samme Dag og Sted og ligeledes tilsendt mig frisk, er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XLV.

Gennemsnitsmaalene af 7 Hunner i andet Aar ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	259,7 mm	47,4 mm	62,7 mm	34,8 mm	32 mm	16,4 mm	48,9 mm	71,7 mm	74,1 mm	59,3 mm
Største Maal	266 „	50 „	66 „	36 „	35 „	18 „	50 „	76 „	77 „	62,5 „
Mindste „	252 „	44 „	60,5 „	34 „	30 „	15 „	48 „	67 „	72 „	57 „

Fire af disse Hunner vejede: $^{14}/_{1}$ 1703 og 1760 gr, $^{11}/_{4}$ 1737 gr og $^{5}/_{6}$ 2223 gr.

En af disse Hunner, skudt $^{5}/_{6}$ 1909 ved Klaksvig, var i Begreb med at yngle; den er falmet og afviger i denne Dragt paa tilsvarende Maade som i de andre fra typiske Fugle.

Efter at have ført Ællinger — hvilket ofte kan trække ud til langt hen i September — mister Hunnen sine Svingfjer og har omtrent samtidig sin *anden Sommerdragt.* En afslaaet Hun i denne Dragt er afbildet paa Tavle XLVII og viser, hvor mørk en saadan Hun er i Sammenligning med en tilsvarende typisk. En anden Hun i Sommerdragt, ca. 27 $^{1}/_{2}$ Md. gl., skudt $^{12}/_{10}$ 1924 ved Thorshavn, er afbildet nederst tilvenstre paa Tavle XLV. De hvide Vingebaand ere hos denne Fugl ganske tydelige, men ellers er denne Sommerdragt en Gentagelse af den foregaaende. Den efterfølges af en *anden Pragtdragt,* i hvilken nogle Hunner ere saa mørke, at de endog ere mørkere end typiske Hunner i Sommerdragt, andre noget lysere, brunere, men ikke paa langt nær saa skønne og høje i den brune

Farve som typiske Hunner i tredje, endsige fjerde Aar. Og betydeligt mindre ere de jo som allerede foran vist. Syv Hunner i mindst tredje Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	264 mm	48 mm	63 mm	34,8 mm	32 mm	17 mm	49,5 mm	70,7 mm	72,4 mm	58 mm
Største Maal	271 „	50 „	67 „	35,5 „	34 „	20 „	51 „	74 „	77,5 „	60 „
Mindste „	257 „	45,5 „	61 „	34 „	29,5 „	14,5 „	48 „	68 „	70 „	57 „

To af disse Fugle vejede: 6/4 1857 gr og 11/4 1800 gr, hvilket ligger ikke lidt under Gennemsnitsvægten, 2208 gr, af typiske Fugle i tilsvarende Alder; en betydelig Forskel!

Færøiske Hunner ere altsaa smaa og i Farve betydeligt mørkere end typiske; de kunne være saa mørke, at man paa en kortere Afstand tvivler om at have en Ederfugl for sig. En Hun, skudt 6/4 1909 ved Klaksvig, er saaledes særdeles mørk; dens Ryg er mørkt sodbrun, og Fjerene have næsten opgivet de brune Kanter, Bugen er ensfarvet mørkebrun, omtrent sort, ligesaa Kropsidernes Fjer, der have ganske smalle, mørkt olivenbrune Fjerkanter; af Spejlets hvide Indfatning er saa godt som intet tilbage, kun nogle faa graahvide Pletter ses paa de paagældende Fjers Spidser. Hvad Hovedet angaar, ere Kinderne tæt længdestribede, paa Kindens forreste Del næsten helt sodbrune, saa smalle ere Fjerenes lyse Kanter her; Issen er sodbrunsort med svag violet Glans. Dens Ægleder var bred og nedsunken; den havde altsaa ynglet mindst én Gang og var da mindst ca. 33 Mdr. gl., da den blev skudt.

Farven paa Næb og Fødder hos færøiske Ederfugle er ogsaa mørkere end hos typiske, og dette ses tydeligst hos unge Fugle og Hunner, der særlig i Sommerdragt have disse Dele mørke; Fødderne ere nærmest graablaalige, hvilket jeg havde Lejlighed til at overbevise mig om, da jeg i Slutningen af Septbr. 1925 saa nogle friskskudte Ederfugle, som Herr Amtsfuldm. N. Estrup i Thorshavn havde skudt til mig med ministeriel Tilladelse.

Unge færøiske Hanner i *Ungedragt* ere paa tilsvarende Maade som de unge Hunner mørkere i Fjerdragt; medens de nys frembrudte Fjer endnu ere friske, inden Svingfjerene ere udvoksede saa meget, at Fuglen kan flyve, ere Fjerrandene paa Brystet, Kropsiderne og Skuldrene langt brunligere end hos typiske Fugle i tilsvarende Alder, der have disse Rande mere graalige. Forvingens Dækfjer ere mørkere, ligeledes Hovedets. I November begynde Fjer af *første voksen Dragt* at vise sig paa samme Maade som hos typiske Hanner, men de færøiske Hanner synes ikke at naa saa langt i Fældningen, naa ikke at fjærne sig i Fjerdragtens Udseende saa meget fra Ungedragtens som typiske. En ca. 4 1/2 Md. gl. Han i Overgangsdragt er afbildet paa Tavle LI nederst tilhøjre.

Ti unge Hanner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	250 mm	48,6 mm	64,8 mm	35 mm	33,5 mm	17,5 mm	50,8 mm	71,5 mm	73,6 mm	59,5 mm
Største Maal	262 „	52,5 „	70 „	39 „	37 „	19 „	58 „	75 „	77 „	62 „
Mindste „	234 „	44 „	60 „	32 „	29 „	15 „	48 „	68 „	70 „	56 „

Endnu i Begyndelsen af August Maaned findes unge Hanner i denne Overgangsdragt mellem Unge- og første voksen Dragt, saa Fældningen til *første Sommerdragt* synes at indtræde lidt senere paa Færøerne end i vore Farvande. En Han, skudt 3. September 1916 ved Nolsø, er helt i Sommerdragt med dog ikke helt udvoksede Svingfjer; denne er som hos en dansk Fugl i tilsvarende Alder og Dragt, men Forvingen har meget faa hvide Fjer, den er næsten ensfarvet sortebrun, og de bageste krumme Armsvingfjer ere helt sorte; det Fjerparti, som findes, hvor Pragtdragtens flødefarvede Fjer have deres Plads paa Brystet, er ikke sodsort, saaledes som det oftest ses hos typiske Hanner, men bestaar af olivengraat og sort tværstribede Fjer, af hvilke mange desuden have en lille hvid Plet. Hos nogle Hanner ses flere hvide Fjer paa Forvingen, hos andre færre, men gennemgaaende er Forvingen meget mørkere end hos typiske Fugle, og noget lignende gælder de krumme Armsvingfjer. I den derpaa

følgende *første ufuldstændige Pragtdragt* ligner den toaarige Han fra Færøerne den typiske med den nys paapegede Forskel, og den er desuden mindre. En 16 $1/2$ Md. gl. og en ca. 20 Mdr. gl. Fugl ere afbildede øverst paa Tavle LIII. En Han, skudt 4. April 1906 paa Nolsø, har Spidsen af et svagt antydet V paa Struben.

Ti Hanner i denne Alder maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	260 mm	48,7 mm	66,1 mm	35,6 mm	36 mm	18,3 mm	50,6 mm	75,5 mm	77,3 mm	62,5 mm
Største Maal	270 „	53 „	72 „	37 „	38,5 „	22 „	52 „	78 „	80 „	64,5 „
Mindste „	250 „	45,5 „	56 „	34 „	30,5 „	17 „	48 „	73 „	75 „	60 „

I Henseende til Forvingens Udseende minder den færøiske Han-Ederfugl i andet Aar om Konge-Ederfuglen, til hvilken den ogsaa kommer nærmere i Størrelse end til typiske.

Efter den paafølgende Sommerfældning, der bringer Fuglen *anden Sommerdragt,* kommer dernæst *første fuldstændige Pragtdragt,* i hvilken dens Fjerdragt ikke ses at være forskellig fra den typiske Hans, men Dyret er mindre og Næbfligene smallere og oftest mere spidst endende paa Panden. Den følgende Sommerdragt, tredje, er som anden, har ligesom denne helt hvid Forvinge, og Brystbæltets Fjer ere tværbaandede med sort og olivenbrunt paa de fleste af de Stykker, jeg har haft til Undersøgelse, med Undtagelse af den tilhøjre paa Tavle LII afbildede Han. Ved Siden af denne ses gengivet en Han i første Sommerdragt. En gammel Han i Pragtdragt er afbildet paa Tavle LIV.

Gennemsnitsmaalene af 22 gamle Hanner i mindst tredje Aar ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	270 mm	49,4 mm	68 mm	36 mm	35,5 mm	19,1 mm	52,1 mm	75,8 mm	77,3 mm	62 mm
Største Maal	284 „	55,5 „	72 „	40 „	39 „	22 „	55,5 „	80 „	82 „	67 „
Mindste „	260 „	48 „	63 „	34,5 „	32 „	15 „	49 „	71 „	72 „	59 „

Over tredsindstyve Ederfugle fra Færøerne have været til Raadighed og hertil et stort Antal Skeletter; om disse sidste gælder, at de ikke blot i Størrelse staa tilbage for typiskes, men de naa heller ikke den Sværhed t. Eks. i Brystbenskammen, som ses hos disse, og de bageste Fremspring fra Brystbenet ere næsten hos dem alle meget spinklere, saaledes som det er vist paa Tavle XL, hvor et tilfældigt valgt Brystben findes afbildet.

I ydre som indre Forhold er Racen mindre og, som vi skulle se, dens Æg ogsaa; Fjerdragtsudviklingen foregaar langsommere, og Farverne ere hos Hunner og unge Fugle mørkere, faldende mere i sodbrunt. Medens dette sidste Forhold maaske nok kan forklares gennem det fugtige Øklima, hvori den lever, og i hvert Fald er tilsvarende til, hvad vi se hos den færøiske Stær og Gærdesmutte, synes den ringe Størrelse vanskeligere at forstaa, med mindre man vil tro, at Livsbetingelserne for den ere saa haarde, Adgangen til Føden saa vanskelig, at den bliver en Undermaaler.

Ederfuglen opholder sig Aaret rundt paa Færøerne; allerede Landt l. c., Side 249, fortæller, at Ederfuglen „har bestandig hjemme i Færøe og findes der i temmelig Mængde, men kunde være i større Overflødighed, dersom de Kongelige Paabud om dens Fredning bleve overholdte. Provsten Hr. A. Diurhuus har for Ederfuglens Skyld anvendt en Deel Bekostning paa at anlægge en Holm i en Indsøe kaldet Toftevatn ej langt fra Præstegaarden; i nogle Aar havde han den Fornøjelse at have over 100 Par Ederfugle, som der byggede deres Reder og gave ham en vist nok ej ubetydelig Rente af sin anvendte Omkostning. Sandelig et herligt og opmuntrende Exempel for flere, som kunde have Lejlighed til deslige Anlæg; men en efter Omstændighederne næsten uundgaaelig Ulæmpe er dog forbunden med dette Anlæg, og som Hr. Provsten ogsaa har erfaret, nemlig: Kolonien af Ederfuglene, hvilke under Piile- og Angelika-Buske boe saa tæt hos hinanden, at man ikke uden med Forsigtighed undgaaer at træde paa Fuglene og i Rederne, denne Kolonie, siger jeg, som nu og da besøges af Grundens Ejer, der blot af Redernes Duun borttager noget som en billig Grundskat og for Resten omgaaes dem

meget fredsommeligen, bliver herved næsten tam og fatter en Tiltroe til Mennesker, hvilken siden koster dem Livet, naar de paa Søen lade andre mindre gunstige Herrer komme sig alt for nær. At Hr. Provstens Kolonie just derved er blevet formindsket til et nu ubetydeligt Antal, maae man med Billighed harmes over". Ogsaa Holm, l. c., Side 500, siger, at den er almindelig hele Aaret paa Øerne; „dens Opholdssted er langs ad Skjærene og de store Stene ved Strandkanten, men derfra drager den i Flokke omkring i Fjordene for at fiske, ogsaa ud i det aabne Hav; men om Efteraar og Vinter ere især Fjordene stærkt befolkede af den".

Sysselmand Müller bekræfter l. c., Side 32, at den er Standfugl, som opholder sig om Vinteren i store Skarer inde i rolige Fjorde og Sunde, hvorfra den i April Maaned begynder at trække i mindre Flokke til de almindelige Ynglesteder. Føden skal den søge ved Strandkanten, Muslinger, Snegle, Fiskeaffald, endog hvor der er temmelig dybt Vand, 5 à 6 Favne, „helst hvor blinde Skjær ligge". „Den sees derfor gerne at ligge ved Landet i Brændingen, og man maa forundre sig over den Færdighed, hvormed den undgaaer at kastes paa Land. Naar en Bølge bryder, dykker den under Bølgen og undgaaer derved Braadets Kraft". I samme Forfatters haandskrevne Optegnelser om Færøernes Fugle, udgivne i Uddrag ved Knud Andersen, fortælles, at Fiskere have berettet Müller, at de, naar de om Foraaret have været paa Fiskeri i Nordhavet, have set Flokke af Ederfugle trække til Havs mod Vest i Retning af Island. „Bødker Jakob Jakobsen har fortalt mig, at paa en Rejse herfra til Island i Begyndelsen af August 1872 saa han ca. 12 Mil V. f. Færøerne flere Flokke af Ederfugle-Hanner komme flyvende i Retning fra Island til Færøerne;" denne Iagttagelse kunde jo nok tyde paa, at *islandske* Ederfugle for en Del trække bort fra Hjemmet.

„Naar Ederfuglen dykker efter Føde, spreder den Vingerne, idet den gaar under og arbejder sig til Bunds med spredte Vinger. Ankommen til Bunden slutter den Vingerne til Kroppen og arbejder sig med Fødderne langs Bunden, i hvilken den søger efter Føden, samt kommer op igen med sluttede Vinger. — Saa snart Ungerne ses paa Søen, og endog før, forlader Hannerne Ynglepladserne og begiver sig ind i Fjordene. Hunnerne med deres Unger (een kan samle en Mængde Unger omkring sig) vandrer da langs med Landet, indtil de naar deres Vinteropholdssteder". I samme Uddrag meddeles, hvad Müller allerede i sin foran citerede Færøernes Fuglefauna har omtalt, at Ederfuglenes Tal for nogle Aar tilbage blev formindsket, idet Spækhuggeren (Orca), der nærer sig af Sæler og Søfugle, efterstræber dem. „Paa Sumbøholm, ved Sydvestspidsen af Suderø, hvor en ikke ubetydelig Koloni forhen byggede, ødelagde Spækhuggeren de fleste."

Skønt Krybskytteri ikke kan tilstrækkelig hæmmes, er Ederfuglens Tal nu i tiltagende, da den er strængt fredet ved Lov.

Æglægningen skal finde Sted i Slutningen af Maj, altsaa henved en Maaned senere end almindeligvis her i Landet, og Kuldet skal bestaa af 4, sjældent 5 Æg; Müller fortæller dog, at han, paa Kirkebøholmen, hvor omtrent 130 Par bygge, har fundet op til 11 Æg i en Rede, men tilføjer, at det i saa Tilfælde drejer sig om sammenlagte Kuld.

Æggenes Størrelse. De skulle være lidt mindre end skandinaviske Æg, i hvert Fald mindre end Æg af typiske Fugle; 4 færøiske Ederfugleæg have en Bredde af 49 mm og en Længde af henholdsvis 75, 74, 73 og 71 mm, gennemsnitlig 73,3 mm × 49 mm eller ca. 10 % mindre end danske.

„Ederfuglen bygger i Selskab, naar den bliver fredet; men forøvrigt findes den spredt over alle Øerne ogsaa paa Fjeldene, saaledes paa Toppen af Hestø, som vel er 1000 til 1200 Fod høi. Mærkeligt er det, hvorledes den kan komme derop; thi i Værpetiden er den saa feed, at den ikke kan flyve derop. Vestsiden af Øen er aldeles utilgængelig, og Østsiden er saa brat, at det skulde synes utroligt, at en Ederfugl skulde kunne gaae opad den, og dog sker det daglig, saalænge den lægger Æg". (H. C. Müller).

Levende har jeg kun én Gang set den færøiske Ederfugl; da „Hans Egede" paa Vejen hjem fra Grønland stoppede et Døgn i Thorshavn d. 26. Septbr. 1925, saa vi flere Gange svømmende Smaaflokke, der udelukkende bestode af Hanner og Hunner i Sommerdragt, unge Fugle og et Par enkelte Hunner med store, næsten flyvefærdige Ællinger. Fuglene syntes smaa, men Afstanden vanskeliggjorde Bedømmelsen af dette Forhold; derimod var Hunnernes og de unge Fugles mørke Farve særdeles paafaldende.

ISLANDSK EDERFUGL. Somateria mollissima islandica Brehm.

Anas mollissima. Eggert Olafsens og Biarne Povelsens Reise igiennem Island. Sorøe 1772, Side 63. — Anas mollissima. Mohr: Forsøg Islandsk Naturhist. 1786, Side 21. — Anas mollissima (Linn.). Faber: Prodromus 1822, Side 68. — Anas mollissima. Charles Teilmann: Danmarks og Islands Fugle 1823, Side 192. — Somateria Islandica Brehm. Isis 1830, Side 998, id. Handb. Naturg. Vög. Deutschl. 1831, Side 895. — Anas mollissima L. Krüper: Der Myvatn und seine Umgebung. Naumannia 1857. — Somateria mollissima Leach. Preyer und Zirkel: Reise nach Island 1862, Side 406. — Somatheria mollissima Linn. B. Gröndal: Verzeichniss der bisher in Island beobachteten Vögel. Ornis 1886, Side 355. — Somateria mollissima. Riemschneider: Reise nach Island. Ornith. Monatsschrift. 1896, Side 235. — Somatheria mollissima L. B. Gröndal: Íslenzkt fuglatal. 1895. — Somateria mollissima. H. J. and C. E. Pearson: Birds observed in Iceland, Ibis 1895, Side 237. — Somateria mollissima (Linn.). H. H. Slater: Manual Birds of Iceland 1901, Side 70. — Somateria mollissima (L.). G. Kolthoff: Bidrag till Kännedom Norra Polartrakternes Däggdjur och Fåglar. Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Hdlgr. Bd. 36, No. 9, 1903, Side 58. — Somateria mollissima mollissima (L.). Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 198. — Somateria mollissima islandica Brehm. J. G. Millais: British Diving Ducks 1913. Vol. II, Side 3. — Somateria mollissima islandica Brehm. E. Lehn Schiøler: Lidt om Ederfuglen o. s. v. D. O. F. T. Aarg. 8, Side 233. — Somateria mollissima. P. Nielsen: Optegn. vedr. Islands Fugle. D. O. F. T. Aarg. 13, Side 33.

Islandske Navne: Æður, Æðarfugl, Æðarbliki (♂), Æðarkolla (♀).

Racekendetegn: Lidt mindre end den typiske Ederfugl. Vingen gennemsnitlig hos gamle Hanner under 286 mm, hos gamle Hunner under 282 mm. Næbfligene vekslende i Bredde omtrent som hos typiske, men Næbbet lidt mindre. Den grønne Farve paa Hovedet hos Hanner gaar ikke hen under Øjet; Hunnernes Pragtdragt i Farve omtrent som hos typiske Ederfugle; Ællingerne lysere i Dundragt.

Forekomst paa Færøerne: Maaske komme islandske Ederfugle undertiden paa Træk om Vinteren til Øernes Kyster.
„ paa Island: Almindelig ynglende langs Kysterne, hyppigst paa Vest- og Nordkysten. Tildels Standfugl.
„ i Grønland: Racen islandica forekommer paa Grønlands Østkyst op til ca. 80° n. Br.; ogsaa paa Vestkystens sydlige Del op til i det mindste 71° n. Br., men er her vist noget blandet med den nordligere Race borealis.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen* kan næsten ved første Øjekast skelnes fra typiske, norske og færøiske, idet den er langt lysere. Medens de andre nævnte Racers nærmest ere sorte eller mørkt olivenbrunsorte med mere eller mindre lys graalig Underside, ere de islandske Ællinger paa Rygsiden lyst graabrune og paa Bugsiden hvidligt lysegraa; ogsaa Kinden er lysere, kun et mørkt Midtparti er tilbage dannende en mere eller mindre bred Stribe hen over Kinden under den temmelig brede Øjestribe. Henved en Snes Ællinger foreligge fra Island, desuden nogle Stykker fra Vest-Grønland og tre fra Øst-Grønland; sidstnævnte ere ganske lidt mørkere end islandske, men komme dog disse langt nærmere i Farve end typiske og færøiske; de vestgrønlandske ligne helt islandske. Ællinger ere afbildede paa Tavle XLVI og XLVII.

En Beskrivelse af Dragtskiftet vilde blive en Gentagelse af det alt herom fremsatte; hos den unge Hun følger, som hos typiske, en første voksen Dragt efter Ungedragten, og i bægge disse Dragter ligner den meget den typiske unge Hun, dog er den, som nedenstaaende Maal vise, mindre, og de lyse Kanter paa Bryst- og Bugfjer ere mere olivengullige end hvidlige som hos typiske, og endelig naaer den i Løbet af sit første Leveaar ikke saa langt frem i Fældning som typiske Fugle, der jo i Regelen erstatte næsten alle Ungedragtens Fjer med nye; hos den islandske fornyes aabenbart som Regel kun de samme Fjerpartier, der hos Hanner ere Genstand for Sommerfældningen. Men Vingens smaa Dækfjer have tyde-

lige olivenbrunlige Kanter, og de nye Fjers rødbrune Farve er mere klar og minder ganske om danske og svenske Ederfugles, ikke om norske og færøiske. Men mindre er den unge islandske Hun, og dette træder ogsaa tydeligt frem ved Sammenligning af Skeletter med jævnaldrende typiskes, selv om Forskellen i denne Henseende ikke er saa iøjnefaldende som mellem typiske og færøiske.

24 Hunner i første Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	260,7 mm	49,4 mm	66,8 mm	35,7 mm	34,7 mm	18,9 mm	50,2 mm	72,5 mm	73,1 mm	59,6 mm
Største Maal	275 „	54 „	71 „	37 „	37 „	21,5 „	53 „	75 „	75 „	69 „
Mindste „	248 „	47 „	62 „	34 „	32 „	15,5 „	47 „	68 „	69 „	55 „

Nederst paa Tavle XLIV er afbildet en Hun i Ungedragt og tilhøjre for denne en Hun, der har faaet saa meget af første voksen Dragt, som man almindeligvis ser hos Hunner af denne Race.

Hunner i andet Aar. Af de foreliggende 18 Hunner i denne Alder er en tilsendt mig saltet ($^{6}/_{5}$ 1909); dens Ægleder havde endnu aldrig været benyttet, men Fuglen skulde vist have lagt Æg første Gang paagældende Aar. Disse Hunner ligne typiske i tilsvarende Alder, men ere mindre. De hvide Vingebaand om Spejlet ere tydeligere end hos færøiske Ederfugle, men knapt saa fremtrædende som hos typiske; hos nogle er Bugen ensfarvet, hos andre baandet.

Gennemsnitsmaalene ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	273,6 mm	50 mm	67,3 mm	35,6 mm	35,2 mm	18,9 mm	50,3 mm	73,9 mm	75 mm	60 mm
Største Maal	289 „	51 „	69 „	39 „	38 „	21 „	54 „	78 „	78 „	63 „
Mindste „	255 „	48 „	64 „	34 „	32 „	15 „	47,5 „	68,5 „	70 „	56 „

En Hun i denne Alder ca. 24 Mdr. gl. er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle XLVI; nedenunder denne er paa samme Tavle afbildet en bleg Afændring fra Øst-Grønland. Paa Tavle XLVII er øverst tilhøjre afbildet en ca. 2 Aar gl. Hun i slidt og falmet Parringsdragt fra Nord-Island.

Hunner i tredje Aar. Mellem de til denne Alder regnede og de 4-aarige er Adskillelsen foretagen efter Skeletterne, men maa dog siges væsentligt at bero paa Skøn; det har været ment bedre at regne for lidt end for meget, saa Fuglene ere kun regnede for 4-aarige i de Tilfælde, i hvilke Skeletterne have været meget kraftige. Kastes et Blik henover den foreliggende Række Skind (40 Stykker), som indeholder Hunner fra alle Aarets Maaneder, faar man det samme Indtryk som af typiske Hunner; i Farve komme de disse meget nær, enkelte have ustribede, helt rustrøde Kinder, og de fleste have baandet eller med halvmaaneformede Pletter forsynet Bug; de hvide Tværbaand over Vingen ere knapt saa fremtrædende som hos typiske Hunner, og Fuglene ere noget mindre; ogsaa Næbbets Størrelse er tydeligt ringere, men i Form ikke afvigende. En ca. 30 $^{1}/_{2}$ Md. gl. Hun i Pragtdragt er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle XLVII.

40 Hunner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	277,1 mm	50,1 mm	68,4 mm	35,1 mm	34,9 mm	19,2 mm	50,4 mm	73,4 mm	74,2 mm	59,9 mm
Største Maal	294 „	64 „	72 „	40,5 „	39 „	21,5 „	54 „	79 „	78 „	65 „
Mindste „	258 „	44 „	63 „	32,5 „	32 „	16 „	47 „	68 „	69 „	55 „

13 Hunner i fjerde Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	278,6 mm	49,7 mm	68 mm	36,4 mm	34,7 mm	19 mm	50,6 mm	72,5 mm	74 mm	59,6 mm
Største Maal	289 „	55 „	72,5 „	39 „	37 „	22,5 „	54 „	76 „	78 „	63 „
Mindste „	268 „	47 „	65 „	34 „	32 „	16,5 „	48,5 „	69 „	70 „	57 „

Hos en enkelt af disse 4-aarige Fugle, en af de rødeste og kraftigst farvede, mangle de hvide Vingebaand. Farverne paa Næb og Ben svare til, saavidt det efter tørre (eller halvtørre) Skind har været muligt at dømme, hvad der ses hos typiske Ederfugle; et Par islandske Fugle, der sendtes mig saltede, havde i hvert Fald bevaret en saadan Farve, og de levende og friskskudte, jeg saa paa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst i Sommeren (Juni—August) 1925 vare ikke til at skelne fra danske. Ganske det samme gælder om Ederfugle fra Grønlands Østkyst, medens nordlige, Racen borealis, fra Vestkysten endog paa de tørre Skind i Regelen bevare den rødgule Farve, i hvert Fald paa Næbbet.

12 Hunner fra østgrønlandske Ynglepladser, Sabine Ø, Shannon Ø, Germaniahavn, maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	281 mm	48,8 mm	66 mm	35,3 mm	33 mm	18,6 mm	51,5 mm	72,4 mm	73,6 mm	59 mm
Største Maal	289 „	53 „	71 „	39 „	35 „	21 „	53 „	76 „	78 „	61 „
Mindste „	270 „	45 „	64 „	33 „	30 „	16 „	49 „	70 „	71 „	57 „

Maal, der kun meget lidt afvige fra islandske Hunners. En ca. 36 Mdr. gl. Hun fra vestgrønlandsk Rugeplads er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle XLVI.

Om *unge Hanner* gælder det samme som om unge Hunner, de ligne meget typiske; Bugens Fjer ere gulligt, ikke hvidligt kantede som hos typiske, men ellers er kun Størrelsesforskellen paafaldende. I den foreliggende Række (48 Stykker) findes Fugle fra næsten alle Aarets Maaneder, og det fremgaar heraf med Hensyn til Fældningen, at denne aabenbart begynder lidt senere paa Island og i Grønland, som det af den lidt senere Yngletid kunde ventes, og det ses desuden, at de unge islandske Hanner ikke naa at omskifte saa meget af Ungedragten med første voksen som typiske; dette gælder naturligvis kun gennemsnitlig, enkelte komme temmelig langt frem i Fældning paa Hoved, Ryg, Bryst og Skuldre, men kun ganske enkelte naa at faa nogle sorte Fjer paa Bugen, der i Regelen beholder alle Ungedragtens. I den rene Ungedragt ere Hovedets Fjer graa, mørkest paa Isse og Pande.

Gennemsnitsmaalene af 48 unge Hanner fra Island ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	264,1 mm	52,3 mm	71,2 mm	35,1 mm	37,7 mm	20,2 mm	50,9 mm	75,3 mm	76,3 mm	61,6 mm
Største Maal	283 „	58 „	76 „	40,5 „	41 „	23 „	54 „	81 „	83 „	66 „
Mindste „	249 „	48 „	65 „	34 „	34 „	16,5 „	46 „	68 „	68 „	53 „

En ung Han i Overgangsdragt fra Vest-Grønland, ca. 8 Mdr. gl., er afbildet nederst tilvenstre paa Tavle LI.

Hanner i andet Aar. Af de 28 foreliggende Hanner i denne Alder er én sendt mig saltet ($^{3}/_{5}$ 1909); Kønsorganerne tydede ikke paa, at Fuglen var i Parring; dens Skelet foreligger. Af de øvrige 27 ere 10 i Sommerdragt, fire af dem med endnu ikke udvoksede Vinger; disse vise endnu Rester af den unge (etaarige) Fugls Dragt. To af de tilbageværende 17 ere begyndte at gaa over i anden Sommerdragt, én ($^{14}/_{12}$ 1909) har et tydeligt, stort, musegraat V paa Struben. Om dem alle gælder, at Forvinge og krumme Armsvingfjer i mindre Grad ere brogede, end Tilfældet er hos norske og færøiske Fugle,

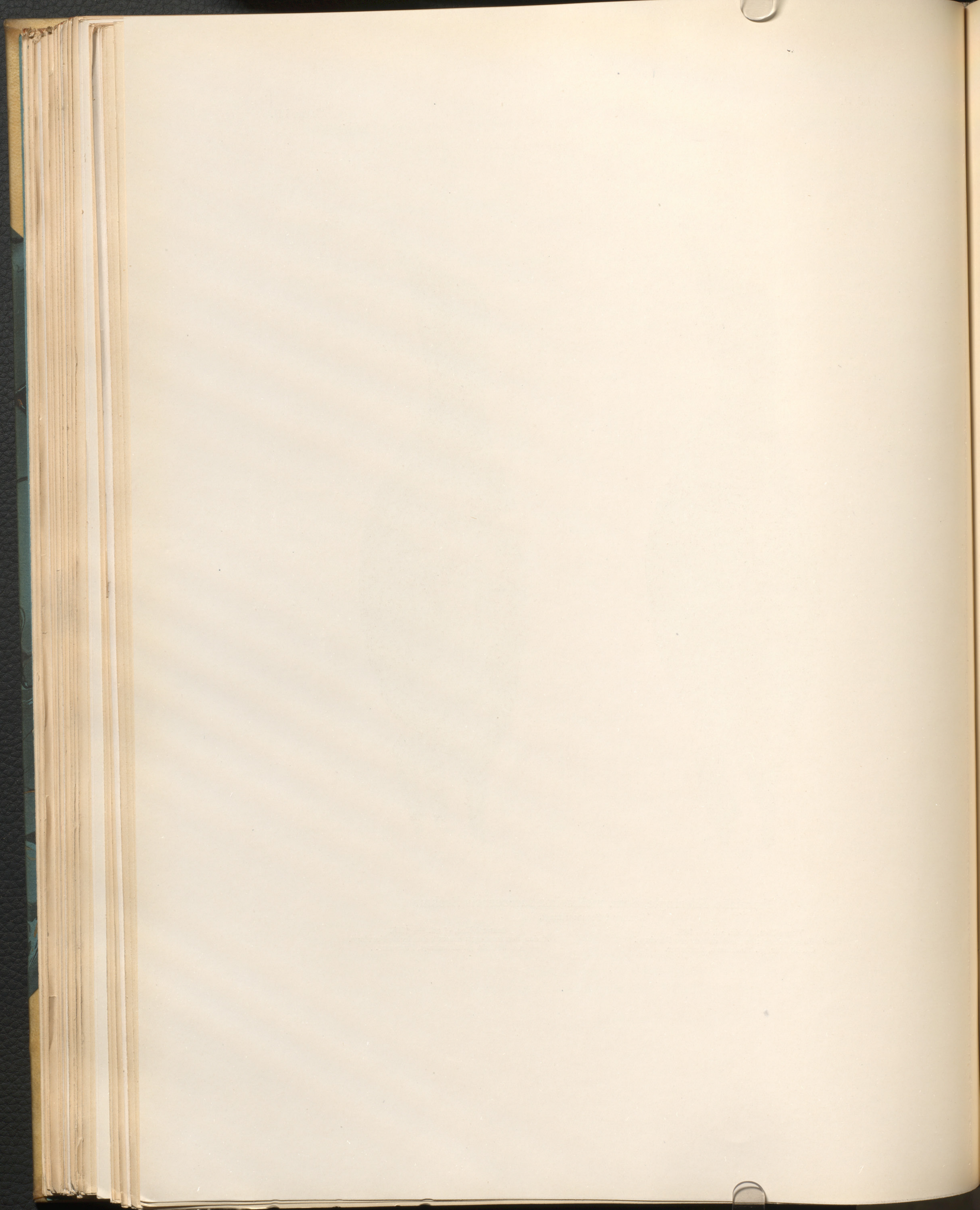

Færøiske Ederfugle, Som. mollissima faeroeensis Brehm.

Hanner i Sommerdragt.

Yngre Han, ♂ vix. ad. 20/10 1925.
Første Sommerdragt; bemærk den mørke Forvinge.
Ca. 16 Mdr. gl. Thorshavn, Færøerne.

Gammel Han, ♂ ad. 20/10 1925.
Anden Sommerdragt; bemærk den hvide Forvinge.
Ca. 28 Mdr. gl. Thorshavn, Færøerne.

d. v. s. hvide og sorte Partier paa Fjerene ere tilstede i omtrent lige stor Udstrækning som hos typiske, de mørke Partier ere ikke i Overvægt som hos norske og i endnu højere Grad hos færøiske. Ogsaa hvad Næbfligenes Udvikling angaar, minde de om typiske i tilsvarende Alder. En ca. 15 $^1/_2$ Md. gl. Han er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle LIII. Af nedenstaaende Oversigt over Maal fremgaar, at disse Hanner ere betydeligt mindre end typiske, men større end færøiske.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	272 mm	51,9 mm	71,9 mm	37,1 mm	38,4 mm	21,6 mm	51,1 mm	76,5 mm	77,6 mm	62,8 mm
Største Maal	284 „	57,5 „	75 „	40 „	40 „	27 „	54 „	82 „	81,4 „	67 „
Mindste „	264 „	47 „	64 „	34,5 „	33 „	18 „	48 „	71 „	71 „	58 „

Hanner i tredje Aar. 51 Stykker foreligge, visende Fældningen fra andet Aars Pragtdragt ind i anden Sommerdragt, fra denne til første fuldstændige Pragtdragt og fra denne ind i tredje Sommerdragt.

I Pragtdragten ere disse Hanner ganske som typiske, norske og færøiske; to af dem have utydelige sorte V'er paa Hagen; nogle have de krumme Armsvingfjer svagt sortspidsede, og de fleste Forvingens Kant graabrunlig, alt som det kan ses hos typiske jævnaldrende Hanner. Næbfligene ere gennemgaaende mere udviklede end hos norske Hanner, men naa ikke op til den Størrelse, som findes hos typiske Stykker; selvfølgelig svinger dette Forhold noget hos islandske som hos typiske Ederfugle, og mere hos førstnævnte; saa smaa, smalle og spidst-endende Næbflige, som islandske kunne udvise, ses dog knapt nok hos unge, etaarige, typiske Hanner.

I Juni ses de første Spor af den frembrydende tredje Sommerdragt; disse blive stedse tydeligere hos Stykkerne fra Juli Maaned, og hos Stykkerne fra August er Sommerdragten fuldstændig. Sammenlignes Skind i denne Dragt med typiske Fugle i Sommerdragt, kan man i Tegningen af de mørke Bryst- og Halsfjer se en ret fremtrædende Forskel; her tales om det Fjerparti, som erstatter Halsens hvide og Brystets flødefarvede Fjer i Pragtdragten. Medens disse Fjer hos typiske og norske Hanner i Regelen ere mørkt sodbrune paa Halsen og paa Brystet sodsorte, stundom med utydelig olivenbrunlig Tværbaanding, ere de paagældende Fjer hos islandske Hanner i Regelen saa bredt kantede med Olivenbrunt, at man snarere vilde være tilbøjelig til at kalde dem olivenbrune med smalle, sorte Tværbaand. Denne brune Farve paa Brystfjerene er ingenlunde saa kraftig eller af samme Tone som hos Hunner; den er graabrun, men noget stærkere end hos en ung Han. I Størrelse staa islandske Hanner, som nedenstaaende Gennemsnitsmaal af 51 Stykker vise, tilbage for typiske.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	283,5 mm	51,3 mm	72,5 mm	35,4 mm	39,3 mm	22,7 mm	52,1 mm	75,4 mm	78,5 mm	62,3 mm
Største Maal	294 „	57,5 „	78 „	39 „	44 „	27 „	56 „	80 „	82 „	66 „
Mindste „	262 „	40 „	67,5 „	33 „	36 „	20 „	48 „	70 „	72 „	59 „

Afbildninger af gamle Hanner i Pragt- og Sommerdragt ses paa Tavlerne LIV og LV.

Hanner i fjerde Aar. Paa lignende Maade som for Hunnernes Vedkommende er Sondringen mellem tre- og fireaarige Fugle foretagen; Skelettets Udvikling har navnlig været bestemmende. Alle graabrune Fjer paa Vingekant og mørke Spidser paa de krumme Armsvingfjer ere forsvundne, og det mørke Parti paa Overgumpen er mere indskrænket i Omfang, saaledes at Pragtdragten har naaet sin fulde Glans og Skønhed. For Sommerdragtens Vedkommende gælder det samme, som foran er sagt om Hanner i tredje Aar. Næbfligene ere lidt mere ensartede i Udvikling. Blandt de foreliggende 55 Stykker have to tydeligt V, og fire have mere eller mindre tydelig Antydning deraf. Gennemsnitsstørrelsen af disse 55 Hanner ses omstaaende.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	285 mm	52,9 mm	73,3 mm	36,9 mm	39,7 mm	22,2 mm	51,8 mm	76,5 mm	77,6 mm	63,2 mm
Største Maal	298 „	57 „	79 „	40 „	44 „	26 „	55 „	84,5 „	85 „	67 „
Mindste „	270 „	47 „	65 „	34 „	35,5 „	18 „	43 „	72 „	73,5 „	60 „

Gennemsnitsmaalene af 27 Hanner fra østgrønlandske Ynglepladser ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	286 mm	52 mm	71,7 mm	37 mm	37,8 mm	20,9 mm	51,3 mm	75 mm	76 mm	61 mm
Største Maal	302 „	57 „	80 „	41 „	43 „	24 „	55 „	79 „	81 „	65 „
Mindste „	273 „	47 „	67 „	35 „	35 „	17 „	48 „	70 „	71 „	57 „

To gamle Hanner fra Yngleplads paa Vestkysten af Grønland, ved Godthaab, maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Gennemsnit	285,5 mm	46,5 mm	66,5 mm	34,5 mm	36 mm	21 mm	53,5 mm	74 mm	75,5 mm	60 mm
Koek-Øerne 24/6 1925	289 „	46 „	64 „	33 „	34 „	19 „	54 „	74 „	75 „	60 „
„ „ 24/6 1925	282 „	47 „	69 „	36 „	38 „	23 „	53 „	74 „	76 „	60 „

Paa Øst- og Vestkysten af Grønland og overalt langs Islands Kyster ruger den Form af Ederfuglen, som Brehm har kaldt islandica. Hvor langt den gaar mod Nord paa Grønlands Østkyst vides ikke med Sikkerhed, og dens Grænse mod Formen borealis paa Grønlands Vestkyst kendes heller ikke og er maaske ikke skarp. Paa bægge Kyster trækker den om Vinteren sydefter og kommer vist nok fra Østkysten til Island, hvorimod Vestkystens Ederfugle næppe forlade Grønland, da de selv i de koldeste Maaneder kunne finde aabent Vand dér.

Paa Island er den Standfugl. Faber kalder den „überaus häufig“ og siger, at den ses parvis i Slutningen af Marts, paa hvilket Tidspunkt Hannen begynder at lade sit ho—hoo høre; midt i Maj trække de til deres Ynglepladser, Skær i Havet, Øer i smaa Ferskvands-Søer nær Stranden eller i Flodmundinger, overalt fra Grimsø til Vestmanøerne; ved Myvatn ruger den ikke. Om Vinteren flokkes de i store Skarer i Bugter og paa det aabne Hav og ere da meget vilde. „Man kann diese Schaaren lange hören, ehe man sie sieht; man sollte glauben eine Versammlung von Menschen zu hören, die alle zugleich reden“. De svømme og dykke selv i den stærkeste Brænding; deres Føde er Cancer pulex og C. araneus, Nerita, Mytilus, Venus o. s. v.

I Slutningen af Maj eller i Begyndelsen af Juni lægger Hunnen Æg efter Fabers Erfaringer; Kuldet bestaar i Regelen af 5 Æg, og Ungerne komme frem i de sidste Dage af Juni eller først i Juli, altsaa efter en Rugetid af ca. 4 Uger, ganske som her i Landet.

Hantzsch beretter, at Æglægningen i Eyjafjørdr i 1903 begyndte i Midten af Maj; de fleste Hunner lagde i Maanedens Slutning. Paa Grimsø fandt Æglægningen Sted senere, og endnu i Begyndelsen af Juli vare nogle Hunner ved at lægge Æg.

I P. Nielsens Optegnelser vedrørende Islands Fugle, D. O. F. T. 13. Aarg., Side 33, siges, at Ederfuglene indfinde sig ved Ynglepladserne i Begyndelsen af Maj og lægge 5—6 Æg i Maanedens sidste Halvdel. De yngle kolonivis i Nærheden af Havet overalt paa Island, hvor de naturlige Forhold ere gunstige, navnlig paa Holme i Elvmundingerne, hvorfra de have let Adgang til Havet, hvor Føden hentes. I sidste Halvdel af Juni ses Hunnerne at komme drivende med Elvstrømmen ud til Havkysterne, ofte med Ungerne paa Ryggen. Saalænge Ungerne ere smaa, opholder Moderen sig med dem, hvor der er Skær; imellem disse søge de Føden blandt løsdrivende Tangplanter. Om Vinteren opholde Ederfuglene sig paa Havet langs Kysterne og søge kun ind til Skærgaardene ved Indtrædelse af Storme og uroligt Vejrlig. P. Nielsen regner, at der til Fremstilling af et Pund renset Dun medgaar 35 Reder og kommer da ved at tage den efter Statistikken indsamlede Dunmængde i Betragtning til det Resul-

tat, at der ved Ederfugle-Varpene skulde yngle mellem 230 og 250,000 Par, eller ca. $^1/_2$ Million Ederfugle; udenfor Varpene yngle ikke mange. Efter dette skulde man altsaa kunne gaa ud fra, at Island var befolket af henved 1 $^1/_2$ Million Ederfugle, naar Hensyn tages til de ikke ynglende Fugle, og disses Antal sættes til to for hvert Par i to Generationer; da de vel oftest faa 4 Unger, er her altsaa regnet med en aarlig Afgang paa 50 %.

Æggets Størrelse angiver Nielsen til 66,5 mm × 46 mm og 81,5 mm × 51,5 mm; Gennemsnittet af 14 af Hantzsch tagne og 4 her foreliggende Æg er 77,4 mm × 50,6, Maximumslængde 83 mm, Minimums 73 mm; for Breddens Vedkommende ere Tallene 53—47,5 mm. Et Kuld Æg paa 4 fra den nordlige Del af Grønlands Østkyst maaler i Gennemsnit 74 mm × 48 mm (Juli 1919). 18 Kuld fra Grønlands Vestkyst, tilsammen 80 Æg, tagne i Løbet af 20 Aar ved Godthaab og Sukkertoppen, maale gennemsnitlig 76 mm × 48,3 mm. Største og mindste Længde (Dværgæg naturligvis ikke medregnede) 83—66 mm, største og mindste Bredde 53—45 mm; Maalene ere altsaa ca. 5 % mindre end hos danske Ederfugle.

Om Ederfuglen i Øst-Grønland skriver A. L. V. Manniche, Nordøstgrønlands Fugle, D. O. F. T. 5. Aarg., Side 19: „Uden at kunne betegnes som sjælden maa Arten dog siges at være forholdsvis faatallig paa de af Ekspeditionen berejste Strækninger. Talrigst traf jeg Ederfuglen ved Maroussia, Renskæret [ca. 77° n. Br.] og de andre ud mod Storisen liggende mindre Øer og Skær. Paa de to førstnævnte Øer ynglede 20—30 Par. Under Sejladsen i Isen blev Arten kun én Gang set, nemlig den 14 August 1906 ud for Koldevey Ø, hvor 6 gamle Hunner laa. Den ene blev skudt. Af det nordrejsende Slædehold blev den almindelige Ederfugl ikke set.

Til Rugepladserne (nævnte Øer) indfandt Ederfuglene sig i Sommeren 1907 den 10 Juni, men undlod som de andre Svømmefugle at yngle. I 1908 blev det første Ederfuglepar set 17 Juni.

I Modsætning til Arten *spectabilis*, der først paa Sommeren udelukkende holdt sig til de ferske Vande paa selve Fastlandet, var den alm. Ederfugl altid at træffe i Revner og Vaager i det salte Vand, især i Nærheden af Øer og Skær. Kun undtagelsesvis saa jeg den dybere inde i Fjordene.

I Begyndelsen af Juli fandtes de første Æg. Rederne anlagdes paa højst forskellige Lokaliteter, saa vel paa nøgne Klippeafsatser som i græsbevoksede eller stenede Lavninger. Ved Randen af de med yppigt Græs bevoksede gamle Eskimograve paa Maroussia og Renskæret fandt jeg en Del Reder fra tidligere Aar. Æggenes Antal var saa godt som altid 4. Hannerne var at se i Nærheden af Redestederne til henimod Slutningen af Juli. At enkelte Ungekuld kommer saa sent til Udvikling, at Nyisen overrumpler dem, havde jeg et Par Gange Lejlighed til at iagttage. Saaledes traf jeg den 7 Oktober 1906 i en mindre Vaage mellem „Baadskæret“ og Land en Hun ledsaget af 4 voksne Unger, der trods Svingfjerenes fulde Udvikling dog næppe endnu havde forsøgt sig i at flyve. Med Riflen skød jeg den ene Unge, der havde lagt sig op paa Isranden, men paa den tynde Is lykkedes det mig ikke at komme i Besiddelse af Fuglen. Den gamle Ederfugl fløj opskræmmet af Skuddet ængsteligt omkring i Vaagen, i nogle Øjeblikke ledsaget af den ene Unge, som dog hurtigt kastede sig igen. I den tiltagende Kulde indsnævredes Vaagen i Løbet af Natten ganske betydeligt, og da jeg næste Morgen besøgte Stedet, var Moderfuglen forsvundet. Ungerne svømmede ustandseligt frem og tilbage for at afholde Vandet fra at fryse og syntes ikke synderligt at agte paa en Fjældræv, der trippede rundt om Vaagen meget optaget af Fuglene. Den skudte Unge havde Ræven allerede fortæret, hvad der tydeligt mærkedes ved de omkringliggende Fjer. Ved et Skud bortskræmte jeg for nogen Tid Ræven, der forstak sig mellem Klipperne paa „Baadskæret“, men som dog efter $^1/_4$ Times Forløb atter meget paatrængende indfandt sig ved Ederfuglene. Temperaturen sank den paafølgende Nat ned til ÷ 15°, og da jeg om Morgenen for tredje Gang gæstede Ederfuglene, laa disse og svømmede om i den nu næppe 2 □ Meter store Vaage. Ræven holdt fremdeles ufortrøden Vagt paa Isranden. Efter først at have prøvet Isens Bæreevne skød jeg den ene Ederfugl (Skindet af denne hjembragtes), og det lykkedes mig siden ved at kaste en Sten ud i Vaagen at faa de to tiloversblevne Unger paa Vingerne. Med ret hurtig, men vaklende og lav Flugt satte de Kurs ud mod Storisen, hvor de forsvandt. Aabent Vand var paa dette Tidspunkt intet Steds at se.

Den 15 September 1907 iagttog jeg i en Vaage i Stormbugt en større Flok Ederfugle, mindst 50 Stk. Samtlige Fugle bar mørk Fjerdragt og tilhørte, saa vidt jeg kunde se, alle Arten *mollissima*. Jeg formoder, at det har været unge Fugle udrugede højere mod Nord og nu paa Vandring Syd over.

Ved mit sidste Besøg paa Renskæret 22 Juli 1908 laa imellem Isopskruningerne tæt ved Stranden

13 Ederfugle — 8 Hanner og 5 Hunner. Den ene Han var broget, Resten i fuld Parringsdragt. Nogle rugende Hunner traf jeg oppe paa Øen. I Maverne af skudte Ederfugle fandtes især Musling-Rester.“

Fra den sydlige Del af Østkysten nævner Graah Ederfuglen i 1831; i Angmagssalik-Egnen yngler den efter I. Petersens Meddelelse i 1897.

Bay omtaler den fra Scoresby-Sund; 1891—92 blev den set overalt baade dybt inde i Fjordene og ved Yderkysten. I 1892 blev den første set og skudt 1ste Juni; derefter saaes den jævnligt. „Denne Art er vistnok den, der sidst bliver færdig med at yngle, hvortil Grunden sikkert maa søges i, at Reden anbringes paa Skjær og Øer, hvor Æggene ikke ere i Sikkerhed for Ræven, før der bliver aabent Vand. 10de Juli 1892 fandtes der i en Hun store, men dog ikke fuldt udviklede Æg; 25de Juli samme Aar blev der dræbt nogle ganske smaa Dununger paa Gaaseland ..... 28de August 1891 saaes der smaa Ællinger ved Danmarks-Ø; 10de September og 2den Oktober samme Aar blev der endnu truffet ikke fuldt flyvefærdige Kuld.“

Den er seet af Scoresby ved Liverpool-Kyst i 1822, og længere op langs Østkysten nævnes den fra Kap Broer Ruys, Jackson-Ø, Clavering-Ø, Kap Borlase Warren, Hvalros-Ø, Sabine-Ø, Pendulum- og Shannon-Ø, de fleste Steder som ynglende.

Winge nævner saa at sige alle kendte Ynglesteder paa Vestkysten og anfører efter Holbøll, at den „langs den danske Del af Vestkysten vil findes ynglende lige fra Sydspidsen, men først mellem 63° og 64° er den at se i nogen Mængde i Yngletiden; mellem 65 ½ og 69° tiltager de ynglende Fugles Tal endnu mere; mellem 69° og 71° er der næsten ingen Øer, og Ederfuglen er der atter sjelden; men i Upernivik-Egnen, mellem 72° og 63°, bliver den igjen almindelig.“ Man faar ved at læse Winges Fremstilling et levende Indtryk af Ederfuglens Talrighed, selv om det tages i Betragtning, at mange af Meddelelserne gælde Forekomst af Fugle, der overvintre i Sydgrønland, og dog klages allerede da over en mærkbar Tilbagegang i Antal.

Holbøll skriver (H. Krøyer, Naturh. Tidsskrift, 4. Bd., Side 440) om Somateria: „Denne Underslægts to Arter: *S. mollisima* og *spectabilis,* udgøre ved de tre Colonier, hvor Dun er en vigtig Handelsartikel, ei alene Grønlændernes vigtigste Rigdom, men ved de fleste Colonier bestaaer deres eneste Næring i Maanederne Februar og Marts af disse Fugles Kiød. Desuden dræbe Grønlænderne Ederfuglen til enhver Aarstid og under alle Forhold, saa det virkeligt er ubegribeligt, hvorledes det er muligt, at Fuglen ikke aftager betydeligt i Mængde, hvilket jeg ikke troer finder Sted, skiøndt den saaledes er bleven mishandlet, idetmindste ligesaalænge, som Europæerne have været bosatte i Grønland. Duunhandelen er, til for faa Aar siden, aldeles ikke aftagen. Det største Qvantum ureen Duun, som fra Sydgrønland er hiemsendt i et Aar, er 5807 Pund; Nordgrønland hiemsendte vel halvt saa meget. Man regner 12 Reders Duun til et Pund: altsaa maa 104,520 Par Fugle dette Aar været berøvede deres Duun, og da tillige, idetmindste for største Delen, ogsaa deres Æg; thi saare siældent lader en Grønlænder disse ligge, selv om de ere halvt udklækkede.“

Holbøll fremsætter dernæst sin Mening om Ederfuglens Fældning, men det anførte er dog kun tildels stemmende med senere Undersøgelser, og navnlig fristes man til overfor hans Paastand om, at „Somateria aldrig mister sin Flyvefærdighed“, at sige som Faber i en anden Sammenhæng: dette benægtes ganske. Det er derimod saare interessant at læse, hvad Holbøll skriver om et andet Forhold vedrørende Fældningen. „Endnu et Phænomen har jeg at omtale ved Hunnerne af begge Arter; nemlig, at de undertiden faa en Dragt, som ligner de unge Hanners i andet Aar derved, at de ere prydede med et isabellefarvet bredt Baand om Kroen, og undertiden faa Begyndelsen til de ældre Hanners Tegning paa Hovedet, medens Fuglen forøvrigt har de gamle Hunners brune Farve og hvide Baand paa Vingerne. Alle de Individuer, jeg har seet i denne Dragt, vare bestemt meget gamle Fugle, og i nogle fandtes Forhærdelser i Æggestokken, som viste, at de vare udygtige til Forplantning. Fugle med denne Tegning ere tilstillede det kongelige Museum“.

Videre skriver Holbøll: „Foruden det daglige Træk, man bemærker hos *S. mollissima*, ved hvilket Fuglene om Aftenen trække ind i Fiordene, og om Morgenen atter ud af disse, har Ederfuglen et aarligt Træk, da den nemlig i Maanederne September og October trækker sydefter og i April begynder Tilbagetrækket, der vedvarer til henimod Slutningen af Mai.

Betydningen af det daglige Træk har jeg ikke været istand til at udgrunde. Hverken Morgen eller

Aften have Fuglene synderligt i Kroen, og hvad de da have, er Molusker, som ere tilfælleds for Fjordene og Havet udenfor disse; mærkværdigt synes det at være, at Maagerne trække ind om Morgenen og ud om Aftenen, just modsat Ederfuglene.

Ved det aarlige Træk sydefter, flyve Fuglene ikke i meget store Flokke, men de samle sig paa visse Steder i umaadelig Mængde; paa disse Steder haves stor Overflødighed af Føde for dem, og de bedække der ofte Havet, i Ordets bogstavelige Forstand. Jeg overdriver sikkert ikke, naar jeg siger, at disse Flokke ofte bestaae af flere Hundrede Tusinde. Disse deres Yndlingspladser ere her i Godthaabs Distrikt saadanne, som tidligen bedækkes med Iis, og som kun have nogle faa Favne Vand over Leer- eller Sandbund.

Ved Trækket nord efter om Foraaret, flyve de ofte i uhyre store Flokke, og det hænder da undertiden, man kan lade og affyre sin Flint flere Gange, før Flokken er passeret, t. Ex. i det saakaldte Sund, et smalt Udløb fra Godthaabs Fiord nordefter. Ved Fiskenæsset er af Kiøbmand Heilmann i et Skud dræbt 21 Ederfugle af en saadan Flok; jeg selv har i et Skud nedlagt 13.

Dens Dykkefærdighed er meget udviklet, men langtfra ikke i den Grad, som hos S. spectabilis, og jeg troer ikke, at den søger Næring paa dybere Vand, end 25 Favne. Den længste Tid, jeg har iagttaget den under Vandet, er 6 Minuter[1], men dette er endog sieldent. Dens Næring bestaaer især af Tellina, Modiola-, Margarita-, Buccinum- og Defrancia-Arter; desuden findes Krabber og Echini, sieldnere Amphipoder, aldrig Fiskelevninger i dens Spiserør, men vel Rogn af Fisk.[2]" Holbølls Meddelelse om den Dybde, til hvilken Ederfuglen skulde dykke ned, bør dog vist modtages med noget Forbehold; man betænke det Tryk, Fuglen i en saadan Dybde vil være underkastet; at den skulde kunne være 6 Minutter neddykket, lyder heller ikke sandsynligt; se mere herom under Konge-Ederfuglen.

Læge Krabbe, der tilbragte en lang Aarrække i Grønland i Slutningen af forrige og de første Aar af dette Aarhundrede, har venligst givet mig nedenstaaende Optegnelser om Ederfuglens Forhold i nævnte Land:

„Denne Art ses i uhyre Mængde i hele det vestlige Sydgrønland, især i Maanederne Oktober—April incl., da saa godt som hele Vestgrønlands Bestand af Ederfugle ophobes langs Sydgrønlands Vestkyst og da navnlig i de fire sydligste Kolonidistrikter: Julianehaabs, Frederikshaabs, Godthaabs og Sukkertoppens, langs hvis Kyster Havet aldrig lægger til. At den yngler i unævneligt Antal langs nærmest hele Grønlands mægtige Kyststrækning, tør ansés for bekendt. Dog yngler den sparsomt i den allersydligste saa vel som i den allernordligste Del af Landet, hvilket ogsaa gælder en stor Del af den østgrønlandske Kyst. Af egen Erfaring kan jeg især fremhæve Godthaabs, Sukkertoppens og Holsteinsborgs Distrikter for deres utallige Rugepladser. Kokøerne (Kitsigsut) udfor Godthaabsfjorden samt Skærgaarden med dens Utal af Øer nord for nævnte Fjord og op til den ca. 68 Kilom. nordligere beliggende Niakungunak-Fjord tør vistnok fremhæves som særligt fremtrædende i saa Henseende. Af de Masser af Æg, som samles her, især paa Kokøerne, falbydes hver Sommer en betydelig Del til de danske i Godthaab.

Da den kun ganske undtagelsesvis træffes ynglende i Kolonien Godthaabs nærmeste Omegn — om ikke af anden Grund saa af Mangel paa Fred —, ser man ved selve Kolonien ikke stort til den i Maanederne Juni—August incl.; dog træffes paa denne Tid, især i Juni, nu og da unge Fugle, som strejfer omkring i Flokke, hvis Individantal sjældnere overstiger en Snes Stykker, og ofte er mindre. I disse Flokke findes ofte en Del unge Somat. spectabilis blandede mellem de almindelige Ederfugle.

I September mærkes i Sydgrønland en tydelig Tiltagen i dens Antal, men først senere, i Løbet af Oktober og November, ses den i Mængde paa Grund af den først nu stedfindende Forøgelse ved de nordfra ankommende Skarer, ligesom man ogsaa først nu begynder at kunne iagttage Flokke, hvis Individantal gaar i Tusinder eller maaske af og til i Titusinder. Ligeledes ses Flokkene først nu hyppigt at indeholde en Del mere eller mindre udfarvede Hanner i Pragtdragt, medens Flokkene indtil hen i Oktober oftere kun bestaar af brune Fugle d. v. s. Hunner og unge Hanner. I den strengeste

---

1) Denne Tid stemmer fuldkomment overeens med Fabers Iagttagelser i Island, men jeg beklager, at Dykkestedets Dybde ikke tillige er anført. Hvor jeg har anført den Tid, jeg har iagttaget Fugle at være under Vandet, uden at komme til Overfladen for at aande, er dette altid det Høieste, jeg nogensinde har bemærket. *S. mollissima* er almindelig kun 2 til 3 Min. og *S. spectabilis* 4,5 til 6 Min. under Vandet. Det længste en Stime Sælhunde, indesluttet mellem Garn er bleven under Vandet var 14 ½ Min. og ved den ene af de Hvalers Fangst, jeg har bivaanet, var denne fulde 27 ½ Min. under Vandet efter at have faaet første Harpun.

2) Hr. Missionær Jørgensen har meddeelt mig, at han ved Frederikshaab flere Gange har fundet Ulken i Ederfuglens Spiserør.

Vintertid: Januar, Februar og det meste af Marts synes den samlede Mængde meget mindre i Godthaabsdistriktet, idet sikkert en meget stor Del af de nordfra kommende Flokke er gaaede videre sydpaa. I April og Maj optræder Ederfuglen igen i overvældende Mængde paa Grund af det store nordgaaende Træk, og der ses nu især mange gamle Hanner i Pragtdragt, ligesom ogsaa Flokkene paa denne Aarstid særligt ofte er stærkt blandede med Kongeederfugle, saavel gamle Hanner i Pragtdragt som især Hunner og unge Fugle. I den yderste Del af Godthaabsfjorden samt i det fra Fjordens nordre Side mod Vest og Nord-nordvest løbende Nepisetsund mærkes den Forøgelse i Fuglenes Antal, som det nordgaaende Træk foraarsager, endnu ind i Juni; naar dette er til Ende, og de forblivende Fugle efterhaanden har spredt sig til deres Ynglesteder, optræder Ederfuglen kun i mindre Flokke og alt i alt kun i jevn Mængde. I Kolonien Godthaabs nærmeste Omegn mærkes denne Aftagen i Antal altid betydeligt — oftest flere Uger — tidligere.

Det nordgaaende Træk, paa hvilket Fuglene flyver i langt større Flokke end paa det sydgaaende, ses for Godthaabsfjordens Vedkommende bedst i den yderste Del af Revieret; Udstedet Kangek ved Fjordens Munding er især bekendt for den uhyre Mængde, hvori Ederfuglene drager forbi paa Nordtrækket i April og Maj.

Paa Sommerrejserne langs Kysten træffes Ederfuglen daglig overalt, selvfølgelig i størst Antal ved dens mangfoldige Rugepladser, men Flokkene er i Regelen kun af jevn Størrelse, indeholder sjældnere flere end 20—50 Fugle. Af og til ses Flokke bestaaende af lutter gamle Hanner i Pragtdragt uden en eneste Hun eller ung Fugl imellem; et overmaade skønt Syn! Men i Almindelighed bestaar Flokkene, som forøvrigt overalt hvor man træffer Ederfugle i Flok, enten af lutter Hunner og unge Fugle eller af saadanne blandede med et mindre Antal Hanner i Pragtdragt. I Nærheden af Redested ses den hyppigt parvis flyvende, svømmende eller siddende paa halvt overskyllede Skær, d. v. s. en gammel udfarvet Han sammen med en gammel udfarvet Hun. I sidste Halvdel af August og første Halvdel af September ses paa Kystrejserne ikke sjældent en gammel Hun med et Kuld ikke flyveførdige Ællinger; ikke sjeldent træffes en saadan lille Familie svømmende midt ude paa store Bugter langt fra nærmeste Land.

Som overalt hvor Ederfuglen findes i Mængde, ses i Godthaabsfjorden hele Efteraaret, Vinteren og Foraaret et lokalt dagligt Træk, som om Aftenen gaar ind i Fjorden og ind i Bugter, om Morgenen omvendt. Dette lokale Træk er dog ret lunefuldt saavel med Hensyn til Fuglenes Antal som til Flokkenes Størrelse, Trækkets Varighed og flere andre Forhold, idet Vind- og Vejrforhold øjensynligt spiller en stor Rolle. At opstille kun nogenlunde sikre Regler for det, synes ret umuligt. Undertiden udebliver det saa godt som ganske. Normalt foregaar det saaledes, at Aftentrækket bestaar i mindre, men flere og med større Mellemrum kommende Flokke, Morgentrækket i større, men færre og hurtigt efter hverandre følgende Flokke.

Sjældent ses Ederfuglen udenfor Redested at sætte sig til Hvile paa Søkantens Stene; sætter den sig, er det oftest paa et ganske lille, halvt overskyllet Skær. — Sin ubetydelige, knurrende Stemme lader den ikke ofte høre; det er mest fra enkelte Individer i svømmende Flokke, især om Natten, at den høres. — Fraregnet overfor dens nære Slægtning Kongeederfuglen — som nævnt — viser den ingen Tilbøjelighed til at blande sig med andre Arter; kun en sjælden Gang har jeg set en mindre Flok Ederfugle mere eller mindre blandet med en mindre Flok Havlitter."

Krabbe ansaa altsaa dens Antal som Ynglefugl i Slutningen af forrige Aarhundrede for at være „unævneligt", men allerede i Begyndelsen af dette begynder man for Alvor at tale om dens Aftagen, og i en Afhandling derom: Om de grønl. Ederf. med særligt Henblik paa deres Aftagen og økonomiske Betydning, D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 98, skriver samme Forf.: „At Ederfuglen i Vestgrønland er i Aftagende, har i en længere Aarrække været en almindelig Antagelse. Absolut uomtvistelig er denne Antagelses Rigtighed dog ikke. Mellem de indfødte hersker i saa Henseende, saa vidt jeg har kunnet mærke, ikke fuldkommen Enighed, i hvert Fald ikke i Sydgrønland. Medens Grønlænderne i saadanne Sager nærmest ere henviste til kun at dømme efter Skøn ved at sammenligne det, de selv have for Øje, med det, de høre „de gamle" beskrive, gaa Europæerne, som rimeligt er, frem efter en anden Metode, idet de ty til Statistiken. Men denne er her desværre meget mangelfuld." At dette sidste er rigtigt, ligger i Sagens Natur, men paa den anden Side maa dog Statistikens Tal anvendes, da intet andet Hjælpemiddel til at bedømme de rugende Pars Antal er til Raadighed, og Resultaterne

maa saa tages med det nødvendige Forbehold. Her tænkes nærmest paa Opgaverne over de hjemsendte Dunmængder, for hvilke Krabbe l. c. opgiver følgende Tal:

i Aarene 1838—47	incl.	hjemsendtes......	3352 ℔
„ 1848—57	„	„	5019 „
„ 1858—67	„	„	2965 „
„ 1868—77	„	„	2214 „
„ 1878—87	„	„	2055 „
„ 1888—97	„	„	898 „
„ 1898—05	„	„	618 „

Hertil knytter Krabbe bl. a. følgende Bemærkninger: „Hvor tydeligt disse Tal end tale, maa det dog ikke oversés, at de ikke afgive noget absolut, men kun et temmelig sandsynligt Bevis for den alm. Ederfugls Aftagen i Grønland, thi det lod sig jo tænke, at denne i langt højere Grad, end man er tilbøjelig til at ansé for mulig, kunde have forladt sine gamle Ynglepladser for at vælge nye paa Steder, der sjældnere besøges af Grønlænderne (f. Eks. meget yderligt liggende Smaaøer, Øer inde i Fjordbundene, Kyststrækninger Nord for det koloniserede Vestgrønland). Sandsynligheden taler dog, naar man tager Fuglens Natur i Betragtning, stærkt for, at dette neppe sker i synderlig stor Udstrækning; i saa Fald synes man berettiget til at forudsætte, at Artens Aftagen maa nærme sig til at være parallel med Dunproduktionens Nedgang eller m. a. O. med det aftagende Antal fundne Reder.“

Bortset fra de Mangler, der kunne klæbe ved den anvendte Beregningsmaade — man erindre bl. a., at Ederfuglevarp jo ikke findes paa Grønland — er der vist desværre ikke mindste Grund til at tvivle om, at den paa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst ynglende Bestand af Ederfugle har undergaaet en saa alvorlig Reduktion, at det var paa allerhøjeste Tid, at de nu indførte Fredningsbestemmelser for Fuglen i Yngletiden traadte i Kraft, og selv om Antallet af ynglende Ederfugle mellem 69° og 71° paa Grund af de geografiske Forhold er mindre, burde uden Tvivl Fredningsbestemmelserne udstrækkes til ogsaa at gælde for de nordlige Kolonier.

Ganske vist har jeg ingen tidligere personlig Erfaring om grønlandske Forhold at se tilbage paa, kun Beretninger og Skildringer af Ederfuglenes Antal at holde mig til, men et jævnt godt Kendskab til Fugle i Almindelighed giver dog visse Forudsætninger for at kunne modtage et rigtigt Indtryk. Og det Indtryk, som jeg og de øvrige Medlemmer af vor lille Ekspedition til Vestkysten af Grønland i Sommeren 1925 fik, var, at hvor der langs Kysterne og paa de utallige Øer burde være og sikkert havde været et myldrende Liv af ynglende Ederfugle, dér var der nu *øde*.

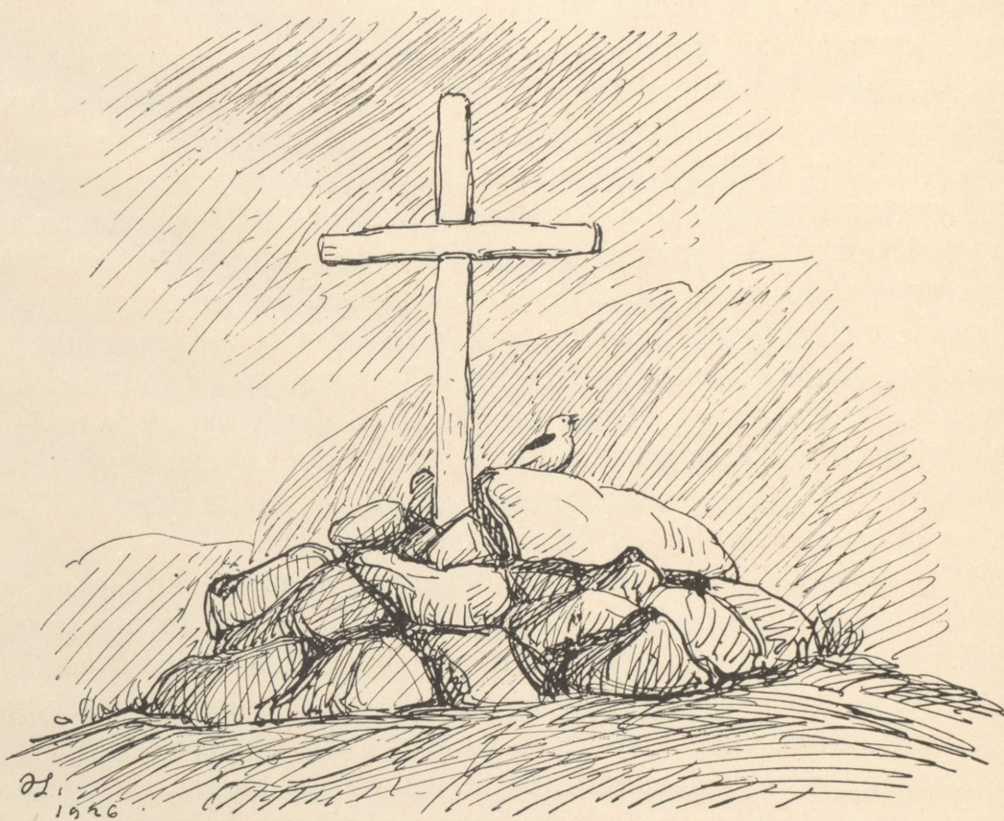
Vel saa vi Ederfugle paa Rede og med Unger, men alt i alt paa hele vor indenskærs Sejlads fra Godthaab til Egedesminde ikke paa langt nær, hvad man kunde have ventet i Egne, der, som disse, synes skabte til Rugepladser for disse Dyr. Vore Bestræbelser vare udelukkende rettede mod at iagttage Fugle og særlig Fugle paa Ynglesteder, og dog saa vi paa denne lange Strækning næppe 100 Reder.

Paa Koek-Øerne ved Godthaab saa vi rugende Ederfugle 24de Juni 1925 og endda i noget Antal; de fredes her, og man skulde tro, at det med en Smule Omhu kunde lykkes at skabe en virkelig velbesat Rugeplads, et godt Dunindsamlingsted, paa disse Øer. I nogle Reder fandtes kun faa Dun og tørre Plantestoffer, men naar disse fjærnedes, viste Rederne sig at indeholde ikke færdiglagte Kuld, 1—3 Æg, som Hunnen altsaa havde tildækket, inden hun forlod dem. De fleste af Rederne laa i betydelig Højde over Havfladen. De rugende Hunner vare meget tamme og tillod, at vi nærmede os dem til faa Alens Afstand; det samme var Tilfældet paa Talerulik, en langagtig Ø, vi besøgte paa Vejen op til Sukkertoppen. Smaa Ællinger af ganske samme Farve som islandske saaes 19de Juli 1925 lidt Syd for Sukkertoppen paa ca. 66° n. Br.

For nærværende er der da næppe nogen Tvivl om, at Ederfuglebestanden i Syd-Grønland er langt nede; Kolonibestyrer Aage Bistrup anfører, „Ederfuglens Saga i Grønland“, D. O. F. T. 19. Aarg. 1925, Side 43, at den af Styrelsen for Grønland i de senere Aar indkøbte Dunmængde andrager:

I Sukkertoppens Distrikt	1915—1919....	ca. 24 kg
- Holsteinsborg „	1912—1919....	„ 13 „
- Egedesmindes „	1912—1917....	„ 33 „

Tal, der sammenholdte med de foran anførte tydeligt nok markere den fortsatte Nedgang. Snarest maa det undre, at man har kunnet være i Tvivl om, i hvilken Retning Udviklingen gik. Forklaringen er vel den, at man har ladet sig blænde af den Mængde Ederfugle, der viser sig langs Kysten paa Op- og Nedtrækket til og fra de nordligere Ynglepladser og derved ikke er blevet var den gabende Tomhed, der efterhaanden i Sommertiden er traadt i Stedet for tidligere Tiders Velstand. Ederfuglen, der i og for sig som uskadelig for Menneskets Interesser burde skaanes, kunde tillige være en Velstandskilde for Grønlands Befolkning; at den ikke længere er det, er et nyt Bevis paa, hvor vanskeligt det er for Mennesket at forvalte et til fri Raadighed overladt Gode.

NORDGRØNLANDSK EDERFUGL, Somateria mollissima borealis Brehm.

Anas mollissima L. Fabricius: Fauna Groenl. 1780, Side 68. — Platypus borealis. Brehm: Lehrbuch eur. Vög. 1824, Side 813. — Somateria mollissima. Holbøll, Naturhist. Tidsskrift, Bd. IV 1843, Side 445. — Somateria mollissima. Baird, Brewer and Ridgway: Water Birds North. Am. Vol. II, 1884, Side 73. — Somateria mollissima (L.). Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 94. — Somateria mollissima borealis. Coues: Key to North Am. Birds 5th. Ed. 1903, Side 938. — Somateria mollissima (L.). G. Kolthoff: Bidrag till Kännedom Norra Polartrakternes Däggdjur och Fåglar. Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Hdlgr. Bd. 36, No 9 1903, Side 58. — Somateria mollissima borealis Brehm. Schalow: Vögel der Arktis 1904, Side 168. — Somateria mollissima. Th. N. Krabbe: Om de grønl. Ederfugle med særligt Henblik paa deres Aftagen og økonomiske Betydning. D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 98. — Somateria mollissima borealis Brehm. A. O. U. Check-List North Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 79. — Somate- mollissima borealis (Brehm). Koenig: Avifauna Spitzbergensis 1911, Side 233. — Somateria mollissima borealis Brehm. J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. II 1913, Side 2. — Somateria mollissima borealis (Brehm). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1369. — Somateria mollissima (L.). (borealis). A. Bertelsen: Fuglene i Umanaq Dist. Medd. om Grønland, LXII, 1921, Side 148. — Somateria mollissima borealis. Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby, Vol. II, Feb. 16th, 1922, Side 361.

Danske Navne: Nordgrønlandsk Ederfugl.
Engelske „ Northern Eider Duck, Greenland Eider.
Grønlandske Navne: Mitek, Amaulik (♂), Amauliksak (♂ juv.), Arnauiak, Siorartok (♀), Avok.

Racekendetegn: En lille Ederfugl, næsten lige saa lille som den færøiske Form, dog ret langvinget; Vingen hos gamle Hanner gennemsnitlig 286,5 mm, hos Hunner 278 mm. Næbbet kortere og mindre end hos Racen islandica, Næbfligene gennemgaaende smallere og spidsere, deres Farve meget livligere, hos gamle Hanner i Pragtdragt nærmende sig v-nigrum's. Fjergrænsen paa Næbsiden naaer i Regelen kun lige hen til Næseborets Bagrand. Hos Hanner i Pragtdragt gaar det grønne paa Hovedet ofte hen under Øjet, og Brystfarven er gennemgaaende varmere flødegullig. Gamle Hunner ere de rødligste af alle Racerne i Pragtdragt, hos unge Fugle ere Fjerrandene brunligere end hos typiske.

Forekomst i Grønland: Yngler Nord for 70°—71° n. Br. langs Vestkysten meget højt mod Nord; herfra kommer den i store Skarer ned til Sydgrønland om Efteraaret og overvintrer dér, fra Holsteinsborg og Sukkertoppen sydefter.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen.* I Zoologisk Museum her findes en Dunælling i Alkohol, taget ved Dalrymple Rock, Cap York, Nordvest-Grønland, $^{20}/_{7}$ 1916. Den er et Par Dage gammel og paa det nærmeste af samme lyse Farve som Ællinger af Racen islandica; den er noget lysere end østgrønlandske Ællinger og synes lidt brunligere i Farvetone end islandske og vestgrønlandske Ællinger. Fjergrænsen paa Næbsiden naar kun lige Næseborets Bagrand; dette Forhold kommer saaledes tydeligt frem allerede hos den ganske unge Fugl og Forskellen mellem en typisk Ælling og Ællingen af Racen borealis er ogsaa i denne Henseende let at se.

Hunnen i Ungedragt har bredere Bræmme paa de brungraa Fjer, og de ere mere olivenbrunlige end hos islandske og typiske unge Hunner; Dragtskiftet foregaar som foran beskrevet, men man ser undertiden Hunner, der ere henved ét Aar gamle uden at have ombyttet nogen nævneværdig Del af Ungedragten med første voksen Dragt; deres olivenbrunlige Fjerrande ere da naturligvis afslidte, men de ere dog af en lidt anden Farvetone end unge typiske Hunner i slidt Ungedragt; gennemsnitlig ere de mindre end typiske, men lidt mere langvingede end islandske. Gennemsnitsmaalene af 13 unge Hunner ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	265,5 mm	48,8 mm	66,8 mm	34,8 mm	35,1 mm	18,6 mm	49,2 mm	71,4 mm	72,5 mm	59,2 mm
Største Maal	289 „	51 „	71 „	36 „	40 „	21 „	52 „	76 „	76 „	62 „
Mindste „	245 „	47 „	64 „	32 „	32 „	16 „	48 „	65 „	67 „	54 „

De Fjer af *første voksen Dragt,* der komme frem paa Hoved, Bryst og Skuldre, ere rødbrunligere end hos typiske Hunner i tilsvarende Dragt, og Hunner *i andet Aar* ere ogsaa „højere“ i deres rødbrunlige Farve; Vingerne synes at vokse lidt i Længde, men ellers er Forskellen i Maalene mellem disse og unge Fugle ikke stor. Gennemsnitlig maale 5 Hunner i andet Aar:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	272 mm	48,6 mm	64,1 mm	36 mm	32 mm	18,1 mm	50,3 mm	71 mm	71,6 mm	57,4 mm
Største Maal	281 „	52 „	68 „	37 „	37 „	21 „	51 „	72,5 „	73 „	59 „
Mindste „	256 „	47 „	63 „	35 „	29 „	15 „	50 „	69,5 „	70 „	55 „

Endnu kraftigere rødlige ere Hunner i tredje og fjerde Aar; deres Kinder ses ofte at være helt ustribede, og paa Isse og Nakke have Fjerene en rødligviolet Glans; Brystfjerenes Endestraaler ere saa lange, at de næsten helt skjule de underliggende Fjers sorte Tværstriber, saa at Brystet ser ensfarvet rødt ud; senere afslides disse Spidser. Paa Kropsidernes tværstribede Fjer ere de sorte Tværstreger smallere end hos typiske Hunner, de brunlige Kanter paa Armsvingfjerene ere ogsaa bredere, de hvide Baand over Vingen ligeledes; alt i alt er den gamle Hun en meget smuk Fugl. Hunner i Pragt- og Sommerdragt ere afbildede paa Tavle XLV, XLVI og XLVII. Hvidbrogede, ganske lyse og blegt graalige Afændringer ses undertiden.

Gennemsnitsmaalene af 47 Hunner i tredje og fjerde Aar ses nedenfor. Forsøg paa en Sondring mellem tre- og fireaarige Fugle er gjort, men atter opgivet, da ikke tilstrækkelig mange Skeletter foreligge til disse Fugle.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
47 ♀ ♀ ad.	278 mm	48,5 mm	66,5 mm	35,5 mm	34 mm	19 mm	50 mm	73 mm	73,5 mm	59,7 mm
Største Maal	290 „	57,5 „	72 „	38 „	38 „	22 „	55 „	80 „	81 „	66 „
Mindste „	269 „	43,5 „	63 „	33 „	29 „	16 „	45,5 „	67 „	68,5 „	55 „

Paa samme Maade som unge Hunner afvige unge Hanner fra typiske i tilsvarende Alder; de have større, bredere og varmere gulbrunlige Fjerrande paa de graa Fjer; de naa gennemgaaende knapt saa langt i Fældningen ind i *første voksen Dragt,* og de kanelbrune Spidser, som findes paa Hovedets mørke Fjer, ere ofte noget „højere“ i Farve og afslides ikke helt saa meget. De ere kendeligt mindre end typiske og noget mindre end islandske unge Hanner, dog mere langvingede end sidstnævnte. Gennemsnitsmaalene af 38 unge Hanner findes nedenfor, men med Hensyn til disse maa dog bemærkes, at det ikke er muligt med afgjort Sikkerhed at staa inde for, om ikke en og anden sydligt i Grønland udruget Fugl har været medregnet.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
38 ♂ ♂ i første Aar	272,2 mm	51,6 mm	70,5 mm	37,2 mm	36,9 mm	20,4 mm	51,2 mm	74 mm	75,5 mm	61,5 mm
Største Maal	286 „	55 „	74 „	40 „	40 „	24 „	56 „	78 „	80 „	68 „
Mindste „	256 „	49 „	68 „	35 „	31,2 „	18 „	47 „	68,5 „	70 „	57 „

I andet Aars Fjerdragt ligne disse Hanner islandske og for saa vidt typiske, men oftere end hos disse ses mørke Fjer paa Hovedet og paa Ryggen, og man kan paa tørre Skind ikke sjældent allerede

i denne Alder skønne, at Næbfarven i levende Live har været rødgulligere. Gennemsnitsmaalene af 32 Hanner i denne Alder vise, at Vingelængden tiltager omtrent en Centimeter, men Resten af Maalene har kun forandret sig ganske lidt.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
32 ♂ ♂ i andet Aar	281,3 mm	51,2 mm	71 mm	37 mm	37,3 mm	21,4 mm	51,4 mm	75,1 mm	75,9 mm	61,2 mm
Største Maal	298 „	55 „	76 „	39 „	41 „	24,5 „	55 „	79 „	80 „	65 „
Mindste „	268 „	47 „	66 „	34 „	32 „	18 „	47,5 „	71,5 „	71 „	58 „

En tre Maaneder og en otte Maaneder gammel Han findes afbildede paa Tavle LI, en Han i andet Aar, ca. 20 Mdr. gl., paa Tavle LIII, nederst tilvenstre.

Hanner i tredje og fjerde Aar blive endnu lidt mere langvingede, men de øvrige Gennemsnitsmaal forandre sig meget lidt; da saa store Rækker foreligge, kan man vist med nogen Grund fæste sig ved dette, og deraf slutte, at de nordgrønlandske Hanner forholdsvis tidligt naa endelig Størrelse for Næbs og Bens Vedkommende, medens Vingelængden op til tre-Aars Alderen (i hvert Fald) vedbliver at tiltage. Maaske er Forklaringen den, at disse nordligt levende Ederfugle maa bruge Vingerne mere; dels have de det aarlige Op- og Nedtræk langs Kysten fra ca. 83° til ca. 63°, en Strækning af henved 300 danske Mile eller over 2000 km, at besørge, og dels maa de i Vinterkvartererne — maaske stundom d. v. s. i visse Aar ogsaa paa Rugestederne — saa at sige stadigt „være paa Vingerne“ for at søge aabent Vand, hvori de kunne dykke og finde Føde. Gennemsnitsmaalene af 77 Hanner ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
77 ♂ ♂ i mindst tredje Aar	286,5 mm	50,5 mm	71 mm	36,7 mm	37,5 mm	22 mm	51 mm	74,5 mm	75,5 mm	61 mm
Største Maal	304 „	57,5 „	77 „	41 „	42 „	27 „	55 „	80 „	82 „	65 „
Mindste „	269 „	45,5 „	65 „	33 „	32,5 „	18 „	46,5 „	68 „	67 „	55,5 „

Hanner i tredje og mindst fjerde Aar ere maalte sammen af lignende Grund som for Hunnernes Vedkommende; nogle Skeletter foreligge dog, og hvis man foretager en Sondring, saaledes at de Hanner, der endnu have lidt graabrunt paa Forvingens Kant og de krumme Armsvingfjers Kanter, regnes for treaarige og Resten for ældre, d. v. s. mindst fireaarige, stille Maalene sig som nedenfor vist.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
37 ♂ ♂ i tredje Aar	285 mm	50,1 mm	70,6 mm	36,7 mm	37 mm	22,1 mm	50,6 mm	74 mm	75,2 mm	60,7 mm
Største Maal	298 „	54 „	76 „	40,5 „	41 „	25 „	55 „	80 „	81 „	64 „
Mindste „	269 „	45,5 „	66 „	33 „	32,5 „	18 „	46,5 „	68 „	67 „	55,5 „
40 ♂ ♂ i mindst fjerde Aar	288 mm	50,7 mm	71,3 mm	36,7 mm	37,6 mm	22 mm	51,2 mm	75,2 mm	75,8 mm	61,3 mm
Største Maal	304 „	57,5 „	77 „	41 „	41,5 „	27 „	55 „	80 „	82 „	65 „
Mindste „	278 „	46,5 „	65 „	34 „	33 „	18 „	48 „	71 „	71 „	55,5 „

Af Udseende ere disse Hanner særdeles skønne i Pragtdragt; Næbfarven ses endnu paa de tørre Skind at være rødgullig; hos mange gaar den grønne Farve paa Hovedet et godt Stykke henimod eller hen under Øjet, hos nogle findes kun et svagt grønligt Skær, og hos næsten Halvdelen standser den grønne Farve bag Kinden ganske som hos typiske Fugle. Næbfligenes Form er noget vekslende, oftest ere de dog ret lange, temmelig smalle uden derfor at ende spidst; de ere af samme Størrelse, *forholdsvis,* som hos typiske Fugle, thi hos disse er Forholdet mellem Næbmaal 1, Afstanden fra Næbspids til forreste Fjergrænse paa Panden, og Næbmaal 2, Afstanden fra Næbspids til Næbfligens bageste Rand, paa det allernærmeste det samme som hos Formen „borealis“. Saa brede som de kunne være hos typiske Fugle, ses Næbfligene dog aldrig. Hvad Brystbæltets Farve angaar, forekommer den

mig hos disse grønlandske Hanner snarere at være kraftigere end hos danske Ederfugle; naar det Modsatte har været sagt, beroer det antagelig paa, at de paagældende grønlandske Skind have været af falmede Fugle. Nogen stor Forskel i de bageste, hvide Armsvingfjers Størrelse eller Krumning har det ikke været muligt at se, men lidt mere nedhængende over Haandsvingfjerene ere de maaske nok. Han i Pragt- og Sommerdragt er afbildet paa Tavlerne LIV og LV.

Racen borealis' Udbredelse er vist paa Kortet Side 186; de Grænser, som her ere opsatte, maa dog tages med Forbehold, navnlig de nordlige og vestlige, thi nogen indgaaende Viden om Ederfuglens Ynglen i Egnene Nord for Hudson-Bay og om deres Forekomst paa Vestkysterne af Ellesmere-, Grinnell- og Grants-Land haves vistnok ikke. Lidt bedre ere vi underrettede om den nordvestlige og nordlige Del af Grønlands Kyst. Hos Winge findes l. c. følgende Oplysninger Side 106: „Paa Dalrymple-Ø ved Mundingen af Wolstenholme-Sund, omtales den af Bessels som ynglende i Mængde i Juni 1873. Samme Steds fandtes den talrig i Sommeren 1894, som Ohlin meddeler; i Løbet af en Time blev der dræbt over 50 Hunner.

Ved Carey-Øerne saa Nares i Juli 1875 Ederfugle svømmende med Unger faa Dage gamle. Samme Sted fandt Ohlin den talrig ynglende i Sommeren 1894.

Ved Kap Parry saa Bessels store Flokke 12te Juni 1873.

Ved Northumberland-Ø var der, efter Bessels, flere Flokke 8de Juni 1873.

Ved Inglefield-Bugt fandt Ohlin den ynglende mange Steder i 1894.

Ved Port Foulke fandtes dens Æg i 1861 første Gang 28de Juni, meddeler Hayes.

Paa Littleton-Øerne fandt Kane den ynglende i stor Mængde midt i Juli 1854, især paa nogle smaa Skjær, hvor Rederne stode tæt. Ungerne vare tildels ifærd med at komme ud af Æggene og forlade Rederne. Samme Yngleplads iagttoges af Hayes 7de Juli 1861.

Ved Rensselaer-Bugt nævner Kane i 1854 nogle faa Ederfugle som komne 23de Juni.

I Kanes-Hav nævnes den af Deltagere i „Polaris"-Rejsen 10de September 1892 og, sidste Gang, 3dje Oktober.

Ved Kennedy-Kanal blev den set i stor Mængde af Morton, paa Kanes Rejse, 21de og 22de Juni 1854.

Ved Thank-God-Harbour nævnes en stor Flok som set 4de Juni 1872 af Deltagere i „Polaris"-Rejsen, og 9de Juni nævnes to som skudte. Bessels omtaler den som ret almindelig og ynglende i Egnen. — Samme Sted blev den skudt af Dr. Coppinger i Juli 1876, som Feilden meddeler".

Bertelsen siger udtrykkelig l. c. Side 149, at den Ederfugl, der forekommer i Umanaq-Distriktet er borealis, uden dog nærmere at angive de Grunde, som have været afgørende for Bestemmelsen; to til Zoologisk Museum hjemsendte Skeletter svare i et og alt til denne Race; bægge ere af Hanner, den ene skudt $^{4}/_{10}$ 1914 og altsaa *maaske* en Nord fra kommet Trækfugl, den anden skudt $^{10}/_{6}$ 1917 og derfor temmelig sikkert en stedlig Ynglefugl. Herefter skulde man tro, at disse Egne vare Sydgrænsen for borealis' Udbredelse; de Ederfugle, som vi i Slutningen af August 1925 saa imellem de da nys fra Nord i Flokke komne Han-Konge-Ederfugle vare prægede som borealis, skønt Næbfligene paa gamle Hanner i Sommerdragt naturligvis vare matte i Farverne. I Egedesminde Distrikt fik man ikke det Indtryk, at Ederfuglen var nogen videre almindelig Ynglefugl; Bertelsen anslaar Antallet af rugende Par i Umánaq-Distriktet til ca. 500 Par. Ved Upernivik skal den være almindeligere; Winge skriver: „Ved Upernivik, ved Itivdlinguak, saa Giesecke den 16de Juli 1807 flere Reder af Ederfugle paa høje Bjergknolde. — Paa Arfitsiak fandt Giesecke den ynglende i Mængde 19de Juli 1807. — I Brev af 1834 nævner Vahl den som ynglende i stor Mængde paa Øerne Nord for Upernivik. — Fencker nævner den i 1887 som almindelig ynglende i Upernivik-Egnen. 24de April 1886 viste den sig almindelig i de aabne Strømhuller; 14de Juni samme Aar indbragtes de første Æg; 2den August nævnes, at nogle Ederfugle allerede havde store Unger, andre endnu Æg. 24de April 1887 viste den sig, skjønt det var streng Kulde, og næsten intet aabent Vand var at se. 15de April 1888 blev en stor Flok set flyvende; aabent Vand fandtes da i Nærheden; 3dje Maj var den almindelig i de aabne Vaager; 22de August fandtes endnu smaa dunede Unger. 12te Februar 1890 i streng Kulde var der flere at se i aabent Vand ud for Upernivik; 5te Maj trak umaadelige Flokke mod Nord, da Isen var brudt af Vinden. — Paa Berry-Island, paa 73° 20', nævner Sutherland den som talrig under 12te Juni 1850, og

paa smaa Øer i Egnen bleve dens Æg indsamlede i tusindvis sidst i Juni. Skind fra Duck-Island, paa 73° 57', fra Juli 1891 og fra Sommeren 1892, nævnes af Stone.

Paa en lille Ø Nord for Kap Shackleton, meddeler Sutherland, blev der i Løbet af to Timer indsamlet 5000 Æg af Ederfuglen 2den Juli 1850, og mange Gange flere lod man ligge".

Maaske er det da netop paa det Sted, mellem 69° og 71°, hvor Holbøll betegner Ederfuglen som sjælden, at Grænseegnene mellem de to Racer ligge.

Paa den amerikanske Side af Davis Strædet synes Grænsen at ligge langt sydligere, hvis man tør dømme efter en lille Række Skind fra Hopedale i Labrador, som Dr. Walter Koelz fra Michigan venligst overlod mig, da vi i Sommeren 1925 traf hinanden i Grønland.

Disse, 4 gamle (rugende) og en ung Hun, en gammel og en toaarig Han ere prægede som borealis, skønt Næbfarven — hvad der kunde ventes efter Datoen $^8/_7$ 25 — ikke ses paa de tørre Skind at være „høj". De fire gamle Hunner maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Hopedale Labrador $^8/_7$ 25	283 mm	51 mm	66 mm	37 mm	32 mm	16 mm	50 mm	74 mm	75 mm	61 mm
„ „ „	273 „	47 „	60 „	33 „	30 „	15 „	50 „	66 „	67 „	74 „
„ „ „	279 „	50 „	66 „	35 „	33 „	18 „	49 „	75 „	76 „	61 „
„ „ „	269 „	51 „	65 „	36 „	33 „	17 „	51 „	71 „	73 „	63 „
Gennemsnit	276 „	49,8 „	64,3 „	35,3 „	32 „	16,5 „	50 „	71,5 „	72,8 „	59 „
og den gamle Han	285 „	49 „	68 „	36 „	36 „	19,5 „	50 „	68 „	69 „	56 „

Disse Maal svare ganske godt til de foran nævnte for grønlandske Fugle og tyde i hvert Fald ikke paa nogen Indblanding af „dresseri"-Blod; heller ikke Næbfligene vise i Form nogen Tilnærmelse til denne Race, saaledes som det, iflg. Beetz: Notes on the Eider, Auk. Vol. XXXIII 1916, Side 286, skal kunne ses.

De seneste Efterretninger om Ederfuglen i Nord-Grønland findes i D. O. F. T. 19. Aarg. 1925, Side 43, „Ederfuglens Saga i Grønland" af Kolonibestyrer Aage Bistrup, Upernivik, Nordgrønland.

„Først med Udgangen af April Maaned plejer Vinterkulden heroppe at være over Toppunktet. Isen slaar Revner, Strømstederne bryder op, og saa er de der straks, de store Fugleflokke, en Del af Grønlands Rigdom . . . . . Sidst kommer Ederfuglen, *Somateria mollissima,* den stakkels saa haardt forfulgte Ederfugl; hvor mange af Flokkenes Medlemmer er mon ikke faldet fra paa den lange Vej fra Kap Farvel her op til Ynglepladserne, en Strækning, som fra Danmark til Tunis? Fuglen følger sine Sædvaner; tæt under Kysten stryger den rundt om alle fremspringende Pynter, og der ligger Jægerne paa Lur. Fra Næs til Næs lyder Skuddene ved Nat og ved Dag. Heroppe, hvor den søger til Ynglepladserne, og hvor Isen ligger endnu, kommer de første Flokke højt, spejdende efter Revner og Vaager. De kredser og kredser, sænker sig lidt og forsvinder saa igen. Der er aabenbart fast Is endnu længere nordpaa. Men ud fra Flokkene daler enkelte Fugle, der er blevet sneblinde, falder ned paa Isen og er et let Bytte for alle Slags Rovdyr.

Midt i Maj er Isen som Regel forsvundet helt fra Yderkysten, men ikke fra Fjordene, og saa kommer der Fart i Fuglelivet. Paa de stille Dage, naar Havet ligger saa blankt som et Spejl, og der ikke er Forskel paa Is og Hav, lyder det ind til os, et Brus af taktfaste Vingeslag som en Orkan i Anmarch. Fuglene øjner vi ofte slet ikke. Nordover gaar det meste af Trækket, stadig nordover; thi Rugepladserne sydpaa er jo forlængst ødelagte ved Menneskenes Tankeløshed. Det haster, Foraaret er inde, og Sommeren er saa kort . . . . . Det er Juni Maaned, og Isen er drevet lidt til Søs. Over den sidste Rest af Isfoden sætter vi den lille Motorbaad i Vandet og staar ud efter i den lyse Polarnat. Let Tyndis paa Vandet, pragtfulde Farver med blaa Himmel og Midnatssol, som faar Fjældtoppene til at gløde og Isfjældene derude til at skinne, saa det svier i Øjnene. En Sæl stikker nysgerrigt Hovedet op. En forsinket Flok Hvidhvaler flygter rædselsslagne for Skruens Roteren i Vandet, men vi har ikke Tid til Jagt nu, Turen gælder Kingigtortagdlit, Skærgaarden derude ved Yderøerne, hvor Ederfuglen de sidste Aar har ruget, om end sparsomt. Øerne ligge langt til Søs; de er smaa og lave, næsten uden

Vegetation. Om Vinteren har jeg besøgt dem paa Slæde og set dem begravet under Skrueis, Isstykke paa Isstykke skruet op af gigantiske Kræfter. Nu ligger de der forude, stille og smilende paa det blanke Hav med en let „Støvsky“ over og om sig. Kikkerten kommer frem; Skyen er Fugle, Terner og Havlitter, Vadefugle og Ederfugle, dog flest Terner. Fuglene maa allerede være begyndt at ruge. Ederfuglehannerne ses som hvide Klatter strøet hen over Øerne. De sidder ved Siden af Reden og underholder forelsket Fruen, der nu ogsaa tydeligt ses. Men Forelskelsen varer kun kort; længe før Børnevrøvlet begynder, er de paa Vingerne udefter.

Hvor er den dog pragtfuld, Ederfuglens Han, med sit sort-grønne Hoved og med det blegrøde Skær over den hvide Hals, over Ryg og Bryst; og hvor har de det dog vidunderligt herude! Her er saa uberørt af Mennesker, og her er ingen Lyd af Menneskers Færd. Derfor er Yderøernes Beboere saa trygge, saa ugenerte; derfor udfolder de frit deres Liv og fylder Luften med deres Lyde. Alle Instrumenter er med i Orkestret: Ternernes arrige Kvidren, Vadefuglenes Fløjten, Havlitternes smukke stemningsfulde Korsang, baade Tenorer og Sopraner; samtidig kredser de store Graamaager, *Larus glaucus*, højt over os med deres hæse Skrig, og ind imellem lyder Ederfuglenes montone Avu, Avu, og Hunnernes Svar: Gok, Gok.

Vi gaar en Tur hen over Øen. Hunnerne trykker sig ned i Rederne, men hist og her finder vi forladte Reder. Er det Maagerne, som har været paa Spil? Nej, hvor Sneen ligger endnu, ses der alligevel tydelige Menneskespor. Der har været Folk ude før os. Æggene og Dunene frister. Iaar er der aabenbart mange Fugle. Paa en ganske lille Ø yderst ude tæller jeg over hundrede Reder. Her har aabenbart ingen Folk været. Et Par Tusinder Æg er derimod nok allerede samlet fra de større Øer. Paa den største af Øerne finder jeg gamle Æggegrave af Sten. Den største har sikkert kunnet rumme flere Tusinder Æg. De er fra gamle Dage, da der endnu var Ederfugle, som det var værd at tale om! Aargamle Reder kan man se endnu, enkelte Steder ligger de saa tæt, at Fuglene maa have rørt ved hinanden under Rugningen. Men det var før vor Tid!

Stakkels Ederfugl! Fred for „Rovdyret“ har I nok ikke meget af nu. Endnu samles der i Upernaviks Distrikt aarlig 20—30,000 Æg! . . . . . først ved Upernavik og nordefter bliver der Tale om virkelige Ynglepladser. Jeg skal nævne de vigtigste af dem, de mest kendte, de betydeligste og dem, som ligger mest isolerede. . . . .

Nord for *Svartenhuk* ligger *Tukingasok* 72° 10' (Dark Head) og Fladøerne, Øer, der synes at have de bedste Betingelser for Ederfuglen, men som nu kun beboes af ganske enkelte Flokke. Endvidere nogle Smaaøer Vest og Nord for Prøven, 72° 10';

Smaalænderne, 72° 45', ud for Kolonien Upernavik bebos kun af ca. 100—150 Par. Der leveres ca. 500 Æg derfra om Aaret og ofte, altfor ofte, er det baade første og andet Kuld Æg, der fjernes;

Kingigtortagdlit, 73° 0'. Jeg besøgte Øerne i 1921. Der var lige Dagen forud fjernet godt 2000 Æg, og dog var der en Del tilbage endnu.

Kitsigsut Øer, hvor der aarlig opgives at tages 3—4000 Æg;

Kitsigsorssuit (Duck Island), 74° 0'. Sikkert den største af Vestgrønlands Ynglepladser, med Fugle i tusindvis. Der samles sikkert 10—15,000 Æg aarlig, ja nogle Aar endda maaske 20,000 Æg;

Gardes Øer, 74° 0'. Disse er for en stor Del uberørte endnu, men det vil næppe vare mange Aar endnu, før Befolkningen ogsaa finder Vej derud, nemlig naar de nærmere liggende Øgrupper er ødelagte ved Rovdrift.

Saa er der Melville Bugt og nordefter:

Balles Øer, 75° 20'; *Dalrymple Ø*, 76° 30', i Wolstenholme Sund;

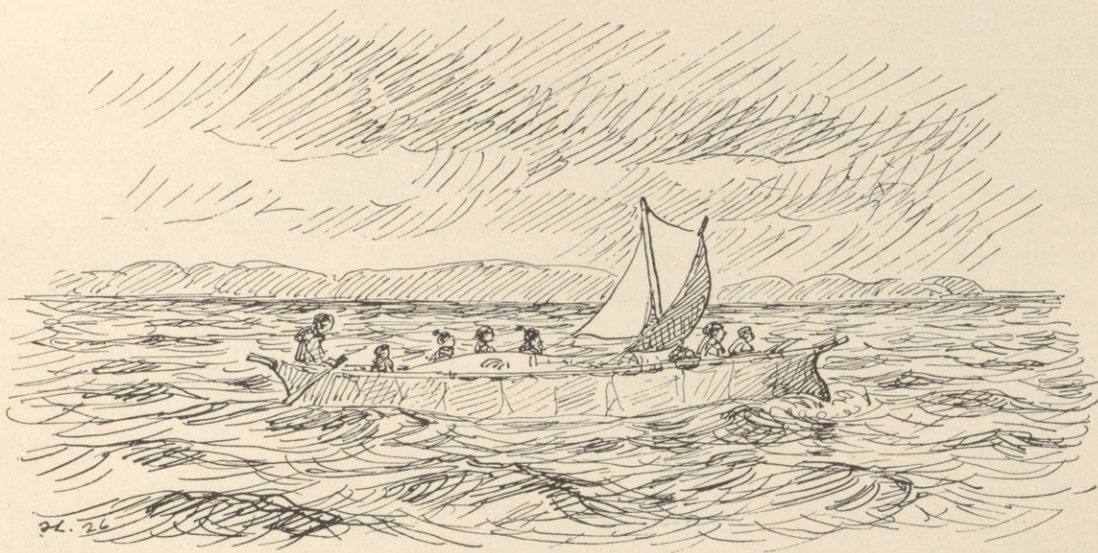
Carey Øerne, 76° 45', hvor Bestanden vistnok kun er meget ringe; og endelig

Littleton Øerne, 78° 20', helt oppe ved Smith Sund, hvor Bestanden har været meget stor, men hvor den skal være ødelagt af den amerikanske Crockerland Ekspedition.

Disse er Ederfuglenes sidste Tilflugtssteder i Vestgrønland. Det er sørgeligt, men desværre sandt“.

Fra de nordligste af disse Ynglepladser trække de gamle Hanner sikkert allerede i August Maaned mod Syd; de skulle jo fælde, og navnlig kommer det Øjeblik, da de miste deres Svingfjer og altsaa ville være fortabte, hvis Islæg pludselig kommer og fanger dem. De maa da bort, medens Vingerne endnu kunne bære, og saa gaar det sydpaa mod aabent Vand i Følge med Konge-Ederfuglens Hanner, der ere underkastede samme Vilkaar.

Vi saa dem da ogsaa, bægge Arter, allerede midt i August i Fjorde, Sunde og mellem Øer nede i Egedesmindes Distrikt allerede fra 16de August i 1925. Og Grønlænderne vide Besked; én Konebaad kom ind til Egedesminde med over 200 „afslaaede“ Hanner, en anden med et lignende Antal; henved Halvdelen af disse Fugle var „borealis“ og de allerfleste Hanner; nogle unge Fugle og etaarige Hunner vare ogsaa imellem, og ved et Par Udsteder, som vi besøgte, havde Grønlænderne i deres Hytter fuldt op af Roandrikker — men det er jo ogsaa vanskeligt paa den Tid at skaffe Kød!

DRESSERS EDERFUGL, Somateria mollissima dresseri Sharpe.

Somateria Dresseri Sharpe. Ann. & Mag. Nat. Hist. VIII 1871, Side 51. — Somateria Dresseri. Baird, Brewer and Ridgway: Water Birds North. Am. 1884, Vol. II, Side 76. — Somateria dresseri. Coues: Key to North. Am. Birds. 5th Ed. 1903, Side 939. — Somateria mollissima Dresseri Sharpe. E. Lehn Schiøler: Dressers Ederfugl, Som. moll. Dress. Sharpe ny for Grønland. D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 164. — Somateria drésseri Sharpe. A. O. U. Check-List of North. Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 79. — Somateria mollissima dresseri Sharpe. J. G. Millais: British Diving Ducks 1913, Vol. II, Side 2. — Somateria mollissima dresseri Sharpe. Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna. Bd. II 1920, Side 1370. — Som. moll. dresseri Sharpe. Annie C. Jackson (Meinertzhagen): Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby. Febr. 16th, 1922, Side 361.

Danske Navne: Dressers Ederfugl.
Engelske „ Dressers Eider.

Racekendetegn: Lige saa stor eller større end Artens typiske Form; Vingen hos voksne Hanner gennemsnitlig 300 mm, men Maximumsmaalene overgaa Artens. Pandens nøgne Næbflige særdeles brede hos kønsmodne Hanner, ogsaa hos Hunner og unge Fugle i Regelen kendeligt bredere end hos typiske Ederfugle i tilsvarende Alder. Hos Hanner i Pragtdragt gaar Hovedets grønne Farve i Regelen et Stykke hen under Øjet.

Forekomst i Grønland: Truffet én Gang paa Vestkysten i April 1907 ved Godthaab.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen* har jeg ikke set; Baird, Brewer and Ridgway sige, l. c., Side 76, at den ikke kan skelnes fra den almindelige Ederfugls; Coues beskriver den som graabrunlig, lysere graalig paa Undersiden og hvidgraa paa Bugen; paa Kinden ses en mørk Stribe og ovenover denne en lys ovenfor Øjet.

En ung Han i Overgangsdragt fra *Unge-* til *første voksen Dragt,* skudt 26. Marts 1925 ved Chathamport i Mass. U. S., har lidt brunligere Kanter paa Brystets og Bugens mørkt brungraa Fjer end de tilsvarende hos typiske Fugle; i det Hele taget ere de tilbageværende Dele af Ungedragten lidt mørkere og varmere i Tone. Næbfligene have saa temmelig samme Udvikling som hos en gammel Han her fra Landet. Dens Maal ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paaNæbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ juv. 26/3 1925	274 mm	54 mm	77 mm	36 mm	45 mm	25 mm	58 mm	78 mm	79 mm	64 mm

Den gamle Han i Pragtdragt ligner i Tegning ganske en typisk Ederfugl, kun gaar den grønne Farve paa Hovedet hos de her foreliggende Stykker hen under Øjet. Næbfligene derimod ere meget bredere, end de nogensinde ses hos typiske Ederfugle, saaledes hos en af de foreliggende Dressers Ederfugle 16 mm brede. Størrelsen af nogle Hanner er:

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.), Som. moll. borealis Br., Som. moll. islandica Br., Som. moll. faeroeensis Br.

Hanner i 2det Aar.

Som. moll. faeroeensis Br. Han i 2det Aar, ♂ vix ad.
Ca. 16 Mdr. gl. 20/10 1925. Thorshavn, Færøerne.

Som. moll. faeroeensis Br. Han i 2det Aar, ♂ vix ad.
Ca. 20 Mdr. gl. 8/2 1908. Nolsø, Færøerne.
Bemærk den mørke Forvinge og de mørke, krumme Armsvingfjer.

Som. moll. moll. (L.). Han i 2det Aar, ♂ vix ad.
Ca. 21 Mdr. gl. 26/2 1904. Sejerø.
Bemærk den spættede Forvinge og de sort-hvide Armsvingfjer.

Som. moll. borealis Br. Han i 2det Aar, ♂ vix ad.
Ca. 20 Mdr. gl. 4/3 1902. Sukkertoppen, Vest-Grønland.
Bemærk Forvinge og krumme Armsvingfjer.

Som. moll. islandica Br. Han i 2det Aar, ♂ vix ad.
Ca. 15½ Md. gl. 16/9 1913. Nord-Island.
Bemærk den spættede Forvinge og de halvt sorte, krumme Armsvingfjer.

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.), Som. moll. faeroeensis Br., Som. moll. islandica Br., Som. moll. borealis Br., Som. moll. dresseri Sharpe, Som. moll. v-nigrum Gray.

Gamle Hanner, ♂♂. Pragtdragt.

Som. moll. borealis Br. Gammel Han, ♂ ad.
Ca. 29 Mdr. gl. 15/12 1907, Sukkertoppen, Grønland.

Som. moll. faeroeensis Br. Gammel Hun, ♂ ad.
Ca. 35 Mdr. gl. 20/5 1914. Nolsø, Færøerne.

Som. moll. dresseri Sharpe. Gammel Han, ♂ ad.
Ca. 34 Mdr. gl. Ca. 30/4 1907. Godthaab, Grønland.

Som. moll. islandica Br. Gammel Han, ♂ ad.
Ca. 35 Mdr. gl. 11/6 1906. Nord-Island.

Som. moll. moll. (L.). Gammel Han, ♂ ad.
Ca. 43—44 Mdr. gl. 10/2 1909. Isefjorden.

Som. moll. v-nigrum Gray. Gammel Han, ♂ ad.
Ca. 34 Mdr. gl. 11/4 1894, Narssak, Godthaab, Grønland.

Ederfugle, Som. moll. moll. (L.), Som. moll. islandica Br., Som. moll. borealis Br.

Som. moll. moll. (L.). Han, ♂. Sommerdragt frembrydende.
Ca. 25 Mdr. gl. 10/7 1905, Skolerevet, Kattegat.

Som. moll. bor. Br. Han, ♂. „Afslaaet“.
Ca. 37 Mdr. gl. 20/8 1925. Egedesminde, Vestgrønland.
Sommerdragt.

Som. moll. isl. Br. Gammel Han, ♂ ad.
Ca. 38 Mdr. gl. 22/8 1925, Nord-Island.
Sommerdragt.

Som. moll. moll. (L.). Gammel Han, ♂ ad.
Ca. 38 Mdr. gl. 18/8 1919. Frederikshavn.
Sommerdragt. Svingfjerene ikke helt fremvoksede.

Som. moll. moll. (L.). Gammel Han, ♂ ad.
Mindst ca. 41 Mdr. gl. 26/10 1921. Frederikshavn.
Sommerdragt vigende.

Som. moll. isl. Br. Gammel Han, ♂ ad.
Mindst ca. 39—40 Mdr. gl. 14/9 1912. Nord-Island.

Sort-V- og Dressers-Ederfugle, Som. moll. v-nigrum Gray, Som. moll. dresseri Sharpe.

Som. moll. v-nigrum Gray. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 23 Mdr. gl. Juni 1903. Yukon River, Alaska.
Slidt Parringsdragt.

Som. moll. v-nigrum Gray. Gammel Han, ♂ ad.
Mindst ca. 34 Mdr. gl. Maj 1897. Kangek, Godthaab, Grønland.

Som. moll. dresseri Sharpe. Gammel Han, ♂ ad.
Mindst ca. 33 Mdr. gl. 23/3 1890. Muskegit Island, U. S.
Pragtdragt.

Som. moll. v-nigrum Gray. Gammel Han, ♂ ad.
Mindst ca. 35 Mdr. gl. Juni 1903. Yukon River, Alaska.
Pragtdragt.

Som. moll. v-nigrum Gray. Gammel Han, ♂ ad.
Mindst ca. 35 Mdr. gl. 9/5 1896. Godthaab, Grønland.
Pragtdragt.

Som. moll. dresseri Sharpe. Gammel Hun, ♀ ad.
Mindst ca. 21 Mdr. gl. 28/3 1891. Nantucket, U. S.

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ ad. 1/3 1903. Rhode Island	279 mm	56 mm	81 mm	33 mm	50 mm	26 mm	55 mm	78 mm	79 mm	63 mm
♂ ad. 22/2 1902. Nantucket Mass.	306 „	59 „	85 „	37 „	51 „	30 „	53 „	79 „	79 „	64 „
♂ ad. 28/3 1891. „ „	295 „	57 „	82 „	34 „	50 „	28 „	53 „	81 „	82 „	65 „
♂ ad. 23/3 1890. Muskegit Isl. Mass.	300 „	57 „	81 „	35 „	49 „	28 „	55 „	80 „	80,5 „	65 „
♂ ad. April 1907. Godthb., Grønl.	318 „	54,5 „	75 „	35,5 „	43 „	23 „	58 „	82 „	81 „	67 „
Gennemsnit:	299,6 „	56,7 „	80,8 „	34,9 „	48,6 „	27 „	54,8 „	80 „	80,3 „	64,8 „

En gammel Han i Pragtdragt fra Godthaab er afbildet nederst tilvenstre paa Tavle LIV, en anden nederst tilvenstre paa Tavle LVI.

En gammel Hun maaler:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ ad. 28/3 1891 Nantucket Mass.	283 mm	54 mm	73 mm	34 mm	43 mm	21 mm	54 mm	77 mm	79 mm	61 mm

Heller ikke Hunnen adskiller sig fra den typiske Ederfugl i Henseende til Farve og Tegning, men dens Næbflige ere meget bredere, og selv om tilfældigvis det foreliggende Eksemplar i Vingemaal staar tilbage for Gennemsnitsmaalene af danske Fugle, ser den dog meget større ud; den er afbildet nederst tilhøjre paa Tavle LVI.

Dressers Ederfugl tilhører Amerikas nordøstlige Del; den er dér iflg. A. O. U. Check-List of North. Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 79, udbredt som Ynglefugl fra det sydlige Ungava og Newfoundland til den sydøstlige Del af Staten Maine og Hudsonbugtens sydlige Halvdel. Sit Vinterophold har den fra Newfoundland og Gulf of St. Lawrence langs Staternes Atlanterhavskyst, regelmæssigt til Massachusetts, sjældent saa langt mod Syd som til Virginia. I det Indre ses den undertiden og er saaledes truffet i Colorado, Jowa, Wisconsin, Ohio og den vestlige Del af Staten New York.

Sin Berettigelse som hørende den grønlandske Fauna til har den faaet derved, at den dygtige Fuglekender John Møller i Godthaab i 1907 sendte mig en saltet Han. Jeg havde anmodet om at faa tilsendt nogle saltede Ederfugle til anatomisk Undersøgelse og Skelettering, og mellem disse fandtes Dressers Ederfuglen. I Brevet, der ledsagede Forsendelsen, skriver John Møller, at han medsender denne Fugl, fordi „det er en sand Kæmpe, som det vist vil interessere Dem at se.“ Brevet var dateret 30te April 1907, og Fuglen maa sikkert være skudt i de samme Dage, thi ved Ankomsten her til i Slutningen af Maj var den endnu saa frisk, at det viste sig mulig at præparere den. Senere er den ikke truffen i Grønland.

SORT V EDERFUGL, Somateria mollissima v-nigrum Gray.

Somateria v-nigra Gray. Proceed. Zool. Soc. London 1855, Side 212. — Somateria v-nigrum. Baird, Brewer and Ridgway: Water Birds of North Am. 1884 Vol. II, Side 80. — Somateria v-nigra Gray. Stejneger: Ornith. Explor. Commander Islands and Kamtschatka 1885, Side 173. — Somateria v-nigrum Gray. Palmén: Sibiriska Ishafskustens Fogelfauna 1886, Side 444. — Somateria v-nigra Gray. Nelson: Report Natural Hist. Coll. Alaska 1887, Side 78. — Somateria mollissima var. v-nigrum Gray. Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 94. — Somateria v-nigrum. Coues: Key to North. Am. Birds. 5th Ed. 1903, Side 940. — Somateria v-nigra Gray. Schalow: Vögel der Arktis 1904, Side 169, — Somateria mollissima V-nigrum Gray. E. Lehn Schiøler: D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 167. — Somateria v-nigra Gray. A. O. U. Check-List of North. Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 80. — Somateria mollissima V-nigra Gray. J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. II 1918, Side 4. — Somateria mollissima v-nigrum Gray. Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1371. — Somateria mollissima v-nigrum. Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds, ed. by Witherby, Vol. II. Feb. 16th 1922, Side 361.

Danske Navne: Sort V Ederfugl.
Engelske „ Pacific Eider.

Racekendetegn: I Regelen større end Artens typiske Form; Vingen hos voksne Hanner gennemsnitlig 305 mm, men Maximumsmaalene overgaa Artens. Vingen hos Hunner gennemsnitlig 294 mm (kun et ringe Antal maalt). Pandens nøgne Næbflige særdeles smalle, endende spidst, oftest korte. Næbryggen noget opadbuet over Næseborene. Hovedets grønne Farve hos gamle Hanner fortsættes et Stykke ind paa Kinden og gaar langs Underkanten af den sorte Kalot hen under, stundom forbi Øjet. Fjergrænsen paa Næbsiden gaar i Regelen kun hen til Næseborets Bagrand og ender rundt, sjældent i en Spids, saaledes som Tilfældet oftest er hos de andre Racer. Paa den hvide Hage har Hannen et tydeligt, langarmet, sort V.

Forekomst i Grønland: Ret jævnlig Gæst, oftest skudt om Vinteren.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen* har jeg ikke set; den beskrives i Cat. of Birds Brit. Mus. Vol. XXVII 1895, Side 431, som lysere graalig end Ederfuglens Ælling, „with the feathered portion of the culmen narrower and more pointed“.

Skønt kun et ret ringe Stof af denne Race har kunnet undersøges, tør det dog vist betragtes som sikkert, at Fældningens Forløb er som hos de andre Ederfugle-Racer.

Sort V Ederfuglen er i Farve som en almindelig Ederfugl; kun paa Hoved, Hals, Næb og Fødder viser Forskellen sig. Næbbet har smalle, oftest korte, og spidst endende Flige, dets Ryg er let buet over Næseborene, som om en Pukkel eller Knold var under Dannelse. Dets Farve hos Hanner er iflg. Palmén (Vega-Expeditionens Vetenskapliga Arbeten, Side 445) „pomeransröd, uppåt pannan mörkare. Näbbens naglar hvitgula“; Stejneger (Ornith. Explor. Commander Islands and Kamtschatka, Side 173) kalder det „bright and pure orange, deeper brownish-red orange towards the base; nail cream colored“. Hos Hunner er Farven efter tørre Skind at dømme som hos den typiske Ederfugl. Fjergrænsen paa Næbsiden naaer i alle de undersøgte Tilfælde hen til Næseborets Bagrand, og dens yderste Snip er oftest afrundet, men kan dog ogsaa være spids. Hos Hanner i Pragtdragt fortsættes den grønne Farve paa Hovedet et Stykke ind paa Kinden og gaar langs Underkanten af den sorte Kalot hen under, stundom, eller maaske oftest, forbi Øjet. Paa den hvide Hage ses et stort, langarmet, sort V, hvis Spids vender ud mod Næbspidsen. Føddernes Farve er iflg. Palmén l. c. „pomeransgul; hos hanen No. 232 voro fötterna rödgula, vid lederna äfvensom baktåns flikkant och tårnas baksida gråaktiga“.

Stejnegers Beskrivelse stemmer godt hermed: „feet pale brownish orange joints dusky; webs blackish brown“. Hos Hunnerne er vel Farven knap saa kraftig.

Gennemsnitsmaalene af 8 gamle Hanner ere:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	305 mm	51,6 mm	73 mm	37 mm	38,3 mm	21 mm	51,2 mm	78 mm	80 mm	63 mm
Største Maal	321 „	57,5 „	78 „	38,5 „	40,5 „	25 „	55 „	85 „	85 „	66 „
Mindste „	291 „	48 „	67 „	36,5 „	34 „	17,5 „	48 „	75 „	77 „	62 „

Tre Hunner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	294 mm	51,3 mm	70 mm	36 mm	36,7 mm	20 mm	52 mm	75 mm	75 mm	60,5 mm
Største Maal	304 „	52,5 „	70,5 „	36,5 „	37,5 „	20,5 „	56 „	79 „	76 „	64 „
Mindste „	287 „	50 „	68 „	35,5 „	36 „	19,5 „	49 „	71 „	73 „	58,5 „

Palmén opgiver l. c. en Del Maal af Hanner og Hunner fra Vega-Expeditionen, Helsingfors' Museum, Museet i St. Petersborg og Riksmuseet i Stockholm, hvoraf nedenstaaende Vingemaal hidsættes til Sammenligning.

♂♂ 289, 297, 300, 305, 310, 312, 315 mm.
♀♀ 285, 297, 305, 310 mm.

Nederst tilhøjre paa Tavle LIV er afbildet en gammel Han, skudt $^{11}/_{4}$ 1894 ved Narssak i Nærheden af Godthaab i Grønland; en anden gammel Han fra Godthaab er afbildet midt i højre Række paa Tavle LVI, og øverst paa samme Tavle ses en gammel Han og Hun fra Yukon River i Alaska. Desuden findes afbildet paa samme Tavle, midt i venstre Række, en Han, der sikkert er en Blanding af en Sort V Ederfugl og en borealis med overvejende Præg af v-nigrum; den er skudt i Maj 1897 ved Kangek nær Godthaab. Hvad Farverne paa Hovedet angaar, ligner den v-nigrum, det grønne Parti gaar langt hen under Øjet, og den har et tydeligt, dog kortarmet, sort V paa Struben, men dens Næb er mindre og Fligene forholdsvis lange, borealis-agtige; ogsaa Vingen er noget kort (293 mm) for en v-nigrum, ganske nær Minimumsgrænsen for Hanner, 289 mm.

Foruden denne findes en Række mere eller mindre tydelige Overgangsformer, der paa den ene eller anden Maade vise Spor af v-nigrum-Blod; nogle ere dog maaske andet-Leds-Resultater. Da sædvanlige islandica og borealis med sort V ses, ganske som her i Landet og andetsteds, hvor Ederfuglen lever, er det sorte V alene naturligvis ikke betragtet som afgørende; kun naar andre af v-nigrums Egenskaber, spidse Næbflige, det grønne Partis Udstrækning paa Hovedet og Størrelsen i det Hele *tillige* have været tilstede, er der i det paagældende Stykke set en Overgangsform. Maalene af ni saadanne Hanner findes nedenfor:

		Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Næbsiden til Næbfligens bageste Rand	Afstanden fra forreste Fjergrænse paa Panden til Næbfligens bageste Rand	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Godthaab	$^{28}/_{3}$ 1898	301 mm	52 mm	70 mm	36,5 mm	36 mm	19 mm	52 mm	81 mm	80,5 mm	66 mm
„	$^{24}/_{4}$ 1894	300 „	48,5 „	67,5 „	35,5 „	35,5 „	20 „	50 „	76 „	77 „	63 „
„	$^{12}/_{7}$ 1896	294 „	53 „	73 „	37,5 „	37 „	22 „	52 „	79 „	78,5 „	63,5 „
„	$^{9}/_{1}$ 1895	292 „	47 „	66,5 „	35 „	34 „	20 „	48 „	72 „	73 „	59 „
„	$^{18}/_{4}$ 1898	292 „	50 „	71 „	36 „	38 „	22 „	52,5 „	80,5 „	82 „	67 „
Kangek	$^{15}/_{4}$ 1896	291 „	49 „	69 „	36,5 „	36,5 „	22 „	49 „	77 „	77 „	63 „
Godthaab	$^{24}/_{2}$ 1897	291 „	49,5 „	68 „	38 „	33 „	20 „	49 „	75 „	75 „	62,5 „
„	$^{14}/_{2}$ 1896	291 „	54 „	73 „	38 „	38 „	21 „	48 „	71 „	71,5 „	59 „
„	$^{22}/_{4}$ 1896	291 „	53 „	71 „	39,5 „	37 „	20 „	52,5 „	76 „	77 „	63 „

Foruden disse findes fra Grønland ogsaa Ederfugle, der ere prægede ganske som borealis, men meget store (Vingen 300 mm) og med ret brede Næbflige, saa at man næsten kunde fristes til at opfatte dem som Mellemformer mellem borealis og dresseri; det grønne Parti strækker sig som et svagt Skær lidt hen under Øjet, men da denne Egenskab i sin udprægede Form findes hos baade dresseri og v-nigrum, lader sig intet slutte med Hensyn til saadanne Stykker. Heller ikke er det muligt at sige noget om Hunner; saadanne med store Maal og spidse, korte Næbflige findes i den foreliggende Række, men smaa Hunner med spidse, korte Næbflige findes ogsaa, saa vel som store med bredere, og da ingen af disse Dyr ere komne mig friske i Hænde, kan intet bygges paa saadant Materiale.

Næsten alle de foreliggende, ovenfor omtalte Fugle stamme fra Læge Krabbes Samling og ere, som det ses, skudte i Nærheden af Godthaab; man bør dog deraf sikkert ikke slutte, at Godthaab er et af Sort V Ederfuglen særlig yndet Opholdssted. Ganske vist er der næsten altid aabent Vand at finde i Godthaabs Omegn om Vinteren, men det samme gælder t. Eks. Sukkertoppen og andre Steder paa Vestkystens sydligere Del; snarere kan Forklaringen paa den hyppige Forekomst her søges i den Omstændighed, at ved denne Koloni sad Læge Krabbe i en Aarrække, og da Grønlænderne vidste, at han interesserede sig for Fugle, bragtes vel saa at sige alt nogenlunde usædvanligt eller paafaldende til ham eller til John Møller, der beskæftigede sig med Præparering af Fugle. Uden at være dybere inde i Studiet af Fuglene have de fleste grønlandske Fangere et skarpt Blik for Arternes Ejendommeligheder og bringe da deres Bytte frem til Eftersyn; men paa Pladser, hvor ingen har særlig Interesse for at samle, gaa sikkert mange Stykker af denne Art i Gryden. Med Læge Krabbes i 1892 til Museet hjemsendte 5 Sort V Ederfugle blev Racen for første Gang fastslaaet som forekommende i Grønland, men allerede Holbøll har haft den i Hænde; det fremgaar ret tydeligt af en Bemærkning i Ornith. Bidr. til d. grønl. Fauna, Nathist. Tidsskrft. Bd. IV 1842—43, Side 415. Kun antog Holbøll den fejlagtig for en Krydsning mellem Som. mollissima og Som. spectabilis, hvilket med Datidens mangelfulde Kendskab til Formen var saare forklarligt.

Sort V Ederfuglens Udbredelse er angivet paa Kortet Side 186, men troligvis gaar dens Yngleomraade i det nordlige Nordamerika længere mod Øst end hidtil almindeligvis antaget og strækker sig vel ind i de Egne, hvor borealis lever. Saaledes kunde man forklare sig Tilstedeværelsen af Mellemformerne, og at rene v-nigrum i Følge med borealis paa Trækket sydefter komme til Vestkysten af Grønland, hvor den sikkert forekommer aarligt.

KONGE-EDERFUGL, Somateria spectabilis (L.).

Anas spectabilis Linné, Syst. Nat. Ed. X, I, 1758, Side 123. — Anas spectabilis L. Fabricius: Fauna Groenl., 1780, Side 63. — Anas spectabilis. Otho Fabricius: Om den pukkelnebbede Edderfugl, Skrivter af Naturhist. Selskb. 2det Bd. 2. Hft. 1793, Side 56. — Anas spectabilis. Landt: Beskriv. Færøerne 1800, Side 250. — Anas spectabilis (Linn.). Faber: Prodromus 1822, Side 67. — Somateria spectabilis. Holbøll: Ornith. Bidr. grønl. Fauna. Naturhist. Tidsskrift Bd. 4. 1842—43, Side 361. — Anas spectabilis L. v. Middendorff: Sibirische Reise 1851, Side 233. — Anas spectabilis, L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 387. — Somateria spectabilis (Linn.). H. C. Müller: Færøernes Fuglefauna. Vidskb. Medd. Nathist. Forn. 1862, Side 1. — Fuligula spectabilis (Linn.). v. Wright-Palmén: Finlands Foglar. 1873, Side 438. — Somateria spectabilis, (L.). Kjærbølling: Skand. Fugle. 2den Udgv. ved Jonas Collin 1875—77, Side 693. — Somateria spectabilis (L.). Palmén: Vega-Exped. 1886, Side 449. — Somateria spectabilis (Linnæus). Yarrell: History Brit. Birds. Vol. IV 1885, Side 463. — Somateria spectabilis, (L.). Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 266. — Somateria spectabilis, (L.). Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 108. — Somateria spectabilis. Knud Andersen: Medd. om Færøernes Fugle m. særlig H. t. Nolsø. Vid. Medd. Nat. Forn. 1898, Side 321. — Somateria spectabilis (Linnæus). Ussher & Warren: Birds of Ireland 1900, Side 213. — Somateria spectabilis (Linn.). Slater: Birds of Iceland 1901, Side 73. — Somateria spectabilis (L.). G. Kolthoff: Bidrag till Kännedom Norra Polartrakt. Däggdjur och Fåglar. 1903, Side 57. — Somateria spectabilis (Linn.). Schalow: Vögel der Arktis 1904, Side 165. — Somateria spectabilis L. Sæmundsson: Zool. Medd. fra Island. Vidskb. Medd. Nathist. Forn. 1905, Side 19. — Somateria spectabilis (L.). Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 196. — Somateria spectabilis. Winge: Fortegn. Danmarks Fugle, D. O. F. T. Aarg. 1. 1906—07. Side 7. — Somateria spectabilis (L.). Hantzsch: Vogelwelt nordöstl. Labradors. Journal für Ornith. 1908, Side 345. — Somateria spectabilis L. Manniche: Terrestrial mammals and birds of N. East Greenland 1910, Side 103. — Somateria spectábilis (Linnæus). A. O. U. Check-List North Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 80. — Somateria spectabilis (L.). Koenig: Avifauna Spitzbergensis 1911, Side 243. — Somateria spectabilis (Linnæus). Millais: British Diving Ducks Vol. II, 1913, Side 33. — Somatéria spectábilis (Linné.). Danmarks Fauna. R. Hørring: Fugle I Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 167. — Somateria spectabilis (L.). Hartert: Vögel paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1371. — Somateria spectabilis (L.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Vol. II Feb. 16th, 1922, Side 363. — Somateria spectabilis, (L.). Collett-Olsen: Norges Fugle, Tredje Bind, 1921, Side 142. — Somateria spectabilis (L.). Bertelsen: Fuglene i Umánaq Distrikt. Medd. om Grønland. LXII. 1921, Side 150. — Somateria spectabilis (L.). Jourdain: The Birds of Spitsbergen and Bear Island. Ibis, January 1922, Side 159.

Danske Navne: Konge-Ederfugl, Pragt-Ederfugl, Pukkelnæbbet Ederfugl.
Islandske „ Æðarkóngur, Blíkakóngur.
Færøiske „ Eâvekongur, Æðukongur, Ævukongr.
Grønlandske „ Qingalik (♂), Siorakitsok, Kaiortok (♀).
Svenske „ Kamgudunge, Kamgiding, Äderkong, Praktejder.
Norske „ Ekonge, Erkonge, Spitsberg-E.
Finske „ Pulska-haahka.
Engelske „ King Eider, King Duck.
Franske „ Canard à tête grise.
Tyske „ Pracht-Ente, Prachteiderente, Prachteidergans, Königsente.

Artskendetegn: Mindre end den almindelige Ederfugl. Fjergrænsen paa Næbsiden standser langt bag Næseboret, Fjerfligen paa Næbryggen naaer saa langt ud, at den er paa Højde med Næseborets Bagkant; de nøgne Næbflige ret korte og brede, hos gamle Hanner omfattende en større eller mindre Fedtpukkel.

Forekomst i Danmark: Tilfældig, sjælden Gæst, vist kommende fra Nordøst.
„ paa Færøerne: Tilfældig, sjælden Gæst paa Øerne.
„ paa Island: Ikke sjælden Gæst; dog synes Iagttagelser om, at den regelmæssigt opholder sig ved Kysterne — som man kunde vente, *overvintrende* Gæster fra Grønland — ikke at foreligge.
„ i Grønland: Almindelig paa baade Vest- og Østkysten, dog kun ynglende i Landets nordligste Del.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen* kan let skelnes fra den almindelige Ederfugls Ælling ved Hjælp af Fjergrænsen paa Næbsiden; den standser langt bag Næseboret. Hos en ret stor Unge i Alkohol paa Zool. Museum her (Stormkap, Nordøst-Grønland $^{18}/_{8}$ 1906 (Manniche)), er dette Forhold paafaldende ved første Øjekast. Dunenes Farve synes at have været lys graabrunlig, omtrent som hos Som. moll. borealis, men er vist noget falmet; paa Kropsider og Skuldre ere Fjer allerede frembrudte, og Haandsvingfjerene have ogsaa lige begyndt at vise sig. Næbfarven, der synes at have holdt sig godt, er lyst skifergraalig; Fødderne mat olivengraalige. Middendorff beskriver, Sibirische Reise II, Side 233, Dunællingen som lysere end mollissima's og siger, at den navnlig paa Oversiden og paa Hovedet er mere „gelblich grau", og at den lyse Øjestribe, der ses hos mollissima, er utydelig hos spectabilis-Ungen. Den Afbildning af Dunællingen, som findes paa Tavle XXII l. c., svarer i Farve godt til en lys Dununge af t. Eks. Som moll. islandica eller borealis. Fjergrænsen paa Næbsiden, siger von Middendorff, gør den let kendelig fra mollissima-Ungen. Hos en endnu lidt større Unge i Zool. Museum ere lidt flere Fjer frembrudte; førstnævnte Unge, en Hun, er afbildet paa Tavle LXI.

Den *unge Hun i første Fjerdragt, Ungedragt,* har Hovedet lyst graaligt; paa Kindernes Fjer ses mørke Længdestriber, Pande, Isse og Nakke ere mørkere brungraa, ogsaa med sorte Længdestriber, Hage, Strube og Forhals ensfarvet lysegraa. Forryggens og Skuldrenes Fjer ere sortebrune med graabrune Kanter, Bagryggen ensfarvet sortegraabrun, paa Overgumpen og Overhaledækfjerene med graabrune Kanter; Halefjerene ensfarvet sodbrune med graabrune Side- og Endekanter. Fuglens Bryst og Bug ere graa, men øverst paa Brystet have Fjerene saa lange graagule Endestraaler og en kun svagt antydet mørk Tværstribe, at der dannes et ret tydeligt graagulligt Brystbælte. Armhulens Fjer ere hvide. Forvingen er som Ryg og Skuldre mørkt sodbrun med graabrune Rande paa de smaa Dækfjer. Haandsvingfjerene ere sodbrune, Armsvingfjerene, der danne Spejlet, graabrune, de bageste, noget forlængede og svagt nedadkrummede, lidt mørkere graabrune med lysebrune Yderkanter.

Hos nogle af disse unge Hunner er det lyse Brystparti ikke saa tydeligt som hos andre, fordi Fjerene ikke have saa lange Endestraaler, og derved Tværtegningen mere fremtrædende. De ligne nok unge Ederfugle, men ere dog i det Store og Hele gennemgaaende lysere og mere graagullige i Farvetone. En ung Hun, ca. 2 Mdr. gl., er afbildet paa Tavle LXI øverst tilvenstre.

I December begynder *første voksen Dragt* at vise sig, idet sorte Fjer med brede, kastanjebrune Kanter komme frem paa Skuldrene, brune Fjer med brede, sorte Tværtegninger paa Kropsiderne og kastanjebrune Fjer med sorte halvmaaneformede Tegninger paa Brystet; ogsaa Hovedets Fjer skiftes, og nye rødbrune med sorte Længdestriber bryde frem. En fremmelig ung Hun, skudt 5te April 1909 ved Holsteinsborg, har Ungdomsdragtens Vinge, ungdommelige Halefjer og Brystets bageste Del samt Bugen i Ungedragt, ellers er første voksen Dragt tilstede. Fem unge Hunner, skudte og præparerede den 8nde August 1925 i Egedesminde Distrikt i Grønland, bære den samme Dragt slidt og falmet og vise altsaa tillige, at længere naa de unge Hunner ikke i deres første Leveaar, inden de slaa af, d. v. s. miste Svingfjerene. Næbbet er skifergraat, næsten matsort, og Fødderne gulbrune. Iris brun. En ca. 4 Mdr. gammel Hun er afbildet paa Tavle LXI øverst tilhøjre, visende første voksen Dragt frembrydende; $^{26}/_{11}$ 1919 Nolsø, Færøerne.

Ret hyppigt ses tilfældige Farveafændringer blandt de unge Hunner; fire lyst isabellafarvede foreligge, desuden flere med hvide Svingfjer, større eller mindre hvide Partier paa Hovedet og andetsteds paa Kroppen.

30 Hunner i første Aar fra Vest-Grønland maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	248,9 mm	32,3 mm	55,5 mm	39,5 mm	47,5 mm	63,7 mm	65,7 mm	52,1 mm
Største Maal	275 „	37 „	61 „	42 „	51 „	69 „	71 „	56 „
Mindste „	230 „	30 „	52 „	37 „	43 „	58 „	61 „	49 „

7 unge Hunner, skudte ved Norges Nordkyst, maale i Gennemsnit:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	250 mm	34 mm	56,3 mm	40,4 mm	47,3 mm	66 mm	67,4 mm	54 mm
Største Maal	261 „	37 „	58 „	42 „	51 „	70 „	71 „	56 „
Mindste „	244 „	32 „	53 „	37 „	44 „	59 „	60 „	48 „

To unge Hunner fra Islands Nordkyst maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
$^{10}/_{12}$ 1908	254 mm	32 mm	58 mm	42 mm	46 mm	63 mm	65 mm	51 mm
$^{20}/_{11}$ 1908	238 „	31 „	59 „	41 „	47 „	65 „	67 „	53 „

To unge Hunner fra Alaska maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjer-grænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Point Barrow $^{5}/_{9}$ 1897	222 mm	27 mm	48 mm	33 mm	47 mm	59 mm	60 mm	47 mm
„ „ $^{17}/_{9}$ 1897	259 „	31 „	59 „	40 „	50 „	69 „	70 „	54 „

Disse unge Hunner fra forskellige Steder af Artens Udbredningsomraade ligne ganske hverandre i Fjerdragtens Farve, og de — tildels ret ubetydelige — Forskelligheder, der ses i Størrelse, stamme fra, at t. Eks. den norske Række kun indeholder Fugle fra Januar til Maj incl. og ingen *ganske unge* fra Efteraarsmaanederne, medens den vestgrønlandske Række indeholder over 20 Stykker, der ere skudte i Septbr.—Decbr. incl. og saaledes endnu ere ret uudviklede.

I August—September tabes Svingfjerene, og de nu godt og vel et Aar gamle Hunner anlægge *første Sommerdragt,* i hvilken de for første Gang have „voksen“ Vinge, der kendes paa, at Spejlet for og bagtil er begrænset af hvide Tværbaand, og paa de noget nedadkrummede, ret brede, sorte, bageste Armsvingfjer med brunlige Yderkanter. Hovedet er graabrunligt med tydelig Længdestribning paa Kinderne, og iøvrigt er Fjerdragten af en varm, mørk, brunlig Tone, mattere end den højt kastanjebrune Farve, der ses i Pragtdragten; Brystets nederste Del og Bugen ere ensfarvet matsorte, og Kroppens Sidefjer ere mat olivengraabrune med et sort Tværbaand lidt indenfor Fjerenden. En Hun i saadan Dragt, skudt $^{8}/_{8}$ 1925 ved Agto i Vest-Grønland, er afbildet paa Tavle LXI; Vingerne ere endnu ikke helt udvoksede; Fuglen havde ret og tynd Ægleder.

Denne Dragt fortrænges efterhaanden ved langsom Fældning af *første Pragtdragt,* som kan ses fuldstændig i November Maaned, endog i Oktober, medens andre Hunner — navnlig ældre, der have ført Unger, endnu bære Sommerdragt i November Maaned, ja endog kunne vise ikke fuldt udvoksede Svingfjer saa sent.

Pragtdragten skelnes først og fremmest ved sin langt „højere“ rødbrune Farve fra Sommerdragten; en Hun i Pragtdragt, skudt ved Norges Nordkyst i Begyndelsen af Marts Maaned 1914, er fotografisk gengivet paa Tavle LVII; den havde ret Ægleder og var saaledes ca. 21 Mdr. gl. Den vejede 1637 gr. Næbbet var skifersort, Iris brun, Kinderne ganske lyst rødbrunlige med fine sorte Skaftstriber paa Fjerene; fra Panden hen over Hovedet er den brune Farve mørkere og Striberne bredere, nedad Nakken og Baghalsen bliver den brune Farve atter lysere og Skaftstriberne smallere; Hage og Strube ere igæn lidt lysere end Kinderne og saa godt som ustribede. Paa Baghalsen og mellem Skuldrene ere Fjerene sorte med saa brede kastanjebrune Rande, at deres sorte Grunddele saa at sige ikke komme tilsyne, og paa Forhalsen og Brystets øverste Del er det sorte Parti indskrænket til en smal, hesteskoformet Tegning paa den næsten helt brune Fjer, hvis Endestraaler ere saa lange, at de skjule den sorte Tegning paa den underliggende. Forbrystets stærkt rødbrune Farve fortsættes ned over Kropsidernes

Fjer, Vingeskjulerne, der have den samme smalle, hesteskoformede Tegning lidt indenfor Fjerranden og en lidt større, dermed concentrisk, noget længere inde paa Fjeren omkring Fjerribben. Den samme Tegning i formindsket Maalestok gentager sig paa Underhaledækfjerene, der ogsaa ere rødbrune, men Brystets nederste Del og Bugen ere graabrune med lidt mørkere Midtstriber paa Fjerene. Ryggens nederste Del og Overgumpen have sorte Fjer, men ogsaa her gælder det, at deres Rande, der her ere mahognibrune, ere saa brede, at det ser ud, som om Fuglen var brun med sorte Pletter; det samme gælder Overhaledækfjerene. Selve Halefjerene ere sodbrune med et svagt Bronceskær. Samme Farve have Haandsvingfjerene; Armsvingfjerene ere mere matbrune og have bagtil ganske smalle, hvide Rande, saaledes at et bageste Tværbaand over Vingen dannes; den ovenfor Spejlet siddende Række store Dækfjer har bredere hvide Fjerkanter, saaledes at Vingens forreste hvide Tværbaand tydeligere ses. Forvingens smaa Dækfjer ere sorte med brede, brune Rande. De bageste Armsvingfjer ere ret lange, tilspidsede og noget nedadkrummede over Vingen, saa at de skjule det bageste hvide Tværbaand; deres Yderfaner ere purpurbrunlige med et svagt Bronceskær. Skulderfjerene ere for største Delen sorte med brede, brune Rande og brede, med Randen concentriske, brune Tegninger længere inde paa Fjeren; de to underste, men største af disse Skulderfjer, ere helt sodsorte og have, ligesom hos den almindelige Ederfugl og dens Racer, en særlig Form, temmelig tilspidsede og, navnlig den øverste, er stærkt indskaaren i Yderfanens yderste Rand. Hos de af mig undersøgte Hunner i denne Alder, saavel som hos Hunnen i første Aar, der ogsaa have dem, ligge de fladt og bemærkes næppe, da de ere dækkede af de øvrige Skulderfjer og ikke, som hos ældre Hunner og voksne Hanner, stikke frem mellem de andre Fjer. En Hun i fuld Pragtdragt er afbildet paa Tavle LXIII midt i højre Række; $^{5}/_{12}$ 1908 Holsteinsborg, Vest-Grønland.

Mellem Hunner indbyrdes i denne Alder er der meget ringe Forskel at se, og overhovedet gør en stor Ensartethed sig gældende i Pragtdragten, saaledes at det ikke har været muligt i en Række af over 70 Hunner fra Grønlands Vestkyst at skønne, hvilke der bare Pragtdragten for første Gang, og hvilke der bare *anden Pragtdragt,* da jeg ikke har haft Lejlighed til selv at undersøge de friske Fugles Kønsorganer. De ere derfor maalte under ét, og den Omstændighed, at Maalene af Næb og Fødder falde saa nær sammen med de tilsvarende Maal hos unge Fugle, tyder paa, at de naa deres endelige Størrelse i denne Henseende paa et forholdsvis tidligt Tidspunkt i Livet; Vingen derimod vokser aabenbart i andet og muligvis i tredje Aar.

Nogle faa norske Hunner, der havde rette Ægledere og dog vare i Pragtdragt, foreligge; disse (4) vise nedenstaaende Gennemsnitsmaal:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	267 mm	34,7 mm	57,7 mm	42 mm	46 mm	68,5 mm	69 mm	54,5 mm
Største Maal	273 „	38 „	59 „	44 „	47 „	70 „	71 „	55 „
Mindste „	262 „	32 „	57 „	40 „	45 „	67 „	67 „	54 „

50 Hunner i Pragtdragt fra Vest-Grønland maale gennemsnitlig:

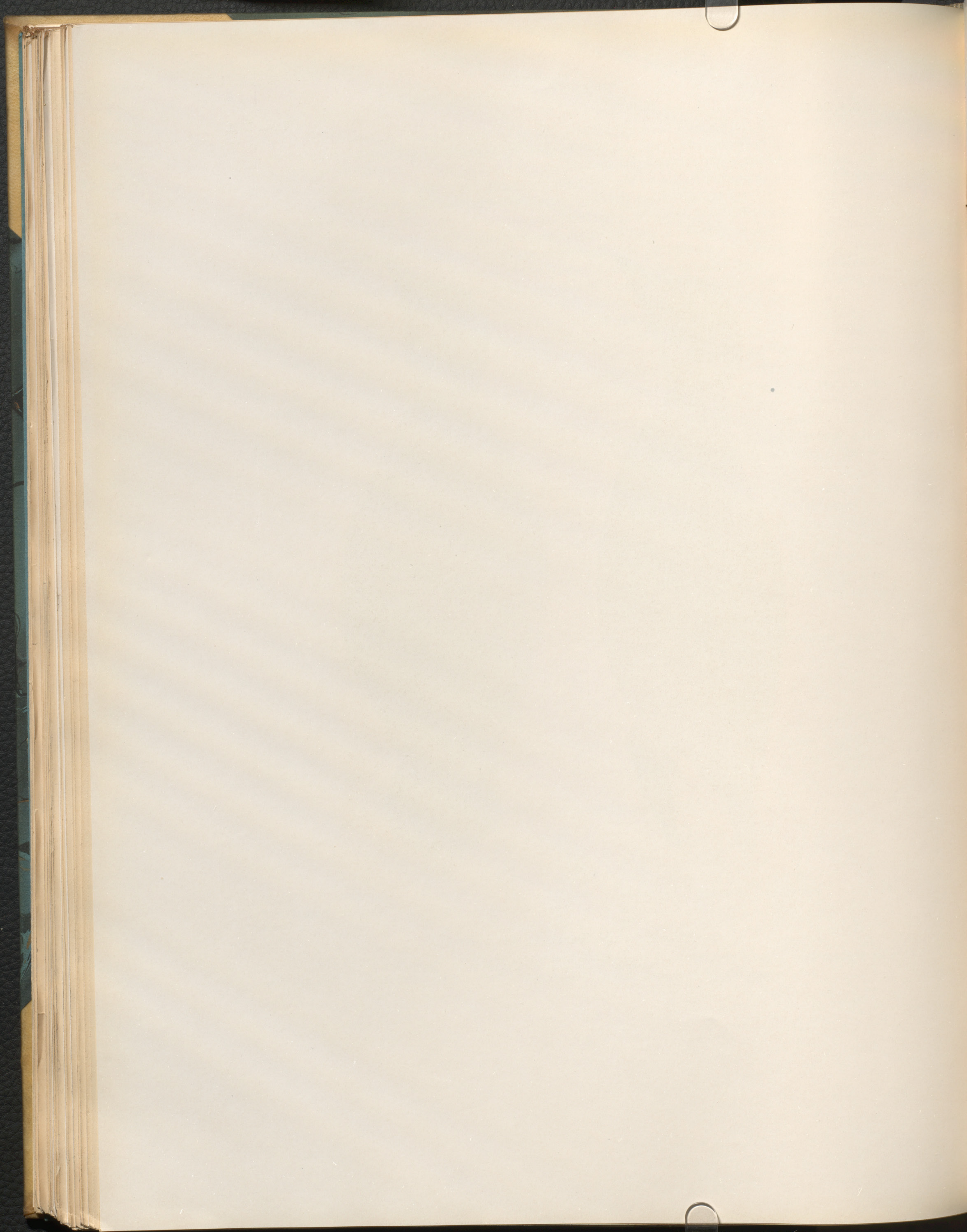
	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	265 mm	32 mm	56 mm	39 mm	46,8 mm	64,5 mm	65,7 mm	52,9 mm
Største Maal	281 „	39 „	61 „	42 „	50 „	71 „	72 „	57 „
Mindste „	248 „	27 „	51 „	35 „	42 „	59 „	60 „	47 „

Foruden disse maalte 50 Stykker findes en Del Hunner, hvis Svingfjer enten helt mangle eller kun ere delvis udvoksede; de ere derfor ladte ude af Betragtning ved Maalingen.

Konge-Ederfugl, Somateria spectabilis (L.).

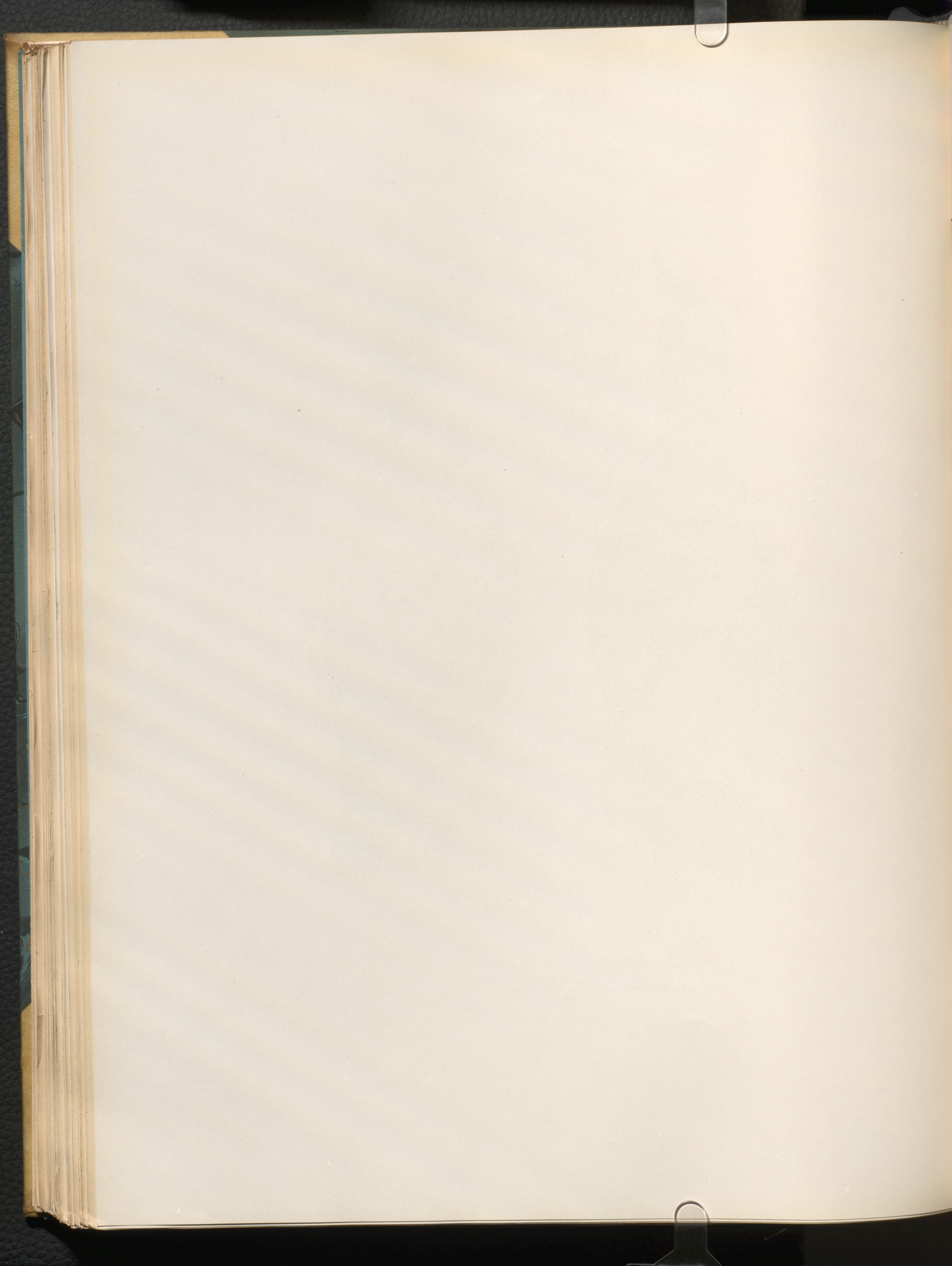
Hun, ♀ ad. ca. 10/3 1914.
Ægleder ret, men lidt fortykket. Ca. 21 Mdr. gl.
Vadsø.

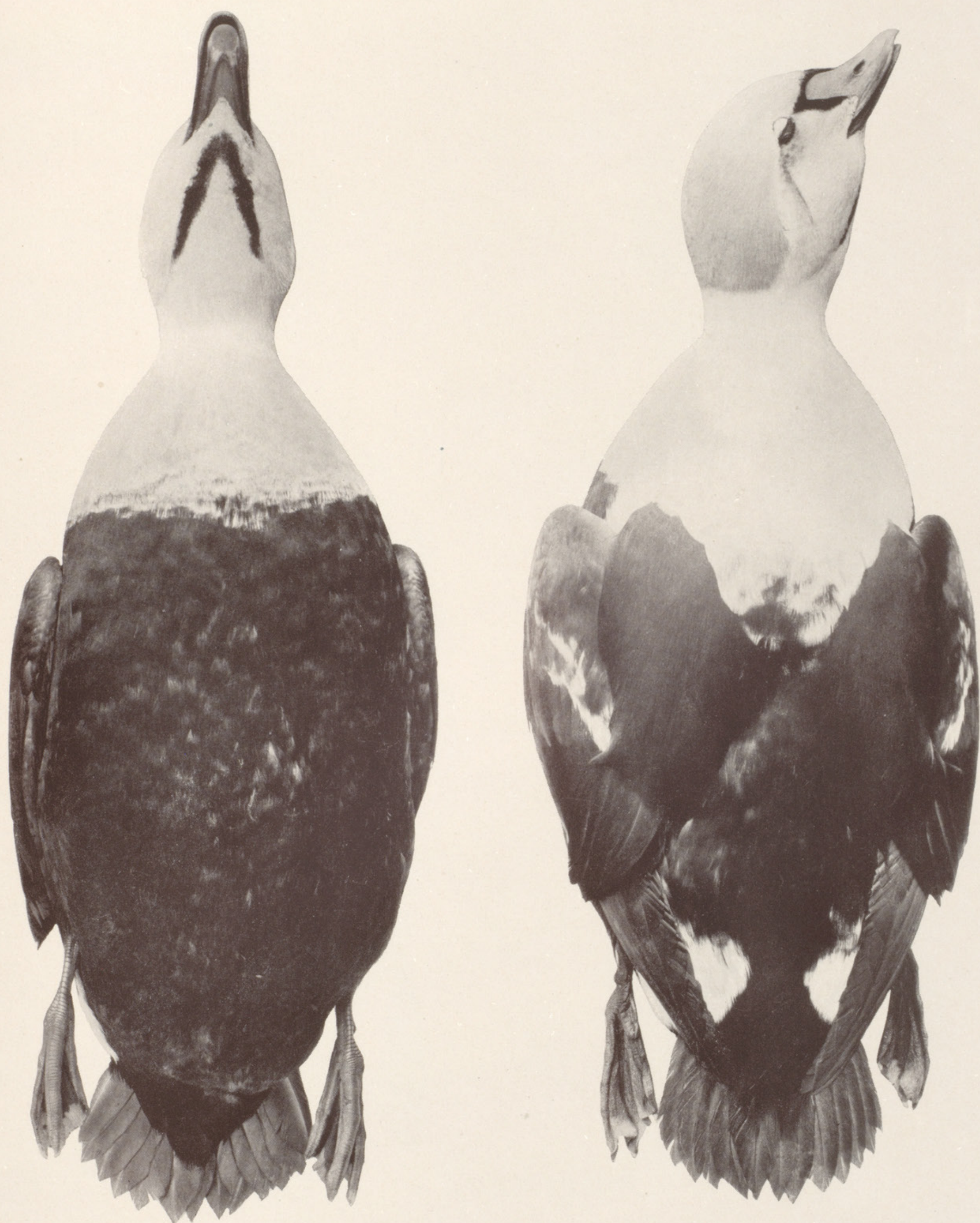

Konge-Ederfugl, Somateria spectabilis (L.).

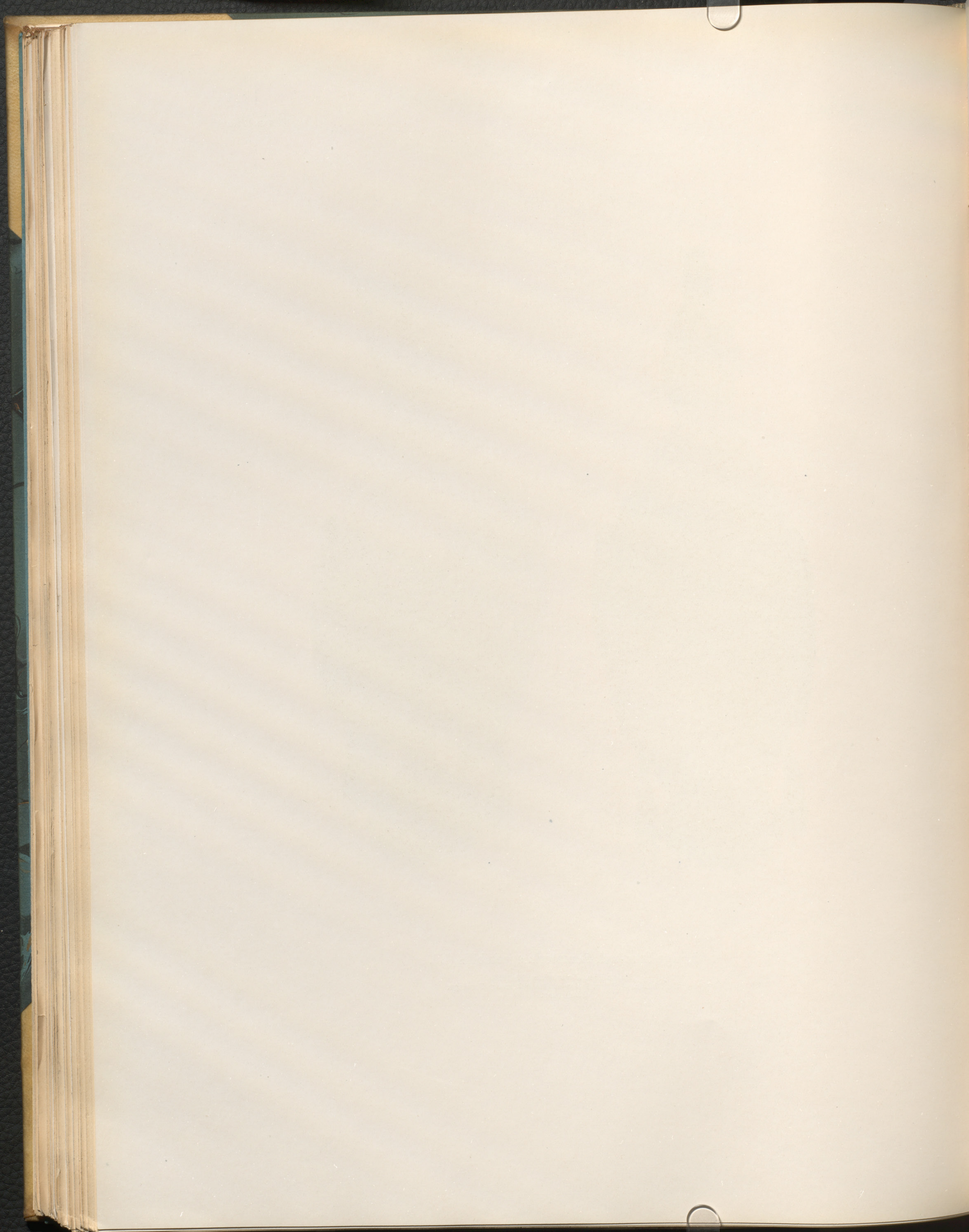
Yngre Han, ♂ vix ad. 3/5 1913. Ca. 22 Mdr. gl.
Bemærk Forvingen med kun faa hvide Fjer, Hovedet endnu med mange mørke Fjer.
Finmarken.

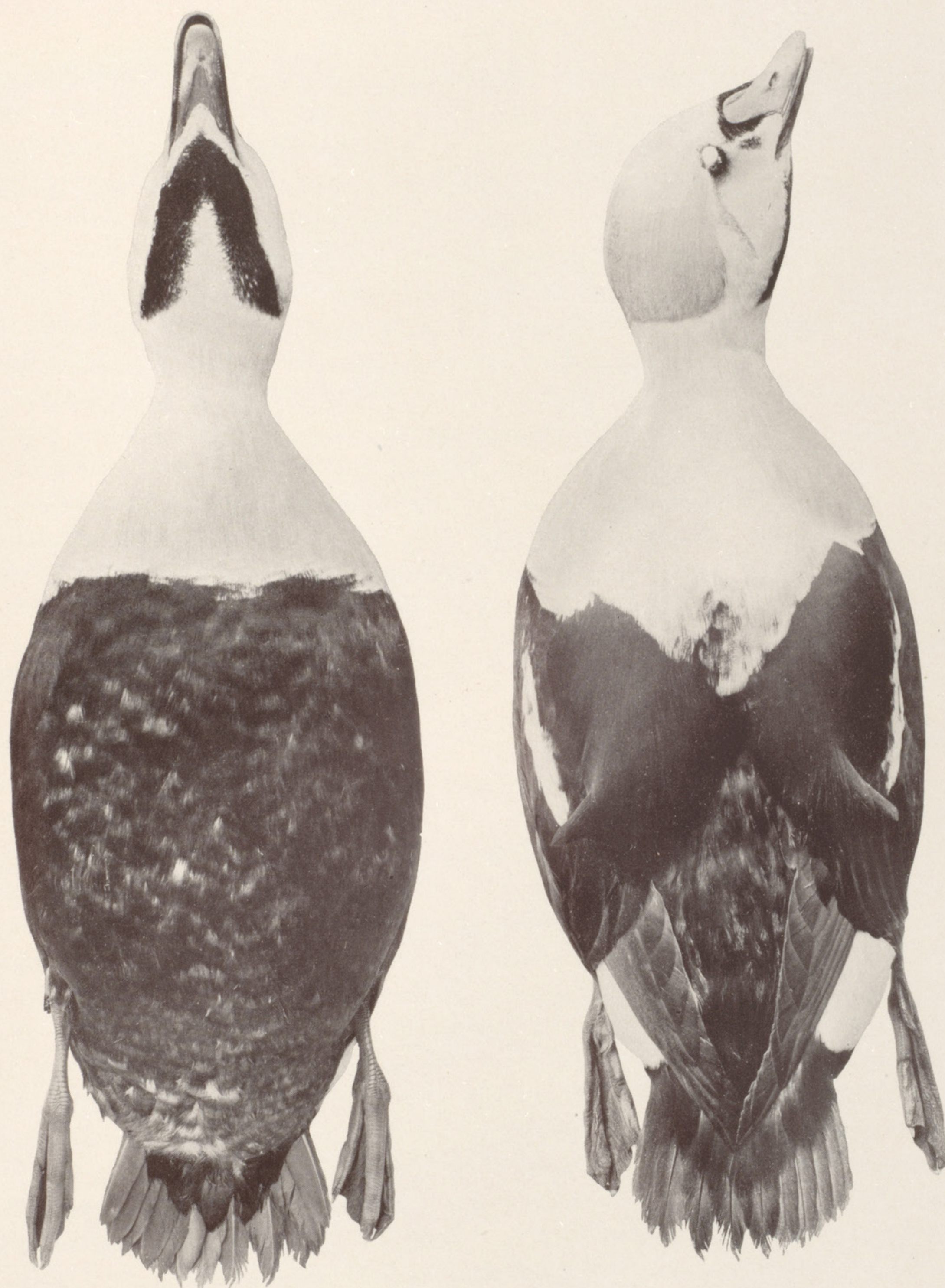

Konge-Ederfugl, Somateria spectabilis (L.).

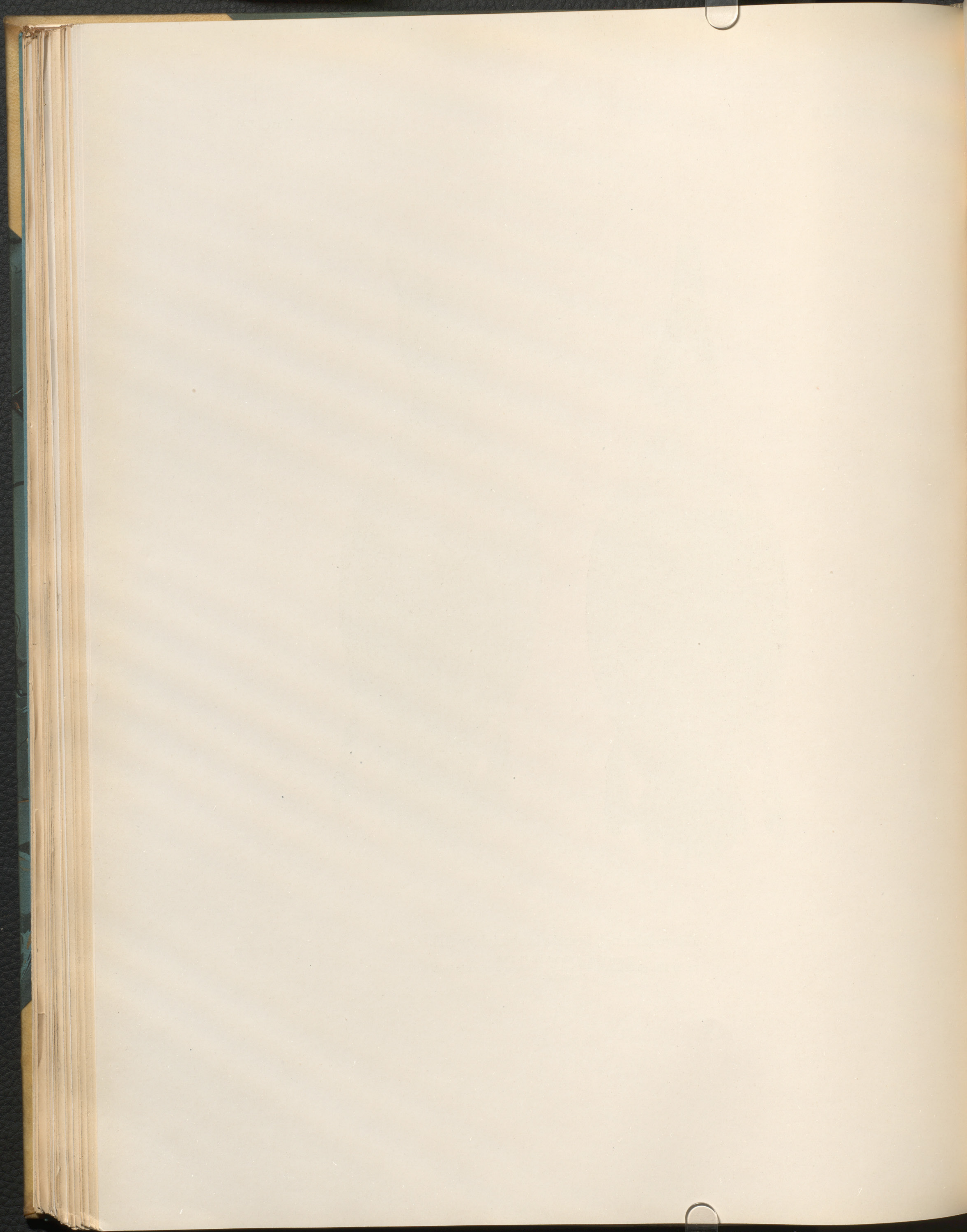
Yngre Han, ♂ vix ad. ca. 20/2 1914.
Ca. 20 Mdr. gl. Bemærk den næsten helt mørke Forvinge.
Finmarken.

Konge-Ederfugl, Somateria spectabilis (L.).

Yngre Han, ♂ vix ad. ca. 20/2 1914.
Ca. 20 Mdr. gl. Den sorte V-Tegning paa Hagen usædvanlig bred.
Finmarken.

5 Hunner fra østgrønlandske Rugepladser maale i Gennemsnit:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	271,6 mm	34,6 mm	57,8 mm	41 mm	47 mm	66 mm	66,8 mm	54,7 mm
Største Maal	273 „	36 „	59 „	43 „	48 „	69 „	68 „	58 „
Mindste „	269 „	33 „	54 „	39 „	46 „	65 „	65 „	51 „

Henimod Yngletiden falmer Pragtdragten i betydelig Grad, saaledes at den højt mahognibrune Farve neddæmpes meget, og Fuglen i det Hele mere kommer til at ligne en almindelig Ederfugl; se Tavle LXI nederst, Hun, $^{7}/_{6}$ 1921, Øst-Grønland, og Tavle LXIII nederst tilhøjre, $^{11}/_{5}$ 1902, Godthaab, Vest-Grønland. Efter Rugningen er Fuglen endnu mere bleget, og Fjerrandene ere tilmed slidte, saa at de sortebrune, hesteskoformede Tegninger paa Brystet nu sidde paa Fjerenes Yderkanter og ere meget iøjnefaldende. Hos en Hun, skudt 14. August 1909, ses nye Sommerdragtsfjer frembrydende paa Ryggen, medens Hale- og Svingfjer ere falmede til en næsten askegraa Farve. Sluttelig mistes ogsaa Vinge- og Halefjerene, og Fuglen gaar da ind i *anden Sommerdragt*, der er som første, efter denne atter i Pragtdragt og saaledes fremdeles i de kommende Aar.

I den foreliggende Række af Hun-Konge-Ederfugle, ca. 150, findes nogle abnormt farvede Stykker; en næsten helt hvid, nogle mere eller mindre hvidspættede og desuden 6, hvis Fjerdragt er saaledes, at der næppe kan herske Tvivl om, at de ere Hunner, hvis Kønsorganer ere standsede i Udviklingen, med den samme Følge for Fjerdragtens Vedkommende, som ses hos andre Andearter i lignende Tilfælde. De ere tilsendte dels Dr. Krabbe, dels mig, men alle i skindlagt Tilstand, saaledes at vi ikke have kunnet foretage Undersøgelse af Kønsorganerne selv. En saadan Hun, endnu overvejende i Sommerdragt, skudt $^{30}/_{11}$ 1903 ved Sukkertoppen, er afbildet midt i højre Række paa Tavle LXI, to andre Hunner i hanlig Dragt ere afbildede paa Tavle LXV, hvor ogsaa den ene af de af Dr. Krabbe omtalte (se foran Side 29) Bastarder mellem alm. Ederfugl og Konge-Ederfugl er afbildet; nederst tilvenstre ses desuden en næsten hvid Farveafændring.

Den unge *Han i første Fjerdragt* ligner den unge Hun saa meget, at det ofte kan være umuligt uden anatomisk Undersøgelse at afgøre, hvilket Køn man har for sig, men ret længe varer det dog ikke, inden Fjer af første voksen Dragt komme tilsyne paa Hovedet og afgøre Sagen. Stundom, allerede i Slutningen af August ($^{25}/_{8}$ 1907), kan hos tidligt fødte Ællinger ses frembrydende Spor af første voksen Dragt, og da som sagt paa Hovedet; dog er dette vistnok usædvanligt, thi nogle foreliggende unge Hanner fra November Maaned ere ikke videre fremme i Fældningen, og endnu i December ses unge Hanner, der kun paa Hovedet vise Spor af første voksen Dragt. Paa den anden Side findes i den foreliggende Række af henved 100 unge Hanner ogsaa fremmelige Fugle fra November, t. Eks. en Han, skudt $^{10}/_{11}$ 1909, der baade har fuldstændig fornyet Hovedets Fjer og har faaet flødefarvede Brystfjer, sorte Skulderfjer og sorte Fjer paa Kropsiderne. Efter den foreliggende Række at dømme synes Fældningen til *første voksen Dragt* i det Hele at forløbe saaledes, at den for det enkelte Individ naaer til en vis Grænse senest i Januar—Februar Maaned og derefter standser, saaledes at der findes en første voksen Dragt, som i *den* Henseende er ens for alle, at Fjerene fra Ungdomsdragten bevares paa Undersiden, ligesom den ungdommelige Hale og Vinge bibeholdes, medens den Grad af Fjerfornyelse, der finder Sted paa Hoved, Bryst, Skuldre og Kropsider, ikke er lidt forskellig for de enkelte Stykkers Vedkommende. I den foreliggende Række findes Fugle fra alle Aarets Maaneder; Hanner i November, December, i første voksen Dragt, have i større eller mindre Udstrækning faaet det flødefarvede Brystbæltes Fjer med brunlige og sorte Rande, undertiden Tværbaand paa de enkelte Fjer, sorte Skulderfjer — flere eller færre — og nogle sorte Fjer paa Kropsiderne.

I Henseende til Hovedets Fældning ses to forskellige Typer; en, hvis Hoved bliver mørkebrunt over det Hele, ogsaa paa Struben, hvor en mørk V-formet Tegning kun ses svagt antydet, og en anden, hvis Hoved paa Oversiden er mørkt, men paa Struben og Halsens øverste Del er hvidt og lader et sort V komme tydeligt frem. Den brune Farve paa Hovedet — den svarer til den sorte Farve paa Hovedet hos den almindelige Ederfugl i samme Alder og Dragt — kan være mørkere eller lysere, Fjerene kunne have mere eller mindre tydelige sorte Spidser og Tværlinier, og de kunne endelig have blegt graablaa

Ender, saaledes at den voksne Hans graablaa Kalot paa Hovedet derved allerede antydes; helt graablaa Fjer kunne dog ogsaa komme frem. Næbbet og den hos de enkelte Fugle i forskellig Grad udviklede Næbknold begynder allerede i December at antage en gulrød Farve; paa Stykker fra Marts, April og senere Maaneder er den stærkere, men samtidig begynder ogsaa Hovedets brunlige Farve at falme, saa at den bliver mere graabrunlig.

I Juli finder Hovedets Fældning til *første Sommerdragt* Sted; en ca. 11 $^1/_2$ Maaned gammel Han, skudt ved Kolonien Sukkertoppen 18. Juli 1925, havde endnu alle Ungedragtens slidte og falmede Fjer paa Undersiden, udelukkende ungdommelige Halefjer, meget falmet Forvinge og stærkt blegede Svingfjer, der aabenbart snart skulde falde af; ogsaa Fjerene mellem Skuldrene og paa Overgumpen vare gamle, falmede og randslidte, men paa Skuldre, Kropsider og Brystets øverste Del vare nogle nye Fjer fremkomne, og Hovedet havde helt skiftet Fjer. Dets Overside var meget mørkt graabrun, næsten sodsort, Kinderne vare lysere graalige med smalle sorte Længdestriber; en kort, lysere Stribe kunde tydelig ses over, under og lidt bagved Øjet; Hage og Strube vare musegraa. Næbknolden tilsyneladende lidt indskrumpet og dens Farve bleg; Huden mellem Undernæbbets Grene var blegt kødfarvet ligesom Tunge, Svælg og Undernæbbets Lamel-Rækker, Fødderne olivengulbrune med sort Svømmehud og mørke Skygger paa Tæernes Led. Baghalsen var mat graabrun, og paa Brystets øverste Del vare Fjerene olivengraabrune med sorte Tværbaand og smaa hvide Pletter lige inden for deres Underkant. Denne Fugls Hoved er afbildet øverst tilvenstre paa Tavle LXIV; det er malet efter den friske Fugl af Johs. Larsen. Et Par andre unge Hanner, skudte 8nde og 9nde August samme Aar i Nærheden af Egedesminde, have et tilsvarende Udseende, kun med lidt flere Sommerdragtsfjer fremkomne, og endelig har et Par Hanner, skudte 16de August 1925, mistet Svingfjerene og har nu mange sorte Fjer paa Undersiden mellem Ungdragtens slidte Fjer, der endnu sidde tilbage.

Unge Hanner fra Norges Nordkyster og fra Island svare ganske i Udseende til grønlandske Fugle.

50 Hanner i første Aar, alle fra Vest-Grønland, maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	256,5 mm	33 mm	59,5 mm	41 mm	47,7 mm	67 mm	67,8 mm	54,8 mm
Største Maal	270 „	37 „	65 „	45 „	51 „	73 „	75 „	60 „
Mindste „	242 „	30 „	56 „	38 „	45 „	62 „	63 „	51 „

To unge Hanner fra Danmark maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ juv. $^9/_2$ 1909, Hundested	256 mm	36 mm	63 mm	45 mm	47 mm	68 mm	67 mm	53,5 mm
♂ juv. $^4/_{12}$ 1916, Refsnæs	267 „	39 „	63 „	46,5 „	45 „	74 „	75 „	57 „

Hannen fra Hundested vejede 1390 gr.

To unge Hanner fra Norge og en fra Islands Nordkyst maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ juv. $^{27}/_1$ 1910, Trondhjem	269 mm	32 mm	59 mm	41 mm	47 mm	67 mm	70 mm	57 mm
♂ juv. $^{20}/_1$ 1913 „	258 „	33 „	58 „	43 „	46 „	67 „	68 „	56 „
♂ juv. $^9/_{11}$ 1910, Nord-Island	261 „	33 „	61 „	41 „	47 „	64 „	66 „	53 „

To unge Hanner fra Point Barrow, Alaska, maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ juv. $^{17}/_9$ 1897, Point Barrow	250 mm	29,5 mm	53 mm	38 mm	47 mm	63 mm	64 mm	50 mm
♂ juv. $^{17}/_9$ 1897 „ „	261 „	32 „	58 „	41 „	49 „	67 „	68 „	56 „

Disse sidste ere i ren Ungedragt, og den førstnævnte af dem er næppe helt udvokset; de forannævnte ere alle i første voksen Dragt.

Unge Hanner findes afbildede paa Tavle LXII, øverst tilvenstre i Ungedragt, øverst tilhøjre og midt i venstre Række i Overgangsdragter.

I *første Sommerdragt* er Hovedet, som vi have set, mørkt, mere eller mindre varmt graabrunligt, fint længdestribet, og naar Svingfjersfældningen er tilende, befinder Fuglen sig for første Gang i fuld Sommerdragt; Forvingens Dækfjer ere for største Delen sortebrune med flere eller færre hvide imellem; stundom er hele Forvingen sodsort, men Udseendet oftest som vist paa Fig. 56. Spejlets Fjer og de krumme Armsvingfjer ere sorte, Svingfjerene sodsorte, Skulderfjerene ere mørkt olivengraabrune med lysere Rande, Vingeskjulerne mørkt sodbrune, Underhaledækfjerene og hele Kroppens Underside sort, men i Regelen ikke saa dybt sort som i senere Aar; de sorte Halefjer ere nu „voksne“ med hele Spidser. Om Brystbæltets Fjer har foran været talt; de hvide Pletter og mørke Tværstriber kunne være mere eller mindre fremtrædende, og der kan ses nogen Forskel paa de olivenbrune Fjers Farve, den kan være mørkere eller lysere. — Endnu inden denne første Sommerdragt er helt færdig, begynde hvide og sortbrogede Fjer, tilhørende den første Pragtdragt, at vise sig mellem Skuldrene, flødefarvede Fjer komme frem paa Brystet, Skuldrenes olivengraabrune Fjer erstattes efterhaanden af sorte, en rundagtig, hvid Plet viser sig bag hver Hofte, og sluttelig fældes ogsaa Hovedets Fjer, idet Sommerdragtens graabrune vige for lyst graablaa paa Pande, Isse og Nakke, for hvide og grønlige paa Kinder, Hage og Strube, indtil den voksne Fugls Tegning paa Hovedet er tilstede. En Han i første Sommerdragt er afbildet midt i højre Række paa Tavle LXII.

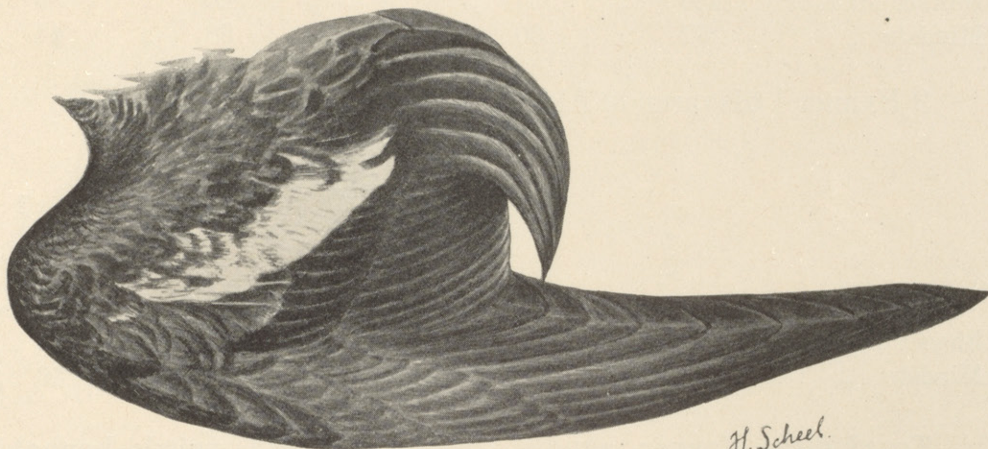

Fig. 56.
Vinge af Konge-Ederfugl, Som. spectabilis (L.). ♂ vix ad. 10/3 1910. Norge. Ca. 18 Mdr. gl.

I *første Pragtdragt* er da Næbbet gulrødt med lidt lysere Negl, de op ad Panden liggende Næbflige ere af omtrent samme Farve, ret brede, og et Tilløb til en Knolddannelse ses; langs Næbfligenes Underkant løber en Stribe fløjlsagtig sorte Fjer, og den Fjertunge, der løber ud langs Næbryggens Midte, er ogsaa sort. Pande, Isse og Nakke have en fin, lyst graablaa Farve, over Øjet ses en hvid halvbueformet Tegning, og nedentil er Øjet indfattet af en sort Plet. Kinden, navnlig den forreste Del, har en svag søgrøn Farve, der hos de fleste Individer henimod Øret næsten gaar over i Hvidt for derpaa atter at forstærkes til Grønt omkring selve Øret. Strube, Bag- og Forhals ere hvide, og paa Struben ses et tydeligt sort V, der kan variere betydeligt i Bredde og Størrelse, se t. Eks. Tavle LIX og LX, paa hvilke to ca. 20 Mdr. gamle Hanner findes fotografisk gengivne; paa Tavle LXII nederst tilhøjre ses desuden en Han i første ufuldstændige Pragtdragt.

Langtfra alle Hanner i første Pragtdragt naa dog at faa Hovedets Tegning saa „ren“ som her beskrevet; ofte ses Nakkens graablaa Fjerparti begrænset bagtil af en mørk Tværstribe, og man træffer jævnligt Hanner, som i større eller mindre Udstrækning have mørke Partier paa Kinderne, ved Næbroden og over Øjet, og det er desuden ret almindeligt, at Fjerene i Hovedets graablaa Kalot have brune Spidser, stundom endog i saa udpræget Grad, at Hovedets Overside bliver lyst graabrun og ikke lyst graablaalig. En saadan Han, ca. 22 Mdr. gl., er fotografisk gengivet paa Tavle LVIII; den har tillige meget Mørkt paa Kinderne, men til Gengæld sin Knold noget mere end sædvanligt udviklet; den kun lidt hvidspættede Forvinge ses tydeligt. Fugle, der have mørke Tegninger paa Hovedets Sider om Efteraaret efter Sommerdragtsfældningen, synes at beholde disse til næste Fældning, medens derimod de brunlige Fjerspidser paa Issens og Nakkens Fjer vel oftest afslides i Vinterens Løb, naar de ikke ere saa kraftigt udviklede som hos den nys omtalte paa Tavle LVIII afbildede Han. I den færdigt udviklede første Pragtdragt er iøvrigt hele Ryggens nederste Del og Overhaledækfjerene sorte, Fjerpartiet mellem Skuldrene mere eller mindre rent hvidt, Skulderfjerene skifersorte, og bag

hver Hofte ses, som allerede nævnt, en rund, hvid Plet, ganske som hos den almindelige Ederfugl og dens Racer. I Henseende til Udvikling af Næbknolden er der en ikke ringe Forskel, men Knolden synes dog aldrig i andet Aar at naa den Størrelse, som ses i senere Aar; hos de friske Hanner i denne Alder, som jeg har haft Lejlighed til at undersøge, have Kønsorganerne selv i Maj Maaned ikke vist sig at være forstørrede.

26 Hanner i 2det Aar fra Vest-Grønland maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	268,5 mm	33 mm	60,1 mm	41,4 mm	47 mm	67,5 mm	68,6 mm	55 mm
Største Maal	280 „	37 „	67 „	45 „	53 „	74 „	75 „	60 „
Mindste „	252 „	30 „	55 „	38 „	44 „	62 „	63 „	50 „

9 Hanner i tilsvarende Alder fra Norge:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	270,8 mm	33,6 mm	60,6 mm	43,5 mm	49 mm	69,4 mm	70,7 mm	57 mm
Største Maal	279 „	37 „	64 „	45 „	52 „	73 „	74 „	60 „
Mindste „	262 „	30 „	57 „	40 „	46 „	63 „	65 „	50 „

To af disse Hanner, skudte 20nde Febr. 1914, vejede henholdsvis 1657 og 1808 gr.; en tredje, skudt 3dje Febr. 1913, vejede 1998 gr. Som det ses, viser der sig en ringe Forskel i Størrelse mellem grønlandske og norske Fugle, men dette kan utvivlsomt tilskrives den Omstændighed, at den norske Række kun indeholder Fugle fra Maanederne Febr. til Maj incl., medens der i den grønlandske Række findes ikke faa Stykker fra September—December Maaneder, altsaa Fugle som endnu vokse; at der finder en Vækst Sted for Vingens Vedkommende fra første til andet Aar, ses ved en Sammenligning med Maalene af étaarige Fugle, og det synes da ret forklarligt, at dette kommer tydeligere til Udtryk hos de *lidt* ældre Stykker. I Farve eller Tegning findes ingen Forskel mellem grønlandske og norske Fugle i andet Aar.

Paa Tavle LXII nederst tilvenstre ses afbildet en Han i første ufuldstændige Pragtdragt; den er skudt $^{25}/_{2}$ 1918 ved Sukkertoppen i Grønland og har „broget“ Hoved; en anden Han, uden saadant, er som alt nævnt afbildet tilhøjre for den, og øverst tilvenstre paa Tavle LXIII ses en Han i samme Aar, i Begreb med at gaa ind i anden Sommerdragt, men endnu med den overvejende mørke Forvinge, der tilhører første ufuldstændige Pragtdragt.

Efter alt at dømme forplanter den to Aar gamle Han sig ikke; hos de friske Stykker i denne Alder, jeg har kunnet undersøge, have Kønsorganerne i hvert Fald ikke vist Tegn dertil.

I Juli—August Maaned begynder Fældningen til 2den Sommerdragt, og det synes at være Regel, at Svingfjerene tabes temmelig sent under Fældningens Forløb. Hanner i 2den Sommerdragt, eller i Begreb med at anlægge den, kunne saaledes med nogen Sikkerhed kendes som toaarige Fugle, saalænge den „gamle“, d. v. s. det foregaaende Aars, Vinge endnu er tilstede; iøvrigt synes der ikke at være Forskel mellem denne anden og første Sommerdragt. Knolden, som i Aarets Løb hos de fleste er tiltaget noget i Størrelse, svinder atter lidt ind og begynder først paany at tiltage i Størrelse, naar *første fuldstændige Pragtdragt* i Løbet af November Maaned begynder at komme godt frem. I Overgangsdragt fra mindst anden Sommerdragt til Pragtdragt foreligger en Række Hanner (40), der have større eller mindre Rester af Sommerdragten tilbage; kun en enkelt fra Slutningen af November er udfarvet, Resten, alle fra November og desuden nogle faa fra December Maaned, er som sagt i Overgangsdragt. I Januar kan da Pragtdragten regnes for at være fuldt udviklet hos det langt overvejende Flertal af nu — vistnok — kønsmodne Hanner; denne anden Pragtdragt, første fuldstændige, ligner første, men alle Farver ere højere, Hovedets Tegning nu helt „ren“ og Forvingens Dækfjer overvejende hvide, saaledes at kun Vingens Kant er graabrun; hos nogle faa Stykker er Forvingen saa

godt som helt hvid, men man ser en saa betydelig Svingning i dette Forhold, at det ikke med nogen Grad af Sikkerhed har været muligt at afgøre, om en større Udbredning af Hvidt paa Vingen betegner en højere Alder, t. Eks. Fugle i fjerde eller senere Aar.

Næbbet er violet rødligt med lysere, næsten hvidlig Negl, Knoldens Farve er appelsingullig i noget vekslende Styrke; den kan i Omfang variere betydeligt og ikke blot i Højde, men ogsaa i Bredde. Den er omgivet af fløjlssorte Fjer, der i en smallere eller bredere Stribe løbe langs Knoldens Ryg ned til det Sted paa Næbryggen, hvorfra Knolden begynder at hæve sig, og desuden følge langs dennes Bagkant ind mod Kinden ned til Overnæbbets Kant; oppe ved Knoldens øverste bagudvendende Hjørne strækker den sorte Linie sig et lille Stykke ind mod Øjet, hvis Forrand den dog i Regelen ikke naaer. Denne sorte Stribe, der betegner Grænsen for Fjerenes Fremtrængen paa Næbsiden, kan her være mere eller mindre skraa, stundom næsten lodret, d. v. s. vinkelret paa Næbbets Længderetning, alt efter Knoldens større eller mindre Udvikling; og Knolden kan som sagt have en temmelig stor Højde, d. v. s. Afstanden fra Overnæbbets Underkant til Knoldens Ryg maaler indtil 4,5 cm, men den ses ogsaa at være stor uden at være saa høj, idet den kan være fremadhældende, og den kan være bred, d. v. s. tyk fra Side til Side. I det Hele synes der at være en ret stor Svingning i dette Forhold, men størst er aabenbart Udviklingen hos den enkelte Fugl i Aarets første Halvdel, fra Februar til Maj—Juni Maaned; derefter taber den igæn noget i Omfang og senere i Farvestyrke under Sommerfældningen.

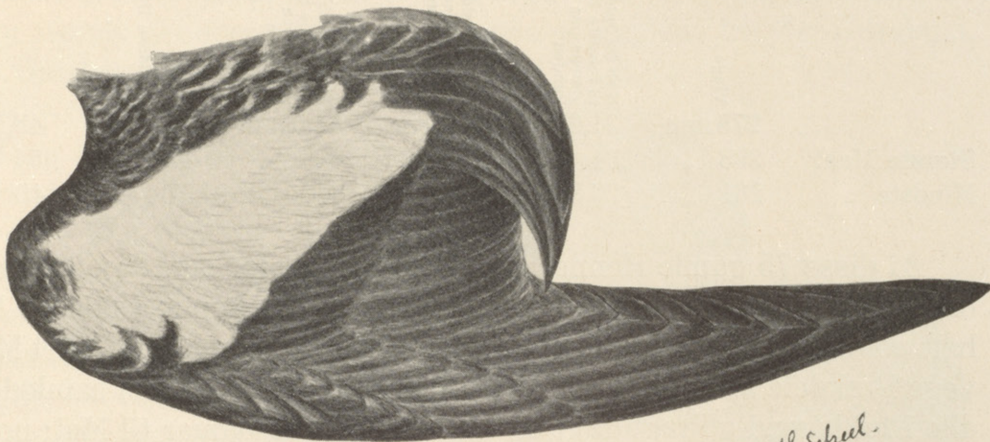

Fig. 57.
Vinge af Konge-Ederfugl, Som. spectabilis (L.). ♂ ad. 9/11 1908. Holsteinsborg, Grønland. Mindst ca. 27 Mdr. gl.

Som i første Pragtdragt er Hovedets Overside og Nakke lyst graablaa, en sart, smuk Farve, og disse lyse Fjer strække sig undertiden et Stykke ud paa Knoldens vandrette Overside, saaledes at kun dens lodrette Forkant er sort. Paa Nakken, ned mod den hvide Baghals, standser den lysegraablaalige Farve som efter en Streg, og undertiden er denne Grænse virkelig betegnet med en smal Tværstreg af mørkere graalige Fjer. Over Øjet ses, som i første Pragtdragt, en svagt antydet hvid, bueformet Tegning, og under Øjet, til lidt bag det, findes en fløjlssort Plet. Hele Kinden har den føromtalte skære, søgrønne Farve, der dog i Regelen er stærkest paa Kindens forreste Del og bag Øret, medens Kindens bageste og nederste Del ned mod Underkæben er svagere tonet og efterhaanden gaar over i Hagens og Strubens hvide Farve, paa hvilken det kulsorte V tegner sig. I Styrken af den grønne Kindfarve kan der være betydelig Forskel, navnlig er den altid stærkere i anden Pragtdragt end i første, men om noget lignende ogsaa gælder for senere Aars Vedkommende indtil en vis Grænse og muligvis gaar Haand i Haand med en stærkere Udvikling af Knolden, eller om disse Svingninger ere individuelle, kan ikke siges.

Brystfarven er mørkere flødegullig end i første Pragtdragt, varmere i Tone, og sammenlignet med den almindelige Ederfugls har den i det Hele et brunligere Skær. Føddernes Farve er lyst gulbrun, næsten gul, nærmest smudsig citrongul med mørke Skygger paa Tæernes Led og mørk Svømmehud.

Mellem de enkelte Hanner ses kun saadanne Forskelligheder, som for største Delen alt have været omtalte ved Hovedets Beskrivelse; den grønne Farve paa Kinden kan som nævnt veksle i Styrke og Udstrækning, den sorte Linie, der omgiver Knolden, kan være bredere eller smallere, og det sorte V kan snart være smalt, snart bredt, undertiden saa vældigt i Udvikling, se Tavle LX, at det næsten helt tager de hvide Fjers Plads paa Hagen. Hos en enkelt Han i den foreliggende Række er paa den anden Side V'et meget smalt, og dets Arme naa ikke sammen, danne ikke V'ets Spids. I den øvrige Del af Fjerdragten ses meget ringe eller saa godt som ingen Variation; mellem mange Hundrede Hanner i Pragtdragt, som jeg har haft i Hænde, har jeg kun set én, Godthaab 12/11 1904, hvis Brystskjold er saa svagt farvet, at det næsten kan siges at være hvidt — iøvrigt er Fuglen normalt farvet — og

to, der vel ere normalt tegnede, men have alle de Fjerpartier, som skulde være sorte, blegt graabrune, 13/3 1905 Godthaab og 1/2 1909 Sukkertoppen, for Førstnævntes Vedkommende heri ogsaa indbefattet Svingfjer, krumme Armfjer, Hovedets sorte Linier og det sorte V. Fuglen fra Sukkertoppen er knapt saa lys paa de sorte Partier, og navnlig er det sorte V meget mørkere. Winge nævner, l. c. Side 108, en yngre Han, næsten helt bleggraa med hvidt Bryst (Nanortalik 1856) og en ung Han fra Arsuk 1896, helt hvid.

Gammel Han i Pragtdragt og to gamle Hanner i Sommerdragt ere afbildede paa Tavle LXIII. Paa Tavle LXV er desuden midt i venstre Række afbildet ovennævnte blegt-farvede Han, skudt 13/3 1905 ved Godthaab.

Den gennemsnitlige Størrelse af 75 gamle Hanner fra Vest-Grønland stiller sig saaledes:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Knoldens Højde	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	278 mm	31,6 mm	62 mm	41,5 mm	34,9 mm	48,5 mm	68,7 mm	69,7 mm	56,3 mm
Største Maal	293 „	34 „	70 „	46 „	45 „	54 „	75 „	77 „	62 „
Mindste „	261 „	26 „	58 „	37 „	27 „	45 „	64 „	65 „	50 „

Af disse 75 gamle Hanner ere de 25 maalte for sig, da disse alle bare tydelige Spor af Sommerdragten og vare tagne i Efteraarsmaaneder; det kunde saaledes befrygtes, at de mulig ikke havde helt udviklede Vingefjer, men Frygten viste sig ubegrundet, idet Maalene af disse 25 Stykker kun afvege Brøkdele af Millimetre fra Gennemsnitstallene af den samlede Række; de 50 gamle Hanner ere alle i fuldstændig Pragtdragt og fra Maanederne Januar til Maj; nogle faa, fra August Maaned, endnu med „gamle“ Vinger.

15 gamle Hanner fra Norges Kyst maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Knoldens Højde	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	277 mm	31,7 mm	63,6 mm	43,4 mm	40 mm	49 mm	71 mm	72 mm	57,6 mm
Største Maal	282 „	34 „	69 „	46 „	45 „	51 „	76 „	78 „	61 „
Mindste „	265 „	28 „	59 „	42 „	24 „	46 „	67 „	69 „	53 „

En af disse Hanner, 10/3 1910, vejede 1877 gr., tre, skudte 3/5 1913, vejede 1932, 1975 og 2140 gr.

7 gamle Hanner fra Øst-Grønland maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Knoldens Højde	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	278 mm	31,6 mm	64 mm	45 mm	42,7 mm	48,5 mm	68 mm	69 mm	55,6 mm
Største Maal	289 „	34 „	67 „	47 „	45 „	51 „	72 „	74 „	57 „
Mindste „	272 „	29 „	62 „	43 „	39 „	46 „	65 „	64 „	51 „

2 gamle Hanner i slidt og falmet Parringsdragt fra

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Knoldens Højde	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Novaja Semlja 11/7 1903:	284 mm	32 mm	62 mm	44 mm	36 mm	48 mm	70 mm	69 mm	57 mm
„ „ 11/7 1903:	276 „	32 „	60 „	43 „	33 „	46 „	66 „	67 „	56 „
Gennemsnit:	280 „	32 „	61 „	43,5 „	34,5 „	47 „	68 „	68 „	56,5 „

4 gamle Hanner fra Alaska maale:

	Vinge	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb fra Spidsen til Næbfligens bageste Rand	Næb fra Spidsen til forreste Fjergrænse paa Næbsiden	Knoldens Højde	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Point Barrow 23/5 1898	279 mm	30 mm	67 mm	44 mm	40 mm	50 mm	70 mm	71 mm	58 mm
„ „ „	277 „	30 „	65 „	45 „	41 „	47 „	68 „	69 „	52 „
Yukon River Juni 1903	286 „	29 „	61 „	41 „	42 „	51 „	68 „	69 „	55 „
„ „ „	278 „	35 „	64 „	44 „	34 „	50 „	73 „	74 „	59 „
Gennemsnit	280 „	31 „	64,3 „	43,6 „	39 „	49 „	69,7 „	70,7 „	56 „

Disse Maal falde saa tæt sammen, at man vistnok, trods det forholdsvis ringe Antal fra t. Eks. Novaja Semlja, kan være berettiget til at ansé Arten for at være den samme i hele sin circumpolare Udbredelse. Som det ses, naaes den største gennemsnitlige Knoldhøjde af Fuglene fra Øst-Grønland, men dette beroer sikkert paa den Omstændighed, at de 7 Hanner fra denne Kyst alle ere tagne lige i Parringstiden, altsaa paa det Tidspunkt, da Knolden kan ventes at være paa sit Højeste; og Rækken af norske Fugle indeholder kun Stykker fra Maanederne Februar—Maj incl. og viser vel derfor den næststørste Højde 40 mm; noget lignende gælder Fuglene fra Alaska, men Rækken er jo lille, ligesom den kun af to Stykker bestaaende fra Novaja Semlja; disse sidste ere særdeles slidte og falmede, aabenbart lige i Begreb med at paabegynde Sommerfældningen. Ret lille er ogsaa Gennemsnitsmaalet for de vestgrønlandske Hanners Vedkommende, men i denne Række findes jo ogsaa Fugle fra Efteraarsmaanederne, og Maximumsmaalet 45 mm naaes ogsaa af vestgrønlandske Hanner. I Farve og Tegning har ingen Forskel været at se mellem Hannerne fra disse forskellige Egne.

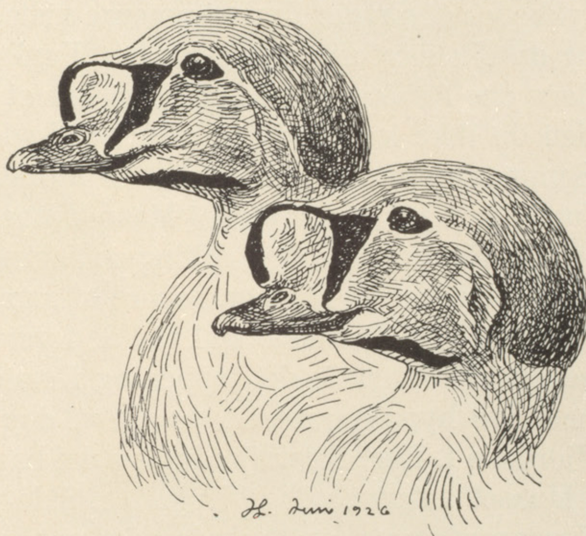

Fig. 58.
Hoveder af Konge-Ederfugle.

Som allerede nævnt, begynder Fældningen til Sommerdragten i Slutningen af Juli Maaned og strækker sig gennem August og vel endog en Del af September Maaned, men allerede forinden er Fjerdragten begyndt at falme, den grønne Farve paa Kinderne er bleven vissengrøn, og Knolden taber ogsaa sin kraftige Farve. Fra Midten til Slutningen af August Maaned 1925 saa jeg i Egedesmindes Distrikt paa Vestkysten af Grønland særdeles mange Hanner i Sommerfældning, dels levende, dels flere Hundrede af Grønlænderne nedlagte; de fleste havde da mistet Svingfjerene og kunde ikke flyve, men ikke faa havde endnu de gamle, blegede og falmede Svingfjer i Behold, skønt de iøvrigt vare i omtrent fuld Sommerdragt. Denne var som forhen beskrevet; her kan blot tilføjes, at der fandtes en ikke ringe Variation i Hovedets Farve: nogle havde det mørkere, andre lysere, og hos nogle vare Hage og Strube lyse i Modsætning til Hovedets øvrige Del, næsten hvide, og blandt disse Fugle saaes atter en Del, som havde et V — dog ikke sort — paa Struben, andre manglede denne Tegning. Knolden syntes hos de fleste noget indskrumpet, og hos mange var den mat af Farve, næsten kødfarvet, medens den hos andre bedre havde bevaret sin høje Farve. Hovederne af 7 saadanne Hanner, malede af Johannes Larsen efter de nys skudte Fugle, ere afbildede paa Tavle LXIV.

Konge-Ederfuglens Udbredelse er circumpolar; den ruger højt mod Nord og vistnok kun faa Steder saa langt mod Syd som til Polarkredsen eller sydligere; paa Kortet Side 186 nederst er dens Yngleomraade tilnærmende ansat, og det ses heraf, at den findes langs Nordamerikas Nordkyst, hvor den iflg. A. O. U. Check-List of North Am. Birds 3rd Ed. 1910 skal yngle ved den nordvestlige Side af Hudson Bay og i det nordligste Ungava — her altsaa Syd for Polarkredsen — og sammesteds siges den at ruge paa St. Lawrence Island i Bering Sea. Ogsaa paa Labrador skal den ruge, men Angivelserne synes usikre, og Hantzsch, der blandt andre har været anført som Kilde for denne Meddelelse, udtaler sig med saa stor Forsigtighed om Spørgsmaalet (J. f. Ornith. 1908 Side 345), at Sagen næppe

dermed kan betragtes som afgjort. I Macouns Cat. of Canadian Birds 1909, Side 112, anføres, at den yngler ved Søer inde paa Øer i den nordlige Del af Hudson Bay. Den yngler paa Grinnell Land; ved Floeberg Beach paa 82° 27' fandt Feilden og hans Ledsagere Reder med Æg fra 9de Juli til Maanedens Midte (Ibis 1877, Side 412). Paa Grønlands Vestkyst er den fundet ynglende ved Upernivik af Fencker; ved Inglefield Bugt, ved Tukto-Valley, nævner Stone den som ynglende 1892 (Winge, l. c. Side 112); hvor langt mod Syd den ruger paa Vestkysten, er ikke klaret; men meget taler for, at dens Sydgrænse som Ynglefugl ligger ved Upernivik. I Umánaq Distrikt yngler den, i hvert Fald efter Bertelsens Udtalelser, ikke. Kolthoff skriver, Bidrag Kännedom Norra Polartrakternas Däggdjur och Fåglar, Side 57, at han paa en lille Holm Syd for Egedesminde fra sit Fartøj saa en Mængde Konge-Ederfugle „uppe på land, hvilka efter allt at döma häckade där"; da vi i August Maaneds Begyndelse sejlede om mellem Skærene i Egedesmindes Distrikt, saa vi ganske vist mange Ederfugle og overvejende Konge-Ederfugle, men det var for sidstnævnte Arts Vedkommende udelukkende fjorgamle Hanner og Hunner og — henimod Maanedens Midte — gamle Hanner, som vare i Sommerfældning, og af hvilke mange allerede havde mistet Svingfjerene. Kun én Gang saaes en gammel Hun, som det lykkedes at skyde; Kønsorganerne viste, at den havde ynglet tidligere, men ikke i Sommeren 1925, og da Skelettet undersøgtes, viste Fuglen sig at være Krøbling, d. v. s. den havde været anskudt, og dens ene Armknogle var sammenvokset paa lignende Maade som vist paa Fig. 55; formodentlig har den da ikke kunnet følge med, da Trækket om Foraaret gik mod Nord. Fuglens Hoved, paa hvilket Sommerdragten ses frembrudt, er afbildet paa Tavle LXIV. Blandt de mange Hundrede Konge-Ederfugle, som jeg saa i August Maaned hos Grønlænderne i Egedesmindes Distrikt, fandtes heller ingen gamle Hunner, endsige Ællinger; Jagtudbyttet bestod i den første Tid næsten udelukkende af fjorgamle Hanner og Hunner, senere af gamle Hanner, og dette svarede ganske til vore egne Erfaringer. Allerede ved Godthaab traf vi i de første Dage af Juli enkelte fjorgamle Konge-Ederfugle (én skudt), senere flere ved Sukkertoppen og Holsteinsborg, og da vi nærmede os Egedesminde, bleve de efterhaanden hyppige; intetsteds saa vi dog noget til ynglende Fugle, heller ikke ved vore Besøg ind i Fjordene t. Eks. Strømfjorden og det bagved disse liggende Land. „Fra Egedesminde haves Dununger i Museet", skriver dog Winge l. c. Side 112, „indsendte i 1895"; de ere tilstillede Museet af Pastor Sørensen[1]); men os lykkedes det som nævnt ikke at se noget Spor af *ynglende* Fugle paa den paa Kortet Side 249 betegnede Tur. Paa Østkysten af Grønland yngler Konge-Ederfuglen ogsaa, men heller ikke her er Sydgrænsen for dens Udbredelse som Ynglefugl kendt.

Ved Mackenziebugten indenfor Cap Broer Ruys fandt Kolthoff den rugende. „Den häckade där vid små insjöar på låglandet, där flera ungkullar anträffades. En hona hade den 2 juli 5 omkring en vecka gamla ungar, en kull bestod af 5 nykläckta, en annan af 3 nykläckta och en tredje kull af 4 halfvuxna ungar. Flockar af gamla honor flögo fram och åter öfver slätten, men någon hane iakttogs ej. Äfven i hafvet utanför sågos ett par honor, som hade ungar".

Nogle Breddegrader nordligere, ved ca. 77°, fandt Manniche den ynglende i 1906—08, og han skriver l. c. Side 103, at den blev almindeligere, jo længere man trængte frem mod Nord.

Paa Spitzbergen ruger den, paa Kolgujew skal den yngle, paa Novaja Semlja og langs hele den sibiriske Ishavskyst østpaa til Alaska, hvor den skal være saare almindelig.

Meddelelserne om, at den skal ruge eller have ruget paa Island, ere næppe at lide paa. Faber har nævnt det og skriver herom, Prod. d. isländischen Ornith. 1822, Side 67: „Ueberaus selten in Island, obgleich ziemlich häufig in Grönland. Vor wenig Jahren wurde sie bei Hofsaas im Nordlande gefangen. Ein einziges Paar dieses Vogels brütete auf der Insel Widöe nahe bei Reikiavik in den Sommern 1819 und 1820, und lag da unter den unzähligen A. mollissima. Den 25sten December 1820 hatte ich das Glück, dass in einem starken Sturme ein altes Männchen von A. spectabilis bei Örebakke, dem Handelsplatze, wo ich mich den Winter aufhielt, todt ans Land trieb. Wahrscheinlich war dieses das Männchen, das auf Widöe heckte, denn den folgenden Sommer fand das Paar sich nicht auf diesem Brüteplatz ein. Einige Isländer auf dem Nordlande erzählten mir, dass das Männchen von A. mollissima, wenn es sehr alt würde, eine Krone auf der Scheitel bekäme, und dann Ædarkòngr genannt würde. Diese unrichtige Idee scheint von der männlichen A. spectabilis hergenommen zu seyn. Uebrigens ist es wahrscheinlich, dass diese, wie die männliche A. tadorna, den grössten Theil des schön

[1]) Disse Ællinger ere ganske smaa og deres Farve som lyse Ederfugle-Ællingers.

Konge-Ederfugle, Somateria spectabilis (L.).

Hunner.

Ung Hun, ♀ juv. Ca. 2 Mdr. gl. Sukkertoppen, Grønland. 29/9 1917. Ungedragt.

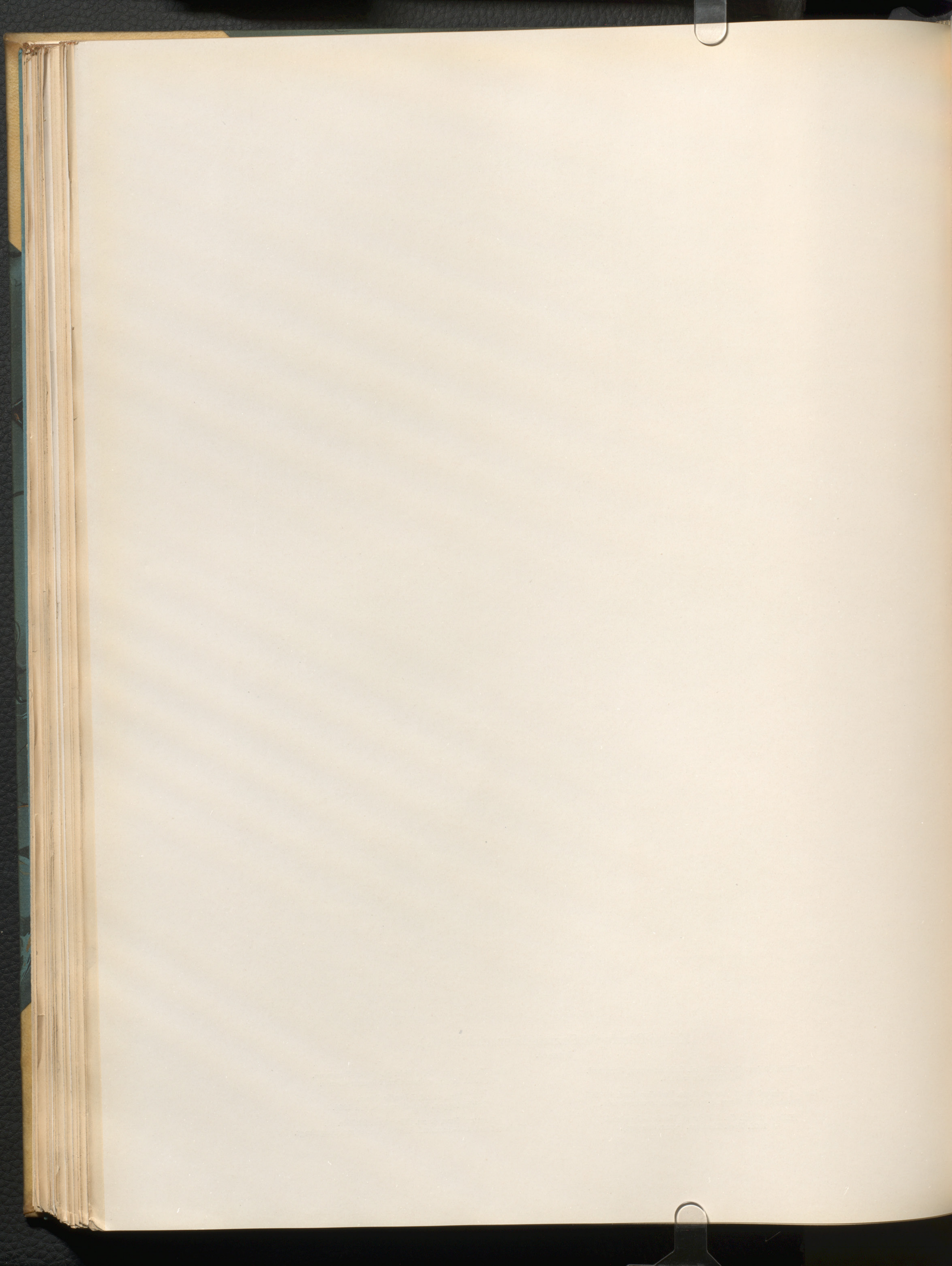
Hun, ♀ vix ad. Ca. 1 Aar gl. Agto, Vest-Grønland. 8/8 1925. Første Sommerdragt, nye Vingefjer frembrydende.

Ælling, ♀ pul. Ca. 3 Uger gl. Nordøst-Grønland. 18/8 1906. Zool. Museum. (Manniche leg.).

Ung Hun, ♀ juv. Ca. 4 Mdr. gl. Nolsø, Færøerne. 26/11 1919. Første voksen Dragt frembrydende.

Hun, ♀ ad. I hanlig Dragt. Sukkertoppen, Vest-Grønland. 30/11 1903.

Gammel Hun, ♀ ad. Mindst ca. 22 Mdr. gl. Hudson Land, Øst-Grønland. 7/6 1921. Let falmet Pragtdragt.

Konge-Ederfugle, Somateria spectabilis (L.).

Ung Han, ♂ juv. Ca. 2 Mdr. gl. Sukkertoppen, Grønland. 26/9 1908. Ungedragt.

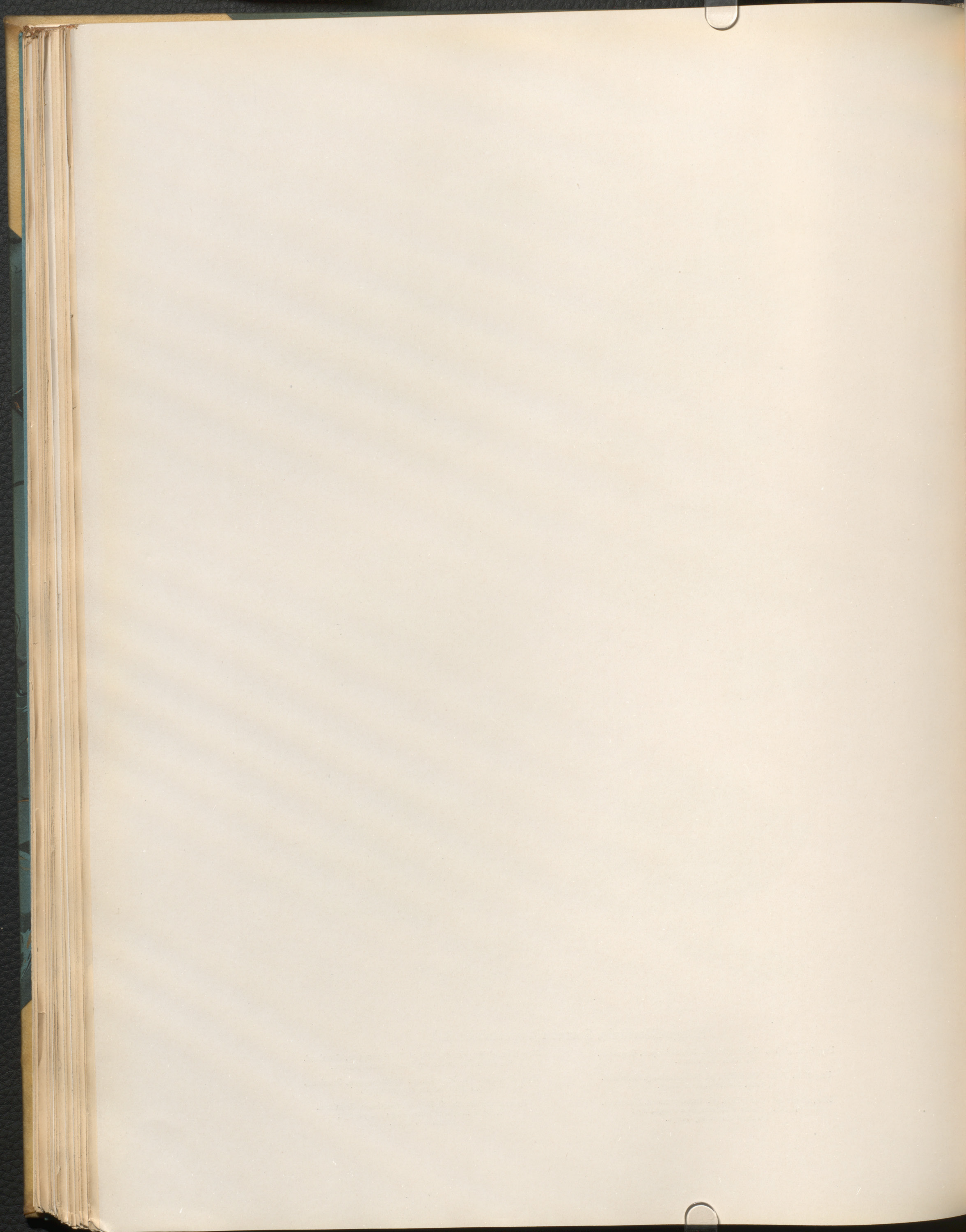
Ung Han, ♂ juv. Ca. 8 Mdr. gl. Holsteinsborg, Grønland. 5/4 1909. Første voksen Dragt.

Han, ♂ vix ad. Ca. 7 Mdr. gl. Sukkertoppen, Grønland. 25/2 1918. Første ufuldstændige Pragtdragt; bemærk Hoved og Vinge.

Ung Han, ♂ juv. Ca. 4½ Md. gl. Sukkertoppen, Grønland. 11/12 1908. Første voksen Dragt frembrydende.

Han, ♂ vix ad. Ca. 14½ Md. gl. Sukkertoppen, Grønland. 11/10 1910. Første Sommerdragt.

Han, ♂ vix ad. Ca. 21 Mdr. gl. Godthaab, Grønland. 19/4 1905. Første ufuldstændige Pragtdragt; bemærk Vingen.

Konge-Ederfugle, Somateria spectabilis (L.).

Han, ♂ vix ad. Ca. 23 Mdr. gl. Sukkertoppen, Grønland. 9/7 1910. I Begreb med at anlægge 2den Sommerdragt. Bemærk slidt første Pragtdragts-Vinge.

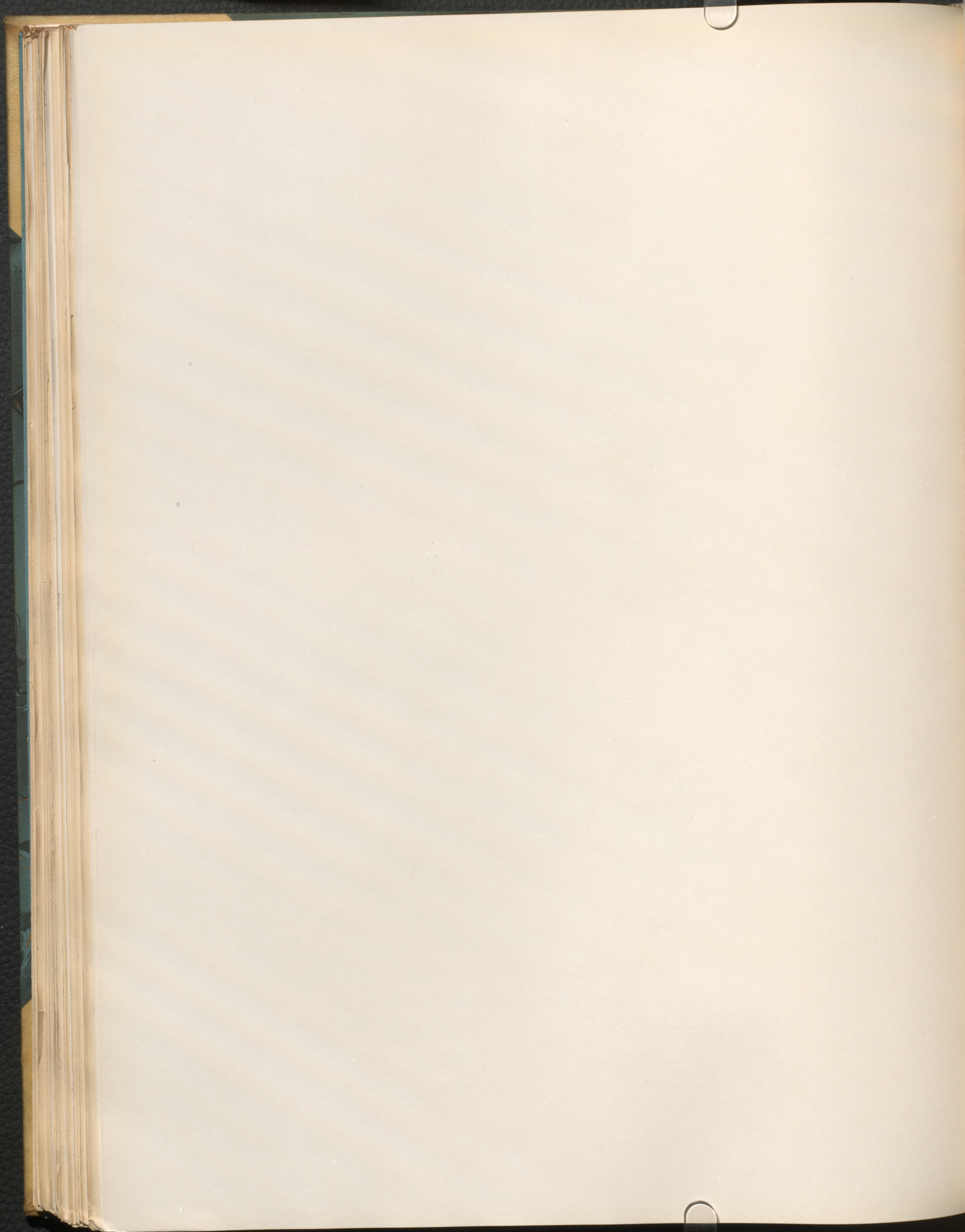
Gl. Han, ♂ ad. Mindst ca. 36 Mdr. gl. Aumat, Egedesminde Distrikt, Grønland. 16/8 1925. Sommerdragt, „afslaaet“.

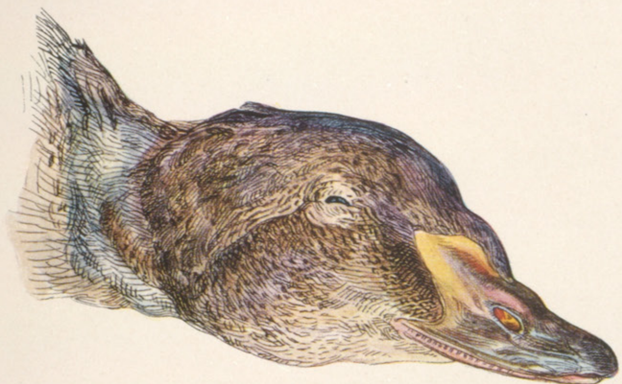
Gl. Han, ♂ ad. Mindst ca. 36 Mdr. gl. Kekartarsuatsiak, Egedesminde Distrikt. 16/8 1925. Sommerdragt.

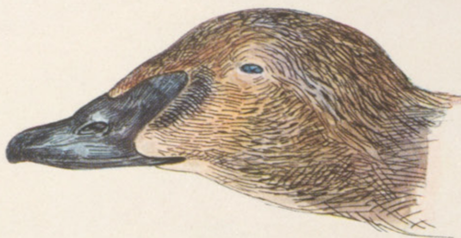
Gammel Han, ♂ ad. Vist ca. 42 Mdr. gl. Sukkertoppen, Grønland. 16/3 1905. Pragtdragt.

Gammel Hun, ♀ ad. Vist ca. 28 Mdr. gl. Holsteinsborg, Grønland. 5/12 1908. Pragtdragt.

Gammel Hun, ♀ ad. Vist ca. 33½ Md. gl. Godthaab, Grønland. 11/5 1902. Bleget Pragtdragt.

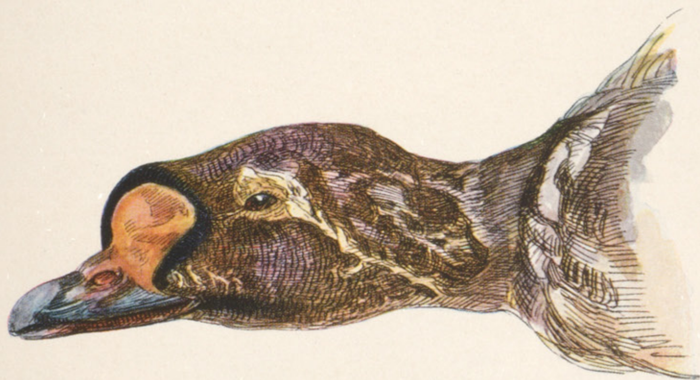

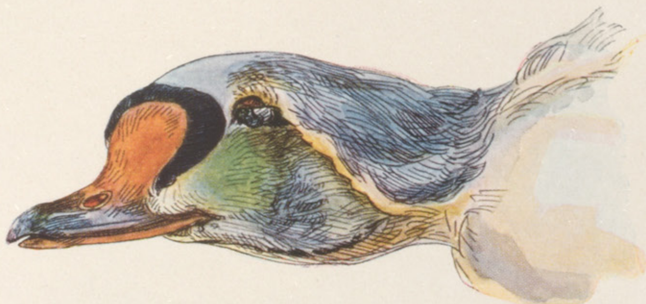

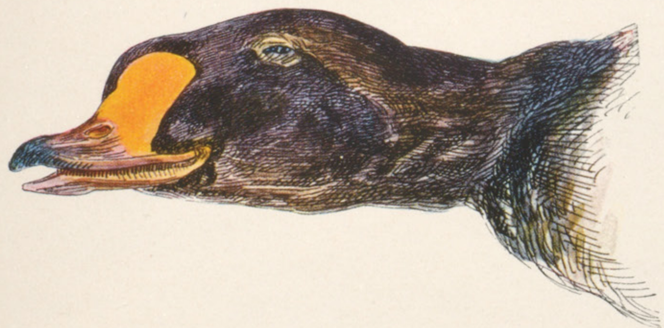

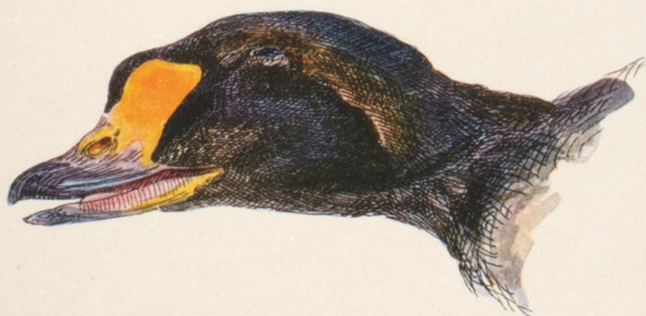

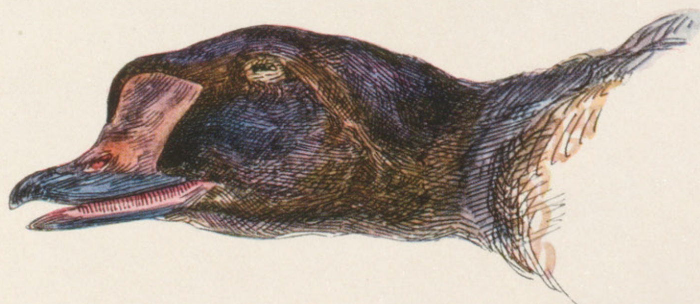

Hoveder af Konge-Ederfugle, *Somateria spectabilis* (L.).

Ung Han, ♂ juv. $^{18}/_{7}$ 1925. Sukkertoppen, Grønland. Ca. $11^{1}/_{2}$ Md. gl.

Gammel Han, ♂ ad. $^{16}/_{8}$ 1925. Aumat, Egedesminde Distrikt. Ca. 36 Mdr. gl. Sommerdragt.

Gammel Han, ♂ ad. $^{16}/_{8}$ 1925. Aumat, Egedesminde Distrikt. Ca. 36 Mdr. gl. Sommerdragt.

Gammel Han, ♂ ad. $^{16}/_{8}$ 1925. Aumat, Egedesminde Distrikt. Ca. 36 Mdr. gl. Sommerdragt.

Gammel Han, ♂ ad. $^{16}/_{8}$ 1925. Aumat, Egedesminde Distrikt. Ca. 36 Mdr. gl. Sommerdragt.

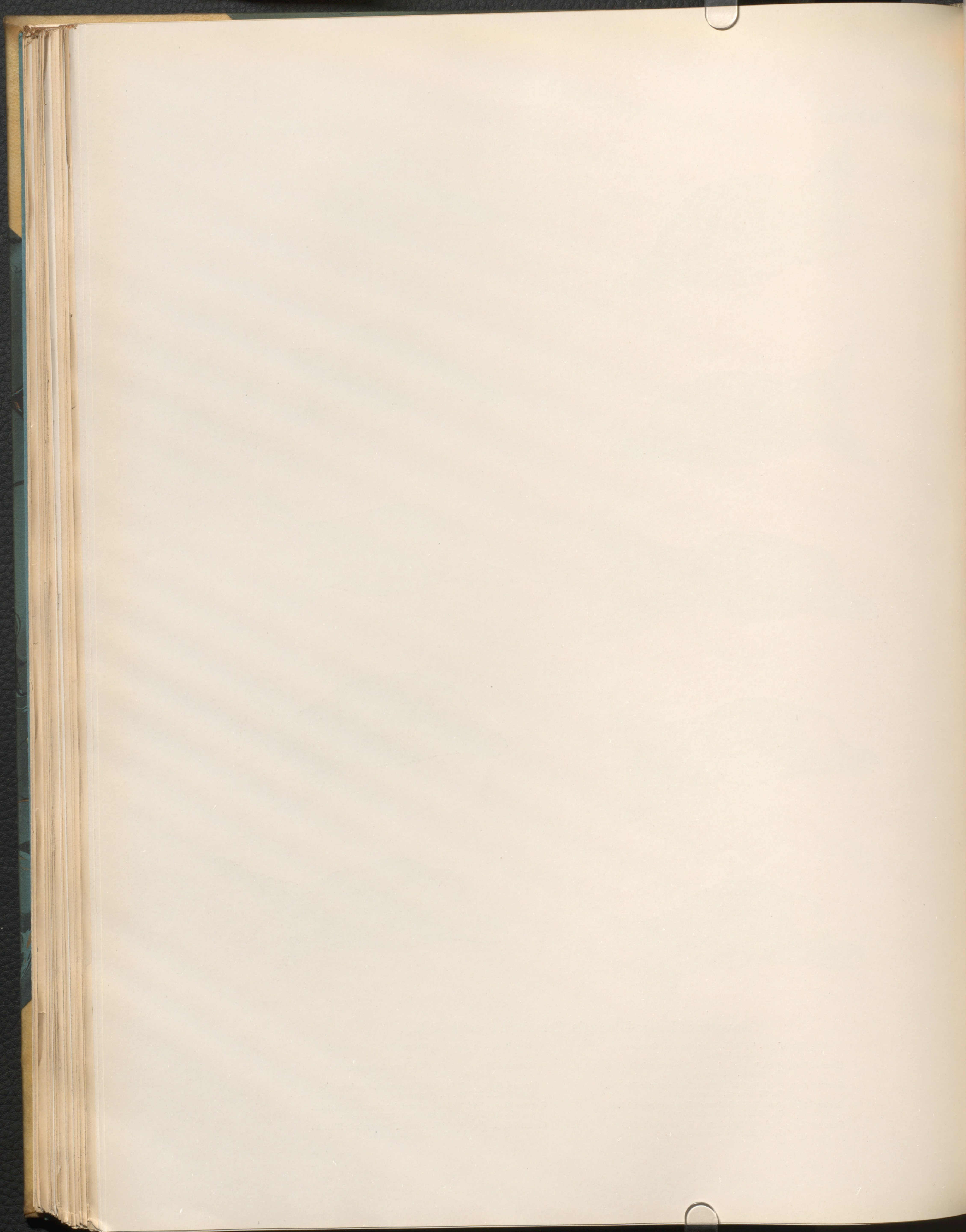
Ung Hun, ♀ juv. $^{8}/_{8}$ 1925. Kangatsiak, Egedesminde Distrikt. Ca. 1 Aar gl.

Gammel Hun, ♀ ad $^{16}/_{8}$ 1925. Aumat, Egedesminde Distrikt. Mindst ca. 36 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. $^{8}/_{8}$ 1925. Kangatsiak, Egedesminde Distrikt. Ca. 36 Mdr. gl. Sommerdragt frembrydende.

Gammel Han, ♂ ad. $^{16}/_{8}$ 1925. Aumat, Egedesminde Distrikt. Ca. 36 Mdr. gl. Sommerdragt frembrydende.

Gammel Han, ♂ ad. $^{16}/_{8}$ 1925. Aumat, Egedesminde Distrikt. Ca. 36 Mdr. gl. Sommerdragt.

Alm. Ederfugl, Som. moll. moll. (L.) og Konge-Ederfugle, Som. spectabilis (L.).

Som. moll. (L.), ♀ i hanlig Dragt. Sejerø, Danmark. 19/1 1918. Ægstok ganske uudviklet. Ægleder ret og tynd.

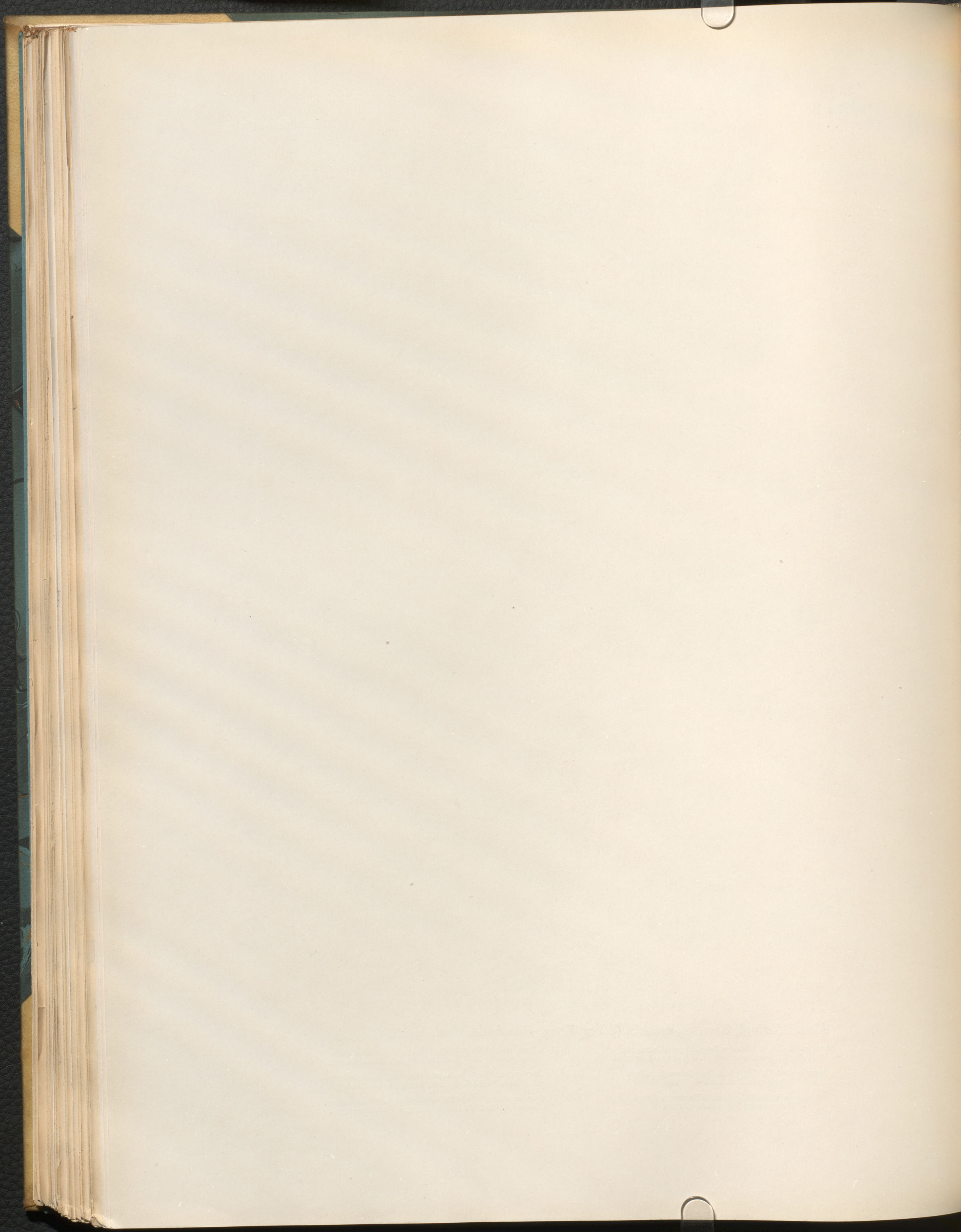
Som. spectabilis (L.), ♂ ad. Bleg Farveafændring. Godthaab, Grønland. 13/3 1905.

Som. spectabilis (L.), ♀. Hvid Farveafændring. Fiskernæsset, Grønland. 24/3 1918.

Som. spectabilis (L.), (♀) i hanlig Dragt. Godthaab, Grønland. 24/5 1892. Kønsundersøgelse ikke foretaget.

Som. spectabilis × Som. mollisima (♂). Holsteinsborg, Grønland. 10/1 1900. Kønsundersøgelse ikke foretaget.

Som. spectabilis (L.) (♀) i hanlig Dragt. Holsteinsborg, Grønland. 26/4 1901. Kønsundersøgelse ikke foretaget.

gefärbten Fleischhöckers im Winter verliert, denn so war es der Fall bei dem oben genannten Männchen“. Fabers Underretning har aabenbart været Andenhaands, og navnlig gives ingen Oplysning om, hvorledes den rugende *Hun* har været kendt; at Hanner oftere ere sete paa Rugepladser mellem de almindelige Ederfugle, er en kendt Sag, og senere Efterretninger af denne Art foreligge, se t. Eks. Hantzsch Vogelwelt Islands, Side 197, men „durch Dunenjunge beglaubigte Angaben über ein Brüten von Somateria spectabilis fehlen bis jetzt noch völlig“; og i sine „Optegnelser vedr. Islands Fugle“, D. O. F. T. Aarg. 13, 1919, siger P. Nielsen: „Det er ikke bekendt, at Konge-Ederfuglen yngler paa Island; men der ses stundom paa Vest- og Nordlandet enkelte Par sammen med den almindelige Ederfugl. Ved Skipar, hvor der aarlig yngler ca. 200 Par S. mollissima, opholdt et Par S. spectabilis sig nogle Dage i Juni 1887. 21. Novbr. 1888 blev en Hun, der sad fast i Isen, fanget levende ved Litlahraun i Nærheden af Eyrarbakki. Nogle Aar tidligere var en død Hun drevet iland ved Eyrarbakki.“

Et lignende Forhold finder aabenbart Sted paa Bjørneøen, hvorfra der foreligger talrige Oplysninger om Konge-Ederfuglens Forekomst, uden at den dog yngler, medens den som nævnt ruger paa det Nord for liggende Spitzbergen.

Fra sine Ynglepladser langs Asiens Nordkyst trækker den dels mod Vest, dels mod Øst, saaledes „tilbringer Pragtedderfuglen i adskillig udstrækning vinteren i Norge. Allerede i Lillienskiolds „Speculum boreale“ (1698) beskrives den under navnet „haaf-aarre“, samtidig som det fortælles, at den flokkevis besøger Finmarken om vinteren. Under loddefisket i februar og marts støder den i stort antal op til Finmarkens kyster, og forsvinder atter efter fiskets ophør i april eller undertiden først i mai; ofte indfinder den sig talrigt allerede i januar eller endnu tidligere, ligesom den undtagelsesvis iagttages endnu ud i juni. I visse aar kommer den i flokke paa tusinder, i andre sparsommere. Et godt aar var f. eks. 1907, da kolossale flokke af begge kjøn i februar saaes fra Vardø helt ned til Harstad. I Tromsøsundet sees den undertiden allerede i november, optræder talrigst i februar og forsvinder atter i marts og april. Den holder ofte følge med edderfuglene og synes at forliges vel med dem, men ligger gjerne tættere sammen i flokkene og er mere sky, hvilket særlig siges at gjælde hunnerne. De fleste skudte eksemplarer har været fuldt udfarvede eller nær derved. Sønden for Tromsø viser den sig mere uregelmæssigt og muligens ikke hver vinter, dog kan den undertiden endnu i Lofoten og Vesteraalen vise sig i ganske stort antal. Syd for polarcirkelen optræder den kun tilfældigt, skjønt adskillige eksemplarer i aarenes løb er skudt ved landets sydlige kyster . . . . . . Ved Kristiansund er flere hunner og ungfugle skudt i september og oktober, ligesom enkelte udfarvede eksemplarer er bemærket ved Smølen i aarenes løb i tiden november—24. april. Enkelte eksemplarer vides ogsaa bemærket eller skudt ved Trondhjem, Bergen, Tungenes, Grimstad, Tvedestrand og Hvaløerne“. (Collett-Olsen, l. c. III, Side 143.). Ogsaa fra dette Land foreligge Beretninger, som synes at tyde paa, at den har ruget dér, „men uden at der hidtil er skaffet sikre beviser herfor“.

Den kommer om Vinteren heller ikke saa sjældent til Østersøens østlige Del og er saaledes oftere taget i Stockholms Skærgaard, ved Finlands Kyster[1]), ved Gotland, i Kalmarsund, ved Skånes Kyster og ned til Kysten af Nordtyskland. Som tilfældig Gæst er den endvidere truffet nogle Gange i Italien, t. Eks. ved Venedig, ved Frankrigs Vestkyst, paa Helgoland, nogle Gange i England, Irland, oftere i Skotland, paa Shetlands- og Orknøerne.

Til Færøerne „forvilder et og andet Individ sig undertiden; jeg har kun seet eet Eksemplar“, skriver Sysselmand Müller, Vidskb. Medd. Nat. Forn. 1862, Side 33.“ I Sommeren 1859 opholdt en gammel Han sig ved Hestø, og man troede sikkert, at den havde parret sig med en Somateria mollissima. I Sommeren 1860 fik jeg en Han, som vistnok havde været vingeskudt. Jeg havde Haab om, at den skulde kunnet leve i Fangenskab, da den aad godt, saavel Korn som Fisk, men efter 14 Dages Forløb døde den“. Selv har jeg faaet en ung Hun fra Herr P. F. Petersen paa Nolsø, hvor den er skudt 26. November 1919 — Fuglen er afbildet i nærværende Arbejde paa Tavle LXI — og paa Zoologisk Museum findes en Han i første Aar, rimeligvis fra Maj Maaned, i 1902 i slidt Overgangsdragt.

Ved Islands Kyster er den en vistnok ikke helt sjælden Gæst; selv har jeg faaet to unge Hunner fra Nordkysten, skudte $^{20}/_{11}$ og $^{10}/_{12}$ 1908, og en ung Han, skudt $^{9}/_{11}$ 1910. Paa Zool. Museum findes en ca. 10 Mdr. gl. Han ogsaa fra Nordkysten, ved Husavik, hvor den er skudt 14. Maj 1912.

Her i Danmark er Konge-Ederfuglen en tilfældig, temmelig sjælden Gæst. Hos Kjærbølling nævnes,

[1]) Her dog oftest om Foraaret. (v. Wright).

at en ung Han blev fanget 19. April 1849 i et Fiskegarn ved Skovshoved, at den iflg. E. Hages Notitser af og til skal forekomme hos Vildthandlerne i København, at Forf. fik en gammel Han i Vinterdragt, skudt udfor Sæby 9de December 1853, at Apotheker Benzon fik en yngre Han i Overgangsdragt fra Kalundborg i Februar 1865, og at Konservator Scheel 30te Marts samme Aar købte en gammel Hun i en Vildtkælder i København; sidstnævnte Eksemplar, der var skudt ved Lynæs pr. Frederiksværk, kom i Fischers Samling. En gammel Han blev fanget i et Fiskegarn i Isefjorden 22nde November 1869 (Collin-Conradsen), og Fischer fik en garnfanget Han 17. November 1873 fra Holbæk. 1ste Marts 1881 modtog Zoologisk Museum en Han fra Sprogø, og i Begyndelsen af Marts 1887 blev en Hun skudt ved Romsø. I Fyrberetningen for 1898 meddeles under „usædvanlige Tildragelser", at en gammel Han 21. November 1898 er skudt ved Langsand, Nordvest for Langeland (Kaptajn Howitz). Selv har jeg to Gange faaet Konge-Ederfuglen her fra Landet, bægge vare unge Hanner i Fældning fra Ungedragt til første voksen Dragt; den ene kom fra Hundested pr. Frederiksværk $^{9}/_{2}$ 1909, den anden fra Kalundborg $^{4}/_{12}$ 1916.

Paa den nordlige Del af Grønlands Østkyst er Konge-Ederfuglen en ret talrig rugende Art; som allerede nævnt fandt Kolthoff den ynglende i stort Antal ved Mackenzie Bugten inden for Cap Broer Ruys; Bay nævner den ikke fra Scoresby Sund Egnene, og heller ikke Deichmann traf paa den under Amdrup-Expeditionen i 1898—1900; rimeligvis ligge da dens Ynglepladser paa Østkysten ligesom — formodentlig — paa Vestkysten Nord for ca. 72° n. B. Noget sikkert kan dog endnu ikke siges om Spørgsmaalet, thi efter at det har vist sig, at Konge-Ederfuglen i Yngletiden i saa høj Grad foretrækker at ruge ved Ferskvandssøer næsten overalt, hvor den findes, er der unægtelig en Mulighed for, at den kunde være forblevet ubemærket, men paa den anden Side skulde man tro, at Hannerne da før eller senere maatte være blevne iagttagne under de paagældende Expeditioners Ophold i de ovenfor nævnte Egne.

Manniche skriver følgende om sine Erfaringer paa Danmark-Expeditionen i 1906—08: „Konge-Ederfuglen var ret almindelig og mindst lige saa talrig ynglende som Arten mollissima. I de ferske Vande ved Skibshavnen, paa Stormkap, Snenæs og til Dels paa Hvalrosodde traf jeg ikke saa faa Par Ynglefugle. Mine væsentligste Iagttagelser af Fuglen skriver sig ogsaa fra disse Steder.

Ubetinget talrigst viste Konge-Ederfuglene sig dog adskilligt nordligere. Ved Mallemukfjældet saa Koch og Bertelsen 9. og 10. Juni 1907 saaledes store Mængder. Fuglene laa flokkevis i det aabne Vand nær ved Kysten og paa Israndene. Hannerne optraadte alle i fuld Parringsdragt. Mange Individer af begge Køn blev skudte og spiste. Arten mollissima blev ikke set her.

Under Sejladsen gennem Storisen saa jeg 14. August 1906 paa 77° n. Br. en gammel Hun komme flyvende og kaste sig tæt ved Skibet, som Fuglen derefter svømmende i nogen Tid søgte at følge.

I Smaavaagerne i Skibshavnen laa ved Ekspeditionens Ankomst 17. August adskillige Hunner ledsagede af deres endnu dunede Unger. Ved Stormelvens Munding traf jeg 3 Dage senere 5 Kuld Unger, deriblandt 1 Kuld næppe en Uge gamle. De sete Kuld talte næsten alle 5 Individer; i et enkelt var 6.

De gamle Fugle teede sig ved min Ankomst meget ængstelige og svømmede knurrende omkring tæt ved Bredden lige foran mig, medens Ungerne med forbavsende Hurtighed svømmende og ideligt dykkende echapperede ud efter, indtil de endelig forsvandt langt ude paa Bugten. Ikke langt fra Elvmundingen fandt jeg paa Skraaningerne af de lave Kystfjælde et Par Reder, der ved friske Dun og Ægskaller tydeligt røbede, at de nylig havde været benyttede.

En lys isabellafarvet Hun ledsaget af en Han i normal Parringsdragt blev af Dr. Lindhard set 16. August ved Kap Marie Valdemar. De sidste Konge-Ederfugle blev for dette Aars (1906) Vedkommende set 8. September.

Den følgende Sommer indfandt Arten sig paa Stormkap 10. Juni. Samme Dag blev enkelte Par sete i Søerne ved Skibshavnen. Uagtet Konge-Ederfuglen lige saa lidt som de øvrige Svømmefugle anlagde Rede i denne Sommer, indfandt de sig dog alle parvis. Om end de ofte sluttede sig sammen i mindre Selskaber, udgjordes disse altid af lige mange Hunner og Hanner. Selv de mindste Smeltevandsdamme søgtes af Konge-Ederfuglene, hvis paafaldende Frygtløshed tillod mig at iagttage dem paa ganske nært Hold. Under deres Strejftog rundt om i Terrainet fløj de stedse ganske lavt, undertiden med en dæmpet Knurren eller Grynten.

I Modsætning til Arten mollissima, der saa godt som udelukkende søger Revner og Vaager i Havisen, holdt Konge-Ederfuglene sig i denne Aarstid haardnakket til de ferske Vande og altid paa selve Fastlandet, hvor de vist udelukkende ruger. Jeg saa i alt Fald aldrig Arten paa eller ved Øerne. De sidste Dage i Juni forsvandt Hannerne, og Hunnerne slog sig sammen i Smaaflokke. Fra Søer og Damme strejfede de daglig ud til Bugten navnlig til Stormelvens Munding, hvor jeg saa dem ligge og dykke efter Føde. Ofte laa Fuglene timevis paa de græsbevoksede Søbredder for at udhvile sig og sove med Hovedet skjult under Vingen.

Ved Slutningen af Juli forlod de sidste Hunner Søerne ved Stormkap.

I Sommeren 1908 ankom Arten 16. Juni, altsaa nogle Dage senere end Sommeren tilforn. Antallet af Ynglefugle svarede paa det nøjeste til, hvad jeg paa det samme Terrain havde talt i 1907, nemlig ca. 20 Par. I Begyndelsen af Juli rugede, saa vidt jeg kunde skønne, de fleste Hunner, og Hannerne var da trukne bort. Nogle enkelte golde Hunner var at se til henimod August.

Det lykkedes mig ikke at finde en Rede med Æg; men af de ikke saa faa gamle Reder, jeg fandt ved Stormkap, fremgik det, at Arten ruger uselskabeligt, dels paa lavere vegetationsrige Fjældskraaninger og dels i det lave Land paa Smaaforhøjninger helst med Samlinger af større Sten omgivne af Græs. Ingen af de fundne Reder befandt sig langt fra Bugten (højst 1 Kilometer), til hvilken Ungerne rimeligvis straks efter Fødselen ledes hen. Rededunene er meget mørke, næsten sorte, og kan derved i de fleste Tilfælde skelnes fra den almindelige Ederfugls. Jeg skød rugende Hunner, hvis Bryst og Bug var næsten nøgne. I Rugetiden forlader Hunnen stundom Reden for kortere Tid ad Gangen og søger flyvende hen til den nærmeste Dam for at bade sig og søge Næring. Som saa mange andre rugende Fugle er den i denne Periode pirrelig og stridbar. Jeg iagttog saaledes en Aftenstund en Hun, der netop havde forladt sin Rede. Hurtigt og saa lavt flyvende, at det saa ud, som om den stedse berørte Jorden med Vingespidserne, stilede Fuglen lige ned imod mig, der stod ved Bredden af en Dam med ganske lavt Vand. Arrigt knurrende kredsede den mig nogle Gange tæt forbi, indtil den endelig kastede sig i Dammen. Efter at have slukket sin Tørst og ordnet lidt paa Fjerene, som den ved et Par hurtige Sæt under Vandet fik til at ligge tilfredsstillende, svømmede den under en ejendommelig Knurren og Hvæsen og med rejste Hovedfjer lige henimod mig tilsyneladende meget ilde berørt af min Nærværelse. Nu og da gav den sig til at snadre i det lave Vand som en tam And for snart atter at tilkendegive sin Misbilligelse af Situationen. For at forvisse mig om, at det var en Rugefugl, skød jeg Ederfuglen, som jeg fandt meget afmagret og næsten nøgen paa Bugen. I den Tid Konge-Ederfuglen søger de ferske Vande, udgøres dens Næring for en stor Del af Plantefødе. Jeg fandt dog ogsaa rigelige Levninger af Insekter især Myggelarver i de Maver, jeg undersøgte.

I Maverne af skudte Dununger fandtes ubestemmelige Krebsdyr-Rester, Plantelevninger og Smaasten."

Sit nordlige Ynglehjem paa Østkysten forlader Konge-Ederfuglen om Vinteren, og maaske gaar Trækket langt ude til Havs, thi længere mod Syd langs Østkysten synes den at være sjælden; i hvert Fald har Johan Petersen (D. O. F. T. Aarg. III, Side 5) kun to Gange faaet Fuglen ved Angmagssalik, 14. Marts 1906, en gammel Han, og én Gang tidligere. Han angiver, at ikke alle Grønlænderne kendte den, og mener, at den maa forekomme sjældent.

Æg og Rede ere allerede i Midten af forrige Aarhundrede beskrevne af von Middendorff l. c. Side 233; han traf de første Par ved Taimyrfloden paa $73^{3}/_{4}{}^{\circ}$ n. Br. den 16de Juni; kort efter indfandt større Skarer sig, og den 25de Juni fandtes en Rede med friske Æg. I den første Halvdel af August saaes flere Hunner, som med deres Ællinger svømmede ned ad Floden, aabenbart paa Vej ud til Havet; von Middendorff beskriver Hunnens Lokketone, naar den kalder paa Ungerne, som en Mellemting mellem „Rabengekrächze“ og vore Frøers Kvækken. Æggene ere altid mindre end mollissima's; det største af von Middendorff undersøgte Æg havde en Længde af 67 mm og en Bredde af 45 mm, medens det korteste maalte Æg af mollissima fra russisk Lappland var 76 × 49 mm; og i Almindelighed maalte disse Æg 80 mm eller derover. Det mindste af von Middendorff maalte spectabilis-Æg var 65 × 45 mm. Hertil svare godt de Maal, som findes hos Koenig i Avifauna Spitzbergensis 67 × 43,83 mm, Maximum 68,8 × 45,2 mm, Minimum 64,6 × 42,5 og 66,1 × 42,1 mm (6 Æg). Æggene ere ogsaa efter denne Forfatters Udsagn væsentlig mindre end den almindelige Ederfugls, meget mere tyndskallede og lettere; de 6 Æg fra Spitzbergen vejede i Gennemsnit 4,981 gr; det tungeste 5,34, det

letteste 4,57 gr. Farven skal derimod være den samme som hos den alm. Ederfugl, snart lidt stærkere snart lidt mattere olivengrønlig eller olivenbrunlig.

Om Konge-Ederfuglens Yngleforhold paa Spitzbergen har forøvrigt Rev. F. C. R. Jourdain venligst stillet nedenstaaende Beretning til Raadighed.

„Indtil Fremkomsten af Koenigs „Avifauna Spitzbergensis“ (1911) forelaa intet sikkert om denne Arts Rugen paa Spitzbergen, skønt Fuglene selv forekom i noget Antal, især paa Is-Fjord. I de faa Tilfælde, i hvilke Reden siges at være funden, har det været paa smaa Holme, i salt Vand, mellem almindelige Ederfugle; men efter senere Iagttagelser at dømme, synes det rimeligt at antage, at de fundne Æg have været smaa Æg af den alm. Ederfugl, og at kun Tilstedeværelsen af en Han Konge-Ederfugl i Kolonien har bevirket, at de ere blevne tagne for sidstnævnte Arts.

I 1907 fandt le Roi den 1ste Juli to ikke færdiglagte Kuld inde paa Tundraen ved Bunden af Advent-Bay; han drager deraf den Slutning, at Hoved-Ynglepladserne rimeligvis skulle søges inde i Landet, som f. Eks. i Mosestrækningerne ved Bunden af Dickson-Bay.

I 1921 opholdt Dr. G. J. van Oordt sig hos et hollandsk Kul-Komp. ved Kap Boheman og sendte os derfra Bud om, at Som. spectabilis rugede der omkring i noget Antal. Allerede 30te Juni havde vi truffet tredive Hanner i en Flok i Foreland-Sound, saa det var klart, at Hunnerne maatte ligge paa Rede et eller andet Sted i Nærheden. Vi ankom til Kap Boheman 12te Juli, og her viste Dr. van Oordt os en Rede med 5 Æg lige paa Kanten af en lille Ferskvandssø. Senere paa Dagen stødte jeg en anden Hun fra Reden med 5 Æg paa en lille Højslette en halv Mils Vej (a mile or two) inde i Landet. Rederne stode i Fordybninger mellem Mos og Græs, og Fuglene laa meget fast; naar de bleve jagede fra Reden, satte de sig ca. 70 Alen borte, men den meget mørke, næsten sorte Dunkrans og de paafaldende smaa Æg vilde alene have været tilstrækkelige til at fastslaa, til hvilken Art de hørte. Aabenbart rugede flere Fugle paa dette Sted, men Terrainets vældige Udstrækning gør det meget vanskeligt at finde Rederne, da Hunnerne falde ganske sammen med Omgivelserne og ikke forlade Reden, førend man næsten træder paa dem. Hannerne synes at forlade Hunnerne helt, saa snart Rugetiden begynder, saa heller ikke deres Nærværelse giver noget Vink om, hvor Rederne skal søges.

Ungerne bleve udrugede i Slutningen af Juli og bleve straks førte til de smaa Ferskvandssøer paa Tundraen. Man kan danne sig nogen Forestilling om, hvormange rugende Konge-Ederfugle der fandtes paa Stedet, af den Omstændighed, at Dr. van Oordt paa en af de større Søer talte 30 gamle Hunner med over 100 Unger. Hunnerne ere fortræffelige Mødre og viste sig at være i Stand til i Vandet at forsvare deres Unger mod Angreb af Minelejrens Slædehunde. Endnu 24de August fandtes mange unge Fugle paa Tundraen, som de sandsynligvis ikke forlader, førend de ere flyvefærdige og trække ud til Saltvand.

Da jeg igæn besøgte Is-Fjord i 1922 sammen med Major Congreve og Mr. Tucker, overbeviste vi os om, at der findes andre Yngle-Kolonier paa Tundraen ved Sydenden af Bunsen-Land, maaske ogsaa i Nærheden af Kap Thordson. En halv Snes engelske Mil inde i Gips-Valley saa vi en Hun vaske sig meget ivrigt i en Ferskvandssø mellem en Del Malemukker; den var øjensynlig lige gaaet fra Reden.“

Om Konge-Ederfuglens Forhold paa Grønlands Vestkyst ere vi lidt bedre underrettede; Fabricius fortæller i Skrivter af Naturhistorie-Selskabet 2det Bind, 1793 om „den pukkelnebbede Edderfugl og Grønlændernes Edderfuglefangst“, og Holbøll beretter ret udførligt om dens Levemaade. I denne Henseende, skriver han, „ligner den meget S. mollissima, og har saaledes samme Træk som denne, dog begynder den senere om Efteraaret at trække sydefter; ligesom den ogsaa, uagtet den har længere at flyve nordefter, begynder sit aarlige Foraarstræk senere; maaskee er Havet, saa langt nord paa, som den yngler, ikke aabent før. Den sees aldrig at flyve i saa store Flokke som S. mollissima, men ligger ikke sieldent i ligesaa stor Mængde paa Vandet, men ei paa samme Dykkepladse, da den søger dybere Vande. Den trækker længere tilsøes, af hvilken Grund og fordi den flyver i mindre Flokke, der bliver færre skudt af den. Derimod bliver den fanget i langt større Mængde af Grønlænderne i Kajak, fordi den længere Tid, den er under Vandet, tillader Grønlænderne at nærme sig Stedet, hvor den vil komme op; det er forbausende hvilken Mængde, der aarligt fanges af denne Fugl i Sydgrønland.

Om Efteraaret er det ikke sieldent, at de unge Fugle blive Offere for deres Ulyst til at trække sydefter, idet de omkomme derved, at Havet tillægges overalt. Sidst i Juli sees uparrede Fugle ved Godhavn; de ere da i fuld Fældning; her i Syden er det vanskeligt, at faae Hannen i Fældningsperioden.

Det er et beundringsværdigt Instinkt, som sætter denne Fugl istand til at finde de Pladser, hvor den skal søge sin Føde. Paa disse er der altid dybt Vande, og de gamle Fugle sees sieldent at søge Føde paa mindre end 30 Favne Vand; det er derfor ogsaa kun undtagelsesviis, at Bankerne ligge nær ved Landet; de ere ofte temmelig smalle; Fuglen maa da, hvor Strømmen løber stærkt, som paa Godthaabs Fiord, dykke ned paa et ganske andet Sted, naar Vandet falder med Ebben, end naar det stiger, hvilket jeg fra mine Vinduer kan see at være Tilfældet, nu jeg nøie kiender Bankernes Beliggenhed og Udstrækning. I at gaae tilbunds overgaaer S. spectabilis langt alle andre Fugle i Grønland, ligesom den forbliver længst Tid under Vandet. Den dykker paa saa dybt Vande, som jeg har fundet Conchylier her i Nærheden, nemlig til circa 65 Favnes eller 200 Alens Dybde. Til at dykke saa dybt, søge sin Føde paa Bunden og atter komme til Vandets Overflade, bruger Fuglen høist 9 Min., thi længere har jeg aldrig iagttaget nogen at være under Vandet, men almindeligst er den nede 4, 5 til 6 Min. paa denne Dybde og maa jeg endnu bemærke, at det er den gamle Fugl, som søger en saadan Dybde; den Unge dykker neppe paa mere end 90 Alen. Til at svømme frem under Vandet, bruger Fuglen Vingerne, og de faa Gange, jeg har seet S. mollissima paa Bunden at søge Føde, var det svævende, ikke gaaende, den foretog dette.

Paa omtalte store Dybde findes ikke stort andre Conchylier, end man ogsaa træffer paa lavere Vand, nemlig især Trophon craticulatum, Turitella polaris, Pecten islandicus, Mitra groenlandica og nogle smaa ubestemte Arter. Derimod findes der paa saadan Dybde en Mængde Ascidier, hvoraf jeg ingen har fundet i Spiserøret paa S. spectabilis [1]). Det er mig derfor uforstaaeligt, hvorfor Fuglen søger dette dybe Vand, saameget mere, som det er øiensynligt, at dette anstrænger den meget. I dens Spiserør findes forøvrigt ogsaa Krabber, Actinier, Ophiurer og hos de unge Fugle Echiner og Amphipoder, aldrig Fiskelevninger, derimod findes ofte Rogn.“

Winge giver l. c. en Række Iagttagelser af Artens Forekomst langs Vestkysten fra Julianehaab til Thank-God-Harbour, hvoraf tydeligt fremgaar, at Konge-Ederfuglen overvintrer i Syd-Grønland og i Løbet af Efteraaret efterhaanden viser sig længere og længere mod Syd, indtil Flokkene naa de Steder paa Vestkystens sydligere Del, hvor aabent Vand findes om Vinteren; her forblive de da, indtil Trækket i April Maaned paany gaar mod Nord op til Ynglepladserne. Langs Kysten, saa langt mod Syd som til Godthaab, maaske endda sydligere oversomre enkelte yngre Fugle — og det samme kan hænde med anskudte ældre — men først længere oppe t. Eks. mellem Holsteinsborg og Egedesminde blive disse ikke ynglende Fugle noget almindeligere.

Dr. Krabbe skriver i sine Optegnelser, som han venligst har tilladt mig at gengive her, at den „ses ligesom den almindelige Ederfugl i uhyre Mængde i Sydgrønland om Vinteren, idet det ligeledes for denne Art gælder, at hele Nordgrønlands Bestand om Efteraaret vandrer mod Syd og tilbringer Vinteren langs Sydgrønlands Kyst, navnlig i de fire sydligste Kolonidistrikter. Da den ikke med Sikkerhed vides at yngle i Sydgrønland, ses i Overensstemmelse dermed ikke meget til den dér om Sommeren; dog ses oftest endnu indtil Slutningen af Juni langs Kysten Smaaflokke af unge Fugle, oftest i Selskab med Somat. molliss. I Juli, August og tildels September ses den kun rent undtagelsesvis langs Kysten; de faa, som da træffes, er saa godt som alle unge Fugle.

I Godthaabsfjorden træffes den allerede i Oktober ret almindeligt i Flok med alm. Ederfugl. Derefter tiltager Antallet saaledes, at den vist ikke sjældent i de strenge Vintermaaneder, indtil Udgangen af Marts, snarest er Somat. molliss. overlegen i samlet Antal, idet den vistnok er tilbøjelig til ikke at lade sig drive slet saa langt mod Syd som Somat. molliss. I April og Maj, da Nordtrækket foregaar, optræder den i de samme uhyre Masser som den alm. Ederfugl. Endnu i Juni ses som nævnt Smaaflokke af unge Fugle; derefter ses den kun ganske undtagelsesvis indtil Slutningen af September, da den saa smaat begynder at vise sig mellem de alm. Ederfugle. Gamle Hanner ses i Begyndelsen af Efteraaret kun sparsomt ved Godthaab; ved Nytaarstid begynder de at blive hyppigere, men førend i Maj og April ses de sjældent i stort Antal. Flokke bestaaende af lutter gamle Hanner i udfarvet Dragt har jeg kun sjældnere set, og Flokkene har da gennemgaaende kun været smaa.

Hvad angaar dagligt Træk og øvrige Livsvaner, afviger den efter min Erfaring saa lidet fra den alm. Ederfugl, at jeg intet véd at nævne af Betydning som særligt karakteristisk for den.

[1]) S. spectabilis er den bedste Veiviser, man kan ønske sig, naar man vil søge Molusker paa dybt Vande; kun Skade, man ikkun har denne gode Veileder om Vinteren, da man ikke kan giøre Reiser langs Kysten, da det desuden intet behageligt Arbeide er, at skrabe med 12 til 16° Kulde. Om Sommeren maa Øiet give Situationen, og Dybsloddet det Specielle ved Bankerne.

Den alm. Ederfugl og Kongeederfuglen synes i høj Grad tilbøjelige til at søge hinandens Selskab, i hvert Tilfælde for Hunnernes og de unge Fugles Vedkommende. I Tidsrummet Oktober—Maj inclus. skydes begge Arter daglig ud af samme Flok. Med Sikkerhed at adskille de to Arter fra hinanden i Flugten paa Afstand, naar det kun drejer sig om Hunner og ganske unge Hanner, naturligvis især de første, er vist neppe muligt. Jeg har ganske vist hørt Grønlændere paastaa, at der er en synlig Forskel, men tilstaar min personlige Tvivl i saa Henseende. Selvfølgelig kan denne de brune Fugles (ɔ: Hunnernes og de ganske unge Hanners) paa Afstand vanskelige Artsbestemmelse ikke undlade at gøre Bedømmelsen af de to Arters indbyrdes numeriske Forhold mindre paalidelig.

Dens Stemme har jeg aldrig personlig haft Lejlighed til at høre."

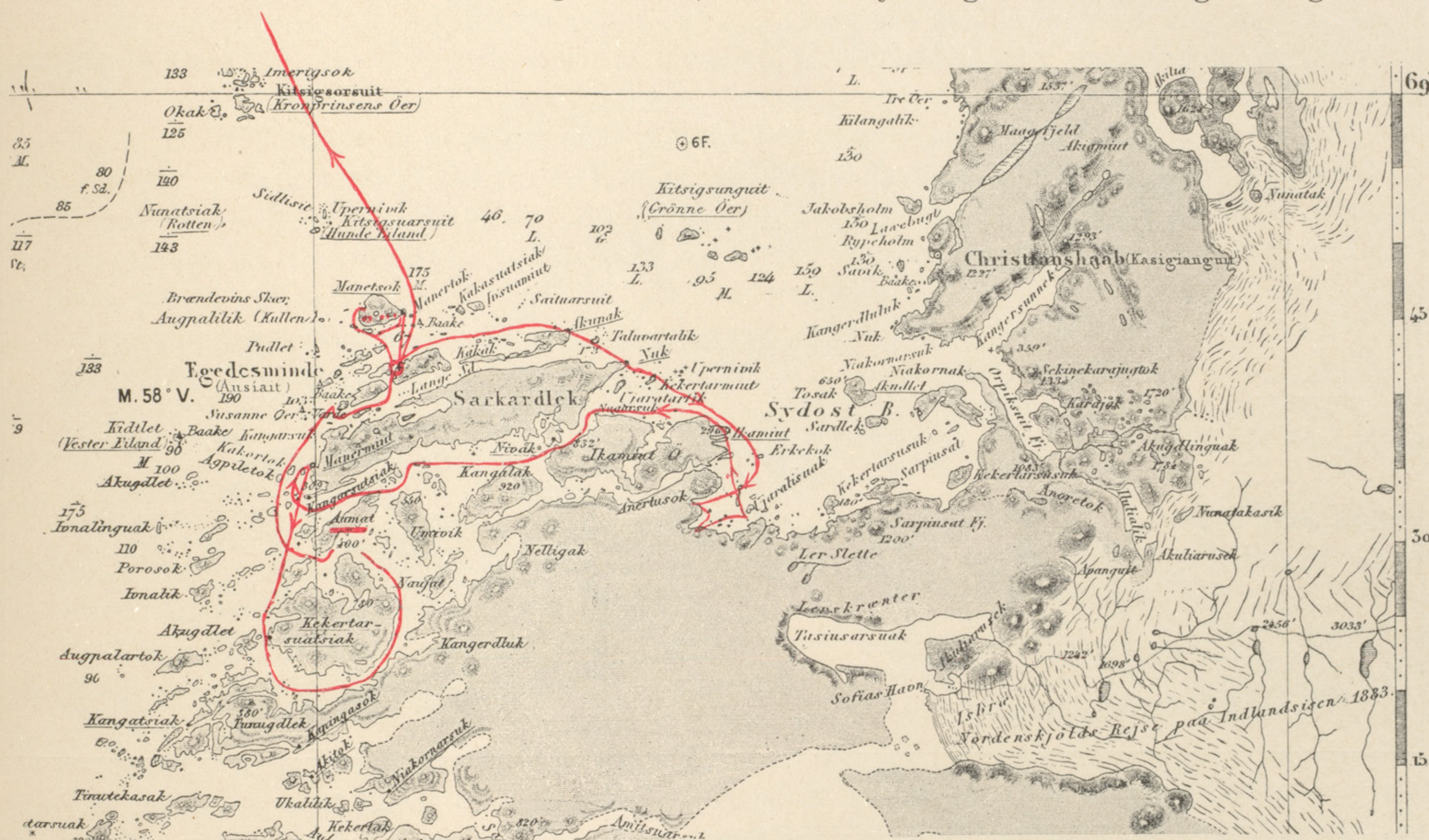
Krabbes Udtalelser om, at de unge Fugle af de to Ederfugle-Arter ere vanskelige at skelne fra hinanden, kan jeg af egen Erfaring bekræfte, thi den første Konge-Ederfugl, jeg skød, fik jeg ved et Tilfælde; da vi 11te Juli 1925 sejlede ud fra Godthaab, fløj nær ved Kangek (nær Fjordens Munding) 5—6 étaarige Ederfugle forbi vor Baad, og da jeg ønskede Fuglen i denne Dragt, skød vi et Par Stykker, hvoraf én viste sig at være en ung Hun af Konge-Ederfuglen; noget lignende hændte 18de Juli i Nærheden af Sukkertoppen, men denne Gang var Fuglen en ung Han. Dog vare bægge disse Fugle dels noget langt tilbage i Fældningen hen mod første voksen Dragt, dels vare de slidte og falmede i Fjerdragten, og endelig havde de graabrunlige, uanselige Fjer af første Sommerdragt begyndt at indfinde sig.

Senere, under Sejladsen langs Kysten mellem Holsteinsborg og Egedesminde, saa vi jævnlig Konge-Ederfugle den 7nde og 8nde August, i den første Tid aldeles overvejende unge Hunner, senere ogsaa unge Hanner, og hen paa Eftermiddagen 8nde August fik vi ud for Kangatsiak en gammel Han i stærkt falmet Dragt og med Sommerfjer frembrydende. I længere Afstand paa Vandet var det ikke muligt at afgøre med Sikkerhed, hvilken Art man havde for sig, selv ikke i Kikkert, men kom man lidt nærmere, paa ca. 100 Meters Afstand, lod det sig let gøre ved Kikkertens Hjælp og nogenlunde let med uvæbnet Øje at se, at den unge Konge-Ederfugl havde et kortere Næb, en stejlere Pandeprofil og derved gjorde Indtryk af at være mere rundhovedet. Forskellen i Størrelse var for ringe til at kunne være Rettesnor, og heller ikke i Flugten var nogen kendelig Forskel at opdage.

Den 14. August 1925 lettede vi fra Egedesminde for at undersøge de omliggende Farvande med Henblik paa Muligheden af at finde Tegn paa, at Konge-Ederfuglen, saaledes som det har været sagt, skulde yngle i Omegnen; thi det maatte vel i saa Fald kunne formodes, at Hunnerne vare komne ned i de indre Fjorde og Sunde med deres Ællinger paa dette Tidspunkt.

Meddelelser gennem Grønlændere løde paa, at man ved et Udsted i Nærheden i de sidste Dage havde faaet 600 Ederfugle, hvoraf de fleste Konge-Ederfugle. Paa hosstaaende lille Kort er den foretagne Baadtur vist; vi sejlede norden om Sarkardlit til Akunak, hvor vi fik en kendt Mand, en Grønlænder, om Bord, forbi Nûk til Ikamiut; undervejs saa vi paa denne Del af Turen overalt mange Tejster; Temperaturen var 8° Celsius, og det var blikstille; tretaaede Maager laa i Flokke paa det blanke Vand, desuden 3 unge Svartbagmaager, nogle almindelige Ederfugle og saavel lyse som graa Malemukker; kun en enkelt afslaaet Konge-Ederfugl blev set paa denne Strækning, derimod saaes henimod Ikamiut særdeles mange Terner og en Del Kjover. Fra Ikamiut gik Turen ind i Sydost-Bugten, hvor vi traf Odinshøns, Graamaager, hvidvingede Maager og nogle Hun-Ederfugle med Ællinger; men det viste sig at være mollissima og ikke Konge-Ederfuglen. Hen paa Eftermiddagen bliver det Regnvejr, og vi vende tilbage til Ikamiut, hvor vi kaste Anker; tidlig næste Morgen sejle vi mod Nord og gaa til Nivak igennem smalle Farvande, der dog hist og her danne Bredninger imellem Øerne; undervejs er Tejsten stadig almindelig. Tatteratter ses idelig, jævnlig jagede af Kjover, hvidvingede Maager ere almindelige, vi passere flere Tærnekolonier, se nogle Skalleslugere og 2—3 enkeltliggende Konge-Ederfugle. Ved Indsejlingen til det smalle Sund ved Nivak flyve nogle rødstrubede Lommer forbi os højt over Fjældtoppene; vi naa Nivak ved Lavvande, omtrent ved Middagstide, og det smalle Sund er derfor ikke til at gennemsejle; altsaa maa vi vente paa Højvande til Kl. 5,^{50}, før det lykkes os at komme igennem. Ventetiden benyttes til en Udflugt i Land. Vi sejle saa videre langs Sydkysten af Sarkardlit og se i Bredningen mellem de store Øer adskillige Ederfugle, nogle enkeltliggende, andre i smaa Flokke paa 4—5 Stykker. Vejret er graaligt, blæsende, og da det af og til smaaregner, er det ikke muligt at afgøre, hvilken Art Ederfugl vi have for os, men der saaes i hvert Fald ingen Hun med Unger. Først lidt over 11 om Aftenen naaede vi ud til Udstedet Manermiut, hvor Ankeret faldt for Natten.

Da jeg tidligt næste Morgen – 16. August – kryber ud af Kahytten, flyver en ung Falk af islandicus-Typen forfulgt af Terner lige hen over Baaden. Det er blegt Solskin og blæser koldt fra Nord; vi sejle Syd paa og naa, uden at have set andet end Terner og Maager undervejs, Kl. 11,20 Kekertarsuatsiak, den store Ø, paa hvis Vestkyst der ligger et lille Udsted; skønt det i den svære Dønning er forbundet med noget Besvær, lykkes det vor Grønlænder at sætte Johs. Larsen og mig i Land paa den stejle, glatte Kyst; det er ved dette Udsted, at Grønlænderne skulle have faaet saa mange Ederfugle for en Ugestid siden. Vi begive os op til Udliggerens Hus, og da vort Ærinde hurtigt rygtes rundt imellem Grønlænder-Hytterne takket være vor grønlandske Styrmand, bringe Grønlænderne Knipper af Ederfugle op til Eftersyn, saaledes at Gulvet i Udliggerens lille Stue snart er fyldt; det er næsten udelukkende Konge-Ederfugle og mest 1-aarige Hanner, men de ere ynkelig mishandlede og ikke egnede til

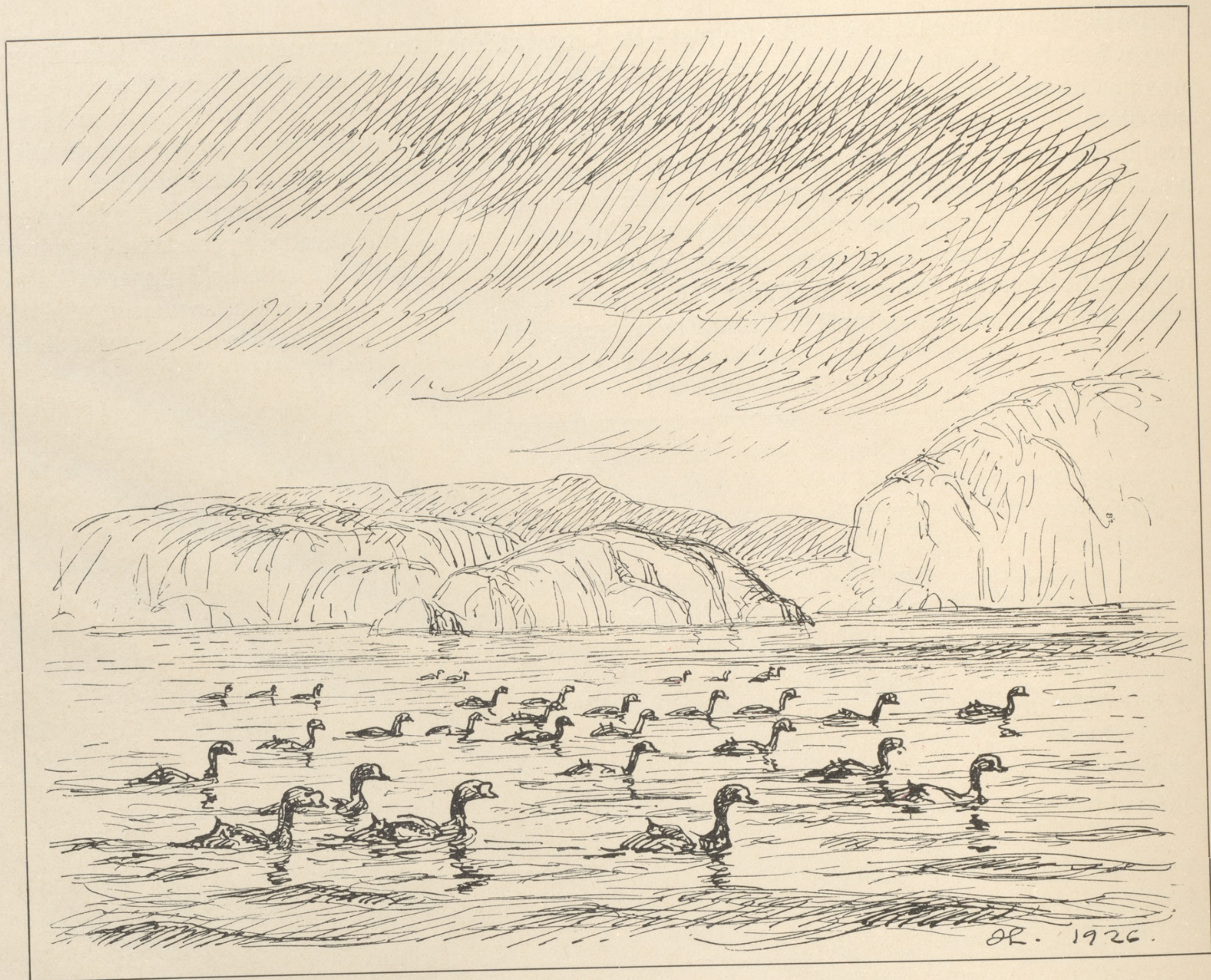

Kort 3

Præparation, thi dels er Fedtknolden paa Overnæbbet, skønt den hos disse unge Fugle ikke er stor, afbidt paa næsten dem alle, da Grønlænderne jo betragte denne Knold som en Lækkerbidsken, og dels er Livet taget af Ederfuglen paa den for Grønlænderne særegne Maade, idet de siddende i Kajakken tage fat i Fuglens Nakke med Tænderne og dernæst ved at trække med Hænderne i Fuglens Vinger overrive Halsen, saaledes at Fuglen øjeblikkelig dør.

Ederfuglen er meget sejlivet, og dette Middel til at forkorte en anskudt Fugls Lidelser er særdeles probat, men gør Fuglen mindre egnet som naturhistorisk Præparat. Da vi selv mangle Kød, og da det samme for Tiden er Tilfældet hos vore elskværdige Værter i Egedesminde, købe vi dog et Knippe Ederfugle for ikke at skuffe de venlige Grønlænderes Forventning, og desuden engagerede vi Grønlænderne Peter og Silas til at gaa med os i Kajak paa Ederfugle-Jagt, og de love, at vi i Løbet af faa Timer skulle faa mange Ederfugle at se.

Atter begive vi os paa Vej og sejle mod Syd rundt om hele den store Ø Kekertarsuatsiak; men af Ederfugle se vi saa godt som ingen, derimod høre og se vi jævnlig Ravnen; hvidvingede Maager ere her hyppige, Lommer flyve af og til over Baaden højt i Luften, Terner og Tejster ses stadig, og en enkelt Graaand kommer ogsaa forbi. Lidt efter Kl. 4 flyve 12 Blisgæs højt over Hovedet paa os, det er gamle Fugle, hvis sortplettede Undersider tydeligt ses i det klare Lys; de flyve ind over Land. Da Klokken er henimod 5, ere vi ved Nordenden af Øen uden at have set en eneste Ederfugl i de sidste 3 Timer, og jeg beslutter mig da til at sende Grønlænderne hjem, idet jeg lader dem forstaa, at jeg er

klar paa, at de lovede Ederfugle nu maa være fløjet andetsteds hen; men de give mig med lange, for mig uforstaaelige, Taler og mange Gestus at forstaa, at jeg skal have Taalmodighed lidt endnu, og de give vor Styrmand Besked om at sejle ret i Nord imod en Klippeø, der hedder Aumat.

Efter en halv Times Sejlads nærme vi os en Bugt, som skærer sig ind i denne Ø, begge dens Sider ere høje, graabrune Klipper; et Stykke inde i Bugten ligger en lille Klippeø, der paa Afstand ser ud som en lille Fæstning, og bag denne ser jeg, at Bugtens inderste Del er fuld af Fugle. I Kikkerten ser jeg her for første Gang et større Antal Konge-Ederfugle-Hanner. Vandet er i den inderste Del af Bugten blikstille, og i den blanke Flade spejler sig Klippesiden, medens Kysten i selve Bunden er jævnt opadskraanende ind imod et Dalstrøg.

Paa det blanke Vand ses nu Konge-Ederfuglene at svømme omkring, Halsen er strakt lige i Vejret og ser derfor slank ud, desto rundere virker det store Hoved med Knolden, Skulderfjerene paa Ryggen ere rejste, omtrent som hos en Svane, der bruser frem over Vandet, og da de fleste af Fuglene tilmed ere, i hvert Fald paa Afstand, saa godt som sorte, afgive de unægtelig et Skue, som ligger meget fjærnt fra den Forestilling, jeg paa Forhaand havde dannet mig om Konge-Ederfuglens Udseende. Vore grønlandske Venner pege triumferende ind i Bugten og udbryde henrykte „Kingalik", „Kingalik", „Isat", „Isat", der betyder, at de ere afslaaede; de bede os standse Motoren, faa hurtigt deres Kajakker i Vandet, og et Øjeblik efter padle de ind imod Flokken, der nu begynder at blive urolig. En Del af Fuglene kunde flyve, og da de trak ud forbi os, lykkedes det at skyde et Par Stykker, hvorefter vi langsomt, af Hensyn til Undervandsskær, følge efter Kajakmændene, der nu raabe højt og plaske med Kajakaaren i Vandet for at skræmme Fuglene til at dykke; de forfølge derefter en enkelt Fugl, og naar den har dykket en 2—3 Gange og kommer med hele Kroppen over Vandet, skyde de den med aldrig

fejlende Riffelkugle, og vi maa beundre deres Skydefærdighed fra den lille skrøbelige Kajak; men Fremgangsmaaden er os mindre behagelig, thi en Konge-Ederfugl ramt midt i Ryggen paa forholdsvis kort Hold med en Riffelkugle af svær Kaliber er ikke behagelig at præparere; vi søge at gøre dem dette forstaaeligt, men imens er den ene af Kajakmændene gaaet paa Land og løber nu rundt mellem Klippeblokkene for at fange de Ederfugle, som ere gaaede paa Land for paa denne Maade at undgaa Fjenden; den anden Kajakmand har forstaaet vor Mening og driver nu Ederfuglene hen i Nærheden af vort Fartøj, saaledes at vi have let ved at skyde en Snes Stykker med vore Haglbøsser.

Vi finde dette tilstrækkeligt og afbryde derfor Jagten, tage Grønlænderne om Bord og sejle atter ud af Bugten. Under Sejladsen flyver en hvid Falk paa nært Hold hen over vore Hoveder. Vi havde paa dette Sted god Lejlighed til at gøre Iagttagelser over Konge-Ederfuglens Dykkeevne, men hvad vi saa, afveg kun saa lidt fra det, som vi Gang paa Gang saa den almindelige Ederfugl udføre, at Holbølls Iagttagelser om, at Fuglen skal kunne være 6, ja indtil 9 Minutter under Vandet, forekommer mig at maatte bero paa Misforstaaelse. Efter min Mening og efter den Tid, jeg tog for de neddykkende Ederfugle, vil et Tidsrum af et Minut eller maaske lidt mere svare meget bedre til de faktiske Forhold. Holbøll skriver selv, at han *fra sit Vindue i Godthaab* havde kunnet iagttage Ederfuglens Dykning, og dette forklarer maaske Sagen; thi enhver, der har set Ederfugle dykke, vil vide, at de meget ofte kun bringe en Ubetydelighed af Hoved og Næb over Vandet, naar de komme op for at aande, og at dette skulde kunne ses paa Afstand er ikke meget sandsynligt, selv i stille Vejr, og hvis Vandet er blot nogenlunde i Bevægelse, kan det sikkert betegnes som liggende udenfor det muliges Grænse.

Ederfuglen foretog rimeligvis, saaledes som jeg ofte har set det, et Antal Dykninger i Træk, imellem hvilke den kun kommer op for en ganske kort Stund med noget eller lidt af Hovedet for derefter atter lynsnart at forsvinde, indtil den ved nogle Dykninger i Træk har fyldt sig med Føde; saa kommer den helt op til Overfladen.

Kl. 7,30 toge vi ved Sydspidsen af Aumat Afsked med Peter og Silas, der jublende glade vendte tilbage til Bopladsen, og længe efter at vi ere begyndte at sejle mod Nord, høre vi dem afskyde Salutskud med deres Rifler til Ære for deres Venner.

Paa Tilbageturen mod Manermiut se vi 3 gamle Ederfugle-Hunner med tilsammen 12 Unger, vi komme dem saa nær, at det i Kikkerten er saare let at se, at vi have mollissima for os; længere hen paa Aftenen passere vi en anden lille Bugt, der atter ses at være fuldt besat med Ederfugle, denne Gang af begge Arter. Da der er Kødmangel i Kolonien, skyde vi en halv Snes Stykker og fortsætte derefter Sejladsen mod Nord; Vinden er faldet, Havet er blankt, men der er stærk Dønning og vort Fartøj „Angut“ slingrer meget. Solnedgangen er pragtfuld, blodrød og skinner med vidunderlig Virkning paa Isfjældene, der sejle omkring os. Tatteratterne lægge sig til at sove paa Vandet, Malemukkerne stryge stadig lydløst om os i deres forunderlige oldenborreagtige Flugt; det er bitterlig koldt. Lidt over Midnat falder Ankeret i Egedesminde. Tidligt næste Morgen faar jeg Underretning om, at den Konebaad, der har været ude paa Jagt for at skaffe Kød, er kommen hjem med flere Hundrede Ederfugle og Havlitter, jeg undersøger Jagtudbyttet, der meget ligner vort, som det dog talmæssigt langt overgaar, men saa at sige alle Næbknolde ere afbidte; Dagen efter kommer en anden Konebaad ind med et lignende Antal Ederfugle.

Blandt disse mange Konge-Ederfugle, som det saaledes faldt i vor Lod at undersøge, havde en stor Del ganske nylig mistet Flyveevnen, kun faa havde Svingfjer, der endnu kunde bære, og hos mange vare de saa slidte, blegede og svage, at Fuglene ikke vovede at stole paa dem, men foretrak at søge Redning ved at dykke eller løbe paa Land for at skjule sig mellem Klippeblokke og Sten; at unge, ikke yngledygtige Hunner og Hanner vare talrige, er allerede nævnt, ligesom det foran har været anført, at kun én gammel Hun blev truffet, og det en Fugl, som paa Grund af Svækkelse ved Anskydning ikke havde ynglet i 1925, men vel tidligere. De Streiftog, vi gjorde op paa Land, t. Eks. ved Nivak, til Egne med Smaasøer og tundralignende Mosedrag, hvor det kunde formodes, at Arten ynglede, gave intet som helst positivt Resultat. Forklaringen paa Tilstedekomsten paa det nævnte Tidspunkt af disse store Skarer, et Forhold, som aabenbart er Grønlænderne vel bekendt og velkomment, synes da at være den, at Bortrejsen fra de langt højere mod Nord liggende Ynglepladser finder Sted i første Halvdel af August, medens Vingerne endnu kunne bære, og formodentlig trække de nordligst boende først bort. Tøve de for længe, kan Islæg indtræffe, inden de nye Vinger ere saa stærke,

at de kunne redde dem fra den visse Undergang. De af Manniche paa Østkysten paa 77° n. Br. gjorte Iagttagelser synes ganske at bekræfte denne Opfattelse. Senere komme de gamle Hunner og Ungerne, naar disses Vinger ere stærke nok, og inden Hunnerne, der fælde senere, have mistet Svingfjerene; og dog blive jo de unge Fugle, som Holbøll skriver, undertiden Ofre for „deres Ulyst til at trække sydefter, idet de omkomme derved, at Havet tillægges overalt", jfr. ogsaa det af Manniche anførte Eksempel.

Om Konge-Ederfuglens Føde have allerede Holbølls Meddelelser været anførte, og Fabricius nævner som de Arter, han hyppigst har fundet i dens Kro: „Blaa-Muslingen (Mytilus edulis), Ueens-Muslingen (Mytilus discors), Bønne-Muslingen (Mytilus Faba), og Pholade-Muslingen (Mytilus Pholadis); her opdagede jeg og en liden nydelig Arke-Skiæl (Arca minuta), som tilforn var Naturkyndige ubekiendt. Smaa Igelkiær-Unger (Echinus saxatilis), Snekker og Koraller treffes og undertiden hos den." I de af os skudte og undersøgte Fugle fandtes aldeles overvejende Saxicava.

Artens værste Fjende i Grønland er Mennesket; ganske vist tager Havørnen under Vinteropholdet i Syd-Grønland Konge-Ederfuglen saa vel som den almindelige, men det er for intet at regne mod de Mængder, som Grønlænderne skyde og bruge paa forskellig Vis.

Fabricius giver i 1793 l. c. en ganske malende Skildring af Grønlændernes Jagt paa Edderfuglene: . . . „til hver Slags Søefugl hører dog en egen Forfølgelses-Maade, som ei passer sig for de andre, hvorved ogsaa Edderfuglefangsten udmærker sig. Da Edderfuglen er en frygtsom Fugl, saa pleier den strax at flyve, saasnart den ser en Fanger nærme sig i sin Baad, og den vil nødig dukke under, om den ellers kan slippe derfra med Flugten; hvorfor og de, som ville fange Edderfugle, drage helst flere i Følge, og mage det saa, at de kunne overrumple dem, saa de ei faae Lejlighed at flyve, men maae dukke under, da de siden i Almindelighed ere dem visse nok, om de ei tabe dem af Sigte. Da det nu ikke meget nytter at eftersætte dem, saalænge de ligge rolig paa Vandet, uden at være sysselsat med noget Dykkerie, efterdi de paa saadan Tid ere meget vaersomme og idelig see sig omkring, saa efterfølger man kun saadanne Flokke, som man kan see i Færd med at fiske, med mindre det maatte være i Fældetiden, da man kunde formode nogle i Flokken, som ei formaaede at flyve. Naar da saadan Flok opdages, da holde alle Fangerne sig med deres smaae Baade saa nær ved Strandbredden som muligt, og roe langs ved samme, en efter anden i en lang Række, hvor de ei lettelig kunne sees af Edderfuglene formedelst den idelige Søedynning og Blaaningen af Land-Skyggen, der giør Baadene ligesom ukiendelige fra Landet selv. Edderfuglene, som formode ingen Fare, blive nu roligere ved deres Dykkerie og proppe deres Kroer, som siden giør dem tungere til at lette sig fra Vandet; men, naar Fangerne paa nysmeldte Maade have fortfaret saalænge, indtil de ere komne lige ud for Flokken og nærmest kunne naae den, da vende de sig alle paa eengang pludselig ud imod den, saasnart det sees, at de alle eller de fleste ere under Vandet, roe da saa stærkt som muligt, og piaske med Aarene i Vandet for at forskrække dem. De, som da have været under Vandet at søge Føde og nylig ere opkomne til Overfladen, blive saa forfærdede ved dette hastige Syn af saa mange Efterstræbere, at de strax forsøge at flyve, men dette gaaer langsomt for sig, fordi de ere betyngede af de nedslugne Skaldyr, og mindst lykkes det saadanne, som have faaet deres Rov halv opslugt, saasom Hovedet da sikker og hindrer dem fra at slippe Vandet. Slige udmærker man især, og søger end mere at forskrække ved at kaste Piile i Veiret, da de forestille sig Piilen, som en Rovfugl, og des snarere dukke under. Dog er det gierne kun faa, man faaer til at dukke under imod den store Mængde, som bortflyver, og ofte neppe 3 à 4 af 100de, hvorover man saa tidt om Dagen maae søge nye Flokke. Fangerne fordele sig nu i flere smaa Partier, ligesom man har faaet færre eller flere Fugle paa Jag, paa det de alle kunne blive eftersatte. Hvert Partie bier saa, til den Fugl, som de eftersætte, kommer op for at trække Luft, og imidlertid giver Agt paa Boblerne, som stige op paa Vandets Overflade, og vise, hvad Strøg den har taget. Didhen roe de af alle Kræfter, for at være den nær, naar den kommer op; men der hører ikke liden Agtsomhed til at bemærke dens Opkomst, thi i Begyndelsen rækker den allene Hovedet over Vandet, og derpaa dykker under igien, for at trække sig deslængere bort. Saasnart den derfor øjnes, skriger man af fuld Hals og kaster sin Piil efter den, at den i desto større Forvirrelse skal dukke igien, og dessnarere blive udmattet, saasom den ei faaer trukket Luft. Ogsaa hindrer man den omhyggelig fra at komme til Strandbredden, hvor den gierne under Vandet vil søge hen, for at skiule sig imellem Stenene. Naar den saaledes nogen Tid er bleven forfulgt, holder den tilsidst af Mathed Kroppen deslængere over Vandet, saa at man med Piilen kan komme den nær,

desvissere treffe, ja mangen gang med Hænderne gribe den, da den Fanger, hvis Piil har truffet den, beholder den ene for sig, og for at dræbe den ret, tager Nebbet i Munden, og strække den efter Vingerne, hvorved Ryggen sønderslides, og Rygblodet kommer i Uorden, saa den maae døe. Man vender sig derpaa efter andre. I Fældetiden gaaer denne Fuglefangst lykkeligst for sig, thi da kunne de ei flyve, men maae strax dukke under, hvilket er Hovedsagen. Undertiden slaaer man og sin Piil i Luften efter en flyvende Edderfugl, og, er man da saa hældig at røre den med Piilen i mindste Maade, saa pleier den strax at falde ned i Vandet, bliver siddende stille, som uden Sands, og da kan man let faae en anden Piil i den, eller dog faae den til at dukke under, og komme paa sædvanlig Jagt efter den."

Som det ses, minder denne Beskrivelse i meget om den Fremgangsmaade, vi saa vore grønlandske Venner bruge ved Aumat, men i de siden Fabricii Dage forløbne Aartier have Grønlænderne jo desuden faaet Bøssen, som mange af dem forstaa at bruge med vidunderlig Færdighed. Under Vinteropholdet i Syd-Grønland skydes der da aarligt Tusinder af Konge-Ederfugle, og det er stærkt udtyndede Skarer, der hen paa Foraaret i Maj Maaned atter drage tilbage til Ynglepladserne i det høje Nord, hvor der i den korte Sommer skal raades Bod paa Stammens Tab.

HVIINÆNDER, Bucephala Baird.

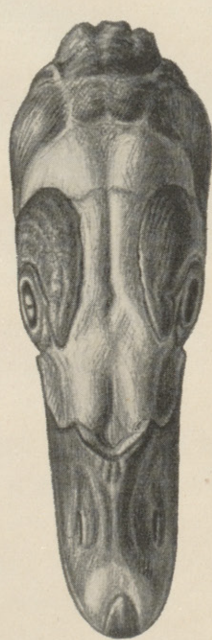
Næbbet kort, højt ved Roden, lidt tilspidset ud mod Enden, som dog er rundagtig; Næbneglen temmelig smal, kun indtagende ca. en Tredjedel af Næbenden. De temmelig smaa og smalle *ydre* Næsebor sidde foran Næbbets Midte hos de to Arter, Hviinanden og den islandske Hviinand, snarest lidt bag Næbmidten hos den tredje til denne Gruppe regnede Art, Bucephala albeola (L.). De store og kraftige Fødder stærkere eller svagere gule hos voksne Fugle, graagule eller gulbrune hos unge; Svømmehuden sort, eller dog mørkere end Tæerne; Mellem- og Ydertaa i Regelen af samme Længde, i hvert Fald gennemsnitlig. De 16 Halefjer ere lange og ret stive, afrundede i Spidserne; de yderste betydeligt kortere end de midterste.

De to af Gruppens tre Arter, *B. clangula* (L.) og *B. islandica* (Gm.), ere middelstore Dykænder, Hunnerne dog ikke saa lidt mindre end Hannerne; den tredje Art, *B. albeola* (L.), er en af de mindste Dykænder, mindre end den lille Skallesluger.

Hviinændernes Krop er temmelig firskaaren, Vingerne forholdsvis lange, Halsen ret kort og tyk med et stort Hoved, hvis Fjerklædning, navnlig hos Hannerne, er tæt og busket, bidragende til at lade Hovedet synes endnu større. Hos voksne Hanner i Parringsdragt ere Fjerdragtens Farver sorte og hvide, overvejende hvide, med Metalglans paa Hovedets Fjer; hos unge Fugle af bægge Køn og hos gamle Hunner, hvide og graa med Hovedets Fjer brune. Fra andre palæarktiske Dykænder, undtagen Skalleslugere, kunne Hviinænder skelnes ved deres Halefjer, som ere lange, ret stive og afrundede i Enderne, ikke tilspidsede som hos Sortænder, Strømænder og Ederfugle; Næbformen skiller dem fra Skalleslugerne.

Næsekirtlerne ere ret store og noget flade, se Fig. 59 og 60; de ligge paa orbitas Rand, men strække sig et lille Stykke op over de ovenpaa Kraniet liggende Hulrum.

Tungen er kort, omtrent af Næbbets Bredde; Luftrøret har hos B. clangula paa Midten en stor

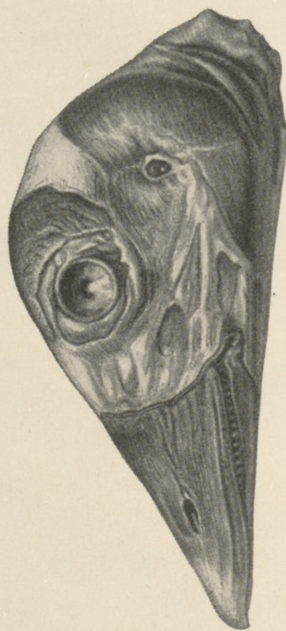

Fig. 59.
Hoved med Næsekirtler af Hviinand, B. clangula clangula (L.), ♀ ad. 16/11 1925, Vesløs.

Fig. 60.
Hoved med Næsekirtler af Hviinand, B. clangula clangula (L.), ♂ ad. Ca. 18½ Md. gl. 8/1 1919, Limfjorden.

sækformet Udvidelse, bliver derefter atter snevrere, men har en stor Bentromme med hindedækkede Aabninger lige ovenfor Bronchierne; en lignende Bentromme findes hos B. islandica. Hos ingen af de foregaaende Grupper ses saadanne vældige Udvidelser paa Luftrøret, kun den følgende Gruppe, Skalleslugerne, kan opvise noget tilsvarende. Afbildning af Tunge, Luftrør og dettes Udvidelser ses Fig. 61; hos den islandske Hviinand ses et lignende Forhold. Luftrørets Form hos B. albeola er mig ubekendt.

Brystbenet har en forholdsvis lav Kam, som fortil er stærkt fremadrettet; spina sternalis mangler; Siderne af Brystbenet ere i dets forreste Del parallelle, men bag Tilhæftningspunktet for bageste Ribben vige process. lat. post. sterni saa meget ud til Siden, at Brystbenet er betydeligt bredere i sin bageste end i sin forreste Del; dets Bagrand er „hel", idet Sidefligene sammenvokse med Sidefremspring fra Bagkantens Midte, saaledes at der i Brystbenets bageste Del dannes to ovale, stundom mere rundagtige, hindedækkede „Vinduer"; desuden er Brystbenet langs saa godt som hele Bagranden forlænget lidt bagud over Underlivet, se Tavle V. Muskelsporet paa Brystbensfladen løber nærmest Siderandene, saa godt som parallelt med Midtlinien.

Brystbenet er dobbelt saa langt som bredt hos B. clangula clangula (L.); 10 vilkaarligt valgte gamle Hanner havde Brystbenet 85,1 mm langt og 42,8 mm bredt; 10 gamle Hunner 73,3 × 36,6 mm; ved Bagenden vare de samme Hanners og Hunners Brystben henholdsvis 63,6 og 55,7 mm brede. Hos B. islandica (Gm.) er Brystbenet lidt bredere i Forhold til Længden, idet tre Hanner have Brystbenet 89 mm langt og 49 mm bredt, otte Hunner 76,5 mm × 42,4 mm; ved Bagenden var Bredden henholdsvis 70 og 61 mm.

Hos B. clangula clangula er Brystbenet ca. 11 mm længere end Bækkenet, d. v. s. det er hos de førnævnte 10 Hanner og Hunner gennemsnitlig henholdsvis 13 og 10 mm længere; hos B. islandica er Brystbenet hos Hanner kun 6, hos Hunner 5 mm længere end Bækkenet; da Brystbenslængden hos B. clangula clangula (maalt i denne Sammenhæng som foran opgivet) hos Hanner og Hunner er henholdsvis 91 og 78 mm, Bækkenlængden 78 og 67,5 mm, medens de tilsvarende Tal hos B. islandica ere 96 og 81 mm og 90 og 76 mm, er altsaa Brystbenslængden hos sidstnævnte Art forøget med 5 % hos Hanner, med $3\frac{1}{2}$ % hos Hunner, Bækkenlængden med 15 % hos Hanner og næsten 13 % hos Hunner. Med andre Ord, B. islandica har et forholdsvis større Bækken.

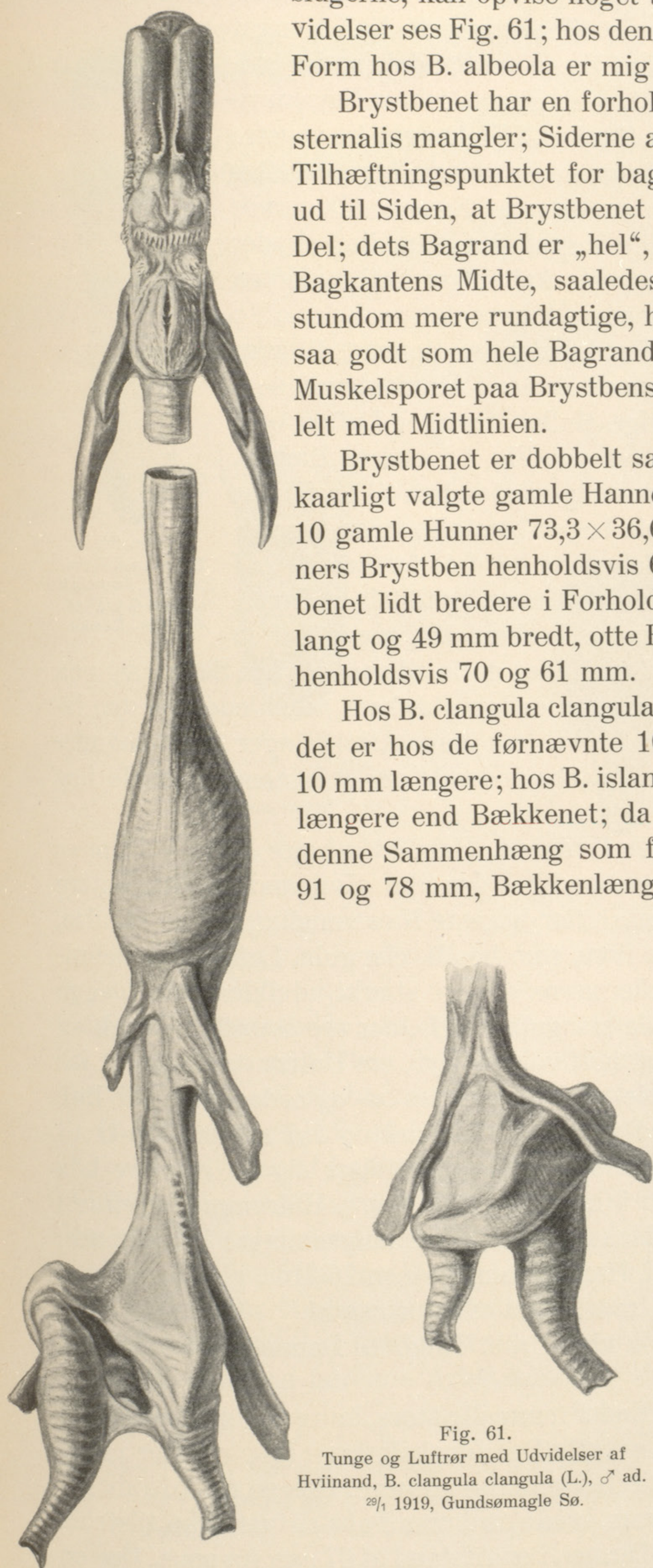

Fig. 61.
Tunge og Luftrør med Udvidelser af Hviinand, B. clangula clangula (L.), ♂ ad. $^{29}/_{1}$ 1919, Gundsømagle Sø.

Bækkenet er bredt og dybt, i Form mindende om visse Svømmeænders. Hos B. clangula clangula findes oftest 6 frie Halehvirvler, men 7 ses ogsaa; hos B. islandica findes undertiden 8 frie Halehvirvler; 3dje, 4de og 5te ere de bredeste, givende Fæste for Halemusklerne. Pygostylen er ret stor. Ravnenæbsben, Over- og Underarm minde mere end de øvrige Dykænders om de tilsvarende Knogler hos Svømmeænder.

Brystben, Bækken og Lemmeknogler af B. albeola have ikke kunnet undersøges; derimod har det ved Udtagelse af Hovedet af et tørt Skind af denne Art vist sig, at Næsekirtlerne ere mindre og have et lidt andet Leje paa Hovedets Overside, se Fig. 62.

Kraniet præges hos Hviinænderne særlig af Taarebenets, lacrymales, Form og Størrelse og den stærke Udvidelse af Pandens Hulrum; dette sidste udvikles dog først efterhaanden i Løbet af Fuglens første Leveaar, men Dannelsen af det kan allerede ses at være godt i Gang, naar Fuglen er ca. $^1/_2$ Aar gammel. Paa Tavle LXVI ses midt i øverste Række (Fig. 2) Hovedet af en B. clangula clangula, en

ung ca. 4—5 Mdr. gl. Han; Næbbet med nasales opadstigende Grene er afbildet tilvenstre, tilhøjre er Næbbet vist fra Undersiden, og man ser, hvorledes maxillare paa lignende Maade som hos Sort- og Fløjelsænder danner en Art Benkammer, hvori en Del af forreste Næsemusling finder Leje; men Benkamret hos Hviinanden er mindre og Næsemuslingens Form og Leje et lidt andet, saa at den af den modgaaende Vandstrøm ved Dykningen indespærrede og tilbagetrængte Luft tvinges inden- og ovenom Næsemuslingen, men under den Del af Næse- og Pandeben, der hviler paa det skraat fremadrettede ethmoideums vandrette Del. Skematisk er Næsemuslingernes Stilling vist paa det i nederste Række paa Tavle LXVI længst til venstre afbildede Hoved (Fig. 6); de to andre Figurer (7 og 8) i samme Række ere tegnede efter Hoveder, paa hvilke Taare- og Næseben ere fjærnede, saaledes at Næsemuslingernes Stilling ses; det lille Benkammer i ethmoideum, i hvilke bageste Næsemusling skyder sig op, er i Begyndelsen aabent oventil — se de to bageste Aabninger i ethmoideum foran Pandebenene F i Fig. 2 paa Tavle LXVI — men senere lukkes det, saaledes at to smaa kuplede Forhøjninger, en i hver Side, rage ind i Pandehulen, se Hovedet tilhøjre i øverste Række Tavle LXVI (Fig. 3). Gennem de to runde Huller i ethmoideum, som ses i Midtfiguren (Fig. 2) foran de nysnævnte langagtige Huller, trænger Luften op i Pandebenet og danner efterhaanden det Hulrum, som ses paa Fig. 1 i samme Række, og aabnet, paa Fig. 3 i øverste Række, og som strækker sig næsten hen til parietales Forrand. Hulrummet ses at være tvedelt paa langs, dets bagved omtalte smaa kuppelformede Forhøjninger liggende Del er dannet af Pandebenene og dets forreste Del af Pandebenenes, Næsebenenes og Præmaxillares opadgaaende Grene, og tildels af Taarebenene; men mellem forreste og bageste Del er der uhindret Forbindelse, saa at Luften kan passere uden om de to nævnte Forhøjninger; i Midten findes derimod som sagt en Skillevæg paa langs af Kraniet mellem de to Rum. Disse Pandehulrum ere endnu stærkere udviklede hos den islandske Hviinand, se Tavle III og Fig. 4 og 5 paa Tavle LXVI. Paa disse Afbildninger af Hviinande-Hoveder ses ogsaa den stærke Udvikling af lacrymale, noget mindende om et lignende Forhold hos Træænderne, se Fig. 3, Side 65.

Fig. 62. Hoved med Næsekirtler af Bucephala albeola (L.), ♂ ad. 30/10 1924. Kanada.

Fig. 63 viser Hovedet af en islandsk Hviinand, Han, hvis højre Pandehulrum er aabnet; det ses at være betydeligt større end hos den alm. Hviinand; der er „højere til Loftet“, det lille Benkammer, der omslutter bageste Næsemusling, synes mindre, og dets kuppelformede Overside naaer ikke, som hos B. clangula, Loftet i Pandehulrummet. Hulrummene synes paa det allernærmeste lige stærkt udviklede hos bægge Køn; hos 4 gamle Hunner af B. clangula clangula, Fugle, der ere over 24 Mdr. gl. og hos et tilsvarende Antal Hanner, ogsaa helt voksne Dyr, ere Hulrummene maalt fra Overnæbbets „Led“, d. v. s. Skillepunktet mellem nasales op- og nedadvendende Del, til dets Bagende paa frontale eller ved parietales Forrand og fra samme Punkt til Kraniets bageste Ende. Forskellen mellem disse to Maal viser sig da at være hos Hunner 8 mm (49—41) og hos Hanner 7 mm (56—49), d. v. s. Hulrummet er en ren Ubetydelighed større hos Hanner. — Maaske vokser det langsommere hos Hunner; i hvert Fald er det hos en 14 Mdr. gl. Hun 35 mm, hos en 26 Mdr. gl. Hun 41 mm med samme Kranielængde hos bægge, maalt som ovenfor nævnt.

Det undersøgte Kranie af B. albeola viser intet Tilløb til Dannelse af saadanne Hulrum, som de ovenfor beskrevne.

Fig. 63. Hovedskal af islandsk Hviinand, B. islandica. Højre Pandehulrum er aabnet.

Leverlapperne ere som hos andre Ænder temmelig store, højre dog stedse længst, venstre naaer kun lige Muskelmavens øverste Del. Muskelmaven ikke ret stor i Forhold til Kirtelmaven, dens indre, haarde Beklædning gulbrun. Hos en ca. 16 Mdr. gl. Hun var Galdeblæren 16 mm lang, 7 mm bred; en bursa Fabricii var ikke tilstede. Blindtarmene vare lige lange, 61 mm, og udsprang fra Tarmen i en Afstand af 67 mm fra anus. Hos en ca. 4 Mdr. gl. Hun, fanget samme Dag som nysnævnte, vare Blindtarmene 65 mm lange og udgik fra Tarmen i en Afstand af 68 mm fra anus; hos en jævnaldrende ung Han laa Blindtarmens Udgangspunkt fra Tarmen 85 mm fra anus, og de vare bægge 86 mm lange.

Fældningen foregaar saaledes, at Dundragten efterfølges af en Ungedragt, der atter, i Løbet af

Fuglens første halve Aar, afløses af en første voksen Dragt, der bæres indtil Sommerfældningen, første fuldstændige, finder Sted, naar den unge Hviinand er omkring ét Aar gammel. Alle unge Hunner naa denne første Dragt, og muligvis yngle enkelte allerede, naar de ere et Aar gamle; derimod ses en ikke ringe Forskel i den Grad af Udvikling af første voksen Dragt, som de unge Hanner opnaaer. Sommerfældningen bringer bægge Køn en Sommerdragt, der efterfølges af Pragtdragten, og herefter have bægge Køn aarlig to Dragter. Forskellen mellem Pragt- og Sommerdragten er ikke stor hos Hunner, men til Gengæld desto større hos Hannen, der om Sommeren vender tilbage til en Fjerdragt, som mere minder om Ungedragten end om første voksen Dragt, Vingerne dog undtagne. Dunungerne minde noget om Fløjlsænders og have en ikke helt fjærn Lighed med Gravænders.

Om Fældningens Forløb hos B. albeola har jeg paa Grund af utilstrækkeligt Undersøgelsesmateriale ikke haft Lejlighed til at danne mig nogen Mening.

Hviinænderne yngle gærne i hule Træer, eller i Træhuller huggede af andre Fugle, Spætter, saaledes som ogsaa Træænder, Brude- og Mandarinænder have for Skik; den islandske Hviinand vælger Klippespalter, Revner i Lavamasser eller andre lignende Steder til Redested, eller den søger ind i

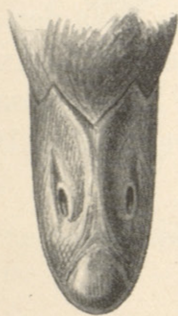

Fig. 64.
Islandsk Hviinand,
B. islandica, ♀.
Husavik, Island 2/7 09.

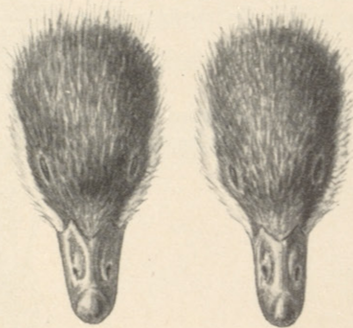

Fig. 66.
Ællinger af Hviinænder,
tilvenstre: B. islandica, ♀. Myvatn, Island 8/7 07.
tilhøjre: B. cl. clangula. Øvre Pasvik, Finmarken 27/6 04.

Fig. 65.
Alm. Hviinand,
B. cl. clangula, ♀.
Ringkjøbing 13/12 04.

Skure eller Faarestalde; det er desuden en kendt Sag, at Hviinænder gærne ruge i kunstige Redekasser, som sættes ud til dem. B. albeola skal ruge i Træhuller. Æggenes Farve er grønblaalig hos den alm. Hviinand, noget stærkere i Farven hos den islandske og elfenbensgullig hos B. albeola.

Hviinændernes Udbredelse er palæarktisk og nearktisk; i det palæarktiske Omraade findes den almindelige Hviinand fra Sachalin og Kamtschatka i Øst gennem Asien og Europa norden for 51° n. Br. til Island i Nordvest, hvor den forekommer i ringe Antal. Paa Island findes ogsaa — som Standfugl — den islandske Hviinand, der iøvrigt ruger faatalligt paa Grønlands Vestkyst og ret almindeligt i det nordlige Nordamerika fra Alaska til Quebec. Her i det nearktiske Omraade findes desuden en større Race af den alm. Hviinand og den lille Bucephala albeola, der som tilfældig Gæst har vist sig et Par Gange i Grønland og i Europa et Par Gange i England.

De til Gruppen hørende Arter kunne skelnes fra hverandre ved Hjælp af de nedenfor angivne Kendemærker.

A. Næseborene nærmere Næbrod end Næbspids.
Paa Hovedet en hvid Plet af større eller mindre Udstrækning *bag* Øjet hos bægge Køn, baade Unge og Gamle. Ringe Størrelse; Vingen i Regelen under 180 mm .... *Bucephala albeola* (L.).

B. Næseborene nærmere Næbspids end Næbrod.
Paa Hovedet hos Hanner i første voksen Dragt og Pragtdragt en rund eller trekantet hvid (lys) Plet *foran* Øjet. Hos Hanner i Ungedragt og Sommerdragt samt hos Hunner ingen hvid Plet. Middelstørrelse; Vingen ikke under 185 mm hos Hunner, eller 203 mm hos Hanner.

a. Næbneglen smal, næppe indtagende $^1/_3$ af Næbendens Bredde. Den hvide (lyse) Plet foran Øjet rund. Det hvide Parti paa Forvingen hos gamle Hanner langt overvejende det sorte, der næsten er indskrænket til Vingekanten.

a_1. Mindre; Vingen hos Hunner 185—205 mm, hos Hanner 203—235 mm *Bucephala clangula clangula* (L.).

a_2. Større; Vingen hos Hunner 205—211 mm, hos Hanner 220—240 mm *Bucephala clangula americana* (Bonaparte).

b. Næbneglen indtager mere end $^1/_3$ af Næbendens Bredde. Den hvide (lyse) Plet foran Øjet trekantet. Det hvide Parti paa Forvingen mindre end det sorte. Vingen hos Hunner 207—223 mm [1]), hos Hanner 222—245 mm .... *Bucephala islandica* (Gm.).

Som tidligere nævnt (vide antea Side 63, Fodnote), anvendtes forhen for Hviinænder Slægtsnavnet Clangula, men dette er af Leach (Ross' Voy. of Discovery, App., p. XLVIII 1819) brugt som Betegnelse for Havlitten, Clangula hyemalis (glacialis), hvorfor denne Slægt nu skal hedde Clangula, og Navnet Bucephala kommer da til Anvendelse for Hviinænderne (Hartert, Vögel d. paläarkt. Fauna Bd. II.).

Bucephala er af Baird (B. N. America 1860, Side 795) anvendt for Anas albeola L., og hvis denne Art altsaa virkelig med Føje kan henregnes til samme Slægt som de egentlige Hviinænder, maa det blive den, der giver Slægten Navn; men skiller man Arten albeola ud, og hertil synes der unægtelig at være god Grund, da den i Næbform, Næseborenes Stilling, Næsekirtlers og Kraniets Udvikling afviger betydeligt fra de andre Arter, der sammensætte Gruppen, som den nu er, maa den tage Slægtsnavnet Bucephala med sig, og Slægtsnavnet Glaucion, Kaup 1829 vilde da komme til Anvendelse for de egentlige Hviinænder. Da et kun ringe Stof af Bucephala albeola (ialt kun henimod en Snes Skind, et mangelfuldt Kranie, ingen Skeletdele eller fuldstændige Skeletter) har foreligget til Undersøgelse, er her dog fulgt den af Hartert l. c. anvendte Inddelingsmaade.

[1]) En svag og tilsyneladende uudviklet Hun, fundet død ved Sukkertoppen, har Vingen 196 mm, en anden, fra Island, har den 200 mm; ellers opviser Rækken ingen under 207 mm. Paa den anden Side ingen over 219; Hartert opgiver l. c. 223 mm som Maximum.

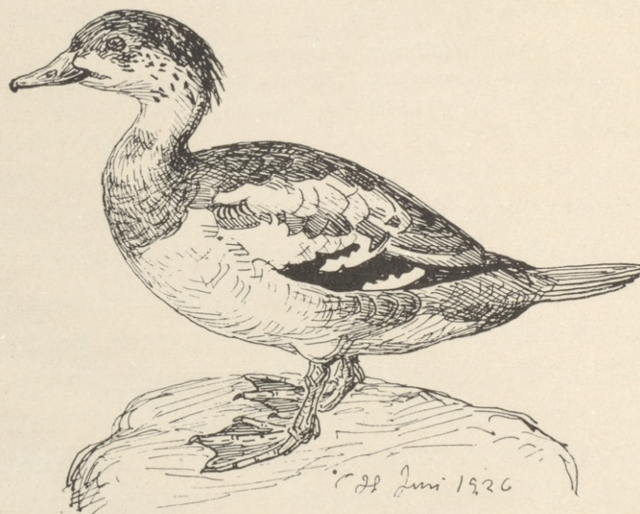

Fig. 67.
Krydsning mellem Hviinand og Lille Skallesluger,
Bucephala cl. clangula × Mergus albillios.
Isefjorden 1843, Danmark.

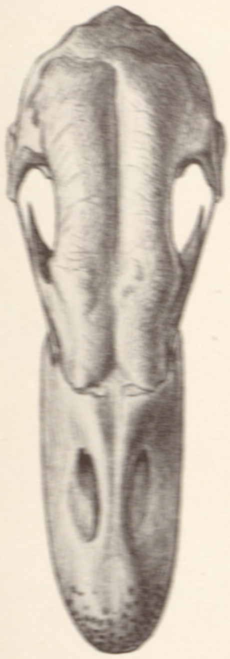

Fig. 1.

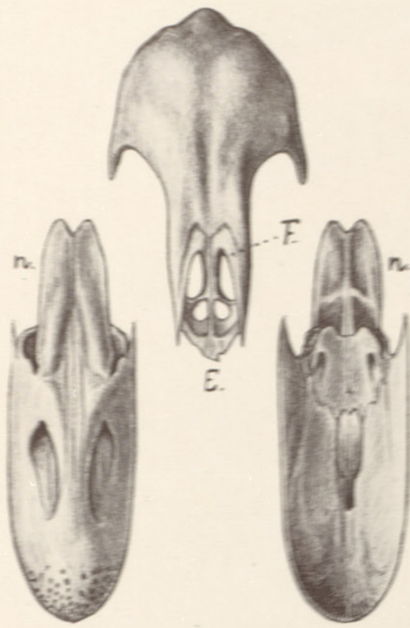

Fig. 2.

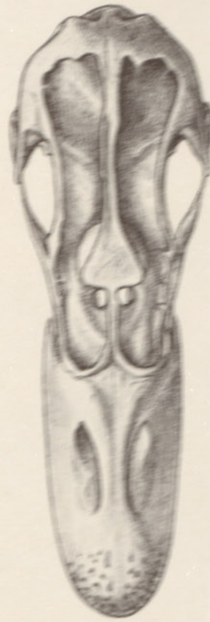

Fig. 3.

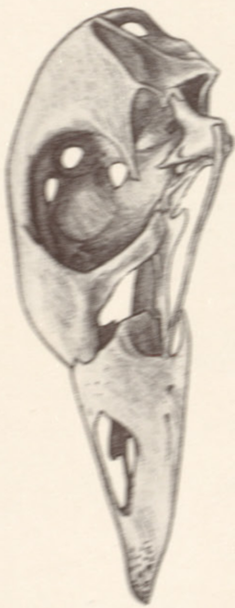

Fig. 4.

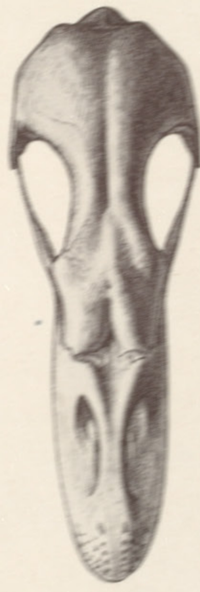

Fig. 5.

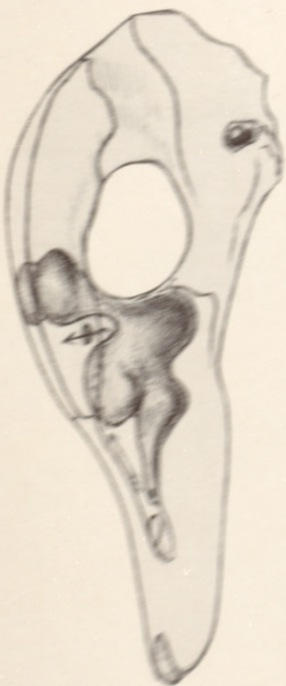

Fig. 6.

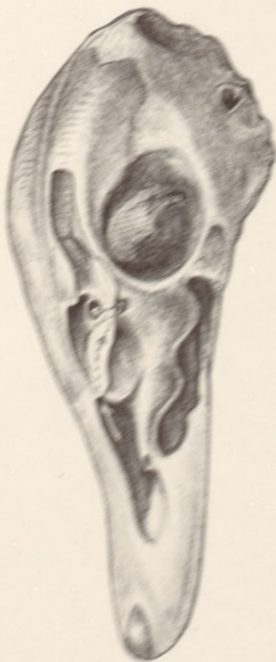

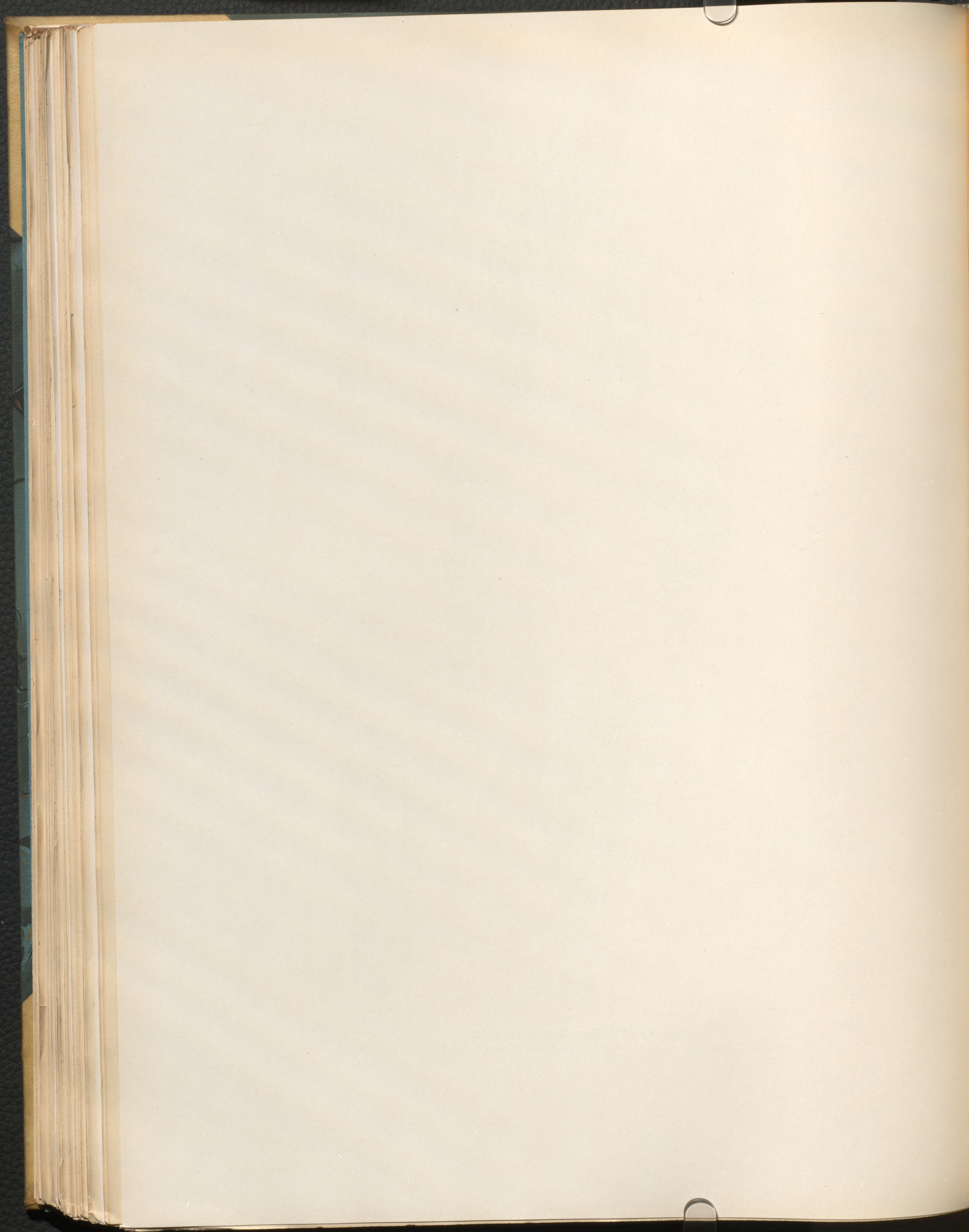
Fig. 7.

Fig. 8.

Hoveder af Hviinænder, Bucephala.

Fig. 4 og 5 Islandsk Hviinand, B. islandica (Gm.), de øvrige alm. Hviinand, B. clangula clangula (L.).

HVIINAND, Bucephala clangula clangula (L.).

Anas Clangula Linné, Syst. Nat. Ed. X, I 1758, Side 125. — Anas Glaucion Linné. ibid. 1758, Side 126. — Anas Clangula Linn. Charles Teilmann: Beskriv. Danmarks og Islands Fugle 1823, Side 198. — Clangula leucomelas, peregrina Br. glaucion Boje. Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschlands 1831, S. 927. — Fuligula clangula. Bonap. P. Alberg Holm: Ornith. Bidrag til Færøernes Favna, Kröyers Naturhist. Tidskrft 2den Række 2det Bind 1846—48, Side 520. — Anas clangula, L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 381. — Clangula glaucion (Linn.). H. C. Müller: Færøernes Fuglefauna Vidskb. Medd. Nathist. Forn. Kbhvn. 1862, Side 31. — Fuligula clangula (Linn.). v. Wright-Palmén: Finlands Foglar, Helsingfors 1873, Side 467 — Glaucion clangula (L.). Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 682. — Clangula glaucion (Linn.). Pleske: Säugethiere und Vögel der Kola-Halbinsel, II 1886, Side 266. — Clangula clangula (Linn.). Stejneger: Ornith. Explor. Commander Islands and Kamtschatka 1885, Side 163. — Fuligula clangula. Seebohm: Birds of the Japanese Empire 1890, Side 253. — Clangula glaucion. Winge: Fyrberet. (fra Færøerne). Vidensk. Medd. Naturhist. Forn. Kbhvn. 1897, Side 309. — Clangula glaucion (L.). Kolthoff och Jägerschiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 262. — Clangula glaucion. Knud Andersen: Medd. om Færøernes Fugle (Nolsö). Vidensk. Medd. Naturhist. Forn. Kbhvn. 1898, Side 320. — Glaucion clangula (L.). Rambusch: Ringkøbing Fjord 1900, Side 119. — Clangula glaucion (Linn.). H. H. Slater: Manual Birds of Iceland 1901, Side 62. — Clangula glaucion (L.). Knud Andersen: Medd. Færøernes Fugle. Vidensk. Medd. Naturhist. Forn. Kbhvn. 1905, Side 76. — Glaucionetta clangula clangula (L.). Hantzch: Vogelwelt Islands 1905, S. 187. — Clangula glaucion. Winge: Fortegn. Danmarks Fugle. D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 7. — Clangula glaucion (L.). Hasselgren: Gotlands Fåglar 1909, Side 84. — Clangula clangula (Linnæus). J. G. Millais: Brit. Diving Ducks, Vol. I, 1913, Side 81. — Clangula clangula Lin. Einar Lönnberg: Sveriges Ryggradsdjur II, Fåglarna 1915, Side 277. — Glaucion clangula, Lin. H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna 1916, Side 241. — Clángula glaucion (Linné). Hörring: Danmarks Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 144. — Bucephala clangula clangula (L.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna, Bd. II 1920, Side 1346. — Clangula glaucion, (L.). Collett-Olsen: Norges Fugle, Tredje Bind 1921, Side 113. — Bucephala clangula clangula (L.). Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Octb. 5th, 1921, Side 330. — Clangula clangula (L.). Ekman: Djurvärldens Utbredningshistoria på Skand. Halvön, 1922, Side 162.

Danske Navne: Hvinand, Hviinand, Firøje (Hannen), Krækand (Hunnen), Bruskop, Blankekniv, Flemand, Hvidøje, Brunnakke (Hunner og unge Fugle).
Færøiske „ Åndt, Ondt.
Islandske „ Húsönd, Erlend, Húsönd (Hantzsch).
Svenske „ Knipa, Dopping, Doppand, Knip-ånn, Knipskalle (♂), Knipkäring (♀), Hvitsida, Knortand, Gråknipa (♀ og ung Fugl).
Finske „ Knipa, Sotka, Telkkä eli sotka, Telkkä, Sotkatelkkä, Vinkkussiipi, Koskisuorsa.
Norske „ Hvinand, hvin-and, fjell-and, skjærand, skjor-and, sjurand, kvinand.
Engelske „ Golden-Eye, Goldeneye, Garrot, Rattlewing, Bell-duck, Whistler.
Franske „ Garrot, Canard à lunettes, Jaffre blanc.
Tyske „ Schell-Ente, Scheckente, Hohlente, Vieräuglein, Goldäuglein, Dickkopf.

Artskendetegn: En middelstor Dykand, Hunnen dog nærmest lille; Næbbet temmelig smalt, højt ved Roden; Næbneglen indtager kun $^1/_3$ af Næbendens Bredde. Næbbet hos gamle Hanner sort, hos Hunner med et blegrødt Bælte over Næbspidsen, Neglen dog sort. Hannen har i Pragtdragt et stærkt grønt-skinnende Hoved med en rund hvid Plet foran Øjet. Hunner og unge Fugle af bægge Køn samt Hanner i Sommerdragt have brunt Hoved, Hanner i første voksen Dragt en mere eller mindre udpræget lys, undertiden helt hvid Plet foran Øjet. Forvingen med et stort hvidt Felt hos Hanner i Pragt- og Sommerdragt. Vingen hos Hunner 185—205 mm, hos Hanner 203—225 mm; i en lang Række gamle Hanner naaer én Vingemaalet 235 mm, to 230 mm, de fleste ere under 225 mm, og Gennemsnitsmaalet er 218 mm for gamle Hanner. Halefjerene lange, temmelig stive, med afrundede Ender. Fødderne gulbrunlige til okkergullige hos yngre Fugle, gule til gulrøde hos gamle; Svømmehuden sort.

Forekomst i Danmark:	Almindelig Vintergæst. Maaske ynglende, men gyldigt Bevis mangler; dog træffes den sine Steder om Sommeren. Kendes fra Stenalderen.
„ paa Færøerne:	Træffes af og til, men er vist temmelig sjælden.
„ paa Island:	Først anført som islandsk Fugl af H. H. Slater, der iagttog et Par 23. Juni 1885; maaske ynglende. Senere truffet nogle Gange.
„ i Grønland:	Kun den amerikanske Race er truffet én Gang.

Beskrivelse af Fjerdragten. Den *spæde Dunælling* har et graabrunligt Næb med lysere Negl, Huden mellem Undernæbbets Grene gulbrun, Iris lyst graalig, hele Hovedets Overside, fra Næbroden opover Panden, Issen, omkring Øjnene og en Stribe ned ad Nakken sortebrun; Hagen, Struben og Kinderne ere hvide. Rundt om Halsens nederste Del ere Dunene i et bredt Bælte musegraa, iøvrigt er Undersiden hvid med et smalt mørkt Tværbaand ved Haleroden henover Anus; dette Tværbaand ses dog ikke hos alle Ællinger. Oversiden er mørkt brunsort med to skraatstillede hvide Pletter bag Skuldrene og to hvide Pletter bag Hofterne; Vingens Overside af Ryggens Farve, dens Underside er hvid, og langs Underarmens Bagkant ere Dunene ogsaa hvide. Fødderne olivengraalige. Ællinger ere afbildede paa Tavle LXIX.

Hos *unge Hviinænder i første Fjerdragt* er der ikke megen Forskel at opdage mellem Hanner og Hunner; maaske ses oftere noget mere Hvidt paa Forvingens smaa Dækfjer hos Hanner end hos Hunner, men dette Skelnemærke er ikke paalideligt, thi det synes efter det foreliggende Stof at dømme at være saa, at sydligt udrugede Fugle have lidt mere Hvidt paa Forvingen i det Hele taget end længere nordfra kommende, eller maaske er dette en Egenskab, som overhovedet varierer en Del; den Forskel i Størrelse, der saa klart viser sig senere hen, kommer ikke meget frem, saalænge Fuglene endnu ikke ere fuldt udvoksede, skønt fuldt fjerklædte. Hos tre unge Fugle, skudte $^{7}/_{8}$ 1919 i Omegnen af Vaxiö i Småland, har Hovedet en mat graabrunlig Farve, der strækker sig et lille Stykke ned ad Halsen, hvor det gaar over i musegraat, og denne Farve gaar helt rundt om Halsens nederste Del, dannende et graaligt Bælte som Grænse mod Brystet. Dette, og hele Fuglens Underside er hvid, Kropsidernes Fjer musegraa, og samme Farve har et utydeligt begrænset Baand tværs over Bugens nederste Del, omsluttende Anus. Underhaledækfjerene ere hvide, de 16 Halefjer have graabrune Undersider, graalige Oversider, Ryggens nederste Del er sortebrun, Baghalsen graabrun, Skulderfjerene mat graabrune; mellem disse viser sig allerede Spor af første voksen Dragt, idet sorte Fjer med graablaalige Kanter ere komne frem. Samme Farve have Vingens smaa Dækfjer, en Del af dem med brede *hvide* Kanter i Stedet for graablaa. Vingens Underside og Axillarfjerene ere mørkt sortegraa; Haandsvingfjerene sorte, Armsvingfjerene, der danne Spejlet, hvide, deres foranliggende Række af store Dækfjer ogsaa hvide, med sorte Spidser, saaledes at et mere eller mindre tydeligt sort Baand ses tværs over det hvide Spejl. Unge Fugle, Han og Hun, ses afbildede paa Tavle LXIX.

Ganske som de her beskrevne Fugle er en ung Han fra Øvre Pasvik i Finmarken, $^{15}/_{8}$ 1904. Hos en ung Hun, skudt i Thisted Bredning i Limfjorden $^{17}/_{10}$ 1903, vare Fødder og Tæer gulbrune, Svømmehuden sort ligesom hele Fodsaalen, den nøgne Hud mellem Undernæbbets Grene urent gulbrun; Iris er gulbrunlig hos den unge Fugl, Næbbet mørkt graabrunligt, stundom lidt lysere brunligt. Allerede i September kunne unge Fugle ses, der omtrent have første voksen Dragt færdig udviklet, men i Almindelighed foregaar Fældningen i Oktober og saaledes, at nogle fælde Hovedets Fjer først, andre Ryg- og Undersidens; nogle kunne i Begyndelsen af November have fældet alle de „ungdommelige“ Halefjer og have helt voksen Hale, hos andre ses ungdommelige Halefjer endnu i Februar Maaned.

I *første voksen Dragt* er Hovedet varmere brunt end i Ungedragten, Iris er bleggul, Næbbet skifersort med et svagt antydet rødligt Baand over Spidsen, men Neglen er sort. Under Hovedets brune Farve findes rundt om Halsen et graaligt Baand og nedenfor dette et askegraablaaligt Bælte, hvis Fjer have hvide Rande; paa Ryggens forreste Del er Fuglen sort med brede graablaalige Fjerrande, Skulderfjerene have samme Farve og Tegning, men nogle af de øverste, korte, have dog hvide Kanter. Bagryggen er sort, og samme Farve have de lange bageste Armfjer og Overhaledækfjerene; Halen er mørkt graasort, og dens 16 Fjer temmelig lange og stive; Vingen som i Ungedragten. Underhaledækfjerene hvide, og hvid er ogsaa hele Fuglens Underside, idet Ungedragtens mathvide Fjer ere erstattede af mere silkehvide; fra hver af Gumpsiderne strækker sig et graaligt Baand hen til Anus. Krop-

sidernes Fjer, „Vingeskjulerne“, ere mørkt askegraalige med hvide Spidser, der ere mest fremtrædende fortil, bagtil ved Hofterne mindre iøjnefaldende. Benene ere brungullige med sort Svømmehud. En Hun i første voksen Dragt, skudt ved Tim $^{3}/_{11}$ 1918, er afbildet paa Tavle LXIX, en anden er fotografisk gengivet paa Tavle LXVII.

Nogen Forandring udover Slid af Fjerkanter og Falmning af Hovedets Fjer foregaar ikke i Foraarets og Sommerens Løb, førend den store Fældning med Tab af Svingfjer indtræder — her i Landet i Slutningen af Juli eller i Løbet af August Maaned.

De gennemsnitlige Maal af 21 unge Hunner — de ikke helt udvoksede fra August, September Maaned ikke medregnede — ere:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
21 ♀♀ i første Aar	191 mm	30,6 mm	38 mm	36 mm	58,3 mm	58 mm	47 mm
Største Maal	204 „	32 „	40 „	38 „	61 „	61 „	50 „
Mindste „	185 „	29 „	36 „	34 „	56 „	56 „	44 „

Et Par unge Hunner, skudte $^{17}/_{10}$ 03 og $^{19}/_{10}$ 05, vejede 495,5 og 650 gr; fem unge Hunner fra December Maaned vejede 710, 715, 723, 762 og 796 gr, to fra Februar Maaned 725 og 750 gr.

I Begyndelsen af Fuglens andet Aar begynder som foran nævnt den store Sommerfældning, ved hvilken Svingfjerene tabes; en Række Hunner — 9 — netfangede i Limfjorden i Dagene mellem $^{18}/_{8}$—$^{17}/_{9}$, ere i forskellige Stadier af denne Fældning, de tidligst fangede, $^{18}/_{8}$—$^{23}/_{8}$, uden Svingfjer, to Hunner, $^{2}/_{9}$ 1916 Hjarbæk-Bugten, med Svingfjerene frembrudte og to andre, $^{17}/_{9}$ 1908 Sebber Sund, med Svingfjerene næsten udvoksede; alle med rette Ægledere. Disse Hunner have et graabrunt Parti om Halsen mellem Hovedets brune Farve og Brystets graalige, Skulderfjerene ere mere brunsorte end sorte, og paa Ryggens forreste Del findes sorte Fjer med lidt bredere graablaa Rande end i første voksen Dragt. Den væsentligste Forskel mellem denne *Sommerdragt* og første voksen Dragt er Vingen, hvis smaa Dækfjer i meget større Udstrækning ere hvide. Partiet mellem Hovedets brune Farve og den askegraa Farve paa Halsens nederste Del er lyst graaligt, ikke hvidt, og derved skelnes denne Sommerdragt fra den kommende Pragtdragt, i hvilken denne brede Ring om Halsen er hvid. I Sommerdragten er Hovedets brune Farve matbrun, og Kroppens Sidefjer ere graalige dog med en mere brunlig Tone og med næppe synlige, hvide Spidser. Paa Tavle LXIX ses afbildet en „afslaaet“ Hun, fanget i Hjarbæk Bugten $^{18}/_{8}$ 1915.

I Oktober, November begynder *første Pragtdragt* at komme frem, Hovedets Fjer erstattes af varmere brune, Ringen omkring Halsen bliver efterhaanden hvid, Baandet nedenfor klarere graat, Fuglens Underside silkehvid, Tværbaandet over Bugens nederste Del smallere, Kropsidernes Fjer askegraa med hvide Kanter, Ryggen sort med røgblaa Kanter paa Fjerene, og en Række af de øverste Skulderfjer have hvide Kanter. Næbbet er sort, men Neglen er omgivet af et rødligt Baand, der ogsaa findes paa Undernæbbets forreste Del; Fødderne safrangule med sort Svømmehud. En saadan Fugl er fotografisk gengivet paa Tavle LXVII længst tilhøjre. I denne Dragt yngler Hunnen; Moderen til de forannævnte tre Ællinger, skudte $^{7}/_{8}$ 1919 i Småland, har begyndt at faa Sommerdragt paa Skuldrene og Kropsiderne; den er afbildet paa Tavle LXIX, og paa samme Tavle er afbildet en Hun fra Viborg Omegn, $^{21}/_{7}$ 1919; den havde nedsunken Ægleder og havde endnu ikke mistet Svingfjerene.

En „afslaaet“ Hun med nedsunken Ægleder, fanget $^{13}/_{9}$ 1914 i Hjarbæk Bugten, er i en ganske lignende Sommerdragt som den ovenfor beskrevne. Maalene af 12 Hunner i 2det Aar findes nedenfor:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
12 ♀♀ i 2det Aar	196 mm	30 mm	38 mm	36,5 mm	60,6 mm	61 mm	49 mm
Største Maal	204 „	32 „	39 „	38 „	65 „	65 „	53 „
Mindste „	189 „	29 „	35 „	36 „	59 „	59 „	47 „

Tre Hunner, fangede $^{17}/_{2}$ 1903 i Limfjorden, vejede 750, 750 og 800 gr.

Som i det foregaaende Aar viger Sommerdragten efterhaanden i Oktober, November Maaned for Pragtdragten, men endnu i December ser man Hunner med Rester af Sommerdragten; dog kunne samtidig Hunner i fuld Pragtdragt ses; fuldt udviklet er Pragtdragten hos alle gamle Hunner i Februar, den er en Gentagelse af det foregaaende Aars Pragtdragt, men mere udpræget, Fødderne ere oftest

stærkere gule, og de smaa Dækfjer paa Forvingen danne et næsten sammenhængende hvidt Felt. En gammel Hun i denne Dragt er afbildet paa Tavle LXIX.

Efter at have udruget Ællinger gaar Hunnen ind i næste Sommerdragt, og Fældningens Forløb er herefter en Gentagelse af det foran beskrevne. Maalene af Hunner i denne Alder afvige ikke stort fra Hunner i 2det Aar.

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
16 ♀♀ i 3die Aar	198 mm	30,3 mm	39 mm	36 mm	59,6 mm	60 mm	48 mm
Største Maal	205 „	32 „	40 „	38 „	62 „	62 „	50 „
Mindste „	193 „	29 „	37 „	35 „	57 „	57 „	45 „

Tre Hunner, skudte i December Maaned, vejede 707, 802 og 817 gr, to fra Januar 810 og 860 gr.

Hos den unge Han afløses den rene Ungedragt ligesom hos Hunnen meget snart af en *første voksen Dragt*, men hos nogle kunne dog store Dele af Ungedragten ses endnu i Oktober, saaledes t. Eks. hos en ung Han, skudt $^{19}/_{10}$ 1905 i Syd-Norge; med Undtagelse af Rygfjerene er den næsten helt i Ungedragt, der ganske ligner Hunnens, men den er kendeligt større end en jævnaldrende Hun. Mere i første voksen Dragt, men dog endnu med Ungdomsdragtens matbrune Hoved, er en Han, skudt $^{13}/_{11}$ 1915 paa Snogeholm i Skåne. Ikke blot i første voksen Dragt, men endog stærkt paa Veje til at anlægge Pragtdragten, er derimod en tredje Han, skudt $^{14}/_{10}$ 1906 ved Bedsted i Jylland. Første voksen Dragt er aabenbart i fuldkommen Tilstand uden Ungdomsdragtens askegraa Baand over Brystets øverste Del, og hele Undersiden er silkehvid; Ungdomsdragtens matbrune Fjer paa Hovedet ere erstattede af varmere brune, og Ryggens Fjer ere dybt sortebrune med graablaalige Kanter som hos voksen Hunner; Halen er „voksen“ og Vingen som i Ungdomsdragten med større eller mindre Udstrækning af det hvide Parti paa Forvingen. Men i en Række af 40 unge Hanner og blandt mangfoldige andre undersøgte er ikke truffen en eneste Han i ren første voksen Dragt, idet de alle bære en Dragt, hvori første Pragtdragts Fjer i højere eller ringere Grad ere indblandede; paa Hovedet ses saaledes de to hvide runde Pletter ved Næbroden, først med mørke Spidser paa de hvide Fjer, senere, naar disse Spidser ere afslidte, helt hvide; blandt Hovedets brune Fjer findes stundom nogle af Ungedragtens, overvejende første voksen Dragts, men ogsaa skinnende grønne, der tilhøre en kommende Pragtdragt. Paa Ryggen er Fuglen stundom helt sort som i Pragtdragten med hvide og sorte Skulderfjer, men ingen Han naaer dog saavidt, at man kan sige — som t. Eks, om den unge Pibeandrik, Mareca penelops, — at den har en første Pragtdragt, i hvilken hele den senere kommende Pragtdragt er tilstede med Undtagelse af Vingen, der jo ikke fældes i Løbet af første Aar. Hos Hviinanden findes altid mange første voksen Dragts Fjer tilbage, naar Sommerfældningen første Gang indtræder, og de unge Hanners Dragt-Udvikling er højst forskellig.

Som nævnt er en Han, skudt $^{14}/_{10}$ 1906 ved Bedsted i Jylland, i en temmelig fremskreden Dragt; den er afbildet paa Tavle LXX.

Hannen fra Snogeholm, der er overvejende i Ungedragt, findes som nævnt afbildet paa Tavle LXIX. Paa Tavle LXX ses endvidere en Han, skudt $^{16}/_{2}$ 1919 i Gundsømagle Sø; den er meget langt fremme mod Pragtdragten, medens to andre, fotografisk gengivne paa Tavle LXVIII, vise omtrent normal Udvikling. — Afbildet er ogsaa en Han, skudt $^{10}/_{6}$ 1916 i Könkämädalen i Lappland, Tavle LXX.

I Juli, August foregaar Sommerfældningen her i Landet; en Han, fanget i Net $^{23}/_{8}$ 1915, er i Sommerdragt med kun halvt udvoksede Vingefjer og ingen Hale. Dens Hoved er matbrunt som i Ungedragten med en tydelig ansat mørk Plet ved Næbroden, dér, hvor senere den hvide Plet vil vise sig, Halsen er musegraa, Brystets øverste Del brungraalig, Undersiden iøvrigt hvid med mat graabrunlige „Vingeskjulere“ som i Ungdomsdragten; Underhaledækfjerene ere hvide, Ryggens nederste Del sort, men Forryggen og Skulderfjerene graabrunlige med lidt lysere Kanter. Derimod er Vingen som i Pragtdragten; dens Forkant er sort, derefter ere Dækfjerene og Armsvingfjerene hvide, de bageste, lange, sorte ligesom de til halv Længde udvoksede Haandsvingfjer. En anden Han, skudt $^{17}/_{9}$ 1908 i Sebber Sund, har helt udvoksede Svingfjer og har begyndt at faa nogle grønne Fjer paa Hovedet og nogle hvide ved Næbroden. Sidstnævnte Han er afbildet paa Tavle LXX og en anden paa Tavle LXVIII længst tilhøjre.

Hos unge Hanner er Iris i Begyndelsen bleggul, men bliver efterhaanden kraftigere gul; Fødderne

ere brungullige, men faa ogsaa i Aarets Løb en kraftigere gullig Farve. Som ganske unge have de et brunligt Næb, der hos de enkelte Stykker tidligere eller sildigere bliver skifersort.

Gennemsnitsmaalene af 38 Hanner i første Aar ere:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
38 ♂♂ i første Aar	217 mm	34,2 mm	44,3 mm	40 mm	67,8 mm	67,8 mm	54 mm
Største Maal	220 „	38 „	47 „	42 „	72 „	72 „	57 „
Mindste „	203 „	32 „	40 „	37 „	63 „	63 „	50 „

To unge Hanner, skudte i Oktober, vejede 727 og 830 gr, fem, skudte i November, vejede 925, 991, 1014, 1015 og 1034,5 gr, ni skudte i December, 905, 995, 1018, 1018, 1046, 1049, 1068, 1098 og 1140 gr, to fra Februar Maaned 1050 gr.

Endnu saa sent som fra $^{15}/_{9}$ 1919 findes en Han i Svingfjersfældning, men dette hører vist her i Landet til Undtagelserne, navnlig fordi det vel hovedsagelig er de étaarige Fugle, der uden at yngle tilbringe Fældetiden i Danmark. To Hanner, skudte $^{8}/_{11}$ 1919 og $^{15}/_{11}$ 1903, have i den nu tilstedeværende Pragtdragt kun nogle faa graabrunlige Fjer af Sommerdragten tilbage paa Kropsiderne og Skuldrene; andre ere omtrent ved den samme Tid i Pragtdragt helt ud, og i December synes de alle at være fuldt udfarvede. Hovedet er da med de paa Issen og Nakken noget forlængede Fjer sort med stærkt skinnende grøn og purpurviolet Glans, Næbbet matsort, Iris højgul; ved Næbroden findes en stor, rund, hvid Plet, i Almindelighed ca. 2 cm i Diameter. Den mørke Farve paa Hovedet strækker sig kun et ganske lille Stykke neden for Nakken, saa bliver Halsen hvid, og denne skinnende silkehvide Farve fortsættes et Stykke ind paa Ryggens forreste Del og derefter ned over Fuglens hele Underside til Haledækfjerene, disse medregnede; paa Gumpsiderne ses i større eller mindre Omfang graalige, hvidkantede Fjer, og Kropsidernes Fjer have sorte Striber paa deres opadvende Kanter, saaledes at en sammenhængende sort Stribe dannes op mod den hvide Vinge, naar „Vingeskjulerne“ lægges op over den. Halens 16 lange, stive Fjer ere mat graabrunlige paa Undersiden, skifergraalige paa Oversiden; de korte Overhaledækfjer, Overgump og Ryggens nederste Del skinnende sorte med ganske smalle, næppe synlige hvide Kanter paa nogle af Fjerene paa Overgumpen. Ryggens forreste Del er ogsaa blanksort, og det samme gælder de inderste lange Skulderfjer, medens de yderste (mod Vingen) ere hvide med sorte Striber paa Kanten af Yderfanerne, saaledes at der, naar Fuglen lader disse Fjer falde ud over den sammenfoldede Vinge, viser sig 6—7 sorte Striber, som gaa skraat bagud henover den hvide Vinge. Haandsvingfjerene ere sorte med en svagt fremtrædende Bronceglans, Vingens Underside er matsort, og samme Farve have Axillarfjerene; Haandleddet, Vingens Underkant og Underarmens Forside ere sorte, Forvingens smaa Dækfjer, Armsvingfjerene og deres store Dækfjer hvide, de bageste lange Armfjer atter sorte. Armsvingfjerenes store Dækfjer have sorte Grunddele, der stundom kunne ses gennem de overliggende smaa Dækfjer, saaledes at en Antydning af et sort Tværbaand er tilstede; desuden have disse Dækfjer hos nogle Hanner sorte Spidser; men oftest ser Vingen, naar Fuglen er i Hvile, helt hvid ud, da Brystets Sidefjer skjule det sorte Haandled. Fødderne ere kraftigt rød-gule, med sorte Negle, sort Svømmehud og mere eller mindre tydelige mørke Skygger paa Tæernes Led. En Han i Pragtdragt er afbildet paa Tavle LXX, og en anden, $^{4}/_{2}$ 1917 Limfjorden, er fotografisk gengivet paa Tavle LXVII.

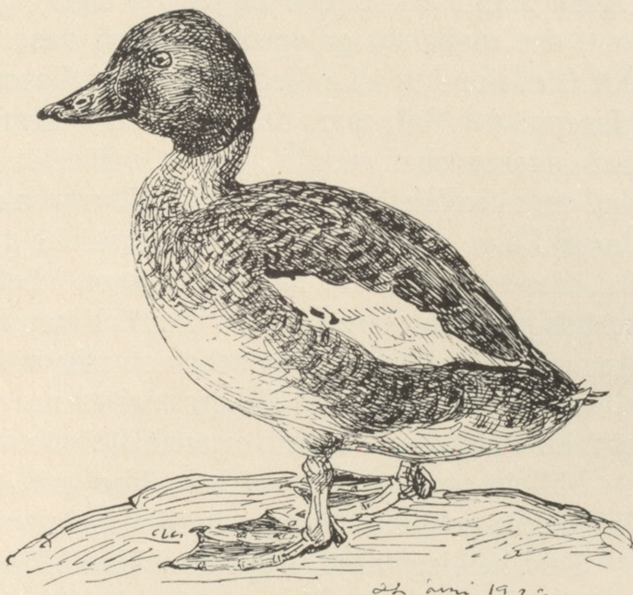

Fig. 68.
Alm. Hviinand, B. cl. clangula, ♂, $^{23}/_{8}$ 1915, Sebber Sund. Sommerdragt, Sving- og Halefjer endnu ikke helt udvoksede. Bemærk hvid Forvinge.

I Juli Maaned begynder Fældningen til Sommerdragten, og herefter gentager det foran beskrevne Fjerskifte sig aarligt paa samme Maade. Gennemsnitsmaalene for gamle Hanner ere:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
38 ♂♂ i mindst 2det Aar	218,6 mm	33 mm	43,3 mm	40 mm	66 mm	66 mm	53 mm
Største Maal	235 „	36 „	47 „	45 „	73 „	72 „	58 „
Mindste „	209 „	30 „	41 „	37 „	61 „	61 „	49 „

En Han, skudt i November Maaned, vejede 750 gr, seks, skudte i December, 996, 1072, 1182, 1219, 1237 og 1245 gr, to fra Januar 1080 og 1095 gr, en fra Februar 1100 gr, to fra Marts 896 og 993 gr, og en fra April 1007 gr.

Hviinandens typiske Form er udbredt over det paläarktiske Omraade fra Island i Nordvest til Kamtschatka og Sachalin i Øst; den er iflg. Seebohm en hyppig Vintergæst i Japan.

Paa *Island* synes den at have ynglet. Den første, der nævner Arten som islandsk Fugl, er H. H. Slater, som fortæller, at han 23de Juni 1885 ridende sammen med Mr. Thomas Carter mellem nogle Smaasøer ved Skagafjörðr saa to almindelige Hviinænder, Han og Hun, der tillode ham at komme dem nær paa ca. 60 Alens Afstand. Iagttagelsen blev trykt i Zoologist (1886 p. 1), og senere, den følgende Vinter, nedsendte en islandsk Ven, hvem Mr. Slater havde gjort opmærksom paa Sagen, en ganske ung Fugl med endnu matbrunt Hoved og en gammel Han. Ved Myvatn saa Slater ikke Fuglen, men da han i 1900 var i Reykjavik fandt han en opstillet gammel Han paa det derværende Museum. Ogsaa Hantzsch omtaler Sagen og siger: „Für Island kann man die Schellente nur als Gast bezeichnen, der vielleicht gelegentlich auch daselbst brütet. Möglicherweise wird sie bei ihrer Ähnlichkeit mit Glaucionetta islandica öfters mit dieser verwechselt wie es mit dem Exemplare im Reykjavíker Museum der Fall war, das von den Vestmannaeyjarn stammt und erst von Slater richtig als unsere Art angesprochen wurde . . . . . P. Nielsen teilte mir ferner mit, dass am 20. Januar 1889 ein jüngeres und ein altes Weibchen der Art bei Eyrarbakki geschossen und ihm gebracht wurden. Er beabsichtigte, deren Bälge zu dem damals in Aussicht genommenen Wiener Ornithologen-Kongress zu schicken. Da dieser aber nicht zu stande kam, blieben sie in Kopenhagen liegen, wurden ihm nach Jahren zurückgesandt, waren jedoch gänzlich von Motten zerfressen und nicht mehr zu verwenden. Weitere Angaben über unsere Art scheinen mir auf Irrtümern zu beruhen. Ältere Mitteilungen gründen sich zumeist auf die Ansicht Fabers, dass Anas clangula (L.) mit A. borealis und islandica in Gmelins Syst. nat. identisch sei, weshalb er auch die isländische Húsönd fälschlich als Anas clangula (L.) bezeichnete.“

Millais omtaler l. c., at han ikke traf Arten paa Nord-Island, men derimod „on the river Sog in July came within a few yards of a female with young ones“.

Selv har jeg faaet en gammel Han i Pragtdragt, skudt ved Myvatn 10. Maj 1910.

Fra Skotland foreligge talrige Iagttagelser af Arten fra Sommer-Maaneder, men intet afgørende Bevis for at den ruger eller har ruget dér. (Pract. Handb. B. B.). „The nearest regular breeding place to the British Isles“, skriver Millais, „is the south of Norway, and there I have seen twice (in Stavanger Amt) adult Golden-Eyes and their young on Sept. 1st, the young being then scarcely capable of migrating. It is therefore somewhat of a puzzle to know where these young Golden-Eyes come from that appear in Scotland in early August, even supposing they migrate the very first day they are capable of flight.“ Herved er dog at bemærke, at Ællinger af Hviinanden foreligge fra Øvre Pasvik i Finmarken $^{27}/_{6}$, og i lidt sydligere beliggende Egne kunne Æggene vel være udrugede tidligere; i hvert Fald foreligge flyvefærdige Ællinger fra Sverige 7. August.

Paa den *skandinaviske Halvø* har den (Ekman l. c.) to vel adskilte Yngleomraader, et nordligt og et sydligt. Det nordlige strækker sig i Norge fra 58° til 70° i Nord. „I landets sydlige dele foretrækker hvinanden de indre østlige egne for de vestlige, og ruger almindelig ved de fleste elve og indsjøer i det alpinske og subalpinske omraade søndenfor Dovre. I stort antal forekommer den ved fjeldvandene paa Dovre og de andre fjelde i Hamar stift og de østlige dele af Kristiansands stift. Mod syd ruger den ned til Kristiansand og synes endnu i Vennesla at være den almindeligste andeart. Nordenfor Dovre er den udbredt overalt helt op til grænsen mod Rusland, og er almindelig ved elve og indsjøer i de indre finmarkske skovdistrikter saavelsom paa Finmarksvidden, fortrinsvis kanske i det indre af Sydvaranger. Under træktiderne og om vinteren sees den i mængde ved de sydlige, faatalligere ved de vestlige kyster.“ (Collett-Olsen l. c.).

I *Sverige* ligger det nordlige Udbredningsomraade fra Rigets Nordgrænse ned til 59°. Det sydlige findes kun i Sverige og ligger mellem 56° og 58°, men naaer ikke ud til Kattegatskysten i Vest. Dette Omraade ligger altsaa paa samme Bredde som Jylland fra Aarhus til Skagen; Ekman giver l. c. Side

163 et meget oplysende Kort over dens Rugepladser i Skandinavien. I Finland ruger den overalt, hvor Træer findes, i Østersølandene skal den forekomme hist og her, og i Rusland siges dens Yngleomraade at gaa saa langt mod Syd som til 51°; meget almindelig er den i den nordlige og nordøstlige Del, mindre hyppig i Midt-Rusland. Den nævnes fra Mecklenburg, Pommern, Preussen og skal forekomme her og der i den østlige Del af Tyskland; i den vestlige Del ruger den ikke.

Om Vinteren vandrer den mod Syd, Sydvest og Vest her i Europa og er saaledes talrig i England og Skotland, hvortil den iflg. Pract. Handb. B. B. skal ankomme i Midten af September og forblive til Maj eller tidlig i Juni; de fleste drage vel bort sidst i Marts og først i April. Til Irland kommer den almindeligvis først ind i Oktober og forbliver til hen i April; mod Slutningen af Marts skal den blive talrigere langs Kysterne, fordi Flokkene forøges med saadanne Fugle, som have tilbragt Vinteren i Indsøer (Ussher & Warren).

Langs Hollands, Belgiens og Frankrigs Kyster træffes den paa Trækket For- og Efteraar, og mange overvintre ved Middelhavets Kyster, hvor dog Hovedmassen skal være Hunner og unge Fugle, medens gamle Hanner ere sjældnere; paa Azorerne er den truffen som tilfældig Gæst. Ogsaa paa Indsøer i Mellemeuropa forekommer den paa Op- og Nedtrækket, i Syd-Tyskland, Schweiz o. a. S.

Graba har, skriver Knud Andersen l. c., første Gang omtalt Hviinanden fra *Færøerne* (Leynavatn, Strømø, 23/4 1828) og siger, at senere Tiders Oplysninger ere modstridende, idet Holm l. c. (1846—49) meddeler, at Arten „findes meget hyppig i Flokke i Fjordene om For- og Efteraar, men bygger ikke deroppe endnu. Jeg har seet mange Exemplarer derfra —“ medens H. C. Müller, 1863, vel skriver, at den ikke er sjælden, men dog kun omtaler ét Stykke, som han fik 12. Marts 1858. I samme Forfatters haandskrevne Optegnelser om Færøernes Fugle, som findes gengivne i Uddrag ved Knud Andersen i Videnskab. Medd. Nathist. Forn. Kbhvn., gives følgende Oplysninger: „I September 1868 har jeg haft en, der var fanget vingeskudt, og som levede i længere Tid i denne Tilstand og ernærede sig af Korn. Den blev dræbt af Rotter. — 26. Februar 1873 en gammel Han fra Kalbæk, Strømø. — I Vinteren 1877—78 en Han. — 20de November 1878 en Han fra Bygden Sand, Sandø. — 23de Februar 1892 en smukt udfarvet Han fra Kollefjord, Strømø.“ Hertil føjer Andersen følgende Bemærkninger: „Alle disse Fugle nævnes i M.s Haandskrift under „Clangula glaucion“, men med Tilføjelsen (skrevet af M. selv): „Alle formentlig Glaucion islandicum.“ — Zoologisk Museum har tre Gange modtaget en Clangula glaucion fra Færøerne: 1) en Han, nedsendtes af Amtmand Tillisch i 1835 til det „Kgl. naturhist. Museum“ (i Følge Reinhardt sen., Museets haandskrevne Journal); 2) en af Sysselmand Müller i 1852 til „Universitets-Museet“ (Steenstrup, i Museums Journalen); 3) den tredje Fugl (den eneste, der nu findes i Museets Samling) er mærket „Færøerne, Okt. 1856. H. C. Müller. Steenberg. A. Benzon.“ — At Clangula islandica nu og da kommer til Færøerne er ikke usandsynligt, men den er aldrig nedsendt og, bortset fra ovenstaaende og efterfølgende Bemærkninger af M., aldrig nævnt derfra.“ Müller nævner lige efter, at en islandsk Hviinand 11/10 1883 skal være skudt ud af en Flok paa 3—5 Stk. i Sandegerde, Strømø.

P. F. Petersen, Nolsø „har kun set den en enkelt Gang: i November 1896 for Nolsøvig“, og i Vidensk. Medd. 1897, Side 309, skriver Winge, der fra Distriktslæge Jørgensen i Tveraa ved Trangisvaag har faaet en Del Meddelelser om Fugle fra Færøerne, særlig paa Suderø, at hans Hjemmelsmand har haft Arten, „men den er ikke almindelig“. Fra Myggenæs nævner Knud Andersen den som set paa Havet omkring Øen 9de Oktbr. 1901. Selv har jeg ikke faaet den fra Færøerne. Paa Zoologisk Museum findes for Tiden ovennævnte Fugl, en ung Han, fra Alf. Benzons Samling og en Hun i første voksen Dragt 12/10 1915 Nolsø. —

Om Hviinanden yngler her i *Danmark,* er et aabent Spørgsmaal; visse Omstændigheder kunne nok tyde derpaa, men endnu foreligger saa vidt bekendt intet *Bevis* derfor. Om Sagen kan for Tiden oplyses følgende: i 1908 fik jeg fra Sebber Sund ved Nibe 2 Hunner, bægge gamle Fugle i Sommerdragt og med saa nylig frembrudte Svingfjer, at i hvert Fald den ene var ganske ude af Stand til at flyve, medens den anden, der havde mistet alle Halefjerene, maaske nok kunde have basket hen over Vandet en kort Strækning; Skeletterne viste, at Fuglene vare gamle, og bægges Kønsorganer tydede paa, at Æglægning havde fundet Sted; en samme Dag, 17de Septbr., skudt Han i Sommerdragt havde fuldt udvoksede Svingfjer; i 1914 fik jeg 13de Septbr. fra Hjarbæk Fjord en gammel „roende“ Hun

med bred, nedsunken Ægleder; i 1915 købtes af et Parti sammesteds netfangede Hviinænder 18de August 2 fjorgamle Hunner med rette Ægledere, 23de August 3 jævnaldrende Hunner og en Han i første Sommerdragt og 2den Septbr. 4 „roende“, gamle Hunner med nedsunkne Ægledere. I 1917 fik jeg 31te Juli fra Limfjorden ved Hals en Han i Begreb med at anlægge Sommerdragt og i 1919, 21nde Juli en „afslaaet“ etaarig Han og en endnu ikke afslaaet Hun i Sommerdragt med nedsunken Ægleder. Endelig foreligger Skelettet af en næppe flyvefærdig Han, skudt eller fanget 8de August 1923; Kraniets enkelte Ben ere endnu ikke sammenvoksede og Brystbenet næppe forbenet, idet navnlig den bageste Ende ikke er udformet, de bageste Sidefremspring have ikke forenet sig med Brystbenets Bagende og dannet „Vinduer“ o. s. v.

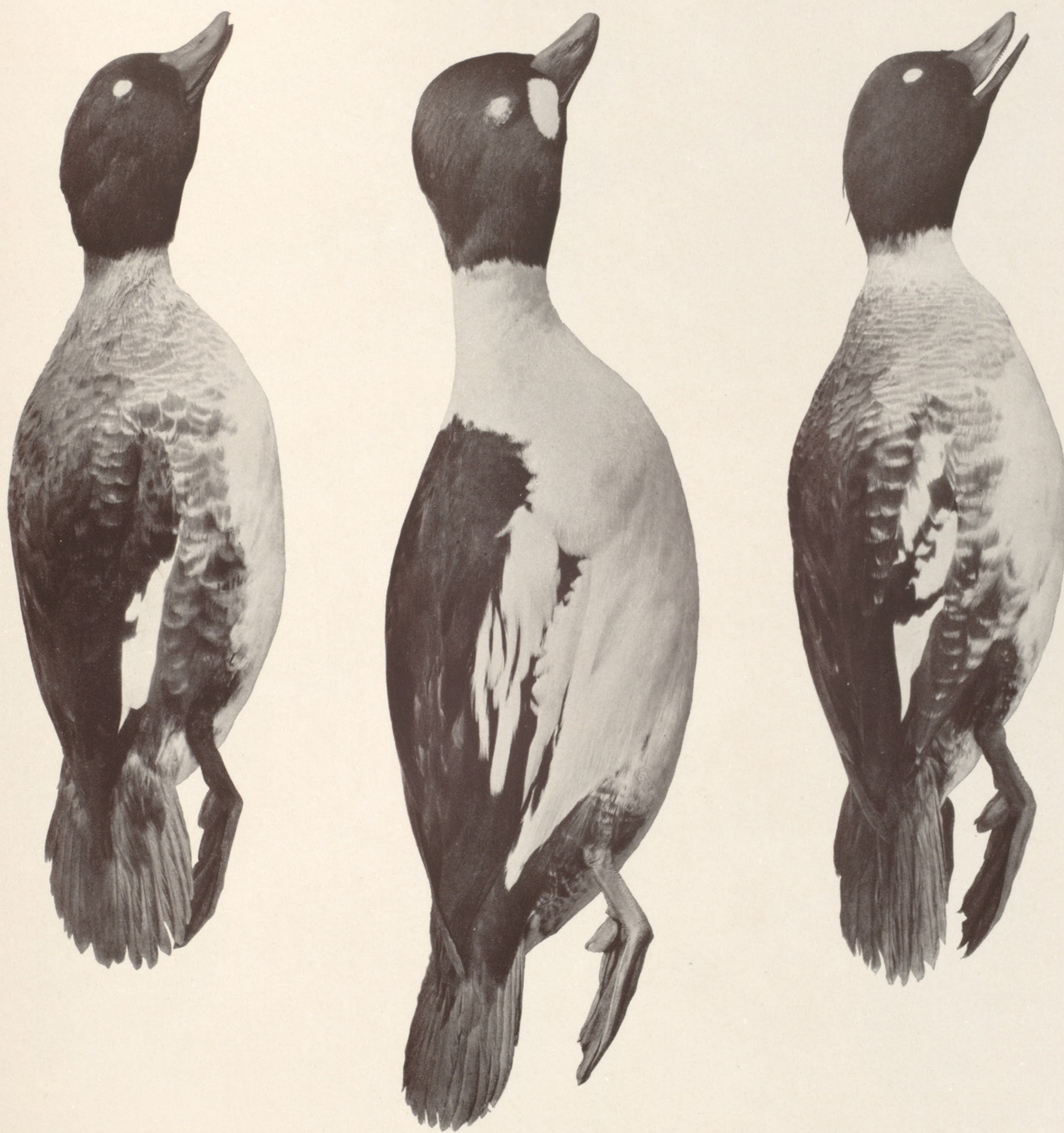
Med Undtagelse af sidstnævnte Tilfælde, der synes at være et vanskelig gendriveligt Bevis for Artens Ynglen her i Landet, ere de øvrige Forekomster af en saadan Beskaffenhed, at de kunne forklares paa lignende Maade som Fløjelsænders Tilstedeværelse i vore Farvande om Sommeren, skønt det synes svært at forstaa, hvorfor gamle Hunner skulde forlade deres sydligere Rugepladser før Svingfjersfældningen, og sikkert er det, at Hovedmængden af de Hviinænder, som tilbringer Vinteren i Danmark, først ankommer i Oktober Maaned eller endda senere. De anførte Omstændigheder kunne altsaa højst betragtes som et Sandsynlighedsbevis for, at Arten maaske af og til kunde yngle her, men noget afgørende Bevis foreligger ikke. Og naar det betænkes, at Hviinanden næsten altid til Redeplads vælger Huller i gamle Træer, „Spætte-Huller“ og lignende, maa det indrømmes, at i de nysnævnte Egne finder den ikke ret mange Steder, hvor den kan faa sin Tilbøjelighed i saa Henseende tilfredsstillet. Paa den anden Side maa det ikke lades ude af Betragtning, at den *islandske Hviinand,* der i Amerika ruger i Træhuller, har fundet sig til Rette paa Island og i Grønland, hvor Spættehuller visselig ikke findes; Millais fortæller, at han har set denne Art have Rede i en Brink ved en Elv, og fra Tyskland foreligger iflg. samme Forfatter Beretninger om, at den almindelige Hviinand skal kunne bygge Rede paa Jorden. Men helst vil den noget til Vejrs i et Træ og ind i et Hul, hvor den lægger sine Æg, først uden Underlag, og senere omgiver den dem med Dun; ofte er Hullet saa lille, at den kun med Møje formaaer at presse sig igennem det, men det synes at spille en mindre Rolle, hvor dybt det er.

I Østfinmarken indtræffer Vaartrækket efter Schaannings Meddelelser (Østfinmarkens Fuglefauna 1907, Side 82) i Begyndelsen af Maj, i tidlige Aar allerede i sidste Uge af April; Æglægningen foregaar fra midt i Maj til midt i Juni. I 1900 saa Forf. nys udrugede Unger 11te Juli; i 1901 blev første Æg i 7 Kuld lagt 25de, 26de, 28de, 30te Maj, 7de og 8de Juni, og smaa Dununger bleve sete 30te Juni; i 1902 blev første Æg lagt 9de Juni; i 1904 bleve de første Æg i Kuldene lagte mellem 14de Maj og 1ste Juni, og nyklækkede Unger sete 21de Juni og 7de Juli; i 1905 bleve de første Æg lagte mellem 16de Maj og 8de Juni, i 1906 1ste Juni. Ægantallet er normalt 7—9 Stykker i Kuldet, men i de ophængte Redekasser findes ofte op til 16 Æg, hidrørende fra flere Hunner, der lægge i samme Kasse. — Ofte benytter Fuglen gamle Sortspætte-Huller, og Redetræet findes ikke sjældent flere Kilometre fra nærmeste Vand langt inde i „tykke furuskogen“. Efteraarstrækket finder Sted i Midten af Oktober.

„Søndenfor Tromsø stift finder æglægningen ofte sted i begyndelsen af mai, som regel i første halvdel af maaneden“. (Collett-Olsen).

„Die 8—14, mitunter noch mehr Eier findet man in Deutschland und Rumänien Ende April und Anfang Mai, in Lappland meist erst Ende Mai und den ganzen Juni hindurch“. (Hartert l. c.).

Til Finlands sydlige og sydvestlige Del „anländer knipan ganska tidigt om våren eller med första isfria vatten. Ofta nog inträffar det, att den stannar att öfvervintra på sine ställen i Åländska och sydvestra skärgården dit den eljest plägar anlända antingen sista veckan af mars eller i början af april. Till Helsingforstrakten kommer den mot slutet af månaden, och passerar denna tid genom större delen af landet ända till Österbotten; i början eller mot medlet af maj anländer den till Lappmarken. — Bortfärden sker i allmänhet i slutet af oktober eller förra hälften af november månader. Att knipan hållar sig helst inom skogsgränsen är lätt förklarligt; den plägar värpa uti ihåliga träd, samt i för ändamålet utsatta holkar (på finska pönttö) och dylika gömslen. Rörande sättet hvarpå honan sedan transporterar sina nykläckta unger ned från trädet och till det ofte långt aflägsna vattnet afskrifva vi hvad J. v. Wright härom berättar uti Kuopiotraktens fogelfauna sid. 48, 49.

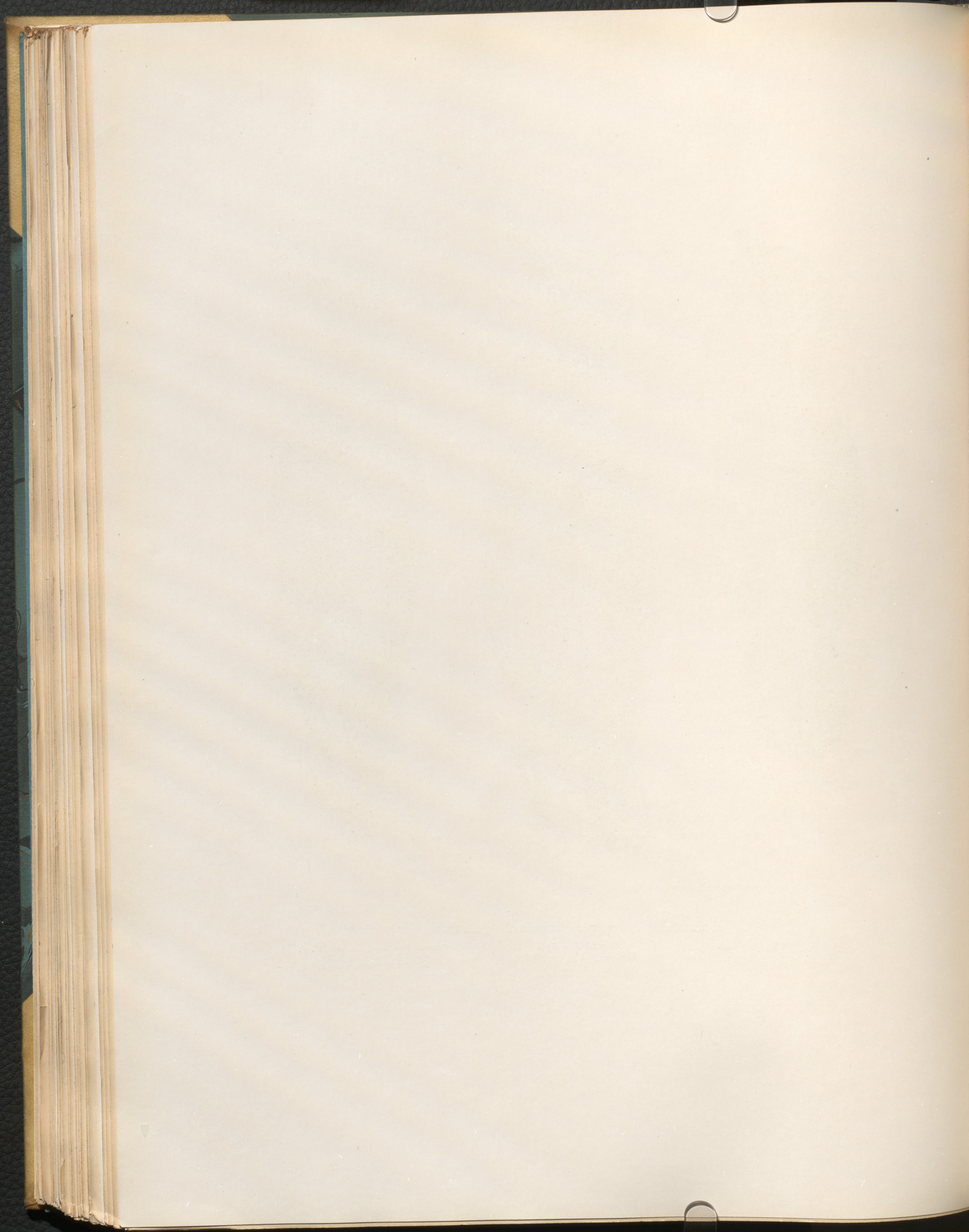

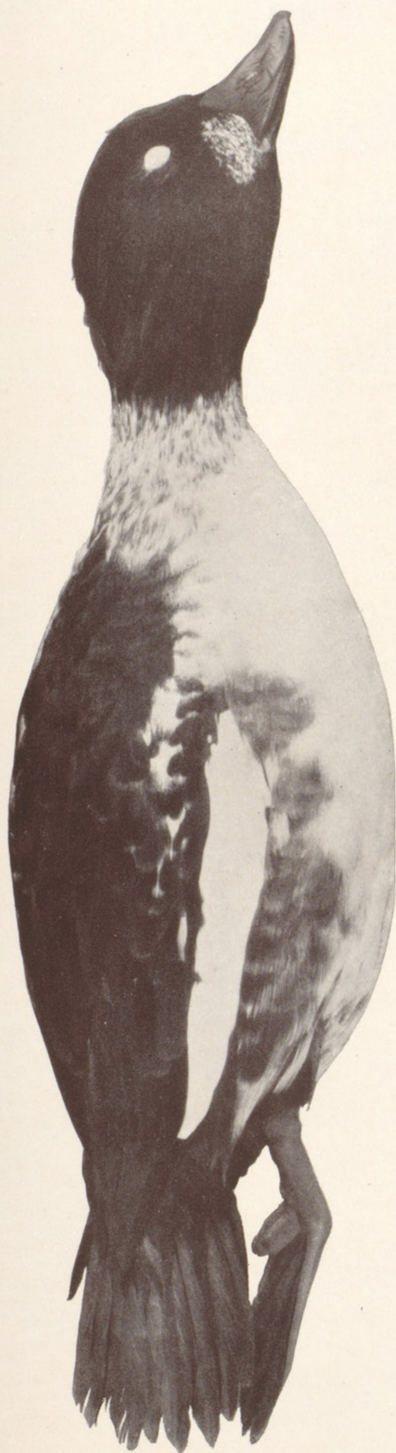
Hviinænder, Bucephala clangula clangula (L.).

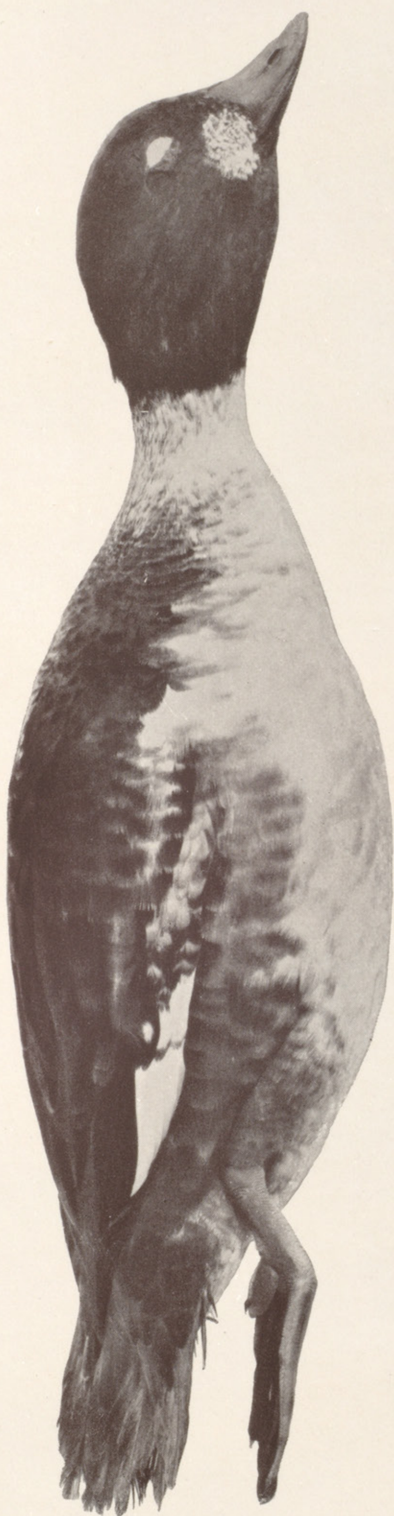
Ung Hun, ♀ juv. Ca. 4½ Md. gl.
16/11 1925. Vesløs Vejle, Thy.
Ægleder ret og traadtynd.

Gammel Han, ♂ ad.
4/2 1917. Jebjerg, Limfjorden.
Pragtdragt.

Gammel Hun, ♀ ad. Ca. 16½ Md. gl.
16/11 1925. Vesløs Vejle, Thy.
Ægleder fortykket, men ret.

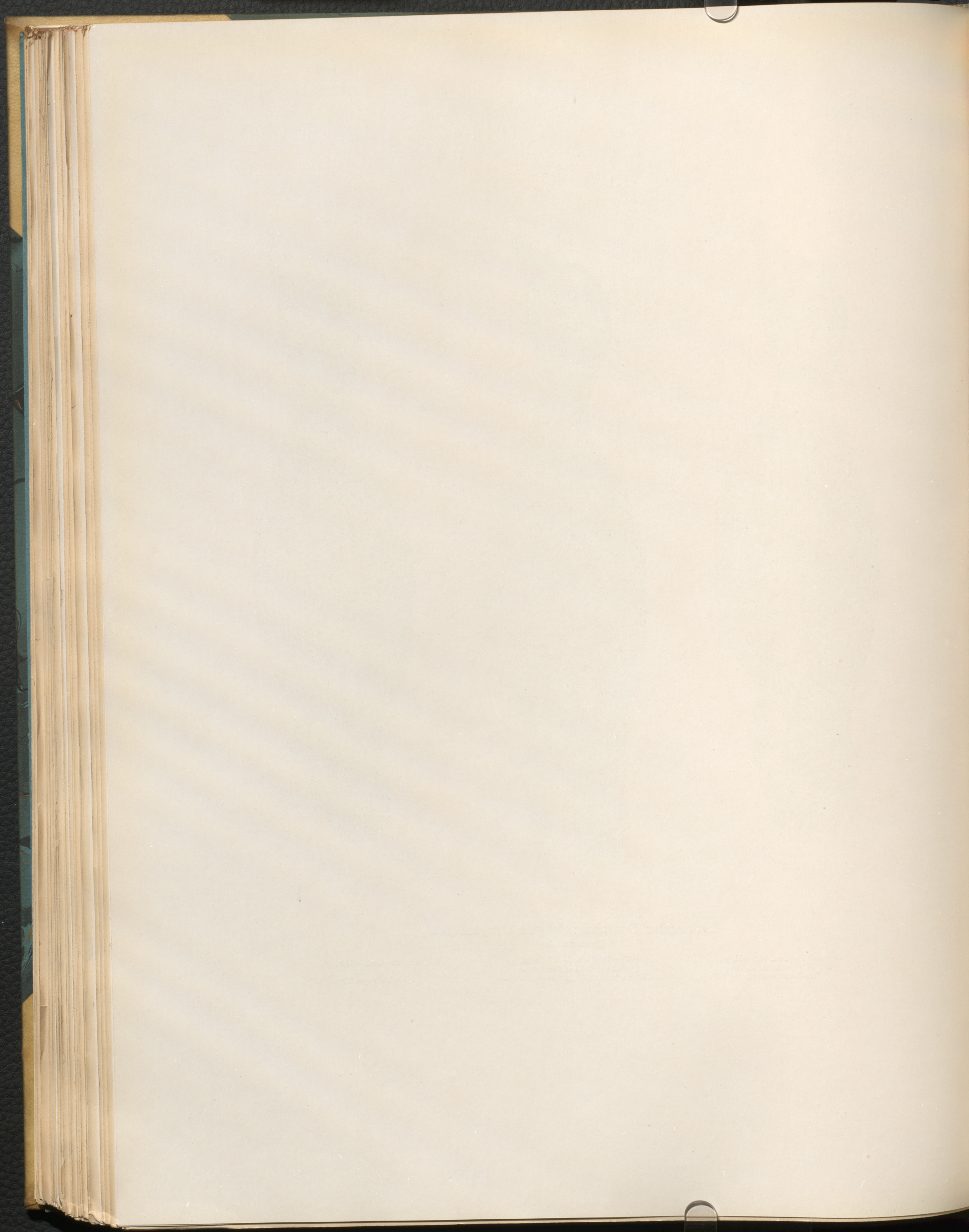
Hviinænder, Bucephala clangula clangula (L.).

Hanner ♂♂.

Gammel Fugl, ca. 16½ Md. gl.
16/11 1925. Vesløs Vejle, Thy.
1ste Sommerdragt.

Ung Fugl, ca. 4—5 Mdr. gl.
Oktober 1925, København.
Første voksen Dragt frembrydende.

Ung Fugl, ca. 5 Mdr. gl.
25/11 1925.
Vesløs Vejle, Thy.

Hviinænder, Bucephala clangula clangula (L.).

Ung Hun, ♀ juv. 7/8 1919, Smaaland (Växiö).
Ungedragt. Ca. 2 Mdr. gl.

Ung Han, ♂ juv. 13/11 1915, Snogeholm, Skaane.
Ungedragt. Ca. 4—5 Mdr. gl.

Hun, ♀ vix. ad. 3/11 1918, Tim, Jylland.
Første voksen Dragt. Ca. 5 Mdr. gl. Ret Ægleder.

Hun, ♀ vix. ad. 18/8 1915, Hjarbæk Bugten, Limfjorden.
Første Sommerdragt frembrydende, „afslaaet“, ret Ægleder.
Ca. 14 1/2 Md. gl.

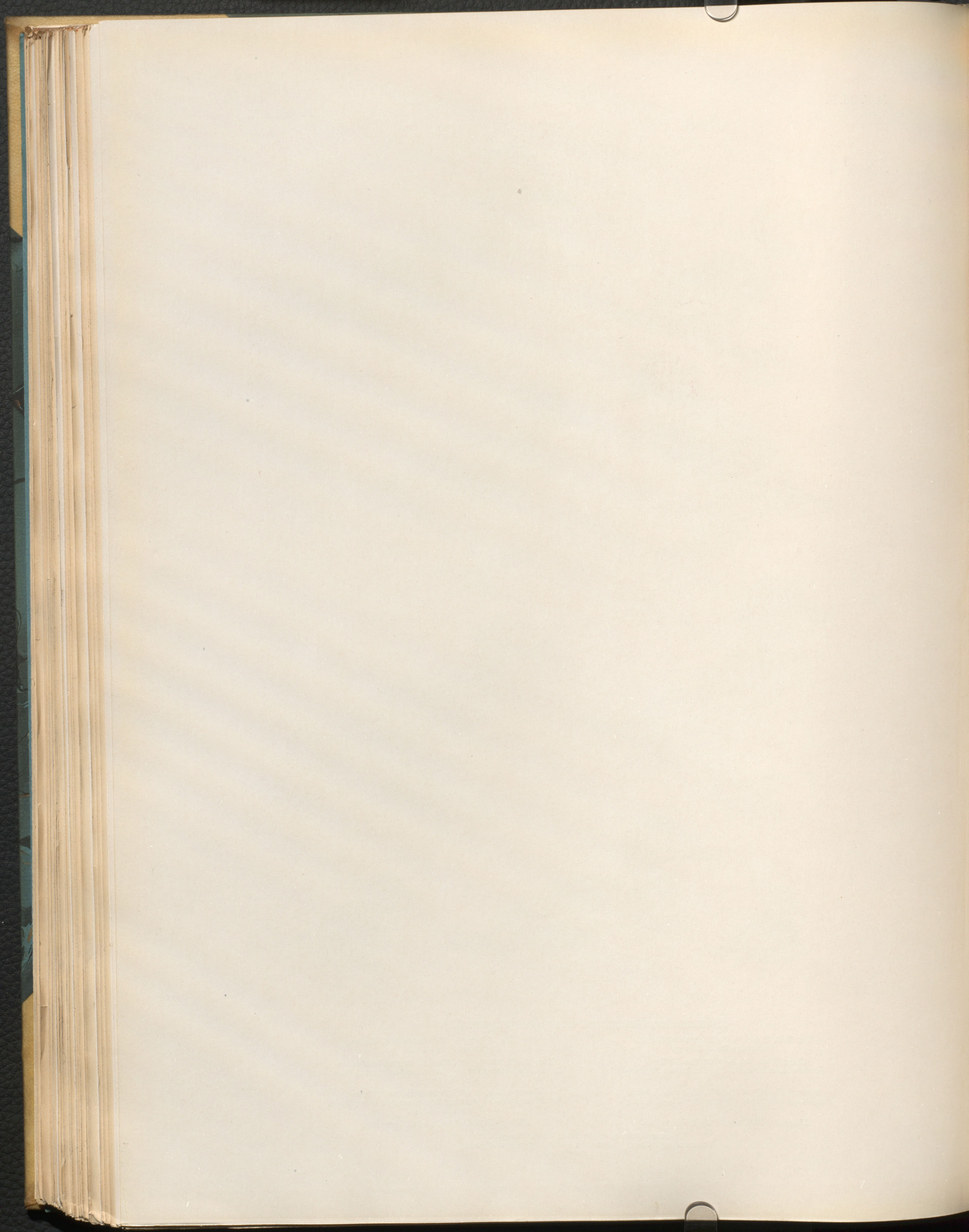
Gammel Hun, ♀ ad. 1/1 1907, Hadsund, Jylland.
Pragtdragt, nedsunken Ægleder. Ca. 30—31 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 7/8 1919, Smaaland (Växiö).
Med Ællinger. Slidt Pragtdragt, Sommerdragt frembrydende.
Vist ca. 26 Mdr. gl.

Ælling, 27/6 1904. Øvre Pasvik, Finmarken.

Ælling, 27/6 1904. Øvre Pasvik, Finmarken.

Gammel Hun, ♀ ad. 21/7 1919, Viborg Omegn.
Sommerdragt, Vingen endnu ikke fældet, nedsunken Ægleder.
Vist ca. 25 1/2 Md. gl.

Hviinænder og Islandsk Hviinand, Bucephala cl. clangula (L.), og Bucephala islandica (Gm.).

Bucephala cl. clangula (L.) ♂ $^{14}/_{10}$ 1906, Bedsted, Jylland.
Første voksen Dragt. Ca. $4^1/_2$ Md. gl.

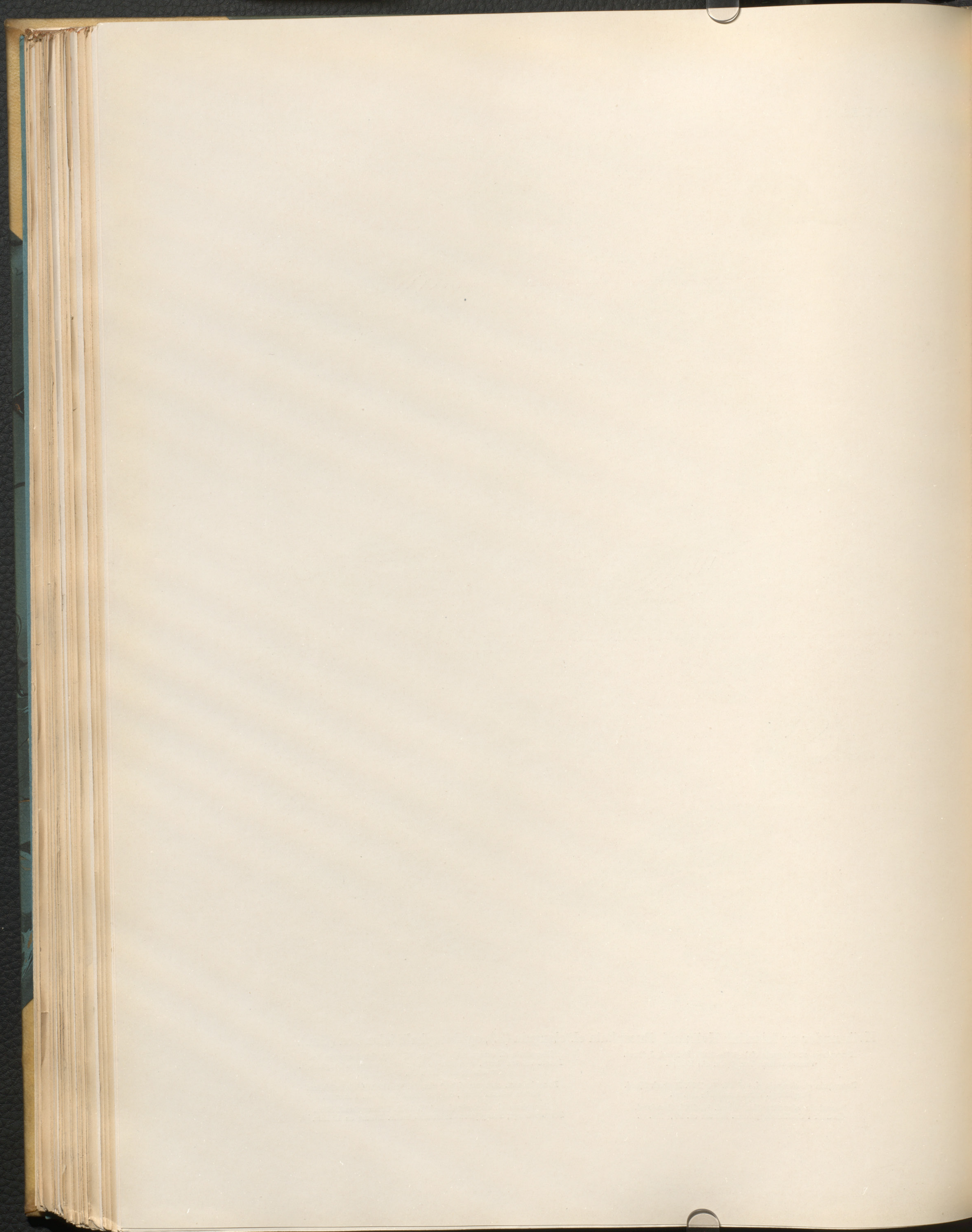
Bucephala cl. clangula (L.) ♂ juv. $^{16}/_2$ 1919, Gundsømagle Sø.
Første voksen Dragt, med stærke Spor af kommende Pragtdragt.
Fremmelig ung Han. Ca. $8^1/_2$ Md. gl.

Bucephala cl. clangula (L.) ♂ ad. $^{10}/_4$ 1917, Holbæk Fjord.
Pragtdragt. Mindst ca. $22^1/_2$ Md. gl.

Bucephala cl. clangula (L.) ♂ vix. ad. $^{10}/_6$ 1916. Könkämädalen.
Første voksen Dragt, sent udviklet Fugl. Ca. 1 Aar gl.

Bucephala islandica (Gm.) ♂ ad. $^{12}/_3$ 1911, Grønland.
Sardlok i Godthaabsfjorden. Mindst ca. $20^1/_2$ Md. gl.

Bucephala cl. clangula (L.) ♂ $^{17}/_1$ 1908. Sebber Sund, Nibe.
Sommerdragt; Svingfjerene fuldt udvoksede. Mindst ca. 15 Mdr. gl.

„Som kändt är, kläcker knipan uti ihåliga träd, mer eller mindre aflägsna från sjöstranden; stundom befinnes ingångshålet till boet ganske högt från marken. Så snart ungarne blifvit framkläckta och torra, föras de af modren genast ur boet till närmaste vatten. Sättet för denna förflyttning af de nyss kläckta ungarne ur boet ned till vattnet, torde af få naturforskare och jägare vara kändt. Sjelf har jag aldrig varit i tillfälle att se huru dervid tillgår, men jag har hört en jägare (numera postmästaren i Joensuu stad Aschan), hvars trovärdighet ikke kan betviflas, berätta att han som yngling flere än en gång fördold uti närheten af kniphonans bo, sett henne forsla ungarne ur deres mörka och trånga barnkammare ned till sjön. Modren kryper in genom hålet till boet, fattar med näbben en unge tvärs öfver kroppen, kryper ur hålet, flyger ned till sjön och lägger den sålunda medförda ungen paa vattnet. Derefter flyger hon åter upp till boet och nedhemtar på samma sätt alla ungarne, en i sender. Denne förflyttning företages alltid under nattens tystnad.“ På något af de många ställen der man upphängt såkallade holkar för knipan att kläcka uti (ofta nära gårdarna) skulle man kunna verkställa observationer öfver anförda förhållande, så mycket lättare som de fullkomligt ljusa nätterna vid den tid knipungarne i Kuopiotrakten blifva synliga, dertill gåfve så godt tillfälle (vanligen första hälften af Juni, stundom redan tidigare)“. (v. Wright—Palmén l. c. Side 474).

Denne Beretning om Hunnen, der i Næbbet bærer Ungerne ned fra Redetræet, gaar igæn i mange senere ornithologiske Skrifter, og maaske kan sligt virkelig finde Sted, men i nyere Tid modsiges den dog t. Eks. af Millais, der selv har gjort Iagttagelser af en anden Art paa Island, hvor han havde Lejlighed til at undersøge Forholdet hos den islandske Hviinand.

Millais betragter Historien som en „saga“, og en senere Iagttagelse af E. Merikallio viser unægtelig, at Fuglen kan benytte en anden Fremgangsmaade. I D. O. F. T. 1916—17 har Herr Merikallio skrevet en Afhandling „Om de i hule Træer rugende Ænders Økologi“, hvoraf nedenstaaende Uddrag hidsættes.

„Sidste Sommer (1916) kom jeg paa en ornithologisk Undersøgelsesrejse i det nordlige Finland, i „Mellersta Botten“ i Sognet Haapavesi (64° 13’ nordl. Bredde) til Gaarden Rantonen, hvor der fandtes rigeligt med „Hvinandekasser“, hvori der ogsaa rugede Fugle. Hvor langt tilbage i Tiden Indsamlingen af Hvinandeæg paa denne Egn strækker sig, fandtes der nu ikke længere nøjagtige Oplysninger om; men man har i det mindste i 4 Menneskealdre anvendt Rugekasser. I Øjeblikket, hvor man væsentlig har Kasser for Morskabs Skyld, er deres Antal steget til ca. 30.

De findes i en nærliggende Granlund og i enkelte Graner ved Landevejen, der fører til Kirkebyen. Nogle af Kasserne, der er lavede af udhulede, afhuggede Træstammer og omkring 75 cm lange og 27 cm i Tværsnit, er anbragt saa lavt, at man staaende paa Jorden kan naa dem med Haanden; men andre sidder ogsaa højere oppe, saa at man, hvis man vil se dem, enten maa klatre op ved Hjælp af Sidegrenene eller ogsaa bruge Stige. Den nærmest anbragte Kasse er for Kuriositetens Skyld ophængt paa en Telefonpæl omtrent 10 m fra Hjørnet af Bygningen.

Det var Midsommertid. Hviinænderne laa netop og rugede paa deres Æg. Paa Karkattijärvi saas nær den modsatte sivbevokste Bred de første Hunner med deres smaa Ællinger. Ogsaa i Kassen paa Telefonpælen rugede Hunnen, og vor Vært kunde fortælle, at Rugningen havde netop i disse Dage staaet paa i 3 Uger, saa at man kunde vente Ællingerne, naar det skulde være. Denne Omstændighed førte Samtalen hen paa det Forhold, hvorledes Ællingerne slap fra den højt beliggende Rede ned og ud i Vandet. „Jo, Hunnen siges at bære Ællingerne i Næbbet,“ mente Værten, men tilføjede dog: „Men ingen her har set det med egne Øjne eller kender andre, der har set det.“ Det var i Grunden ganske besynderligt, at der, skønt der ved denne Gaard i flere Menneskealdre havde været en Mængde Kasser, virkelig ikke var nogen, der havde set, hvorledes Ællingerne kom ud. Da det imidlertid var meget usikkert, hvornaar Ællingerne vilde forlade Reden — det kunde jo godt endnu vare en eller flere Dage — kunde man ikke saa godt sætte sig til at holde Vagt.

Den næste Morgen kom der ude fra Haven en mærkværdig og uventet Meddelelse. Allerede tidligt paa Morgenen havde der været Koner i Arbejde, med at luge saa vidt jeg husker. Omtrent Kl. 10 om Formiddagen opdagede de pludselig, at der midt iblandt dem befandt sig et Kuld Hvinandeællinger paa Vandring bort fra Gaarden. Om de kom, fordi de var blevet gjort bange, eller de kom ganske af sig selv og saaledes var paa deres egne Veje, kunde ikke konstateres. Alle i Nærheden styrtede til for at se paa det mærkværdige Fænomen. Ællingerne flygtede til et Gærde ligeved og fortsatte saa

Rejsen ud mod Vandet, medens Moderen bekymret fløj omkring. To af Ællingerne blev fanget og foræret til Børnene, der absolut vilde have dem at passe.

For Sikkerheds Skyld undersøgte man ved Hjælp af en Stige Kassen henne paa Telefonpælen og saa da, at Ællingerne ganske rigtigt var borte, og at der kun var nogle Dun, Æggeskaller og et, aabenbart raaddent, Æg tilbage. Hvorfor den gamle ikke havde baaret Ungerne ud til Vandet, og hvorledes Ællingerne var kommet ned paa Jorden, var en Gaade. Da Kassen sad højt oppe og tilmed var temmelig dyb[1]), skulde man nærmest synes, at Ungerne ikke ved egen Hjælp kunde være kommet ud. Det var ogsaa vanskeligt at forstaa, hvorfor denne „Rejse" ikke var foretaget midt om Natten, der dog maatte være den roligste og mest betryggende Tid til et saadant Foretagende.

Under Børnenes Jubel blev nu de fangne Ællinger bragt ind i Gaarden. Der anbragtes de i et temmelig stort Kar, som man hældte lidt Vand i; en ret stor Græstørv blev sat ned i Karret, der kunde Ællingerne saa klatre op for at lade sig tørre og varme i Solen.

Børnene kom med Fluer inde fra Stalden og kastede dem ned paa Vandet. Nogle af Fluerne var kun halvdøde, og straks blev de angrebet af Hvinandeællingerne, og snart kom Turen ogsaa til de døde, der ligeledes blev ædt. De behøvede saaledes ingen Undervisning af deres Moder om, hvordan de skulde skaffe sig Føden; alt gik ganske af sig selv.

Skønt man var fuldstændig klar over, hvorledes Ællingerne skulde passes, kom der imidlertid snart en Omstændighed, der begyndte at være ubehagelig. Ungerne var helt „overstadige" og vilde ikke blive nede i Baljen. Dennes Sider var ikke høje, kun 31—32 cm, men Ællingerne var jo ogsaa kun smaa og kunde ikke hoppe over; men de havde andre snedige Kunster.

Baskende voldsomt med sine smaa Stumper af Vinger hopper Ællingen op mod Randen, maaske faar den allerede fat første Gang med sine Kløer i den stejle Karvæg, standser et Øjeblik i denne Stilling og gør saa et nyt, men denne Gang meget kortere Spring og hager sig nu fast med den anden Fod. Efter to eller tre Tag sidder den nok saa smukt oppe paa Kanten og er parat til at hoppe ned paa Jorden. Det længste og første Spring maaltes at være 28 cm, hvilket turde betragtes som en Rekord i Højdespring for nyfødte Hvinandeællinger. Baljen maatte overdækkes med Brædder, og kun lige i Midten lod man blive en Aabning, at Solen kunde komme ned.

Hvinandeællingerne var saaledes smaa, ægte „Klatrere". Men hvad Hensigt var der med denne Kunst, og hvorfor havde de saa krumme og skarpe Kløer? Naturen stræber efter Hensigtsmæssighed, og der maatte vel være en ganske bestemt Hensigt forbunden med disse Egenskaber.

Det er 29. Juni, og Afskedens Time fra den gæstfri Gaard er inde. De fremmede bliver fulgt langt paa Vej langs Vandet i denne Nordens sildige, lyse Aftenskumring. Jeg kan ikke lade være med ogsaa at sige Farvel til en Hvinandekasse, der hænger lavere end ellers. Staaende paa Tæerne kan jeg lige naa op til Kassens Bund og tager den ned fra den gamle Grenstump, som den hænger paa. Den forsigtige gamle Hun tror ikke paa mine venlige Hensigter, men flyver bort. Jeg tager Laaget tilside og kigger ned. Se-se. Ungerne er allerede kommet frem, den sidste er ganske spæd og endnu helt vaad. De lidt ældre forstaar allerede at blive bange og dukker sig forskræmt ned i Dunene.

Det var nu klart for os alle, at Øjeblikket var der, hvor vi kunde blive fri for stadig at leve i Uvished. Nu eller aldrig var den fælles Mening, og da Folkene fra Gaarden var meget interesserede i Sagen, var det let at faa ordnet en systematisk Undersøgelse: Mand efter Mand skulde skiftes til at holde Vagt, og det nærliggende tomme Høskur skulde tjene til Skjulested.

Det varede saa længe med alle Forberedelserne, at Klokken blev 2 om Natten, da den første Vagt, min „Farbror", Gaardens Ældste, blev sat paa Post, medens de andre gik hen for at sove. Natten var kølig, og Vagten, der maatte sidde bomstille paa sin Plads, havde Frakken paa og var desuden forsynet med en Kikkert, der blev anbragt i en Sprække i Væggen; endvidere havde han Slør paa for at kunne udholde at være der for de utallige Myg. — Solen steg langsomt op over Horisonten og sendte sine varmende Straaler ud over Naturen, der nu begyndte at vaagne. Sangdroslen, Rødstjerten og Gulspurven havde hele Tiden ladet deres Stemmer høre i Nattens Stilhed, nu kommer ogsaa de andre Sangfugle til, den ene efter den anden, og snart er en munter Midsommerkoncert i fuld Gang, alt medens Solen kommer højere og sender sine varmende Straaler ud i den kølige Morgenluft. Æn-

[1]) En anden temmelig normal Kasse havde følgende Dimensioner: Højde 86 cm, Diameter 27, Hullets Diameter 9, 5—10 cm og Afstanden fra Hullet til Bunden ca. 35 cm.

derne og de graastrubede Lappedykkere gribes ogsaa af Stemningen og tager med deres grove Stemmer Del i den almindelige Glæde. — Der er ogsaa kommet Liv i Hvinænderne; en flyver hen til Kassen, en anden ned til Søen. Livligst er det mellem 4 og 5 om Morgenen. Ikke engang Hvinandehunnen, der dog skulde blive at varme sine Ællinger, kan holde sig i Kassen, men lister stille ud af det snævre Hul og skynder sig ned til de andre i Søen.

Der høres Basken af Vinger og i det samme et Klask oppe fra Taget. En af Hvinænderne har sat sig deroppe. Den faar snart Selskab af en til, en flyver bort, en anden kommer til, og der kan paa een Gang være 4 Stykker. Gennem det hullede Tag kan Vagten let se alt. Endnu mærkeligere forekommer det dog, naar nogle af disse Vandets Beboere sætter sig paa Grangrenene. Noget saadant maa vistnok være et temmelig sjældent Syn.

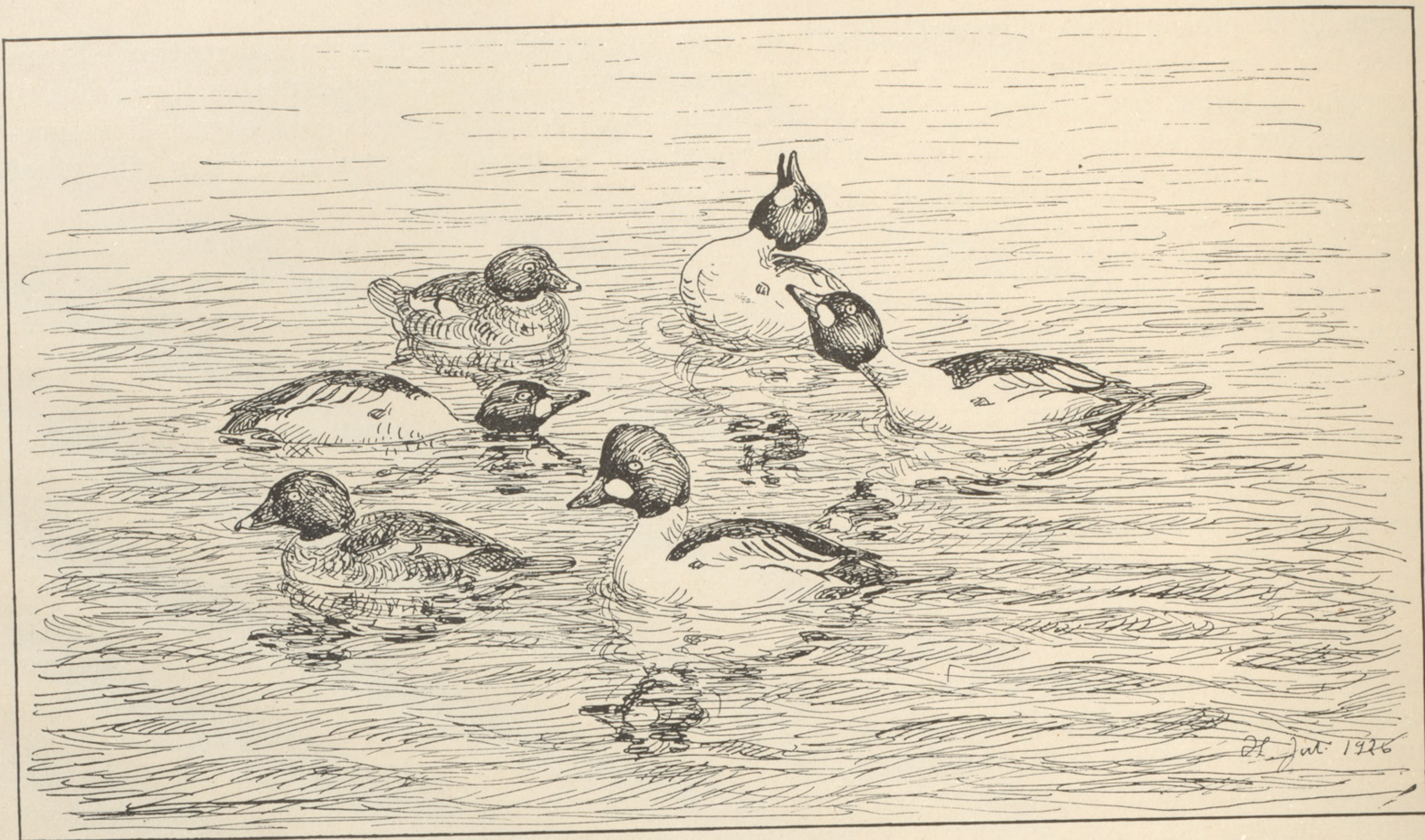
Hvinandehunnen kommer hen til Kassen. Den gaar dog ikke lige ind, men sætter sig paa Laaget. Derfra kan man saa let se paa, hvad der sker rundt omkring i Verden og samtidig vaage over Ællingernes Sikkerhed. Hvorfor bringer den dem ikke ud til Søen, venter den maaske til næste Nat? Ællingerne holder sig ogsaa meget artige derinde, uden at klatre op og ud til Friheden som i Vandkarret.

Kl. 6 skiftedes Vagt. Søvnig kom den næste for at tage sin Tørn, det er Gymnasiasten fra Helsingfors, der lige er vækket af sin bedste Søvn. Den gamle Hvinand flyver atter bort og kommer igen omtrent Kl. 8 $^{1}/_{2}$. Forgæves maa Vagten dog vente paa Gaadens Løsning; den Ære tilfalder Gaardens unge Vært, der Kl. 9 tager Vagten. Længe bliver Hunnen ikke derinde, atter viser den sig i Indgangsaabningen og bliver siddende der. Paa den Maade plejer rugende Hunner at bære sig ad, naar der er nogen, der vil forstyrre dem, de kommer frem for at se, om der virkelig truer en Fare. Der sidder den nu aldeles ubevægelig og lader Vagten blive træt af uophørlig at stirre paa den og vente, at noget afgørende skal ske. Tyve Minutter gaar paa denne Maade; nu begynder Hovedet at røre sig uroligt. Pludselig styrter den sig bort fra Hullet, dog ikke ud i Luften som før, men lige ned paa Jorden nogle faa Meter fra Træet, og der bliver den liggende stille. Næppe er Moderen kommen bort fra Hullet, førend det fyldes af andre levende Væsener. Først viser der sig i Hullet samtidig 2 Ællinger, og uden at betænke sig ret længe kaster de sig ned til Moderen, idet de basker alt, hvad de kan, med de smaa Vingestumper. Efter disse 2 første fyldes snart hele Hullet med Ællinger, og en efter en styrter de sig ud fra Kassen ned til de andre paa Jorden. De falder ikke lige lodret ned, men glider i en Vinkel paa næsten 45° lige hen til den gamle. Næsten hele Tiden er de i en „Flugt". Hele denne Episode tager 15—20 Sekunder. Derefter følger et kort Pusterum, den gamle venter aabenbart paa, at der endnu skulde komme en lille Efternøler.

Da der imidlertid ikke synes at komme flere, begiver Moderen sig afsted, mens Ællingerne ordner sig bagved den. Omtrent 10 m borte er Gærdet ved Landevejen, og derhen forsvinder Rejseselskabet for et Øjeblik. Henne over den aabne Vej gaar den gamle noget nedaddukket for at undgaa al Opmærksomhed, og saa flyver den, hvor underligt det end lyder, saa snart den er sluppet over Vejen og lader Ællingerne blive tilbage overladte til deres egen Skæbne. Om det maaske skyldes Spektakel fra en Lade i Nærheden, skal jeg lade være usagt. Hunnen lægger sig paa Vandet omtrent 100 m borte, et lille Stykke ude fra Bredden. Folkene fra Gaarden bliver alarmerede for at se paa Ungernes Vandring og høre om Gaadens mærkværdige Løsning. Uden nævneværdig at bryde sig om Tilskuerne fortsætter Ællingerne deres Vandring i den Retning, hvor de saa Moderen forsvinde og naar snart ned til Bredden. Nu fortsætter de Rejsen udenvidere ved at svømme, fuldstændig som om det var en Beskæftigelse, de havde kendt længe. Allerede efter at være kommet faa Meter ud, dykker en af Ællingerne under Vandfladen, en anden følger efter, og straks er hele Flokken borte et Øjeblik. Svømmende og dykkende fortsætter de Rejsen, og snart er Ællingerne ude hos deres ventende Moder. De vender, og alle sætter nu Farten mod modsatte Bred af Søen.

Hunnen bar altsaa ikke sine Ællinger ned til Vandet; men de klatrede selv op til Hullet og kastede sig ud derfra, omtrent fra 2 $^{1}/_{2}$ m.s Højde ned paa Jorden. Alene ved at hoppe var det umuligt for dem at naa op til Hullet, thi Afstanden var omtrent 30 cm eller 2 cm højere end Ællingernes Højdespring i Vandbaljen. Det var øjensynligt, at Ungerne fra Kassen paa Telefonpælen var kommet ud paa samme Maade, saa at denne Fremgangsmaade sikkert er almindelig der og ikke er et enkelt Tilfælde.

Endelig er der det at bemærke, at Afrejsen ikke hos nogen af dem skete om Natten, men næsten midt paa Dagen."

Ved Sammenligning af Tæernes Negle hos spæde Dununger af de to Hviinande-Arter med Neglene hos jævnaldrende Unger af N. ferina, F. marila, fuligula, C. hyemalis, H. histrionicus og Som. mollissima ses de virkelig at være lidt længere og navnlig krummere og spidsere hos Hviinænders Ællinger end hos de andre Arter; hos B. albeola er Forholdet mindre fremtrædende.

Æggenes Farve er i frisk Tilstand blaagrøn, men i Samlinger falme de noget; Hartert opgiver (efter Goebel, Jourdain og Rey) Gennemsnitsmaalet af 170 Æg til 59,19×42,55 mm, Max. 67×39,5 og 60×45 mm., Min. 52×41 og 55×39,4 mm. Rededunene ere hvide, iflg. Collett med mere eller mindre fremtrædende blaagraat Skær. Rugetiden angives at være 20 Dage, men efter Schaannings Oplysninger skulde man snarere tro, at den som hos andre Andearter er ca. 4 Uger eller omkring 27—28 Dage. Dog findes i Ibis 1909, Side 188 et Brev fra F. E. Blaauw i Holland, hvori meddeles, at tre Æg, som vare lagte i Fangenskab, og paa hvilke Hunnen ikke vilde ruge, bleve udrugede paa 20 Dage af en tam Høne. Ællingerne kom til Verden 26de Juni; 18de Juli begyndte de første Fjer at vise sig, 8de August vare de fuldt fjerklædte og omkring 25de August helt udviklede og flyvedygtige, altsaa 2 Mdr. gamle.

Som foran nævnt forlader den sine nordlige Sommeropholdssteder omkring Midten af Oktober, og omtrent samtidig begynder den at vise sig her i Landet, men bliver dog talrigere i November og December Maaned. Mange af de paa den skandinaviske Halvø hjemmehørende Fugle synes at forblive dér eller i hvert Fald kun at trække et Stykke sydover, thi „under træktiderne og om vinteren sees den i mængde ved de sydlige [norske], faatalligere ved de vestlige kyster“ (Collett-Olsen); Kolthoff och Jägerskiöld siger, at i Sverige „flyttar knipan endast undan för isen och öfvervintrar talrikt öfverallt där grundt öppet vatten finnes. Endast under särdeles stränga vintrar torda hon alldeles lämna landet. Hon är vår allmännaste dykand och saknas under senhösten og islossningen om våren knappast i någon svensk insjö.“

Forholdene i Danmark synes at passe Hviinanden godt, thi ogsaa her er den om Vinteren — maaske Sortanden undtagen — den almindeligste Dykand, der findes i de allerfleste af vore Søer, Inddæmninger, større og mindre Fjorde; den vil helst opholde sig, hvor Vandet ikke er for dybt og foretrækker langt ferske Vande for salte. Den er saaledes hyppig i de store Søer i Nordsjælland, i de inderste Dele af Roskilde Fjord, paa Saltbæk Vig, ved Lammefjorden o. fl. Steder; den besøger talrigt Søerne i Sydsjælland og Gaunø og Dybsø Fjorde. Efter Meddelelse af Typograf Carl Chr. Olsen i Nykjøbing paa Falster er Hviinanden den almindeligste Dykand paa Guldborgssund og langs Kysterne udenfor Guldborg, navnlig naar Sundet er nogenlunde aabent; undertiden kan den være overordentlig talrig,

saa at adskillige Flokke kunne ses paa én Dag, stundom med mange gamle Hanner i hver Flok; i Bøtø Nor viser den sig ogsaa, maaske især om Foraaret, hvis der er rigeligt Vand i Noret. I 1919 var den talrig paa Bredningen og ved „Nakkerne“ udefter Flinthorne til henimod Maj. „I tidligere Tid har jeg undertiden set saa store Flokke, at de frembragte en buldrende Lyd, som kunde høres langt bort, naar de kastede sig, især ud for Hamborgskov, hvor Lyden kastedes tilbage.“ Ogsaa paa Fyen er den en overalt paa egnede Steder forekommende Fugl om Vinteren, For- og Efteraar, og det samme gælder Jylland, hvor den dog navnlig synes at have Hovedopholdssted i Limfjorden. Her, som vel ogsaa andetsteds i Landet, fangedes, navnlig tidligere, store Masser af denne Art i Net og sendtes til de omliggende Byer og til København; dens Kød afgiver dog ingenlunde nogen velsmagende Spise. Her i Landet er Mennesket vistnok Artens eneste Fjende, thi hvad Vandrefalken kan udrette overfor den, betyder ikke stort, og Ørnen er jo nu borte som Ynglefugl og paa Trækket særdeles faatallig.

Føden bestaar om Vinteren næsten udelukkende af smaa Snegle og Muslinger, smaa Krabber og lignende, men den skal ogsaa kunne fange Smaafisk og om Sommeren fortære vegetabilsk Føde, i hvert Fald til en vis Grad; dog æder den ogsaa paa denne Tid af Aaret en Mængde Vandinsekter, og Ungerne skulle i den første Tid leve næsten udelukkende af Insekter.

Den dykker ganske fortræffeligt, forsvinder i et Nu under Vandet, men bliver i Regelen knapt et halvt Minut nede. C. E. Alford angiver som Gennemsnit af 170 iagttagne Neddykninger 25 $^1/_6$ Sekund. Millais fortæller, at han har set den med Næbbet vende mindre Sten paa Bunden af Vandet for derefter at snappe saadanne Smaadyr, som fandtes derunder. Naar den æder, følge Neddykningerne Slag i Slag efter hverandre; paa Vandoverfladen svømmer den særdeles hurtigt i Regelen med den store Hale slæbende henad Vandet. Dens Flugt er næsten lige saa hurtig som Havlittens, naar Fuglen først er i Luften, og i Regelen flyver den højt; herunder fremkommer den underlige klingende Lyd, som har givet Fuglen dens Navn; den frembringes af Svingfjerene, og er den eneste Lyd, jeg har hørt fra Hviinanden, skønt saavel Hanner som Hunner skulle frembringe en hæs Lyd, der gengives som kraa—aa—aa — (Millais), og som navnlig Hannen skal udstøde i Parringstiden. I Vintertiden ses Hviinænderne her i Landet almindeligvis kun i Smaaflokke paa 3—5 Stykker, og henimod Foraaret, men forresten undertiden allerede i Januar Maaned, kan man se Parringsstillingerne; kun faa Gange og paa lang Afstand har jeg haft Held at se Tilløb dertil — t. Eks. i Damhussøen lige udenfor København — men disse stemmede godt med den Beskrivelse, Millais o. a. give af Foreteelsen. Hannen strækker Halsen lige op, Hovedets buskede Fjer ere rejste, Kinderne se ud som vare de oppustede, og pludselig kastes Hovedet bagover mod Ryggen, Næbbet vender lodret opad, og næsten samtidig smækkes først med den ene, dernæst med den anden Fod en Vandstraale bagud op i Luften. Snart efterligner Hunnen Andrikkens Bevægelser, snart svømmer hun lavt paa Vandet omkring ham med Hals og Hoved strakte hen ad Vandfladen. Parringen finder altid Sted i Vandet, og Millais fortæller, at Hannen undertiden efter Parringen farer hen over Vandfladen med Brystet halvt hævet ud af Vandet, Hovedet trukket ned mellem Skuldrene og Næbbet lige op i Luften, medens Vandet spøjter til alle Sider om den ophidsede Fugl. Hannen skal ogsaa kunne rejse den store Hale lodret op og udsprede den vifteformet. Desuden har jeg set Hannen svømme i stor Fart henover Vandfladen med Hoved og Hals lige fremadstrakte, idet den samtidig holder Hovedet lidt paa Skakke, saaledes at det ene gule Øje er opadvendt og giver Fuglen et underligt skalkagtigt Udseende.

Hviinænderne forlade Danmark om Foraaret allerede i sidste Halvdel af Marts, men deres Afrejse retter sig dog noget efter Vejrliget; thi hen imod Midten af April kunne de endnu ses her i Landet, men efter den Tid ere de sjældne, og formodentlig forlade de, der skulle længst mod Nord og Nordøst, os senest.

Fra Ældre Stenalder i Dynger fra Mejlgaard, Gudumlund, Klintesø, Havelse, Sølager, Kassemose og Nexelø kendes dens Knogler.

AMERIKANSK HVIINAND, Bucephala clangula americana (Bp.).

Clangula Americana Bonaparte. Comp. List B. Europe & N. America 1838, Side 58. — Bucephala clangula (Linn.). Coues: Birds of the Northwest 1874, Side 576. — Clangula glaucion americana. Baird, Brewer and Ridgway: Water Birds of North America Vol. II 1884, Side 44. — Clangula clangula americana. Coues: Key to North American Birds fifth Ed. Vol. II 1903, Side 928. — Clangula glaucion americana Bp., E. Lehn Schiøler: Hvinand, Cl. gl. am. Bp. ny for Grønland. D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 37. — Clangula clangula americana (Bp.). Hantzsch: Vogelwelt des nordöstlichsten Labradors, Journal für Ornith., 1908, Side 339. — Clangula clangula americana Bonap., John Macoun: Catalogue of Canadian Birds 1909, Side 98. — Clangula clangula americána Bonaparte. A. O. U. Check List of North Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 76. — Bucephala clangula americana (Bp.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Vol. II 1920, Side 1348.

Danske Navne: Amerikansk Hviinand.
Engelske „ American Goldeneye, American Garrot, Whistle-Duck, Brasseyed Whistler, Merry-Wing.
Tyske „ Amerikanische Schell-Ente.

Race-Kendetegn: Større end Arten. Vingen hos Hunner 205—211 mm, gennemsnitlig hos unge Hunner 207,5 mm, hos gamle 210 mm; de tilsvarende Maal hos Arten ere 185—205 mm, 191 mm og 196—198 mm. Hos Hanner er Vingen 220—235 mm, gennemsnitlig hos unge Hanner 220, hos gamle 227,4 mm, medens de tilsvarende Maal hos Arten ere 203—235 mm (sidstnævnte Maal dog kun en enkelt Gang) og 217 mm og 218,6 mm. Ogsaa Næb og Fødder ere større, men i Fjerdragt ses ingen Forskel.

Forekomst i Danmark: Ingen.
„ paa Færøerne: Ingen.
„ paa Island: De Hviinænder, som ere trufne paa Island, tilhøre Artens typiske Form.
„ i Grønland: Skudt én Gang i Godthaabsfjorden ved Kôrnok 16. Januar 1906.

En Beskrivelse af Fjerdragten vilde blive en Gentagelse af det om Arten allerede anførte og gives derfor ikke her. I Størrelsen er der, som ovenfor nævnt, nogen Forskel, som dog maaske var kommen tydeligere frem, hvis et større Antal Fugle af den amerikanske Race havde foreligget til Undersøgelse. Foruden det eneste Stykke, der kendes fra Grønland, findes kun 4 gamle og 2 unge Hanner, 3 gamle og 2 unge Hunner, hvis Maal nedenfor gives.

	Vinge	Næb til forreste Fjergrænse paa Panden	Næb til Næbfligens Bagkant	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
2 unge Hunner:							
New York 7/3 1900	205 mm	34 mm	42 mm	37 mm	66 mm	67 mm	53 mm
Maine 30/10 1922	210 „	32 „	40 „	38 „	63 „	65 „	50 „
3 voksne Hunner:							
Illinois 15/3 1904	209 „	34 „	41 „	36 „	65 „	67 „	52 „
Maine 7/2 1894	211 „	34 „	41 „	37 „	67 „	68 „	52 „
Niagara River 1/1 1900	211 „	35 „	41 „	38 „	60 „	61 „	51 „
2 unge Hanner:							
New York 19/12 1900	220 „	34 „	45 „	43 „	70 „	73 „	56 „
Dakota 11/2 1923	220 „	36 „	46 „	40 „	69 „	70 „	55 „
5 gamle Hanner:							
Maine 21/12 1921	226 „	38 „	48 „	39 „	68 „	70 „	54 „
„ 7/3 1897	227 „	36 „	48 „	40 „	64 „	66 „	54 „
Kôrnok, Godthaab, Grønland 16/1 1906	227 „	35 „	46 „	42 „	71 „	73 „	58 „
Wisconsin 19/3 1900	227 „	34 „	49 „	40 „	72 „	73 „	59 „
Maine 13/3 1902	230 „	37 „	48 „	40 „	68 „	70 „	54 „

Som det ses, har den største af de maalte Hanner Vingen 230 mm, men større Maal skulle findes; Hartert opgiver t. Eks. Maalene for Vingen af gamle Hanner til 228—240 mm. Hannen fra Kôrnok i Godthaabsfjorden i Grønland er stor og slutter sig i Udseende, Næb og Fødder ganske til de amerikanske Stykker. Den er, som nævnt, skudt 16. Januar 1906 og omtalt i D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 37.

Den amerikanske Hviinands Yngleomraade strækker sig tværs over Nordamerika „from central Alaska, northern Mackenzie, central Keewatin, northern Ungava, and Newfoundland, south to southern British Columbia, southern Montana, northern North Dakota, northern Michigan, northern New York, and northern New England; winters from the Aleutian Islands, Utah, Nebraska, Minnesota, Lake Erie, Maine, and New Brunswick south to southern California, central Mexico, and Florida; occurs in Bermuda". (A. O. U. Check List 3rd Ed. 1910, Side 76).

Efter Beskrivelserne at dømme svarer Racens Levemaade ganske til Artens. I Auk Vol. XVII 1900, Nr. 3 findes en Skildring af Wm. Brewster af Hviinanden ved Redested i Egnen omkring Lake Umbagog, hvor Forf. tilbragte nogle Uger i Maj-Juni Maaned 1906. De her gjorte Iagttagelser bekræfte, at Ungerne selv springe ud af Redehullet og naa Jorden eller Vandet uden Moderens Hjælp, ganske som skildret under Hviinanden (Merikallio).

Alle de fundne Reder befandt sig fra 6—8 til 50—60 Fod oppe paa Stammerne, og da saadanne Huller, som Ænderne foretrække til deres Reder, ikke vare talrige, toge de til Takke selv med de vanskeligst tilgængelige og nogle saa dybe, at Reden laa 6—10 ja endog 15 Fod under Indgangshullet.

En Morgen før Daggry lagde Mr. Brewster sig paa Vagt ved et Redetræ, hvori der befandt sig nogle den foregaaende Dag udrugede Ællinger, for at se, hvorledes disse vilde forlade Reden. Klokken 5^{10} kom Hunnen flyvende og kastede sig i det lave Vand under Træet, hvor den forblev i nogle faa Minutter for at undersøge, om nogen Fare truede; derefter fløj den lige op til Redehullet, sad et Øjeblik paa dets Kant med flagrende Vinger for at holde Ligevægten og forsvandt saa ned i Hullet. Klokken 6^{15} overtog Forfatterens Ledsager Vagten, og en halv Time efter skete følgende: den gamle And kom til Syne i Indgangen til Reden og sad dér i fem Minutter, seende sig om til alle Sider, derpaa forsvandt den et Øjeblik ind i Reden, for atter at komme frem paa Kanten og holde Udkig i fem Minutter; saa fløj den ned og lagde sig i Vandet, svømmede tre Gange kaldende og rappende rundt om Træets Rod, standsede derefter lige under Redehullet og udstødte en høj kaldende Lyd; i samme Øjeblik kom Ællingerne frem til Redekanten og lode sig falde ned i Vandet til Moderen saa hurtigt efter hinanden, at den ene bogstavelig talt faldt ovenpaa den anden; under Faldet flaprede de livligt med deres smaa stumpede Vinger og syntes ikke at falde haardt paa Vandet.

Medens dette gik for sig, sad den gamle And urørlig paa Vandet og saa op til Reden, indtil den sidste Ælling var plumpet ned ved hendes Side, saa satte hun sig i Spidsen for sin lille Flok og forsvandt med den ind i Tykningen.

ISLANDSK HVIINAND, Bucephala islandica (Gm.).

Anas islandica (Gm.). Syst. Nat. I, 2 1789, Side 541. — Anas clangula L. & Anas glaucion L. Fabricius: Fauna Groenl. 1780, Side 69 & 70. — Anas clangula (Linn.). Faber: Prodromus der isländ. Ornith. 1822, Side 71. — Clangula Barrowii (nobis), Swainson & Richardson: Fauna Boreali-Americana Vol. II 1831, Side 456. — Clangula scapularis Brehm et Mehlis., Brehm: Handb. Naturg. aller Vögel Deutschl. 1831, Side 932. — Platypus barrowii, Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII 1838, Side 103. — Clangula Barrowii, Holbøll: Naturhist. Tidskrft. Bd. 4, 1843, Side 437. — Anas islandica, Penn., Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 382. — Fuligula clangula var. islandica (Gm.), v. Wright-Palmén: Finlands Foglar, Helsingfors 1873, Side 475. — Bucephala Islandica (Gm.). Coues: Birds of the Northwest. 1874, Side 577. — Glaucion Islandicum, (J. F. Gm.), Skandinaviens Fugle, Kjærbølling, 2den Udg. ved Jonas Collin, 1875—77, Side 684. — Clangula islandica, Baird, Brewer and Ridgway: Water Birds of North America Vol. II 1884, Side 41. — Clangula islandica (Gmel.). Pleske: Säugethiere und Vögel der Kola-Halbinsel II 1886, Side 268. — Glaucionetta islandica, Hagerup: Birds of Greenland 1891, Side 17. — Clangula islandica (Gmel.), Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 90. — Clangula islandica (Gmel.), Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 263. — Clangula islandica, H. H. Slater: Manual Birds of Iceland 1901, Side 64. — Clangula islandica, Coues: Key to North Am. Birds 1903, Side 929. — Glaucionetta islandica (Gm.), Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 188. — Clangula islandica (Gm.), Hantzsch: Vogeltwelt des nordöstlichen Labradors, Journ. für Ornithologie 1908, Side 339. — Clangula islandica (Gmel.), Macoun: Cat. of Canadian Birds 1909, Side 100. — Clangula islandica (Gmelin), A. O. U. Check List of N. Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 76. — Clangula islandica (Gmelin), J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. I, 1913, Side 98. — Glaucion islandica, Penn. 1785, H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna 1916, Side 242. — Clángula islándica (Gmelin), Danmarks Fauna, R. Hørring: Fugle. I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 148. — Bucephala islandica (Gm.). Hartert; Vögel der paläarkt. Fauna II 1920, Side 1348. — Clangula islandica, (Gmel.), Collett-Olsen: Norges Fugle Bd. III 1921, Side 118.

Danske Navne:	Islandsk Hviinand, Barrows And.
Svenske „	Islandsknipan, Barrows dykand.
Norske „	Islandsand, Husand.
Islandske „	Husönd.
Finske „	Islannin-telkkä.
Grønlandske „	Kærtlutorpiarsuk, Ulluagolik, Aualortalik, Avolortulik, Niakortok.
Engelske „	Barrows Golden-Eye, Barrows Duck, Icelandic Golden Eye, Rocky-Mountain Golden-Eye.
Franske „	Garrot islandais.
Tyske „	Spatel-Ente, Barrows-Ente, Grosse Schell-Ente.

Artskendetegn: En middelstor Dykand, dog større end den typiske Hviinand, Hunnen mindre, men nærmest af samme Størrelse som Hannen af Bucephala clangula clangula. Næbneglen bredere end hos nysnævnte Art, indtagende mere end $1/3$ af Næbenden. Hannens Hoved i Pragtdragt overvejende blaaligt-purpurviolet-skinnende med en trekantet hvid Plet foran Øjet. Hunner og unge Fugle af bægge Køn samt Hanner i Sommerdragt have brunt Hoved, Hanner i første voksen Dragt have en mere eller mindre udpræget lys Plet foran Øjet; det er den gamle Hans trekantede hvide Plet, som begynder at komme frem, men hos denne Art naaer den dog knapt til den Udvikling, som den tilsvarende runde Plet hos den typiske Hviinand og dens Race. Forvingen hos Hanner i Pragt- og Sommerdragt med et kun lille hvidt Felt. Vingen hos Hunner 207—223 mm; Gennemsnit for voksne Fugle 215,75 mm; hos Hannen er Vingen 220—245 mm; Gennemsnit for voksne Fugle 238 mm. Halefjerene lange og stive med afrundede Ender. Fødderne stærkt gule med sort Svømmehud. Bedste Skelnemærke mellem islandsk og alm. Hviinand: Næbneglens større Bredde hos førstnævnte; ses allerede hos smaa Ællinger.

Forekomst i Danmark:	Aldrig truffet her i Landet.
„ paa Færøerne:	Kendes ikke med Sikkerhed fra Øerne, truffet paa Shetlands Øerne.
„ paa Island:	Almindelig ynglende, særlig i den nordlige Del; Standfugl.
„ i Grønland:	Standfugl paa den sydlige Del af Vestkysten, ynglende i hvert Fald saa langt mod Nord som til Godthaabsfjordens nordligste Dele, men træffes ogsaa i Sukkertoppen Distrikt, og en gammel Hun foreligger fra Søndre Strømfjord, 25de Juli 1918.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen* ligner, hvad angaar Farvernes Fordeling og de lyse Pletter paa Ryggen, ganske den almindelige Hviinands, men Næbneglen er meget større og selve Næbbet tykkere og højere ved Roden, i det Hele „stejlere“ i Form. Fødderne ere graagrønne med næsten sort Svømmehud og hornbrune Negle, der ere krumme, spidse og skarpe ligesom hos B. clangula. En Dunælling ♀, taget ved Myvatn den 9de Juli 1907 af Viceinspector R. Hørring, er afbildet paa Tavle LXXI. Iris er mørkegraa, Næbbet matsort med rødliggraa Negl, Fødderne graagrønlige med sort Svømmehud, paa hvilken en lys Stribe ses langs Tæerne. (Hantzsch).

Fjerskiftet foregaar hos denne Art som hos den almindelige Hviinand; de foreliggende unge Hunner have alle været lette at skelne fra unge B. clangula i tilsvarende Alder ved deres bredere Næbnegl, stejlere Næbprofil og betydeligere Størrelse. En ung Hun, skudt 31te Oktbr. 1900 ved Godthaab, er afbildet paa Tavle LXXI; den har endnu ungdommelig Hale, og første voksen Dragt har kun lige begyndt at vise sig paa Halsen og Brystets øverste Del. En anden Hun fra Godthaab, 18de Dec. 1909, mangler kun lidt i at have første voksen Dragt helt udviklet, men dens Hale bestaar dog overvejende af ungdommelige Fjer. Helt i første voksen Dragt er en Hun fra Godthaab, 20de Dec. 1905, og i slidt voksen Dragt en Hun fra Nord-Island, skudt 2den Juli 1909. Denne Dragt ligner den tilsvarende hos Hviinanden, dog har denne Art i Regelen et sort Tværbaand over det hvide Vingespejl, og dette ses ikke hos islandica, og Forvingens Dækfjer have næsten altid bredere og tydeligere lyse Kanter hos B. clangula end hos islandica; desuden er Hovedets brune Farve oftest lidt mørkere hos sidstnævnte. I *Sommerdragten* har Hunnen for første Gang „voksen“ Vinge, og nu ses et mørkt Tværbaand over det hvide Spejl ligesom hos B. clangula, men selv om Forvingens Dækfjer nu have meget bredere hvide Rande, er det lyse Parti paa Forvingen dog ikke saa fremtrædende som hos den almindelige Hviinand. En Hun i Sommerdragt er afbildet paa Tavle LXXI. Den derpaa *følgende Pragtdragt* viser det brune Hoved af en lidt mørkere Farvetone end hos nysnævnte Art, og om Vingen gælder det allerede anførte; en Hun i Pragtdragt er afbildet paa Tavle LXXI. Hantzsch beskriver Øjet hos en gammel Hun, Ynglefugl, skudt 29de Juli ved Myvatn, som lysegult yderst, indefter gaaende over i en skinnende lyst søgrøn Farve; en smal brunlig Ring ses om Pupillen. Næbbet er sortebrunt med et lysebrunt Parti omkring den sorte Næbnegl. Formodentlig hidrører denne sidste Farve fra den Omstændighed, at den paagældende Hun har været i Begreb med at anlægge Sommerdragt, thi i Pragtdragt er den lyse Næbende nærmest rødgul. Fødderne beskrives som livligt orangegule med smalle Striber af samme Farve langs Tæerne paa den sorte Svømmehud.

Gennemsnitsmaalene ere af:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
11 Hunner i første Aar fra Island	209 mm	30 mm	37,3 mm	37,6 mm	61 mm	59,4 mm	48 mm
Største Maal	217 „	32 „	39 „	40 „	62 „	62 „	50 „
Mindste „	200 „	27 „	35 „	35 „	57 „	57 „	46 „
7 Hunner i første Aar fra Grønland	210 „	29,4 „	37,4 „	39,1 „	61,4 „	61,6 „	50 „
Største Maal	215 „	31 „	40 „	40 „	63 „	63 „	51 „
Mindste „	196 „	26 „	34 „	34 „	60 „	60 „	40 „
En gl. Hun, Søndre Strømfjord, Grønland 25/7 1918	217 „	28 „	38 „	41 „	63 „	63 „	51 „
12 gl. Hunner fra Island	215,8 „	30 „	38,5 „	38 „	61 „	61 „	48,7 „
Største Maal	218 „	31 „	41 „	39 „	63 „	62 „	51 „
Mindste „	213 „	28 „	37 „	36 „	59 „	59 „	47 „

Hannen i Ungedragt ligner ogsaa den unge alm. Hviinand i tilsvarende Dragt, men er større og kendelig paa Næbbets Form og den bredere Næbnegl; i November begynder *første voksen Dragts* Fjer at vise sig, men det gælder de unge islandske Hviinænder som de unge Ederfugle fra nordlige Egne, at de som oftest ikke naa saa langt frem i denne Dragt som den alm. Hviinands unge Hanner, og de have navnlig ikke saa meget Hvidt paa Forvingen, som man i Regelen ser hos hine. En ung Han i Fældning til første voksen Dragt, skudt 27de November 1908 ved Nanortalik i Grønland, er afbildet paa Tavle LXXI; naar Fjer af den kommende Pragtdragt vise sig paa Hovedet, afgive de ved deres blaalige Farveskær et godt Kendemærke for Arten, da den almindelige Hviinand har de paa-

gældende Fjer grønne. En paa samme Tavle afbildet Han, ca. 1 Aar gammel, skudt 22de Juni 1912 paa Nord-Island, viser, at den unge Han dog stundom kan naa ret langt frem med Pragtdragten, men en anden Han, skudt 14de Juni samme Aar ved Myvatn, har endnu mange Ungedragtsfjer tilbage og er ikke videre fremme i Dragtskiftet end andre unge Hanner i November—December.

Maalene af nogle unge Hanner fra Island og Grønland findes nedenfor:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
5 unge ♂ ♂ fra Island	227,4 mm	34 mm	45,2 mm	42,2 mm	66,5 mm	66,4 mm	55 mm
Største Maal	233 „	36 „	46 „	43 „	69 „	69 „	57 „
Mindste „	220 „	33 „	44 „	40 „	63 „	65 „	53 „
4 unge ♂ ♂ fra Grønland	232 „	34,5 „	44,5 „	45 „	69 „	69 „	56 „
Største Maal	238 „	35 „	47 „	47 „	71 „	71 „	57 „
Mindste „	229 „	33 „	43 „	43 „	68 „	68 „	55 „

I Juli—August foregaar Fældningen til *Sommerdragten,* som bæres i August—September og atter giver Plads for Pragtdragten, der hos nogle kan ses fuldt udviklet i Oktober, medens andre endnu bære Spor af Sommerdragten i December eller endog i Januar.

I Sommerdragten er Hovedet brunt med et svagt Purpurskær paa Fjerene og uden den hvide halvmaaneformede Plet, af hvilken højst nogle faa Fjer ses, enten løse, falmede af den foregaaende Dragt, eller nye frembrydende af den kommende Pragtdragt. Baghalsen og den øverste Del af Brystet ere graabrunlige, Ryggens forreste Del og Skulderfjerene ere graaligt sodbrune, Ryggens nederste Del og Overhaledækfjerene ere sorte; Undersiden er hvid, Kroppens Sidefjer, Vingeskjulerne ere af næsten samme Farve som i Ungedragten, graabrune med lysegraa Kanter, og samme Farve have Gumpsiderne; Underhaledækfjerene ere hvide, Halens Fjer mørkt askegraa. Vingen er nu „voksen", d. v. s. Forvingen er sort med en tværløbende Linie af graa Fjer med brede, hvide Kanter, dernæst følger en Række Fjer, halvt sorte og halvt hvide, men med sorte Kanter, saaledes at disse danne en mørk Tværstribe over det hvide Spejl; de bageste Armsvingfjer ere dybt sorte med purpurblaalig Glans. Denne Vinge ses da ogsaa i første Pragtdragt, og ved Hjælp af Tegningen paa den kunne Hanner i andet Aar skelnes fra saadanne, som ere i tredje eller senere Aar, thi disse have betydelig mere Hvidt paa Forvingen. En Han i første Sommerdragt er afbildet paa Tavle LXXI, og her ses ogsaa en Han i slidt Pragtdragt; den er lige to Aar gammel og har saa smaat begyndt at anlægge anden Sommerdragt.

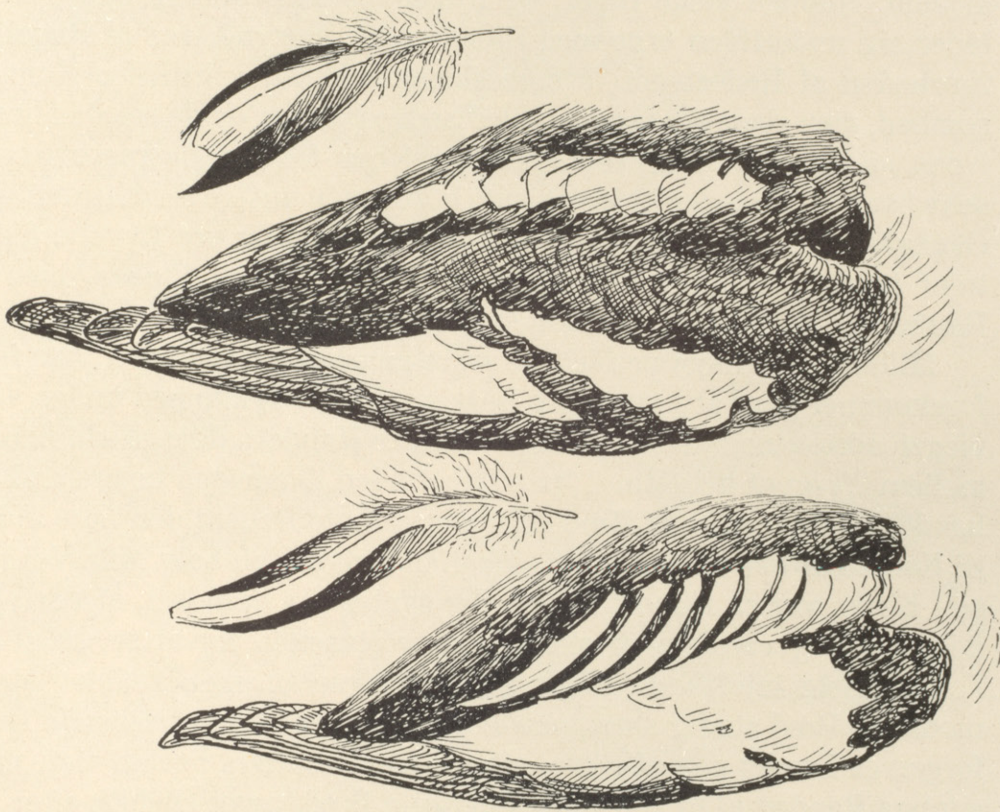
Hannen i fuld Pragtdragt har Hovedets lange, buskede Fjer skønt purpurblaaligt glinsende og en stor snehvid, halvmaaneformet Plet foran Øjet, der er gult; de sorteblaa, skinnende Fjer strække sig et Stykke ned ad Halsen, hvis øvrige Del, ligesom Brystet og hele Undersiden er silkehvid. Ryggen er dybsort med svag blaalig Glans, og denne Farve begynder et Stykke foran Skuldrene ligesom hos den almindelige Hviinand, men strækker sig et Stykke ned paa Siderne af Brystet, saaledes at de Fjer, der lægge sig ud over Haandleddet, naar Fuglen gemmer Vingen under Fjerene, ere sorte, medens de hos den almindelige Hviinand ere hvide.

Ryggens nederste Del, Overgumpen og Overhaledækfjerene ere ogsaa sorte, Halefjerene graasorte. Kroppens Sidefjer, Vingeskjulerne, ere forrest hvide med en smal, sort Tegning paa deres op mod Vingen vendende Kant, længere ned ad mod Hoften bliver deres sorte Farve mere fremherskende, indtil den paa de bageste indtager mere end Halvdelen af Fjeren; Gumpsidernes Fjer ere sortegraa med smalle, hvide Kanter, og fra hver Side strækker sig et utydeligt, smalt, mørkt Tværbaand hen til Anus; Underhaledækfjerene ere hvide. Forvingens Kant er sort paa et bredt Stykke, midt paa den ses et snehvidt, tværgaaende Bælte, der ved et sort Baand er skilt fra det hvide Spejl; de bageste Armsvingfjer ere dybt sorte med mørk, blaalig Glans. Paa hver Skulder ses en Række besynderligt formede Fjer, hvis Midtpartier ere hvide, men hvis Yderfaner ere sorte øverst paa Skulderen og saaledes forlængede, at Fjeren ser ud, som om den var afskaaret paa Midten og paa den ene Side løb ud i en Spids; længere nede paa Ryggen ere Fjerene ogsaa hvide paa Midten, men have sorte Partier paa bægge Sider, og baade Yder- og Inderfanerne ere forlængede i to Spidser som to Horn. Næbbet er sort, Fødderne højgule med mørk, næsten sort Svømmehud. Han i Pragtdragt ses paa Tavle LXX.

Gennemsnitsmaalene af gamle Hanner:

	Vinge	Næb 1	Næb 2	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
30 ♂♂ ad. fra Island	237 mm	34,2 mm	45,2 mm	43,6 mm	69,6 mm	69,3 mm	56,4 mm
Største Maal	243 „	37 „	49 „	47 „	73 „	73 „	59 „
Mindste „	229 „	32 „	41 „	41 „	65 „	65 „	54 „
5 ♂♂ ad. fra Grønland	241 „	33 „	43,4 „	44 „	72 „	71 „	57 „
Største Maal	245 „	35 „	45 „	47 „	75 „	74 „	57 „
Mindste „	239 „	30 „	40 „	41 „	70 „	70 „	56 „

Som det ses, ere Maalene af islandske og grønlandske Stykker tagne hver for sig, men de Forskelligheder, som vise sig saavel for disse gamle Hanners som for Hunners og unge Fugles Vedkommende, ere saa smaa, at man sikkert roligt kan gaa ud fra, at Arten lever uforandret i samme Skikkelse bægge Steder. Amerikanske „islandica“ har jeg ikke haft til Sammenligning. I Farve eller Tegning har ingen Forskel været at se mellem grønlandske og islandske Stykker.

Vinge af islandsk Hviinand, B. islandica (Gm.) ♂ ad. (øverst).
Vinge af almindelig Hviinand, B. cl. clangula (L.), ♂ ad. (nederst).

Efter A. O. U. Check List of North American Birds 3rd Ed. 1910 er den islandske Hviinands Udbredelse i Amerika følgende: „Breeds from south central Alaska and northwestern Mackenzie to southern Oregon and southern Colorado, and from northern Ungava to central Quebec; winters from southeastern Alaska, central Montana, the Great Lakes, and Gulf of St. Lawrence south to central California, southern Colorado, Nebraska, and New England.“

Her i Europa findes Arten kun paa Island, hvor den yngler og aabenbart i overvejende Grad er Standfugl. Udenfor denne Ø er den kun undtagelsesvis truffet i Europa; en gammel Han blev skudt i 1848 ved Nyborg i Varangerfjorden og en ung Han — iflg. Wright-Palmén i Overgangsdragt — 7de September 1851 ved Vardø. At en ung Han skulde være i Overgangsdragt allerede 7de September lyder besynderligt, men i Journal f. Ornith. 1853, Side 319 (Schrader's Beobachtungen über die Vögel Lapplands, Mitgetheilt von Pastor W. Pässler) bruges netop Udtrykket „ein junges Männchen im Uebergangskleide“, og der tilføjes, at Naumann malede Fuglen. Den befandt sig i Selskab med andre Hviinænder, men paa Grund af den store Afstand kunde det ikke afgøres, om det var almindelige Hviinænder eller dens egne Artsfæller, med hvilke den var i Følge. Fra Finland kendes den ikke. Dresser skriver, Birds of Europe Vol. VI, Side 604, at Baron Fallon meddeler, at den nu og da forekommer som tilfældig Gæst ved Belgiens Kyst, „but does not cite any instance of a specimen having been obtained there“, dog maa den undertiden komme sydpaa, thi Dresser siger selv, at han ejer et Eksemplar, som af Mr. Howard Saunders' Samler blev skudt nær ved Valencia i Syd-Spanien (22. December 1871). — I British Birds Vol. VII, Side 21 nævnes to gamle Hanner som skudte 18de Marts 1913 paa Shetlands-Øerne; den skal iøvrigt ikke være truffen paa de britiske Øer.

Angaaende dens Forekomst paa Færøerne henvises til det foran under den almindelige Hviinand anførte; Andersen skriver: „At Clangula islandica nu og da kommer til Færøerne, er ikke usandsynligt, men den er aldrig nedsendt og, bortset fra ovenstaaende og efterfølgende Bemærkninger af M.

(Müller), aldrig nævnt derfra.“ Den efterfølgende Bemærkning, til hvilken der hentydes, er en Meddelelse af Müller om en Hun af „Anas Barrowii“, som 11te Oktober 1883 skulde være skudt ud af en Flok paa 3—5 Stkr. i Sandegerde, Strømø. Paa det herværende zoologiske Museum findes ingen islandsk Hviinand, nedsendt fra Færøerne.

Efter dette synes det, at Fuglen kun meget sjældent forlader Island, og hermed stemme da ogsaa de derfra foreliggende Iagttagelser. Faber, der ganske vist omtaler den under Navnet Anas clangula, men utvivlsomt dermed mener den her omhandlede Art, skriver, at den kommer til sine Ynglepladser ved de ferske Vande, særlig hyppigt til Myvatn i Marts og trækker ud til Havet henimod Slutningen af November; „obgleich mehrere wegziehen, so sieht man doch den ganzen Winter über nicht wenige, zumal in den schmalen Buchten des Nordlandes und bei den warmen Gewässern“. Hantzsch kalder den Standfugl; han siger, at Æggene lægges fra Slutningen af Maj til ind i Juni, men da Rederne ofte plyndres for deres velsmagende Indhold, forekomme friske Kuld, d. v. s. omlagte, endnu i Slutningen af Juni. Hunnen alene ruger, og Rugetiden skal være 4 Uger; den ligger meget fast paa Reden og lader sig undertiden tage med Hænderne; i Begyndelsen af Rugetiden opholder Hannen sig gærne i Nærheden af Redestedet; senere skænker han dog hverken Hunnen eller Ungerne nogen Opmærksomhed, men slaar sig sammen med andre Hanner, og de ses da i hundredevis liggende i lange Rækker i den østlige Del af Myvatn. „Aufgetrieben fliegen sie rasch davon und lassen mitunter dieselben schwirrende Töne der Flügelspitzen hören, wie unsere Schellenten. Auch rufen sie häufig ein lebhaftes Gägägägärrr“. I Juli Maaned udruges Ungerne og ere flyvefærdige efter 5—6 Ugers Forløb — omtrent først i September; derefter strejfe de rundt i Flokke, men forlade, som allerede sagt, efter Hantzsch's Mening ikke Island om Vinteren.

Millais' Erfaringer paa Island svare ganske til Hantzsch's; han fortæller, at den islandske Hviinand forekommer ham at have mere Besvær med at dykke ned under Vandet, men til Gengæld synes den meget adræt, naar den endelig er under Vandet; dens Neddykninger vare efter hans Iagttagelser mellem $^1/_2$ og et helt Minut; paa Overfladen ligger den højere end den almindelige Hviinand. Millais havde det Held at se et Kuld Ællinger forlade Reden; den 3dje Juli kom han i Nærheden af Myvatn til Kanten af den høje Bred af „Skalfandi river“ en halv Mils Vej fra Myvatn. Det eneste, der var at se i Elven, var en Hun-Hviinand, der syntes saa ophidset, at Forf. trods de plagsomme Fluer og Myg, der den Dag vare særlig slemme, blev staaende for at se, hvad der var hændet Andens Ællinger. Fuglen viste intet Tegn til Frygt for Beskueren, men vedblev at svømme frem og tilbage nær den modsatte Bred stadig skræppende kra-kra og af og til baskende hen over Vandet, som om den gjorde forgæves Forsøg paa at flyve; efter nogle Minutters Forløb viste en lille sort og hvidbroget Genstand sig paa Randen af et Hul i den modsatte Bred, og et Øjeblik efter kom otte smaa Hviinællinger bogstavelig talt styrtende ud af Hullet og plumpede ned i Vandet til Moderen, som dernæst fjærnede sig med dem. Afstanden ned til Vandet var kun 10 Fod, „but I have not the slightest doubt, that if the distance had been 30 feet the chicks would not have been injured ..... I have not the least doubt that young Golden-Eye always descend from the nest in the manner I have described, and that the idea of the mother carrying them down is merely a fairy tale.“ — Reden findes dog ofte meget nærmere Jordoverfladen, inde i Faarestalde eller Skure nær menneskelige Boliger; den er udforet med hvidlige Dun og indeholder en halv Snes Æg, snart færre, snart lidt flere, hvis Farve er kraftig blaagrønlig; de have en temmelig tyk Skal og maale efter Jourdain i Gennemsnit 61,78×44,81 mm; Maximum 68×43,7 og 61×47, Minimum 57,6×44 og 62×42,1 mm (Hartert l. c. Side 1350).

Om Artens Forhold i Grønland skriver Holbøll: „C. Barrowii er aldeles local for Godthaabs Fiord, hvor den er Standfugl, og kommer saa sieldent syd eller nord for Godthaabs District, at Grønlænderne ikke kiende, ja ikke engang vide at benævne den, hvilket saavel det af Fabricius, som af Graah opgivne Navn paa denne Fugl noksom viser. Dens rette grønlandske Navn er „Niakortok“, „den Storhovedede“, hvilket er meget betegnende, især for Hannen, der, naar den svømmer, viser et paafaldende stort Hoved. Den holder sig især inde i Fiorden, og forlader ikke denne før alle mindre Bugter dér ere belagte med Iis; den kan ikke dykke paa dybere Vand end C. histrionica, ja maaskee dens Dykkefærdighed endnu er ringere. Dens Næring er især Modiola Faba, Margarita helicina og Amphipoder[1].

[1] Hr. Missionair Jørgensen, som i flere Aar opholdt sig ved Julianehaab, og har givet vigtige Bidrag til den grønlandske Fauna, har meddelt mig, at C. Barrowii ogsaa yngler mellem Nanortalik og Sydprøven, hvor dens Levemaade er som i Fiorden ved Godthaab.

Udenfor Yngletiden sees den familieviis, men er den meest sky af alle Grønlands Fugle, saa det er umuligt at komme den paa Skud uden ganske overordentlig Forsigtighed. Mine Skytter pleie i maaneklare Aftener at lægge sig i Skiul i Nærheden af de Steder, hvor Fuglen dykker, og faae paa denne Maade undertiden nogle. Om Foraaret sees den parviis; den flyver da meget høit, og er endnu vanskeligere at komme paa Skud. Jeg har ofte seet den, men aldrig faaet nogen paa saa nært Hold, at den kunde skydes. Dens eneste bekiendte Yngleplads er i Bunden af en af de dybeste Arme af Godthaabs-Fiorden, paa en Klippeø, midt i et ikke ubetydeligt Vandfald, der giør Øen utilgiængelig. I Nærheden heraf har jeg faaet en temmelig stor Unge, første Halvdeel af August. Efter Grønlænder-

Kort 4.

nes Udsigende sees A. Barrowii aldrig i Fiordene nord og syd for Baalsrivier (Godthaabs-Fiorden), saa dens Ophold indskrænker sig til Strækningen mellem 63° 45′ og 64° 30′ N. Br.

Da jeg aldrig har været i Stand til at faae Fuglen om Sommeren, kan jeg Intet sige om dens Sommerfældning, undtagen at Hannen ikke forandrer Farve før Redeperioden, og at de lange Fier paa Hovedet synes at være kortere end om Vinteren, hvilket jeg i Kikkert troer at have bemærket.“

Læge Krabbe meddeler følgende om den islandske Hviinand i Grønland:

„Ihvorvel denne Art som Standfugl er truffet langs hele Kysten fra Godthaab til Nanortalik, fra begge nævnte Steder endog bekendt som ynglende, synes dog selve Godthaabsfjord-Komplekset (Baals Revier) stadig at være det Sted i Sydgrønland, hvor den finder de bedste Livsbetingelser. Alle Eksemplarer — ialt 14 —, som jeg under mit Ophold ved Godthaab og senere Aar modtog, var herfra og stammer fra Tidsrummet 1892—1911 inclus., én fra 22. Maj (1899), alle de øvrige fra Vintermaanederne, tidligst 31. Oktober, senest 21. Marts. Ved Arsuk i Frederikshaabs Syddistrikt modtog jeg en Han, som var skudt tæt øst for Stedet 7. Marts 1890. Personlig lykkedes det mig aldrig at faa den at se i Naturen.“

Hos Winge, l. c. Side 91, findes Meddelelse om, at den er skudt ved Julianehaab, Ivigtut, Arsuk, Frederikshaab og Fiskenæsset; som dens Hovedopholdssted nævnes Egnen omkring Godthaab, og Winge siger, at Museet i 1861 har faaet Han og Hun fra Ameralikfjorden; en Han fra Holsteinsborg (1. Juni 1896) fra Fenckers Samling, nu i Museet, omtales ogsaa. Selv har jeg faaet Fuglen nogle Gange fra Grønland, en Han i Pragtdragt 9de Marts 1907 og en ung Han 27de Novbr. 1908 fra Nanortalik, tre unge Fugle fra Sukkertoppen 15de December 1905, 13de April 1902 og 19de April 1908, en ung Hun fra Godthaabsfjorden 20de December 1905 og en gammel Hun fra Søndre Strømfjord 25de Juli 1918. Mellem de af Krabbe fra Grønland modtagne Skind findes Fugle fra Oktbr. til Maj, og da Fencker har faaet Arten i Juni Maaned, da ovennævnte gamle Hun, stammende fra Søndre Strømfjord, er fra Juli, og Holbøll har faaet Ungen i August, kendes Arten altsaa fra alle Aarets Maaneder undtagen September, og at ingen er skudt paa den Tid beroer naturligvis paa en Tilfældighed.

Under den før omtalte Grønlandsrejse i 1925 gjordes flere Forsøg paa at faa den islandske Hviinand at se. Paa hosstaaende Kort over Egnen omkring Godthaab ses den Tur afsat, som „Angut" foretog ind i Fjorden. Det var navnlig vort Ønske at naa op til det af Holbøll omtalte Vandfald, hvor Fuglen skulde yngle, ind i Illulialik, Stedet med Isfjældene. Det er som nævnt under Strømanden den nordligste af Fjordens Forgreninger, og fra de to Øst for liggende Fjordarme udsender Indlandsisen de mange Isfjælde, som have givet Stedet Navn. De to første Dage af Juli Maaned tilbragtes her inde; den røde Linie paa Kortet angiver Rejsen, og hvor langt det lykkedes at naa ind med „Angut"; den punkterede Linie, der fortsættes fra den nordligste Ankerplads, viser Forsøget paa i en lille Jolle at trænge længere ind og senere en kort, men besværlig Vandring, som jeg sammen med Niels fra Kôrnok foretog op over Fjældene, fra hvis Toppe vi kunde se langt ind i det forjættede Land, hvor formodentlig baade Hviinænder, Havlitter, Strømænder, Stokænder og Lommer ruge. I den lyse Soldis laa det vældige Landskab udbredt for vore Øjne, i det Fjærne saaes de bakkede Egne, hvorhen Rensjægerne søge om Efteraaret, og hvor de træffe Jægerne fra Atangmik, der fra Bunden af Fiskefjorden ere trængte ind i de samme Egne; men os var det ikke beskaaret at komme derind, dertil vare de til Raadighed staaende Hjælpemidler ikke tilstrækkelige; vi maatte nøjes med at nyde det pragtfulde Skue paa Afstand. Dort, wo Du nicht bist — er sikkert Hviinænder! En Gang saaes paa lang Afstand en Flok Ænder paa 19 Stykker drivende hen ad Ilulialiks hvidgrønne blanke Flade, deres store Hoveder vare paafaldende, og naar de af og til rejste sig overende for at baske med Vingerne, viste de et hvidt Vingespejl, Omstændigheder, der nok kunde tyde paa, at det var en Flok étaarige Hviinænder, men vi skulde ikke faa Sikkerhed for, om vor Formodning var rigtig; det første Forsøg paa at komme Flokken nærmere førte til, at den straks forlod Stedet for ikke at vise sig mere.

I en Ørnerede inde i Ameralikfjorden ved Kasigianguit traf vi Skeletdele af islandske Hviinænder, som Ørnene havde fortæret, men det var alt, hvad vi fik at se af Arten i Baals Revier — næsten symbolsk; thi for at faa Hviinanden at se ved dens Redesteder i Grønland skal man vist helst have Vinger.

Bucephala albeola (L.).

Anas Albeola, Linné, Syst. Nat., Ed. X, I 1758, Side 124. — Anas bucephala Linné, Syst. Nat., Ed. XII., I 1766, Side 200. — Platypus albeola. Reinhardt sen.,: Vidensk. Selsk. Skrft., VII, 1838, Side 104. — Clangula albeola Holbøll: Naturhist. Tidskr., Bd. 4, 1843, Side 367 og 371. — Bucephala albeola, (Linn.). Coues: Birds of the Northwest, 1874, Side 577. — Clangula albeola Baird, Brewer & Ridgway: Water Birds of North America Vol. II 1884, Side 48. — Charitonetta albeola, Hagerup: Birds of Greenland 1891, Side 50. — Clangula albeola (L.). Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 91. — Charitonetta albeola. Coues: Key to North Am. Birds. Vol. II 1903, Side 930. — Charitonétta albeola (Linn.). Macoun: Cat. of Canadian Birds 1909, Side 101. — Charitonétta albéola (Linnæus). A. O. U. Check List of N. Am. Birds 3rd. Ed. 1910, Side 76. — Clangula albeola (Linnæus). J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. I 1913, Side 106. — Bucephala albeola (L.). Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Vol. II 1920, Side 1350. — Bucephala albeola (L.) Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby Vol. II, Oct. 5th, 1921.

Danske Navne: Ingen.
Engelske „ Buffel-headed Duck, Butterball, Spirit Duck, Dipper.
Franske „ Sarcelle de la Louisiana, La Religieuse, Garrot albéole.
Tyske „ Büffel-Ente.

Artskendetegn: En ganske lille Dykand; Størrelse omtrent som Krikandens eller mindre (unge Fugle). Vingen under 180 mm. Paa Hovedet en hvid Plet af større eller mindre Udstrækning *bag* Øjet hos bægge Køn, baade Unge og Gamle. Næbneglen ganske smal. Næseboret nærmere Næbbets Rod end Spids.

Forekomst i Grønland: Truffet som tilfældig Gæst to Gange.
I Danmark, paa Færøerne og Island er den ikke forekommet.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen.* En foreliggende Ælling fra Cariboo, British Columbia, taget 1ste Juli 1901, ligner en Ælling af Hviinanden, men dens Farve paa Oversiden er lidt brunligere; Samlerens Optegnelser paa Navnesedlen vise, at det er en Han, dens Næb var sortagtigt, Iris mørkebrun og Fødderne mørkt blyfarvede.

Mellem *unge Hunner og Hanner* er ingen væsentlig Forskel at se i Fjerdragten, men Hannerne ere større. Hoved og Hals ere mørkt graabrune med en aflang hvid Plet paa Hovedet, strækkende sig fra lidt bag Øjet til henimod Nakken, hele Undersiden er hvid med et graaligt Bælte over Brystets øverste Del; den samme graalige Farve have Kroppens Sidefjer, Gumpsidernes Fjer og Underhaledækfjerene. Oversiden og Halefjerene ere mørkt sodsorte; hos Hanner ses Skulderfjerene at være svagt askegraalige. Et lille hvidt Spejl ses hos bægge Køn, og hos Hanner nogle faa hvide Fjer paa Forvingen. I Løbet af første Aar skulle de fælde langsomt henimod voksen Dragt, som dog ikke opnaaes førend i Begyndelsen af andet Aar.

Hos tre unge Hunner er Vingelængden 148, 150, 154 mm, hos to unge Hanner 168 og 169 mm.

Sommerdragten har jeg ikke set. De *voksne Hunners Dragt*, kun to foreligge, ligner de unge Fugles, men Hovedets Farve er mørkere sortebrun, den hvide Plet er lidt større, og Skulderfjerene ere svagt graasorte, lidt lysere end Ryggens øvrige Fjer; de to Hunners Vinger maale 157 og 160.

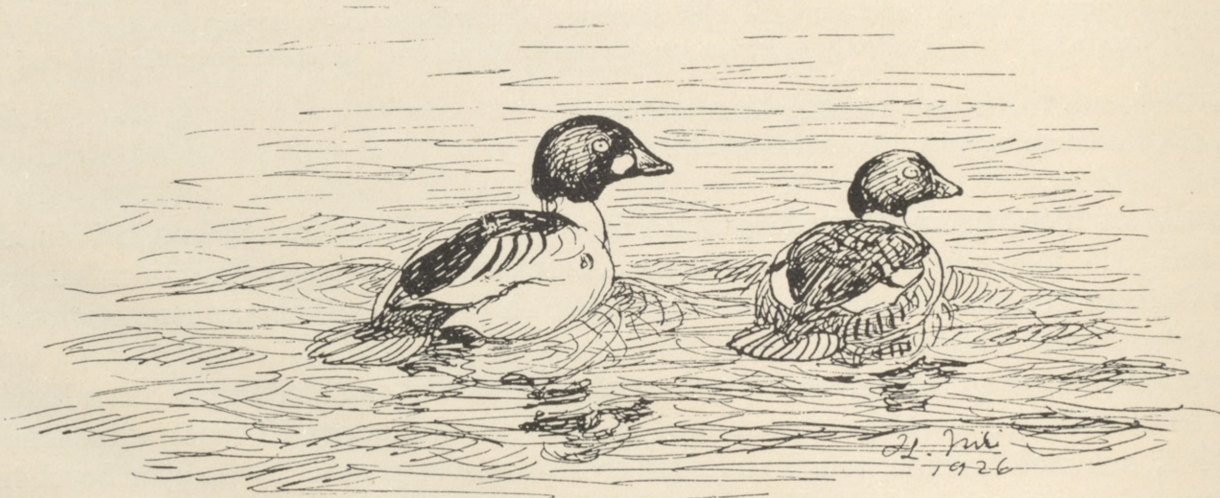
Fjerene paa den gamle Hans Hoved ere buskede, lange, særlig i Nakken, og i Pragtdragten spille de i spanskgrøn, blaalig, purpurviolet og irgrønlig Glans omgivende den brede, mælkehvide aflange Plet, der paa Hovedets Sider strækker sig helt om til Nakken, hvor de hvide Fjer mødes. Hele Brystet og Halsen ere silkehvide, Bugen og Underhaledækfjerene hos nogle med en svag graalig Tone hos andre uden, Overgumpen og Overhaledækfjerene lyse, Halefjerene mørkt askegraa, Kroppens Sidefjer hvide med en smal, sort Kant op mod Vingen. Ryggen sort, de yderste Skulderfjer hvide med smalle,

sorte Yderkanter, som tilsammen danne en smal, sort Linie ned mod den hvide Forvinge. Svingfjerene ere sorte, Spejlet hvidt, og hvid er ogsaa Forvingen — med Undtagelse af Kanten fra Albuleddet rundt Haandleddet, der er sort — saaledes at Forvingens Dækfjer og Spejlet danne ét hvidt Parti paa lignende Maade som hos B. clangula-Hanner i Pragtdragt; de lange bageste Armfjer ere sorte og begrænse Spejlet skarpt op mod Ryggen. Millais beskriver Næbbet hos en friskskudt Han (Ontario Oktb. 1899) som mørkt blyblaat, lysere ud mod Spidsen, med en smal gul Stribe langs Overnæbbets Underkant; Næbneglen ben-gul. Fødderne gule, ogsaa Fodsaalen, med et svagt, lyst kødfarvet Skær. Iris brun. Hos gamle Hunner skulle Fødderne og Næbbet have en mattere Farve end hos Hanner.

Fem gamle Hanner have Vingen 168—175 mm lang. En gammel Han og Hun ere afbildede paa Tavle LXXII.

Bucephala albeola er en udpræget amerikansk Art, der iflg. A. O. U. Check List of North Am. Birds 3rd. Ed. 1910, Side 77 „breeds from the upper Yukon (rarely Yukon mouth), the lower Mackenzie, Great Slave Lake, and central Keewatin south to British Columbia, northern Montana, and central Ontario; winters from the Aleutian Islands, British Columbia, Idaho, Colorado, Missouri, southern Michigan, western New York, and New Brunswick south to northern Lower California, central Mexico (Jalisco), and Florida".

I Europa har den kun vist sig tre Gange i England, jfr. Pract. Handb. Brit. Birds Vol. II, Side 339. I Grønland er den truffet to Gange som tilfældig Gæst; Holbøll indsendte en Hun fra Godhavn til Museet; den var skudt i Oktober 1827, og Kolonibestyrer Petersen har skænket Museet en gammel udfarvet Han fra Frederikshaab 1891.

Islandske Hviinænder, Bucephala islandica (Gm.).

Ung Hun, ♀ juv. 31/10 1900, Godthaab, Grønland.
Ungedragt. Ca. 3½ Md. gl.

Ung Han, ♂ juv. 27/11 1908, Nanortalik, Grønland.
Første voksen Dragt. Ca. 4½ Md. gl.

Voksen Han, ♂ 28/9 1910, Myvatn, Island.
Sommerdragt. Ca. 15 Mdr. gl.

Ælling 9/7 1907.
Myvatn, Island.

Gammel Hun, ♀ ad. 4/10 1909, Husavik, Island.
Sommerdragt. Mindst ca. 26½ Md. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 2/2 1912, Myvatn, Island.
Pragtdragt. Mindst ca. 30½ Md. gl.

Ung Han, ♂ juv. 22/6 1912, Husavik Omegn, Island.
Første voksen Dragt. Ca. 11 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 5/7 1910, Myvatn, Island.
Slidt Pragtdragt, Sommerdragt frembrydende. Ca. 2 Aar gl.

Bucephala albeola (L.) og Lille Skallesluger, Mergus albellus L.

Bucephala albeola (L.) ♂ 3/11 1909. Pragtdragt.
Massachusetts, U. S.

Bucephala albeola (L.) ♀ ad. 18/10 1925.
North Dakota, U. S.

Mergus albellus L. Ung Hun, ♀ juv. 6/1 1907.
Thisted Bredning. Ca. 6 Mdr. gl.

Mergus albellus L. Ung Han. ♂ juv. 4/2 1922.
Lynæs. Ca. 7—8 Mdr. gl.

Mergus albellus L. Gammel Hun, ♀ 6/2 1917.
Limfjorden. Nedsunken Ægleder. Ca. 31 Mdr. gl.

Mergus albellus L. Gammel Han, ♂ ad. Pragtdragt.
Roskilde Fjord, 14/2 1917. Mindst ca. 20 Mdr. gl.

Mergus albellus L. Gammel Han, ♂ ad. 27/10 1856.
Sommerdragt. Porkala, Finland, Helsingfors Museum.

SKALLESLUGERE, Mergus Linné.

Næbbet smalt, med synlige, skraat bagudrettede Tænder, omdannede Lameller; Undernæbbets passe op i Overnæbbets. Næbneglen omfatter helt Næbspidsen og bøjer sig stærkt nedad over Undernæbbet. Næseborene ret smaa, den ydre Aabning smal, men man kan se igennem dem fra Side til Side, „nares perviae“, som sædvanligvis hos Anseriformes.

Hovedet er forholdsvis lille og fladtrykt, dog forsynet med en mere eller mindre busket eller langfjeret Top, Halsen lang, muskuløs og letbevægelig; Skalleslugerne formaa at udføre kraftige og hurtige Bevægelser med den og med det særprægede Fangstredskab, Næbbet, at gribe deres Bytte, Fiske, som de forfølge under Vandet i et Plan nogenlunde parallelt med Bund og Overflade; Kroppen derfor noget fladtrykt, men tillige temmelig langstrakt, i denne Henseende mindende mere om Svømme- end om Dykænders. Fødderne ere ret kraftige, Mellemtaaen oftest længst, men stundom er dog Ydertaaen lige saa lang eller en Ubetydelighed længere. De 16—18 Halefjer ere lange, de Midterste betydeligt længere end de Yderste; de ere temmelig stive og minde ret meget om Hviinændernes.

Fig. 69.
Hale af Stor Skallesluger, Mergus merganser merganser L. ♂ ad. Pragtdragt. December 1925. Danmark.

I Fjerdragten ere graablaa, rustbrune og hvide Farver overvejende hos Hunner og unge Fugle, sorte, hvide og tildels rustbrune almindeligst hos Hanner i Pragtdragt. Vingerne af sædvanlig Ande-Form med hvidt Spejl.

Til Gruppen høre 7 Arter: Mergus albellus L., cucullatus L., merganser L., serrator L., squamatus Gould, australis Homb & Jacq., og brasilianus Vieill. Af disse tilhøre albellus, cucullatus, merganser (med Racerne orientalis og americanus), serrator (med Racen major) og squamatus det holarktiske Omraade, australis Aucklands-Øerne, brasilianus Brasilien. — Gruppen har været delt i 4 Underafdelinger: 1. Mergus Linné, med Arten albellus, 2. Lophodytes Rchnb. med Arten cucullatus (nearktisk), 3. Merganser Brisson, med Arterne castor (= merganser), serrator, squamatus og brasilianus, og 4 Promergus Mathews, med Arten australis; da kun Stof af albellus, merganser og serrator har foreligget til Undersøgelse i noget Omfang, er her Slægtsnavnet Mergus bibeholdt. Kun disse tre Arter, og to Racer, forekomme indenfor det i nærværende Arbejde behandlede Omraade, og efterfølgende Bemærkninger gælde kun dem.

Den Lille Skallesluger er, som det ligger i Navnet, ikke ret stor, knap saa stor som en Troldand, den „Toppede“ er i Størrelse som en Stokand, men lidt mere langstrakt i Legemsform og med en slankere Hals, den „Store“ paa det Nærmeste som en Ederfugl, dog ogsaa mere langstrakt og langhalset end denne.

Ikke blot i Halens Form og andre til Fjerdragten knyttede Egenskaber minde Skalleslugerne om Hviinænderne; ogsaa Brystbenets Form leder Tanken hen paa et nærmere Slægtskab med denne Gruppe end med de øvrige Dykænder; dog ses Brystbenet ikke, som hos Hviinænder, forlænget bagud langs hele Bagranden; kun paa Midten af den findes en lille Benplade, se Tavle V, hvor ogsaa Brystben

af Hviinænder er afbildede. Men „Vinduerne“ i Brystbenets Bagende ligne disses. Selve Brystbenskølen er dog langt lavere end Hviinænders — dette gælder særlig serrator og merganser, i ringere Grad albellus — og dens forreste Del er langt stærkere skraat fremadrettet, se Tavle LXXIII. Brystbenets Sider ere omtrent parallelle, men de bagudrettede Sidefremspring vige ret meget ud fra Længdeaksen, i Regelen dog knapt saa stærkt som hos Bucephala, men sligt kan dog ses; Muskelsporet paa Brystbensfladen er saa temmelig parallelt med Sidekanten. Hos *albellus* og *serrator* er Brystbenet helt marvfyldt, kompakt, men hos *merganser* er Kølens skraat fremadrettede Spids pneumatisk og faar sin Lufttilførsel gennem et Hul midt i Brystbenets indadvendende Side mellem de to forreste Sidefremspring, d. v. s. lige under det Sted, hvorfra Kølen strækker sig frem foran Brystbensfladen, se Tavle LXXIII; paa Sidebilledet af *mergansers* Brystben kan Grænsen mellem dets pneumatiske og marvfyldte Del ses. Et tilsvarende Hul findes ogsaa hos Bucephala, men det er meget mindre og er lukket med Benmasse, og det samme gælder *albellus* og *serrator*; hos denne sidste findes dog af og til et lille pneumatisk Rum i den kropnære Del af Kølens Spids, d. v. s. ved dens Rod.

Hos *Mergus albellus* er Brystbenet dobbelt saa langt som bredt. Gennemsnitsmaalet af 10 ♂♂ er 71,3 mm l. og 35,9 mm b., af 10 ♀♀ 62,2 mm l. og 31,3 mm b.; hos *Mergus merganser* er Brystbenet lidt mere end dobbelt saa langt som bredt: 2,17; den gennemsnitlige Længde og Bredde er hos 10 ♂♂ og 10 ♀♀ henholdsvis 104,9 mm l. og 48,5 mm b., 92,9 mm l. og 43,2 mm b.; hos Hunner er Forholdet altsaa 2,16. Ti Hanner og lige saa mange Hunner af *Mergus serrator* maale gennemsnitlig 91,5 mm l. og 43,6 mm b. og 84,8 mm l. og 39,3 mm b.; Forholdet er altsaa henholdsvis 2,1 og 2,15. Ved denne Maaling drejer det sig kun om selve Brystbenspladens Længde — Kølen altsaa ikke taget i Betragtning — og Tallene kunne derfor lige sammenlignes med de foregaaende Arters. Det ses da, at Brystbenets Størrelsesforhold noget nærmer sig Svømmeænders, med disses mere langagtige Krop, men Skalleslugerne ere endnu lidt mere langstrakte af Skabning, og hertil bidrage — foruden Halsen — for Kroppens Vedkommende de lange, slanke Ravnenæbsben. Overarmen er forholdsvis spinkel, Underarmen synes lidt kraftigere, Mellemhaand og Fingre temmelig lange, Tommelen ikke blot hos Ællinger, men ogsaa hos voksne Fugle med en lille Negl, se Tavle LXXVI.

Bækkenet er længere, smallere og dybere end hos andre Dykænder t. Eks. Hviinænder; det er mere sammentrykt, ligesom paavirket af Baglemmernes stærke Muskler; i Form kommer Sortandens det nærmest, men i Virkeligheden er Ligheden med Skarvers Bækken snarere større, uden at dette antyder andet eller mere, end at en ensartet Bevægelsesmaade hos iøvrigt ubeslægtede Væsener kan fremkalde Lighedspunkter; en Yderlighed i Sammenpresning af Bækkenet naaes jo hos Lommer, hvis Slægtsskabsforhold til Skalleslugerne ogsaa er fjærnt; bægge ere blot Fiskefangere og bruge Baglemmerne til Fremdrift under Vandet. Ogsaa i Henseende til Længde staar Bækkenet over de andre Dykænders; ganske vist giver en sammenlignende Maaling af Brystben og Bækken, foretagen paa samme Maade som foran — Brystbenet i denne Sammenhæng maalt fra Spidsen af crista sterni til Muskelmærkets Bagrand paa Brystbensfladen — det Resultat, at *Brystbenet* hos *albellus* ♂♂ er 15 mm længere end Bækkenet, hos ♀♀ 12 mm længere; hos *merganser* ♂♂ 12 mm, hos ♀♀ 9 mm, hos serrator ♂♂ 13 mm, hos ♀♀ 10 mm længere end Bækkenet, men hos alle tre Arter er det den fremadrettede Spids af crista sterni, som gør Udslaget, mest hos de to sidste; thi regnes med Brystbens*fladens* Længde ere Tallene hos de samme 60 Stykker, 20 af hver Art:

	Sternum	Pelvis	
Mergus albellus ♂♂	71,3 mm	69,3 mm	S 2 mm > P.
„ „ ♀♀	62,2 „	61,5 „	„ 0,7 „ > „
„ merg. merganser ♂♂	104,9 „	111,3 „	„ 6,4 „ < „
„ „ „ ♀♀	92,9 „	98,3 „	„ 5,4 „ < „
„ serrator serrator ♂♂	91,5 „	98,1 „	„ 6,6 „ < „
„ „ „ ♀♀	84,8 „	90 „	„ 5,2 „ < „

Hos albellus ere altsaa Brystben og Bækken maalte paa denne Vis saa godt som lige store, men hos de to andre Arter har Bækkenet Overvægten. Foran have vi set, at Brystbenet hos Bucephala clangula clangula, hos hvilken Kammen ogsaa er noget fremadrettet, er 13 mm længere end Bækkenet hos Hanner og 10 mm hos Hunner; sammenholdes hos denne Art Brystben og Bækken paa lignende

Maade som ovenfor, altsaa saaledes at kun Brystbens*pladen* tages i Betragtning, viser det sig, at Brystbenet dog er 7,2 mm hos ♂♂, 5,8 mm hos ♀♀ længere end Bækkenet; med andre Ord Bækkenet er forholdsvis ikke saa langt; hos Bucephala islandica ere Brystben og Bækken, sammenlignede paa samme Maade, saa godt som lige lange. Afbildninger af Bækkener ses paa Tavle LXXIII. Laarknoglerne ere noget korte, men særdeles kraftige. Af Halehvirvler findes hos den voksne Fugl i Regelen 7 frie, af hvilke fjerde og femte, regnet indefra ere de bredeste; Pygostylen er ret stor.

Hovedskallen er forholdsvis lille og fladtrykt, med stærke Muskelindtryk af Kæbemusklerne paa Isse- og Tindingeben, de bagud- og opadrettede Forlængelser af Underkæben, process. mandib. post. ere kortere og mindre end hos andre Andefugle, se Tavle LXXIV; Overkæbens Bevægelighed d. v. s. dens Evne til at hæves opad, til at lade Fuglen gabe, er stor, muliggjort ved den Smidighed, som de tynde, opadrettede Grene af Næse- og Mellemkæbens Ben besidde. I Forbindelse hermed staar en Bevægelighed ud til Siden af Underkæbens Grene, der tildels beroer paa Kindbuens store Bøjelighed; de Ben, hvoraf den sammensættes, saavel maxillares bagudrettede Splint som jugale og quadratojugale, ere næmlig særdeles tynde, og Kindbuen er, som det ses paa Figuren Tavle LXXIV, indleddet noget højere oppe paa Quadratum end sædvanlig hos Andefugle og beskriver en lille Bue op mod Tilhæftningspunktet, der tillader en vis Glidebevægelse; dette muliggør en Udspiling til Siden, der maa kunne finde Sted, naar Underkæbens smidige Grene spærres fra hinanden ved Nedsvælgning af forholdsvis store Fisk, thi derved komme de Muskler, der fra Hovedets Underside og Side passere inden om Kindbuen ned til Underkæben, til at øve et Tryk paa Kindbuen og tvinge den ud til Siden, se Tavle LXXIV. Ganebenene ere lange og slanke; det samme gælder Vingebenene, hvis smaa forreste Ledflader vende mere indad end opad, og de tilsvarende smaa ovale Benplader paa rostr. sphen. vende næsten lige ud til Siden i Stedet for nedad, hvilket ellers oftest er Tilfældet. Næsebenenes nedadvendende Dele, der lægge sig uden paa maxillares opadvendende, ere temmelig smaa, og deres Flige, som ligge op over Pandebenenes forreste Udløbere, ere ikke ret lange; de bue med Alderen, d. v. s. i Løbet af det første halve Aar, Fuglen lever, lidt opad, idet de danne Loft i et Hulrum til bageste Næsemusling, der ligger i forreste øverste Del af ethmoideum. Maxillares indadvendende Dele danne Gulv i forreste Næsehulrum, som paa Grund af Næbbets Smalhed er temmelig lille og saa godt som helt fyldes af Næsemuslingerne. Næsekirtlerne ligge paa Randen af orbita, paa hvilken de afsætte Mærker, som dog ikke ere meget stærke; Panden indsnævres dog lidt. Billeder af Hovedskaller set ovenfra og fra Siden findes paa Tavle LXXIV, og her er ogsaa afbildet Kraniets bageste Del set nedenfra, saaledes at bageste Næsemuslings Hulrum vises. Den Harder'ske Kirtel er stærkt udviklet, men Næsekirtlerne ere temmelig smaa, se Tavle LXXV og LXXVI. Taarebenet, der sædvanligvis hos Andefugle er stort, navnlig t. Eks. hos Hviinænder, er hos Skalleslugere lille, og dets nedad- og bagudrettede Del reduceret til en smal, trind Bentap, se Tavle LXXIV; mellem ethmoideums nedadkrummede Del og Taarebenet findes Næsekirtlens Udførselskanal.

Paa Hannernes Luftrør findes hos merganser og serrator store Udvidelser og Bentrommer med hindedækkede Vinduer; i mindre Grad er det samme Tilfældet hos albellus; Afbildninger af Luftrør findes paa Tavle LXXV og LXXVI. Tungen er smal og lidet „andeagtig" hos merganser og serrator, lidt bredere hos albellus.

Svælget er særdeles udvideligt; det er forbavsende at se saa store Fisk, Skalleslugerne formaa at sluge; Spiserøret gaar næsten umærkeligt over i Kirtelmaven, hvis Grænse mod Muskelmaven heller ikke er skarp, da Muskelmavens Vægge ere temmelig tynde.

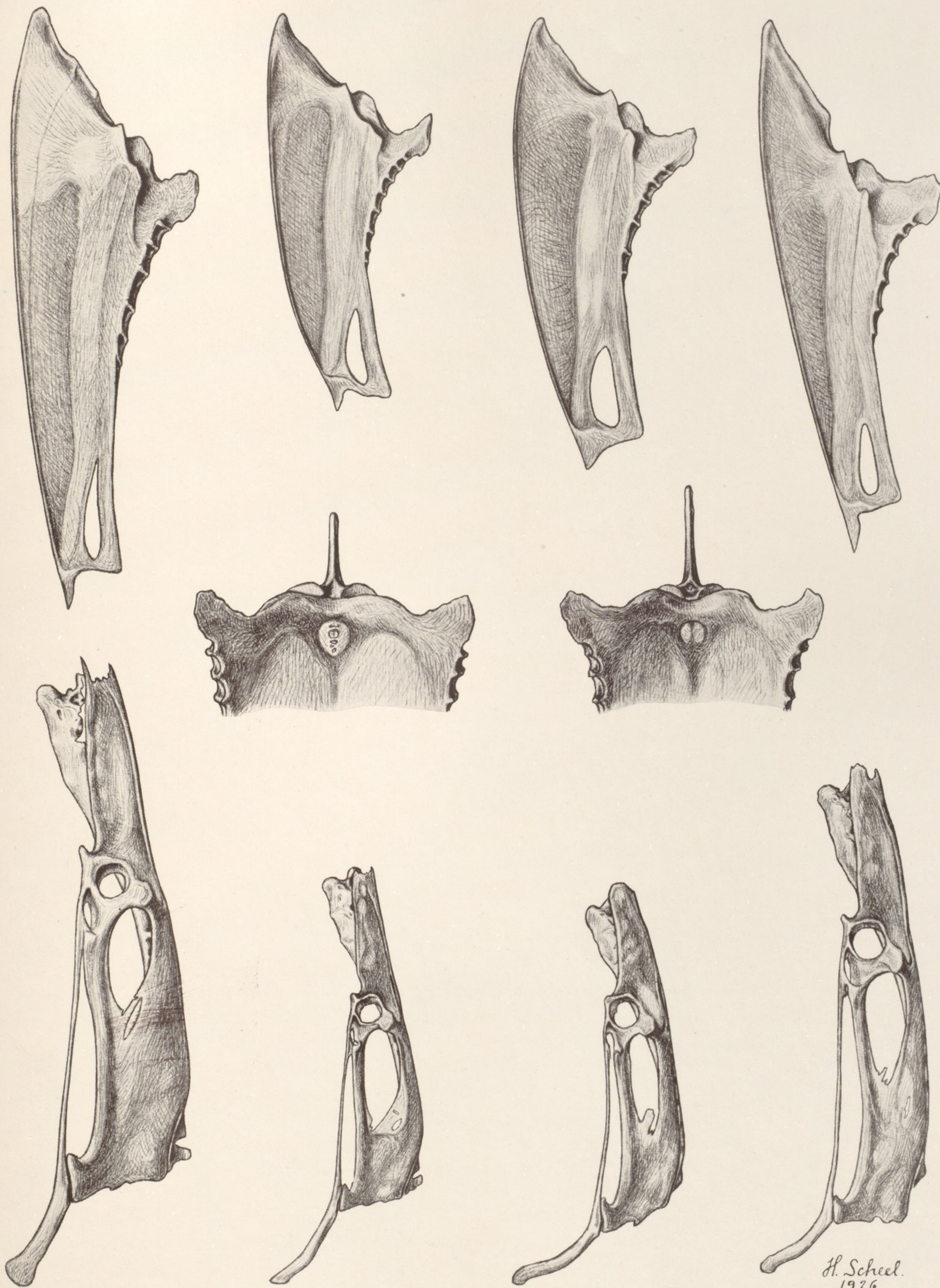
Leverlapperne, der ellers hos Ænder ere af forskellig Størrelse, højre størst, ere hos Skalleslugerne af omtrent samme Størrelse, deres bagudvendende Ender naa *lige* langt ned mod Underlivet. Hos en Han af M. serrator serrator i Sommerdragt, $^{24}/_{9}$ 1918, Køge Bugt, vare de gulbrune (Dorsalsiden olivengrøn); en gammel Hun, $^{24}/_{7}$ 1924, havde ogsaa Leverlapperne lige lange, og det samme har været Tilfældet hos en lang Række undersøgte Stykker. Hos nysnævnte Han var Pancreas noget kort, graagul; Milten temmelig stor af brunrødlig Farve; Blindtarmene udgik fra Tarmen i en Afstand fra Anus af 80 mm og vare kun 20 mm lange; hos en anden Han af serrator, November 1925, vare de 30 mm lange, udspringende fra Tarmen i en Afstand af 64 mm fra Anus. Førnævnte gamle Hun havde Blindtarmene 23 mm lange og 10 mm brede, nærmest pæreformede, eller som smaa Poser, bredest ved Basis; Afstanden fra Anus 85 mm. Hos en *serrator*-Dununge (♀, $^{24}/_{7}$ 24), der kun var ca. 1 Døgn

gammel og endnu havde Blomme i Underlivet, vare Blindtarmene 10 mm lange; hos en ca. 8 Dage gammel Ælling (31/7 04) vare Leverlapperne lige lange, højre lidt bredere end venstre navnlig i den nederste Del, da venstre Leverlap er lidt udskaaren i sin udadvendende Side og derfor smallere forneden; Milten lille og rundagtig; i en Afstand af 45 mm fra Anus udgaa Blindtarmene, der ere lige lange, ret brede og maale 18 mm; en lille Bursa Fabricii ses; Grænsen mellem Muskelmave og Kirtelmave utydelig, Muskelmavens Væg forholdsvis tynd; i Svælget fandtes ganske smaa Hundestejler og fint Grus. En faa Dage gammel Dunælling af *merganser*, ♀ 31/5 1917, Møen, havde ligeledes de brede Leverlapper af samme Størrelse; ogsaa hos den var Forskellen paa Muskel- og Kirtelmave meget ringe; dens Blindtarme vare 26 mm lange og udgik fra Tarmen i en Afstand af 44 mm fra Anus. Skalleslugerne have altsaa de korteste Blindtarme indenfor Dykændernes Gruppe; selv Hviinænderne (ialtfald B. cl. clangula) have dem ca. 3 Gange saa lange, to Hunner have dem gennemsnitlig 63 mm lange, ovennævnte Skallesluger-Hun (serrator), der tilmed er lidt større, har dem 23 mm lange; en ung Hviinandrik har Blindtarmene 86 mm lange, de to ovennævnte Skalleslugere henholdsvis 20 og 30 mm lange. Hos Skallesluger-Ællinger have de allerede i en spæd Alder omtrent den Størrelse, de overhovedet naa; deres Vækst standser altsaa tidligt.

Fældningen foregaar saaledes, at Ællingen først faar en *Ungedragt* og dernæst en *første voksen Dragt*, i hvilken alle ungdommelige Halefjer ere afkastede; Ællingerne naa stærkt hen mod fuld Størrelse, inden de blive ordentlig fjerklædte; de bære altsaa Dundragten længe. — Hos albellus og merganser vise sig ikke synderlige Spor af en kommende Pragtdragt i Løbet af første Aar, hverken hos Hanner eller Hunner, men sydligt boende serrator-Hanner, t. Eks. de danske, kunne naa saa langt frem mod en Pragtdragt i første Aar, at kun det ikke helt sort-grønne Hoved og Ungedragtens graa Forvinge, der først ombyttes med voksen, naar første Sommerdragt efter Tabet af Svingfjerene indfinder sig, skille dem fra den gamle Han. Skønt unge, ca. 11 Mdr. gl. Hanner af serrator ere sete med ret stærkt opsvulmede Testes, yngle Skalleslugerne dog næppe, førend de ere henved to Aar gamle. Et Aar gamle faa de, Hanner og Hunner, en første Sommerdragt, derefter sent hen paa Efteraaret en første Pragtdragt, og senere aarligt to Dragter, Sommer- og Pragtdragt.

Fældningen er saaledes ganske dykandeagtig og ligner t. Eks. Hviinændernes; visse smaa Træk i Fjerdragten, Halefjerenes Form, Hannernes hvide Forvinge, den graalige Rygfarve hos yngre Fugle og endelig de mærkeligt farvede Fjer paa Brystsiderne ved Vingeleddet, Haandleddet; disse ses jo i fuld Udvikling hos gamle Hanner af serrator i Pragtdragt; kun de sorte Ender af dem ere tilbage i Pragtdragt hos albellus, dannende den ene Tværstribe paa Brystsiden, men Forløbere for disse Fjer, broget tegnede, ses ikke blot hos Hanner i første voksen Dragt af serrator, men ogsaa hos albellus, i nogen Grad hos merganser og desuden hos Bucephala cl. clangula i første voksen- og i Sommerdragt. Det er jo ikke usandsynligt, at et saadant lille Fjerparti eller en saadan Tegning kan betyde nok saa meget m. H. t. Slægtskab som mere dybtliggende Egenskaber. I mange Henseender synes Skalleslugerne, ligesom Hviinænderne, at have bevaret meget oprindelige Træk, fælles for dem og andre forholdsvis „lave" Ænder; meget tidligt og langt nede have da formodentlig bægge Grupper skilt sig ud fra Andestammens mangegrenede Træ.

Skalleslugerne lægge som andre Andefugle et stort Antal Æg, ofte over en halv Snes Stykker, der ere gulhvide af Farve og temmelig glatskallede. Mergus albellus og merganser yngle i Træhuller, naar saadanne kunne findes, eller i andre Fugles forladte Reder, stundom ret højt til Vejrs; merganser gaar dog ofte ind i gamle Skure eller indretter sin Rede paa Loftet i forfaldne eller forladte Huse; den bygger ogsaa i Klipperevner og Huller eller under lave Trævækster; under saadanne findes, i hvert Fald her i Landet, sædvanligst serrators Rede, inde under lavt Tjørnekrat eller i Stengærder, og i førstnævnte Tilfælde fører da tidt en lille Sti ind til Reden, til hvilken Adgangen er saa besværlig for andre, at den har nogen Udsigt til at være i Fred for saadanne Fjender som t. Eks. Krager og større Maager, der sætte stor Pris paa Æggene. Gravanden, som ynder lignende Redepladser, lægger ofte sine Æg i Reden hos serrator, der troligt udruger dem. Den Toppede Skallesluger er overvejende de aabne Kysters Fugl, den „Store" foretrækker Øer og Kyster med Skovbevoksning, den „Lille" er en Skovfugl, der holder til ved Elve og skovkransede Søer. Deres Forkærlighed for at have Rede i Træhuller er et Træk, som de have fælles med Hviinænder, Brude- og Mandarinænder; Ungerne formaa vistnok ved egen Hjælp — de have krumme spidse Kløer — at komme op af selv ret dybe Rede-

Brystben og Bækkener af Skalleslugere og Hviinand.

Stor Skallesluger, M. merganser L.
♂ 15/12 1905.
Varde Omegn.

Lille Skallesluger, M. albellus L.
♂ ad. 8/2 1917.
Kallehave.

Hviinand, B clangula (L.).
♂ ad. 16/2 1919.
Gundsømagle.

Toppet Skallesluger,
M. serrator L. ♂ ad.
ult. Oktbr. 1924. Smaalandshavet.

Brystben (set fra Indsiden) af M. merganser L.

Brystben (set fra Indsiden) af M. serrator L.

Bækken af samme Fugl
som ovenfor.

Bækken af Lille Skallesluger
samme Fugl som ovenfor.

Bækken af Hviinand,
samme Fugl som ovenfor.

Bækken af samme Fugl
som ovenfor.

Hovedskaller af Skalleslugere.

Stor Skallesluger, M. merganser merganser L.
Set ovenfra og fra Siden.
♂ ad. 15/12 1905. Varde Omegn.

Toppet Skallesluger, Mergus serrator serrator L.
Set ovenfra og fra Siden.
♂ ad. 16/4 1916. Saltholm.

Lille Skallesluger.

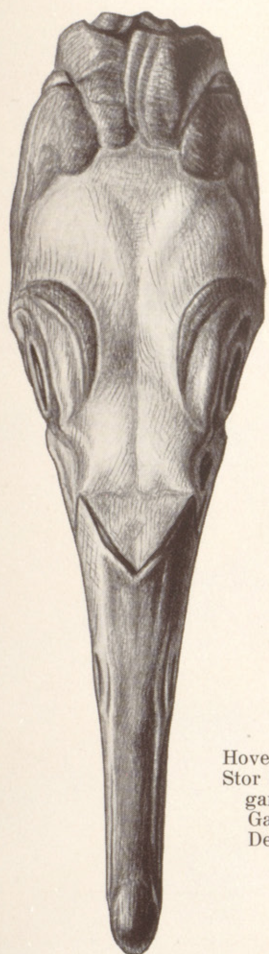
Stor Skallesluger.
Visende Lejet for øverste Næsemusling; Næb, Gane- og Vingeben fjærnede.

Toppet Skallesluger.

Underkæbe af Toppet Skallesluger.
Visende Kæbegrenenes Bevægelighed
til Siden.

Lille Skallesluger, Mergus albellus L.
Set ovenfra og fra Siden.
♂ juv. 5/1 1909, Kbhvn.s Omegn.

Underkæbe af Toppet Skallesluger
i Hvilestilling.

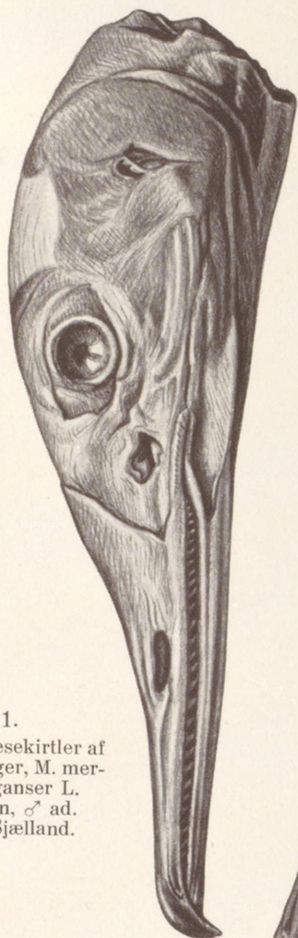

Fig. 1.
Hoved med Næsekirtler af Stor Skallesluger, M. merganser merganser L. Gammel Han, ♂ ad. Dec. 1925. Sjælland.

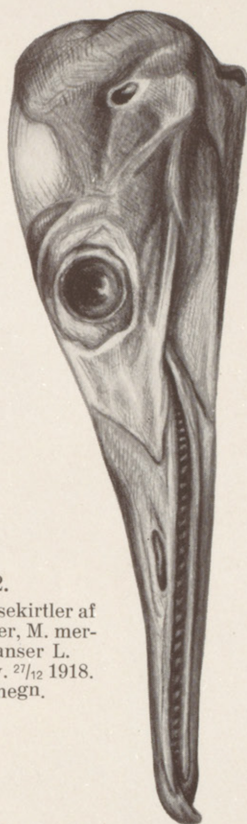

Fig. 2.
Hoved med Næsekirtler af Stor Skallesluger, M. merganser merganser L. Ung Hun, ♀ juv. $^{27}/_{12}$ 1918. Thisted Omegn.

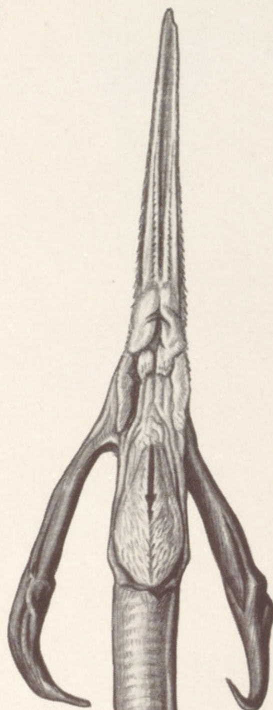
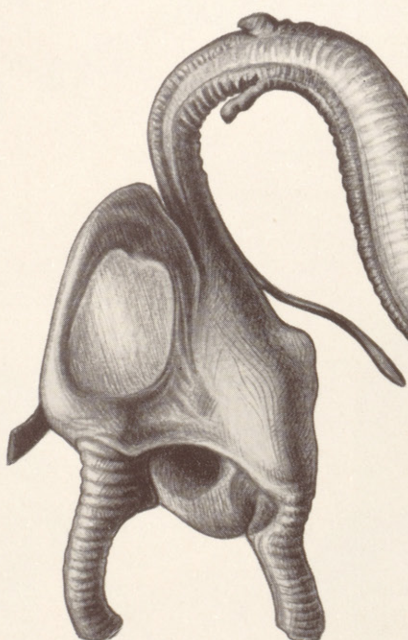
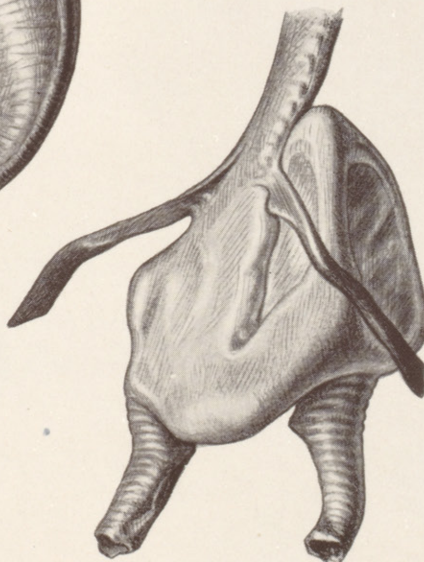

Fig. 3.
Hoved med Næsekirtler af Lille Skallesluger, Mergus albellus L. Gammel Han, ♂ ad. $^{13}/_{1}$ 1920. Lundby. Set ovenfra.

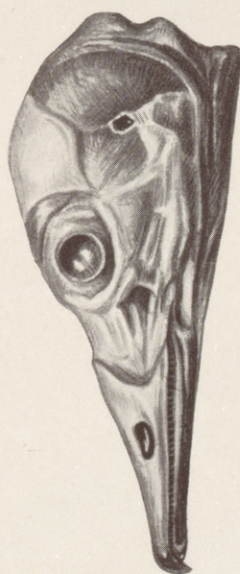
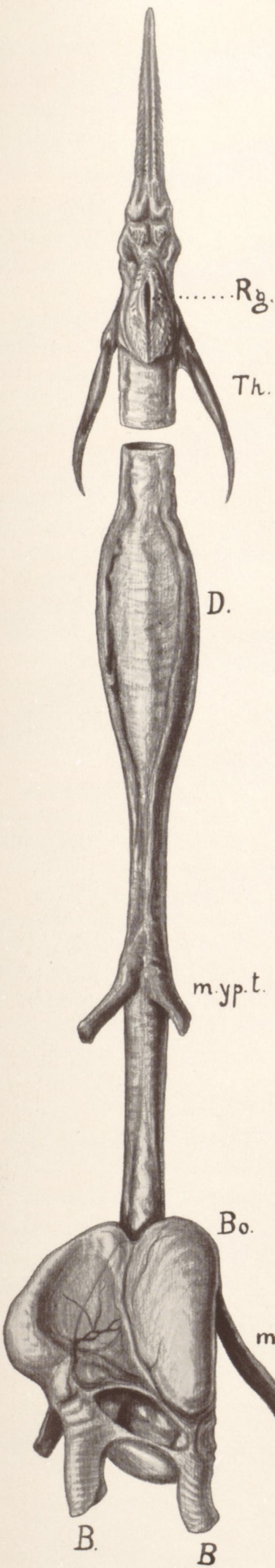

Fig. 4.
Hoved med Næsekirtler af Lille Skallesluger, Mergus albellus L. Gammel Han, ♂ ad. $^{13}/_{1}$ 1920. Lundby. Set fra Siden.

Fig. 5.
Tunge og Luftrør med Udvidelse af Stor Skallesluger, Mergus merganser merganser L. Gammel Han, ♂ ad. Pragtdragt. Dec. 1925. Sjælland.

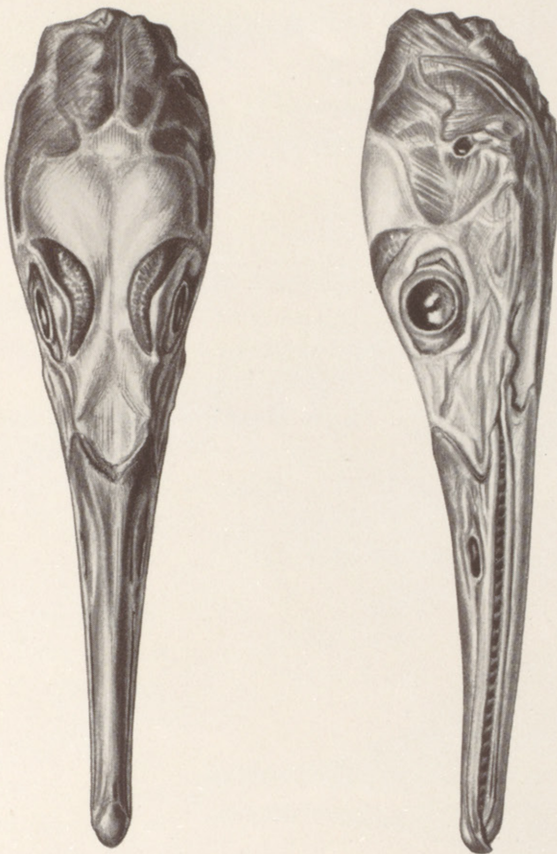

Fig. 1.
Hoved med Næsekirtler af Toppet Skallesluger, M. serrator serrator L.
Ung Han, ♂ juv. 10/10 1920. Læsø.

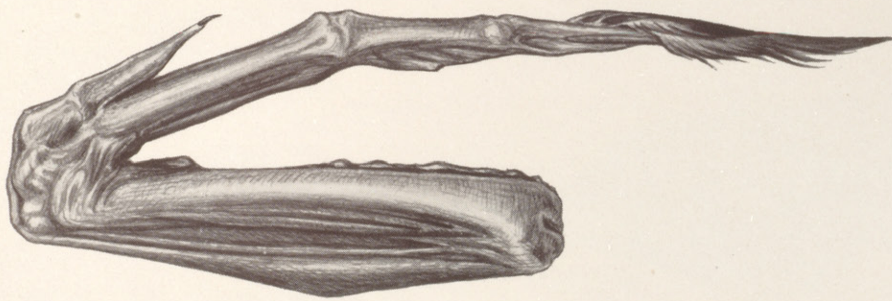

Fig. 2.
Underarm og Haand af Toppet Skallesluger,
Mergus serrator serrator L. 15/11 1914. Holbæk Fjord.
Bemærk Tommelfingerens Negl.

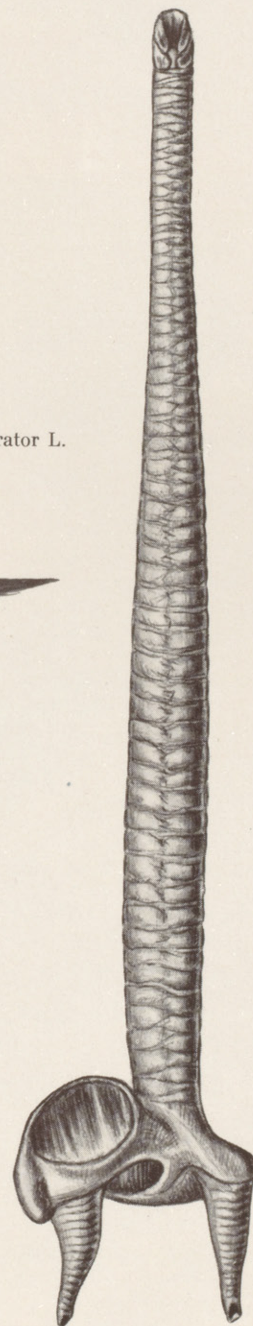

Fig. 3.
Luftrør af Lille Skallesluger,
M. albellus L.
♂ ad. 8/2 1917. Kallehave.

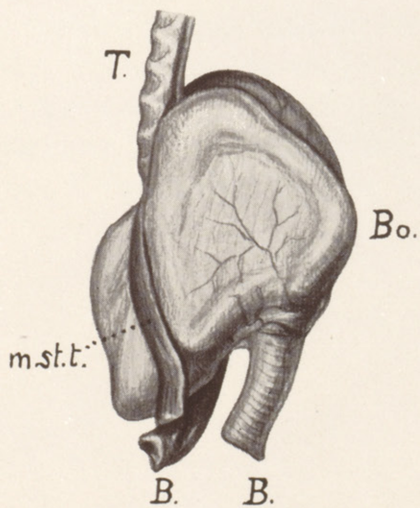
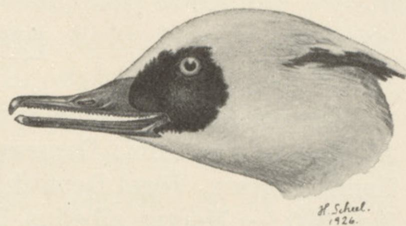

Fig. 4.
Tunge og Luftrør af Toppet Skallesluger, Mergus serrator serrator L.
♂ ad. Februar 1920. Smaalandshavet.

huller og springe da selv ned til Jorden, som de naa uden at tage Skade af Faldet. — Næringen er aldeles overvejende Fisk, som de forfølge og fange svømmende under Vandet; de jage i Almindelighed paa temmelig lavt Vand; selv Ællingerne kunne fange smaa Fisk, som de bemægtige sig mellem Bundens Tangplanter. Den Lille Skallesluger æder vist tillige mange Vandinsekter og disses Larver, og det samme gælder vistnok i nogen Maade unge Fugle af den Store Skallesluger.

De tre Arter, som forekomme i det her behandlede Omraade, kunne kendes efter nedenstaaende Bestemmelsesnøgle.

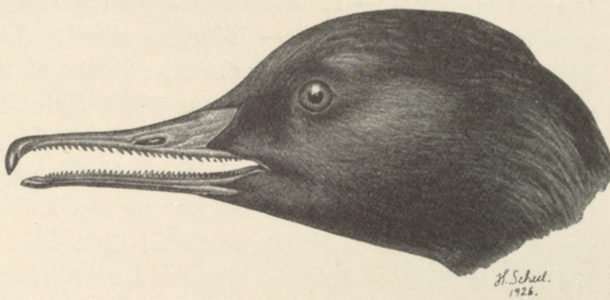
Fjergrænsen paa *Overnæbbets Side* gaar omtrent lodret nedad fra Næbfligens Bagrand, dannende en jævn Bue ind mod Mundvigen; den naaer ikke saa langt frem paa Næb*siden* som Fjergrænsen paa Næb*ryggen*, men længere frem end Fjergrænsen paa *Undernæbbets* Side, se hosstaaende Afbildning.

Næbbet forholdsvis kort, hos Hunner 25—28 mm, hos Hanner 28—32 mm, maalt fra Spidsen til Fjergrænsen paa Næbryggen; Farven er graablaalig; *Næseboret* omtrent midt mellem Næbspids og Mundvig. Fødderne blygraalige. 16 Halefjer.

Størrelsen forholdsvis ringe. Vingen hos Hunner 170—179 mm, hos Hanner 185—207 mm .... Lille Skallesluger, *Mergus albellus L.*

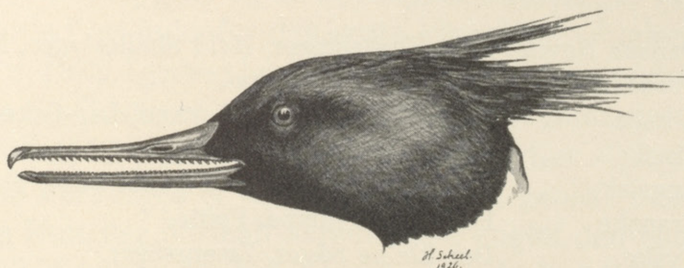
Fjergrænsen paa *Overnæbbets Side* ender spidst og gaar næsten lige saa langt frem som Fjergrænsen paa *Næbryggen*. Fjergrænsen paa *Undernæbbets Side* gaar lige saa langt frem som Fjergrænsen paa Overnæbssiden, se hosstaaende Afbildning.

Næbbet temmelig langt; hos Hunner 45—57 mm, hos Hanner 51—61 mm. Farven rødlig, hos gamle Fugle med en sort Midtstribe og sort Negl; denne er brat nedbøjet over Undernæbbet. *Næseboret* omtrent midt mellem Næbspids og Mundvig. Fødder rødlige, hos gamle Fugle stærkt røde. 18 Halefjer, stundom 20.

Størrelse forholdsvis betydelig. Vingen hos Hunner 243—270 mm, hos Hanner 260—295 mm .... Stor Skallesluger, *Mergus merganser merganser L.*

Fjergrænsen paa *Overnæbbets Side* ender spidst og naaer lige saa langt eller oftest længere frem end Fjergrænsen paa *Næbryggen* og meget længere frem end Fjergrænsen paa *Undernæbbets Side*, se Afbildning.

Næbbet langt og slankt; hos Hunner 49—57 mm, hos Hanner 54—66 mm. Farven rødlig, stærkest hos gamle Fugle. Næbneglen mere jævnt nedbøjet over Undernæbbet end hos foregaaende Art. *Næseboret* nærmere Mundvig end Spids, Fødder rødlige, hos gamle Fugle stærkt røde. 18 Halefjer.

Størrelse omtrent som Stokandens. Vingen hos Hunner 204—240 mm, hos Hanner 219—258 mm .... Toppet Skallesluger, *Mergus serrator serrator L.*

Racen Mergus merganser americanus Cass. er lidt mindre end Artens typiske Form og har et sort Tværbaand over Vingen, fortil begrænsende Spejlet, synligt, da den foranliggende Række hvide Dækfjer ikke dækker det, saaledes som hos Arten.

Racen Mergus serrator major Schiöler er gennemsnitlig større end Artens typiske Form; Næbbet bredere ved Roden, hos ♀♀ 12—14, gennemsnitlig ca. 13 mm, hos ♂♂ 13—17, gennemsnitlig ca. 14,5 mm. De tilsvarende Maal for Arten ere: ♀♀ 10—12 gennemsnitlig ca. 11 mm, ♂♂ 10,5—15 mm gennemsnitlig ca. 13 mm. Den rustbrune Farve paa Hovedet hos Ællinger, unge Fugle og Hanner i Sommerdragt lidt mørkere, varmere; Kropsidernes Vatring hos Hanner i Pragtdragt i Regelen, men ikke altid, grovere og mørkere.

LILLE SKALLESLUGER, Mergus albellus L.

Mergus Albellus Linné Syst. Nat. Ed. X I 1758, Side 129. — Mergus minutus ibid. 1758, Side 129. — Mergus Albellus L. Teilmann: Danmarks og Islands Fugle 1823, Side 203. — Mergus albellus og M. minutus L. Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschlands 1831, Side 941, 942. — Mergus albellus L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 390. — Mergus albellus, Linn. Mewes: Ornith. Iakttag. Nordvestra Ryssland 1869, Öfvers. Kongl. Vetenskaps-Akad. Förh. 1871, Side 783. — Mergus albellus. Dresser: Birds of Europe Vol. VI. 1871—81, Side 699. — Mergus albellus Linn. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 541. — Mergus albellus L. Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 700. — Mergus albellus Linn. Stejneger: Ornith. Explor. Commander Islands and Kamtschatka. 1885, Side 178. — Mergus albellus Linn. Pleske: Säugethiere und Vögel der Kola-Halbinsel II, 1886, Side 294. — Mergus albellus, Seebohm: Birds of the Japanese Empire 1890, Side 259. — Mergus albellus L. Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 269. — Mergus albellus Linnæus. Ussher and Warren: Birds of Iceland 1900, Side 220. — Mergus albellus, Winge: Fortegn. Danmarks Fugle, D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 7. — Mergus albellus (Linnæus). A. O. U. Check List of North Am. Birds. 3rd Ed. 1910, Side 67. — Mergus albellus Linnæus. J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. II, 1913, Side 117. — Mergus albellus Lin. Einar Lönnberg: Sveriges Ryggradsdjur II Fåglarna 1915, Side 263. — Mergus albellus Lin. H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna 1916, Side 250. — Mérgus albéllus Linné. Hørring: Danmarks Fugle I. Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 173. — Mergus albellus L. Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna Bd. II 1920, Side 1381. — Mergus albellus (L.). Collett-Olsen: Norges Fugle, Tredje Bd. 1921, Side 157. — Mergus albellus L. Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby. Vol. II, Febr. 16th, 1922. — Mergus albellus L. Ekman: Djurvärldens Utbredningshist. på Skand. Halvön 1922, Side 199.

Danske Navne: Lille Skallesluger, Hvid Skallesluger, Nonne, Hvidskrække, Hvidside.
Svenske „ Salskraken, Salknipa.
Norske „ Dvergfiskand, Hvid fiskand, Lap-fiskand.
Finske „ Uivelo, Herna, Ungelo.
Engelske „ Smew, Smee, White Wigeon, Vare, Nun.
Franske „ Petit Harle huppé, Piette.
Tyske „ Der kleine Säger, Zwergsäger.

Artskendetegn: En lille Skallesluger. Fjergrænsen paa Overnæbbets Side gaar omtrent lodret nedad fra Næbfligens Bagrand, dannende en jævn Bue ind mod Mundvigen; den naaer ikke saa langt frem paa Næbsiden som Fjergrænsen paa Næbryggen, men længere frem end Fjergrænsen paa Undernæbbets Side. Næbbet forholdsvis kort, hos Hunner 25—28 mm, hos Hanner 28—32 mm, maalt fra Spidsen til Fjergrænsen paa Næbryggen; dets Farve graablaalig. Næseboret omtrent midt mellem Næbspids og Mundvig. Fødderne blygraalige. 16 Halefjer.

Forekomst i Danmark: Regelmæssig, noget faatallig Vintergæst; i somme Vintre dog ret hyppig.
„ paa Færøerne: Ikke kendt fra Øerne.
„ paa Island: Ikke truffet.
„ i Grønland: Ikke truffet.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen* har ikke foreligget til Undersøgelse; efter Dresser gengives en Beskrivelse af „young in down“ fra Kimschensk i Rusland: Oversiden, Hovedets Sider til under Øjnene og en Stribe ned ad Baghalsen mørkt sortebrune, mørkest paa Isse og Overgump. Tre hvide Pletter paa hver Side af Ryggen og en lille hvid Plet under Øjet. Undersiden hvid, Bryst og Kropsider blegt sodbrune. Millais, som af Manchester University Museum har laant den af Dresser beskrevne Ælling fra Nord-Rusland, 18de Juli 1872 — Dresser skriver 18. Juni —, siger, at den i det Store og Hele ligner en Ælling af Hviinanden, men Næbbet er smallere, længere og har meget lys, bengul Negl.

Den *unge Hun* har et mørkt blygraaligt Næb, Hovedets Overside er mørk nøddebrun, Kinderne lyst nøddebrune, og denne Farve fortsætter om paa Nakken og ned ad Baghalsen, hvor den efterhaanden gaar over i mørkt Askegraabrunt til ned mellem Skuldrene, hvor Fjerene dog blive lidt mørkere og have svagt antydede graalige Kanter; Overgumpen er sortegraa, Overhaledækfjerene graalige, Halefjerene atter sortegraa. Skulderfjerene ere olivengraalige, Forvingens Kant mørk graabrunlig med lysere Fjerkanter; paa selve Forvingen ses et hvidt Parti, hvis Fjer ere kantede med Graabrunt. Den sidste Række Dækfjer ned mod Spejlet er sort med hvide Fjerkanter, som tilsammen danne et hvidt Baand foran det sorte Spejl, hvis Fjer igæn have hvide Ender, saaledes at Spejlet for- og bagtil indfattes af hvide Baand; op mod Ryggen danne de bageste Armfjer dets Grænse, som markeres ved, at den nederste har overvejende hvidgraa Yderfane; de øvrige ere graabrune. Svingfjerene sodsorte. Hagen, Struben, Kindernes nederste Del og Forhalsen ere snehvide. Paa Brystets øverste Del findes et forholdsvis smalt, graaligt Bælte, der er lidt lysere end Farven paa Baghalsen. Iøvrigt er Undersiden hvid, ogsaa Underhaledækfjerene; Kroppens Sidefjer, Vingeskjulerne, ere askegraa med lysere Kanter, Gumpsiderne graalige. Fødderne blygraa med mørke Skygger paa Tæernes Led og næsten sort Svømmehud. En ung Han er afbildet paa Tavle LXXII og en anden fotografisk gengivet paa Tavle LXXVII. En Hun, skudt 29de Maj 1908 i Øvre Pasvik, bærer den her beskrevne Dragt, blot noget slidt og falmet; men det hvide Parti paa Forvingen har tydelige graabrune Kanter.

Seks unge Hunner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	173 mm	26,5 mm	30,5 mm	51 mm	48 mm	41 mm
Største Maal	175 „	28 „	31 „	52 „	49 „	43 „
Mindste Maal	170 „	26 „	29 „	50 „	47 „	40 „

Den efter første voksen Dragt følgende *Sommerdragt* har jeg ikke set. *Gamle Hunners Dragt* er, hvad Tegning og Farvernes Fordeling angaar, en Gentagelse af Ungedragten, kun er Hovedets Farve mørkere brunlig, og fra Næbroden op foran, under og bagved Øjet, strækker sig en sort Plet, der i Omfang svarer til den sorte Plet paa Hovedet hos Hannen i Pragtdragt. Det graa Brystbælte er lidt smallere end hos de unge Fugle, Forskellen mellem de sorte Rygfjer og de olivengraa Skulderfjer lidt mere udpræget, og endelig har Forvingen nu helt hvide Fjer indenfor den sorte Vingekant; Fuglens Underside er silkehvid. Den her beskrevne Fugl (4. Febr. 1922, Lynæs) havde svagt bugtet, men endnu ganske smal Ægleder; formentlig forplanter den Lille Skallesluger sig først ca. 2 Aar gammel. Smal og tynd Ægleder havde ogsaa en Hun, skudt 17de Juli 1916 paa Maribo Sø; dens Dragt er slidt og Hovedets røde Farve meget falmet; det hvide Felt paa Forvingen er temmelig udbredt, ganske uden graalige Kanter og viser saaledes, at det er en voksen Hun, der normalt skulde have ynglet den paagældende Sommer, men et Skudsaar i venstre Haandled havde ødelagt Vingen saaledes, at Fuglen ikke havde kunnet forlade Vinterkvarteret og drage med sine Artsfæller op til Ynglepladserne. En tredje Hun, skudt 6. Febr. 1917 i Limfjorden, er som føromtalte Hun fra Lynæs, men den sorte Plet paa Hovedet er noget dybere i Farve og lidt mere udstrakt. Fuglen havde bred, bugtet, dybt nedsunken Ægleder og var altsaa mindst ca. 31 Maaneder gammel. Den er afbildet paa Tavle LXXII og fotografisk gengivet paa Tavle LXXVII.

De tre voksne Hunner maale:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Lynæs $^4/_2$ 1922	175 mm	26 mm	30 mm	47 mm	45 mm	40 mm
Maribo Sø $^{17}/_7$ 1916	175 „	25 „	28 „	52 „	48 „	42 „
Limfjorden $^6/_2$ 1917	179 „	26 „	29 „	46 „	47 „	41 „

Den unge *Han i første Fjerdragt* ligner i Farve og Tegning ganske den unge Hun, saaledes at de to Køn i denne Alder kun med nogenlunde Sikkerhed kunne skelnes fra hinanden ved Hannens betydeligere Størrelse, men hen mod Jul bryde Fjer af en første voksen Dragt frem, sorte paa Hovedet, dér hvor senere den sorte Plet findes i Pragtdragten, hvide paa Kropsiderne med brede askegraa Ender og en utydelig Vatring, eller maaske snarere Punktering, i den hvide Del; og paa Brystets Sider foran Haandleddet vokse nogle Fjer frem, som ere dels hvide og graa med Tilløb til Vatring i deres hvide Del, dels hvide og sorte, d. v. s. hvide paa den inderste Del, derefter sorte, saa tegnede med en

hvid Tværlinie og yderst atter sorte; disse Fjer ere i noget forskellig Grad udviklede hos de enkelte unge Hanner. Hos dem alle er derimod det hvide Felt paa Forvingen større end hos Hunner, men de hvide Fjer ere stedse tydeligt kantede med Graat. Den unge Han forplanter sig sikkert ikke i sit første Leveaar.

En ung Han er afbildet paa Tavle LXXII, og en anden er fotografisk gengivet paa Tavle LXXVII.

Ni unge Hanner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	192 mm	29,4 mm	33,4 mm	56,4 mm	54 mm	46 mm
Største Maal	200 „	31 „	35 „	59 „	57 „	50 „
Mindste „	185 „	28 „	32 „	55 „	53 „	44 „

I *Sommerdragten* ligner Andrikken den unge Han, naar bortses fra Vingen, der nu er „voksen", d. v. s. uden graa Kanter paa det hvide Vingefelt. Hovedets Farve er kanelbrun paa Siderne, mere graalig brun paa Pande og Isse, og sorte Fjer ses ikke; mellem Skuldrene findes nogle faa sorte Fjer. Det lyse Felt paa Vingen er, som allerede sagt, nu helt hvidt, og Yderfanen paa den nederste (mod Spejlet) af de lange Armfjer er hvid; den følgende er askegraa, de næste olivengraalige. Iris er hvidgraa med et svagt blaaligt Skær; Næbbet blyblaaligt med lys Negl, Fødderne graablaalige med mørke Skygger paa Tæernes Led og mørk Svømmehud. En Han i Sommerdragt (27. Oktbr. 1856, Porkala), venligst laant mig af Helsingfors' Zool. Museum, er afbildet paa Tavle LXXII.

I *Pragtdragten* har Hannen Hoved, Hals og Kroppens Underside, Underhaledækfjerene medregnede, silkehvid, men rundt om Øjet ses en grønglinsende sort Plet, som strækker sig ned til Mundvigen og følger Næbroden langs den opadrettede Næbflig. Hovedets Fjer ere forlængede til en busket Top, som paa hver Side har en bred sort Stribe af grøntskinnende Fjer; Kropsidernes Fjer ere fint graavatrede paa hvid Bund, Ryggen sort med mørk grønlig Glans, og paa hver Side af Halsroden strækker et smalt sort Baand sig frem i de hvide Fjer og et andet, i Regelen smallere og lidt kortere, ses foran Haandleddet. Skulderfjerene ere snehvide med sorte Kanter ned mod Vingen, der er som i Sommerdragten, men de bageste, lange, lidt tilspidsede Armfjer ere lyst askegraa med smalle hvide Kanter. Overhaledækfjerene ere askegraa, Halens Fjer lidt mørkere. I en Række af over 20 Hanner i Pragtdragt ses meget ringe Variation, de sorte Baand ved Halsroden og paa Brystets Sider kunne svinge lidt i Bredde, den sorte Plet om Øjet lidt i Udstrækning, og Kropsidernes Vatring kan være lidt finere eller grovere. En Han paa Zoologisk Museum her har endnu i December nogle Rester af Sommerdragten. En Han i Pragtdragt fra Amurbugten er ganske som skandinaviske Hanner.

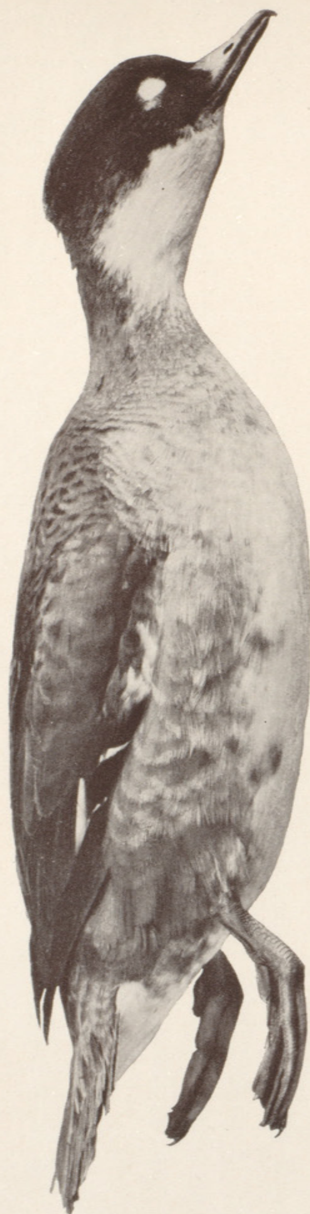
Fjorten Hanner i Pragtdragt vise nedenstaaende Gennemsnitsmaal:

	Vinge	Næb	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	198,8 mm	30 mm	34 mm	56 mm	54,5 mm	45 mm
Største Maal	207 „	32 „	36 „	59 „	57 „	47 „
Mindste „	194 „	28 „	31 „	51 „	49 „	43 „

En Han i Pragtdragt, skudt 9. Marts 1907 i Storebælt, vejede 718 gr.

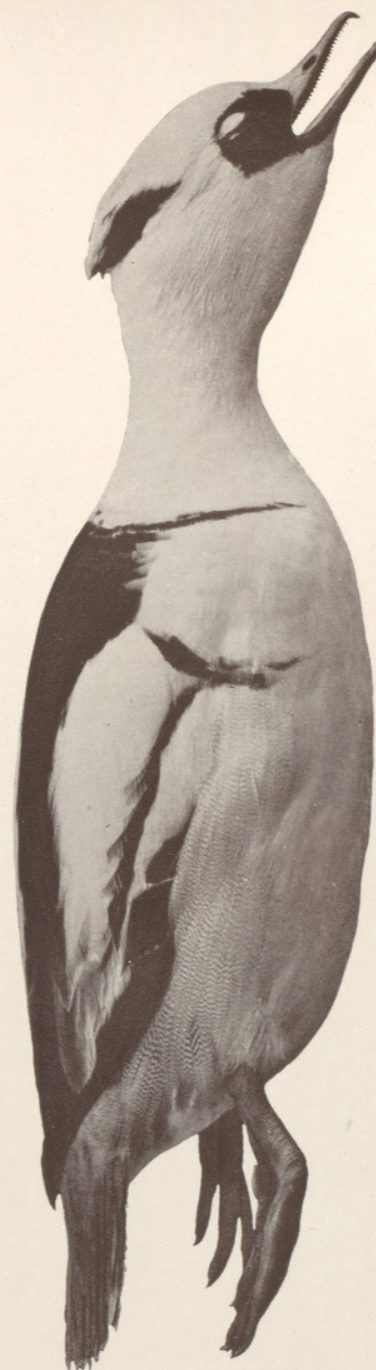
Paa Tavle LXXII findes afbildet en Han i Pragtdragt, en anden er fotografisk gengivet paa Tavle LXXVII.

Den Lille Skallesluger er udbredt som Ynglefugl fra den nordøstlige Del af Europa over Asien ud til Kamtschatka. I Norge er den dog væsentlig Vintergæst, der faatalligt og sjældent er truffen ved de sydlige Kyster og langs Vestkysten op til Trondhjemsfjorden, og desuden skriver Schaanning, at den aarlig forekommer under Foraarstrækket i Øst-Finmarken 24.—29. Maj i Øvre Pasvikdalen (Syd-Varanger): „Den optræder her mest enkeltvis og spredt, men ogsaa parvis og sandsynligvis ruger den i trakterne om Rensvand og Ellenvand. Nordligst er den skutt ved Salmijervi, (en ad. ♂) den 25. mai 1905. Ved Rensvand er den skutt 29. mai 1904 (ung ♂), 25. mai 1905 (ung ♂), 24. mai 1906 (2 ad. ♂ ♂), 29. mai 1908 (♂ ♀), og 28. mai 1911 (ad. ♂); ved Ellen-vand saa jeg et par (ad. ♀ ♂) den 31. mai 1915. I rugetiden har jeg aldrig bemerket den, men da den ruger i Enare (ved Ivalajokk) er det sandsynlig, at enkelte par ogsaa undertiden ruger i Øvre-Pasvik. Den vælger likesom laks-anden (Mergus merganser) og kvin-anden (Glaucion clangula) sin redeplads i huller i træer". I Sverige er

Lille Skallesluger, Mergus albellus L.

Ung Hun, ♀ juv. 7/2 1917.
Skelskør.

Gammel Hun, ♀ ad. 6/2 1917.
Limfjorden. Nedsunken Ægleder.

Ung Han, ♂ juv. 6/2 1917.
Limfjorden.

Gammel Han, ♂ ad. 8/2 1917.
Kallehave.

den fundet ynglende i Lappland og én Gang i Stockholms Skærgaard ($^{11}/_{6}$ 1885). I Finland er Fuglen temmelig sjælden og ruger kun faatalligt i de nordlige og østlige Dele. Meves traf den paa sin Rejse i det nordvestlige Rusland i Sommeren 1869 og fortæller, at den er fundet med Unger ved Onega; den skal desuden yngle paa Kola-Halvøen omkring Archangelsk og længere sydpaa i Rusland, men ikke i den vestlige Del af dette Land. I Asien skal den ruge op til Trægrænsen helt ud til Kamtschatka.

Fra disse sine Ynglepladser trækker den om Vinteren mod Syd og Sydvest; til Finlands Sydkyst siges den saaledes at komme i Slutningen af Oktober og stundom i Begyndelsen af November og skal især i kolde Vintre ikke være helt sjælden ved de svenske Kyster. Til Tysklands Nordkyst kommer den ogsaa om Vinteren; den er ikke ualmindelig paa Østkysten af de britiske Øer og nogenlunde regelmæssig Vintergæst ved Sydkysten, men sjælden paa Vestkysten undtagen paa nogle af de indre Hebrider, hvor den skal være ikke helt ualmindelig; paa de ydre Hebrider, Orkn- og Shetlandsøerne er den sjælden. I Irland skal den være en sjælden, men rimeligvis aarlig Vintergæst. Ved Hollands Kyst skal den iflg. van Oordt og Verwey være Vinterfugl i stærkt vekslende Antal, ankommende i November.

Den er truffen saa langt mod Syd som i det nordvestlige Afrika, og desuden træffes den om Vinteren ved Middelhavet, Sortehavet og Det kaspiske Hav, i den nordlige Del af Indien, Kina og Japan. Som tilfældig Gæst er den truffet i det nordlige Nordamerika. Fra Færøerne og Island kendes den ikke, og Millais udtaler Tvivl om, at den, saaledes som det angives i Pract. Handb. Brit. Birds, skal forekomme paa Orknøerne. Under Trækket ses den fuldt saa meget paa Fersk- og Brakvandssøer som i Saltvand og særdeles ofte i Selskab med Hviinænder.

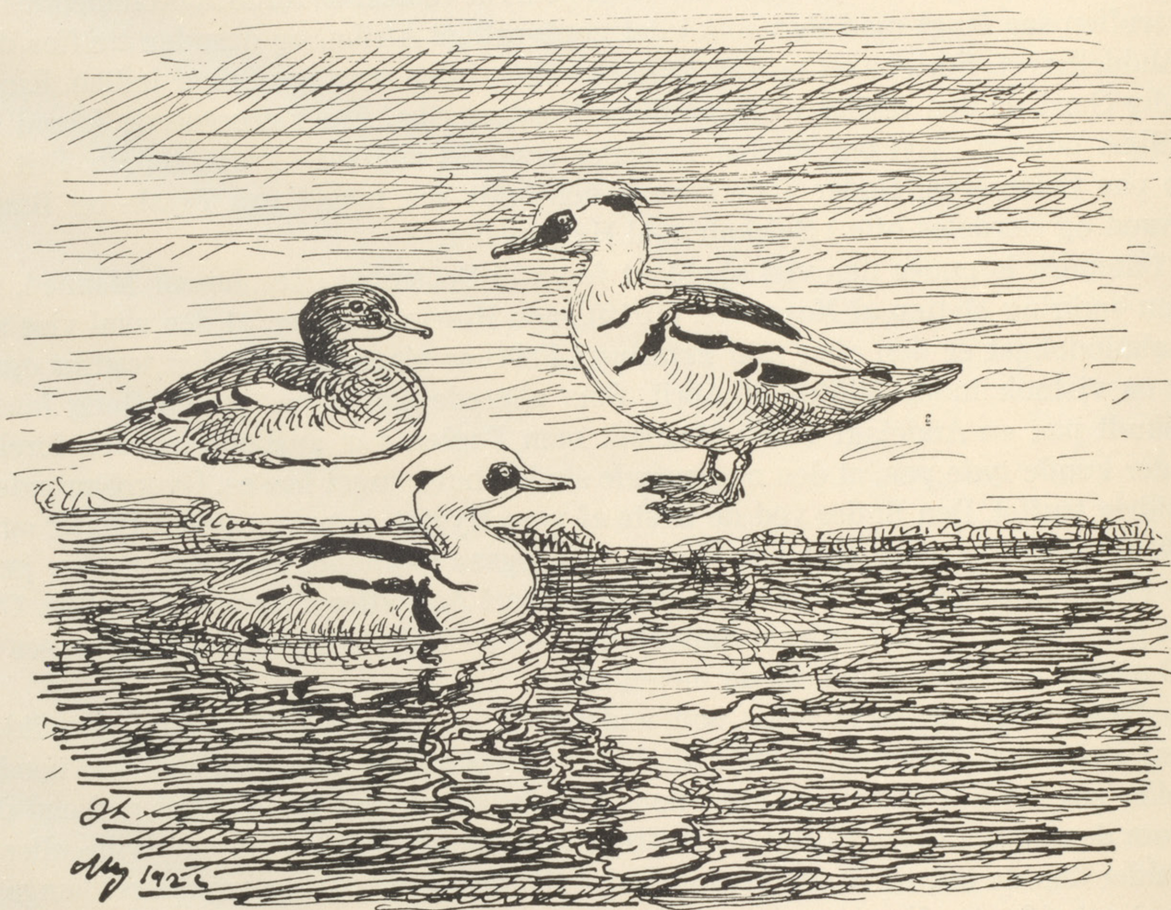
Her til Danmark kommer den vist sjældent førend i December eller Januar Maaned, tidligst har jeg faaet den omkring Midten af November (1919), men Hørring skriver, at den skal vise sig allerede i Oktober; almindeligst er den efter min Erfaring i Februar Maaned, men den træffes ogsaa i Marts og forlader os vistnok inden Midten af April. Som allerede nævnt har jeg én Gang faaet en gammel Hun, skudt paa en Andejagt i Juli Maaned, men Fuglen var anskudt, og der foreligger intet som helst, der kunde tyde paa, at den nogensinde skulde have ruget hos os. Oversomrende Fugle har jeg heller aldrig truffet. Den findes ved de fleste af vore Kyster, hyppigst inde i Bugter og Vige samt paa vore Ferskvandssøer, ikke blot paa Øerne, men ogsaa i Jylland, hvor den t. Eks. jævnlig ses i Limfjorden. Paa Guldborgsund træffes den næsten hvert Aar, efter Typograf Carl Chr. Olsens Iagttagelser, der gaa tilbage til 1897, oftest i Smaaflokke paa 5—6 Stykker, men undertiden ses saa mange som 20—30 sammen i Flok, og de ere da meget sky.

Den Lille Skallesluger er her i Landet, som andetsteds, en sky og vagtsom Fugl, man ikke let kommer paa nært Hold; den svømmer i Almindelighed ret dybt paa Vandet med Halen hvilende paa dets Overflade eller sænket lidt under og synes, naar den dykker, at gaa mere lodret ned end de andre to Arter, som om den straks søgte til Bunds, omtrent paa samme Maade som en Hviin- eller Troldand; Vingerne holder den da tæt til Kroppen som andre Skalleslugere og bliver ikke ret længe nede. Den foretrækker at opholde sig i Ferskvandssøer eller i Inddæmninger med Brakvand, men tvinger Frosten, gaar den i Stranden og klarer sig ogsaa dér udmærket. Dens Føde bestaar for Størstedelen af smaa Fiske, men i noget højere Grad end hos de to andre Arter indgaa Insekter, smaa Frøer og Planteføde paa Spisesedlen. Flugten er meget hurtig med raske Vingeslag, der ikke ere ledsagede af en saadan klingende Lyd som den, der kendetegner Hviinændernes. Stemmen har jeg aldrig hørt; Fuglen skal frembringe en lignende Lyd som de andre Skalleslugere karr-r-r. Hyppigst skydes den her, naar Vinteren er stræng, og der drives Jagt ved Vaager efter andre Ænder; hos Vildthandlerne ses den derfor oftest i Januar—Februar Maaned. Som allerede sagt, forlader den os vist i Regelen inden Midten af April for at drage mod Nordøst til sine Rugepladser. Æglægningen skal finde Sted i Slutningen af Maj eller i Begyndelsen af Juni; til Redested vælges hule Træer eller Redekasser af samme Slags som dem, der opsættes til Hviinænder, og Æggenes Antal er 6—9; de ere flødefarvede og minde om Pibeandens (Mareca penelops) dog med glattere og stærkere, tykkere Skal. Hartert opgiver l. c. Gennemsnitsmaalet af 107 Æg efter Jourdain til 52,42×37,46 mm.

Ved Donaus nedre Løb, hvor den iflg. Dombrowski skal yngle i hule Piletræer i de oversvømmede Egne (Ornis Romaniae, Side 623), indtræffer Yngletiden tidligere, og Kuldet skal dér være færdiglagt allerede i Slutningen af April.

Næsten overalt, hvor den Lille Skallesluger træffes, ses den sammen med Hviinanden, hvis Sel-

skab den aabenbart ynder i høj Grad; det kan derfor ikke undre, at man har truffet Krydsninger mellem disse to Arter, ligesom Tilfældet jo er for saa mange andre Andearters Vedkommende. Den første blev skudt i 1825 i Braunschweig og af Eimbeck beskrevet, afbildet og benævnt Mergus anatarius i Isis for 1831; se Bd. I. Side 120. Senere var Kjærbølling saa heldig i de første Dage af 1853 at finde en lignende Fugl i en lille Samling udstoppede Fugle, der var udbudt til Salg her i København. Han holdt den for en egen Art og beskrev den under Navnet Clangula mergoïdes; en Afbildning af Fuglen findes i hans Arbejde om Danmarks Fugle. Dyret var skudt i Februar 1843 paa Isefjorden og siges at være en ung Han; det findes nu paa Zoologisk Museum. Dets overvejende Præg er af albellus. Ialt findes fem saadanne Bastarder. — En Tegning af Fuglen fra Isefjorden 1843 ses Side 258.

STOR SKALLESLUGER, Mergus merganser merganser L.

Mergus merganser Linné. Syst. Nat., Ed. X, I, 1758, Side 129. — Mergus Castor Linné. Syst. Nat., Ed. XII, I, 1766, Side 209. — Mergus merganser, Landt: Beskrivelse over Færøerne 1800, Side 252. — Mergus merganser (Linn.). Faber: Prodromus d. isl. Ornith. 1822, Side 64. — Mergus merganser Lin. Teilmann: Danmarks og Islands Fugle 1823, Side 201. — Mergus merganser, Linn. Brehm: Handb. Naturg. Vögel Deutschl. 1831, Side 943. — Mergus castor Linné & Brehm. ibid. Side 944. — Mergus merganser Linn. P. Alberg Holm: Ornith. Bidrag til Færøernes Favna. Krøyers Naturhist. Tidsskrift 2den Række 2det Bind. 1846—48, Side 521. — Mergus merganser L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 388. — Mergus merganser Lin. Julius von Wright: Kuopiotraktens Fogelfauna 1857, Side 49. — Mergus merganser Linn. H. C. Müller: Færøernes Fuglefauna. Videnskab. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. 1862, Side 34. — Mergus merganser Linn. W. Meves: Ornith. iakttagelser Nordvestra Ryssland 1869. Öfversigt Kongl. Vetenskaps-Akademiens Förhdlgr. 1871, Side 783. — Mergus merganser Linn. von Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 524. — Mergus merganser L. Kjærbølling 2den Udg. ved Jonas Collin 1875—77, Side 696. — Mergus merganser (Lin.). Stejneger: Ornith. Explor. Commander Islands and Kamtschatka 1885, Side 176. — Mergus merganser Linn. Pleske: Säugethiere und Vögel der Kola-Halbinsel II, 1886, Side 290. — Mergus merganser. Seebohm: Birds of the Japanese Empire 1890, Side 257. — Mergus merganser. Knud Andersen: Medd. Færøernes Fugle (Nolsø). Videnskab. Medd. Naturhist. Forn. 1898, Side 423. — Mergus merganser L. Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 270. — Mergus merganser (L.). Rambusch: Ringkøbing Fjord 1900, Side 119. — Mergus merganser (Linnæus). Ussher and Warren: Birds of Iceland 1900, Side 217. — Mergus merganser (Linn.). H. H. Slater: Manual Birds of Iceland 1901, Side 75. — Mergus merganser L. Hantzsch: Vogelwelt Islands 1905, Side 166. — Mergus merganser. Winge: Fortegn. Danmarks Fugle. D. O. F. T. 1. Aarg. 1906—07, Side 8. — Mergus merganser Linnæus. J. G. Millais: British Diving Ducks Vol. II 1913, Side 85. — Mergus merganser Lin. Einar Lönnberg: Sveriges Ryggradsdjur II, Fåglarna 1915, Side 261. — Mergus merganser Linn. H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna 1916, Side 251. — Mérgus mérganser Linné. Hørring: Danske Fugle I, Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 181. — Mergus merganser merganser L. Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna. Bd. II 1920, Side 1376. — Mergus merganser L. Collett-Olsen: Norges Fugle, Tredje Bind. 1921, Side 149. — Mergus merganser merganser L. Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds, ed. by Witherby Vol. II. Febr. 16th 1922, Side 380. — Mergus merganser L. Ekman: Djurvärldens Utbredhist. Skand. Halvön 1922, Side 164.

Danske Navne: Stor Skallesluger, Guulskræp, Gul Skallesluger, Skjørand, Bøgeskrække, Stor Havgasse.
Svenske „ Storskraken, Skrake ♂, Skräcka ♀, Hålskrake, Gulskräcka, Körfågel.
Norske „ Laksand, Stor fiskand.
Finske „ Hål- eller Storskrake, Isokoskelo, Uukoskelo, Voikoskelo.
Færøiske „ Topåndt, Topondt.
Islandske „ Stóra Toppönd, Gulönd.
Engelske „ Goosander, Greater Saw-Bill, Saw Goose.
Franske „ Le Harle, Grand Harle.
Tyske „ Grosser Säger, Gemeiner Säger, Gänsesäger, Ganstaucher.

Artskendetegn: En stor Skallesluger. Fjergrænsen paa Overnæbbets Side ender spidst og gaar næsten lige saa langt frem som Fjergrænsen paa Næbryggen. Fjergrænsen paa Undernæbbets Side gaar lige saa langt frem som Fjergrænsen paa Overnæbsiden. Næbbet temmelig langt; hos Hunner 45—57 mm, hos Hanner 51—61 mm; Farven rødlig, hos gamle Fugle med en sort Midtstribe og sort Negl; denne er brat nedbøjet over Undernæbbet. Næseboret omtrent midt mellem Næbspids og Mundvig. Fødder rødlige, hos gamle Fugle stærkt røde. 18 Halefjer, stundom 20.

Forekomst i Danmark: Sjælden og faatallig som Ynglefugl. Vist Standfugl. Almindelig Vintergæst; yngre Fugle undertiden oversomrende. Kendes fra Stenalder.
„ paa Færøerne: Besøger undertiden Øerne paa Trækket; yngler ikke.
„ paa Island: Ret almindelig udbredt som Ynglefugl; tildels Standfugl; nogle vandre vist mod Syd om Vinteren (Hantzsch).
„ i Grønland: Som tilfældig Gæst er den amerikanske Race truffet én Gang i Grønland.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen.* Hovedets Overside er nøddebrun; den samme Farve fortsættes ned ad Baghalsen og bliver mellem Skuldrene lidt mere graabrun for derefter paa Resten af Ungens Overside at gaa over i en mørkere Farve med et svagt olivenbrunligt Skær. Bag Hofterne, næsten ved Haleroden, ses to hvide Pletter, og bag Skuldrene findes ogsaa to, som dog ere ret utydelige. Vingens Overside har Ryggens Farve med et bredt, hvidt Tværbaand inden for Bagkanten. Hele Ællingens Underside er silkehvid fra Hage til Enden af Haledunene. Fra Overnæbbet gaar en mørk Stribe hen til Øjets Forrand; under denne ses en lyst rustfarvet, der gaar hen under Øjet og langs Øjelaagets Underkant, hvor den breder sig noget, dannende en lille lys halvmaaneformet Plet; over Øjet findes en smal, lyst rustfarvet halvbueformet Plet. Under den lyse Øjestribe løber en mørkere Stribe, som strækker sig hen under Øret til Nakken, og langs denne mørke Stribes Underkant ses en varm rustbrun Farve, der breder sig noget paa Nakkens Sider og strækker sig et Stykke frem over Halsens. Paa Næbryggen strække Dunene sig saa langt ud, at de ere paa Højde med eller lidt længere fremme end de paa Næbsiden udløbende Snipper, der igæn kun ere ganske lidt længere fremme end de tilsvarende paa Undernæbbets Sider, medens Forholdet hos *serrator-Ællinger* er, at Dunene paa Undernæbbets Side ikke naa nær saa langt ud som paa Overnæbbets Side, og heller ikke paa Næbryggen naa de saa langt ud, at de komme paa Højde med sidstnævnte Grænse. Fødderne ere lyst gulbrunlige med lyse Striber langs Tæerne paa den gummibrune Svømmehud; Neglene ere lyst hornfarvede, temmelig krumme og meget spidse. Iris graabrunlig. Tre spæde Ællinger fra Møen, 31te Maj 1917, foreligge; en af dem er afbildet paa Tavle LXXVIII. To noget større Ællinger, ca. 8—10 Dage gamle, fra Øvre Pasvik i Finmarken, tagne 9de og 12te Juli 1904, vise, at den brune Farve paa Hovedet efterhaanden falmer noget, og at Ryggens graabrune Farve bliver lidt lysere.

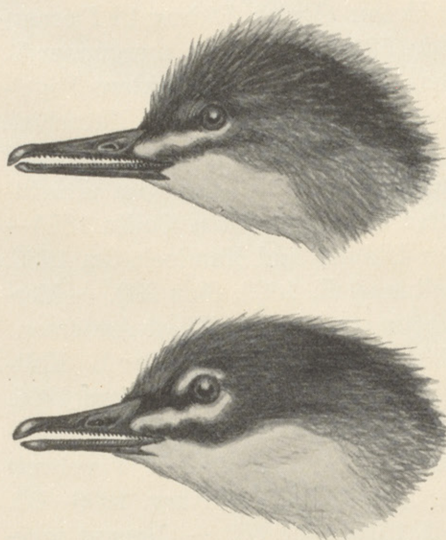

Fig. 70.
Hoveder af Skallesluger-Ællinger.
Øverst: Toppet Skallesluger, Mergus serrator serrator L.
Nederst: Stor Skallesluger, Mergus merganser merganser L.

Den *unge Hun i første Fjerdragt* har brunrødt Næb med lysere Negl, Iris er rødbrun, Hovedets Overside fra Panden ned til Øjets Underkant, henover Issen til Nakken, er olivengraabrunt, Fjerene i Nakken forlængede til en kort busket Top. Fra Overnæbbets Side hen til Øjet løber en lys Stribe, der nærmest Næbbet er ret utydelig, da de smaa Fjer, af hvilke den bestaar, have graabrune Kanter, og først lige under nedre Øjelaag breder den sig ud, saaledes at den danner en lys Plet paa dette Sted. Under denne, bagud over Kind, Øre og Halssider er Farven rustbrun, men Hage og Strube ere hvide, og denne Farve strækker sig ned langs Forhalsen i en Stribe, som skiller Halssidernes rustbrune Partier, der saaledes ikke mødes fortil. Længere nede er Halsens Forside lysegraalig, Bagsiden askegraalig; samme Farve med en svag blaalig Tone have Ryg- og Skulderfjer samt Forvingens Dækfjer, alle disse Fjer med saa tydelige sorte Midtstriber, at Fuglen set nærved, t. Eks. naar man har den i Haanden, næsten ser stribet ud paa Oversiden. Det samme stribede Udseende have Overgumpens Fjer og Overhaledækfjerene, sidstnævnte i særlig fremtrædende Grad. De 18 Halefjer ere mørkegraa med afbrudte Spidser. Hele Undersiden er mathvid, Kropsidernes Fjer ere graa, ogsaa disse med ret tydelige sorte Midtribber, Gumpsiderne ere ogsaa graalige, og et utydeligt Baand af samme Farve strækker sig fra disse hen mod Anus; Underhaledækfjerene for Størstedelen hvide. Forvingens Underside er hvid, ligesaa Armhulens lange Fjer. Spejlet er hvidt; den sidste Række af store Dækfjer, som tildels medvirker til at danne Spejlet, er ogsaa hvid, men disse Fjer ere paa deres inderste Halvdel sorte, uden at dette dog kan ses paa den sammenfoldede Vinge, da de foranliggende graa Dækfjer skjule de sorte Partier. De lange bageste Armsvingfjer ere ret brede, have afrundede Ender, og deres Farve er mørkegraa, de øverste mod Ryggen mørkest. Haandsvingfjerene ere sodsorte. Fødderne ere nærmest rødligt graa med brunlig Svømmehud, omtrent som gennemsigtig Gummi; Tæernes Negle hvidgraa, undertiden svagt graabrunlige paa Oversiden.

I Oktober Maaned, stundom lidt før eller senere, begynder ved langsom Fældning en *første voksen Dragt* at komme frem, og navnlig ombyttes de ungdommelige Halefjer med „voksne“, som have hele Ender. Denne Fældning af Halefjerene er ofte endnu ikke tilendebragt i Januar Maaned, og Fældnin-

gen synes i det Hele at forløbe ret langsomt t. Eks. for Ryg- og Skulderfjers Vedkommende, thi gamle, slidte Fjer kunne her ses endnu i Slutningen af Marts; derimod ombyttes Hovedets Fjer temmelig tidligt med nye, som have en mørkere, rustbrun Farve paa Kinder og Halssider, hvor denne rødbrune Farve nu omslutter Halsen helt, altsaa ogsaa Forsiden, saa at kun et lille lyst Parti bliver tilbage paa Hagen. Hovedets Overside er lidt mørkere, knapt saa rødbrun i Farvetone som Kinderne; men Toppen er atter temmelig rustrød og længere end i Ungedragten. Den lyse Stribe fra Næbroden forsvinder hos de fleste, og den lyse Plet under Øjet ses næsten aldrig. Ogsaa Kropsidernes Fjer skiftes i større eller mindre Omfang, saaledes at de graa vige for hvide, som have brede graalige Tværbuer og hist og her Tilløb til Vatring; paa nogle af disse nye „Vingeskjulere“ er Inderfanen helt graa, og de graa Tværtegninger forekomme da kun paa Yderfanen. Hos nogle finder ogsaa en Fældning Sted af Undersidens hvide Fjer, og de nye, som komme frem, have da i Regelen et svagt laksefarvet Skær.

Paa Tavle LXXVIII ses afbildet en Hun i Ungedragt fra Norge, skudt 2. Oktober 1914, og en Hun i første voksen Dragt, skudt 10de Februar 1917 i Kornerup Sø paa Sjælland.

13 unge Hunner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	248 mm	48 mm	58 mm	48 mm	67 mm	66,5 mm	58 mm
Største Maal	260 „	51 „	61 „	52 „	71 „	71 „	59 „
Mindste „	243 „	46 „	54 „	45 „	63 „	63 „	52 „

To unge Hunner fra Januar Maaned vejede henholdsvis 1052 og 1129 gr, en Hun fra Februar 1149 gr.

I Sommerens Løb tabes Svingfjerene, og Fuglen anlægger en *Sommerdragt,* i hvilken den atter faar samme Farve paa Hovedet som i Ungedragten, altsaa bliver mattere rustrød paa Kinder og Halssider, mere oliven-graabrun paa Oversiden og faar hvid Hage, Strube og Forhals; ogsaa Halsens nederste Del, ned til Grænsen mod Brystets øverste, er graalig, men Undersiden er svagt laksefarvet; Kroppens Sidefjer som i første voksen Dragt. Ryggens og Skuldrenes graalige Fjer ere en Kende mørkere end i den kommende Pragtdragt, Forvingens Dækfjer have næppe synlige mørke Fjerribber, og den forreste Række af hvide Fjer, som tildels danne Spejlet, have graalige Ender, saaledes at et mørkt Baand dannes tværs over det hvide Spejl. En saadan Hun, Kallehave 19. Oktober 1904, findes paa Tavle LXXVIII; dens Ægstok var stor med tydelige Æg, Æglederen fortykket, men endnu ret.

Efter Sommerdragten følger *første Pragtdragt;* to Hunner fra November Maaned, 19de og 26de, vise den næsten færdig, og i December bære de fleste, nu ca. 1 $^1/_2$ Aar gamle Hunner, Pragtdragten. I denne er Hagen i større eller mindre Udstrækning hvid; i Regelen lades dog kun et mindre lyst Parti tilbage af den rustbrune Farve, som iøvrigt dækker Hovedet og den øverste Del af Halsen, hvis nederste Del er svagt laksefarvet med en ganske ringe Antydning af et graaligt Bælte paa Grænsen mod Brystet, der ligesom den øvrige Del af Fuglens Underside er skønt laksefarvet. Hovedets Top er større end i første voksen Dragt og Sommerdragt, og dens Fjer have navnlig henimod Spidsen samme smukke rustbrune Farve som Kinderne, Ryggen er skiferblaalig, Overgumpen lidt lysere, Halefjerene noget mørkere. Vingen er som i Sommerdragten, men Kropsidefjerene kunne veksle noget i Udseende; de ere enten ensformigt graa med hvidlige Kanter og sorte Midtribber, eller de ere hos andre tildels laksefarvede med smukke graalige Buetegninger og lidt Vatring. Næbbet er mørkt jordbærrødt med en bred, mørk brunsort Stribe paa Næbryggen, Iris rødbrun og Fødderne mørkt koralrøde.

Paa Tavle LXXVIII ses afbildet en Hun, skudt 24. Januar 1921 i Thisted Bredning, med „tegnede“ Vingeskjulere og en anden med ensfarvede, skudt 19. Januar 1914 i Øresund, er desuden fotografisk gengivet paa Tavle LXXX.

13 Hunner i andet Aar vise nedenstaaende Gennemsnitsmaal:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	256 mm	49 mm	59 mm	49 mm	68 mm	67 mm	56,8 mm
Største Maal	265 „	57 „	63 „	52 „	72 „	71 „	60 „
Mindste „	245 „	45 „	56 „	48 „	66 „	64 „	55 „

Alle disse Hunner have haft deres Ægstok saa tydelig udviklet, at de enkelte Æg vare synlige for det uvæbnede Øje, og deres Ægledere have været ganske rette. Hunnen i Sommerdragt, Oktober Maaned 1904, vejede 1252 gr. En Hun fra November Maaned 1272 gr. To Hunner fra Januar henholdsvis 1285 og 1368 gr.

Efter at have parret sig, ruget og ført Ællinger mister den nu godt to Aar gamle Hun sine Svingfjer, faar *anden Sommerdragt* og derefter *anden Pragtdragt,* som er en Gentagelse af første, kun med den Forskel, at alle Farver ere lidt forstærkede, navnlig Undersidens laksegule; Næbbet er koralrødt med en sort Stribe langs Næbryggen, Næbneglen er sort, Iris mørkerød og Fødderne koralrøde ligesom Næbbet, med lys gummibrun Svømmehud og graalige Negle. En Hun med nedsunken Ægleder, skudt 21. Februar 1907 i Omegnen af Ringkjøbing, er afbildet paa Tavle LXXVIII; den er mindst ca. 32 Maaneder gammel.

12 gamle Hunners Gennemsnitsmaal ere følgende:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	258 mm	49 mm	59 mm	48 mm	68 mm	66,5 mm	55,5 mm
Største Maal	270 „	51 „	60 „	51 „	72 „	70 „	59 „
Mindste „	253 „	48 „	57 „	47 „	65 „	64 „	53 „

Alle disse Hunner have haft arret Ægstok og nedsunken Ægleder. Den afbildede Hun vejede 1298 gr.

Hannen i Ungedragt ligner ganske den unge Hun i tilsvarende Dragt, men oftere end hos denne ses Undersiden at være svagt laksegullig; den lyse Stribe fra Næbrod til Øje er hos nogle utydelig, hos andre mere fremtrædende. Forvingens Dækfjer ere hos mange unge Hanner meget lyst graalige, saaledes at de give Varsel om det senere fremkommende hvide Felt hos den gamle Han, men hos andre ere disse Dækfjer graa som hos Hunner. En ung Han, skudt 26. Juli 1921 Syd for Sjælland, har endnu ikke sine Svingfjer helt udvoksede og kunde vel næppe bære Fuglen ret langt, men iøvrigt er den fuldt udviklet. Det samme gælder en ung Han, skudt 16. September 1920 i Småland i Sverige, afbildet paa Tavle LXXVIII; denne maa altsaa være kommen en 6 Ugers Tid senere til Verden. Dette synes at vise, at Baglemmernes og Næbbets Udvikling d. v. s. Svømme- og Fangstredskaberne spille en større Rolle for Arten end Vingernes.

Unge Hanner, skudte i Oktober, vise, at Fældning til *første voksen Dragt* allerede da er godt i Gang, selv om de ungdommelige Halefjer for Størstedelen endnu sidde tilbage; paa Kropsiderne ses nye graa Fjer med tildels hvide Yderfaner og nogen Vatring, og Hovedets Fjer skiftes ogsaa, idet Ungedragtens erstattes af et Sæt mere rustbrunt farvede paa lignende Maade som hos den unge Hun; Toppen bliver ogsaa længere, og kun ganske utydeligt kan en lys Stribe skimtes fra Næbrod til Øje. Ogsaa Ryggens og Skuldrenes Fjer ombyttes med nye graablaa, men den hele Fældning foregaar saa ganske gradvis, at man endnu i Januar—Februar kan træffe Fugle, der bære ungdommelig Hale. Næbbet er brunrødt, kraftigere rødligt langs Næbranden; paa Oversiden ses en ikke skarp afgrænset mørk graabrun Stribe, Næbneglen er graalig. Øjet har brunrød Iris. Fødderne ere mat brunrøde med sorte Skygger paa Tæernes Led, graalig Svømmehud med svag rødlig Tone og graa Negle. Som hos unge Hviinandrikker er der nogen Forskel paa, hvor langt frem i denne første voksen Dragt de enkelte Hanner naa, men jeg har dog aldrig set en ung Fugl af denne Art naa saa langt, som en ung Hviinandrik *kan* naa. En ung Han, skudt 14. Februar 1921 paa Gundsømagle Sø, findes paa Tavle LXXIX; den har faaet nye Fjer paa hele Undersiden med noget laksegult Skær, paa Krop- og Brystsider ses en Del vatrede Fjer, og under de rustbrune Halsfjer findes en smal Ring af sorte Fjer, som dog ikke „lukker“ for Baghalsen; denne sorte Ring findes dog langt fra hos alle unge Hanner. Sorte Fjer ses desuden frembrydende paa Hage, Strube og Skuldre. En anden ung Han, skudt 7. Marts 1919, har lidt flere vatrede Kropsidefjer, lidt flere sorte Fjer paa Ryggen og desuden nogle hvide Skulderfjer, men en Han, skudt 7. April 1918, er ikke nær saa langt fremme, en Han, skudt 17. Maj 1908, viser endnu færre Spor af første voksen Dragt, og en Han, skudt 12. Juni 1902 i Østfinmarken, er ikke længere fremme end den afbildede Han fra Februar Maaned.

19 unge Hanner i første Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	270,7 mm	56,5 mm	68,9 mm	53 mm	73 mm	72 mm	61 mm
Største Maal	279 „	58 „	72 „	58 „	78 „	76 „	65 „
Mindste „	260 „	53 „	65 „	51 „	70 „	69 „	57 „

En ung Han fra November Maaned vejede 1700 gr. To unge Hanner fra Januar Maaned vejede henholdsvis 1610 og 1707 gr, en ung Han fra Maj Maaned kun 1306 gr.

Tre unge Hanner fra Island:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
Nord-Island 1/11 1909	281 mm	61 mm	76 mm	55 mm	73 mm	71 mm	61 mm
„ „ 16/11 1911	270 „	54 „	66 „	53 „	70 „	69 „	60 „
„ „ 24/11 1910	270 „	51 „	63 „	50 „	70 „	69 „	56 „
Gennemsnit	273 „	55 „	68 „	52,6 „	71 „	69,6 „	59 „

I Juli, August foregaar her i Landet Svingfjersfældningen for de flestes Vedkommende; mellem første voksen Dragts Fjer ses *første Sommerdragt* at komme frem hos en Han, skudt 13. August 1921 i Kalvebod Strand. Sine Vinger har den skiftet og bærer nu for første Gang voksen Vinge; denne har følgende Udseende: Forvingen er hvid med Undtagelse af Kanten, hvis Fjer langs Underarmens Forkant ere sorte med smalle hvide Kanter; paa Haandleddet ses nogle sortegraa Fjer, men iøvrigt ere som nævnt Forvingens Dækfjer hvide, idet dog den ene Række af de store Fjer, der danne Spejlet, have sorte Grunddele, som imidlertid ikke ses, da de foranliggende Dækfjer skjule de sorte Partier, der kun lige kunne skimtes gennem de overliggende hvide Fjer; selve Spejlfjerene ere helt hvide, og de fire nederste af de lange Armsvingfjer ere ogsaa hvide med smalle sorte Kanter; den femte er lidt mere graalig, og den sjette er næsten sort; deres Ender ere afrundede, og de naa saa langt ud paa den sammenfoldede Vinges Haandsvingfjer, at de kun lade ca. 4 cm af disse ubedækkede. Hovedets Fjer ere meget falmede og aabenbart ikke skiftede, Ryggens Fjer ere dels gamle graa, lidt slidte sorte, og dels nye graa, tilhørende den kommende Sommerdragt, Undersiden er svagt laksefarvet, Kropsidernes Fjer ere dels slidte fra første voksen Dragt, dels nye graaligt vatrede Fjer, tilhørende den kommende Sommerdragt; sin Hale har Fuglen mistet, og nye Halefjer have kun lige begyndt at vise sig. Efter Sommerdragten følger nu *første Pragtdragt,* som allerede i November kan ses færdig, men dog ofte endnu i December har enkelte Spor af Sommerdragten tilbage. I Pragtdragten er Hovedet grønligt og purpurviolet skinnende, og denne Farve strækker sig ligesom den rustbrune Farve hos Hunner og unge Fugle et Stykke ned ad Halsen, hvor den er skarpt afgrænset mod den hvide Farve, der findes her, men som iøvrigt hurtigt gaar over i den skønt laksefarvede Tone, som findes paa hele Fuglens Underside lige ud til Spidsen af de lange Underhaledækfjer. Ogsaa Kroppens Sidedækfjer, „Vingeskjulerne", have denne Farve; kun paa de bageste, omkring ved Hoften, ses en ganske fin Vatring paa Enden af Fjerene. Overgumpens Sider ere grovere vatrede paa graalig Bund, selve Overgumpen og Ryggen ere askegraa med tydelige sorte Midtribber paa Fjerene, men Partiet fra Baghalsens nedre Del til ned imellem Skuldrene er dybt fløjlssort ligesom Skulderfjerene, af hvilke dog de yderste ned mod Vingen ere hvide med svagt laksefarvet Skær. De bageste Armfjer synes skiftede; de ere endnu længere og mere blændende hvide end i Sommerdragten, men iøvrigt er Vingen som i denne. Med sit mørke grønlige Hoved, hvis Fjer paa Nakken ere forlængede og buskede, med sin røde Iris, sit koralrøde Næb med sort Stribe paa Næbryggen og sort Negl, og med sine stærkt blodrøde Fødder er denne Skallesluger en pragtfuld Skabning, der virker næsten blændende ved sine Farvers Glans, i Særdeleshed naar den ses i Naturen paa Baggrund af enten blaat Vand eller Is og Sne. Efter denne Pragtdragt, i hvilken Fuglen parrer sig, følger *anden Sommerdragt.* En Fugl i denne Dragt, skudt 17. Oktober 1899 i Bøtø Nor paa Falster, ser saaledes ud: Hovedet er brunt som i Ungedragten med en forholdsvis kort Top af lange tynde Fjer, Næbbet er koralrødt, dog noget mattere i Farven end i Pragtdragten, og den mørke Tegning paa Ryggen af Næbbet er ikke nær saa skarpt afsat; efter den brune Farve paa Halsen følger en askegraalig, der strækker sig et Stykke ned ad Forhalsen, men paa Baghalsen fortsættes ned imellem Skuldrene, hvor dog enkelte sorte Fjer, tilhørende den kommende Pragtdragt, ere frembrudte. Vingen er som i den forhen beskrevne første Sommerdragt, men hos dette Stykke ere de bageste Armfjer mere graalige end hvide og deres sorte Rande ikke saa skarpt afsatte. Skulderfjerene ere askegraa, og det samme gælder Ryggens nederste Del, Overgumpen og Halefjerene. Hele Fuglens Underside er ganske sart lyserød, ikke nær saa kraftig laksefarvet som i Pragtdragten; Kroppens Sidefjer, Vingeskjulerne, ere hovedsagelig askegraa, men mellem disse ses en Del, der ere hvide med svag lyserød Tone, graalige Buetegninger og Tilløb til Vatring. Gumpsiderne ere fint graaligt vatrede paa hvid Grund. Benene vare blodrøde. Denne Han ses afbildet paa Tavle LXXIX, og her ses ogsaa afbildet en anden Han i Sommerdragt, skudt 17. September 1912 paa Nord-Island; den ligner den fore-

gaaende, men dens Sommerdragt er mere ren, idet næsten ingen sorte Fjer ere fremkomne paa Ryggen. Desuden er afbildet en Han i Pragtdragt; to andre Hanner i Pragtdragt ere fotografisk gengivne paa Tavle LXXXI; Hannen tilvenstre i Billedet har endnu paa Ryg og Hoved nogle faa Rester af Sommerdragten. Tre andre foreliggende Hanner i Sommerdragt fra Oktober og November Maaned vise, at Fældningen til anden Pragtdragt i Regelen er tilendebragt i December Maaned. En enkelt Gang kan man træffe Fugle, der endnu i Januar Maaned ere overvejende i Sommerdragt, men sligt beror sikkert paa, at de paagældende Individer have været anskudte; i hvert Fald viste det sig, at en saadan Han, som jeg fik fra Omegnen af Trondhjem i Januar 1914, havde en endnu ikke sammenvokset overskudt Overarm.

40 gamle Hanner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	283 mm	56,5 mm	69 mm	53 mm	75,3 mm	73,8 mm	62,4 mm
Største Maal	295 „	60 „	73 „	58 „	80 „	78 „	65 „
Mindste „	273 „	53 „	68 „	50 „	72 „	70 „	58 „

En Han i Overgang fra Sommer- til Pragtdragt, skudt 15. November 1903, vejede 1703 gr, en Han i Pragtdragt, skudt 5. December 1905, vejede 1750 gr, en Han fra Januar Maaned 1800 gr, to Hanner fra Februar Maaned henholdsvis 1840 og 1870 gr.

7 gamle Hanner i Pragtdragt og Sommerdragt fra Island maale gennemsnitlig:

Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
279 mm	59 mm	70,8 mm	54,6 mm	72,8 mm	70,6 mm	60,5 mm

Som det ses, ere Forskellighederne i Størrelse saa smaa, at det med Rimelighed kan antages, at de vilde forsvinde, hvis en større Række fra Island havde foreligget, og desuden viser Forskellen i Størrelse mellem de enkelte Stykker hos denne Art sig ret betydelig, og dette gælder baade Hanner, Hunner og unge Fugle af begge Køn.

Den Store Skalleslugers Yngleomraade strækker sig fra Island og Skotland i Vest, tværs over Skandinavien, Finland, Rusland og Asien østerud til Kamtschatka, Kurilerne og Kommandør Øerne. Stejneger siger udtrykkelig, at det er den typiske Form, ikke americanus, som findes paa Kamtschatka og Bering Island.

Paa *Island* er den ret almindelig (Faber, Slater, Hantzsch, Hørring), og Hørring siger, at den er nærmest Standfugl. Ogsaa P. Nielsen (Optegnelser vedr. Islands Fugle, D. O. F. T. Aarg. 13, Side 73) betragter den som Standfugl og meddeler, at den, skønt ikke talrig, træffes ynglende flere Steder; den lægger i Regelen ikke Æg førend i Juni, men Hr. Nielsen har dog engang faaet dens Æg 17de Maj. Faber skriver, at den er sjældnere paa Sydlandet end paa Nordlandet, hvor den opholder sig flokkevis hele Vinteren i de smalle Bugter, og i de strængeste Vinterdage ses den ligesom Stok- og Hviinænder ved de varme Vande. Æggene fandt Faber midt i Juni; „sie gleichen denen der Anas clangula“ føjer han til; med A. clangula mener han den islandske Hviinand, men Ligheden mellem dens Æg og den Store Skalleslugers forekommer dog ikke paafaldende. „Im Ventriculo, bei den Flüssen: Wasserplanzen, auf dem Meere: kleine Fische“. Hantzsch fortæller, at Arten om Foraaret mest ses ved Kysterne, „doch fliegt er von hier aus gern die Ströme aufwärts, um sie dann langsam wieder herabzuschwimmen, wie ich dies in der zweiten Hälfte des Mai ganz auffällig bei Hvammr und Blönduós beobachtete. Auch besucht er häufig Süsswasserteiche in der Nähe des Meeres ..... Eigentliche Hohlräume als Brutstätte sind unsrer Art in Island nicht unbedingtes Bedürfnis, doch sucht sie sich geschützte Örtlichkeiten in Erdnischen und zwischen Steinen oder inmitten höherer Pflanzen aus, die sich meist dicht am Wasser befinden. Anfang bis Mitte Juni beginnt das Weibchen mit der Ablage der Eier, sodass vollzählige Gelege gewöhnlich Ende des Monats vorhanden sind. Diese bestehen aus 7—12 Eiern“.

I Skotland ruger den ikke faa Steder, t. Eks. i Sutherland, Caitness, Argyllshire, Invernessshire (J. G. Millais); derimod skal den ikke ruge i England og heller ikke i Irland (Ussher & Warren).

I *Norge* ruger den „mere eller mindre almindeligt i alle landsdele. Laksanden har hos os sin fornemste udbredelse i de noget høiereliggende elve og indsjøer i landets sydlige og sydøstlige dele,

Stor Skallesluger, Mergus merganser merganser L.

Ung Hun, ♀ 2/10 1904. Røros, Norge.
Ungedragt. Ca. 4 Mdr. gl.

Hun, ♀ 19/10 1904. Kallehave. Sommerdragt.
Ret, men bred Ægleder. Ca. 16½ Md. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 24/1 1921. Thisted Bredning.
Første Pragtdragt; ret, men bred Ægleder. Ca. 21 Mdr. gl.

Ung Hun, ♀ juv. 10/2 1917. Kornerup Sø, Sjælland.
Første voksen Dragt. Ca. 7½ Md. gl.

Ung Han, ♂ juv. 16/9 1920. Smaaland, Sverige.
Ungedragt. Ca. 3 Mdr. gl.

Ælling, ♀ 31/5 1917.
Møen.

Gammel Hun, ♀ ad. 21/2 1907. Ringkjøbing Fjord.
Pragtdragt; bred, nedsunken Ægleder. Mindst ca. 32—33 Mdr. gl.

Stor Skallesluger, Mergus merganser merganser L.

Ung Han, ♂ juv. 14/2 1921. Gundsømagle Sø. Første voksen Dragt. Ca. 8½ Md. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 17/9 1912. Nord-Island. Sommerdragt. Mindst ca. 27½ Md. gl.

Han, ♂ vix. ad. 13/8 1921, under Saltholms Kyst. Første Sommerdragt frembrydende. Vingen „voksen". Ca. 14½ Md. gl.

Gammel Han, ♂ 20/12 1913. Als pr. Hadsund. Pragtdragt. Mindst ca. 19 Md. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 17/10 1899. Bøtø Nor, Falster. Sommerdragt. Mindst ca. 28½ Md. gl.

Stor Skallesluger, Mergus merganser merganser L.

Hun, ♀ ad. Øresund, 29/1 1914. Ret Ægleder. Ca. 20 Mdr. gl.
Første Pragtdragt.

Stor Skallesluger, Mergus merganser merganser L.

Hanner, ♂♂ ad.

Vist ca. 31 Mdr. gl. Pragtdragt. Mindst ca. 43 Mdr. gl.

6/2 1914.

Roskilde Fjord.

hvor den særlig i fjelddalene i Kristianssand stift er almindeligere end silanden; sparsommere ruger den i de sydlige landsdele paa lavlandet, og næsten aldrig ved havet. Mod nord forekommer den almindelig saavel ved ferskt som ved salt vand op til Lofoten, sparsommere i Finmarken, hvor den endnu i grænsetrakterne mod Rusland findes rugende i spredte par hist og her, særlig i de skovbevoksede trakter af Sydvaranger". (Collett-Olsen). I „Østfinmarkens fuglefauna" (1907) udtaler Schaanning sig paa lignende Vis angaaende dens Forekomst i Sydvaranger og siger, at Vaartrækket indtræffer regelmæssig noget før efterfølgende Arts [serrator], i første Halvdel af Maj. Æglægningen foregaar i Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni. De tidligste Dununger saa Forf. i 1904 den 9de Juli. „Egantallet er normalt 8—10; de lægges i Øvre Pasvik altid i hule træer og ofte langt fra vand. I Pasvikvasdraget har jeg ofte seet flokke paa 8—12 yngre, endnu ikke forplantningsdygtige individer, der har tilbragt sommeren her".

I *Sverige* er den udbredt over næsten hele Landet med Undtagelse af dets sydligt-vestlige Dele. Den gaar iflg. Ekman l. c. saa langt mod Syd som til Skånes østlige Del og saa langt mod Nord som til Enare, Sydvaranger og Tanadalen. „Däremot saknas han i det västligaste Sverige från västra Skåne genom Halland och Bohuslän, men häckar i Mjörn i Västergötland. Hans utbredning i vertikal riktning är i första hand beroende på fisktillgången. I björkregionen är han traktvis allmän, t. ex. i Köngämädalen och går stundom ännu högre. *Vid havet* häckar han mera ojämnt . . . . . Längs östersjön häckar han norr om Kalmar, i Västervikstrakten, på norra Öland, Gottland, Stora Karlsö, Lilla Karlsö och i Östergötlands skärgård samt allmänt norr om dessa trakter, men så vitt känt är icke söder om dem". På Karlö (J. Alb. Sandman: Fågelfaunan på Karlö, Ett bidrag till kännedom om norra Österbottens Fågelfauna. Meddel. af Societas pro Fauna et Flora Fennica 17: 1892.) „förekommer han allmänt. Då större ihåliga träd endast i ringa mängd förekomma, har storskraken sett sig nödsakad välja alldeles egendomliga platser för sitt bo. Han värper nämligen ej blott under större stenar på hafsstränderna och under lador, som befinna sig i strändernas närhet, utan bygger sitt bo allmänt på vindarne till ria-byggnader, såväl långt från menniskoboningar som i själfva kyrkobyn. Här är man under äggläggningstiden ofta i tillfälle att om qvällarne se honom i vida cirklar flyga omkring den byggnad, på hvars vind han har sitt näste, och i nästa ögonblick försvinna genom någon liten vindsglugg. Det är nära på otroligt, genom huru små hål den stora fågeln förmår inpraktisera sig! Uti dette fall öfverträffar han nära på knipan". Efter de Datoer, Forf. opgiver for Fund af fuldlagte Kuld, ses det, at Arten paa dette Sted lægger Æg i Maj, undertiden i de første Dage af denne Maaned. Iøvrigt holder den Store Skallesluger sig i Finland mest til de indre Dele af Landet, findes mange Steder, men ikke synderlig talrigt; den skal undertiden overvintre i den Åland'ske Skærgaard og ankommer i hvert Fald meget tidligt dertil, sædvanligvis i Begyndelsen af April eller Slutningen af Marts.

H. J. Pearson saa „a number of old birds, but no nests or young" paa Novaja Semlja (Ibis 1896, Side 222) og „several pairs" paa Kolguev (ibid., Side 216) mellem 5te og 15de Juli 1895; i 1897 skød samme Forf. to Eksemplarer den 18de Juli paa Waigatsch (Ibis 1898, Side 198).

I det nordlige *Rusland* — Meves nævner den t. Eks. fra Archangelsk og Ladoga — er den ret hyppig og herfra gennem Sibirien ud til Asiens østlige Egne. Den skal yngle ved Bjærgsøer paa Himalayas nordlige Affald og i Turkestans Bjærgegne (Seebohm), og Dr. E. Hesse (Übersicht einer Vogelsammlung aus dem Altai. Mitt. Zool. Mus. Berlin 6. Bd. 3. Heft. 1913, Side 356) traf den i Mængde paa Tscholesmanfloden, Telezker Søen og Bii-Floden. Spørgsmaalet er, om det i disse Tilfælde drejer sig om den typiske Skallesluger eller om Racen orientalis Gould, som skal være hjemmehørende i disse Egne, men iflg. Hartert vanskelig at skelne.

Her i Europa yngler den ogsaa Syd for Danmark, i Nordtyskland i Østpreussen og endogsaa paa Søer i Schweiz (H. Saunders: Birds observed in Switzerland, Ibis 1891, Side 184).

Paa Færøerne vides den ikke at ruge, men er truffet som tilfældig Gæst; i Winges Aarsberetning for 1897 nævnes blandt Meddelelser fra Færøerne, at Museet af Dr. Jørgensen har faaet en udstoppet, udfarvet Han, skudt ved Lobra, Suderø, 3dje Februar 1897; desuden findes en Hun fra Thorshavn $^{8}/_{2}$ 1873 fra Alf. Benzons Samling; H. C. Müller havde kun set ét Eksemplar, der var skudt i Marts 1854.

Fra de fleste Ynglepladser trækker den om Efteraaret mod Syd og Sydvest eller Sydøst og kommer da i ret stor Mængde til Østersøens sydlige Kyster, til Englands og Hollands Kyster, men er

temmelig faatallig i Irland; den er truffet i Spanien, paa Sardinien, i Italien, paa Sicilien, i Grækenland, i Palæstina, ved Sortehavet og Det kaspiske Hav; Nord-Afrika naaer den en sjælden Gang. I Mellemeuropa træffes den ret jævnligt paa Søer og Floder langt inde i Landet. Fra sine østligere Ynglepladser trækker den mod Sydøst og overvintrer i Japan (Seebohm: Birds of the Japanese Empire) og Kina, hvor den til Tider skal være meget talrig paa nogle af de store Floder.

Den Store Skallesluger har i Holdning, baade naar den svømmer eller sidder paa Land, samme Udseende som en Dykand; den ligger ret dybt i Vandet med den store Hale slæbende paa Overfladen, og paa Land staar den med omtrent vandret Krop, men den lange Hals — der dog i Hvile bæres S-formet bøjet — og det smalle Næb med den tydelige Krog paa Enden giver den det særlige Skallesluger-Præg, som gør den kendelig selv paa længere Afstand. Paa Land gaar den med Besvær, bøjer Hovedet nedad som for at støtte mod Jorden med det lange Næb, hvis den skulde snuble over sine egne lange Tæer. Den er sky og forsigtig og flyver op ved mindste Foranledning; Halsen strækkes fremad parallelt med Vandet, og den ligesom løber hen ad Overfladen et lille Stykke, inden den kommer rigtig op i Luften, men saa gaar Flugten rask med hurtige Vingeslag. Under Vandet holder den derimod Vingerne tæt til Kroppen og benytter alene Benene til Fremdrift, men ved disses Hjælp kan den ogsaa skyde en betydelig Fart gennem dette Element paa de korte Strækninger, det drejer sig om under Neddykningen. Den ynder aldeles overvejende ferske eller dog brakke Vande, men her i Landet, hvor saa faa større Søer og ingen „Floder“ findes, ses den naturligvis mest i Stranden; under Vinteropholdet kan den træffes i mange af vore Fjorde, helst i saadanne, som have skovbevoksede Kyster, men dens Yngleomraade er indskrænket til den sydlige og sydøstlige Del af Landet. Den fisker paa forholdsvis lavt Vand, efterstræber mest Smaafisk, Skaller, Aborrer, smaa Laks o. lign., og troligvis snapper den dem ved at komme bag paa dem, hvor de findes i fladbundede Bugter eller ret nær Kysten; om nogen i længere Tid fortsat Forfølgelse i lige Linje drejer det sig næppe. Flere fiske som oftest sammen, og naar de da dykke ned paa Steder, hvor Fiskene opholde sig, og disse i Panik fare hid og did, jagede fra flere Sider, gives der Lejlighed til med lynsnare Bevægelser af den lange, smidige Hals at snappe Byttet, der sprællende fastholdes af det tandbesatte Næb; et kort Øjeblik kommer Fuglen op til Overfladen for at sluge Fisken og forsvinder saa igæn under Overfladen for at fortsætte Jagten. Tidligere Beretninger om, at Skalleslugerne skulde ordne sig i halvbueformede Rækker og ved at baske i Vandet med Vingerne jage Smaafisk og Fiskeyngel foran sig ind i Bugter og Vige, hvor de da bleve et let Bytte for Forfølgerne, finde ikke rigtig Tiltro, men at de oftest fiske flere i Selskab er uden Tvivl rigtigt. Millais bemærker herom: „This habit, clever as it is, and commonly employed by various species of Cormorants, must have confirmation in the case of the Goosander. I have always noticed, that when fishing in a flock all the birds dive together with somewhat of a splash, and each pursues its prey *separately,* according to the movement of the fish. After the dive the flock reunites and swims together for a short distance before diving again“. Foruden Fisk æder den ogsaa Vandinsekter, Larver og skal undertiden gaa paa Land for at æde Regnorme. Stemmen har jeg kun hørt en enkelt Gang; den var en gurglende Lyd omtrent som arrrr-rr, svarende godt til de Beskrivelser af den, jeg har set.

Parringsstillinger har jeg ikke kunnet iagttage; Millais har set en Andrik „vise sig“ for en Hun ved at rejse sig halvt op af Vandet med sammentrukken Hals, men uden at rejse Top, og Johannes Larsen har set en Han svømmende forfølge en Hun, idet den rejste Pandens Fjer fremover og samtidig fremkom under Hagen en saadan poseagtig Udvidelse, som den der er vist paa Vignetten Side 303; hertil maa dog bemærkes, at dette fandt Sted i Zoologisk Have.

En enkelt Gang har jeg for over en Snes Aar siden set den Store Skallesluger forfølge sin Mage i Luften paa lignende Maade, som man ser den Toppede Skallesluger gøre i Parringstiden: Parret kom nede fra Esrom Sø, og Farten gik først højt op i Luften, dernæst ind mellem Skovens Stammer, op over Trækronerne og tilbage til Søen; under Flugten hørtes, idet Fuglene fløj forbi mig, førnævnte gurglende Lyd.

Æglægningen finder Sted tidligt; her i Danmark allerede fra Midten af April, eller maaske lidt senere, og strækker sig, da Kuldet bestaar af over en halv Snes Æg, undertiden til ind i Maj. Smaa Unger haves, jfr. foran, fra 31te Maj. Rugetiden skal være ca. 28 Dage som hos de fleste andre Ande-

arter. Pastor Barfod omtaler Fundet af en Rede i Oreby Skov 13de April 1890. Reden var i en hul Eg ca. 10 Alen fra Jorden og indeholdt 5 Æg; 20nde April var der 10 Æg i Reden og den 26nde 11, hvoraf de 10 vare meget smudsige og tildels bedækkede med Jord og Trøske, medens det 11te var fuldstændig rent og laa ovenpaa de andre, fra hvilke det afveg meget baade i Form og Farve. „Muligvis har det første Par paa Grund af de gentagne Besøg forladt Reden, som da er bleven tagen i Brug af et andet Par, der derefter har lagt ét Æg". (Sydsællands Fugle 1892, Side 43).

I Kjærbøllings Skand. Fugle, 2den Udg. ved Jonas Collin, angives den at være fundet ynglende af Hage i Corselitze Skov, af Carstensen og Jagtjunker Brun ved Gurre og af Kjærbølling selv ved Gaunø den 20nde Maj 1851 i en hul Bøg, meget højt fra Jorden. I 2det Suppl. til „Skand. Fugle" 1888 Side 99, findes meddelt, at Hofjægermester Brun 4de Juni 1843 fandt dens Rede i et hult Træ i Nærheden af Helsingør, og at Forstassistent Falkenberg fandt den ynglende i Esrom Sø; „det paagjældende Par havde allerede d. 26. Mai en omtrent 14 Dage gammel Unge". I 3dje Suppl. 1895, Side 110, meddeles yderligere, at den er fundet ynglende i 1866 i et hult Træ paa Knudshoved ved Vordingborg (Suhr), og at Skovrider Møhl-Hansen har fundet ikke faa Par ynglende paa Klinteskrænterne paa Møen; saaledes Reden med 9 Æg i en hul Bøg ved Abildgaardsfaldet den 13de Maj 1892 (Æggene ganske tildækkede af Dun), paa samme Sted Reden med 10 Æg 7nde Maj 1893; 30te April s. A. blev en Rede med 12 Æg fundet i et hult Træ i Stubberup Have, hvor den ogsaa i 1891 skal have ynglet, og 1ste Maj 1892 ved Liselund.

Der er Grund til at tro, at den endnu findes rugende i det sydøstlige og sydlige Sjælland, paa Møen og maaske paa Falster og Lolland nogle ganske faa Steder, men det er kun en lille Stamme, der er tilbage, og ret stor har den vel aldrig været.

Æggenes Antal i et Kuld er her i Landet normalt 10—12; Farven er gulagtig hvid, Skallen glat. Hartert opgiver efter Meddelelse fra Jourdain den gennemsnitlige Størrelse af 125 Æg til 68,3×47,15 mm, Maximum 74,5×47,5 og 70×49 mm, Minimum 63×45 og 68×41 mm. Et Kuld Æg fra Karlö, hvis Maal J. Alb. Sandman l. c. opgiver, er i Gennemsnit 62,2×45,3 mm, Schaanning opgiver, at Maalene i to Kuld fra Øvre Pasvik svinge mellem 63—69 mm i Længde og 45×47 mm i Bredde. For islandske Ægs Vedkommende svinge Længde og Bredde mellem 65,5 og 74 mm og 46,5 og 47 mm (P. Nielsen Optegn. vedr. Islands Fugle D. O. F. T. 13. Aarg., Side 73). Hunnen skal ligge temmelig fast paa Reden og undertiden lade sig tage med Hænderne; naar Ungerne ere udrugede, bringes de efter nogle Forfatteres Iagttagelser ned paa Jorden af Moderen, idet hun tager dem i Næbbet og flyver ned med dem én for én, men andre paastaa, at Ungerne selv fra Kanten af Redehullet springe ned. For den amerikanske Races Vedkommende foreligge flere Beretninger hos A. C. Bent: Life Hist. of North. Am. Wild Fowl. U. S. Nat. Mus. Bull. 126, 1923, Side 6, der vise, at Hunnen flyver ud af Redehullet og derefter kalder paa Æ̈llingerne, som selv fra en Højde af 40 Fod styrte sig ned til Jorden uden at tage Skade. De føres snarest til Vandet, hvor de straks formaa at svømme og hurtigt lære at dykke; naar de forfølges, flyver Moderfuglen baskende lavt hen over Vandfladen, og Ungerne følge efter hende i en Klump i stor Fart med de stumpede Vinger holdte ud til Siden og løbende hen over Overfladen; de føres af Moderen til de ere fuldvoksne — Flyveevnen faa de sent. Typograf Carl Chr. Olsen i Nykjøbing, Falster, meddeler t. Eks. „Nogle Gange er der [i Guldborg-Sund] iagttaget Flokke udenfor Træktiden, hvilke antages at være udrugede her ved Sundet eller i Nærheden. 5te Sept. 1897 blev af et Par Strandjægere ved Bredningen set en Flok paa en halv Snes Stykker, hvoraf 3 nedlagdes, og 19de August 1904 traf jeg i Majbølle Bugt en Flok paa 6 unge, fuldt flyvefærdige Individer, hvoraf 2 nedlagdes. Endvidere blev 16. Juli 1912 ved Vigsø af en af mine Brødre iagttaget en stor Flok netop flyvefærdige Ællinger, af hvilke nogle nedlagdes".

Som det ses, passer sidstnævnte Dato saare godt med Artens Rugetid her i Landet, og det er i denne Sammenhæng værd at lægge Mærke til, at fra en saa fjærn Fortid som vor *Ældste Stenalder* kendes den Store Skalleslugers Knogler fra Sværdborg, en Boplads Nord for Vordingborg, altsaa fra et Sted, der ligger saa at sige midt i den Egn, hvori de faa danske Ynglefugle endnu i vore Dage bringe deres Afkom til Verden.

Naar Efteraaret kommer, og Vinter nærmer sig, bliver den Store Skallesluger almindeligere; paa mange eller maaske næsten alle sjællandske Søer af nogen Størrelse ses den, stundom i betydeligt Antal; det er Trækket fra Nord og Nordøst, der melder sig, og de prægtige Fugle pryde da Gjorslev

Sø, Søtorup, Ulse, Tjustrup-Bavelse Sø, Susaaen, Arre Sø, Esrom Sø, Fure Sø, Roskilde Fjord, Holbæk Fjord o. m. a. Steder. Bliver Vinteren stræng, komme de ud i Sunde og Bælter, og Flokke paa indtil 2—300 Stykker kunne træffes. Den synes ikke at være slet saa hyppig i Jylland, men kendes dog fra de fleste Egne, hvor Forholdene ere nogenlunde indbydende, t. Eks. fra Fiil Sø og andre Steder paa Vestkysten. Halfdan Lange omtaler dens Forekomst (Fugleliv i Ribes Omegn) saaledes: „Baade ved Havet og paa de omtalte oversvømmede Enge Øst for Byen har jeg iagttaget Skalleslugerne, dog kun to Gange det første Sted, nemlig flere 3. April 1915 og en ♂ 21. Maj 1915.

Antallet ved Aaen kan veksle hurtigt, da der ikke er ret langt til Havet, hvortil de om Aftenen trækker, medens de vender tilbage ved Morgengry. Dette svarer ganske til Hvinandens daglige Træk, og Jægerne benytter sig heraf.

Naar undtages 2 ♂♂ 5. November 1911 og 2—3 Par i Munkesø 22. April 1916, har jeg kun truffet dem i Maanederne Januar—Marts. Det er Flokke paa 10—20 Stk., undertiden mindre; en enkelt Gang var der samlet ca. 65 ($^{30}/_{1}$ 16). Naar Flokken ligger spredt, er Individerne ofte fordelt parvis. I det store og hele er Hannerne i Overtal, og da de med deres straalende Bryst og for en stor Del renhvide Vinger gør et meget lyst Indtryk, opdager man dem paa meget stor Afstand, og morsomt ser det ud, naar nogle af de hvide Pletter paa Vandfladen pludselig forsvinder for snart at dukke op igen. Fuglene er ret stridbare og jager svømmende hinanden, men holder sig paa Afstand fra andre Fuglearter“.

Og Egnen omkring Viborg synes at være et særlig yndet Vinteropholdssted for Arten; i et „ornithologisk Julebrev“ til D. O. F. T. Aarg. 7, Side 132, giver afdøde A. Hagerup følgende Skildring af deres Færden paa Viborg Sø i de sidste Dage af December 1912: „Alle de Skalleslugere, som jeg saa i tilstrækkelig stor Nærhed (og det var mange)[1], tilhørte Arten Mergus merganser. Der var omtrent lige mange af hvert Køn; de to Køn holdt sig nogenlunde adskilte; de saas aldrig parvis som Ænderne. De svømmede mest i store Flokke, tættere sammen end Ænderne og var bestandig i Bevægelse, rask svømmende, dykkende eller flyvende i Smaaflokke, hvorved den smukke brandgule Farve paa Hannernes Underside saas tydeligt.

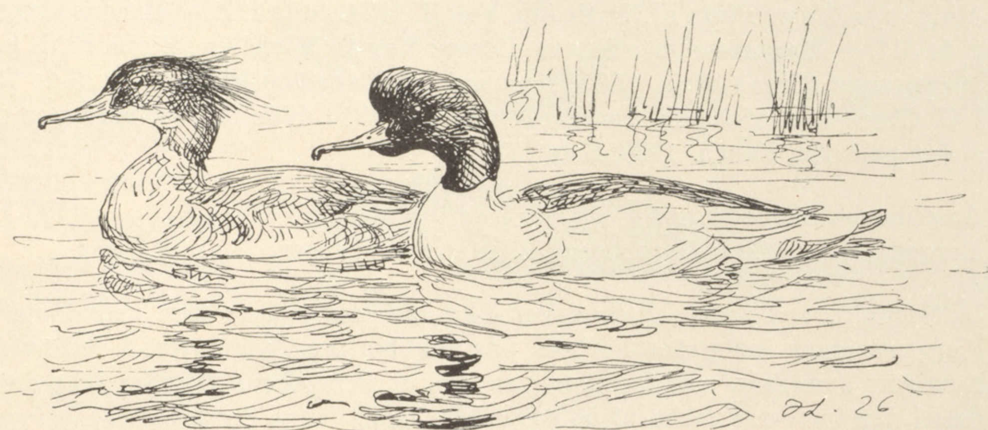
Medens jeg en Dag i 150—200 Meters Afstand i Kikkert iagttog en lille Flok Hunner, der havde søgt Læ for den stærke Blæst tæt under Rørbæltet, blev der pludselig stærk Bevægelse i Flokken; en af dem kom op med en stor Skalle, som den havde Vanskelighed ved at sluge, og nu saas de alle i en lang ubrudt Linie med den heldige i Spidsen. Næppe havde denne Linie dannet sig, før en Han kom ilsomt flyvende for at deltage i Jagten. I det samme overskyggedes Flokken af Svartbagens mægtige Vinger, og i et Nu var Scenen forvandlet: Svartbagen laa og baskede med noget, der var under Vandet — medens Skalleslugerne laa i et Par Meters Afstand. Den gjorde nogle gylpende Bevægelser, hvoraf jeg sluttede, at den havde opnaaet sin Hensigt, at berøve Skalleslugeren den af denne fangede Fisk. Det hele gik saa hurtigt for sig, og Kikkertens Synsfelt var saa begrænset, at jeg ikke helt kunde følge Begivenhedernes Gang. Før jeg satte Kikkerten til Øjet, laa Svartbagen adskillige 100 Meter borte fra „Slagmarken“, saa den maa øjeblikkelig og hurtigt være ilet til. (I Grønland har jeg set den lige saa store Maage, Graamaagen (Larus glaucus) drive samme Trafik over for Ederfuglene, naar de kom op med Muslinger i Næbet). Jeg saa senere flere lignende Scener. En Gang var det en Skalleslugerhan, der havde fanget en stor Fisk. Den forfulgtes saa haardt af andre Skalleslugere, at den trængtes omtrent helt op af Vandet, saa at Klumpen saa ud som et stort Dyr med brandgult Bryst (dannet af Hannens Bug). Over Klumpen svævede et Par Stormmaager. — Naar man ser saadanne sammenhobede Fugle, forstaar man, hvorledes „paalidelige“ Beretninger om Søslanger og andre Fabeldyr kan opstaa“.

Heller ikke paa Fyen savnes Skalleslugeren; Helms omtaler den som forekommende om Vinteren ved Nakkebølle Fjord, Johannes Larsen ser den jævnligt ved Kjerteminde, i Assens- og Faaborg-Egnen forekommer Arten og i Lille Bælt ses og skydes den hver Vinter.

Henimod Afrejsetid holde de Gamle sig parvis sammen, og parvis skulle de ankomme til Ynglepladserne, men de trække vist bort i blandet Flok, Hanner og Hunner sammen. Halvhundrede Hanner og Hunner saa jeg sammen i Flok en af de sidste Dage i Marts for henved en Snes Aar siden inde i en af Vigene ved Bognæs i Roskilde Fjord. Sammen med Sortænder og nogle Troldænder havde de

[1] Antallet, naar der var flest, var mindst 300.

søgt Læ inde under Land for en ret skarp Østenvind; Skalleslugerne laa nærmest Land, nogle saa nær Bredden, at de kunde „bunde", andre sade paa Sten, der lige ragede op af det krusede Vand, alle ivrigt optagne af at pudse Fjer; lidt længere ude var Vandet bedækket af Sortændernes Masser. Den lille Strandvold, bag hvilken jeg havde søgt Skjul for at betragte Forsamlingen i Kikkerten, gav dog efterhaanden et saa utilfredsstillende Ly for en optrækkende Sne- og Haglbyge, at jeg rejste mig for at gaa tilbage. Først kom Sortænderne paa Vingerne, dernæst med megen Plasken Skalleslugerne, som med deres morgenrøde-farvede Bryst, sorte og rustbrune Hoveder mod den tordenblaa Sky skabte en herlig Farvevirkning, et Øjeblik af uforglemmelig Skønhed, inden de langs Skoven strøg ud af Fjorden.

AMERIKANSK SKALLESLUGER, Mergus merganser americanus Cassin.

Mergus americanus Cassin: Proc. Acad. Nat. Sci. Phila., VI. 1852, Side 187. — Mergus merganser americanus. Baird, Brewer and Ridgway: Water Birds of North Am. Vol. II. 1884, Side 112. — Mergus merganser Winge: Grønlands Fugle. 1898, Side 311. — Merganser americanus. Coues: Key to North Am. Birds. Fifth Ed. Vol. II. 1903, Side 948. — Merganser americanus (Cass.) Stejn. 1885. Macoun: Cat. Canadian Birds. 1909, Side 73. — Mérgus americánus Cassin. A. O. U. Check-List of North Am. Birds. 3rd Ed. 1910, Side 66. — Mergus merganser americanus Cass. Hartert: Vögel der paläarkt. Fauna. 1920, Side 1379.

Danske Navne: Amerikansk Skallesluger.
Engelske „ Merganser, American Goosander, American Merganser.

Race-Kendetegn: Lidt mindre end Arten, Næbneglen ikke saa stor og saa brat nedadbøjet over Undernæbbet. Fjergrænsernes indbyrdes Forhold paa Næbbet som hos Arten. I det hvide Vingespejl ses en bred sort Tværlinie, som fremkommer ved, at Forvingens Dækfjer ikke dække de sorte Grunddele i den forreste Række af de hvide Fjer, som danne Spejlet.

Forekomst i Danmark: Ingen.
„ paa Færøerne: Ingen.
„ paa Island: Ingen.
„ i Grønland: Tilfældig, sjælden Gæst, kun truffet én Gang.

Beskrivelse af Fjerdragten vilde blive en Gentagelse af det under Arten anførte. I Henseende til Farve paa Hoved og Ryg ses ingen Forskel mellem de faa foreliggende Skind fra Amerika og danske; om Farven paa Undersiden lader sig intet sige paa Grundlag af tørre Skind. Derimod synes der at være nogen Forskel paa den Grad af Tydelighed med hvilken det store Tværbaand paa Vingen viser sig; hos den ene af de to foreliggende Hanner fra Amerika er Tværbaandet ganske udækket, altsaa tydeligt fremtrædende, og denne Han er, jfr. Maalene, noget kortvinget; hos den anden dække de hvide Fjerender næsten det sorte Baand, og denne Han er i det Hele stor; den vilde ikke virke fremmedartet i en Række af europæiske Skind. Den eneste Fugl fra Grønland, Hannen skudt ved Sarfanguak nær Holsteinsborg $^{10}/_{3}$ 1906, ligner denne sidste, og dens Vinge er ogsaa temmelig lang.

Maalene af tre unge Hunner i første Aar fra Amerika ere:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ juv. Delawan Lake Wisconsin $^{11}/_{12}$ 1902	239 mm	48 mm	54 mm	14 mm	48 mm	66 mm	66 mm	56 mm
♀ juv. North Dakota $^{29}/_{4}$ 1923	244 „	47 „	58 „	13 „	46 „	66 „	65 „	55 „
♀ juv. Michigan $^{1}/_{2}$ 1924	243 „	48 „	58 „	13 „	47 „	65 „	65 „	54 „

En ung Han i første Aar maaler:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ juv. Beaver Dam Wisconsin $^{4}/_{3}$ 1900	260 mm	51 mm	62 mm	14 mm	51 mm	72 mm	71 mm	60 mm

og endelig ere Maalene af de to nysnævnte Hanner i Pragtdragt fra Amerika:

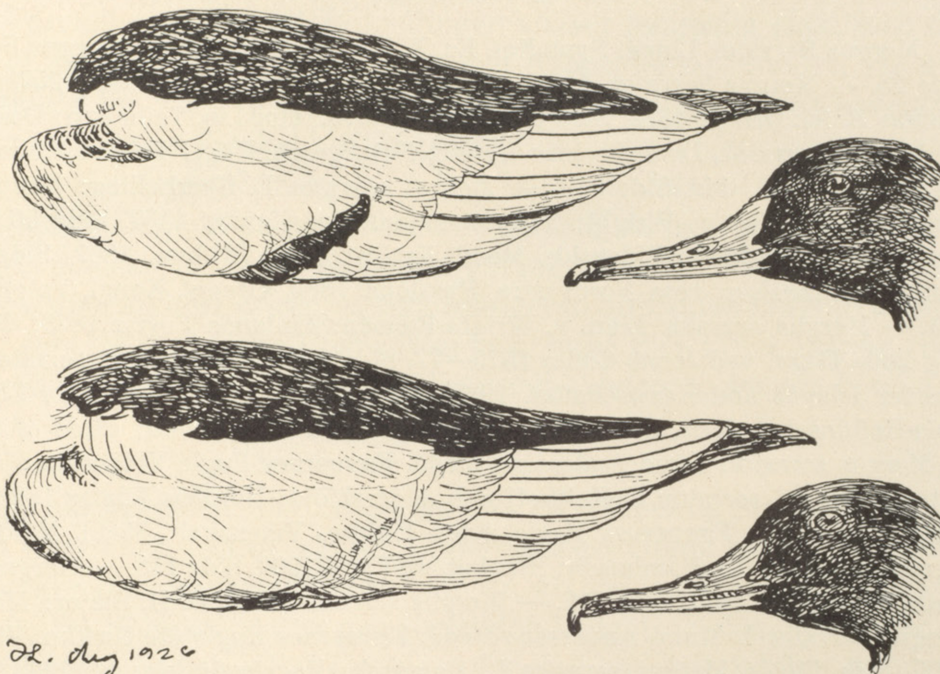
	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ ad. Woods Hall Mass. $^{7}/_{4}$ 1900	270 mm	57 mm	70 mm	18 mm	55 mm	74 mm	72 mm	63 mm
♂ ad. Bowdoinham Maine $^{14}/_{11}$ 1921	288 „	59 „	74 „	19 „	53 „	75 „	73 „	60 „

Hannen fra Sarfanguak maaler:

Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
290 mm	58 mm	73 mm		53 mm	71 mm	70 mm	60 mm

Som alt nævnt er dens sorte Vinge-Tværbaand ikke meget tydeligt fremtrædende, men den maa dog nærmest regnes som hørende til Formen americanus.

Dennes Udbredelse er i Amerika iflg. A. O. U. Check-List of North Am. Birds 3rd Ed. 1910, Side 66, følgende: „Breeds from southern Alaska, southern Yukon, Great Slave Lake, central Keewatin, southern Ungava and Newfoundland south to central Oregon, southern South Dakota, southern Minnesota, Central Michigan, Ohio (formerly), northern New York, Vermont, New Hampshire, and Maine, and in mountain, south to northern California, central Arizona, northern New Mexico, and Pennsylvania (formerly); winters from Aleutian Islands, British Columbia, Idaho, northern Colorado, southern Wisconsin, southern Ontario, northern New England, and New Brunswick south to northern Lower California, northern Mexico (Chihuahua), Texas, Louisiana, Florida, and Bermuda.“

Vinge og Hoved af Amerikansk Skallesluger, M. merganser americanus Cassin. ♂ ad. 7/4 1900, Mass. U. S.
Vinge og Hoved af Stor Skallesluger, M. merganser merganser L, ♂ ad. 20/12 1913, Hadsund, Danmark.

Fra Grønland er hverken Arten eller Racen nævnt før med Sikkerhed; i „Grønlands Fugle“ skriver Winge i et Tillæg om de Arter, der med Urette eller uden tilstrækkelig Sikkerhed har været opførte som grønlandske: Mergus merganser opførte Fabricius med Tvivl i Fauna Groenl., 1780, p. 77; han havde ikke selv set den. Den har senere med Rette været udeladt af den grønlandske Liste som aldrig funden i Landet. Men i Catal. Birds Brit. Mus., vol. XXVII, 1895, p. 475, nævner Salvadori et Skind af *„Merganser castor“* ♂ ad. fra Grønland, fra Hume Collection. Dette maa dog vist være en Fejltagelse.“ — Paa min Henvendelse til Brit. Mus. Nat. Hist. har Dr. Percy R. Lowe venligst meddelt, at det paagældende Stykke fra „Hume Collection“ er en Mergus merganser typ. ♂ ad., efter al Rimelighed stammende fra Rusland (Perm); „I would not accept Greenland as its place of origin for a moment.“

TOPPET SKALLESLUGER, Mergus serrator serrator L.

Mergus Serrator Linné. Syst. Nat. Ed. X, I. 1758, Side 129. — Mergus Serratus Brünnich: Ornith. Borealis 1764, Side 23. — Mergus Serrator. Landt: Beskrivelse Færøerne 1800, Side 252. — Mergus serrator (Linn.). Faber: Prodromus d. isl. Ornith. 1822, Side 64. — Mergus serrator Lin. Teilmann: Danmarks og Islands Fugle. 1823, Side 202. — Mergus serrator, Linn. Brehm: Handb. Naturgesch. Vögel Deutschlands 1831, Side 945. — Mergus leucomelas, Linné et Brehm. ibid. Side 947. — Mergus serrator L. Kjærbølling: Danmarks Fugle 1852, Side 389. — Mergus serrator Lin. Julius v. Wright: Kuopiotraktens Fogelfauna. 1857, Side 50. — Mergus serrator Linn. H. C. Müller: Færøernes Fuglefauna Videnskb. Medd. Nathist. Forn. Kbhvn. 1862, Side 34. — Mergus serrator Linn. Meves: Ornith. iakttagelser, resa Nordvestra Ryssland 1869, Öfvers. Kongl. Vetenskaps-Akademiens Förhdlgr. 1871, Side 783. — Mergus serrator Linn. v. Wright-Palmén: Finlands Foglar 1873, Side 533. — Mergus serrator L. Kjærbølling 2den Udgv. ved Jonas Collin 1875—77, Side 698. — Merganser serrator (Lin.). Stejneger: Ornith. Explor. Commander Islands and Kamtschatka. 1885, Side 178. — Mergus serrator Linn. Pleske: Säugethiere und Vögel der Kola-Halbinsel II, 1886, Side 292. — Mergus serrator Seebohm: Birds of the Japanese Empire 1890, Side 258. — — Mergus serrator. Knud Andersen: Medd. Færøernes Fugle Videnskb. Medd. Naturhist. Forn. Kbhvn. 1898, Side 321. — Mergus serrator L. Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar 1898, Side 272. — Mergus serrator L. Knud Andersen: Medd. Færøernes Fugle, 2den Række. Videnskab. Medd. Naturhist. Forn. Kbhvn. 1899, Side 268. — Mergus serrator (L). Rambusch: Ringkøbing Fjord 1900, Side 118. — Mergus serrator Linnæus. Ussher and Warren: Birds of Ireland. 1900, Side 218. — Mergus serrator Linn. H. H. Slater: Manual Birds of Iceland. 1901, Side 76. — Mergus serrator L. Knud Andersen: Medd. Færøernes Fugle 6te Række. Videnskab. Medd. Naturhist. Forn. Kbhvn. 1905, Side 76. — Mergus serrator L. Hantzsch: Vogelwelt Islands. 1905, Side 168. — Mergus serrator. Winge: Fortegn. Danmarks Fugle. D. O. F. F. 1 Aarg. 1906—07, Side 8. — Mergus serrator Linnæus. J. G. Millais: British Diving Ducks II. 1913, Side 100. — Mergus serrator Lin. Einar Lönnberg: Sveriges Ryggradsdjur II. Fåglarna 1915, Side 262. — Mergus serrator, Lin. H. Tho. L. Schaanning: Norges Fuglefauna 1916, Side 252. — Mérgus serrátor Linné. Hørring: Danske Fugle I, Andefugle og Hønsefugle 1919, Side 176. — Mergus serrator L. Hartert: Vögel d. paläarkt. Fauna. II. 1920, Side 1378. — Mergus serrator, (L.) Collett-Olsen: Norges Fugle Tredje Bind. 1921, Side 153. — Mergus serrator L. Annie C. Jackson i: Pract. Handb. Brit. Birds ed. by Witherby. Vol. II Feb. 16th. 1922, Side 385. — Mergus serrator L. Ekman: Djurvärldens Utbredningshist. Skand. Halvön. 1922, Side 19.

Danske Navne:	Top And, Topped Skallesluger, Toppet Skallesluger, Fiskand, Topskrække, Bøgeskrække, Strømgaas, Spidsnæb.
Svenske „	Skräcka, Småskraken, Pracka, Fiskand.
Norske „	Sil-and, Liden fiskand.
Finske „	Små-Skraken, Pracka, Tukkakoskelo, Koskelo, Karikoskelo.
Færøiske „	Topåndt, Toppont.
Islandske „	Litla Toppönd, Hrafnsönd.
Engelske „	Red-breasted merganser, Saw-Bill, Shelduck.
Franske „	Harle huppé.
Tyske „	Mittlerer Säger, Langschnäbliger Säger.

Artskendetegn: Af Stokandens Størrelse. Fjergrænsen paa Overnæbbets Side ender spidst og naaer lige saa langt eller oftest længere frem end Fjergrænsen paa Næbryggen og meget længere frem end Fjergrænsen paa Undernæbbets Side. Næbbet langt og slankt; hos Hunner 49—57 mm, hos Hanner 54—66 mm. Farven rødlig, stærkest hos gamle Fugle. Næbneglen mere jævnt nedbøjet over Undernæbbet end hos foregaaende Art. Næseboret nærmere Mundvig end Næbspids. Fødder rødlige, hos gamle Fugle stærkt røde.

Forekomst i Danmark:	Ret almindelig ynglende, vist overvejende Standfugl. Almindelig Vintergæst. Kendes fra Sten- og Jærnalder.
„ paa Færøerne:	Yngler faatalligt, men vist regelmæssigt paa Øerne. Findes baade Sommer og Vinter, dog ikke meget talrig.
„ paa Island:	Almindelig ynglende. Trækfugl, men nogle overvintre.
„ i Grønland:	Paa Vestkysten findes en større Race.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Dunællingen* ligner meget den Store Skalleslugers, men kendes paa de ved Beskrivelsen af denne paapegede Forskelligheder i Fjergrænserne paa Næbbets Ryg og Sider. Den nøddebrune Farve paa Hovedets Overside og den rustbrune paa Hovedets og Halsens Sider er maaske nok lidt lysere hos serrator-Ællingen, og denne har i Regelen ikke nogen hvid Plet over Øjet, men derimod oftest en rustbrun foran og en lille Streg af samme Farve bagved, hvorved en mørk Stribe dannes fra Øjets Bagrand hen til Nakken. Dette gælder Unger, som ere et Par Dage gamle; naar Ællingerne lige ere udkrøbne af Ægget, er Farven paa Ryggen meget mørkere og Tegningerne paa Hovedets Sider knapt saa kendelige. Dunællinger ere afbildede paa Tavle LXXXIII. Mellem islandske Dunællinger og danske har ingen Forskel været at se. Dunællingen vokser temmelig rask, men det varer længe, inden den begynder at faa Fjer; de komme først paa Kropsider og Skuldre, saa paa Hoved og Hals, og Halefjerene vise sig før Vingefjerene, som komme sidst, naar Fuglen har naaet næsten fuld Størrelse. Iøvrigt findes meget stor Forskel i Ællingernes Udvikling om Sommeren; smaa Ællinger har jeg truffet saa sent som 5te September og saa tidligt som i de første Dage af Juli, og man kan vel ogsaa træffe dem i de sidste Dage af Juni; dette beror naturligvis paa, at Fuglene have faaet deres første Kuld Æg ødelagt, maaske er ogsaa et senere Forsøg strandet, inden det endelig lykkes Fuglen at faa Fred til at ruge, men sikkert er det, at Skallesługeren ofte, uden Indgreb udefra, lægger meget sent, og det siger sig selv, at sent fødte Unger ikke blot, hvad Fjerskiftet angaar, men vistnok ogsaa paa anden Maade komme senere til fuld Udvikling end saadanne, der ere komne et Par Maaneder før til Verden.

Den *unge Hun i første Fjerdragt* har brunrødt Næb, mørkere paa Oversiden og med den rødlige Farve mere fremtrædende ned mod Overnæbbets Underkant; Undernæbbets Grene ere røde, og dets Negl er lysere end Overnæbbets, som er lyst graabrunlig. Iris rødbrun. Oversiden af Hovedet er mørk graabrun med en kort Top i Nakken; fra Spidsen af den paa Næbsiden længst udløbende Fjerflig til hen under Øjet findes en lys Stribe, under denne en lidt mørkere, der dog kun er utydeligt fremtrædende paa Kindens mat rustbrune Farve, som strækker sig hen til Nakken og ned over Halsens øverste Del. Hen paa Hagen og Struben bliver den saa meget lysere, at den næsten er graalig, men den naaer ikke den helt hvide Farve, som ses hos den Store Skalleslugers unge Fugle. Fra Øjets Bagrand løber en mørk Stribe bagud til Nakken, ret tydeligt fremtrædende mod Kindens rødbrunlige Farve. Paa Baghalsen bliver Farven nedenfor det rødbrunlige Parti mørkegraa, paa Forhalsen lidt lysere graalig og gaar her jævnt over i Undersidens mathvide Farve, der strækker sig helt ned til de let graaspættede Underhaledækfjer. Fjerene mellem Skuldrene ere mørkegraa som Baghalsens med olivengraalige Kanter, Skulderfjerene ere lidt mørkere med sorte Skaftstriber, der dog ikke ere nær saa fremtrædende som hos unge Mergus merganser. Ryggens nedre Del er mørkt askegraa med kendelige sorte Fjerribber, Overhaledækfjerene med lyst graalige Rande. De 18 Halefjer ere mørkt graabrune med afbrudte Spidser; Kroppens Sidefjer mat graabrune, Forvingens Dækfjer olivengraa, Spejlet er hvidt, begrænset op mod Ryggen af de bageste, mørkegraa Armfjer, der have utydeligt fremtrædende sorte Yderkanter; den bageste af de hvide Spejlfjer har en bred sort Yderkant og Inderfanen lyst graabrun; tværs over Spejlet gaar en sort Tværstribe, dannet af de egentlige Spejlfjers sorte Grunddele, men ofte er den saa tildækket af den foranliggende Fjerrækkes hvide Fjerender, at den kun skimtes; i denne foranliggende Fjerrække have Fjerene brede sorte Grunddele, som danne en bred sort Indfatning fortil af Spejlet. Haandsvingfjerene ere sodsorte, Forvingens Underkant hvid med en Række graalige, hvidrandede Fjer langs Vingekanten. Fødderne brunrøde med hornbrune Negle og graalig Svømmehud. En ung Hun er afbildet paa Tavle LXXXII. Sammenlignes en ung Hun med en Fugl i tilsvarende Alder af den Store Skallesluger, Mergus merganser, er Forskellen tydelig. Sidstnævnte har en langt blaaligere Farvetone paa Ryggen, hvis Fjer desuden have tydeligt fremtrædende sorte Fjerribber, og en langt varmere rødbrunlig Tone paa Hovedet og paa Halsens øverste Del. Desuden afgive de forannævnte Skelnemærker, Næseborets Stilling og Fjerfligenes indbyrdes Forhold paa Næbbet, gode Kendetegn.

Aarets sidste Maaneder bringer den unge Hun en *første voksen Dragt* ved en Fældning, der omfatter saa godt som alle Fjer undtagen Vingens, men hos nogle Individer kan man dog endnu i Februar Maaned se enkelte ungdommelige Halefjer og paa Ryggen slidte Fjer af Ungedragten. Hovedets

Farve er nu lidt varmere brunlig, Toppen lidt længere, men de lyse og mørke Striber fra Næbrod til Øje og paa Kinderne ere ikke saa tydelige; Undersidens Fjer ere silkehvide, Fjerpartiet mellem Skuldrene er mørkegraat med brede olivengraabrune Kanter, og det samme gælder Baghalsen, Brystets Sider og Kropsidernes Fjer; Skulderfjerene ere mørkt olivengraa, Halefjerene mørkegraa. I denne Dragt ses to Typer, en olivengraalig som den beskrevne, og en graalig, der mangler den olivenbrunlige Tone, da Fjerkanterne paa Baghals, Ryg og Kropsider ere rent graalige, næsten blaagraalige. I April—Maj og senere falme de lyse Fjerkanter saa meget, at Forskellen mellem de to Typer udjævnes, og Fuglens Overside kommer til at se næsten tværstribet ud, da Fjerrandene ved at bleges til Lysegraat, næsten Hvidt, træde tydeligere frem mod Fjerenes øvrige mørke Del. En Hun i denne Alder fra Myvatn paa Island, skudt 20de Maj 1910, er dog knapt saa slidt paa Ryggen som danske i tilsvarende Dragt, og den synes at have været af den olivengraalige Type.

Alle disse Hunner have haft rette og traadtynde Ægledere og Ægstokke, hvis Overflade har været saa glat og jævn, at de enkelte Æg næppe have kunnet skelnes med uvæbnet Øje.

Ti unge Hunner fra Danmark og én fra Göteborg Skærgaard maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	215 mm	53,5 mm	57 mm	10,7 mm	44 mm	62,6 mm	62 mm	52 mm
Største Maal	223 „	56 „	60 „	11 „	47 „	65 „	65 „	56 „
Mindste „	210 „	51 „	55 „	10 „	42 „	60 „	59 „	50 „

En ung Hun fra Thisted Bredning i Limfjorden, $^{20}/_{12}$ 1905, vejede 1055 gr, en anden, fra Bornholm, $^{23}/_{1}$ 1907, 828 gr, og en tredje fra Hundested, $^{8}/_{2}$ 1906, 860 gr.

En ung Hun med næppe udvoksede Svingfjer, skudt 30. August 1907 i Finland, ligner aldeles unge Hunner, udrugede i Danmark, og navnlig har den ganske disses Farvetone paa Hoved og Hals.

Unge Fugle fra Island — nogle Stykker med uudviklede Svingfjer foreligge — ere ogsaa som danske; Maalene af en fuldt udviklet ung Hun, skudt 25. Oktb. 1909, findes nedenfor sammen med Maalene af den ovenfor omtalte Hun i slidt første voksen Dragt.

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ juv. Island $^{25}/_{10}$ 1909	215 mm	48 mm	52 mm	11 mm	43 mm	59 mm	59 mm	49 mm
♀ juv. „ $^{20}/_{5}$ 1910	226 „	51 „	55 „	10 „	46 „	63 „	64 „	54 „

Som det ses, svare de paa det nærmeste til danske Maal. Lidt større er Vingemaalet hos tre Hunner i første Aar fra Amerika:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ juv. Lake Umbagog $^{13}/_{10}$ 1886	221 mm	52 mm	54 mm	11 mm	45 mm	60 mm	59 „	53 „
♀ juv. Shelter Island N. Y. $^{5}/_{11}$ 1898	224 „	54 „	57 „	10,5 „	46 „	67 „	67 „	54 „
♀ juv. Angelsea N. Y. $^{30}/_{3}$ 1900	220 „	52 „	54 „	10 „	46 „	60 „	60 „	52 „

men de øvrige Maal stemme helt med danske Fugles, og Hovedets og Halsens Farve er ganske den samme.

Den unge Hun forplanter sig sikkert som Regel ikke i sit første Leveaar; naar den i Sommermaanederne har „slaaet af", mistet Svingfjerene og faaet nye, har den sin *første Sommerdragt*, som i Hovedsagen ligner første voksen Dragt, men den har Ungedragtens blegt brune Farve paa Hovedet, Hage og Strube ere næsten hvide, og paa Forhalsens nederste Del er et graaligt Bælte mere eller mindre tydeligt ansat; Kroppens Sidefjer ere ensformigt olivengraalige med udviskede lyse Kanter. I November, December Maaned afløses denne Dragt lidt efter lidt af *første Pragtdragt*, i hvilken Fuglen har et varmt-brunt Hoved og mørkt olivenbrunsorte Fjer paa Ryggen og Skuldrenes øverste Del med enten graablaalige eller olivengraalige Kanter; hertil svare Kroppens Sidefjer, Vingeskjulerne, og undertiden ses mellem disse nogle, som ere næsten hvide med Tilløb til Vatring. Hos nogle af disse Hunner, der nu staa i Begreb med at parre sig første Gang, fremkommer en lille Ring af sorte Fjer om Øjet sammen med Pragtdragtens øvrige Fjer, men ikke alle Hunner faa disse sorte Fjer, og Pletten er oftest af lille Udstrækning i denne Alder. De foreliggende Hunner i denne Alder have alle haft rette

Ægledere, indtil Yngletiden nærmede sig, men allerede i Efteraarsmaanederne have de undersøgte, 16—17 Maaneder gamle Fugle, haft Ægstokke, hvis enkelte Æg vare synlige for det uvæbnede Øje.

Tidligst i Midten eller Slutningen af Maj begynder Æglægningen her i Danmark, som allerede berørt — rimeligvis lægge sent fødte Fugle meget senere — og da der gaar henved 14 Dage, inden Kuldet er lagt færdigt, og Rugningen begynder, komme Ungerne ikke frem førend i Begyndelsen af Juli, men man kan, som ogsaa nævnt, træffe langt senere Kuld og i Overensstemmelse hermed Hunner i særdeles bleget og slidt Yngledragt, som endnu i Midten af August, eller endog senere, ikke have mistet deres Svingfjer. Paa Tavle LXXXIII er afbildet en Hun i slidt Dragt skudt $^{5}/_{8}$ 1919.

Ti Hunner i andet Aar fra Danmark maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	215 mm	53 mm	56,6 mm	11,1 mm	43,9 mm	62,2 mm	60,1 mm	50,5 mm
Største Maal	224 „	57 „	61 „	12 „	49 „	66 „	65 „	54 „
Mindste „	207 „	50 „	54 „	10 „	41,5 „	58,5 „	58 „	48 „

En Hun, skudt $^{3}/_{10}$ 1910, vejede 959 gr, en anden, $^{24}/_{2}$ 1908, 1100 gr.

Naar Omsorgen for Ællingerne omsider er forbi — stundom langt hen i September Maaned, faar Hunnen atter en *Sommerdragt,* som ligner den foran beskrevne. En Fugl i denne Dragt, skudt ved Svinø 20nde Oktbr. 1914, er afbildet paa Tavle LXXXII. Først hen i Begyndelsen af det kommende Aar er den derpaa følgende *anden Pragtdragt* tilstede, skønt nogle Stykker i den foreliggende Række allerede ere godt fremme i Fældningen i Slutningen af November. I denne Pragtdragt synes alle Hunner, i hvert Fald de foreliggende, at faa sorte Fjer omkring Øjet, undertiden ved Næbroden og ofte paa Hage og Strube. Ogsaa i denne Alders Pragtdragt kan man skelne en graalig og en mere olivenbrunlig Type; paa Tavle LXXXV er fotografisk gengivet to Hunner, visende den sorte Tegning paa Hovedet i forskellig Udstrækning; de er desuden afbildede paa Tavle LXXXII og LXXXIII.

23 danske Hunner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	220 mm	53,4 mm	57,3 mm	11,3 mm	44 mm	62,9 mm	62 mm	51,7 mm
Største Maal	235 „	57 „	60 „	12 „	46 „	67 „	66 „	55 „
Mindste „	204 „	49 „	53 „	10,5 „	42 „	59 „	59 „	50 „

En af disse Hunner naaer, som det ses, en Vingelængde af 235 mm, én har Vingen 233, én 230, én 228, én 227, to 225, én 222 og én 221; én har ingen Svingfjer (Nord-Fyen $^{18}/_{8}$ 1904), de øvrige have Vingen under 220 mm. Alle viste ved Undersøgelsen nedsunkne Ægledere, men det er muligt, at nogle af dem i Virkeligheden have 2det Aars Vinge, som de endnu ikke have fældet, skønt de efter Kalenderen ere i mindst tredje Aar.

6 Hunner vejede: $^{18}/_{8}$ 1904 900 gr, $^{3}/_{10}$ 1903 882 gr, $^{22}/_{10}$ 1914 993 gr, $^{28}/_{11}$ 1907 1012 gr, $^{29}/_{11}$ 1904 1004 gr, $^{15}/_{12}$ 1905 902 gr.

To gamle Hunner fra Finland i slidt Yngledragt, den ene, Pyhämaa Skærgaard 28nde August 1909, endnu med „gammel“ Vinge, den anden, ibid. $^{2}/_{9}$ 1909, med de nye Svingfjer udvoksede til halv Længde, ere som tilsvarende danske Hunner; bægge have nedsunkne Ægledere. De maale:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ ad. Finland $^{28}/_{8}$ 1909	224 mm	55 mm	62 mm	12 mm	45 mm	61 mm	61 mm	51 mm
♀ ad. „ $^{2}/_{9}$ 1909	—	54 „	58 „	11 „	45 „	67 „	66 „	52 „

Heller ikke islandske Hunner skille sig fra danske i tilsvarende Alder og Dragter; 12 gamle Fugle vise følgende Maal:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	222,4 mm	53 mm	56,7 mm	11,4 mm	44,5 mm	61,5 mm	61,5 mm	52 mm
Største Maal	240 „	57 „	60 „	12 „	48 „	64 „	64 „	55 „
Mindste „	212 „	51 „	55 „	10 „	42 „	59 „	59 „	50 „

Hunnen med Vingen 240 mm er skudt 28nde August 1911 og er altsaa efter Datoen at dømme utvivlsomt islandsk, ikke Trækfugl andetstedsfra, men den næststørste Vinge er 231 mm, derefter kommer én paa 230, én paa 228 mm;

de øvrige ere mindre. Alt i Alt stemme Maalene nærmest med typiske Skalleslugeres. Det samme gælder den eneste fra Amerika foreliggende gamle Hun, der maaler:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♀ ad. Cap-Rouge, Qué. 5/5 1924	221 mm	51 mm	55 mm	10 mm	44 mm	61 mm	61 mm	49 mm

Den er i Yngledragt og har en ret udbredt sort Plet omkring Øjet.

Hannen i *første Fjerdragt, Ungedragten,* ligner i høj Grad den unge Hun; den er lidt større, Striberne paa Hovedets Sider ere utydeligere, og de bageste Armfjer, som begrænse Spejlet op mod Ryggen, ere lysere graalige og derfor med de sorte Rande tydeligere end hos unge Hunner; Forvingens Dækfjer ere desuden i Regelen af en lysere graalig Farve. I November, December, hos tidligt fødte Unger maaske allerede i Oktober, begynder Fældningen til *første voksen Dragt,* som ogsaa ligner den tilsvarende hos Hunner, men dette Dragtskifte er næppe tilendebragt, førend Fjer af en kommende Pragtdragt begynde at vise sig; nogle unge Hanner ere dog endnu i Januar Maaned i omtrent ren Ungedragt, men i Betragtning af, at Ællingerne som oftere nævnt kunne komme til Verden saa sent som omkring 1ste September, kan dette ikke undre. To endnu ikke flyvefærdige Ællinger, den ene fra Finland, 30te August 1907, den anden fra Danmark, 18de August 1904, ligne ganske hinanden.

En Han i første voksen Dragt er afbildet paa Tavle LXXXIV; den er skudt 20/12 1918 i Thisted Bredning og har nu et varmere brunligt Hoved end i Ungedragten; Undersiden er hvid, Kropsidernes Fjer ensformigt olivengraalige, Fuglens Overside mørk graalig med lidt lysere Fjerrande. Halefjerene ere skiftede, og paa Gumpsiderne ses nogle vatrede Fjer. Paa hver Skulderside ses ved den sammenfoldede Vinges Haandled en halv Snes Fjer med en fra de Øvriges afvigende Farve og Tegning; de ere graalige med sorte Yderkanter og hvid Midtplet, nøddebrune med lidt sort Vatring og graa Rande eller graa med en bred nøddebrun Kant paa Yderfanen; de ere Forløbere for de særligt tegnede sorte og hvide Fjer, som Hannerne senere faa paa dette Sted i Pragtdragt; men disse, hvis Tegning og Antal kan variere noget hos de enkelte Individer, tilhøre aabenbart første voksen Dragt som Særkende. Det Omfang, hvori nu Fjerskiftet henimod Pragtdragt finder Sted, er højst forskelligt hos de enkelte Individer, nogle naa ikke ret langt, andre ere allerede i Februar Maaned meget vidt fremme og have da sort Ryg, vatrede Kropsidefjer, lyst brunlige Fjer med sorte Midtstreger paa Kroen og sorte Fjer frembrydende mellem de brune Fjer paa Hovedet. En Han, skudt 18/5 1921 ved Fyens Hoved, er næsten i Pragtdragt, men paa Hovedet ere dog brune Fjer langt i Overtal, og dens Forvinge er endnu graa, et sikkert Tegn paa, at man har en ung Fugl for sig; den er afbildet paa Tavle LXXXIV. En i dragtlig Henseende vel udviklet ung Han naaer lige saa langt frem imod den voksne Hans Pragtdragt som en ung Han af Pibeanden, Mareca penelops, men bevarer altsaa som denne den graa Forvinge; derimod skiftes de særligt tegnede Fjer paa Skuldrenes Side og erstattes af nye, der ganske ligne de i den senere Pragtdragt fremkommende. En Han, skudt 10. Juli 1905 i Mundingen af Isefjorden, har været i en lignende Pragtdragt som den Afbildede, men er nu meget falmet og slidt; en anden, skudt 7. September 1911 ved Havndal, har aabenbart været af de sene Ællinger, thi de slidte Rester af en tidligere Dragt, som findes hos den, tilhøre *første voksen Dragt;* men den dertil svarende ungdommelige Vinge er fældet, og en ny er tilstede med dog kun halvt udvoksede Svingfjer. Et Aar gamle, eller rettere 10—11 Mdr. gl. Hanner kunne have saa opsvulmede Testes, at man kunde fristes til at tro, at de parre sig første Aar, men jeg har dog aldrig set noget Bevis derpaa.

19 Hanner i første Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	220 mm	58 mm	63 mm	12 mm	47 mm	66 mm	66 mm	56 mm
Største Maal	240 „	63 „	67 „	14 „	50 „	70 „	69 „	60 „
Mindste „	219 „	54 „	57 „	10,5 „	45 „	63 „	65 „	52 „

En ung Han, 27/11 1904, vejede 1251 gr, en anden, 8/2 1906, 1231 gr, en tredje, 10/7 1905, 995 gr.

Fem unge Hanner fra Island, én i Ungedragt og fire i første voksen Dragt, minde i det Store og Hele om danske Hanner i tilsvarende Alder, men de fire i første voksen Dragt have den rødlige Tone, der fra Halsens rustbrunlige Farve strækker sig lidt ned over Halsens nedre Del og Brystets Sider, noget stærkere end den ses hos danske Fugle, og deres Vingemaal er lidt større. De maale:

5 Hanner i første Aar fra Island:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	231 mm	57,2 mm	60,8 mm	12,4 mm	47,2 mm	66,4 mm	66,2 mm	56 mm
Største Maal	234 „	59 „	62 „	13 „	49 „	68 „	69 „	57 „
Mindste „	225 „	56 „	59 „	12 „	46 „	64 „	64 „	55 „

De øvrige Maal falde derimod sammen med danske Fugle; to unge Hanner fra Amerika vise nedenstaaende Maal:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ juv. Cape Rouge Qué, $^{30}/_{10}$ 1924	223 mm	56 mm	58 mm	11 mm	47 mm	65 mm	66 mm	55 mm
♂ „ New York, $^{17}/_{4}$ 1903	230 „	57 „	60 „	13 „	48 „	68 „	68 „	57 „

I August, September, stundom maaske før, kunne Hanner ses i *Sommerdragt,* der ser saaledes ud: Hovedets Farve er blegt rustbrun som hos den unge Hun, og som hos denne kunne mørke og lyse Striber gennem og under Øjet skimtes, men Toppen er længere; ned ad Halsen bliver Farven lyst graabrun, fortil næsten hvidlig, paa Brystets Sider graalig med mørkere Længdepletter eller helt graalig. Ryggens og Skuldrenes Fjer ere sorte med graa Kanter eller mørkegraa med olivenbrunlig Tone. Ryggens nederste Del og Overgumpen ere mørkt askegraa, hist og her med nogle vatrede Fjer, Halefjerene mørkegraa, Kropsidernes Fjer ensfarvet mørkt graabrune, hele Undersiden hvid med en svag gulrødlig Tone. Foran Haandleddet findes nogle Fjer, der ganske svare til dem, som findes i første voksen Dragt. Vingen er nu første Gang voksen, d. v. s. Kanten rundt Haandleddet og Underarmens forreste Del er sortegraalig, undertiden helt sort, Forvingens Dækfjer hvide, Spejlet hvidt med to sorte Tværbaand, ét foran og ét midt gennem det hvide Felt; de bageste Armfjers Yderfaner hvide med temmelig brede sorte Rande, af hvilke den nederste er lidt bredere end de følgende. Undertiden dækkes det midterste Tværbaand tildels af de foranliggende Fjers hvide Ender. Svingfjerene ere sorte. Nogle og Tyve Hanner i Sommerdragt foreligge; de vise indbyrdes ikke store Forskelligheder i Farve og Tegning, nogle have Ryggen mere graalig, andre have den mere sort, og hos nogle ses blandt Vingeskjulerne vatrede Fjer, som dog ikke tilhøre Pragtdragten, men minde om saadanne, som kunne findes i første voksen Dragt. Derimod er der stor Forskel paa Tidspunktet for Dragtens Udvikling; en Andrik med helt graa Ryg har jeg aldrig set, men jeg har ganske vist heller ikke haft Fuglen i Sommerdragt i Hænde i Begyndelsen af September, men Fugle fra omkring 20nde September vise nye sorte Fjer med graa Kanter, og nye sorte Fjer ses mellem nye graabrunlige hos en Andrik fra 9nde Juli 1906, med helt brunt Sommerdragts-Hoved og med endnu ikke fældede Svingfjer. Endnu saa sent som 27nde, 28nde November og 2den December har jeg faaet Andrikker i Sommerdragt med forholdsvis faa Spor af den kommende Pragtdragt; tidligst vise sig sikkert Kropsidernes vatrede Fjer, og senest komme vist Hovedets sortgrønne Fjer frem. En Han i Sommerdragt er afbildet paa Tavle LXXXIV.

I Pragtdragten er Andrikken en særdeles skøn Fugl; dens Hoved og Halsens allerøverste Del er sort med dyb mørkegrøn Glans; den har en Top af lange tynde Fjer udgaaende fra Issen og en anden fra Nakken; tilsammen danne de en tvedelt Top. Næbbet er zinnoberrødt med en sortebrun Stribe paa Overnæbbets Ryg, Neglen mørkt brunrød, Iris rød. Under det sortgrønne Parti findes et bredt hvidt Baand rundt om Halsen, men fra Nakken løber en smal sort Linie langs Halsens Bagside gennem det hvide Bælte ned til Ryggens sorte Fjer. Ogsaa Skulderfjerene ere som Forryggens Fjer dybt sorte med svag grønlig Glans, de nederste mod Vingen dog hvide; men Ryggen er iøvrigt mørkegraa med vatrede Fjer paa Overgumpen og dens Sider. Overhaledækfjerene ere askegraa med mørke Fjerribber, Halefjerene mørkegraa, de to yderste i hver Side fint graavatrede paa deres Yderfaner. Foran Haandleddet ses et Antal hvide Fjer med brede sorte Kanter, eller om man vil, sorte Fjer med en stor langagtig hvid Plet i Midten næsten som en Rude. Vingen er som i Sommerdragten. Halsens nederste og Brystets øverste Del, d. v. s. Kroen, har rustbrune Fjer med sorte Kanter, dannende et Bælte, der er skarpt adskilt fra Halsens hvide Bælte og Undersiden af Fuglen, Brystet og Bugen, som ere hvide med et skønt rosafarvet Skær, der imidlertid ret hurtigt svinder efter Dødens Indtræden. Kropsidernes Fjer ere tæt vatrede med sorte Bølgelinier paa hvid Grund. Underhaledækfjerene ere hvide, de yderste undertiden fint vatrede i deres Ender; Fødderne højrøde, næsten blodrøde. En Han i denne Pragtdragt er fotografisk gengivet paa Tavle LXXXVI, en anden er afbildet paa Tavle LXXXIV.

Skønnest er denne Dragt i Januar, Februar Maaned, nogle begynde allerede at tabe lidt af Glansen i Marts, Undersidens sart rødlige Tone bliver svagere, og Hovedets grøntskinnende Fjer falme. I April komme brunlige Fjer hos mange Hanner frem i Halsens hvide Bælte, der henimod Midten af Maj er saa godt som forsvundet og har faaet samme Farve som det rustbrune Brystbælte, og paa Hovedet fortrænges efterhaanden de sortgrønne Fjer af brune. En saadan Han ses paa Tavle LXXXIII. I ren Tilstand bæres da Pragtdragten næppe mere end ca. 4 Maaneder. En Række af 50 danske Hanner findes — heraf dog Halvdelen i Sommerdragt — indbyrdes ikke meget forskellige; Kropsidernes Vatring kan være lidt finere eller grovere, og i det brune Brystbælte vise Fjerene undertiden Tilløb til Vatring stundom ikke, men i det Store og Hele ere de ret ens.

43 af disse gamle Hanner vise følgende Gennemsnitsmaal:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	244 mm	59,3 mm	64 mm	12,9 mm	47,8 mm	67,4 mm	67,3 mm	56,7 mm
Største Maal	258 „	66 „	72 „	15 „	52 „	71 „	71 „	60 „
Mindste „	236 „	55 „	59 „	11,5 „	44 „	63 „	63 „	53 „

Nogle gamle Hanner vejede $^{20}/_{12}$ 1905 1188 gr, $^{13}/_{1}$ 1906 1350 gr, $^{15}/_{1}$ 1908 1141 gr, 1174 gr, 1342 gr, $^{25}/_{1}$ 1906 1276 gr, $^{17}/_{5}$ 1908 956 gr, disse i Pragtdragt; to Hanner endnu overvejende i Sommerdragt vejede $^{9}/_{11}$ 1906 1195 gr, $^{28}/_{11}$ 1907 947 gr.

Fire gamle Hanner fra Norge, to fra Trondhjem, én fra Kristiansund og én fra Øst-Finmarken, maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	247 mm	58,8 mm	64 mm	13 mm	48,7 mm	67,5 mm	67,5 mm	57 mm
Største Maal	257 „	61 „	68 „	14 „	49 „	69 „	69 „	59 „
Mindste „	242 „	56 „	62,5 „	12 „	48 „	66 „	66 „	55 „

En Han fra Göteborg Skærgaard, 16. Marts 1915:

Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
247 mm	56 mm	63 mm	12,5 mm	50 mm	70 mm	68 mm	57 mm

To Hanner fra Nordamerika:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
♂ ad. New York $^{15}/_{4}$ 1903	241 mm	60 mm	63 mm	12 mm	47 mm	62 mm	62 mm	54 mm
♂ ad. Maine $^{31}/_{3}$ 1894	239 „	59 „	63 „	12 „	47 „	66 „	66 „	56 „

15 gamle Hanner fra Island vise nedenstaaende Gennemsnitsmaal:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	246,6 mm	60,4 mm	64,8 mm	13 mm	48,5 mm	66,4 mm	66,6 mm	56 mm
Største Maal	252 „	64 „	69 „	14 „	50,5 „	70 „	71 „	59 „
Mindste „	238 „	57 „	61 „	12,5 „	47 „	63 „	63 „	53 „

Som det ses, falde Maalene af disse gamle Hanner saa temmelig sammen, og i Fjerdragten er heller ingen nævneværdig Forskel at se undtagen for de islandske Hanners Vedkommende, idet de Stykker, som ere i frisk Pragtdragt, have en lidt varmere brun Farve paa Brystbæltet end skandinaviske Hanner, saaledes at de i denne Henseende mere minde om grønlandske Skalleslugere.

Den Toppede Skalleslugers Yngleomraade strækker sig i Europa fra Island, Færøerne, Irland, Skotland over Skandinavien, Danmark, Nordtyskland til Rusland, hvor den skal gaa saa langt mod Syd som til 50°; Radde meddeler (Ornis Caucasica 1884, Side 465), at han i Begyndelsen af August 1867 traf en Familie i Kaukasus 3500' over Havet. — I Asien træffes den fra Ural tværs over Sibirien ud til Stillehavet og i Amerika fra Labrador og Newfoundland til Alaska. Paa Vestkysten af Grønland forekommer en lidt større Race som Standfugl indenfor Landet, og paa Østkysten er Arten ogsaa truffet nogle Gange, men det hidtil foreliggende Stof er ikke tilstrækkeligt til at afgøre, om de der forekommende Skalleslugere tilhøre Arten eller Racen.

Hantzsch, P. Nielsen og Hørring samstemme i at kalde den meget almindelig overalt paa Island;

„om Sommeren forekommer den ynglende over hele Landet, og er betydeligt talrigere end foregaaende Art“ [den Store Skallesluger], skriver P. Nielsen. Han siger desuden, at den ikke sjældent træffes ved Havkysterne og paa Fjordene om Vinteren, men at de fleste trække bort fra Landet i Oktober og November. Hantzsch siger, at den saa godt som altid yngler ved Søer, dels inde i Landet, dels ved mindre Strandsøer, men sjældent paa Øer med Smaakrat i Elvene. I Maj, undertiden i Slutningen af April, kommer den til Ynglepladserne, hvor den skal vise sig meget tillidsfuld, i hvert Fald paa de Steder, hvor man samler dens Æg, og derfor paa anden Maade freder om Fuglen. Hantzsch siger endvidere, at den til en vis Grad ruger selskabeligt, oftest en 6—10 Par sammen, men dog i Regelen mellem andre Andearter. Reden ligger i Lavasprækker, i Klipperevner eller i en Fordybning i Jorden under lave Buskvækster; den bestaar kun af nogle Kviste og lidt Græs, men har den for Andereder sædvanlige Krans af Dun. Æglægningen begynder først i Juni eller maaske lidt senere, og i Reder, hvorfra Æggene fjærnes efterhaanden, kan man endnu i Begyndelsen af Juli finde friske Kuld; i saadanne er da Antallet af Æg ringere, 5—6, medens Kuldet ellers normalt bestaar af 8—10 Æg. Rugetiden er 4 Uger, og Hunnen ruger alene. Nyfødte Unger ere sete saa tidligt som 11. Juli ved Myvatn; Hantzsch selv saa dog ingen førend 25nde Juli og fortæller, at han ved Maanedens Slutning fandt dem liggende døde eller halvdøde i Dusinvis ved Bredden af Myvatn. „Die noch lebenden fühlten sich kalt an, bei vielen war die Nasenhöhle mit kleinen Blutegeln angefüllt, die sich schwarzrot vollgesogen hatten. Der Grund des auffälligen Sterbens, das nach Angabe der Bewohner alljährlich fast das gleiche ist, scheint in der geringen Fürsorge der Alten zu bestehen. Vielfach scharen sich die Weibchen nach kaum vollendeter Brut zusammen, kümmern sich nur gelegentlich oder überhaupt nicht mehr um ihre Nachkommenschaft und überlassen deren Führung einigen wenigen Vögeln, die sich ihrer mütterlichen Pflicht noch bewusst sind. Diese werden aber nun oft von den Jungen geradezu verfolgt; mehrmals beobachtede ich 40—50 Stück bei einer Alten. Doch bleiben die Tierchen nicht immer bei demselben Vogel, sondern verteilen sich wieder oder ziehen sich trauernd und fröstelnd ans Land zurück, um ins Gras geduckt verlassen dem Tode entgegenzugehen. Dieses sonderbare Verhalten habe ich bei keinem andern entenartigen Vogel in so auffälliger Weise beobachtet, einigermassen ähnlich nur noch bei den Eiderenten.“

Om Artens Forekomst paa Færøerne skriver H. C. Müller l. c., Side 34, at den findes baade Sommer og Vinter, dog ikke meget talrig. „Ligesom Ænderne holder den sig til de indesluttede Fjorde og Indsøer. Den yngler her og lægger 10 à 12 Æg.“

Knud Andersen omtaler den som uden Tvivl regelmæssig ynglende paa enkelte af Øerne, men i meget ringe Antal; paa Nolsø skal den saaledes ikke ruge. I H. C. Müllers efterladte Haandskrift nævnes, at en Rede med 8 friske Æg blev funden 28nde Juni 1874 ved Kalbak, Strømø.

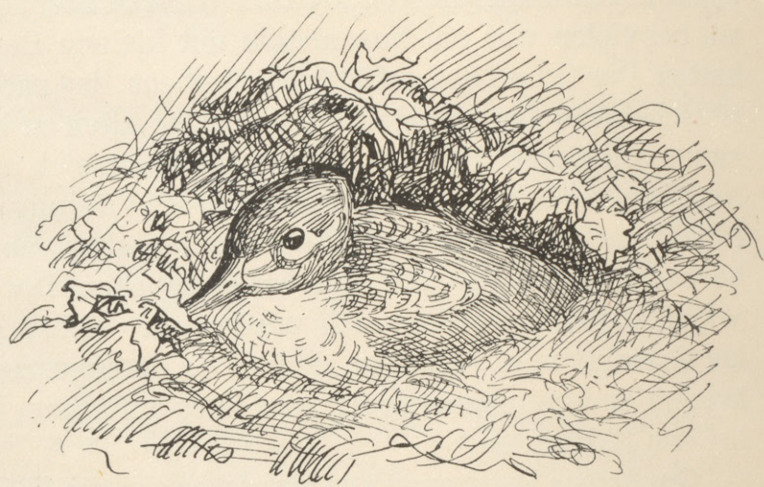
Paa Orknøerne, Shetlandsøerne og Hebriderne forbliver den Toppede Skallesluger iflg. Millais hele Aaret rundt, og i Irland er den ligeledes Standfugl og temmelig talrig (Ussher & Warren); paa Vestkysten af England en hyppigt forekommende Vintergæst. I Middelhavet om Vinteren ikke sjælden paa sine Steder, og den kendes fra Madeira og Azorerne. Ved det kaspiske Hav og i Sortehavet overvintre en Del. I Asien overvintre de ved Persiens Kyst, i Japan og talrigt i Kina; i Indien er den meget sjælden Gæst.

I Norge og Sverige forekommer den saa at sige overalt lige som her i Danmark, men er dér sikkert meget talrigere end hos os, og det er vel nok for en stor Del skandinaviske Skalleslugere, som tilbringe Vintermaanederne i vore Farvande og ved Østersøens sydlige Bredder.

Den danske Stamme holder mest til paa vore talrige Smaaøer og langs Strandkanter, hvor den blot kan have nogenlunde Fred; paa Indsøer ses den meget sjældent her i Landet, men den færdes gærne i Inddæmninger, hvor større Vandflader ligge i Strandens Nærhed. Den ligger endnu dybere i Vandet end den Store Skallesluger, men svømmer næsten bedre end denne under Overfladen; den dykker paa forholdsvis fladt Vand i Regelen lige langs Kysterne, flyver op uden ret megen Besvær, dog bedst i lidt Vind, og kommer afsted med betydelig Fart, naar den først er oppe. Halsen er strakt lige frem og holdes meget stiv, Toppen ligger tæt presset ned ad Nakken, og det spidse Næb ganske svagt opadbøjet — en let kendelig, slank Skikkelse, naar den med sine hurtige Vingeslag skærer gennem Luften. Stemmen lyder næsten som en Rabben, saa at et uøvet Øre let kan forveksle dens Lyd med Stokandens. Naar den kaster sig i Vandet, sker det i Regelen med nogen Plasken og Gliden

henad Overfladen, men naar den dykker under, sker det lynsnart og oftest uden Støj. Om Foraaret ses de oftest parvis, Hannen forfølgende Hunnen højt op i Luften i store Kredse, og under denne Flyveleg ere de i Regelen saa lidt sky, at de stundom i den lavere Del af Banen komme ganske tæt forbi Iagttageren. Parringsstillinger paa Vandet skulle være bedst at iagttage, naar flere Andrikker bejle til samme Hun; A. C. Bent giver en udførlig Skildring af dem i Life Hist. of North Am. Wild Fowl. Bull. 126 U. S. Nat. Mus. 1923, Side 14. Andrikken begynder med at strække den lange Hals ret op, saa at dens hvide Ring bliver saa bred som muligt, og det metalgrønne Hoved med den lange Top og det røde Næb viser sig i al sin Glans; derpaa spærrer han Næbbet vidt op, bøjer sig forover, saa at Brystet sænkes ned i Vandet og Bagkroppen hæves op, Halsen, der holdes fuldstændig stiv, er fremstrakt og danner en Vinkel paa 45 % med Vandfladen, og samtidig gaar en svag Skælven gennem hele Fuglen. Under Bevægelsen forover hæves ogsaa Vingerne lidt opad, saa at de sorte Striber paa de bageste, hvide Armfjer vise sig tydeligt, og Fuglen udstøder en stærk knurrende Lyd. Hunnen forholder sig under dette ret passiv og søger blot, naar flere Hanner paa én Gang udfolde deres Ynde for at vinde hendes Gunst, at holde sig klar af dem, af og til snappende efter dem med Næbbet; men har hun truffet sit Valg, svarer hun paa samme Maade, som Hannen bejler, uden at hele Bevægelsen hos hende dog foretages i saa udpræget Grad.

Skønt jeg ofte her i Landet har set Skallesluger-Parret sammen i det tidlige Foraar, er det aldrig lykkedes mig at faa en saa udpræget Forestilling at se som den ovenfor beskrevne; jeg har kun kunnet se, at Hannen strækker Halsen skraat frem mod Hunnen, der undertiden foretager en lignende Svar-Bevægelse, stundom lader ganske upaavirket; selve Parringen har jeg ikke set, men den skal foregaa i Vandet som sædvanlig blandt Andefugle.

Skallesluger paa Reden.

Til Redested vælges fortrinsvis større eller mindre Øer, men ogsaa Halvøer, Odder og Tanger benyttes. Reden findes gærne i Stenhobe, under store Sten, i Stengærder, under Tjørnebuske, Slaaen, vilde Roser eller anden Dækning, der kan give Tag over Hovedet; den kan findes under Gulvet i forladte eller sjældent besøgte Skure, eller inde i saadanne under gammelt Skrammel, naar Fuglen gennem et eller andet Hul, et løst eller raaddent Brædt, kan klemme sig derind. Nogle faa Straa og undertiden Kviste bruges som Underlag i en lille Fordybning, og herpaa lægges de første Æg, der først, efterhaanden som Antallet stiger, blive omkransede med Dun af en graabrunlig Farve med en svagt antydet hvidgraa Kærne eller Midtplet; naar Fuglen forlader Reden, dækkes Æggene helt til med Dunene. Disse kunne forresten undertiden røbe Redens Sted ved at hænge ved Vegetationen omkring den; særlig naar Reden ligger inde under Tjørnebuske eller lav kratagtig Vegetation, bringer Fuglen dem selv med sig og afsætter dem dels undervejs, naar den kryber ud af den Gang, der fører ind til Reden, dels helt ude ved Aabningen ud til Yderverdenen.

Æggenes Antal i Kuldet er 8—9 op til 13, men flere skulle kunne findes, 14—15 Stykker; undertiden findes et eller flere Gravandeæg i Reden. Æggene ere olivengraalige, snart lidt brunligere, snart lidt mere graalige; grønlige kunne ogsaa findes, endog i Kuld, der ellers bestaa af olivengraalige Æg. Formen en langagtig oval som Regel, men kan ogsaa være mere rundagtig. 22 danske Æg maale gennemsnitlig 63,6×44,6 mm; et Kuld Æg (8) fra Hvaløerne, Syd-Norge, maaler i Gennemsnit 62,8×45 mm; tagne under ét maale disse 30 Æg 63×44,7 mm. Tre Æg $^{10}/_{6}$ 1916 fra Lappland, et Kuld paa 10 og et paa 9 Æg tagne sammesteds henholdsvis 11te og 12te Juni 1916, ialt 22 Æg, maale i Gennemsnit 63×44 mm. Største og mindste Længde og Bredde er blandt disse 52 Æg 68—59 mm og 47—42 mm. Et Kuld Æg paa 9 fra Island, 30te Juni 1897 Myvatn, har Gennemsnitsmaalene 65,6×45,2 mm. Rugetiden er omkring 28 Dage, og Ællingerne forlade Reden med Moderen, saa snart de ere tørre; de føres saa til Vandet og kunne straks svømme og dykke. De følge Moderen i sluttet Trop, kravle undertiden op paa hendes Ryg, og naar de i Hast skulle flygte for en Fjende, have de en egen Maade at bevæge sig paa, løbende hen over Vandfladen lige efter den gamle Hun, der med baskende Vinger

Toppet Skallesluger, Mergus serrator serrator L.

Ung Hun, ♀ juv. 27/10 1911. Hadsund.
Ungedragt, ret Ægleder. Ca. 3½ Md. gl.

Ung Hun, ♀ juv. 13/2 1919. Roskilde Fjord.
Første voksen Dragt, ret Ægleder. Ca. 7 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 5/2 1917. Limfjorden.
Pragtdragt, nedsunken Ægleder. Ca. 42 Mdr. gl.

Ung Hun, ♀ 27/11 1917. Kangamiut, Grønland.
Ungedragt. Ca. 3½ Md. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 22/10 1914. Svinø.
Sommerdragt, nedsunken Ægleder. Mindst ca. 28 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 24/2 1907. Godthaab, Grønland.
Pragtdragt. Mindst ca. 43 Mdr. gl. (M. serrator major).

Toppet Skallesluger, Mergus serrator serrator L.

Gammel Hun, ♀ ad. 7/5 1921. Saltholms Kyst.
Yngledragt; Ægleder ved at gaa i Brug. Ca. 23 Mdr. gl.

Gammel Hun, ♀ ad. 4/2 1917. Limfjorden.
Pragtdragt; nedsunken Ægleder. Ca. 42 Mdr. gl.

Ællinger, 7/7 1906.
Orehoved, Falster, Danmark.

Gammel Hun, ♀ ad. 5/8 1919. Smaalandshavet.
Slidt Yngledragt; nedsunken Ægleder. Ca. 26 Mdr. gl.

Ælling, ♂ 15/8 1918.
Søndre Strømfjord, Grønland.

Gammel Han, ♂ ad. 17/5 1908. Kalvebod Strand.
Sommerdragt frembrydende. Mindst ca. 23 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ 3/3 1917. Natortalik, Grønland.
Pragtdragt. Mindst ca. 31 Mdr. gl. (M. serrator major).

Toppet Skallesluger, M. serrator serrator L., og Grønlandsk Toppet Skallesluger, M. serrator major Schiøler.

Ung Han, ♂ 20/12 1918. Thisted Bredning. Første voksen Dragt. Ca. 6 Mdr. gl.

Ung Han, ♂ juv. 18/5 1921. Fyens Hoved. Blandet første voksen og første Pragtdragt. Vingen endnu ungdommelig. Ca. 11 Mdr. gl.

Gammel Han, ♂ ad. 12/10 1923. Kjerteminde. Sommerdragt. Mindst ca. 27½ Md. gl.

Ung Han, ♂ juv. 2/2 1917. Sukkertoppen, Grønland. Første voksen Dragt. Ca. 6 Mdr. gl. (M. serrator major).

Gammel Han, ♂ ad. 27/3 1917. Kalvebod Strand. Pragtdragt. Mindst ca. 21 Mdr. gl.

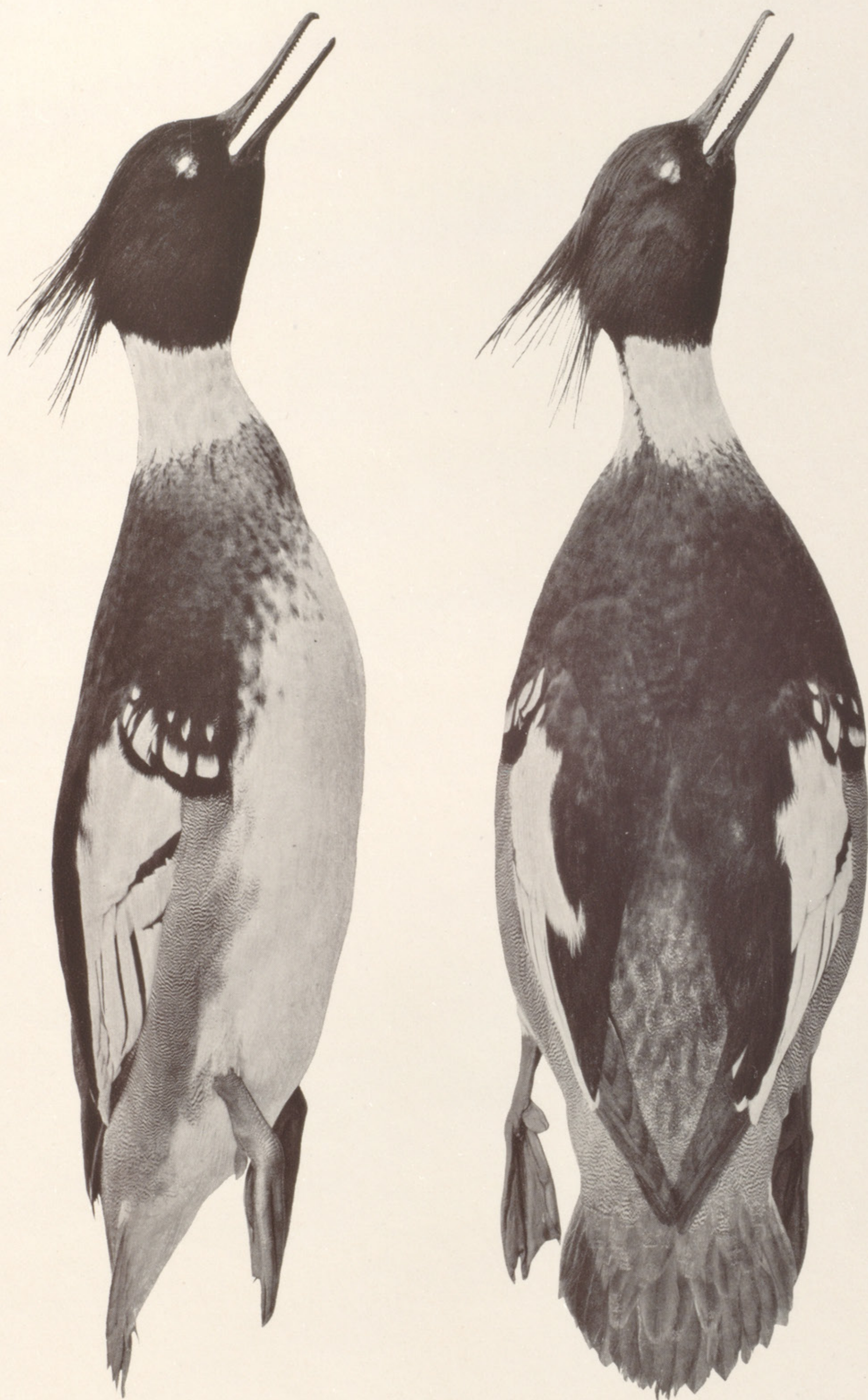
Gammel Han, ♂ ad. 24/7 1925. Søndre Strømfjord, Grønland. Sommerdragt. Mindst ca. 24 Mdr. gl. (M. serrator major).

Toppet Skallesluger, Mergus serrator serrator L.

Gamle Hunner, ♀♀ ad. Ægleder nedsunken.

5/2 1917. Limfjorden. 4/2 1917.

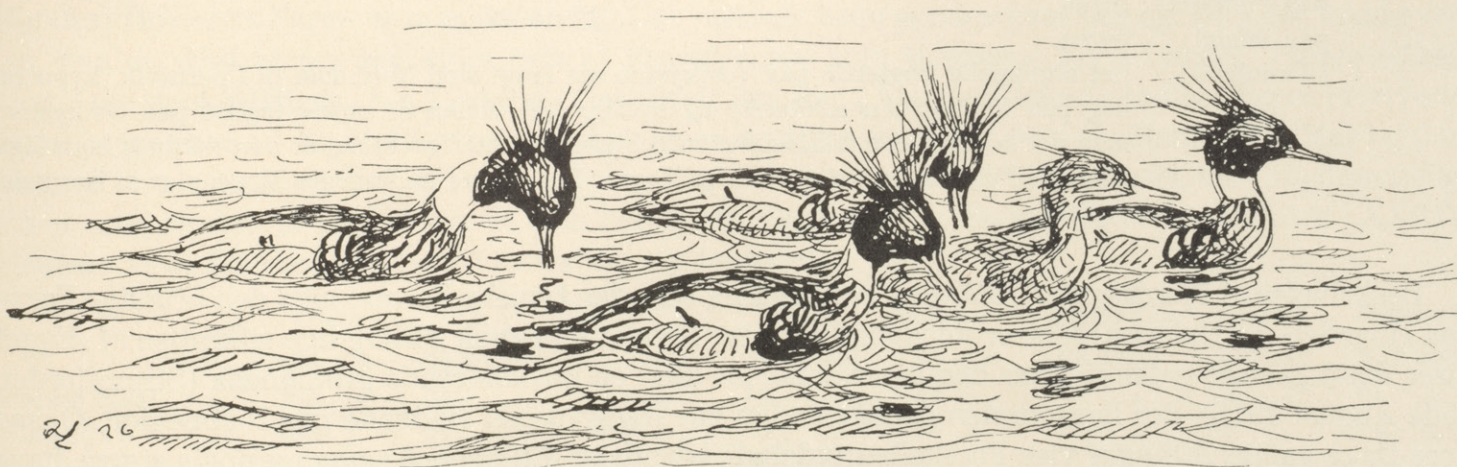
Toppet Skallesluger, Mergus serrator serrator L.

Gammel Han, ♂ ad. 29/1 1914. Øresund.
Mindst ca. 31 Mdr. gl.

iler forud, saa at Vand og Sprøjt staar til alle Sider om hele det lille Optog; ofte flyver hun til Slut fra dem for at henlede Fjendens Opmærksomhed paa sig selv, og alle Ællingerne dykke da paa én Gang under, komme op i en Klump og forsvinde paany uden at sprede sig til højre og venstre, som Gravandeællinger have for Skik. Allerede, naar de ere faa Dage gamle, begynde de at gaa paa Jagt i Tangskoven i det lave Vand langs Kysten, hvor de færdes, og fange smaa Hundestejler og vel ogsaa anden Fiskeyngel, som holder til i det lave, solgennemskinnede Vand; dog har jeg kun fundet den førstnævnte Art i de — ganske vist ikke mange — jeg har haft Lejlighed til at undersøge. De blive temmelig store, inden de aflægge Dundragten og have saa godt som fuld Størrelse, før de faa Svingfjer. Anden er stadig hos dem, men Andrikken, der i Begyndelsen af Rugetiden ligger i Stranden i Redens Nærhed, bekymrer sig senere ikke om Hun og Unger. De store Maager, der oversomre her i vore Farvande, snappe vel ofte Unger og fortære dem, men ellers have de ikke mange Fjender hos os, saa længe de ere saa smaa. Ogsaa naar de omsider ere flyvefærdige, holde de sammen i Smaaflokke og trække omkring i Fjorde, Bugter og Bælter, hvor de kunne finde Føden, der aldeles overvejende er Fisk; de ere meget forslugne og kunne findes bogstavelig talt proppede med 2—3 Tommer lange Fisk.

I Danmark er den Toppede Skallesluger endnu en temmelig almindelig og ret talrigt forekommende Fugl, men efter alt at dømme er den dog gaaet ikke lidt tilbage i Antal i de sidste 20—30 Aar, dels fordi dens Æg tages af Mennesker og, naar det kan lade sig gøre, af Krager, og af Strandjægere er den i mange Aar stedse bleven skudt, saa snart den kom for Bøssen, uden at der kan paavises nogen rimelig Grund dertil; den smager aldeles ikke godt, kan nærmest betegnes som uspiselig, og den Skade, den gør menneskelige Interesser ved at fortære Hundestejler og andre Smaafisk i Mængde — hvad den ubestrideligt gør — er næppe nævneværdig. Kun hvor der drives planmæssig Aaledrift, kunde den tænkes at blive besværlig ved at æde Smaa-Aal, men jeg kan dog ikke mindes nogensinde at have fundet denne Fisk i Skalleslugerens Spiserør eller Mave.

Den kendes fra Ældre Stenalder og fra Jærnalderen.

Bejlernes Skare.

GRØNLANDSK TOPPET SKALLESLUGER, Mergus serrator major Schiöler.

Mergus serrator L. Fabricius: Fauna Groenl., 1780, Side 75. — Mergus serrator. Holbøll: Ornith. Bidrag Grønl. Fauna. Naturhist. Tidsskr. Bd. 4. 1843, Side 450. — Merganser serrator. Hagerup: Birds of Greenland 1891, Side 49. — Mergus serrator (L.). Bay: Østgrønl. Exp. 1891—92. Medd. om Grønland XV. 1895. Fugle. Side 37. — Mergus serrator L. Winge: Grønlands Fugle 1898, Side 113. — Mergus serrator L. Kolthoff: Norra Polartrakternas Däggdjur och Fåglar. Kongl. Svenska Vetenskaps-Akad. Handl. Bd. 36. Nr. 9. 1903, Side 61. — Merganser serrator (Linn.) Schalow: Vögel der Arktis. 1904, Side 158. — Mergus serrator L. Helms: Fortsatte Ornith. Medd. (1903) fra Grønland. Videnskab. Medd. naturhist. Foren. Kbhvn. 1904, Side 93. — Mergus serrator (L.). Manniche: Nordøstgrønlands Fugle. D. O. F. T. Aarg. V. 1910—11, Side 24. — Mergus serrator L. Bertelsen: Fuglene i Umanaq Distrikt. Medd. om Grønland LXII, Side 151. — Mergus serrator major. E. Lehn Schiøler: Om den vestgrønlandske Skallesluger. D. O. F. T. Aarg. XIX 1925, Side 115.

Danske Navne: Grønlandsk Toppet Skallesluger.
Grønlandske „ Pâq, Paik, Nyaliksak, Kongmuktajok, Pak, Nujalik, Arpajek, Asalek.

Racekendetegn: Større end den typiske Skallesluger; Næbbet bredere ved Roden; den rustbrune Farve paa Hovedet hos Ællinger, unge Fugle og Hanner i Sommerdragt lidt mørkere, varmere; Kropsidernes Vatring hos Hanner i Pragtdragt i Regelen, men ikke altid, grovere og mørkere.

Forekomst i Danmark: Ingen.
„ paa Færøerne: Ingen.
„ paa Island: Ingen.
„ i Grønland: Ret almindelig ynglende paa Vestkysten saa langt mod Nord som til Upernivik, hyppigst dog paa Vestkystens midterste og sydlige Del. Arten er ogsaa truffet paa Østkysten, men det er for Tiden ikke muligt med Sikkerhed at afgøre, om de dér, vistnok faatalligt, rugende Fugle høre Arten til eller Racen. Det eneste undersøgte Eksemplar er nærmest typisk.

Beskrivelse af Fjerdragten. *Ællingen* er i Tegning som den typiske Forms, men den brunlige Farve paa Hovedets og Halsens Sider er kendeligt varmere i Tone; en dansk Ælling lige udkrøben af Ægget viser dette ganske tydeligt, naar den sammenholdes med en jævnaldrende grønlandsk (Strømfjorden 15de August 1918), der ligesom den danske endnu har Ægbryderen siddende paa Næbneglen. Ogsaa flere Dage gamle Ællinger vise Forskellen tydeligt; islandske Ællinger, 5 smaa og nogle større, have bleg brunlig Farve som danske. 15 smaa og mindre samt tre noget større grønlandske Skallesluger-Ællinger foreligge, desuden som nævnt en Række danske.

Den *unge Hun i første Fjerdragt* er større end den typiske Form i tilsvarende Alder, dens Næb er bredere ved Roden, den sorte Tværstribe paa Spejlet er saa godt som altid tydelig, og Hovedets og Halsens Farve livligere rødbrun, næsten saa varm som hos *Mergus merganser;* maaske er Ryggens Farve gennemgaaende nok lidt mørkere. Sent paa Aaret og, som det kunde ventes, endnu senere end den typiske Skallesluger faar den en første voksen Dragt, der er som Artens, men med varmere Hoved- og Halsfarve, og de foreliggende Stykker have alle tilhørt den graalige Type. Halefjerene fældes stundom i November Maaned (♀, $^{19}/_{11}$ 1916, Kangamiut ved Sukkertoppen), undertiden først hen i det nye Aar, men skiftes dog i Regelen alle, inden Fuglen er et Aar gammel; i slidt og falmet Dragt ligner den en dansk Skallesluger. En ung Hun er afbildet øverst tilhøjre paa Tavle LXXXII.

17 Hunner i første Aar maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	223 mm	53 mm	57,5 mm	13,3 mm	45,8 mm	63 mm	63 mm	52,7 mm
Største Maal	233 „	60 „	62 „	14 „	50 „	68 „	68 „	58 „
Mindste „	213 „	48 „	53 „	12 „	43 „	60 „	60 „	49 „

De grønlandske Hunner gennemløbe efter det foreliggende Stof at dømme samme Fældning som danske; en Hun i andet Aar, skudt 14de Juli 1925 ved Napassok, lidt Syd for Sukkertoppen, er som en tilsvarende dansk med slidt og falmet Fjerdragt. Ægstokkens Æg vare svulmende og Ægflederen i Begreb med at gaa i Brug, vistnok for første Gang. Dens Maal ere:

Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
230 mm	54 mm	59 mm	12 mm	45 mm	63 mm	63 mm	51 mm

De foreliggende Hunner i tredje eller senere Aar ere alle af den olivenbrunlige Type og have i Pragtdragt tydelige sorte Fjerpartier paa Hovedet; de ligne iøvrigt danske med de under unge Hunner anførte Skelnemærker; dog bør det erindres, at Sammenligning af Hovedets Farve kun viser Forskellen tydeligt, naar Fugle paa nogenlunde tilsvarende Udviklingstrin sammenholdes. En Hun, skudt i Sydostbugten i Egedesmindes Distrikt 14de August 1925, havde mistet Svingfjerene, var i slidt Parringsdragt, men med nogle nye Fjer paa Hovedet; den havde nedsunken Ægleder, men kun én Ælling; de andre vare formodentlig blevne Bytte for de tilstedeværende Blaamaager, Larus hyperboreus Gunn.

7 gamle Hunner maale gennemsnitlig:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	230 mm	54,7 mm	58,5 mm	13 mm	45,8 mm	63,4 mm	63,5 mm	54 mm
Største Maal	236 „	59 „	63 „	13,5 „	48 „	65 „	65 „	59 „
Mindste „	223 „	52 „	56 „	12,5 „	45 „	61 „	63 „	52 „

Tyve unge Hanner i *første Aar* fremvise ganske samme Forskel fra danske Fugle som de unge Hunner; Hovedets Farve er maaske endnu lidt varmere brun gennemgaaende og, som det kunde ventes, naa de ikke at faa saa store Dele af Pragtdragten som Hannerne her i Landet. *Første voksen Dragt* ses derfor lettere i ren Tilstand i Grønland; den har i Regelen Halsens rødlige Farve i fortyndet Tone fortsat ned til Brystets øverste Del, men er iøvrigt som hos Arten. To Hanner fra Maj og Juni Maaned have faaet en Del af Pragtdragten, dog ikke mere end at man uanset den ungdommelige Vinge intet Øjeblik er i Tvivl om, at man har yngre Fugle for sig. En ung Han ses paa Tavle LXXXIV. Maalene af de 20 Hanner i første Aar stille sig saaledes:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	239 mm	59,5 mm	64,6 mm	14,25 mm	49 mm	68,9 mm	68,9 mm	57,5 mm
Største Maal	251 „	64 „	69 „	16 „	54 „	74 „	74 „	61 „
Mindste „	233 „	57 „	60 „	13 „	45 „	65 „	64 „	54 „

Af Hanner i *Pragtdragt* foreligger et temmelig stort Antal, over 50; de ere som typiske Hanner ret ensartede, men gennemgaaende mørkere paa Kropsiderne, da Vatringen dér er grovere, de forekomme kendeligt større, skønt smaa Stykker ogsaa findes, og desuden har den rødlige Tone paa Undersiden været noget kraftigere paa de friske Skind, end man i Almindelighed træffer den hos typiske Hanner; men paa de tørre Skind forsvinder den som bekendt efterhaanden. Det brunlige Brystbælte er noget stærkere i den brune Farve, dog gælder det ogsaa i dette Tilfælde, at Hanner fra tilsvarende Tidspunkter maa sammenholdes, da Falmning spiller en Rolle. Han i Pragtdragt ses Tavle LXXXIII.

Gennemsnitsmaalene af 51 Hanner ses nedenfor:

	Vinge	Næb til Panden	Næb til Næbfligs Bgk.	Næbbredde ved Roden	Mellemfod	Mellemtaa	Ydertaa	Indertaa
	254 mm	59,8 mm	64,6 mm	14,6 mm	49,8 mm	69,2 mm	69,2 mm	58,5 mm
Største Maal	272 „	65 „	70,5 „	17 „	55 „	75 „	76 „	62 „
Mindste „	240 „	54 „	58 „	13,5 „	47 „	63 „	65 „	55 „

Det gælder grønlandske Hanner i Pragtdragt som danske, at brune Fjer vise sig paa Hovedet og den hvide Halsring tidligt, allerede i Maj, og det rødbrunlige Hoved er vel derfor nok den første Del af Sommerdragten, som foreligger færdig. Kun faa Hanner foreligge i *Sommerdragt,* blandt dem dog Racens Typestykke, som blev skudt 24nde Juli 1925 i Søndre Strømfjord. Dens Vinge- og øvrige Maal svare paa det Nærmeste til Racens Gennemsnitsmaal, og dog gjorde den paa Afstand et saadant Indtryk paa mig og mine Ledsagere ved sin Størrelse, at vi først troede at have den Store Skalleslugers amerikanske Race, Mergus merganser americanus Cass., for os. Den hørte til en lille Flok og var den eneste, som var villig til at lette; de andre stolede aabenbart ikke paa Vingerne og foretrak at undfly ved at dykke; den skudte Han havde stærkt opsvulmede Testes. Den ses paa Tavle LXXXIV.

Fra Upernivik eller lidt nordligere forekommer Skalleslugeren sydpaa langs hele Vestkysten; sine nordligste Opholdssteder forlader den om Vinteren og drager ned til de forholdsvis mildere Egne i Sydgrønland, hvor den kan finde aabent Vand og derfor Føde. Denne bestaar aldeles overvejende af Fisk, „især Blennius", siger Holbøll; „desuden Amphipoder".

Ogsaa fra Østkysten kendes den; Bay nævner den som set paa den østgrønlandske Expedition i Aarene 1891—92: „den 11. September 1891 blev en lille Flok set ved Østkysten af Milnes Land (Ltnt. Ryder og Tolk J. Petersen); 17de Juni 1892 saaes to Skalleslugere paa Danmarks Ø (J. Petersen), og den 24de September samme Aar blev endelig et ungt Individ skudt ud af en Flok i Tasiusak". Johan Petersen siger (O. Helms: Forts. ornith. Medd. (1903) Vidskb. Medd. Naturhist. Forn. Kbhvn. 1904), at den yngler ved Angmagsalik, men sparsomt; 29. Juli 1899 erholdtes 3 Dununger fra Tasiusak; de hjembragtes til Museet; 6. og 7. September 1900 fik Petersen nogle halvvoksne Unger, ogsaa tagne i Tasiusak. „Poulsen saa den enkelte Gange i Angmagsalikegnen og lidt Nord derfor i Sommeren 1899." Deichmann nævner den ikke fra Amdrup-Ekspeditionen til Øst-Grønland 1898—1900. Manniche saa kun én Gang Arten i Nordøst-Grønland; 21de Juli 1908 fløj en gammel Hun nogle Gange forbi, medens han opholdt sig paa en lille Ø, Renskæret; efter dens Adfærd at dømme havde den Rede. Kun ét Skind fra Østkysten foreligger paa Zoologisk Museum; det er af en gammel Han i Overgang til Sommerdragt, skudt paa Sabine Ø den 17. Juni 1922. Dens Maal ere, nævnte i samme Orden som foran: ♂ ad. $^{17}/_{6}$ 1922, Sabine Ø 230 mm 58 mm 63,5 mm 13 mm 47 mm 66 mm — — hvoraf ses, at dette Stykke slutter sig nærmest til islandske Skalleslugere, men selvfølgelig kan intet sluttes med Sikkerhed paa Grundlag af ét Stykke.

Dr. Krabbe sammenfatter sine Erfaringer fra Vestkysten saaledes: „Med stort Individantal optræder Skalleslugeren ikke i Grønland. Den træffes i Sydgrønland baade Sommer og Vinter og nærmest overalt — er her vist fuldtud Standfugl — men altid kun i sparsom Mængde, og ses paa Kystrejser ingenlunde hver Dag. Den yngler hist og her langs det sydligere Grønlands Vestkyst i større og mindre Søer inde i Fjordene. I den saakaldte „5te Sø", en temmelig stor Fjældsø nærved Kolonien Holsteinsborg, saa jeg den saaledes en Gang med et Kuld Dununger. Dens Æg er kun bragte mig et Par Gange ved Godthaab, i hvis umiddelbare Nærhed den ikke ynglede, hvorfor man i Yngletiden ikke saa den i Koloniens nærmeste Omegn, hvor den derimod saas til Stadighed i Tidsrummet November—April inclus., enkeltvis eller i mindre Flokke. Flest saas altid i den strengeste Del af Vinteren.

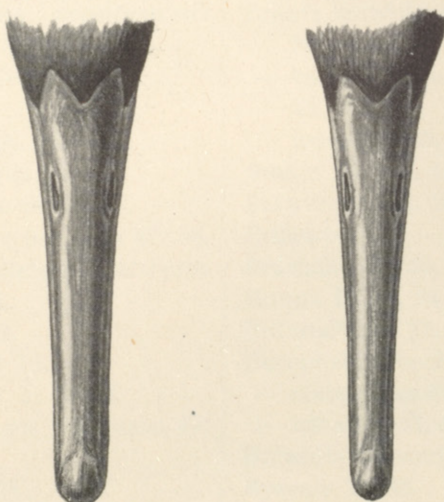
Langs Kysten ses den om Sommeren som nævnt paa ingen Maade daglig. Den træffes ligeledes under disse Forhold enkelt- eller parvis eller i Flokke paa indtil en Snes Stykker; synderlig større Flokke saa jeg aldrig. Iagttagelserne over dens Hyppighed vanskeliggøres ikke lidt derved, at man paa Grund af dens Skyhed sjældnere faar den at se paa nært Hold, og tillige derved at det paa større Afstande ofte er meget vanskeligt at skelne den fra Stokanden. Med Hensyn til Størrelse, Vingeslagets Hastighed, Maaden paa hvilken Flokkene flyver o. s. v. ligner de to Arter hinanden særdeles meget. Mange Gange har jeg set endogsaa erfarne Indfødte være i Tvivl om, hvilken af de to Arter man havde for sig. Flokke af Skalleslugere forekom mig gennemgaaende at trække højere til Vejrs end Flokke af Stokænder.

Nogen Lyd fra den har jeg aldrig hørt. I Selskab med andre Arter saa jeg den aldrig."

Den grønlandske Skalleslugers Æg have samme Farve og Form som de foreliggende danske og skandinaviske; de skulle lægges i Juni, men i kolde Somre foregaar Æglægningen vist noget senere; et fuldstændig frisklagt Æg bragtes os 12te Juli, da vi sejlede mellem Skærene paa Vej fra Godthaab

til Sukkertoppen, og samme Dags Aften saaes Han og Hun i Parringsflugt; desuden foreligge ganske spæde Ællinger fra de sidste Dage af August, visende, at Rugningen ofte først begynder omkring de første Dage i samme Maaned. Den gennemsnitlige Størrelse af 10 Æg, det nysnævnte fra Kangek $^{12}/_{7}$ 25, og et Kuld paa 9 Æg, taget $^{8}/_{7}$ 1914 ved Fiskernæsset, er 63,6×44,4 mm.

Krabbes Erfaringer svare godt til vore egne i Sommeren 1925; langt inde i Godthaabsfjorden saa og skøde vi Arten 2den Juli, men kun meget faa bleve sete; i Ameralikfjorden traf vi 5te Juli atter Skalleslugere, en Flok paa 10—11 Stykker; de fløj op fra en lille Bugt og gik straks højt tilvejrs og forsvandt over Klippetoppene. Afstanden var for stor, til at det selv med stærk Kikkert var muligt at afgøre med Sikkerhed, hvilken Dragt de havde, men rimeligvis var det fjorgamle Fugle. Paa Tilbagevejen til Godthaab fløj en enlig Skallesluger forbi Baaden, da vi passerede Kobbefjorden. Paa Turen nordefter fra Kangek indenskærs saa vi en enkelt Gang nogle faa Skalleslugere, og en Kajakmand bragte et Skalleslugeræg fra et nærliggende Skær 12te Juli. Medens vi om Aftenen sidde fast paa et Undervandsskær mellem Øerne Nord for Napassok, flyve to Skalleslugere, Han og Hun, nogle Gange hen over vort Hoved; paa en Baadtur i Omegnen af Sukkertoppen saaes to Skalleslugere. Omtrent midtvejs inde i Søndre Strømfjord traf vi en Flok Skalleslugere paa 10, af hvilken det lykkes at skyde en gammel Han i Sommerdragt, idet den letter og flyver forbi Baaden; de øvrige dykke; senere stødte vi paa 3 og derefter enkelte, der laa som afslaaede Ederfugle, ialt en Snes Stykker. Inde i Fjordbunden saa vi paany Arten 25de Juli. Paa en Vandring ind i Landet bag Holsteinsborg ses paa lang Afstand i „3dje Sø“ bag Kolonien 3 Hunner, dog uden Ællinger. Endelig se vi 14de August en Hun med kun én Ælling i Sydostbugten.

Næb af Toppede Skalleslugere.

M. serrator major ♂ ad. Sukkertoppen, Febr. 1926. Grønland.

M. serrator serrator ♂ ad. $^{20}/_{12}$ 1905. Danmark.

INDEX TIL KAP. I—II.

INDEX TIL KAP. III.

LISTE OVER FARVE-TAVLER.

LISTE OVER SORTE TAVLER.

TILLÆG OG RETTELSER TIL BIND I.

Kapitel I. Kortfattet Oversigt over Danmarks ornithologiske Litteratur.

Side 172. Til Omtalen (under 1891) af H. Winges Fyrberetninger føjes i sidste Stykke efter Sætningen: „Tilsammen danner . . . . til hvilket intet andet Land har Mage,“ følgende: Indtil 1910 incl. udgav Winge disse Beretninger; siden da er Behandlingen af det fra Fyrene indsendte Stof overtaget af R. Hørring, som har udført Arbejdet efter samme Plan. Beretningerne udkomme endnu aarlig. — Ved en beklagelig Fejltagelse vare disse Sætninger faldet ud. Jeg skylder Læge Krabbe Tak for straks efter min Hjemkomst fra Grønland at have henledet min Opmærksomhed paa dette Uheld.

Side 193. Under 1913. Poul L. Krarup, skal være Poul L. Kramp.

Kapitel III. Oversigt over Danmarks Fugle.

Til Listen over Danmarks Fugle kan gøres nogle Tilføjelser, som nedenfor anføres under de enkelte Arter og deres Numre.

Nr. 23. Somateria mollissima mollissima (L.). Til Oplysning om Ederfuglens Ynglepladser her i Landet kan tilføjes, at stud. mag. Arne Larsen i D. O. F. T., Aarg. 19, 1925, oplyser, at Ederfuglen ruger i betydeligt Antal paa Græsholmen ved Christiansø, Nord for Bornholm. I 1925 fandtes ca. 200 Reder.

Nr. 50. Puffinus puffinus puffinus (Brünn.), Skraape. Efter denne Art bliver at indføje som

Nr. 50a. Puffinus puffinus mauretanicus Lowe, Middelhavs-Skraape. Ved sit Besøg her i København i Maj 1926 henledte Dr. Percy R. Lowe min Opmærksomhed paa, at denne Race fandtes i min Samling. Fuglen, en ung Hun, er skudt i Vigsø Bugten ud for Febbersted Strand den 3. September 1910. Racen skelnes fra Arten ved at være lidt større, og ved at Oversiden er mere brunsort end rent sort som hos puffinus puffinus; desuden er Fuglens Underside, navnlig Underhaledækfjer og Kropsidernes Fjer, graalige, ikke hvide. I Middelhavets østlige Del findes en anden Race, Puffinus puffinus yelkouan (Acerbi), hvis Vestgrænse synes at ligge ved Corsica; paa Øerne i Middelhavets vestlige Del findes mauretanicus, der ikke sjældent træffes i Nordsøen og t. Eks. oftere er forekommet ved Englands Kyster. Fra Danmark kendtes den ikke tidligere.

Nr. 51. Puffinus griseus (Gm.). Sodfarvet Skraape. Efter denne Art bliver at tilføje:
Puffinus gravis (O'Reily), Stor Skraape. I Fyrberetningen for 1923, Videnskab. Medd. fra Dansk naturh. Foren. Bd. 80, 1925, meddeler R. Hørring, at en Han af denne Art blev skudt ca. 5. 1. 1926 i Lillebælt ved Fredericia ovre under den fyenske Kyst, og af Præparatör H. Madsen, der erhvervede Fuglen, skænket til Zoologisk Museum. Det er første Gang, at Arten nævnes fra danske Farvande; sine Ynglepladser har den, saa vidt man véd, i Atlanterhavets sydligste Del paa Inaccessible Island i Tristan da Cunha Øgruppen, men den træffes om Sommeren og Efteraaret paa den nordlige Halvkugle i Atlanterhavet, ved de britiske Øer, Orknøerne, Hebriderne, Shetlandsøerne, Færøerne, Island og saa langt mod Nord som langs Grønlands Vestkyst op til ca. 66° n. Br.

Nr. 113. Macrorhamphus griseus griseus (Gm.), Snæppeklire.
Viceinspector R. Hørring har venligst henledt min Opmærksomhed paa, at den Snæppeklire, skudt ved Manø Hølade 1. Aug. 1894, der findes paa Zoologisk Museum, af H. Winge er henført til Racen scolopaceus Say, der ikke tilforn er truffet i Europa.
Denne Race er større end Macrorhamphus griseus griseus, der iflg. Hartert Vög. paläark. Fauna Bd. II, Side 1605, skal have Vingen 144—158 mm og Næbbet 70—75 mm.
Læge Jørgensen i Bramminge har godhedsfuldt overladt mig en lille Serie Skind til Eftersyn, 4 af M. griseus griseus og 4 af M. griseus scolopaceus; i min egen Samling findes kun 1 Skind af hver Form; disse 10 Fugle vise omstaaende Maal:

Macrorhamphus griseus griseus	Vinge	Næb	MFod
♂ ad. 14/8 1883 New Hampshire	136	57	34
♂ ad. 15/5 1874 Florida	142	53	35
♂ ad. 9/5 1886 South Carolina	148	56	36
♀ ad. 26/8 1882 New Hampshire	144	56	33
♀ ad. 25/8 1871 New Hampshire	147	59	35
Macrorhamphus griseus scolopaceus			
♂ ad. 23/7 1913 Texas	140	63	39
♂ juv. 4/8 1886 South Carolina	154	64	41
♀ ad. 14/7 1885 South Carolina	151	64	38
♀ ad. 15/2 1893 Florida	145	72	41
♀ Vinterdragt 14/11 1870 Florida	153	63	38

Da nu Fuglen paa Zoologisk Museum har Vingen 145 mm, Næbbet 71 mm, maa det altsaa formentlig være efter sidstnævnte Maal, Winge har truffet Afgørelsen. I Fyrberet. for 1894 meddeles Fundet under usædvanlige Tildragelser, og her opgiver Winge selv Næbbet til 71 mm, derimod Vingen til 150 (den er dog kun 145 mm) og tilføjer:

„Den stemmer godt med Typen for M. griseus var. scolopaceus (se Baird, Brewer & Ridgway, Dresser, Nelson, Seebohm o. a.) baade i Form og Farve (Næbbets Længde langs Oversiden 71 mm, Vingen fra Haandleddet 150, Løbet 40; hele Undersiden er rødlig, om end forholdsvis lys; Strube og Bug ere uplettede; paa Siderne af Brystet findes Tværpletter). Ofte skjelner man M. griseus og M. scolopaceus som egne Arter; men en blot nogenlunde fast Forskjel imellem dem synes ikke at findes. — Arten er ikke tidligere set i Danmark og har kun nogle faa Gange vist sig i Europa, oftest i England, som Gjæst fra Nord-Amerika.“

Det vil da fremtidigt være rigtigst at anføre Racen scolopaceus som den, der er truffet i Danmark, skønt det unægtelig — jfr. den geografiske Udbredelse — synes fristende at afvente Undersøgelse af yderligere Stof, inden Sagen endelig afgøres.

Nr. 125. Phalaropus fulicarius (L.), Thorshane. I Bull. B. O. C. Vol. XLII (Okt. 1921) beskrev T. Iredale Thorshanen fra Spitzbergen som en fra Arten forskellig Race under Navnet Phalaropus fulicarius jourdaini. Terra typica for Arten er Hudson Bay, og fra de der, d. v. s. paa den amerikanske Atlanterhavskyst, forekommende Thorshaner, skulde da Racen fra Spitzbergen adskille sig, ved at Ryg- og Skulderfjerenes lyse Kanter i Parringsdragten ere lysere, flødegullige, medens de hos Arten skulde være varmere brunlige, nærmest havannabrune; dette gældende Hunner. Hos Hanner skulde Forskellen være knapt saa tydelig; den rødligt kastanjebrune Underside skulde være éns hos Hunner af bægge Former, lidt blegere hos Racens Hanner end hos Artens. Paa Grund af utilstrækkeligt Stof havde en Sammenligning af Vinterdragter ikke kunnet finde Sted. Racens Gyldighed har senere været bestridt eller dog betvivlet, se t. Eks. Hartert, Vög. paläark. Fauna Bd. III, Zusätze und Berichtigungen, Side 2212, idet blegede, falmede Stykker formodedes at have ligget til Grund for Beskrivelsen. Nu har det imidlertid vist sig, at Forskellen holder Stik ved Sammenligning af længere Serier i min Samling af Thorshaner fra Øst- og Vestkysten af Grønland, hvorved er at bemærke, at de paagældende Stykker fra bægge Kyster ere skudte paa saa at sige samme Dato, og at de østgrønlandske ganske svare til Fuglene fra Spitzbergen. Dr. Hartert og Rev. Mr. Jourdain, der saa de paagældende Stykker ved deres Besøg her i Maj (1926), samstemme heri. Det gælder herefter om at afgøre, til hvilken Form de her i Landet forekommende Thorshaner høre. Da Fuglen hidtil ikke — saavidt vides — er truffet her i Danmark i Parringsdragt, bliver Spørgsmaalet: kunne de to Former adskilles i Vinterdragt? Sandsynligvis komme de i vore Farvande trufne Thorshaner fra Spitzbergen (ligesom kortnæbbede Gæs, Bramgæs og nogle Knortegæs) eller fra Øst derfor liggende Rugepladser, men sikkert Bevis herfor er det svært at tilvejebringe. For Tiden kan kun siges følgende: 15 Fugle i Vinterdragt — dog alle yngre — fra Grønlands Vestkyst ere gennemgaaende lysere paa Ryggen end danske, ogsaa yngre Fugle, en fra Færøerne og to gamle Hanner fra Øst-Grønland (10. Aug. 1921). Desuden findes i Zoologisk Museum 5 unge Thorshaner fra Danmark og en gammel, alle i mere eller mindre fuldstændig Vinterdragt, og 5 fra Færøerne; disse 10 unge Fugle ere ogsaa lidt mørkere paa Ryggen end vestgrønlandske; hvad angaar den gamle Fugl fra Danmark, er Forskellen næppe kendelig, og stor er den i det hele taget ikke undtagen i extreme Tilfælde.

Lille som den er, taler den dog for, at de danske Eksemplarer — som venteligt — tilhøre Racen jourdaini. En lille Serie islandske Ynglefugle er som østgrønlandske. Som Nr. 125 bør vist rettelig fremtidig anføres Phalaropus fulicarius jourdaini Iredale.

Nr. 142. Larus fuscus fuscus L., Sildemaage. Til Oplysningerne om denne Art kan føjes, at stud. mag. Arne Larsen, D. O. F. T., Aarg. 19, 1925, har vist, at den i stor Mængde er Ynglefugl paa Græsholmen ved Christiansø Nord for Bornholm. Dette er Artens eneste for Tiden kendte danske Yngleplads.

Nr. 142b. Larus fuscus affinis Reinh., Britisk Sildemaage. Denne Race bør fremtidig kaldes L. fuscus britannicus Lowe, da det har vist sig, at Type-Stykket, saaledes som stedse antaget fra dansk Side, Larus affinis, nedsendt af Kielsen fra Julianehaab Distrikt, hvor Fuglen er skudt i 1851 ved Nanortalik, ikke er en Sildemaage, men hører til argentatus Gruppen; dens forholdsvis korte, stærke Mellemfod og lange Tæer skille den let fra Sildemaagen. Den britiske Race af Sildemaagen er først beskrevet af Dr. Percy R. Lowe i British Birds Vol. VI, Nr. 1, 1912 under Navnet britannicus; under Indtrykket af, at Reinhardts affinis var en Sildemaage, forkastedes Navnet britannicus senere, men efter at Typestykket, affinis, nu har været forelagt Medlemmerne af VI internat. Ornith. Kongres i København i Maj 1926, og af disse erkendt at være en Fugl af argentatus Gruppen, bør Navnet britannicus atter tages i Brug for Sildemaagens britiske Race, og Nr. 142b. i Listen over Danmarks Fugle bør i Overensstemmelse hermed fremtidig hedde Larus fuscus britannicus Lowe.

Nr. 165. Alca torda L., Alk. Sikker Underretning om, at Alken yngler ved Bornholm paa Christiansø foreligger nu, idet stud. mag. Arne Larsen har fundet den rugende dér i 1925. D. O. F. T. 19. Aarg. 1925.

Nr. 293. Plectrophenax nivalis (L.), Snespurv. Den typiske Snespurv er den lapplandske, se Danmarks Fugle Bd. II, Side 48, Fodnote 2. Vingen er hos denne gennemsnitlig ♂♂ 105 mm, hos ♀♀ 102,5 mm; vest- og østgrønlandske Ynglefugle ere større, og det samme gælder aabenbart andre højt mod Nord og østligere rugende Snespurve, der besøge os om Vinteren. Saadanne naa samme store Maal som grønlandske ♂♂ 110,5 mm, ♀♀ 106 mm). Den typiske Snespurv skal da hedde Plectrophenax nivalis nivalis (L.), og dette Navn bliver at indføre for Nr. 293 i Listen, da typiske Snespurve ogsaa besøge os om Vinteren, og efter denne bør da tilføjes Nr. 293a, Plectrophenax nivalis subnivalis Br., jfr. foran Side 48. Imellem „store“ Vintergæster her i Landet og grønlandske har ingen Forskel kunnet opdages.

Nr. 310. Carduelis hornemanni exilipes (Coues), Sibirisk Graasisken. Hartert har i Vög. paläarkt. Fauna Bd. I, Side 81, behandlet den grønlandske Hvidsisken som Art og givet den Holbølls Artsnavn hornemanni; som Race af denne Art behandles da den sibiriske Graasisken under ovenstaaende Navn. Da nu samme Forf. behandler den i Syd-Grønland forekommende Graasisken som en Race af C. linaria og anvender for den Navnet C. linaria rostrata (Coues), og da Mellemformer mellem denne og Hvidsisken findes i Grønland, maa sidstnævnte hedde C. linaria hornemanni (Holb.) og følgelig den sibiriske Graasisken C. linaria exilipes (Coues).

Til Listen over *Arter, der yngle eller i historisk Tid have ynglet i Danmark,* bliver at tilføje Larus fuscus fuscus; Tvivlen om Alca torda's Ynglen her i Danmark er efter det foran anførte hævet.

Til Listen over tilfældige Gæster bliver at tilføje: Puffinus puffinus mauretanicus og Puffinus gravis, bægge stammende fra Syd-Sydvest.

Side 243. I en Fortegnelse over H. Winges Arbejder, som cand. mag. Degerbøl paa Professor Adolf Jensens Opfordring har udarbejdet: Bibliographia Wingeiana (Særtryk af Vidensk. Medd. Dansk Naturh. Foren. Bd. 82) meddeler Forf., at han mellem Winges Papirer paa Zoologisk Museum har fundet Manuskriptet til „Oversigt over Danmarks jordfundne Fugle“ og sammenlignet det med den i nærværende Arbejde efter Kladden trykte Artikel. „Bortset fra enkelte uvæsentlige Ting er den en ordret Gengivelse af det endelige Manuskript“.

For denne Oplysning, der for en Ordens Skyld gentages her, bringer jeg cand. Degerbøl min Tak. Det kan tilføjes, at Herr Degerbøl fandt Manuskriptet i Winges Bordskuffe, da han i Maj 1925 rykkede ind paa Winges Værelse paa Museet.

De „uvæsentlige“ Ting, som jeg — for hvem Manuskriptet af Winge var bestemt — sammen med cand. Degerbøl nu har gjort mig bekendt med, ere virkelig saa uvæsentlige, at de ikke ere Omtale værd, og den trykte Afhandling kan betragtes som værende i Overensstemmelse med Manuskriptet.

I en Fodnote tilføjer cand. Degerbøl: „Det er med nogen Forundring, at man bemærker, at der i dette Værks [Danmarks Fugle Bd. I] bredt anlagte Litteraturfortegnelse, der omfatter ca. 180 Sider, ikke er blevet Plads til følgende af Winges Afhandlinger om nulevende Fugle (Tallene henviser til Nr. i nærværende Bibliografi): 17, 18, 19, 20, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 95, 102, 109, 110, 111, 129, 139, 146, 147, 160, 173“.

Af disse Numre henvise 95, 102 og 173 til Referater af Udflugter, som Dansk naturh. Foren. har foretaget med Winge som Leder til Hellerup, Ermelunden, Charlottenlund, Dyrehaven og Saltholm; af Udflugten til Saltholm var jeg selv efter Winges Anmodning Medleder. 110 og 147 findes i „Svalens“ Aarsberetninger for 1906 og 1910 og omhandle Udflugter til Svaneklapperne Syd for Saltholm; i den ene deltog jeg efter Winges Anmodning, men var forhindret i at tage med paa den anden. De paagældende smaa Notitser vare mig velbekendte, men ere med Forsæt udeladte, da saadanne Referater af Udflugter overhovedet ikke ere medtagne, uanset om de ere foretagne af Dansk naturh. Foren. eller af Dansk ornith. Foren., og uanset hvem de forskellige Ledere have været, medmindre da en eller anden Begivenhed af særlig Interesse for Faunaen skulde give Anledning dertil. Numrene: 17, 18, 19, 20, 31, 32, 33 og 111 ere ligeledes med Forsæt udeladte, da de ere aldeles

overvejende af polemisk Karakter, mere angaa Døgnets Drøftelser og ikke indeholde noget, der ikke paa anden eller lignende Vis kommer frem i Winges øvrige, nævnte Arbejder; af samme Grund ere Winges faa Avisindlæg gennem Aarene ikke fremdragne. Titlerne paa de Arbejder, til hvilke Numrene hentyde, ere: 17, Søfugle-Skydning; 18, Jagtloven og Duerne; 19, Lappedykker og Blishøne; 20, Isfuglen og Jagtloven; 31, Den nye Jagtlov; 32, En Skydeliste; 33, Dansk Jagtforening og Kærhøgene; 111, Maagerne og Landbruget, og de findes i „Dyrevennen" og „Svalen". Af ganske lignende Grunde ere Numrene 27, 28, 29: Mere om Fiskeriet og Jagtloven, Fiskeriet og Jagtloven, Fiskeriet og Jagtloven (Dansk Fiskeriforenings Medlemsblad) ikke nævnte. Om Numrene 109, 129, 139, 146, 160, der henvise til Fyrberetningerne 1906—10, se foran. Selvfølgelig kan man skønne paa forskellig Vis, om hvad der er Væsentligt og Uvæsentligt, om hvad der bør medtages i en Litteraturfortegnelse som den, der findes i Danmarks Fugle, men det er klart, at ét Sted maa Grænsen drages; ved Fastlæggelsen af denne Skelnelinie beraadte jeg mig med H. Winge, og det kunde derfor maaske synes overflødigt at fremsætte disse Bemærkninger. Naar det dog gøres, er det for det første for at forskaane Læserne for den Ulejlighed, som er forbunden med at finde frem saadanne mindre Afhandlinger, i hvilke de ikke ville finde andet, end hvad der — som nævnt — kan ses i Winges større Arbejder, og for det andet fordi den Form, cand. Degerbøls Fodnote har faaet, muligen mod Forf.s Ønske, kunde give Anledning til den Opfattelse, at jeg i nogen Maade havde ladet det skorte paa skyldigt Hensyn overfor afdøde Winge. Navnlig for at forebygge, at cand. Degerbøls Forundring skulde foranledige en saadan Opfattelse, ere foranstaaende Bemærkninger hidsatte. En anden Sag er, at disse Arbejder af Winge, som næsten alt, hvad han skrev, vidne om hans store Kærlighed til vor Fauna og derfor, som af mange andre Grunde, paa ingen Maade kunde savnes i Herr Degerbøls Bibliographia Wingeiana, som er udarbejdet med beundringsværdig Omhu og Kærlighed til Opgaven.

Oversigt over Danmarks jordfundne Fugle.
Side 245 i Fodnoten staar ved en Trykfejl cassidenstudien; læs canidenstudien.

TILFØJELSER TIL KAPITEL IV.

Nettion crecca crecca (L.), Krikand.
Til Meddelserne om denne Arts Forekomst i Grønland kan tilføjes, at Læge Vald. Bruun ved mit Besøg i Frederikshaab i September 1925 venligst skænkede mig Han og Hun i Parringsdragt, skudte i Juni Maaned samme Aar i Koloniens Nærhed. Hannen, stærkt myrfarvet paa Undersiden, er udpræget typisk, Hunnens Vingebaand er fortil hvidt.

Nettion crecca carolinense (Gm.), Amerikansk Krikand.
Under mit Besøg paa Disko i 1925 forærede Magister Porsild mig venligst en Krikand af denne Race, skudt ved Godhavn i November 1924. Forreste Vingebaand er havannabrunt i hele sin Udstrækning. Efter det Ydre at dømme er Fuglen en ung Hun.

Anas platyrhyncha conboscas Brehm.
Stokanden blev set og skudt flere Gange paa Rejsen langs Grønlands Vestkyst i Sommeren 1925. I Godthaabsfjorden blev den navnlig set i den inderste Del af Fjorden, én Gang en lille Flok Andrikker oppe i en højtliggende Fjældsø, hvor de laa i Nærheden af et Par rødstrubede Lommer. Allerede paa meget lang Afstand rakte de Hals og flygtede næsten straks, skønt vi ikke forsøgte at nærme os; saavel paa Vandet som i Flugten saa de større ud end danske Stokænder. Ved den lille Kærstrækning indenfor „Gertrud Rasks" Havn i Strømfjordens indre Del saa jeg sidst i Juli en Hun, jaget af en lys Falk, der dog ikke fik den. Oppe i 2000 Fods Højde paa Fjordens Nordkyst skød jeg i de samme Dage en Andrik i begyndende Sommerdragt ved en Elv, og nede i Fjorden skøde Grønlænderne 2 afslaaede Hanner. En Rede med 8 stærkt rugede Æg blev funden ved en gammelt Hustomt. I Bunden af Ikertokfjorden i Holsteinsborg Distrikt saa vi atter en Del Stokænder, men det lykkedes os ikke at trænge op ad Elven, ind til de Side 328, Bd. I, omtalte Egne, da vi kun havde Træbaad, som det viste sig umuligt at trække gennem det tykke Leerslam. En ung Andrik, som købtes af en Grønlænder ved Igaliko 18. September, vejede 1500 gr. Gennemsnitlig veje unge danske Hanner 1132 gr.

Cygnus cygnus islandicus (Br.), Islandsk Sangsvane.
Til Meddelelserne om Svanens Forekomst i Grønland kan føjes, at en Svane i hvid Dragt blev skudt af en Grønlænder ved Kingak i Angmagssalikfjorden paa Østkysten i Juni Maaned 1924, lidt Syd for 66° n. Br. Svanen blev spist, men Hoved, Hals og Brystskindets øverste Del hjembragtes af Ingeniør K. William-Jørgensen, der overlod mig disse Dele af Fuglen. Næbmaalene ere 98 mm, 115 mm og 91 mm, nævnte i samme Orden som i Maaloversigten Bd. I, Side 400.

Anser albifrons gambelli Hartl., Amerikansk Blisgaas.
I Brev af 6te Maj 1926 skriver Herr N. L. Nielsen, Sukkertoppen, at han *6te April* saa de første Blisgæs, 18 Stykker, paa Vej ind mod Strømfjordsegnene; „under almindelige Forhold skal Landet derinde allerede da være for en Del snebart".

TILLÆG TIL BIND II.

Kapitel II. Oversigt over Grønlands Fugle.

Til Listen over Grønlands Fugle tilkomme nedenstaaende Tilføjelser.

Nr. 21. Bucephala islandica (Gm.), Islandsk Hviinand. Overlæge Helms meddeler, at han har faaet Arten fra Østkysten, hvorfra den hidtil ikke var kendt.

Nr. 32. Podicipes griseigena holboelli Reinh., Stor rødhalset Lappedykker. Arten kendes ogsaa fra Østkystens sydlige Del (Helms) og er jo iøvrigt ogsaa truffet paa Island.

Nr. 46. Falco columbarius aesalon Tunstall. Dværgfalk. Arten er truffen paa Østkysten (Helms).

Nr. 59. Numenius phæopus phæopus (L.). Lille Regnspove. Til Ordene „træffes ikke helt sjældent“ føjes: paa Øst- og Vestkyst, hyppigst dog paa Vestkysten.

Nr. 70. Tringa totanus robusta Schiöler. Islandsk Rødben. Foruden det ene nævnte Tilfælde fra Østkysten foreligger nu ét til, meddeler Overlæge Helms. Desværre hjemsendtes heller ikke denne Gang Skindet.

Nr. 73. Phalaropus fulicarius (L.), Thorshane. Skal være Phalaropus fulicarius fulicarius (L.). Yngler ret almindeligt paa Vestkystens nordligere Del. Derefter indgaar som:

Nr. 73 a. Phalaropus fulicarius jourdaini Iredale. Almindelig ynglende paa Østkystens nordligere Del; jfr. foran Side 334.

Nr. 77. Erolia bairdii (Coues). Paa Zoologisk Museum findes Dununger i Alkohol af denne Art, hjemsendte af P. Freuchen. Den gamle Han blev efter det Oplyste dræbt ved Stenkast og nedsendt i Formalin sammen med de 4 Dununger; „disse ligner ialfald ikke nogen anden i Grønland ynglende Ryles“, (R. Hørring).

Nr. 90. Larus fuscus affinis Reinh. Som nævnt foran, Side 335, bør Sildemaagens britiske Race fremtidig føre Navnet Larus fuscus britannicus Lowe, idet det Reinhardt'ske Typestykke er en Maage af argentatus Gruppen, rimeligvis en argentatus. I seneste Tid er imidlertid en Sildemaage af den britiske Race skudt ved Kôrnok i Godthaabsfjorden $^{15}/_{4}$ 1920 og hjemsendt til Museet, hvor den nu findes opstillet. Nr. 90 bliver da fremtidig Larus fuscus britannicus Lowe.

Nr. 108. Lagopus mutus reinhardti (Brehm). Det Nomenklatur-Spørgsmaal, der knytter sig til de vestgrønlandske Ryper, er ikke endelig klaret, da Sammenligningsstof af amerikanske Ryper endnu ikke er naaet hertil.

Nr. 146. Anthus pratensis (L.), Engpiber. Overlæge Helms har gjort mig opmærksom paa, at efter de Oplysninger, han har modtaget fra forhv. Kolonibest. Petersen Angmagssalik, er det ikke rigtigt at betegne Engpiberen som en tilfældig, sjælden Gæst, i hvert Fald ikke for Østkystens Vedkommende. I 1903—08—12 og 13 har Petersen jævnligt iagttaget den om Foraaret og senere hen paa Sommeren under saadanne Omstændigheder, at det kan betragtes som sikkert, at den i hvert Fald af og til ruger. Nærmeste Ynglested er Island.

Nr. 148. Motacilla alba alba L. Hvid Vipstjert. Kolonibest. Petersens Meddelelser til Helms om denne Art synes ogsaa at tyde paa en noget hyppigere Forekomst, og sandsynligvis yngler den paa Østkysten.

Nr. 137. Dendroica vigorsi (Audobon) læs: (Audubon).

Nr. 164a. Carduelis linaria canescens. Hvidsisken. Ved en Fejltagelse er Racen opført uden ledsagende Autor-Navn. Den skal hedde Carduelis linaria hornemanni (Holbøll), jfr. det foran, Side 335, herom fremførte.

Til Listen over Fugle, der yngle i Grønland, men trække bort om Vinteren, kan da føjes: Anthus pratensis (L.), Engpiber. Motacilla alba alba L., Hvid Vipstjert. Erolia bairdii (Coues). Sidstnævnte kun truffen paa den nordligere Del af Vestkysten, de to andre paa Østkysten i Angmagssalik-Egnen. Som særegen som Ynglefugl for Vestkysten bør opføres Phalaropus fulicarius fulicarius (L.), som særegen for Østkysten Phalaropus fulicarius jourdaini Iredale.

I Listen over tilfældige Gæster fra Europa—Asien forandres Navnet Larus fuscus affinis Reinhardt til Larus fuscus britannicus Lowe.

Side 53 indføjes efter Ordene:

„Men vi *vide* jo ikke, om al Vegetation virkelig forsvandt," følgende:

Det er i denne Sammenhæng af stor Interesse at læse den Beskrivelse af „The vegetation of the North-Coast of Greenland, based upon the late Dr. Th. Wulffs collections and observations", som Prof. C. H. Ostenfeld har givet i Medd. om Grønland LXIV. (Den II. Thule Ekspedition til Grønlands Nordkyst 1916—18, Nr. 9.), hvoraf fremgaar, at selv under de karrigste Betingelser kunne Planter trives og friste en Tilværelse. Endog paa Nunatakken „Midgaardsormen" paa 81° 25'—15' n. Br. fandtes Plantevækst. „Thus Wulff on this poor „Fjaeldmark" has, in all, seen 8 species of flowering plants, and this find is of great interest, in that it shows that even under these hard conditions, surrounded by the inlandice to all sides, and at a latitude of about 82° degrees, some few flowering plants are capable of taking root and maintain a poor existence; a fact showing that — with regard to mountainous countries — one must be extremely careful in asserting that an ice-bound country, i. e. a country under conditions answering to the ice-age, is completely destitute of flowering plants".

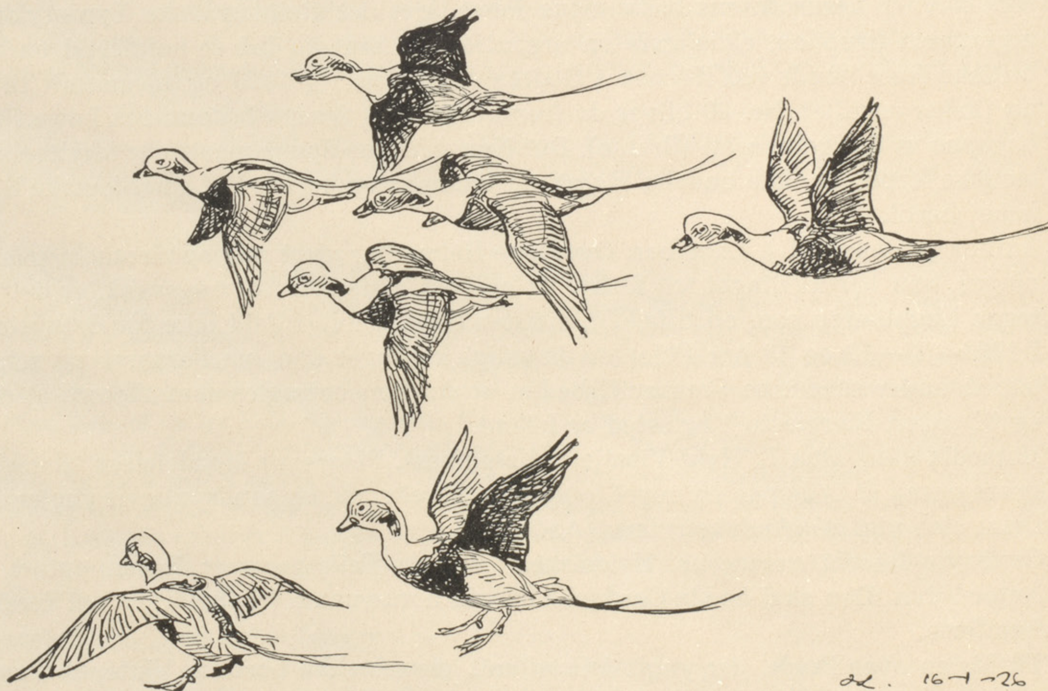
Kapitel III. Dykænder, Fuligulinae.

Side 174. Om Stellers-Andens Rugen i Europa foreligger siden Trykningen af det paagældende Ark en ny Meddelelse i Ibis, April 1926, Side 440. I et Brev til The editor skriver George Bolam:

„In June 1924, Dr. Blair and I found considerable numbers of these Ducks frequenting the shores of the Varanger Fjord, some little distance south of Vardo. As might be expected, the number seen on any particular day was liable to vary, thirty-four on 26 June being the largest total on any given date, twenty nine of these being males. Occasional odd birds of either sex and odd pairs were met with in different places, but the great majority of those seen were always males, the Ducks presumably being engaged in incubation. When first encountered, on 4 June, the Drakes were all in full plumage, but about a fortnight later the change to eclipse was in progress, and by the beginning of July, it was universal and in some cases complete.

That many of the ducks were sitting in the immediate neighbourhood was sufficiently clear; but the country is wide, and no nests could be located despite diligent search. I was, however, determined to settle the matter beyond dispute, and was rewarded by coming upon a Duck on 15 July upon a large inland lake, accompanied by nine young ones not above a day or two old. On the following day I found a least five Ducks with young ones on salt water along the shores of the bay, and quite possibly there may have been more. The number of young varied from one to six".

Side 258. Under Fig. 67 staar × mergus albillios, læs albellus.

Flyvende Havlitter.

